

PÖYTÄKIRJA

TEHTY

SUOMEN SOSIALIDEMOKRAATTISEN PUOLUEEN
XIV. PUOLUEKOKOUKSESSA,
HELSINGISSÄ 1/2—6/2 1926

LIITTEENÄ

KOKOUKSELLE ESITETYT KERTOMUKSET
JA ALUSTUKSET

HELSINGISSÄ,
SOS.-DEM. PUOLUETOIMIKUNTA 1926

Hämeenlinna, 1926,
Osakeyhtiö Hämeen Kansan kirjapaino.

SISÄLTÖ:

I. Puoluekokouksen pöytäkirja.		Sivu
Kokouksen osanottajat ja virkailijat.....		7
Kokouksessa asetetut valiokunnat.....		13
Kokouksen työohjelma ja järjestyssääntö.....		13
Asiain käsittely eri kokouspäivinä.		
Ensimmäinen kokouspäivä.....		16
Toinen »		24
Kolmas »		25
Neljäs »		26
Viides »		28
Kuudes »		34
Kokouksessa esitetyt tervehdykset.		
Suullisesti esitetyt tervehdykset.....		39
Sähkösanomat ja kirjalliset tervehdykset.....		47
Toimintakertomusten käsittely.		
Puolueoimikunnan toiminta.....		49
Kustannusosakeyhtiö Kansanvallan toiminta		57
Eduskuntaryhmän toiminta		58
Ohjelmakysymysten käsittely.		
Sosialisoimisohjelma		63
Kunnallisoimiohjelma		65
Verotusohjelma.....		78
Kasvatus- ja sivistysohjelma.....		88
Maanpuolustusohjelma		91
Menettelytapakysymysten käsittely.		
Puolueen suhtautjminen hallituskysymykseen		101
Puolueen suhtautuminen kommunismiin.....		108
Puolueen jäsenmäärän kohottaminen ja valistustyön järjestäminen..		110
Puolueoimikunnan valinta.		
Puheenjohtajakysymys.....		121
Puoluesihteerin toimen täyttämisen.....		126
Puolueoimikunnan jäsenten vaali.....		127
Puolueoimikunnan kokoonpano		128

<i>Muita asioita.</i>	Sivu
Raittiuskysymys.....	117
Työväki ja kansainvälinen kieli.....	129
Puoluesäntöjen muuttaminen ja vaaliperusteen määrääminen.....	130

II. Puoluetoimikunnan ja piiritoimikuntien toimintakertomukset.

Puoluetoimikunnan toiminta ^{8/4} 22— ^{31/10} 25.....	3
Vertailu puoluetoimistoon 1922—24 saapuneista puolueveroista ja samoihin aikoihin maksetuista avustuksista.....	65
Kustannusosakeyhtiö Kansanvallan toiminta ^{1/1} 22— ^{31/10} 25.....	70
Piirijärjestöjen toiminta vv. 1922—25.....	85

III. Eduskuntaryhmän toimintakertomus vuosilta 1922—25.

Sisäpoliittiset ja hallinnolliset asiat.....	4
Ulkopoliittiset asiat.....	20
Sotilaalliset asiat.....	21
Valtion raha-asiat.....	27
Taloudelliset asiat.....	32
Kunnalliset asiat.....	36
Maatalousasiat.....	37
Työväenasiat.....	39
Sivivistykselliset y.m. asiat.....	43
Ryhmän sisäiset asiat.....	45

IV. Järjestöille jaettu alustusviikko.

Puolueen suhde haititukseen.....	3
Puolueen suhtautuminen kommunismiin.....	14
Järjestötoiminnan elvyttäminen.....	36
Puolueen jäsenmäärän kohottaminen.....	45
Sos.-dem. piirikokousten aika.....	48
Ruotsinkielisten piirien yhdistäminen.....	51
Puolueneuvoston kokoukset.....	52
Raittiuskysymys.....	53
Työväki ja kansainvälinen kieli.....	60
Puolueen suhde edustajiinsa valtion komiteoissa y m valtion laitoksissa.....	63
Puolueen jäsenmaksuista vapautuminen.....	67

ASIALUETTELO:

	Sivut
Edustajain valtuudet	22
Eduskuntaryhmän toimintakertomuksen käsittely	58
Hallituskysymys	101
Helsingin työttömäin komitean kirjelmä	26
Järjestyssääntö	14 24
Jäsenmaksuista vapautuminen	28
Kansainvälinen kieli	129
Kansanvallan toimintakertomuksen käsittely	57
Kasvatus- ja sivistysohjelman käsittely	88
Kiinteistöjen kiinnitys	29
Kiinteistöjen myynti	29
Kokouksen avaaminen	16
Kokouksen laillisuus	20
Kokouksen osanottajat	7
Kokouksen päättäminen	35
Kokouksessa esitetyt tervehdykset	39
Kunnallisohjelman käsittely	65
Maanpuolustusohjelman käsittely	91
Piirijärjestöjen muutetut säännöt	138
Piirikokousten aika	27
Puheenjohtajakysymys	121
Puolueen suhde edustajiinsa valtion komiteoissa	29
Puolueen jäsenmäärän kohottaminen (valistustyön järjestäminen)	110
Puoluekokousedustajain palkkiot	34
Puolueneuvoston jäsenten palkkiot	34
Puolueneuvoston jäsenten vaali	32
Puolueneuvoston kokoukset	27
Puoluesihteerin toimen täyttäminen	126
Puoluetoimikunnan jäsenten vaali	121
Puoluetoimikunnan kokoonpano	128
Puoluetoimikunnan toimintakertomuksen käsittely	49
Puoluetoimikunnan talousarvio	35
Puoluetoimikunnan valinta	121
Puoluetoimikunnan valtuus eräiden lainojen takaamiseen	34
Puoluetoimiston virkailijat	35
Raittiuskysymys	117
Ruotsinkielisten piirien yhdistäminen	28

	Sivu
Seuraavan puoluekokouksen paikka.....	30
Sosialisohjelman käsittely	63
Suhtautuminen kommunismiin	108
Sähkösanomat ja kirjalliset tervehdykset.....	47
Sääntöjen muuttaminen.....	130
Tilintarkastajain palkkiot.....	30
Tilintarkastajain valinta.....	35
Tullikysymys.....	30
Työohjelma.....	13 24
Ulkomaiset kutsuvieraat.....	12 23 25 39 42 45
Vaaliohjelma	29
Vaaliperusteen määrääminen.....	130
Valiokunnat.....	13 24
Valistustyön järjestäminen	10
Verotusohjelman käsittely.....	78
Virkailijat.....	12 23

Sosialidemokraattinen puoluekokous v. 1926.

Kokouksen osanottajat.

Puoluekokoukseen valltut, äänioikeutetut edustajat.

<i>Uudenmaan I. vaalipiiri.</i>	Äänimäärä
Paasivuori, Matti, Helsingin kunnallisjärjestö	260
Herajärvi, Juho, Helsingin kunnallisjärjestö	260
Kuusimurto, Väinö, Elimäen, Porvoon mlk., Porvoon kaup., Pernajan ja Loviisan vaaliyhtymä	213
Salo, Jalmari, Tammisaaren, Sammatin, Hyvinkään ja Nummen vaaliyhtymä	201
Manner, Edvard, Huopalahden, Hangon, Espoon, Pohjan ja Karjalohjan vaaliyhtymä	208
Aarnio, K. A., Vihdin ja Pusulan vaaliyhtymä	203
Linna, J., Nurmijärven, Pyhäjärven ja Siuntion vaaliyhtymä	203
Görman, Hjalmar, Lohjan kunnallisjärjestö	201
Siimes, Kaarlo, Helsingin pitäjän kunnallisjärjestö	218
Laakso, K., Tuusulan, Keravan ja Oulunkylän vaaliyhtymä	203
Hedberg, Ville, Mäntsälän, Pornaisten, Askolan, Myrskylän ja Lapinjärven vaaliyhtymä	188
Malm, Sulo, Orimattilan kunnallisjärjestö	210
Nieminen, Jalmari, Anjalan, Ruotsinpyhtään, Artjärven ja Iitin vaaliyhtymä	211
Syrjänen, August, Kuusankosken kunnallisjärjestö	226

Turun I. etel. vaalipiiri.

Perho, Kustaa, Turun, Littoisten, Kaarinan, Rauustulan, Raision ja Rymättylän vaaliyhtymä	208
Koskinen, Johan, Naantalin Uudenkaupungin, Uudenkirkon, Nousiainen, Saksalan, Ihavan, Yläneen Uudenkartanon, Oripään, Latvaan ja Pöytyän vaaliyhtymä	190

	Ääni- määrä
Jokinen, Emil, Kyrön, Tarvasjoen, Marttilan Juutilan, Ollilan, Kosken Talolan, Kuusjoen, Paimion Kalevan, Kevolan, Sauvon, Paraisten, Kiikalan Komisuon, Kruusilan ja Suomusjärven Arpalan vaaliyhtymä.....	203
Miettinen, Mikko, Perniön, Pohjankylän, Nurkkilan, Mathildedahlin, Kemiön Rekun, Kiskon Orijärven, Kurkelan ja Kiskon vaaliyhtymä.....	201
Hellberg, Kustaa, Halikon Vartsalan, Vaskion, Kaninkolan, Hajalan, Angelniemen Salon, Taalintehtaan, Uskelan, Muurlan ja Perttelin vaaliyhtymä.....	227

Turan l. pohj. vaalipiiri.

Leino, Jalmari, Porin kaup. ja Porin mlk. vaaliyhtymä.....	207
Kuusilehto, Juho, Rauman kaup., Rauman mlk., Lapin, Hinnerjoen, Honkilahden, Säkylän ja Köyliön vaaliyhtymä.....	207
Vaurio, Vihtori, Euran, Eurajoen, Kiukaisten, Kokemäen ja Luvian vaaliyhtymä.....	226
Lamminen, Kalle, Ulvilan, Nakkilan ja Kullaan vaaliyhtymä.....	213
Lammikko, Jalmari, Jämijärven, Kankaanpään, Siikaisten, Pomarkun, Noormarkun ja Ahlaisten vaaliyhtymä.....	194
Lautasalo, Juho, Mouhijärven, Hämeenkyrön, Viljakkalan, Ikaalisten ja Parkanon vaaliyhtymä.....	211
Lehtinen, Kalle, Kouvatsan, Kiikan, Kiikoisten, Karkun ja Suonien vaaliyhtymä.....	207
Järvinen, Urho, Vampulan, Punkalaitumen, Huittisten, Keikyän ja Tyrvään vaaliyhtymä.....	190
Jalonen, Jalmari, Alastaron, Loimaan, Mellilän ja Metsämaan vaaliyhtymä.....	219

Hämeen l. etel. vaalipiiri.

Alanko, M., Hämeenlinnan kaup., Hämeenlinnan mlk. ja Vanajan vaaliyhtymä.....	200
Pitkäsilta, Anselm, Lahden, Hollolan ja Nastolan vaaliyhtymä.....	240
Oksanen, Yrjö, Ypäjän, Someron ja Somerniemen vaaliyhtymä....	259
Tuomola, Heikki, Tammelan kunnallisjärjestö.....	242
Palmén, J., Forssan ja Jokioisten vaaliyhtymä.....	302
Härmä, Oskari, Kylmäkosken, Urjalan, Koijärven ja Humppilan vaaliyhtymä.....	250
Kajanto, Kalle K., Akaan, Sääksmäen ja Valkeakosken vaaliyhtymä	164
Aaltonen, Hjalmar, Hattulan, Tyrvännön ja Kalvolan vaaliyhtymä..	226

	Ääni- määrä
Vasara, Kustaa, Hauhon ja Tuuloksen vaaliyhtymä.....	137
Marttila, Otto, Janakkalan kunnallisjärjestö	349
Telén, Svante, Lopen ja Rengon vaaliyhtymä.....	222
Perttunen, Anni, Hausjärven, Kärkölän ja Kosken vaaliyhtymä	192
Kilpi, Topias, Padasjoen, Lammin ja Asikkalan vaaliyhtymä.....	228

Hämeen l. pohj. vaalipiiri.

Nordlund, Kaarlo, Tampereen kunnallisjärjestö	325
Kanto, Vihtori, Tampereen kunnallisjärjestö	325
Rekolainen, Tolvo, Pälkäneen, Luopioisten ja Kangasalan vaaliyht.	226
Valkeisaho, E., Lempäälän, Vestlahden ja Tottijärven vaaliyhtymä..	307
Villgren, Sulo, Pohjois-Pirkkalan kunnallisjärjestö	221
Lehtola, Emil, Etelä-Pirkkalan, Messukylän ja Aitolahden vaaliyht..	214
Leppäoja, Urho, Kurun, Teiskon ja Ylöjärven vaaliyhtymä (ei ollut kokouksessa).....	221
Lindgrén, Hjalmar, Sahalahden, Längelmäen, Eräjärven, Kuhmois- ten ja Kuhmalahden vaaliyhtymä.....	239
Törmä, Eemeli, Oriveden ja Juupajoen vaaliyhtymä.....	190
Kujala, Edvard, Ruoveden kunnallisjärjestö	299
Virtanen, Nikolai, Vilppulan, Mäntän ja Kuoreveden vaaliyhtymä..	269
Kulmala, Herman, Korpilahden, Muuramen ja Säynätsalon vaaliyht.	217
Eskola, Valfrid, Jämsän kunnallisjärjestö.....	319

Viipurin l. 1. qt. vaalipiiri.

Vuoristo, Juho, Viipurin kunnallisjärjestö	203
Muikku, J. H., Koiviston, Kuolemajärven, Kanueljärven, Lappeen- rannan, Vahvialan, Suomenniemen ja Nuijamaan vaaliyht..	218
Leskinen, P. A., Virolahden, Michikkälän, Säkijärven ja Haminan vaaliyhtymä	222
Kaikusalo, A., Kotkan ja Pyhtään vaaliyhtymä	240
Lappalainen, Urho, Kymmin kunnallisjärjestö.....	394
Savolainen, Esko, ...	394
Pekki, E. J., Sippolan kunnallisjärjestö.....	223
Miettinen, Antti, Veikalahden Kouvolan ja Valkealan vaaliyhtymä	204
Kuukka, Elias, Lappeen kunnallisjärjestö.....	234
Pyy, Juho, Viipurin mlk. kunnallisjärjestö	259
Lindman, Taavi, ...	259
Oyiling, Antti, Johanneksen kunnallisjärjestö.....	200

Viipurin l. II. vaalipiiri.

Virkkunen, Juho, Parikkalan, Lumivaaran, Lahdenpohjan, Jaakkiman, Sortavalan kaup. ja Ruskealan vaaliyhtymä.....	204
---	-----

	Ääni- määrä
Kemppinen, Hannes, Kirvun, Kaukolan, Hiitolan, Käkisalmen, Räisälän, Kurkijoen ja Simpeleen vaaliyhtymä.....	209
Kuittinen, Juho, Antrean, Jääsken ja Joutsenon vaaliyhtymä.....	206
Nevalainen, Pekka, Ruokolahden kunnallisjärjestö.....	232
Rissanen, Aksel, Kivennavan ja Terijoen vaaliyhtymä.....	212
Suokas, Mikko, Sakkolan, Muolan, Heinjoen, Metsäpirtin ja Pyhäjärven vaaliyhtymä.....	211
Nuutinen, Tahvo, Impilahden, Salmin, Suojärven ja Sortavalan mlk. vaaliyhtymä.....	208
Sokkanen, Juho, Harlun, Soanlahden, Suistamos ja Korpiselän vaaliyht.	209

Mikkelin I. vaalipiiri.

Paavilainen, Viki, Mikkelin kaup., Mikkelin mlk., Anttolan, Haukivuoren ja Ristiinan vaaliyhtymä.....	277
Lötjönen, J. V., Säämingin ja Savonlinnan vaaliyhtymä.....	183
Borg, Pekka, Joutsan, Hirvensalmen ja Kangasniemen vaaliyhtymä.	158
Hurri, E, Mäntyharjun kunnallisjärjestö.....	183
Pöyhönen, Taavetti, Joroisten, Jäppilän ja Pieksämäen vaaliyhtymä	288
Nikulainen, K. V., Puumalan ja Juvan vaaliyhtymä.....	249
Sairanen, Emil, Kerimäen ja Punkaharjun vaaliyhtymä.....	158
Luostarinen, E, Heinäveden kunnallisjärjestö.....	193
Kauppinen, A. Rantasalmen ja Sulkavan vaaliyhtymä.....	140

Kuopion I. länt. vaalipiiri.

Valta, A., Leppävirran, Hankasalmen, Konneveden, Kuopion, Karttulan Kirkonkylän, Vesannon Niinivedenpään, Muuruveden Salmijärven, Muuruveden Murtolahden ja Tuusniemen Konttimäen vaaliyhtymä.....	354
Salo, Aaro, Iisalmen, Sonkajärven, Lapinlahden Alapitkän, Lapin-Karvasalmen, Maaningan Tuovinlahden, Nilsian kirkonkylän, Pielaveden Säviän, Pielaveden Löydynjärven ja Kajaanin alipiirin vaaliyhtymä.....	236

Kuopion I. it. vaalipiiri.

Kosonen, J., Kontiolahden, Piellsensuun, Pyhäselän ja Joensuun vaaliyhtymä.....	255
Toivari, Antti, Värtsilän, Pälkjärven, Tohmajärven, Kiteen ja Kesälahden vaaliyhtymä.....	204
Lehikoinen, Antti, Kaavin, Juuan, Rautavaaran, Valtimon ja Nurmeksen vaaliyhtymä.....	211

	Ääni- määrä
Sahlman, Antti, Rääkkylän, Kiihtelysvaaran, Liperin, Kuusjärven ja Polvijärven vaaliyhtymä.....	210
Parviainen, Tahvo, Ilomantsin ja Tuupovaaran vaaliyhtymä.....	208
Kortelainen, J., Pielisjärven ja Enon vaaliyhtymä	238

Vaasan l. it. vaalipiiri.

Laakso, Heikki, Jyväskylän kunnallisjärjestö.....	258
Hakala, Juho, Alavuden, Töysän, Kuortaneen, Alajärven, Evijärven ja Korttesjärven vaaliyhtymä.....	152
Kalliolinna, Juho, Virtain kunnallisjärjestö.....	314
Lamminmäki, Niilo, Pihlajaveden ja Ähtärin vaaliyhtymä.....	203
Saarinen, Emil, Petäjäveden, Multian, Kinnulan ja Karstulan vaaliyht.	241
Syvänen, Jalmarl. Keuruun kunnallisjärjestö	254
Klinga Heikki, Äänekosken ja Uuraisten vaaliyhtymä	208
Peltonen, Onni, Jyväskylän mlk. kunnallisjärjestö	204
Koskenpohja, Aleksi, Laukaan, Toivakan ja Konginkankaan vaaliyht.	204
Kemppinen, Kristian. Saarijärven kunnallisjärjestö	242
Savolainen, Heikki, Viitasaaren kunnallisjärjestö.....	309
Holland, Juho, Pihtiputaan, Sumiaisten ja Pylkönmäen vaaliyhtymä	200

Vaasan l. yhdist. vaalipiiri.

Meriläinen, Pekka, Kokkolan, Härmän, Kauhavan, Nurmon, Isonkyrön, Pietarsaaren ja Ylistaron vaaliyhtymä.....	204
Vaetoja, Kristian, Toholammin, Lestijärven, Kannuksen, Himangan, Lohtajan ja Perhon vaaliyhtymä.....	205
Penttala, Isak, Vaasan l. etel. vaalipiiri.....	155

Oulun l. etel. vaalipiiri.

Ahmala, Kustaa, Oulun, Raaben, Pattijoen, Siikajoen ja Revonlahden vaaliyhtymä.....	206
Püppo, V. R., Sievin, Nivalan, Piippolan, Haapajärven Autiorannan, Haapaveden kunnan, Kestilän, Rantsilan, Yllivieskan, Pyhäjärven Hidenkylän, Pyhäjärven Mäkikylän, Utajärven Keskiniskan ja Utajärven Kirkonkylän vaaliyhtymä	203

Oulun l. pohj. vaalipiiri.

Seppänen, Heikki, Oulun l. pohj. vaalipiiri.....	72
--	----

Etelä-Suomen ruotsal. vaalipiiri.

Wiik, K. H., Etelä-Suomen ruotsalainen vaalipiiri..... 271

Pohjanmaan ruotsal. vaalipiiri.

Laine, Edv., Pohjanmaan ruotsal. vaalipiiri (Ei ollut läsnä) 59

Puoluetoimikunnan jäsenet: Vakinaiset: Väinö Tanner, T. Tainio, J. W. Keto, Matti Paasivuori (ääni oikeutettu edustaja), Rieti Itkonen, Väinö Mikkola ja J. Sundberg, sekä varajäsenet: Anton Huotari, Hilda Seppälä, Hannes Ryömä, Väinö V. Salovaara ja K. Harvala.

Puoluenevoston jäsenet E. Sallila, Uudenmaan l. vp. ja H. Manner, Viipurin l. länt. vp.

Tilintarkastajain puheenjohtaja: Väinö Hupli.

Sos.-dem. eduskuntaryhmän edustaja: K. H. Wiik. Lisäksi useita eduskuntaryhmän jäseniä, joilla kaikilla sääntöjen mukaan on puhe- ja esitysoikeus puoluekokouksessa.

Sos.-dem. piiritoimikuntien edustajat: Aug. Kuusisto, Uudenmaan vaalipiiri, V. Komu, Turun p. vp., V. Kivisalo, Hämeen et. vp., A. Alenius, Hämeen pohj. vp., A. Kannisto, Mikkelin vp., S. Tervo, Kuopion it. vp., A. Lehtonen, Vaasan it. vp., A. Väisänen, Vaasan yhd. vp., K. Fagerholm, Etelä-Suomen ruots. vp.

Sos.-dem. puoluelehtien edustajat: Anton Huotari S. Sosialidemokratista, T. Rainio Sosialistista, E. Kilpi Kansan Lehdestä, E. Lähde Kansan Työstä, A. V. Haapanen Eteenpäistä, J. Raitio Kansan Voimasta, E. O. Kotiranta Pohjolan Työmiehestä ja A. Åhlström Arbetarbladetista.

Ulkomaalaiset kutsuvieraat: Ruotsin sos.-dem. puolueen edustajina R. Lindström ja E. Eriksson, Venäjän sos.-dem. puolueen edustajana Th. Dan, Viron sos.-dem. puolueen edustajana K. Ast ja Latvian sos.-dem. puolueen edustajana E. Morics.

Kotimaisten keskusjärjestöjen edustajat: Miina Sillanpää Sos.-dem. Työläisnaisliiton, K. Kukkonen Sos.-dem. Työläisnuorisoliiton, J. Virtanen Sos.-dem. Raitiusliiton ja Anna Wilk Suomen Ruotsalaisen Työväenliiton edustajana.

Kokouksen virkailijat.

Puheenjohtajat: V. Tanner, V. Kanto, J. Vuoristo ja M. Paasivuori.

Sihteerit: P. Ratlo (ylishteeri), Lyyli Takki ja T. Järvinen.

Pikakirjoittajat: K. A. Petrelius.

Kokouksessa asetetut vallokunnat.

Järjestävä valiokunta: V. Tanner, V. Kanto, J. Vuoristo, M. Paasivuori, P. Railo, J. Linna, M. Suokas, V. Paavilainen ja K. Nordlund.

Äänestysvaliokunta: Hj. Lindgren, M. Miettinen, J. Leino, J. Kulttinen ja J. V. Lötjönen.

Raha-asiainvaliokunta: N. Virtanen, E. Jokinen, A. Kannisto, A. Lehtikoinen, J. H. Mulkku, E. O. Kotiranta ja H. Savolainen vakinaisina, M. Alanko ja M. Suokas varajäseninä sekä K. Harvala asiantuntijana.

Menettelytapavalokunta: K. Nordlund, Y. Oksanen, Hj. Görman, J. Leino, V. Paavilainen, A. Toivari, J. F. Aalto, T. Nuutinen ja J. Syvänen, sekä K. H. Wiik ja V. Tanner asiantuntijoina.

Valistus- ja järjestötoimintavalio k.: J. Palmén, J. Linna, K. Perho, E. Hurri, J. Kosonen, T. Lindman, H. Laakso ja I. Penttala vakinaisina, E. Törmä ja K. Lamminen, varajäseninä sekä T. Tainio asiantuntijana.

Maanpuolustusohjelmavalokunta: J. Vuoristo, V. Eskola, K. Siimes, U. Järvinen, T. Pöyhönen, J. Kortelainen ja O. Pelttonen vakinaisina, A. Pitkäsilta varajäsenenä ja J. W. Keto asiantuntijana.

Sosialisoimis-, verotus-, kunnallis- ja sivistysohjelmavalokunta: E. Lähde, E. Kujala, O. Marttila, A. Syrjänen, J. Lautasalo, E. Sairanen, T. Parviainen, P. Nevalainen ja E. Saarinen vakinaisina, M. Miettinen varajäsenenä ja R. Itkonen asiantuntijana.

Toimitus- ja tarkastusvalokunta: V. Tanner, V. Kanto, J. Vuoristo, M. Paasivuori, P. Railo, L. Takki ja T. Järvinen

Puoluetoimikunnan ehdotus kokouksen työohjelmaksi.

1. Kokouksen avaus.
2. Kokouksen laillisuus.
3. Valtakirjain hyväksyminen.
4. Virkailijain vaali: kolme puheenjohtajaa, yllishteeri ja 3 apulaissihteeriä.
5. Vieraiden tervehdyssanat.
6. Järjestyssäännön hyväksyminen.
7. Järjestävän vallokunnan asettaminen. Siihen ehdotetaan puheenjohtajat, yllishteeri ja neljä jäsentä.
8. Valiokuntain asettaminen. Ehdotetaan asetettavaksi äänestysvaliokunta 5 jäsentä, raha-asiain valiokunta 7 jäsentä, menettelytapavalokunta 9 jäsentä, valistus- ja järjestötoimintavalokunta 7 jä-

sentä, maanpuolustusohjelmavaliokunta 7 jäsentä, sosialisimis-, verotus-, kunnallis- ja sivistysohjelmavaliokunta 7 jäsentä, toimitus- ja tarkastusvaliokunta, johon ehdotetaan puheenjohtajat ja sihteerit.

9. Asiain käsittely:

- a. Puoluetoimikunnan toimintakertomus.
  - b. Taloudenhoitajan tilikertomus ja kuluvan vuoden tulo- ja menoarvio.
  - c. Kustannusosakeyhtiö Kansanvallan toimintakertomus.
  - d. eduskuntaryhmän toimintakertomus.
  - e. Sosialisimisohjelma.
  - f. Kunnallisohjelma.
  - g. Verotusohjelma.
  - h. Kasvatus- ja sivistysohjelma.
  - i. Maanpuolustuskomitean mietintö.
  - j. Puolueen suhde hallituskysymykseen.
  - k. Puolueen suhde kommunismiin.
  - l. Puolueen jäsenmäärän kohottaminen.
  - m. Raittiuskysymys.
  - n. Puolueneuvoston kokoukset.
  - o. Sos.-dem. piirikokousten aika.
  - p. Ruotsinkielisten piirijärjestöjen yhdistäminen.
  - q. Puoluesäännöt.
  - r. Puolueen jäsenmaksuista vapautuminen.
  - s. Puolueen suhde edustajiinsa.
  - t. Työväki ja kansainvälinen kieli.
  - u. Vaaliohjelma.
  - v. Puolueen kiinteistön kiinnitys.
  - y. Valtuutus puolueen kiinteistöjen myyntiin.
10. Valistustyön järjestämisestä.
11. Puoluetoimikunnan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan, puoluesihteerin, ruotsinkielisen jäsenen sekä muitten jäsenten sekä varajäsenten vaali.
12. Tilintarkastajain palkkio.
13. Tilintarkastajain vaali.
14. Puoluekokousedustajain matkarahat ja päiväpalkat.
15. Puolueneuvoston jäsenten matkarahat ja päiväpalkat.
16. Puolueneuvoston jäsenten vaali.
17. Seuraavan puoluekokouksen paikka.

Järjestyssääntö.

1 §. Puhevuorot pyydetään kirjallisesti. Käsiteltäväksi hyväksytyn asian esittäjälle ja vastaväittäjälle myönnetään korkeintaan 1 tunti puheaikaa. Muut puhevuorot saavat kestää enintään 15 minuut-

tia, mutta on kokouksella oikeus pyynnöstä jatkaa puhevuoron aikaa. Puhevuorot annetaan siinä järjestyksessä kuin ne on pyydetty. Puolueoimikunnan puolesta selityksen antaja tai kysymyksen alustaja saavat kuitenkin puhevuoron yleisestä puhevuorojärjestyksestä riippumatta. Kokouksella on oikeus rajoittaa puhevuorojen aika vähintään 2 minuuttiin. Samaten saattaa kokous päättää puhevuorojen antamisen ja käyttämisen lopetettavaksi. Puhevuorojen rajoittamisen jälkeenkin on puolueoimikunnan puolesta selityksen antajalle tai kysymyksen alustajalle pyynnöstä suotava tilaisuus lyhyesti vastata keskustelun kuluessa tehtyihin huomautuksiin tai tiedusteluihin.

Kullakin edustajalla on oikeus, ennenkuin keskustelu julistetaan päättyneeksi, ilmoittaa tehtyä ehdotusta kannattavansa.

Kolmea minuuttia pitemmät puhevuorot tulee esittää puhujalavalta.

Puheenjohtajalla on oikeus myöntää puhevuoroja yleisen puhevuorojärjestyksen ulkopuolellakin, jos puhevuoroja pyydetään asiainkäsitteilyjärjestykseen.

Puhevuoron antaessaan mainitsee puheenjohtaja, kellä on seuraava puhevuoro.

2 §. Puhevuorossa on puhujan kosketettava ainoastaan käsiteltävänä olevaa kysymystä. Jos puhuja poikkeaa varsinaisesta aineesta, on puheenjohtajan kehoitettava häntä palaamaan asiaan.

Niin pian kuin merkityt puhevuorot on käytetty eikä uusia pyydetä tai puhevuorojen rajoituksen takia anneta, julistaa puheenjohtaja keskustelun päättyneeksi.

3 §. Puoluekokouksessa ratkaistaan asiat yksinkertaisella äänten enemmistöllä. Äänten memnessä tasan ratkaisee vaaleissa arpa, mutta muissa kysymyksissä puheenjohtajan ääni.

Ennen äänestukseen ryhtymistä luettelee puheenjohtaja keskustelun kuluessa tehdyt ehdotukset ilmoittaen samalla, mitkä niistä ovat saaneet kannatusta. Kannatetuista ehdotuksista tekee puheenjohtaja äänestusehdotuksen.

Puoluekokouksessa on kullakin edustajalla se tasalukuinen äänimäärä, mikä saadaan, kun asianomaisen kunnallisjärjestön jäsenmäärä jaetaan valtuutettujen edustajain luvulla.

Ellei nimiäänestystä tai suljettua vaalia vaadita, on kullakin edustajalla yksi ääni.

Vaalit suoritetaan vaadittaessa suljetuin lipuin, siten että vaalilautakunta merkitsee äänimäärän kuhunkin suljettuun lippuun samalla kun se leimataan ja pannaan uurna.

Asiain käsittely eri kokouspäivinä.

Ensimmäinen kokouspäivä.

Maanantaina 1 p:nä helmikuuta.

Kokouksen avaaminen.

Puoluetoimikunnan kutsua noudattaen kokoontuivat puoluekokouksen osanottajat maanantaina 1 p:nä helmikuuta 1926 klo 12 päivällä Raittiusyhdistys Koiton talolla Helsingissä. Kokouksen avasi puoluetoimikunnan puheenjohtaja Väinö Tanner lausuen:

Arvoisat puolueoverit!

Tavallista pitempi aika, lähes 4 vuotta, on kulunut edellisen puoluekokouksen pitämisestä. Välillä tapahtunut eduskunnan hajoitus on johtanut meidät pois tavanmukaisesta kolmivuotiskaudestamme.

Näiden neljän vuoden aikana ovat näköalat valtiollisessa elämässä melkoisesti muuttuneet. Maailmansodan jälkeisen vallankumousajan unelmat on kaikissa niissä maissa, jotka levottomimmin liikehtivät, saatu haudata, ja kiivas taistelu on kaikkialla alkanut päätään nostanutta taantumusta vastaan. Tavanmukainen suurten joukkojen liikehtimisiä seuraava vastavaikutus on siis silmiemme edessä. Tämä vastavaikutus on varsinkin Etelä-Europan maissa johtanut täydelliseen oikeistodiktatuuriin, joka tukahuttaa kaiken vapaan kansalaiselämän, kunnes se taas vuorostaan kuluttaa elinvoimansa loppuun. Neuvosto-Venäjäkin, joka lupasi pitää korkealla proletariaatin vallankumouksellista lippua, on nopeata vauhtia siirtymässä takaisin kapitalismiin »nep«-järjestelmän kautta. Vakavimpana on työväenluokan vaikutus valtiolliseen elämään pysynyt niissä maissa, etupäässä skandinavisissa, joissa jaksettiin säilyttää mielten tasapaino kiihkkokausinakin. Tämä vahvistaa meidän omia, tosin kalliilla hinnalla ostettuja kokemuksiamme siitä, että onnellinen on maa, jonka työväenluokka voi tasaisen kehityksen kautta ajaa vaatimuksiaan ja hankkia itselleen tilaa valossa ja auringonpaisteessa.

Mitä oloihin kotimaassa tulee, olemme täälläkin saaneet tuntea ulkoapäin tulleiden tuulien vaikutusta. Viimeksi puoluekokousta pitävessämme olivat kansalaissodan mainingit jo jotenkin lakanneet vyörymästä, yhteiskunnallinen rauha oli palautettu, työväki oli jälleen näyttänyt voimansa ja ajanut läpi useita reformeja, joiden läpikäymisessä se sai tervetullutta apua silloin radikaalisella kannalla olleilta keskustapuolueilta. Lähin tulevaisuus näytti silloin melkoisen valoisalta ja turvallisiin tunteisiin lähdettiin eteenpäin toimimaan.

Eräässä suhteessa on samaa kehitystä parempaan päin senkin jälkeen jatkunut. Kansalaissodan jälkeiset haavat ovat yhä enemmän arpeutuneet ja tämä murhenäytelmä ei enää luo varjoaan kaikkeen yhteiskunnalliseen ja valtiolliseen toimintaan, kuten ensimmäisinä vuosina sen jälkeen. Oikeastaan on enää jälellä vain suojeluskuntalaitos ja loppuunsaattamaton armahduskysymyksen jäännös muistuttamassa tuota aikaa.

Muissa suhteissa ei myöhempi aika kuitenkaan ole täyttänyt mitä silloinen hetki lupasi. Sen sijaan, että aika vuoteen 1922 saakka oli puolueellemme yhtämittaista voimistumisen ja kasvamisen aikaa, olemme sen jälkeen saaneet pääasiassa polkea paikallamme ja pysytellä puolustusasemissa. Syynä tähän on toisaalta ollut kommunismin esiintyminen, toisaalta yleismaailmallisen taantumuksen voimistuminen.

Vuoden 1922 vaaleissa esiintyi kommunistinen aines meillä ensi kertaa itsenäisenä puolueena ja astui siten meidän valtiolliseen elämäämme vaikuttamaan. Jo tämä lyhyt aika, jonka kuluessa se on voinut panna vaikutuksensa vaakakuppiin, on ollut varsin riittävää havainto-opetusta sen turmiöllisuudesta. Se on ensinnäkin melkoisessa määrässä heikentänyt työväenluokan vaikutusta valtiollisiin kysymyksiin, sillä voima, joka ennen oli koottuna niin sanoakseni yhteen käteen, on ollut paljon tehottomampaa kahteen ryhmään jakaantuneena, jotka sitäpaitsi useasti ovat joutuneet toimimaan toisiaan vastaan. Turmiollisin tulos kommunistisen puolueen harkitsemattomasta esiintymisestä näiden neljän vuoden aikana on kuitenkin ollut siinä, että se on ollut omiaan huomattavalla tavalla muuttamaan mielialaa porvariston keskuudessa. Radikaalisemmat pyrkimykset tällä taholla ovat joutuneet vaimennetuiksi, vastaisten kommunistien pelko on ajanut porvarilliset ryhmät yhteen ja antanut johtajaseman kommunismin vaaralla soitteleville taantumusaineksille. Kommunismi on siten suoranaisesti ja huomattavalla tavalla ruokkinut taantumusta ja tehnyt sen elinvoimaiseksi. Kun vielä ulkoapäinkin tulevat vaikuttimet ovat antaneet sille lisävauhtia, olemme suruksemme saaneet havaita oikeistopuolueiden jälleen astuneen johtamaan maamme valtiollista elämää.

Seurauksena on ollut, että sosialidemokraattinen puolue nämä vuodet on saanut käydä raskasta taistelua miltei joka asiassa. Vallassaolevien ryhmien pyrkimys hävittää kommunismi on johtanut ne sarjaan väkivaltaisuuksia ja laittomuuksia, jotka ovat saattaneet kansalaisvapaudet uhatuiksi. Näitä laittomuuksia vastaan on sos.-dem. puolue aina noussut, ollen kerran pakotettu toimimaan tyypistetyn eduskunnan hajottamisenkin hyväksi. Eikä oikeistokomento muissakaan suhteissa ole säästännyt maata koettelemuksilta. Siitä on kaikille tuntuvina esimerkkeinä puolustusrasituksen suunnaton lisääntyminen, tulli- y.m. välillisten verojen huomattava kasvaminen ja sen kautta vähäväkisen kansanaineksen elämän rasittaminen, muista samaan suuntaan menevistä oikeiston saavutuksista puhumattakaan. Hajallaan ollen ei työväenluokalla ole ollut samaa iskuvoimaa eikä kykyä puolustautua kuin aikaisemmin. Saammekin sen vuoksi merkitä useita tappioita viime vuosien tileihimme.

Turmiollinen on siis ollut kommunismin vaikutus työväenluokkamme valtiollisessa toiminnassa. Kun se lisäksi on tuottanut yksilöillekin runsaita kärsimyksiä johdattamalla sadottain toimihaluista työväenluokan jäseniä vankiloihin, ovat sokeimpienkin silmät alkaneet aueta ja oikeat käsitykset yhä enemmän voittaa alaa.

Tämä onkin ehkä ilahuttavin puoli viime vuosien työväenpolitiikassa. Aikaisempi epäselvyys työväenjoukkojen keskuudessa on yhä enemmän alkanut väistyä ja käsitteet ovat selvenneet. Sosialidemokraattisen puolueen keskuudessa ei enää esiinny jälkiäkään haparoimisesta puolueen päämäärin ja toimintatapoihin nähden. Puolue on noussut tästä taistelusta yhtenäisenä ja vakiintuneena sekä täysin voimansa ja mahdollisuutensa tuntevana. Se olisi epäilemättä jo lopullisesti selvittänyt välinsä kommunismin kanssa, tehden tämän vaikutuksesta työväenluokan keskuudessa lopun, elleivät hallituksen harkitsemattomat toimenpiteet olisi tätä työtä suuresti vaikeuttaneet.

Rinnan käsitteiden selviämisen kanssa olemme voineet havaita, että se lamaannustila, joka työväenluokan keskuudessa helposti ymmärrettävistä syistä sai jalansijaa kommunistien alkaessa taistella puoluetta vastaan, alkaa olla voitettu. Jo vuoden 1924 valtiolliset vaalit antoivat tästä ilahuttavan todistuksen. Silloinhan nousi puolueemme äänestäjämäärä 40,000:lla äänestäjällä. Ja viime syksynä käydyt kunnallisvaalit antoivat uuden varmuuden siitä, että aallon pohja on sivautettu ja yleinen nousukausi puolue-elämässämme on jälleen alkamassa. Tulevaisuus on edessämme jälleen valoisimpana kuin moneen vuoteen.

Joskin puolueemme siis jo taas voi kerätä yleisissä vaaleissa tunnuslauseittensa ympärille runsaasti valitsijoita, on heikkona koh-

tana toiminnassamme edelleen puoluejärjestöjemme pienuus ja heikkous. Puolueellamme on vahva edustus eduskunnassa ja kuntien valtuustoissa ja se voi melkoisesti vaikuttaa valtion ja kuntain asiain hoitoon. Tämä ei kuitenkaan yksinään riitä, sillä jos vakinaisesti järjestöissä mukana olevien joukko on pieni, eikä riittävässä määrässä enna tukea edustajiensa toiminnalle, ovat nämä kuin vahva esikunta ilman riittävää armeijaa takanaan. Herääminen vaaleihin käytässä ei yksin auta, tarvitaan työskentelyä väliaikoinakin. Voi kyllä erinomaisen hyvin ymmärtää syyn tähän puolueen järjestötoiminnan suhteelliseen heikkouteen. Puolueet samoin kuin yksilötkin kaipaavat lepoa väsyttävien taistelujen jälkeen, ja niitähän meillä takavuosina on ollut enemmän kuin riittävästi. Lisäksi ovat ristiriitaisuudet työväenluokan keskuudessa vieroittaneet rauhallisempia aineksia järjestöjen toiminnasta. Tämäkin lamaanus näyttää onneksi kuitenkin olevan jo ohimenemässä ja yleistä puolue toiminnan virkistymistä on havaittavissa. Että puolueella tarvitessaan joka tapauksessa on joukkonsa takanaan, sen osoittavat kaikki viimeaikoina käymämme vaalitaistelut.

Kunhan vielä sosialidemokraattisen työväen suhtautuminen ammatillisiin järjestöihin saadaan selvitettyksi, on tie täysin avattu elpyvälle järjestötoiminnalle. Tähän saakka ei ole voitu saada joukkojamme ammatillisiin järjestöihin, ottamaan niitä käsiinsä, eikä myös ole rohjettu kehoittaa niitä astumaan niistä ulos ja perustamaan uutta ammatillista järjestöä. Hyväuskoisimmat keskuudessamme ovat vuosikautia tahtoneet siirtää tätä ratkaisua toivoen kehityksen itsestään kulkevan terveeseen suuntaan. Kun min ei ole käynyt, näyttää lopultakin keskuudessamme yksimielisyys saavutetun siitä, että asiassa on käytävä aktiivisesti toimimaan. Niinpä kuin tämä järjestötoimintaamme enimmäin ehkäissyt epäkohta on korjattu, voidaan odottaa ammatillisesti järjestyneen työväen taholta suurempaa harrastusta puoluejärjestöjen työhön.

Aina kansalaisuutaan saakka ja vielä sen jälkeenkin on sosialidemokraattisen puolueen politiikka pääasiassa ollut negatiivista. Se on tyytynyt arvostelemaan yhteiskunnassa esiintyviä ilmiöitä haluten pysyvästi olla oppositiivissa. Tämä on voinut käydä päinsä aikana, jolloin puolueemme kanta ei voinut vaikuttaa asiain kulkun. Nytemmin on asianlaita kuitenkin kokonaan toinen. Vuosi vuodelta huomaamme yhä selvemmin, miten jokainen sosialidemokraattisen puolueen kannanotto vaikuttaa valtioelämään. Tämä seikka pakottaa puolueemme yhä enemmän positiiviseen työskentelyyn ja johtaa pyrkimykseen hankkia vaikutusvaltaa koko valtiokoneiston hoidossa, vieläpä hallituksestakin käsin. Lyhyesti sanoen: puolueemme on alkanut havaita itselleen epäedulliseksi pysyä oppo-

sitsioonipuolueena yksinomaan periaatteen vuoksi ja tuntee tarvetta olla **positiivisessa** työssä mukanaoleva, asioita eteenpäin kuljettava puolue.

Huomatakseni juuri tämä pyrkimys painaa syvimmin leimansa nyt alkavan puoluekokouksenkin työhön. Jos sen edeltäjät ovat olleet tärkeitä selvittäessään sen sisäisen kriisin, jossa puolue kommunistihapatuksen vuoksi aikanaan oli, tulee tämän kokouksen tunnusmerkillisimpänä tehtävänä olemaan selvien ohjeiden antaminen tulevalle parlamenttaariselle ja kunnalliselle työlle. Esityslistamme onkin tämän vuoksi raskaana uusia ajatuksia ja ohjelmakohtia, jotka odottavat toteutumistaan lähitulevaisuudessa. Meille onkin tärkeätä viitoittaa itsellemme selvä tie ja jättää tulevaisuuden asiaksi kysymys siitä, milloin mikin uudistus voidaan läpiajaa. Meidän puolueemme eroaa porvarillisista puolueista siinä, että ne pääasiassa marssivat paikallaan ja puolustavat olemassaolevia oloja. Sitä tärkeämpää on, että me eteenpäinryntäävänä joukkona pidämme karttamme ja kompassimme kunnossa.

Mielenkiinto tätä meidän puoluekokoustamme kohtaan näyttääkin senvuoksi olevan tavallista suurempi. Näin on laita ei vain puolueen omassa keskuudessa, vaan myöskin puolueen ulkopuolella, missä erinäiset puoluekokouksessamme esilletulevat kysymykset näyttävät herättäneen ansaittua huomiota. Tämä osoittaa, että omien rivien taholta ja ulkopuolellakin tarkkaan seurataan mitä täällä tullaan keskustelemaan ja päättämään.

Puoluekokous on puolueen ylin määrääjä. Samalla kun se arvostelee aikaisemmin mahdollisesti tehtyjä virheitä, luo se suunta- viivat tulevalle toiminnalle ja antaa menettelytapaan nähden tarvittavat ohjeet. Tämä on puoluekokouksen suuri ja korkea tehtävä. Tämä asema tuottaa kuitenkin oikeuksien ohella myöskin velvollisuuksia. Asiat on harkittava kylmällä järjellä ja intohimottomasti sekä puolueen etu korkeimpana määrääjänä, niin että meillä kaikilla erotessamme on se tietoisuus, että olemme kukin kohdaltamme voineet jälleen viedä yhteistä asiaamme eteenpäin.

Tässä mielessä ja toivottaen menestystä nyt alkavan puoluekokouksen työlle lausun puoluetuimikunnan puolesta kaikki edustajat tervetulleiksi.

Kokouksen lallisuus.

Asetuttuaan puheenjohtajan paikalle lausui kokouksen avaja:
Viime vuoden keväällä pidetty puoluepuoleiston kokous päätti, että puoluekokous oli pidettävä viime marraskuun aikana. Kun tämä aika sittemmin havaittiin sopimattomaksi sekä samaan

aikaan sattuneiden kunnallisvaalien että tärkeän eduskuntatyön vuoksi, oli pakko muuttaa kokousaika helmikuun 1 päiväksi. Puoluesääntöjen 16 §:n määräämässä järjestyksessä on puoluetoimikunta sittemmin julkaissut puolueen kaikissa lehdissä näin kuuluvan kokouskutsun:

»Kun Puolue neuvosto on päättänyt siirtää Sosialidemokraattisen Puolueen varsinaisen puoluekokouksen pidon ensi vuoden helmikuun ensimmäiseen viikkoon, niin peruutetaan täten aikaisempi kokouskutsu, jonka mukaan puoluekokous olisi kokoontunut marraskuun 23 päivänä, ja kutsutaan puoluetoimikunnan päätöksen mukaan seuraava Sosialidemokraattisen Puolueen varsinaisen puoluekokous koolle Helsinkiin Raittiusyhdistys Koiton juhlasaliin tulevan helmikuun 1 päivänä klo 12 päivällä.

Helsingissä, 13 päivänä elokuuta 1925.

Väinö Tanner
Puoluetoimikunnan puheenjohtaja.«

Tämä kutsu julkaistiin lehdissä 14 p:nä elokuuta 1925. Myöhemmin eli 30 p:nä joulukuuta 1925 julkaistiin puoluelehdissä edelleen seuraava kutsu:

»Sosialidemokraattisen Puolueen varsinaisen edustajakokous alkaa helmikuun 1 päivänä 1926 klo 12 päivällä Helsingissä Raittiusyhdistys Koiton juhlasalissa Yrjönkatu 31, mistä valituille edustajille ainoastaan täten ilmoitetaan.

Kokouksessa tulevat käsiteltäviksi, paitsi puolueen sääntöjen 23 pykälässä mainitut, myöskin seuraavat asiat:

- a) Puolueen haltuun joutuneiden kiinteistöjen myyminen; ja
- b) Kiinnitysoikeuden myöntäminen.

Samalla huomautetaan kaikkia kunnallistoimikuntia ja piiritöimikuntia puolueen sääntöjen 31 pykälän määräyksistä.

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue
Puoluetoimikunta.

Väinö Tanner.

T. Tainio.»

Kun kokous täten on kutsuttu koolle puoluesääntöjen määräämässä järjestyksessä, tahtonee kokous päättää, että puoluekokous on laillinen ja päätösvaltainen.

Hyväksyttiin keskustelutta.

Edustajain valtuudet.

Tanner ilmoitti, että puoluetoimikunta oli valinnut puohuesihtööri Tainion, taloudenhoitaja Valkaman ja puoluetoimiston toimitusijan Janatuisen tarkastamaan edustajain valtakirjoja ja olivat nämä tarkastuksensa tuloksista antaneet kirjallisen lausunnon.

Lausunto, jonka Tainio luki kokoukselle, kuului:

»Sos.-dem. Puoluetoimikunnan valitsemina olemme tarkastaneet Puoluetoimikunnalle lähetetyt puoluekokousedustajain valtakirjat helmikuun 1 päivänä 1926 alkavaa puoluekokousta varten.

Kahdeksassa vaalipiirissä on sellaisia puoluekokousedustajain vaaleja varten muodostettuja vaaliyhtymiä, joiden jäsenmäärä ei viime vuoden toisella neljänneksellä ollut vähintään 200, kuten puolueen säännöt määräävät alimmaksi rajaksi yhden edustajan valitsemiselle. Tällaisia vaaliyhtymiä on Uudenmaan läänin, Turun l. eteläisessä, Hämeen l. pohjoisessa, Vaasan l. itäisessä ja Vaasan l. yhdistyneissä vaalipiireissä kussakin 1, Turun l. pohjoisessa vaalipiirissä 2, Hämeen eteläisessä 3 ja Mikkelin l. vaalipiirissä 5. Kun kuitenkin näissäkin vaaliyhtymissä jäsenmäärä yleensä on varsin lähellä kahta sataa ja kun piiritoimikunnat ovat voineet esittää päteviä syitä, joiden vuoksi vaaliyhtymiä ei ole voitu tasaisemmin järjestää, ehdotamme, että näidenkin vaaliyhtymien edustajain valtakirjat hyväksyttäisiin. Lisäksi on huomattava, että mikäli edustajain vaalissa pidettäisiin silmällä vaalipiirien kokonaisjäsenmäärää, jota puolueen säännöt tosin eivät edellytä, ei minkään vaalipiirin edustajamäärä kohoaisi, vaikkapa edellämainitut vaillinaisetkin vaaliyhtymät hyväksyttäisiin. Sitä paitsi, kun jokainen edustaja äänestää vaaliyhtymänsä äänimäärällä, niin mitään suhteettomuutta ei kuitenkaan synny.

Sen sijaan emme voi ehdottaa hyväksyttäväksi Mikkelin läänin vaalipiirissä muodostetun Rantasalmen—Sulkavan vaaliyhtymän edustajan valtakirjaa, koska mainitussa vaaliyhtymässä oli viime vuoden toisella neljänneksellä vain 48 puolueveronsa suorittanutta jäsentä.

Kun Puoluetoimikunta on päättänyt esittää puoluekokoukselle Oulun läänin pohjoisen alipiirin piiritoimikunnan pyynnöstä, että mainitun alipiirin edustajalle myönnettäisiin edustus oikeus, vaikka sanottu alipiiri jäsenmääränsä perusteella ei olisi siihen oikeutettu, niin tulisivat puoluekokouksessa äänivaltaisina edustajina olemaan seuraavat henkilöt, joiden valtakirjat olemme tarkastaneet ja hyväksyneet:

(Lausunnossa seuraa valittujen edustajain luettelo muuten sellaisena kuin se esiintyy pöytäkirjan alussa, paitsi että Rantasalmen ja Sulkavan vaaliyhtymän edustajan A. Kauppisen nimi puuttuu.)

Helsingissä, 29 p. tammikuuta 1926.

T. Tainio. A. Valkama. J. E. Janatuinen.

Tainio ilmoitti edelleen, että sen jälkeen kun valtakirjain tarkastus oli tapahtunut oli Mikkelin vp:n piirisihteeri ilmoittanut suorittaneensa vaalipiirin puoluerästit, joten Rantasalmen ja Sulkavan vaaliyhtymälle voidaan myöntää edustusoikeus äänimäärällä 140.

Valtakirjain tarkastajain lausunto ja Rantasalmen ja Sulkavan vaaliyhtymän edustusoikeus hyväksyttiin keskustelutta.

Kokouksen virkalliset.

Tanner ilmoitti puoluetoimikunnan ehdottavan, että kokouksen puheenjohtajaksi valittaisiin V. Kanto Tampereelta, J. Vuoristo Viipurista ja V. Tanner Helsingistä.

J. Herajärvi, J. Kuittisen ja V. Huplin kannattamana ehdotti, että neljänneksi puheenjohtajaksi valittaisiin M. Paasivuori Helsingistä.

Puheenjohtajiksi valittiin edellämainitut neljä ehdokasta.

Puoluetoimikunnan ehdotuksen mukaisesti valittiin kokouksen yllisihteeriksi, jonka tulee vastata pöytäkirjasta, P. Railo ja apulaissihteeriksi Lyyli Takki, T. Järvinen ja K. Mäki. Viimeksimainittu ei kuitenkaan saapunut toimeensa.

Kutsuvieraat.

Puheenjohtaja Tanner ilmoitti, ettei puoluetoimikunta ollut lähettänyt erikoista kutsua kotimaisille järjestöille, mutta sen sijaan kyllä Itämeren ympärillä olevien maiden veljespuolueille. Ruotsin, Venäjän, Viron ja Latvian sos.-dem. puolueilta oli saapunut ilmoitus edustajan lähettämisestä, mutta jäästeiden vuoksi olivat muut, paitsi Ruotsin veljespuolueen edustajat, myöhästyneet.

Puheenjohtajan esitettyä kokoukselle Ruotsin sos.-dem. puolueen puoluesihteerin R. Lindströmin ja kansanedustaja E. Erikssonin, esintoi näistä ensiksi mainittu puolueensa ja Ruotsin sos.-dem. työväestön tervehdyksen, johon puheenjohtaja Tanner kokouksen puolesta vastasi.

Edelleen esittivät tervehdyksensä Sos.-dem. Raittiusliiton, Sos.-dem. Työläisnuorisoliiton ja Sos.-dem. Työläisnaisliiton edustajat, jonka jälkeen kokoukselle luettiin

tohtori N. R. av Ursinilta ja A. F. Salinilta saapuneet kirjalliset tervehdykset.

Tervehdykset selostetaan jälempänä. (Katso sisällysluettelo.)

Kokouksen järjestyssääntö ja työohjelma.

hyväksyttiin puoluetoimikunnan ehdottamassa muodossa muuten, paitsi että valistus- ja järjestötoimintavaliokuntaan päätettiin valita 9 eikä 7 jäsentä ja muiden, paitsi järjestävän valiokunnan sekä tarkastus- ja äänestysvaliokuntien jäsenet valita vasta seuraavana päivänä järjestävän valiokunnan yhdessä eri piirien edustajain kanssa tehtyä ehdotuksensa niiden kokoonpanosta.

Puoluetoimikunnan toimintakertomus.

V. Kannon siirryttyä johtamaan puhetta ryhdyttiin käsittelemään puoluetoimikunnan toimintakertomusta, jonka käsittelyä jatkui — klo 3—4 pidettyä päivällislomaa lukuunottamatta — kunnes asian käsittely keskeytettiin ja ensimmäinen kokouspäivä päätettiin klo 6.15 ip. (Toimintakertomuksen käsittely selostetaan jälempänä.)

Toinen kokouspäivä.

Tiistaina 2 p:nä helmikuuta.

Yleiskokous alkoi klo 9 ap. J. Vuoriston johtaessa puhetta.

Järjestävän valiokunnan ehdotuksen mukaisesti päätettiin pitää kahviloma klo 11—11.20 ap. ja päivällisloma klo 1—3 ip. sekä lähettää tohtori N. R. av Ursinille tervehdyssähkösanoma.

Jatkettiin puoluetoimikunnan toimintakertomuksen käsittelyä, joka päättyi klo 5 ip.

Esitettiin ja hyväksyttiin järjestävän valiokunnan yhdessä eri piirien edustajain kanssa laatima ehdotus valiokuntain kokoonpanoksi.

Edelleen käsiteltiin eduskuntaryhmän toimintakertomusta, joka osittain lähetettiin valiokuntaan ja suoritettiin lähetekeskustelu sosialisohjelmaa ja kunnallisohjelmasta koskevista ehdotuksista. (Keskustelut selostetaan jälempänä. Katso sisällysluettelo.)

Yleiskokous päättyi klo 7.45 ip.

Kolmas kokouspäivä.

Keskiviikkona 3 p:nä helmikuuta.

Yleiskokous alkoi klo 9 ap. M. Paasivuoren johtaessa pu-
hetta. Toimitetussa nimenhuudossa merkittiin poissaoleviksi M.
Miettinen, U. Lëppäoja, V. Piippo ja E. Laine.

Järjestävän valiokunnan ehdotuksen mukaisesti päätettiin kokouk-
sen työt järjestää niin, että kokous voidaan päättää perjantaina 5
p:nä helmikuuta.

Järjestävän valiokunnan ehdotuksen mukaisesti päätettiin edel-
leen, että kolmantena kokouspäivänä otetaan päivällisloma klo 1—2
ja että yleiskokous päätetään klo 5 ip., jotta valiokunnille jää aikaa
kokoontua, sekä että keskustelu puolue toimikunnan puheenjohtajan,
sihteerin ja jäsenten paikkojen täyttämistä suoritetaan seuraavan
kokouspäivän, torstain, aamustunnessa ja niitä koskevat vaalit toi-
mitetaan viidentenä kokouspäivänä, perjantaina.

Puheenjohtaja ilmoitti, että Helsingin Työttömien Komi-
tealta oli saapunut puoluekokoukselle kirjelmä, jonka järjes-
tävä valiokunta ehdottaa käsiteltäväksi työohjelman 9. k. kohdan
jälkeen. Hyväksyttiin.

Suoritettiin lähetekeskustelu verotusohjelmaa
ja maanpuolustusohjelmaa koskevista ehdotuksista ja
osaksi myöskin puolueen suhdetta hallituskysymyk-
seen määrittelevästä ehdotuksesta. (Selostukset jälempänä.)

Kesken maanpuolustusohjelman käsittelyä saapuivat kokoukseen
Venäjän, Viron ja Latvian sos.-dem. puolueiden edus-
tajat, joiden esittelyä ja tervehdysten vaihtoa varten maanpuo-
lustusohjelman käsittely keskeytettiin. (Selostus muiden tervehdys-
ten yhteydessä.)

Puheenjohtaja ilmoitti, että puolue toimikunta oli järjestänyt ko-
kouksen osanottajille ja vieraille ohjelmallisen illanvieton
Helsingin työväentalon juhlasaliin, alkaen klo 8 ip. ja että puolue-
kokoukskansliaan oli lähetetty 50 lippua klo 7.30 ip. alkavaan ooppera-
näytäntöön.

Yleiskokous päättyi klo 5 ip.

Neljäs kokouspäivä.

Torstaina 4 p:nä helmikuuta.

Yleiskokous alkoi klo 9 ap. V. Kannon johtaessa puhetta. Niemenhuudossa merkittiin poissaoleviksi J. Salo, K. Laakso, K. Lehtinen, U. Leppäoja, E. Törmä, H. Kulmala, J. Sokkanen, E. Hurri ja E. Laine.

Jatkettiin edellisenä iltana keskeytynyttä evästyskeskustelua hallituskysymyksestä, minkä päätyttyä ryhdyttiin keskustelemaan puolue toimikunnan puheenjohtajan, sihteerin ja toimikunnan jäsenten paikkain täyttämisestä. (Selostukset jälempänä.)

Suoritettiin evästyskeskustelu puolueen suhdetta kommunismin määrittelevästä alustuksesta.

Helsingin työttömien komitean kirjelmä.

Puheenjohtaja V. Kanto luki kokoukselle seuraavan kirjelmän:

Arvoisat puoluekokouksen edustajat.

Työttömyys tänä talvena esiintyy uhkaavampana kuin edellisinä vuosina uhaten työttömiksi joutuneita nälkäkuolemalla. Tämän huomioottaen onkin Helsingin työttömien komitea kääntynyt ajoissa eduskunnan ja kunnanvaltuuston eri ryhmien puoleen esittämällä nykyistä työttömyystilannetta sekä pyytämällä heidän apuaan, saadaakseen eduskunnan ja kunnanvaltuuston myöntämään varoja töiden järjestämiseen ja suoranaisten avustusten myöntämiseen hätäkärsiville sekä myönnettyjen määrärahojen heti käyttämisestä.

Mutta kun valtio on osoittanut suurta haluttomuutta työttömien avustamiseen ja töiden järjestämiseen, niin päätti H:gin työttömien komitea kääntyä koossaolevan sos.-dem. puoluekokouksen edustajain puoleen pyytämällä pikaista toimenpidettä nykyisen tilanteen auttamiseksi. Vaikkakin tiedämme, että te suoranaishella päätöksellä ette voi muuttaa tilannetta tällä kertaa, niin pyyntömme on, että työttömyyskysymys ja sen nykyinen tilanne tulisi puoluekokouksessa vakavan harkinnan alaiseksi. Jos näin tapahtuu, uskomme sen johtavan teidän puoleltanne toimenpiteisiin, joista olisi tuloksena, ettei nykyinen tilanne vuosittain uusiintuisi. Toivomme teidän tekevän voitavanne ja merkitsemme

tervehdyksin

Helsingin Työttömien Komitea.

E. Aaltonen,
puheenjohtaja.

H. Vainio,
sihteri.

M. Paasivuori ilmoitti järjestävän valiokunnan ehdottavan, että asia siirrettäisiin eduskuntaryhmälle hyväksymällä seuraava päätöslauselma:

Asiaa käsitellessään on puoluekokous kiinnittänyt vakavaa huomiota työttömyyteen, mutta koska kokouksella ei ole keinoja sen poistamiseen tai lieventämiseen, kehottaa kokous sos.-dem. eduskuntaryhmää ryhtymään tarmokkaisiin toimenpiteisiin työttömyyden torjumiseksi ja sen seurausten lieventämiseksi.

K. Hellberg toivoi, että puoluekokous voisi vaikuttaa rautatiehallitukseen niin, että Turun et. piirin alueella teetettäväksi suunnitellut ja päätetyt rautatietyöt saataisiin nopeasti käyntiin.

Paasivuoren esittämä järjestävän valiokunnan ehdotus hyväksyttiin.

Päätettiin ottaa päivällisloma klo 12,30—2.

Yleiskokousta jatkettaessa klo 2 ip. johti puhetta J. Vuoristo.

Ryhdyttiin käsittelemään puolueen jäsenmäärän kohoamista koskevaa alustusta ja päätettiin rinnan sen kanssa käsitellä myöskin valistustyön järjestämistä koskevat ehdotukset. (Keskustelu selostetaan jällempänä.)

Edelleen suoritettiin evästyskeskustelu raittiusasiaa koskevien ehdotusten johdosta. (Keskustelu selostetaan jällempänä.)

Puolueneuvoston kokoukset.

Esitettiin käsiteltäväksi alustusvihkon siv. 52—53 oleva puoluetoimikunnan alustus ja ehdotukset puoluesääntöjen 37 §:n 8. ja 9. kohdan sekä 39 §:n muuttamisesta.

K. Siimes vastusti puoluetoimikunnan ehdotusta.

A. Väisänen ja M. Alanko olivat sitä mieltä, että puolueneuvoston kokouksia olisi pidettävä vain tarpeen vaatiessa.

Puoluetoimikunnan ehdotus hyväksyttiin ja sen mukaan päätettiin puoluesääntöjen 37 §:n 8 kohta muuttaa kuulumaan:

»tarkastaa selostus puolueen raha-asioista lähinnä edelliseltä vuodelta«, ja 9 kohta kuulumaan:

»hyväksyä menoarvio kuluvalle vuodelle«, sekä 39 § kuulumaan:

»Puolueneuvosto pitää varsinaisia kokouksia vähintään kerran vuodessa ja useamminkin, jos sen jäsenten enemmistö sitä vaatii tai Puoluetoimikunta tarpeelliseksi katsoo.«

Sos.-dem. piirikokousten aika.

Esitettiin ja keskustelutta hyväksyttiin alustusvihkon siv. 48—50 oleva Hämeen et. piiritoimikunnan alustus ja puoluetoimikunnan kannattama ehdotus piirikokousten ajasta.

Alustukseen sisältyvä ehdotus hyväksyttiin keskustelutta ja sen mukaan päätettiin piirijärjestön sääntöjen 9 §:n 1 momentti muuttaa kuulumaan:

»Piirijärjestön vuosikokous pidetään viimeistään kesäkuulla. Kokouksen paikan määrää edellinen piirikokous.«

Ruotsinkielisten piirien yhdistäminen.

Esitettiin ja keskustelutta hyväksyttiin alustusvihkon siv. 51—52 oleva alustus ja ehdotus ruotsinkielisten piirien yhdistämisestä. Näin ollen puoluekokous päätti,

että ruotsalaiset piirijärjestöt lakkautetaan ja että Finlands Svenska Arbetarförbund (= Suomen Ruotsalainen Työväenliitto) toistaiseksi tulee muodostamaan ruotsalaisen piirijärjestön.

Puoluesääntöjen muuttamista

koskeva ehdotus lähetettiin keskustelutta valistus- ja järjestötoimintavaliokuntaan.

Yleiskokous päättyi klo 6 ip.

Viides kokouspäivä.

Perjantaina 5 p:nä helmikuuta.

Yleiskokous alkoi klo 9 ap. V. Kannon johtaessa puhetta. Niemenhuudossa merkittiin poissaoleviksi: U. Leppäoja, E. Hurri, T. Pöyhönen ja E. Laine.

Toimitettiin puolue toimikunnan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan, sihteerin ja jäsenten vaalit. (Vaalien tulokset selostetaan paikkojen täyttämistä koskevan keskustelun yhteydessä.)

Puolueen jäsenmaksuista vapautuminen.

Esitettiin käsiteltäväksi Kymän Työväenyhdistyksen ehdotus (alustusvihkon siv. 67), että puolueen jäsenmaksuista vapautettaisiin jäsen, joka on kuulunut puolueeseen 25 vuotta ja jäsen, joka on täyttänyt 55 vuotta ja siihen mennessä ollut puolueen jäsenenä vähintään 15 vuotta.

Ehdotukseen liittämässään lausunnossa ehdotti puolue toimikunta ehdotuksen hyljättäväksi.

T. Lindman, M. Alanko, M. Suokas ja U. Lappalainen yhtyivät kannattamaan puolue toimikunnan hylkäävää ehdotusta.

J. Kortelainen yhtyi edellisiin, mutta ehdotti E. Kotirannan kannattamana, että puoluekokous tekisi poikkeuksen valitsemalla tohtori N. R. av Ursinin puolueen kunniajäseneksi.

Puoluekokous päätti äänestyksettä hyljätä Kymin Työväenyhdistyksen ehdotuksen ja hyväksyä ehdotuksen tri av Ursinin kutumisesta puolueen kunniajäseneksi.

Puolueen suhde edustajiinsa valtion komiteoissa y.m. valtion laitoksissa.

Esitettiin käsiteltäväksi alustusvihkon siv. 63—65 oleva Viipurin länt. vaalipiirin piirikokouksen alustus ja ehdotus puolueen sulautumisesta edustajiinsa valtion komiteoissa y.m. valtion laitoksissa.

Puoluekokous päätti keskustelutta hyväksyä puoluetoimikunnan ehdotuksen, ettei kyseessäoleva alustus aiheuta mitään toimenpiteitä.

Kansainvälistä kieltä

koskeva ehdotus lähetettiin keskustelun jälkeen valtiokuntaan.

Puolueen vaaliohjelma.

Tainio ilmoitti puoluetoimikunnan ehdottavan, että puoluekokous päättäisi antaa puoluetoimikunnan tehtäväksi laatia vaaliohjelma, jonka puolueen neuvosto sitten hyväksyisi.

Hyväksyttiin keskustelutta.

Puolueen kiinteistöjen kiinnitys.

Tainio: Puolueen omistama talo, Sirkuskatu 3, ei ole kiinnitetty läheskään täyteen arvoonsa. Voi sattua tilanteita, joissa puolue tarvitsee suuremman lainan — ei juoksevien menojen peittämiseen, vaan johonkin suurempaan yritykseen — ja ehdottaa puoluetoimikunta sen vuoksi, että puoluekokous valtuuttaisi puolueen neuvoston päättämään tällaisen suuremman kiinnityksen ottamisesta puolueen omistamaan kiinteistöön.

Ehdotus hyväksyttiin keskustelutta.

Vakuutus puolueen kiinteistöjen myyntiin.

Tainio: Puolueosastojen syystä tai toisesta lakatessa toiminnasta joutuu niiden omaisuus puolueen haltuun ja puoluetoimikunnan hallintaan. Näin saadun omaisuuden joukossa saattaa olla taloja, jotka ovat sellaisilla paikkakunnilla, joille ei voida uusia yhdistyksiä perustaa ja joilla talojen hoitokustannukset tulevat liian kalliiksi. Tämän vuoksi puoluetoimikunta ehdottaa, että puoluekokous valtuuttaisi puolueen neuvoston päättämään näiden myymisestä tai lahjoittamisesta.

Puoluetoimikunnan ehdotus hyväksyttiin.

Tilintarkastajain palkkiot päätettiin suorittaa laskun mukaan.

Puoluekokousedustajain ja puolue neuvoston jäsenten matkarahoja ja päivämalkkoja koskeva esitys lähetettiin keskustelutta raha-asiaivaliokuntaan.

Seuraava puoluekokous päätettiin pitää Helsingissä.

Esitettiin menettelytapavaliokunnan mietintö n:o 1 koskeva puolue toimikunnan toimintakertomusta. (Mietintö ja sen käsittely selostetaan lähete keskustelun yhteydessä.)

Esitettiin menettelytapavaliokunnan mietintö N:o 2 koskeva eduskuntaryhmän toimintakertomusta. (Selostus lähete keskustelun yhteydessä.)

Tullikysymys.

Esitettiin ja keskustelutta hyväksyttiin puolue toimikunnan ehdotus kokouksen julkilausumaksi tullikysymyksessä. Hyväksytty päätöslause lma perusteluineen kuuluu:

Maamme verotusjärjestelmässä on viime vuosia tapahtunut huomattavia siirtymisiä huonompaan suuntaan. Sensijaan, että kehityksen oikeastaan pitäisi johtaa siihen, että välilliset verot aste asteelta poistettaisiin ja tilalle astuisivat välittömät verot, jotka ovat oikeudenmukaisempia ja jakaantuvat paremmin verotettavien tulojen ja omaisuuden mukaan, on kehityskulku ollut aivan päinvastainen. Välillisten verojen määrä on niin hyvin summien suuruuteen nähden kuin suhteellisesti verojen kokonaisuudesta osoittanut huomattavaa nousua.

Tämä on ollut mahdollista senkautta, että suuret kansanjoukot ovat tähän saakka olleet verrattain välinpitämättömiä verotuskysymyksiin nähden. Ei edes työväestön keskuudessa ole riittävässä määrässä esiintynyt mielialaa tätä sen elinehtojen uhkaavaa kehitystä vastaan. Vaikka tulliverotuksella nostetaan tärkeimpien elintarpeiden ja muiden välttämättömien tarvikkeiden hintaa, on siihen suhtauduttu jotenkin välinpitämättömästi. Ja porvarillisten puolueiden mukana kulkevat vähävaraiset joukot ovat antaneet puolueidensa toimia kokonaan tuottajaetujen mukaisesti. Seurauksena on ollut, että eduskunnassa niinhyvin suurviljelijäin kuin teollisuustuottajain edustajat ovat liittoutumisillaan voineet ajaa kummankin tuotannonhaaran tuotteiden hintojen nousua korottamalla niiden tulleja.

Lähimmän tulevaisuuden ehkä tärkeimmäksi kysymykseksi muodostuu epäilemättä kysymys tulliverotuksen vakinaiselle kannalle järjestämisestä. Tähän saakka on meillä tultu toimeen vuodeksi kerrallaan tehdyillä tullipäätöksillä, mutta jo jonkun aikaa on vakinaisen tullitariffin valmistelu ollut työn alaisena. Tämä työ on tällä hetkellä

edistynyt niin pitkälle, että esitys uudesta tullitariffista kaiken todennäköisyyden mukaan tulee annettavaksi eduskunnalle vielä tämän vuoden aikana. Tämä seikka pakottaa puoluekokousta ottamaan kysymyksen tulliverotuksesta ohjelmaansa ja antamaan ohjensa lähimmän tulevaisuuden toimintaan nähden.

Tulliverotusta on vaikea ajatella ainakaan lähimmässä tulevaisuudessa kokonaan poistettavaksi. Se merkitsee tätä nykyä siksi suurta tulolähdettä valtiolle, että sen korvaaminen toisilla tuloilla tulee joka tapauksessa vaatimaan ajanjakson. Osaksi saattaa myös ohimenevästi käydä tarpeelliseksi antaa n.s. »kasvatustulleilla» erinäisille maan luonnollisiin edellytyksiin perustuville ja maalle tärkeille elinkeinonhaaroille tullisuoja, kunnes nämä ovat päässeet kunnollisesti kehittymään ja voivat ilman tullin suojelusta kestää ulkomaista kilpailua.

Tulliverotusta onkin senvuoksi pyrittävä asteettain helpottamaan. Lähimpänä päämääränä tulee olla elintarpeiden ja muiden välttämättömien tarvikkeiden verovapaus. Tämänsuuntaiset ohjeet olisi puoluekokouksen annettava niin hyvin puolueoimikunnalle kuin sos.-dem. eduskuntaryhmälle sitä tulliverotaistelua varten, joka nyt on alkamassa. Ellei tyydyttävää ratkaisua voida ensi kerralla aikaansaada, olisi kysymys kokonaisuudessaan saatettava vaaleissa valitsijain ratkaistavaksi.

Puoluekokouksen hyväksyttäväksi ehdotetaan senvuoksi seuraava päätöslausehma:

Puoluekokous
toteaa,

että maamme tultua itsenäiseksi sen verotusjärjestelmää on jatkuvasti kehitetty omistavain luokkain eduksi ja vähäväkisten työlästekevän luokkain vahingoksi vuosi vuodelta lisäämällä yhteiskunnallisesti väärimpien verojen, kulutusverojen ja näistä etupäässä kaikkien epäoikeudenmukaisimpain, tulliverojen, osuutta kokonaisverotuksessa; ja

että nimenomaan maamme tulliverotus muodostuu mitä suurimmassa määrässä epäoikeudenmukaiseksi ja turmiohiseksi, kohdattaessaan pääasiassa ja raskaasti laajojen vähäväkisten kansankerrosten käyttämiä elin- ja muita välttämättömyystarvikkeita;

ja vaatii,

että tulliverotusta on ryhdyttävä asteettain vähentämään, olken päämääränä elintarpeiden ja muiden välttämättömien tarvikkeiden täydellinen tullivapaus;

sekä kohoittaa

puoluetoimikuntaa ja sos.-dem. eduskuntaryhmää voimiensa mukaan työskentelemään tämän päämäärän saavuttamiseksi. Erikoisesti on voimat kohdistettava siihen, että valmistelunalaisena olevan tulliverouudistuksen avulla saadaan mahdollisimman suuressa määrässä nykyisiä tulliverotusepäkohtia korjatuiksi.

Puolueneuvoston jäsenten vaali.

Eri vaalipiirien piirikokousten tekemien ehdotusten perusteella valittiin puolueneuvoston jäseniksi:

Uudenmaan vlp.: J. Laitinen, Lohja, varalle E. Sallila, Helsinki.

Turun etel. vlp.: F. W. Suominen, Maaria, varalle J. W. Latvala, Perniö.

Turun pohj. vlp.: Hjalmar Ahlfors, Pori, varalle Emanuel Aromaa.

Hämeen etel. vlp.: Otto Marttila, Janakkala, varalle Joose Palmén, Forssa.

Hämeen pohj. vlp.: K. Nordlund, Tampere, varalle E. Törmä.

Viipurin länt. vlp.: H. Manner, Viipuri, varalle A. V. Kaikusalo, Kotka.

Viipurin it. vlp.: Aug. Julkunen, Imatra, varalle Kusti Kaija, Inkilä.

Mikkelin vlp.: V. Paavilainen, varalle Albin Parkkinen.

Kuopion länt. vlp.: Kalle Valta, Pielavesi, varalle Aug. Valta, Kuopio.

Kuopion it. vlp.: A. Lehikoinen, Juuka, varalle P. Laine, Polvijärvi.

Vaasan it. vlp.: Emil Sinervä, Keuruu, varalle Pietari Salmenoja, Jyväskylä.

Vaasan etel. vlp.: E. Laine, Vaasa, varalle O. Nurmi, Vaasa.

Vaasan pohj. vlp.: J. V. Kantola (on jyrkästi kiehtäytynyt), varalle P. Meriläinen, Kokkola.

Oulun etel. vlp.: Fredrik Mojsala, varalle V. R. Piippo.

Etelä-Suomen ruotsalainen vlp.: Anna Wiik. Varaedustajaksi oli vaalipiirijärjestö ehdottanut A. Åhlströmin, mutta kun hän oli valittu puoluetoimikunnan jäseneksi, jätettiin varaedustajan määrääminen puolueneuvoston tehtäväksi.

H. Seppänen E. Kotirannan kannattamana ehdotti, että myöskin Oulun pohj. vaalipiirille myönnettäisiin edustus oikeus puolueneuvostossa.

J. Vuoriston ehdotuksen mukaisesti päätti kokous valtuuttaa puolueneuvoston myöntämään Oulun pohj. vaalipiirille edustus oikeuden puolueneuvostossa, jos se katsotaan tarpeelliseksi.

Otettiin päivällisloma klo 12—3 ip.

Yleisistuntoa jatkettaessa klo 3 ap. johti puhetta J. Vuoristo.

Puheenjohtaja luki V. Tannerin kirjelmän puoluekokoukselle. (Kirjelmä ja asian käsittely selostetaan puheenjohtajasta käydyn keskustelun yhteydessä.)

Päätettiin lähettää tervehdyssähkösanomat O. Tokoilille ja M. Turkialle.

Esitettiin ja käsiteltiin verotus- y.m. asiainvaliokunnan mietintö n:o 1 koskeva verotusohjelmaa. (Mietintö ja sen käsittely selostetaan lähetekeksustelun yhteydessä.)

Esitettiin ja hyväksyttiin kunnallis- y.m. asiainvaliokunnan mietintö n:o 2 koskeva kunnallisohtelmaa. (Selostus lähetekeksustelun yhteydessä.)

Esitettiin ja hyväksyttiin sivistysohjelma- y.m. asiainvaliokunnan mietintö n:o 3 koskeva kasvatns- ja sivistysohjelmaa. (Selostus jälempänä.)

Esitettiin ja hyväksyttiin valistus- ja järjestötoimintavaliokunnan mietintö n:o 1 koskeva puoluetöimikunnan toimintakertomuksen valistustyötä käsittelevää kohtaa. (Selostus lähetekeksustelun yhteydessä.)

Esitettiin ja hyväksyttiin valistus- ja järjestötoimintavaliokunnan mietintö n:o 2 koskeva Kotoa ja Kaukaa-lehden julkaisemisista. (Selostus lähetekeksustelun yhteydessä.)

Esitettiin ja hyväksyttiin valistus- ja järjestötoimintavaliokunnan mietintö n:o 5 koskeva työväen suhdetta kansainväliseen kieleen. (Selostus lähetekeksustelun yhteydessä.)

Esitettiin ja käsiteltiin menettelytapavaliokunnan mietintö n:o 3 koskeva puolueen suhdetta hallitukseen. (Selostus lähetekeksustelun yhteydessä.)

Esitettiin ja hyväksyttiin sosialisimisohjelma- y.m. asiainvaliokunnan mietintö n:o 4, koskeva sosialisimisohjelmaa. (Selostus lähetekeksustelun yhteydessä.)

Esitettiin ja hyväksyttiin valistus- ja järjestöasiainvaliokunnan mietintö n:o 3, koskeva valistustyötä ja järjestötoiminnan elvyttämistä. (Selostus lähetekeksustelun yhteydessä.)

Esitettiin ja hyväksyttiin menettelytapavaliokunnan mietintö n:o 4, koskeva puolueen suhdetta kommunismin. (Selostus lähetekeksustelun yhteydessä.)

Esitettiin ja käsiteltiin valistus- ja järjestöasiainvaliokunnan mietintö n:o 4, koskeva raittiuskysymystä. (Selostus lähetekeksustelun yhteydessä.)

Kun valiokunnat eivät vielä olleet ehtineet toimittaa mietintöjään kaikista niille lähetetyistä asioista, ja kun kokoushuonetta ei voitu käyttää klo 6 jälkeen, päätettiin yleiskokous lopettaa klo 5,30 ja jatkaa kokousta vielä seuraavana päivänä kello 9 ap.

Kuudes kokouspäivä

Lauvantaina 6 p:nä helmikuuta.

Yleiskokous alkoi kello 9 a.p. V. Kannon johtaessa puhetta. Toimitetussa nimenhuudossa merkittiin poissaoleviksi J. Salo, Hj. Görman, K. Vasara, U. Leppäoja, N. Virtanen, H. Kulmala, J. V. Lötjönen, E. Hurri, T. Pöyhönen, K. V. Nikulainen, A. Kauppinen, E. Luostarinen, P. Meriläinen ja E. Laine.

Puoluetoimikunta valtuutetaan takaamaan eräitä lainoja.

Esitettiin ja keskustelutta hyväksyttiin raha-asiainvaliokunnan mietintö n:o 1, joka kuului:

»Kun valiokunnalle on esitetty turkulaisen Sosialistin Kirjapaino-Osakeyhtiön anomus, että puoluekokous antaisi puoluetoimikunnalle valtuuden mennä yhtiön esittämien vakuuksien ja takauksien lisäksi lisätakaukseen mainitulle yhtiölle toimitalonsa rakentamista varten Helsingin Työväen Säästöpankista otettavasta lainasta ja sortavalalaisen Karjalan Työväen Sanomalehti-, Kirjapaino- ja Kirjansitomoseuuskunnan anomus, jossa puoluekokoukselta anottiin puoluetoimikunnalle annettavaksi valtuus mennä paikallisten takaajien lisäksi takaukseen samoin Helsingin Työväen Säästöpankista mainitun osuuskunnan omistaman talon lisärakennusta varten otettavasta lainasta, ehdottaa valiokunta, saatuaan perusteelliset selostukset anojien edustajilta, että puoluekokous antaa puoluetoimikunnalle annetut valtuudet, varsinkin kun asianomaisten anojain taholta voidaan esittää takeet siitä, että kysymyksessä olevat lainat tulevat puoluetta hyödyttävästi käytettäväksi.«

Puoluekokousedustajain ja puolue-neuvoston jäsenten palkkiot.

Esitettiin ja keskustelutta hyväksyttiin raha-asiainvaliokunnan mietintö n:o 2, jossa valiokunta ehdotti,

että puoluekokousedustajain päiväpalkaksi määrätään 100 mk. kokous- ja matkapäiviltä sekä matkarahat, ja

että puolue-neuvoston edustajille suoritetaan sama palkkio.

Esitettiin ja käsiteltiin maanpuolustusvaliokunnan mietintö, koskeva maanpuolustusohjelmaa. (Selostus lähetekeskustelun yhteydessä.)

Puheenjohtaja ilmoitti, että järjestävä valiokunta oli käsitellyt erään sille jätetyn kirjelmän, jossa tehtiin ilmiäntoja erästä puolueen palveluksessa olevaa henkilöä vastaan. Järjestävä vallo-

kunta oli sitä mieltä, ettei asian tutkiminen sovellu puoluekokoukselle ja ehdotti senvuoksi, että asia siirrettäisiin puoluetoimikunnan tutkittavaksi. Ehdotus hyväksyttiin.

Puoluetoimikunnan talousarvio.

Esitettiin ja hyväksyttiin raha-asial valiokunnan mietintö n:o 3 koskeva puoluetoimikunnan talousarviota vuodelle 1926.

Hyväksytyn arvion mukaan kohoaa puoluevero 1 markalla jäseneltä, ollen tämän jälkeen viisi (5) m k. jäseneltä vuodessa.

Puoluetoimiston virkallijat.

Esitettiin ja hyväksyttiin valistus- ja järjestötoimintavaliokunnan mietintö n:o 6, jossa valiokunta ehdotti päätettäväksi:

Puoluekokous jättää puoluetoimikunnan tehtäväksi ottaa puolueen palvelukseen valistus- ja järjestötoimintatyön hoitoa varten sihteerin apulaisen tai valistuspäällikön.

Samalla kehoittaa puoluekokous puoluetoimikuntaa harkitsemaan, eikö puolueen kunnallistoimistoa erikoisena toimistona voitaisi lakkauttaa ja vastaavia tehtäviä yhdistää suunniteltuun valistusosaistoon.

Esitettiin ja käsiteltiin valistus- ja järjestötoimintavaliokunnan mietintö n:o 7, koskeva puoluesääntöjen ja vaaliperusteiden muuttamista. (Selostus jälempänä.)

Puolueen tilintarkastajat.

Puolueen tilintarkastajiksi valittiin: A. Halme, E. Sallila ja T. Viippula vakinaisiksi sekä varalle: O. H. Puro, T. Uski, J. W. Keto, K. Harvala, K. Hyvärinen ja J. Aura.

Ruotsin sos.-dem. puolueen edustaja E. Eriksson piti jäähyväispuheen, johonka kokouksen puheenjohtaja Vuoristo vastasi. (Puheet selostetaan jälempänä muiden tervehdysten yhteydessä.)

Kokouksen päättäminen.

Kun kaikki kokoukselle esitetyt ja esitettävät asiat oli loppunäköisesti käsitelty, sai puheenvuoron

puoluetoimikunnan puheenjohtaja

M. Paasivuori,

joka lausui:

Arvoiset puoluetoverit.

Minä kiitän teitä siitä luottamuksesta, jota minulle tässä kokouksessa on osoitettu. Te olette valinneet minut puolueen puheenjohta-

jaksi, tärkeään ja kunnianarvoisaan luottamustoimeen. Minä en ole pyrkinyt tälle paikalle. En ole itse puolestani tehnyt mitään tulakseni valituksi tälle paikalle. Vikani on siinä, että minä en ole jyrkästi kieltäytynyt, kun toverit ovat asettaneet minut puolueen puheenjohtajaehdokkaaksi. Siitä voivat olla vakuutettuja nekin puolue-toverit, jotka eivät olisi minua tähän valinneet.

Olen rohjennut ottaa tämän toimen vastaan. Olen luottanut siihen, että se menee niinkuin ennenkin. Minä en ole ensimmäistä kertaa puolueen puheenjohtajan toimeen valittu. Olen kuulunut puolue-toimikuntaan, puoluehallintoon, kaikkiaan 16 vuotta ja ollut puolueen puheenjohtajan paikalla 9 vuotta, sekä yhden vuoden puolueen varapuheenjohtajana. Saattaa olla niin, että puolue-elämä on nyt vähän toisenlainen kuin oli ennen. Silloin, sen kokemuksen mukaan, minkä olen saanut siinä toimessa, puolueen sihteeri muodostui silloin keskeisimmäksi henkilöksi, ja puolue-toverit, joita oli ympärilläni, avustivat minua. Minä toivon, että näin tulee olemaan vastakin, että nyt valittu puolue-toimikunta, sen yksityiset jäsenet, ovat minulle apuna tässä, paljon vaativassa toimessa.

Yksilöiden merkitys joukkoliikkeessä ei ole niin suuri kuin jotkut kuvittelevat. On individualistinen käsityskanta, että yksilöt ovat kaikki ja joukot eivät mitään. Individualistinen käsityskanta on sosialistisen käsityskannan vastainen. Puolueen menestys riippuu ennen kaikkea teistä, ja niistä joukoista, jotka ovat teidät tänne lähettäneet. Jos ei siellä tehdä työtä, linjoilla aina perusjärjestöjä myöten, niin ei keskuspaikassakaan yksin voida suuria aikaansaada. Minä luotan siihen, että te jokainen kohdastanne koetatte tehdä työtä työväen rivien kokoamisen, työväen järjestämisen hyväksi. Työväenliike on luokkataisteluliikettä, ja luokkataistelu onnistuu ainoastaan silloin, jos työväestö mahdollisimman runsaslukuisesti, sitä parempi mitä enemmän, on järjestäytynyt. Luokkataistelu ei onnistu hajanaisilla joukoilla. Minä en rakenna suuriin yksilöihin työväenliikkeen toimintaa, minä luotan edelleen joukkoliikkeeseen ja luokkataisteluun. Minä en perusta myöskään työväenliikkeen toimintaa aseelliseen luokkataisteluun. Luokkataistelu on muuta kuin aseellista luokkataistelua. Työväen järjestäminen, sen kehittäminen ja kasvattaminen, siinä se tie, joka vie työväenliikettä eteenpäin ja lopulliseen voittoon.

Minä kiitän teitä luottamuksesta ja toivon, että te kaikki lojaalisti suhtaudutte niihin tapahtumiin, jotka täällä ovat tapahtuneet. Kiitos luottamuksestanne! (Vilkkaista suosionsoituuksia.)

Kokouksen puheenjohtaja Juhon Vuoristo lausui:

Arvoisat kokouksen osanottajat, hyvät toverit: Meidän kokouksemme on nyt päättymässä. Meillä on, täällä ollut eräissä asioissa erimielisyyttä ja meillä on ollut paljon yksimielisyyttäkin, mutta sikäli kuin olemme eri asioita katselleet eri kannoilla, emme saa lähteä tätä arvostelemaan siten, että kannanottomme olisi riippunut henkilöllisyyksistä, henkilöäkökannoista, joidenkin sanomalehtien kirjoituksista tai sen sellaisista. Minä uskon, että meitä jokaista tässä kokouksessa sittenkin kaiken jälkeen on ohjannut yhteisen hyvän ja työväenluokan parhaan ja edun etsiminen. Yksi on katsonut yksiä keinoja siinä paremmaksi, toinen toisia keinoja. Nähdäkseni kokouksen meno sekä kokouksen päätökset samalla kuin ne osoittavat ilahduttavaa elpymistä suurten kysymysten käsittelyyn ja valmeutta tehdä työtä puolueessamme, samalla ne osoittavat, että puolueessamme on tällä hetkellä käymässä vissi kehitysprosessi. Samalla kuin suurissa kysymyksissä olemme täällä voineet olla päätösoikeissa ja suurin piirtein yksimielisiä, tämän kokouksen pohjäsävy on nähdäkseni ollut se, että se on kaivannut suurempaa toimintaa ja suurempaa työtarmoa puolueeseen. Siihen on kiinnitetty paljon huomiota, siitä on paljon toivomuksia lausuttu, että meidän työtämme olisi tehtävä suuremmalla tarmolla ja saatava yhä suurempia työläisjoukkoja mukaan. Eri mieltä on meillä ollut ainoastaan siitä, miten tämä parhaiten onnistuisi. Minun nähdäkseni asiain pitääkin olla näin. Puoluekokouksen pitää aina edustaa juuri niitä virtauksia, joita työväen keskuudessa liikkuu, ja meidän suurin taitomme on oikeastaan siinä, että osaamme ne huomioonottaa ja kehittää puolueen päätöksiä ja puolue-elämäämme sen mukaan.

Meidän on otettava huomioon sekä nykyisyys että puolueen suuria aikaan saanut entisyys. Meillä liian usein nykyisin nähdään hyökkäyttävän sitä vanhaa ja kiitettävän nykyistä. On virheitä entisyydessä, niiltä meidän täytyy kiertää, mutta siellä myös kuvastaa niin paljon suurta voimaa, aikaansaamoksia ja hyviä otteita, joita meidän tulee aina toiminnassamme huomioonottaa ja niistä oppia. Meidän tulee oppia sekä entisyydestä että nykyisyydestä.

Minä jo sanoin, että meillä on ollut suuriin kysymyksiin nähdessä kokouksessa pääasiallinen yksimielisyys, ja kun me näissä suurissa kysymyksissä olemme päässeet yksimielisyyteen, kun toivomme suurempaa toimintatarmoa ja työtapojen muutosta, niin, jos kokous niihin tähtäävissä päätöksissään on onnistunut oikeaan osumaan, me voimme toivorikkaudella katsoa lähimpään tulevaisuuteen.

Kun palaamme nyt kotiseuduillemme ja näissä suurissa kysymyksissä voimme olla yksimielisiä, kun lähdemme siellä niiltä sel-

vittelemään ja rupeamme siellä jokapäiväiseen järjestötyöhön, jos silloin omaamme sen toveri Huplin täällä edellyttämän lämpimän sydämen ja jos me sen lisäksi annamme ulospäin kaikissa toimissamme vaikuttaa yhteishyvän tavoittelun ja työskentelemme ainoastaan työväenluokan etujen ajamiseksi, niin meidän työemme tulee onnistumaan. Jos me näin lähdemme tekemään työtä ja jos meidän keskusjohtomme täyttää ne vaatimukset ja toiveet, joita me sille olemme entistä enemmän asettaneet ja joita meillä minun nähdäkseni on oikeus asettaa, niin voimme toivoa valoisampaa tulevaisuutta. Se puolue on heikko ja voimaton, joka ei uskalla arvostella omia edesottamisiaan ja omaa toimintaansa, joka ei uskalla poiketa mistään entisestä ja jolla ei ole edes varaa vaihtaa toimitsijoita. Siihen ei pidä pyrkiä; saavutettua kokemusta ja luottamusta ei ole vähäksi arvioitava, mutta toisaalta me olemme kaikki kohtalon ja historian välikappaleita, joka käyttää meitä kutakin aikansa; ja asia on myös arvioitava tältä kannalta.

Näissä mietteissä ja toivoen nyt kotiseudulle palatessa siellä runsaasta, siunausrikasta työtä ja hyvää ohjausta, pyydän päättää tämän kokouksen ja samalla kiittää kokouksen osanottajia kaikille toimitsijoille osoitetusta nopeudesta ja siitä, mitä olemme osaksemme saaneet.

Edustaja M. Alanko

lausui:

Me maalaistoverit pyydämme kiittää puheenjohtajia, jotka ovat kärsivällisesti seuranneet meidän monasti sellaisiakin puheenvuorojamme, jotka eivät aina ole olleet niin asiallisia, mutta joissa kuitenkin jokaisessa on yritetty lujittaa yhteistä asiaamme ja koetettu keksiä keinoja, millä lailla voimme etsiä niitä päämääriä, joihin jokainen pyrimme. Myös pyydän kiittää kokouksen sihteerejä ja kaikkia virkailijoita. Suurin piirtein katsoen on kokouksemme ollut oikein yksimielinen. Meidän vastustajamme ovat ehkä toivoneet täältä jonkinlaista hajaannusprosessia, mutta minä luulen, että kaikesta huolimatta vaikka täällä on kiistelty joistakin pikkuasioista, suurissa asioissa voimme alleviivata sen sakan, että sos.-dem. puolue on kulkemassa eteenpäin sitä viitoitettua suuntaa kohti, mitä olemme monta vuotta kulkeneet. Ja oletan, että kun kokoonnumme kolmen vuoden kuluttua uudelleen, olemme saaneet jäsenmäärän kohotetuksi ja että kokoonnumme, mihin suojiin sitten kokoonnummekaan, yhtä yksimielisinä kuin tällä kertaa. Toivon, että tässä kokouksessa tekemiämme päätöksiä voimme toteuttaa. Kiitokset kokouksen puheenjohtajille.

Kokous päättyi klo 11.40 Kansainväliseen.

Puoluekokouksessa esitetyt tervehdykset.

Ensimmäisenä kokouspäivänä — sen jälkeen kuin kokouksen avaus- ja järjestäytymistoimenpiteet oli suoritettu — sai puheenvuoron

Ruotsin sos.-dem. puolueen puoluesihteerin
R. Lindström,

joka lausui olevan miellyttävää saada kutsun Suomen sos.-dem. puolueelta ja saapua tänne, koska vastaanotto Suomessa on aina ollut ystävällistä ja tullessaan tänne tuntee todella saapuvansa toverien keskuuteen. Täällä myöskin paremmin tunnetaan Ruotsin veljespuolueen taistelut ja tiedetään Ruotsin oloista enemmän kuin muissa maissa.

Pja sanoi itsellään olleen pari kertaa aikaisemmin tilaisuuden käydä tervehtimässä suomalaisten puoluetoverien kokouksia, nim. neljä vuotta takaperin puoluekokouksessa ja myöhemmin puolueen 25-vuotisjuhlassa, ja oli hän silloin voinut puhuessaan todeta, että sosialidemokratia Ruotsissa on yhä kasvamassa ja kulkemassa voimakkaasti eteenpäin. Tämän toteamisen voi nyt uudistaa. Ruotsin sosialdemokraattinen puolue seisoo niin hyvin poliittisesti kuin ammatillisestikin lujempuna kuin koskaan ennen. V. 1924 yhtyi puolueeseen 15,000 ja v. 1925 10,000 uutta jäsentä; tämän vuoden tammikuun aikana on puolueella ollut 140 vastaanottajaa jo 4,000 uutta jäsentä. Puolueella näkyy siis olevan yhä suureneva kannatus. Muissakin suhteissa kuin puhtaasti järjestöllisessä, on puolue edistynyt. V. 1917 — kuten täälläkin tietysti hyvin tunnetaan — hajaantui Ruotsin sos.-dem. puolue, mutta jo v. 1922 voi puolue jälleen ottaa takaisin osan näistä silloin eronneista, jotka kävivät vasemmistososialistien nimellä ja näinä päivinä on puolue jälleen saanut vastaanottaa uuden pienen puolueyhtymän, nimittäin Z. Höglundin johdon alla olleen osaston kommunistiryhmää, joka lopullisesti tehdyn sopimuksen nojalla on siirtynyt puolueeseen ja hahmunnut yhtenä yhteistaluttanaan sos.-dem. puolueen kanssa.

Puolue on muissakin suhteissa kehittynyt yhä voimakkaammaksi. Ja tämä kaikki siitä huolimatta, että puolueen on täytynyt taktiikkassaan noudattaa reformiystävällistä, varovaista politiikkaa. Tähän on pääasiallisena syynä ollut se, että puolueen on jo kolmannen kerran ollut pakko ottaa hallitusvastuu käsiinsä. Tällä kertaa on hallituksen päämiehenä puolueen väliaikainen puheenjohtaja Sandler ja aikaisemmin on Branting pari kertaa ollut tässä asemassa. Kun tämä hallitus ei voi nojautua enemmistöön eduskunnassa, on sen pakko hakea tukea porvariston vasemmistosta. Hallituksen politiikka ei näin ollen ole sosialidemokraattista, vaan vasemmistopoliittikkaa. Merkkinä tämän yhteistyön hyödystä vasemmistoporvarillisten puolueiden kanssa mainitsi pja, että he 1925 vuoden valtiopäivillä voivat ajaa lävitse verrattain huomattavan puolustusmenojen vähennyksen ja näillä valtiopäivillä tulee jälleen esille suuri joukko sosialipoliittisia kysymyksiä, etupäässä työväenvakuutus ja muita siihen ryhmään kuuluvia asioita. Toivoi, että he voivat ratkaista nämä kysymykset työväenluokan toivomusten mukaisesti.

Ruotsin työväenluokka on aina ymmärtänyt ne vaikeudet, joita sosialidemokraattisella hallituksella on voitettavana. Senvuoksi tämä työväenluokka ei ole myöskään koskaan vaatinut liikoja edustajiltaan hallituksessa. Se on ymmärtänyt, että vasemmistolaispolitiikka sosialidemokraattien johdolla tällaisessa tilanteessa on ainoa mahdollinen. Pja tahtoi nimenomaan mainita, että ne hallituskokeilut, joita he ovat harjoittaneet, ovat koittuneet heille hyödyksi ja ovat yksinomaan vakiinnuttaneet puoluetta. Pja sanoi näkevänsä, että tämän kokouksen esityslistassa on useita sellaisia kysymyksiä, jotka he jo omassa maassaan ovat ratkaisseet ja joiden ratkaisuun he pääasiassa ovat tyytyväisiä. Tämä ratkaisu on käynyt pääasiassa samaan suuntaan kuin täällä nyt ehdotetaan. — Lopuksi pja toivotti onnea kokouksen työlle ja lausui sen toivomuksen, että kokouksen päätökset olisivat onneksi puolueen vastaiselle elämälle.

Puheen tulkitse suomeksi V. Tanner.

Sos.-dem. Raittiusliiton puheenjohtaja
J. Virtanen

esitti edustamansa liiton terveiset lausuen m.m.:

Suomen Sos.-dem. Raittiusliiton liittotoimikunnan puolesta rohkeiden lausua kokoukselle onnittelumme. Liittotoimikunta on tähän kokoukseen antanut alustuksen, joka koskettelee raittiuskysymystä puolueemme keskuudessa. Liittotoimikunta ei ole kuitenkaan tätä kysymystä esittänyt kokoukselle siinä mielessä, että me siitä tekisimme itsellemme mitään riitakysymystä, vaan on liittotoimikunta ollut yksimielinen siitä, että me jokainen, jotka tulemme tähän ko-

koukseen järjestelmään puolueemme tulevia asioita ja toimintaa, myöskin olemme yksimielisiä siitä, että väkijuomakysymys on meille tärkeä kysymys, johon meidän täytyy kiinnittää huomiota; ja liittotoimikunta uskoo ja toivoo, että me täällä kykenemme itsellemme laatimaan sellaisen ohjelman, että pääsemme sen avulla myöskin tässä kysymyksessä oikealle tielle.

Kun siis lausun liittomme puolesta onnitteuni, toivon kokouksen työlle onnea ja menestystä, niin myöskin silinä työssä, jota se alustus koskee, jonka meidän liittomme on tälle kokoukselle esittänyt.

Sos.-dem. Työläisnaisliiton edustaja
Miina Sillanpää

lausui:

Minulla on kunnia äsken päättyneen Sosialidemokraattisen Työläisnaisliiton edustajakokouksen puolesta tuoda terveiset, tälle kokoukselle. Meillä oli varsin onnistunut kokous, jossa oli odottamattoman runsaasti edustajia ja myös tuntui, että innostus tulevaan toimintaan oli kohonnut paljon korkeammalle kuin mitä se ennen oli ollut. Me olemme käsittäneet naisten menettelyn siten, että kun nämä kuuluessaan naisjärjestöön ovat samalla puolueen jäseniä, eivät he saa muodostaa mitään puoluetta puolueessa, vaan toimivat puolueen asettamien rajojen sisällä. Ja olemme käsittäneet myöskin, että mitä suuria kysymyksiä, jotka periaatteellisesti puolueelle kuuluvat, käsittelevät naiset kunnallisjärjestöissä ja järjestökokouksissa, joten naisten edustajakokouksen tehtävänä on ollut pohtia niitä käytännöllisiä kysymyksiä, jotka ovat puolueohjelman puitteissa toteutettavissa. Sentähden meillä on ollut keskusteltavana paljon käytännöllisiä kasvatus- ja taloudellisia kysymyksiä, jotka naiset etupäässä tuntevat hoitaessaan koteja ja kasvatusta. Ja kun naiset joutuvat näitä asioita usein nykyään kunnallisessa elämässä kotipaikoillaan käsittelemään ja toteuttamaan, niin on nämä kysymykset niitä, jotka ovat olleet kokoukselle tärkeimpiä sekä sen lisäksi valistuskysymys, jota naiset ovat nimikään koettaneet kokouksessaan ajaa.

Minä pyydän kaikkien näiden naisjärjestöjen puolesta lausua puoluekokoukselle parhaimmat onnittelemme ja tervehdyssemme ja toivomme, että kaikki puoluekokouksen päätökset johtaisivat onnelliseen tulokseen.

Sos.-dem. Työläisnuorisoliiton
edustaja K. Kukkonen

lausui:

Minulla on kunnia tuoda sosialidemokraattisen työläisnuorisoliiton terveiset tälle kokoukselle, sen nuoren väen terveiset, jotka

järjstössään pyrkii valmistamaan itsensä elämää, yhteiskunnallista toimintaa, luokkataistelua varten. Samalla saan mainita, että sosialidemokraattinen puolue on osoittanut ymmärtävänsä sitä työtä, mitä olemme tehneet viimeksi kuluneina vuosina ja toivon, että tämä kokous osoittaisi myöskin ymmärtämystä sille työlle. Emme ole tehneet puolestamme mitään varsinaista esitystä, emmekä esittäneet alustuksia tänne, mutta harras toivomme on, että kaikissa niissä kysymyksissä, missä nuoren väen valistus ja elinehdot ovat kyseessä, osoitettaisiin ymmärtämystä nuoren väen pyrkimyksille. Onnittelten liittomme puolesta kokousta ja toivon menestystä sen työlle.

Kokouksen puheenjohtaja V. Tanner

lausui:

Puoluekokouksen puolesta pyydän lausua vieraillemme kiitokset niistä ystävällisistä sanoista, joita he ovat osoittaneet meidän työllemme. Luulen tulkitsevani kokouksen yksimielisen mielipiteen pyytäessäni heitä viemään omille järjestöilleen meidän tervehdyksemme ja meidän parhaimman onnentoivotuksemme.

Kääntyen erikoisesti ruotsalaisten vieraitten puoleen, lausui puhuja näille kokouksen kiitokset ja vastatervehdykset heidän omalla äidinkielellään.

Kolmantena kokouspäivänä saapuivat Venäjän, Viron ja Latvian sos.-dem. puolueiden edustajat. Kun heidät oli esitetty kokoukselle sai ensiksi puheenvuoron

Venäjän sos.-dem. puolueen edustaja Th. Dan,

joka huomautti aluksi jääesteiden aiheuttamasta viivytyksestä ja pyysi anteeksi, että näin kokouksen keskellä häiritsee sen työtä. Halusi kuitenkin esittää omansa ja veljespuolueen tervehdyksen.

Puhuja sanoi ensinnäkin tahtovansa esiintuoda sen lämpimän myötätunnon, millä Venäjän sosialidemokraattisesti ajatteleva työväki on aina seurannut Suomen työväenliikkeen vaiheita ja ollut yhteistyössä sen kanssa menneinä aikoina. Se uusi aika, joka on maailmansodan jälkeen alkanut, on tuonut esille tärkeitä kysymyksiä työväenluokan ratkaistavaksi niin Länsi-Europassa kuin myöskin Venäjän proletariaatille. Venäjän proletariaatin tärkeimpänä tehtävänä on niiden Venäjän työväen elinehtojen ja tärkeimpien vapauksien puolustaminen, joille kansainvälinen työväenliike nojaa. Ja sentähden Venäjän sosialidemokratia puolustaessaan työväen toimintavapautta luokkataistelun pohjalla, käydessään taistelua työväen elinehtojen kohottamiseksi ja puolustaessaan työväenluokan valtiollisia vapauksia ja työväenluokan vapaata luokkataimintaa, samalla

myöskin puolustaa näitä tärkeitä periaatteita ja tuottaa hyötyä ja etua osaltaan näiden periaatteiden vakiinnuttamiseksi ja voittoonviemiseksi kansainvälisessä mittakaavassa. Puhuja tahtoi erityisesti huomauttaa siitä suuresta eroavaisuudesta olosuhteissa, jossa Venäjän veljespuolue ja Suomen sosialidemokraattinen työväki tällä kertaa toimivat. Sosialidemokraattinen työväki Suomessa ja yleensä Suomen työväki toimii avoimesti, se voi asettaa jo ratkaistavakseen kysymyksen hallitusvallankin käsiinsä ottamisesta, sensijaan kuin Venäjän veljespuolueen täytyy toimia kiellettyinä puolueena, täytyy toimia salassa ja koettaa selvittää itselleen tie julkiseen toimintaan, siis vasta niiden mahdollisuuksien voittamiseen, jotka jo Suomessa alkoja sitte on sivuutettu.

Venäjän sosialidemokraattisesti ajatteleva työväki on myös tietoinen siitä myötätunnosta, jolla Suomen proletariaatti on aina suhtautunut Venäjän sosialidemokratiaan ja koko Venäjän työväenluokkaan. Ja tietoisuus tästä myötunnosta antaa myöskin kehoitusta Venäjän veljespuolueelle edelleen jatkamaan sitä taistelua, jota sen täytyy käydä bolshevistista diktatuuria vastaan. Ja käydessään tätä vimmittua taistelua Venäjän proletariaatti uskoo taistelevansa myös koko kansainvälisesti järjestyneen sosialidemokraattisesti ajattelevan työväenluokan ehtojen ja perusperiaatteiden puolesta. Venäjän proletariaatti on myöskin tietoinen siitä, että Suomen työväenluokkaa elähyttää voimakas luokkahenki ja että se tältä kannalta on toiminut ja katsellut työväenkysymysten eteenpäin viemistä.

Puhuja lopetti puheensa onnentoivotukseen Suomen työväenluokalle, niin sen toiminnalle tässä kokouksessa kuin yleensäkin ja vanhalle luokkataistelulle, ollen vakuutettu siitä, että Suomen työväenluokan toiminta muodostaa kauniin lehden internatsionaalimme vaiheita kuvaavassa historiassa.

Puheen tulkitsi suomeksi J. Peräläinen.

Viron sos.-dem. puolueen edustaja K. Ast

valitti aluksi sitä, ettei osannut suomenkieltä, jotta olisi tällä voinut esittää sanottavansa. Esitti Viron sosialidemokraattisen työväenpuolueen ja sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puolesta näiden tervehdyksen, ei ainoastaan puolueelle, vaan koko Suomen työväelle. Viron sos.-dem. puoluetta yhdistää Suomen työväkeen lämmän yhteenkuuluvaisuuden tunna ja puhuja pyysi uskomaan, että hänen esittämänsä terveiset tulevat sydämestä. Virolaiset sosialidemokraatit ovat tottuneet katsomaan Suomen sosialidemokraattiseen puolueeseen kuin vanhempaan veljeensä ja senvuoksi heitä lähuttavat kaikki suomalaisen veljespuolueen voitot ja senvuoksi

he toivovat tällekin edustajakokoukselle mitä parhainta menestystä. Työväenluokan taistelu kapitalistista maailmaa vastaan on kaikkialla vaikea, mutta meillä pitää olla tässä taistelussa hyvää tahtoa ja paljon viisautta. Tervehti vielä kerran edustajakokousta ja lausui toivomuksen, että tämäkin edustajakokouksen työ koituisi koko kansainvälisen työväenluokan eduksi ja menestykseksi.

Puheen tulkitsi suomeksi J. W. K e t o.

Latvian sos.-dem. puolueen edustaja E. M o r i c s

valitti myöskin aluksi sitä, ettei voinut esittää sanottavaansa suomenkielellä. Pyysi esittää sydämellisen tervehdyksen Latvian sosialidemokraattien puolesta Suomen veljespuolueelle ja Suomen proletariaatille. Huomautti, että jo silmäys tämän edustajakokouksen ohjelmaan osoittaa, miten paljon on yhteistä Suomen ja Latvian työväenluokan pyrkimysten välillä; on paljon yhteistä sisäpoliittisessa suhteessa, yhteistä puolueen organisatsiona koskevilla kysymyksissä ja myöskin niissä kysymyksissä, jotka tarkoittavat pienten kansojen itsenäisyyden säilyttämistä ja lujittamista kansojen itsemääräämisoikeuden pohjalla.

Puhuja huomautti kuitenkin, että Latvian sosialidemokratialle tuottaa paljon vaikeuksia ja pakottaa itsepuolustukseen sikäläinen fascismi ja sen hyökkäilyt. Samanaikaisesti kuin Latvian työväki lähettää edustajansa Suomen proletariaatin kongressiin, lähettävät latvialaiset fascistit suojeluskuntaedustajiansa Suomeen. Tätä fascistista liikettä vastaan Latvian sosialidemokratia kaikin käytettävissä olevin keinoin taistelee. Puhuja mainitsi esimerkkinä ne fascistiset pyyteet, jotka on suunnattu sosialidemokratiaa vastaan ja jotka ovat viime päivinä ilmenneet siten, että on heitetty pommi hallituspuolueen lehden toimitukseen. Aikaisemmin tapahtui sellaista, että näiden pommiin heitto sattui sosialidemokraattisiin laitoksiin, mutta nyt tästä pomminheitosta hallituspuolueen laitoksiin syytetään sosialidemokraatteja, joilla ei tällaisten tekojen kanssa voi olla mitään tekemistä ja jollaisia he jyrkästi vastustavat.

Mutta niistä vaikeista oloistakin huolimatta, joissa Latvian sosialidemokratia toimii, puhuja lausui vakaamuksenaan, että Latvian veljespuolue osaa ja kykenee torjumaan sitä vastaan tehdyt hyökkäykset ja osaa puolustaa puolueen valloittamia poliittisia vapauksia ja osaa pitää lujasti kiinni luokkaoikeuksistaan. Hän onnitteli lopuksi sydämellisesti edustajakokousta ja lausui toverillisen tervehdyksen koko Suomen työtätekeväälle luokalle, Suomen proletariaatille sekä työtätekeväälle talonpoikaisväelle.

Puheen suomensi J. P e r ä l ä i n e n .

Kokouksen puheenjohtaja Matti Paasivuori

lausui:

Minä pyydän kokouksen puolesta kiittää arvoisia vieraita niistä lämpimistä terveisistä ja onnentoivotuksista, joita he ovat meille esittäneet. Me luulemme käsittävämme ne vaikeat olot, joissa etenkin Venäjän sosialidemokraattinen puolue nykyään toimii. Me toivomme hartaasti, että Venäjän sosialidemokraattinen puolue mahdollisimman pian saisi oikeuden vapaasti toimia, järjestyä ja edistyä. Kiitän vieraitamme kauniista sanoista ja tervehdyksistä.

V. Tanner tulkitsi puheenjohtajan sanat saksaksi.

Viimeisenä kokouspäivänä — Ruotsin ja Venäjän sos.-dem. puolueiden edustajain lähtiessä kokouksesta — pyysi puheenvuoron

Ruotsin sos.-dem. puolueen edustaja E. Eriksson lausuen ruotsalaisten edustajain kiitokset heille Suomessa ja kokouksessa osoitetusta vieraanvaraisuudesta ja toveruudesta. Huomautti, että hän aikaisemmin on ollut tilaisuudessa tutustumaan suomalaisten toverillisuuteen ja ystävyYTEEN vain puoluetovereittensa kertomusten välityksellä, mutta nyt on hän kuluneiden 6 päivän aikana voinut todeta, etteivät nämä kertomukset oleet liioiteltuja.

Edelleen puhuja huomautti, että hän kokouksen käsittelykieltä taltamattomana ei ole voinut täydellisesti seurata kokouksessa käytyjä keskusteluja, mutta oli kuitenkin suomalaisten toverien käännoSELOSTUSTEN avulla saanut selvän käsityksen kokouksessa esitetyistä mielipiteistä ja tehdyistä päätöksistä. Tällaisten kokousten varalta olisi hyvä, jos mielenkiinto kansainvälistä kieltä kohtaan heräisi missäkin maissa työväen keskuudessa, kuten hän ilokseen oli havainnut täällä heränneen.

Täälaisissa kokouksissa, joissa kansanvaltaisia menettelytapoja noudattaen tehdään päätöksiä, saattavat nämä päätökset usein tulla sellaisia, että yksi ja toinen ei voi niiltä hyväksyä. Mutta tämä johtuu itse kansanvallan olemuksesta ja toteuttamispyrkimyksestä. Samaan kansanvaltiaan sisältyy kuitenkin myös se, että täten tehtyjä päätöksiä on vähemmistönkin lojaalisesti noudatettava. Sama on seikka puolueen johtoakin valittaessa. Puolueen johto saattaa yhden ja toisen mielestä olla enemmän tai vähemmän onnistunut. Mutta pääasia kuitenkin on, että kaikki suhtautuvat lojaalisesti täten valittuun johtoon ja työskentelevät yhteisymmärryksessä sen kanssa puolueen tarkoituksien toteuttamiseksi. Eihän se kuitenkaan loppujen lopuksi ole johto, josta puolueen elinvoima ja saavutukset riippuvat. Mahdollisimman hyvät tulokset ovat saavutettavissa ainoastaan puolueen

johdon ja sen jäsenten toverillisen ja lojaalisen yhteistyön avulla. Toivoi, että nyt alkavan puoluekokousväliajan aikana tulisivat johdon ja jäsenten väliset suhteet olemaan sydämelliset ja että suoritettaisiin yhteisvoimin tietoista työtä tarkoitusperiemme saavuttamiseksi.

Lopuksi puhuja toivotti ruotsalaisten toverien puolesta onnea ja menestystä puolueemme työlle ja Suomen työväenliikkeelle.

Puheen tulkitsi suomeksi P. R a i l o.

Kokouksen puheenjohtaja. V u o r i s t o
lausui:

Arvoisat vieraat.

Kokouksemme puolesta pyydän kiittää näiden muutamien päivien yhdessäolosta. Tämä kokous, jossa Te tällä kertaa olette olleet läsnä, on samoin kuin edellisekin oikeastaan peili meidän puolueestamme, siitä Suomen työväenluokasta, joka toimii järjestöissä ympäri maata. Tämä peili on ainakin tällä kertaa osoittanut, että meidän puolueeseimme taas pitkästä ajasta tulee eloa ja toimintatarmaa. Te sanoitte meille kokouksen alussa, että meillä on kokouksen ohjelmassa suuria ja tärkeitä kysymyksiä, ja kokous on osoittanut, että niitä on maaseudulla järjestöjen keskuudessa laajasti käsitelty. Tämän kokouksen osanottajat ovat myös innostuneina ja näihin alustuksiin ja esityksiin perehtyneinä ottaneet asiain käsittelyyn osaa. Me olemme yleensä iloisia siitä, että asia on näin. Me olemme vielä heikkoja, olemme teistä paljon jäljessä ja kunnioituksella ja teitä esikuvanamme pitäen me koetamme kulkea jäljessä ottamalla myös huomioon oman maan työväenluokan ja oman maan erikoisolot ja tarpeet.

Pyydän teitä viemään tervehdyksen Ruotsin veljespuolueelle juuri näissä merkeissä, että me taas kokoamme voimia, elvymme ja elämme ja kaikessa heikkoudessammekin tällä tavoin koetamme täyttää paikkamme yhteisessä kansainvälisessä rintamassa toimien koko maailman työväenluokan hyväksi. Minä uskon myös, että nämä yhdessäolon päivät ovat entistä enemmän lujittaneet niitä veljeyden ja ystävyysiteitä, joita Suomen työväenpuolueella aina on ollut Ruotsin veljespuolueeseen, ja pyydän kokouksen puolesta kiittää Teitä ystävällisistä sanoistanne ja varsinkin jäähyväispuheessanne ilmenneistä suurista neuvoista ja meidän toimintatarmaamme lisäävistä sanoista.

Puheen tulkitsi ruotsiksi K. H. W i i k.

Sähkösanoma ja kirjallisia tervehdyksiä.

Ensimmäisenä kokouspäivänä luettiin kokouksessa seuraavat kirjalliset tervehdykset.

Sos.-dem. puoluekokous.

Parhaimmat onnentoivotukset erittäin tärkeitä kysymyksiä ratkaisuvalle sos.-dem. puoluekokoukselle lähettää puolueen palveluksessa harmaantunut veteraani ja puolueen ensimmäinen puheenjohtaja

N. R. av Ursin.

Lappee 31—1—26.

Suomen sosialidemokraattisen puolueen suurella mielenkiinnolla odotetun neljännen puoluekokouksen alkamishetken lyödessä pyydämme saada lausua sille toverilliset tervehdyksemme. Onnistukoon puoluekokous sille tulevien asiain käsittelyssä ja päätöksissä löytämään oikean tien ja sanelemaan parhaat päätöslauselmat, niin että tämä meidän yli neljämes vuosisataa vanha puolueemme yhä laajenisi ja vaurastuisi.

Siis:

syvennä, avarra vako
ja ylös kohota viljamme lako.

Puoluetervehdyksin

A. Ferdinand Salin.

Toisena kokouspäivänä saapui Pragista seuraava sähkösanoma:

Tervehdimme Suomen sosialidemokraattisen puolueen 14. edustajakokousta. Emme ennättäneet lähettää edustajaamme.

Venäjän sosialivallankumouksellisen puolueen
ulkomaanvaltuuskunta.

Kokouksen puolesta lähetettyjä tervehdyksiä.

Kokouksen päätöksen mukaisesti lähetti järjestävä valiokunta seuraavat sähkösanomat:

Tohtori N. R. av Ursin, Hämeenlinna.

Sos.-dem. puoluekokous kiittää vastaanottamastaan onnitelusta ja lähettää kunnioittavan tervehdyksensä Teille, puolueen ensimmäiselle puheenjohtajalle ja innokkaalle tienraivaajalle.

Puoluekokouksen puolesta:

Tanner.

Kanto.

Vuoristo.

Paasivuori.

Puheenjohtajat.

Oskari Tokoi. Fitchburg.

Muistellen puolueemme ja Suomen työväen hyväksi tekemäänne suuriarvoista työtä lähettää Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen 14. puoluekokous Teille kaukaiseen maanpakopaikkaanne toverillisen tervehdyksensä.

Tanner. Kanto. Vuoristo. Paasivuori.
Puheenjohtajat.

Matti Turkia. Tukholma.

Muistellen puolueemme ja Suomen työväen hyväksi tekemäänne suuriarvoista työtä lähettää Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen 14. puoluekokous Teille yksinäiseen maanpakopaikkaanne toverillisen tervehdyksensä.

Tanner. Kanto. Vuoristo. Paasivuori.
Puheenjohtajat.

Puoluetoimikunnan toimintakertomuksen käsittely.

Kokouksen avaus- ja järjestelytoimenpiteitten tultua suoritetuiksi ja kokoukseen saapuneitten vieraitten esitettyä tervehdyksensä, ryhdyttiin ensimmäisenä kokouspäivänä käsittelemään liitteenä seuraavaa puoluetoimikunnan toimintakertomusta, joka päätettiin käsitellä kohta kohdalta ihmän yleiskeskustelua.

Puoluetoimikunnan kokoonpanoa käsittelevä kohta hyväksyttiin M. Ampujan selostettua puoluetoimikunnasta eroamisensa syitä ja P. Leskisen tiedusteltua K. H. Wiikin eron aiheuttaneita syitä.

V:n 1922 ja 1924 eduskuntavaaleja koskevat kohdat hyväksyttiin Y. Oksasen tehtyä erinäisiä muistutuksia vaalitoiminnan järjestelyn suhteen ja E. Törmän tiedusteltua v:n 1924 vaalitulastoja.

Valistustoiminta.

Valistustoimintaa koskeva kertomuksen kohta aiheutti laajan keskustelun.

M. Alanko todisteli, että puoluetoimikunta ei ollut kyllin tarkokkaasti ohjannut valistustyötä. Varsinkin aloitteita on pruttunut. Järjestötoimintaan ei ole tarpeeksi syvennytty, eikä puoluejohdon taholta ole tehty mitään nuorien toimihenkilöiden kasvattamiseksi.

K. Siimes yhtyi Alangon lausuntoon ja ehdotti kohdan lähetettäväksi valiokuntaan, jotta asiaa voitaisiin lähemmin tutkia silmälläpitäen vastaista toimintaa varten laadittavaa päätöslauselmaa.

A. Gylling vertaili puolueen aikaisempaa valistustoimintaa nykyiseen ollen sitä mieltä, että toiminta ennen oli vilkkaampaa ja paremmin järjestettyä. Puoluesihteerinä on vaikea saada puhumaan Puuttuu kiinteä yhteys paikallisten järjestöjen ja puolueen johtoelimen kesken.

O. Toivonen selosti valistustoiminnan vaikeuksia. Piiritouimikunnat ottavat usein puoluetoimikunnan lähettämän puhujan vastaan

kuin välttämättömän pahan. Puhuja lähetetään syrjäisimpiin ja vaikeimmin valistettaviin paikkoihin, joissa näkyvää työtä ei voi aikaansaada. Valistustyön heikkoudesta ei voida syyttää yksistään puolue-toimikuntaa. Puhui laajemmin valistustyöstä ja sen merkityksestä.

T. Lindman polemisoi eräitä edellisen puhujan esittämiä väitteitä vastaan ja katsoi, ettei puolue-toimikunta ole täyttänyt tehtäväänsä valistustyön järjestämisessä.

T. Tainio torjui edellisten puhujain puolue-toimikuntaa ja puoluesihteerää moittivia väitteitä. Selosti niitä syitä, jotka olivat aiheuttaneet eri puhujain mainitsemia väitettyjä laiminlyöntejä, ollen sitä mieltä, että puolue-toimikunta ja puoluesihteerä ovat näissä tapauksissa tehneet voitavansa ja velvollisuutensa. Mitä aloitteiden puutteeseen tulee, johtuu se siitä, ettei ollut keksinyt niin hyviä aloitteita, jotka olisivat kestäneet kriittillisen jälkiarvostelun käytäntöön soveltamiseen nähden, minkävuoksi oli jättänyt ne kokonaan esittämättä. Kun puolue on muuttumassa reformistiseksi puolueeksi, ei liika touhu ja huuto merkitse mitään, vaan on kaikki huomio kiinnitettävä järjestötoiminnan lujittamiseen. Ja siihen ovatkin puolue-toimikunta ja puoluesihteerä kiinnittäneet päähuomion.

E. Kukka selitti Lappeen kunnallisjärjestön puolesta, että tästä lähin on uhrattava enemmän varoja agitatsioonityöhön ja puolueen jäsenmäärän kohottamiseen.

H. Seppänen valitti, että puolue-toimikunta ei ole kiinnittänyt riittävästi huomiota Kemian piiriin. Nykyään olisi siellä suotuisaa maaperää valistustyölle.

U. Järvinen kertoi työväestön maalla uskovien, että puolue-toimikunta olisi voinut saada aikaan enemmän, jos sillä olisi ollut vakavaa halua.

M. Suokas valitti, ettei Tainio ollut antanut alotesuunnitelmiaan toisten arvosteltaviksi. Myös piiritöimikuntien olisi koetettava saada jotain irti mielikuvituksestaan ja pidettävä huoli matkapuhujain reklaamista. Kertoi vaalivalmistusvälineitten saapuneen joskus niin myöhään, että niihin uhratut varat olivat syrjäisillä seuduilla menneet kokonaan hukkaan. Polemisoi Toivosen lausuntoa vastaan.

J. Sorkkanen moitti puolue-toimikuntaa laiminlyönneistä valistustyön suhteen Viipurin läänin itäisessä vaalipiirissä.

P. Leskinen: Puolue-toimikuntaa on jo 20 vuoden aikana arvosteltu samoista syistä kuin nytkin. Puolue-toimikuntaa ei voida syyttää kaikesta, vaan on jokainen puolueen jäsen osaltaan edesvastuussa. Viime vuosina on ollut huomattavissa lamaannusta kaikkialla.

A. Väisänen myönsi syyn toiminnan laimeuteen olevan osaksi olevissa oloissa ja katsoi, että puolue-toimikunnalle on annettava tun-

nustus sen onnistuneista töistä. -Olisi suotavaa, että puoluetoimikunnan edustaja kävisi ainakin kerran vuodessa kussakin piirissä.

J. Kuitinen valitti vaalijulistused myöhästymistä ja kiinnitti huomiota puolueen jäsenmäärän alentumiseen viime puoluekokouksen jälkeen: syynä on ollut puutteellinen valistustyö. Selitti puolueen varoja jaetun epätasaisesti eri piirien osalle.

J. F. Aalto torjui Toivosen esittämät väitteet siitä, ettei Kansan Työ olisi riittävän auliasti kuuluttanut Toivosen puhetilaisuuksista.

J. Herajärvi polemisoi Tainion lausuntoa vastaan.

T. Tainio vastasi Suokkaan y.m. tekemiin väitteisiin.

Puheenvuorot rajoitettiin keho 5,5 lp.

M. Alanko katsoi, ettei arvostelua voida välttää missään joukkoliikkeessä. Työväki ainakin yrittää valita johtajansa siinä mielessä, että nämä pystyisivät johonkin.

J. Pyy yhtyi Suokkaan y.m. esittämiin arvosteluihin puoluetoimikunnan laiminlyönneistä valistustyössä. Polemisoi Tainion lausuntoa vastaan.

J. W. Ketto piti kohtuuttomana, ettei puoluetoimikunnan arvostelussa otettu huomioon mitkä valkeita oloja, joissa oli toimittu, kuinka työväenluokan psykologia oli kansalaissodan ja työväenliikkeen hajaantumisen vuoksi tavattomasti lamaanuturut ja kuinka meillä kouliutuneiden toimihenkilöiden vähälukuisuuden vuoksi kaikki toimintakykyiset olivat suuresti kuormitetut. Varotti vertaamasta puolueen valistustyötä osuustoimintaliikkeen valistustyöhön, jolla on aivan eri edellytykset.

J. Leino: Puoluetoimikunta ei ole yksin syyppää laiminlyönneihin, mutta olisi sekun voinut tehdä enemmän. Luennoitsijain puute on ollut kipeä kohta. Piirisihteerit eivät ehdi eivätkä kykene kaikkeen. Selosti kokemuksiaan puhetilaisuuksista ja esitti toivomuksia vastaiseen järjestelyyn nähden. Puoluesihteerin pitäisi enemmän käydä tapaamassa piirisihteerejä ja neuvottelemassa heidän kanssaan.

J. Vuoristo: Onhan paljon aivan huomattavista oloista johtuvia syitä, mutta ei myöskään voi asettua sille kannalle, etteikö syytä ole toiminnassa. Niin kauan kuin tehtyihin huomautuksiin ei kiinnitetä vakavaa huomiota, ei meidän puolue koho. Meidän on soveltavissa kohdin otettava oppia kommunistien toiminnasta ja osuustoimintaliikkeen valistustyötavoista. Polemisoi yksityiskohtaisemmin Tainion lausuntoa vastaan ja ruoski kokousta ja varsinkin puolueen palkattuja toimihenkilöitä sen johdosta, että oli naurettu Tainion sanauksille tämän vastatessa esitettyihin muistutuksiin, minkä naurun pja katsoi kohdistuneen maalaisedustajain esityksiin.

J. Linnu selitti jokaista puoluetoiminnassa mukanaollutta huolestuttavan sen ilmiön, että joukot ovat livistäneet puolueesta ja ni-

lelle on jäänyt vain päälliköt. Halusi asettaa tästä suurimman edesvaistun puoluetoimikunnan ja etenkin puoluesihteerin tilille. Maaseudulla olevat puoluetoverit, jotka ovat tottuneet tekemään puolueen hyväksi niin paljon työtä, odottavat, että puoluesihteerin, joka saa palkan, tekisi enemmän. Sos.-dem. puolue on ottanut ohjelmaansa m.m. kunnallispolitiikan, mutta puoluetoimikunta ei ole antanut yksityiskohtaisia ohjeita kunnallisille toimihenkilöille. Uudellamaalla on paljon kuntia, joissa sosialidemokraateilla on enemmistö valtuustoissa, mutta porvarit saavat kuitenkin hoitaa tärkeimmät tehtävät. Tähän seikkaan olisi puolueen kiinnitettävä vakavaa huomiota.

E. Valkeisa ho yhtyi pääasiassa Vuoristoon ja valitti valistusvälineiden myöhästymistä. Puoluetilastoon tulevat tiedot oli määrätty lähetettäväksi tammikuun aikana, mutta kun useimmat järjestöt valitsevat toimihenkilönsä vasta helmikuussa, jää siksi vuodeksi valitut virkailijat tilastosta pois. Tämän vuoksi olisi tilastoon tarvittavat tiedot vaadittava vasta maaliskuussa.

V. Tanner: Tärkeintä olisi viitoittaa tulevaisuuteen nähden toimintasuunnitelma ja saada päätökset kunnollisia. Valitettavasti melkein aina puoluekokouksissa on käynyt niin, että kuluneen ajan arvostelemiseen tuhlataan suurin osa aikaa ja sitten ponnet nuijitaan parissa tunnissa kokouksen lopussa. Katsoi, että kokouksen valvaaminen pitkillä puheilla, joissa ei ole osattu esittää yhtään ainoaa keinoa, millä asioita olisi voitu tapahtunutta paremmin hoitaa, osoittaa vain ilkeää mieltä. Puoluetoimikunta ei ole mikään ihmeperantaja puoluelämässämme. Sen jäsenet ovat tehneet erinomaisen uutterasti ja hartaasti työtä puolueen hyväksi. Eikä voida vaatia, että yksi ainoa palkattu mies, puoluesihteerin, voisi pitää koko puoluekoneistoa moitteettomassa käynnissä. Aika on ollut sellainen, että vaikka kuinka olisi yritetty, ei tähän koneistoon ole saatu vauhtia. Toisinaan tulee, kuten v. 1917, vauhtia liikaakin, niin ettei koneiston kaikkia osia voida enää pitää kurissa. Mutta kun on sellainen aika, etteivät joukot ja järjestöt lähde liikkeelle, niin ne eivät lähde, vaikka mitä tekisi.

Tulee oppia ymmärtämään, että painopiste puolueen valistustyössä on siirtynyt järjestöihin, ja paikallisjärjestöihin nähden ei puoluetoimikunta voi oikeastaan tehdä mitään. Ennenkuin puoluejohto voisi kunnolleen hoitaa agitatsionia koko maassa, tarvittaisiin siihen suunnattomasti varoja ja paljon kouliintuneita voimia, joita nyt ei ole ollut käytettävissä. On kohtuutonta verrata puolueen agitatsionityötä osuustoimintaliikkeen agitatsionityöhön. Meillä ei ole mahdollisuutta hankkia yhtä paljon virkamiehiä, agitaattoreita ja muita sellaisia tekijöitä.

A. Koskenpohja toivoi, että luentotilaisuudet vastaisuudessa järjestettäisiin kurssien muotoisiksi.

U. Lappalainen katsoi, että puoluetoimikuntaa oli syytetty aivan liikaa. Kymintehtaalla painatettiin itse vaalireklaameja ja lentolehtisiä.

Keskustelu asiasta päättyi tähän klo 6,15 ip. ja lähetettiin kertomuksen tämä kohta valistus- ja järjestötoimintavaliokuntaan.

Vildemtenä kokouspäivänä esitettiin valiokunnan mietintö edelläkäsittelyn kohdan johdosta. Mietimössä lausutaan:

Tutustuessaan puoluetoimikunnan harjoittamaan valistus-, kasvat- ja herätystyöhön on valiokunta havainnut, että tuossa toiminnassa on esiintynyt erinäisiä puutteellisuuksia ja yleensäkin laimeutta. Valiokunta ei kuitenkaan ole tahtonut lähemmin ryhtyä esittämään noita vajavaisuuksia ja esittämään niiden johdosta arvostelua tai päätöslauselmaa, koska puoluekokouksessa eri asiana on käsiteltävänä kysymys valistustyön vastaisesta järjestämisestä ja koska menneen toiminnan arvostelun näin ollen täällä kertaa on vähemmän tarpeellista. Tähän nähden valiokunta ehdottaa puoluekokouksen päätettäväksi,

että puoluetoimikunnan toimintakertomus, mikäli se koskee valistustyötä, hyväksyttäisiin.

Valiokunnan ehdotus hyväksyttiin keskustelutta.

Puoluelehdet.

Toisena kokouspäivänä kello 9 ap. jatkettiin puoluetoimikunnan toimintakertomuksen käsittelyä alkaen puoluelehtiä käsittelevästä kohdasta.

K. Lammisen painosti sanomalehtien merkitystä ja kiinnitti huomion pää-äänenkannattajan toimituksessa tapahtuneisiin selkkauksiin ihmetellen, miksei J. F. Aalto tullut toimeen S. S.:ssä, vaikka kykenee toimittamaan Kansan Työtä. Koskettiin myös Uuden Ajan toimittajakysymyksen järjestelyä.

A. Gylling pyysi selostusta J. F. Aallon S. S.:stä eroamista koskevista seikoista.

T. Talvio huomautti Gyllingin tiedustelun johdosta, että asianomaisella valiokunnalla on tilaisuus perehtyä asiaan puoluetoimikunnan ja puolueneuvoston pöytäkirjoista, jotka ovat saatavissa.

Hj. Gorman toivoi myös kummankin riitapuolen selostusta asiasta.

H. Ryömä, J. F. Aalto ja V. Tanner antoivat pyydetyt selostukset.

Edelleen käyttivät asiasta puheenvuoroja J. Herajärvi, J. F. Aalto, T. Tainio, K. Nordlund, J. Paavilainen, A. Pitkäsilta ja P. Leskinen, joka viimeksimainittu kiinnitti kokouksen huomiota myös Kansan Työn toimitustapaan, mikä seikka aiheutti vastaväitteitä H. Mannerin ja E. Lähteen puolelta.

Keskustelun päätyttyä hyväksyttiin kohta sellaisenaan.

Heikkojen piirien avustaminen.

K. Ahmala selitti, että Oulun eteläistä vaalipiiriä koskevassa kohdassa oleva huomautus, että piiritoimiston kirjainpito ei olisi kunnollisesti hoidettu, ei pidä paikkaansa. Kyllä siellä kirjainpito on kunnossa, joskin eräitä muita puutteita on olemassa. Toivoi, että toimintakertomuksessa olevaa arvostelua lievennettäisiin.

P. Nevalainen vertaili puolueen varojen käyttöä Kuopion läntisessä vaalipiirissä lähetystyöhön Ovambomaalla ja valitti, ettei Viipurin itäistä piiriä ole kohdeltu yhtä auliisti. Ehdotti asian lähettämistä tältä kohdalta valiokuntaan.

E. O. Kotiranta yhtyi Ahmalan lausuntoon selostellen laajemmin oloja ja toimintaa Oulun piirissä ja piiritoimistossa.

T. Tainio huomautti Ahmalan ja Kotirannan lausuntojen johdosta, että jos he olisivat lukeneet piirinsä asiaa koskevan kirjeenvaihdon, olisivat he jättäneet puheenvuoron käyttämättä. Kirjainpidosta tehdyt muistutukset koskivat vuotta 1924 ja pitää toimintakertomuksen maininta kyllä paikkansa.

M. Suokas moitti puoluetoimikuntaa Kuopion länt. vaalipiirin suhteettoman suuren avustamisen johdosta.

V. Piippo: Pohjoisimpiin piireihin uhratut varat eivät ole hukkaan menneet. Puoluetoimikunta on menetellyt oikein tukiessaan heikkoja piirejä.

S. Tervo: Kuopion it. vaalipiiri on suorittanut veroja noin 7,000 mk. enemmän kuin se on saanut avustusta, kun taasen Uudenmaan piiri on saanut saman verran avustusta enemmän kuin se on suorittanut veroja. Piti tällaista avustusten jakoa kohtuuttomana syrjäseutujen piirejä kohtaan.

Puheenvuorot rajoitettiin ja puheajaksi määrättiin 2 minuuttia.

A. Väisänen paheksui myös Uudenmaan piirien avustuksen suuruutta.

M. Alanko ja A. Valta katsoivat puoluetoimikunnan menettelleen oikein avustaessaan runsaammin kommunistien pirstomia piirejä.

T. Tainio selosti puoluetoimikunnan kantaa avustuskysymyksissä ja huomautti, että avustusvarat ovat liiketoiminnan tulosta, eikä eri piireiltä kannettuja verovaroja.

Keskustelun päätyttyä tähän hyväksyttiin kohta sellaisenaan.

Yhdistyksille myönnettyjä lainoja, avustuksia ja takauksia koskeva kohta aiheutti laajemman keskustelun, jossa käsiteltiin eri yhdistysten laina- ja riitajuttuja. Kohta hyväksyttiin sellaisenaan.

Puolueen kannatusrahastoa koskeva kohta aiheutti muutamia puheenvuoroja, mutta hyväksyttiin sekin sellaisenaan.

Edelleen herätti keskustelua toimintansa lakkauttamista yhdistyksiä koskeva kohta, mikä sekin hyväksyttiin sellaisenaan.

Kansanvallan voittovarojen jako.

P. Leskinen oli sitä mieltä, että Kansanvallan voittovaroja oli annettu Uudenmaan piirille suhteettoman paljon, monien muiden piirien jäädessä osattomiksi.

J. Herajärvi ja T. Tainio selittivät, että Helsinki ja Uusimaa kanattavat S. Sosialidemokraattia ja Kansanvaltaa ilmoitusten ja painatustöiden muodossa ja pidetään S. Sosialidemokraattia Uudenmaan piirilehtenä, jonka vuoksi on kohtuullista, että Uusimaa saa suurimman osuuden näistä voittovaroista.

J. Kortelainen yhtyi Leskiseen huomauttaen, että Kuopion itäisessä piirissä ei näitä varoja ole saatu laisinkaan.

Kohta hyväksyttiin sellaisenaan.

Työväen Sanomalehtien Tietotoimistoa koskevan kohdan johdosta käytettiin muutamia puheenvuoroja. Kohta hyväksyttiin sellaisenaan.

Kunnallistoimisto.

J. Herajärvi oli sitä mieltä, että kunnallistoimisto voitaisiin lakkauttaa tarpeettomana ja siten säästetyillä varoilla palkata toimen puoluesihteerin. Ehdotti asian lähetettäväksi valiokuntaan.

J. Pyy, E. Kuukka, P. Leskinen, A. Lehikoinen, J. H. Muikku ja E. Saarinen painostivat kunnallistoimiston ja sen edelleen kehittämisen tarpeellisuutta. Osa heistä kannatti asian lähettämistä valiokuntaan, mutta ei suinkaan toimiston lakkauttamistarkoituksessa, vaan sen kehittämisen ja laajentamismahdollisuuksien tutkimista varten.

T. Tainio vastusti asian lähettämistä valiokuntaan huomauttamalla, että puoluekokouksen on vaikea määritellä toimiston kehittämismahdollisuuksia.

Kohta hyväksyttiin sellaisenaan.

Erotettujen takaisinottaminen puolueeseen.

J. Pyy ehdotti, että erotettujen takaisinottaminen jätettäisiin yhdistysten johtokuntain harkittavaksi. Ehdotti kohdan lähetettäväksi valiokuntaan.

T. Lindman piti tärkeänä, että piiritoimikunnat saisivat päättää näistä asioista.

M. Alanko vastusti myös asian jättämistä yhdistysten yksin päätettäväksi.

Kohta hyväksyttiin sellaisenaan.

Kansainvälinen toiminta.

Kansainvälistä toimintaa koskeva kohta aiheutti laajemman keskustelun.

J. F. Aalto selitti, että vastoin toimintakertomuksessa olevaa mainintaa, että Tainio olisi ollut virallisena ja Reinikainen vieras-edustajana Hampurin kongressissa, oli asianlaita päinvastoin, vaikkakin Tainio oli matkustanut kongressiin puolueen varoilla ja Reinikainen osaksi omillaan.

J. Herajärvi ja J. Kuittinen pitivät välttämättömänä saada perinpohjainen selvitys asiaan.

R. Sventorzetski selosti puolueen edustajain osanoton merkitystä Sosialistisen Työväen Internationaalien toimeenpanevan komitean kokouksiin ja piti suotavana, että puolue vastaisuudessa voisi järjestää säännöllisen edustuksen mainituissa kokouksissa.

J. W. Keto huomautti, ettei hän ollut edustamassa puoluetta Riiassa v. 1924, kuten kertomuksessa mainitaan.

E. Manner J. Pyy'n kannattamana ehdotti kohdan lähetettäväksi valiokuntaan.

Kohta lähetettiin menettelytapavaliokuntaan.

Viidentenä kokouspäivänä esitettiin kokoukselle menettelytapavaliokunnan mietintö kyseessäolevan kohdan johdosta. Mietinnössä lausuu valiokunta seuraavaa:

»Kertomuksen sivulla 50 olevan, osanottoa Hampurin kansainväliseen sosialistikongressiin koskevan kohdan valiokunta toteaa olevan virheellisen sikäli, että T. Tainio ei ole sanotussa kongressissa edustanut puoluetta.

Kansainvälisten suhteiden kehittämiseksi valiokunta pitää tärkeänä, että Puoluettoimikunta mikäli mahdollista lähettää edustajan Sosialistisen Työväeninternationaalien Toimeenpanevan Valiokunnan kokouksiin sekä että Internationaalien tiedonantolehteen säännöllisesti lähetetään Suomen työväenliikettä koskevia tietoja.»

T. Tainio ehdotti, että mietinnössä oleva Hampurin kongressia koskeva kohta asiattomana poistettaisiin. Kertoi olleensa kongressin aikana vakavasti sairaana, mistä johtui, ettei voinut säännöllisesti ottaa osaa kongressin kokouksiin, vaikkakin oli siellä puolueen edustajana.

J. F. Aalto ja J. Herajärvi vastustivat Tainion ehdotusta, kun taas M. Alanko, R. Sventorzetski, V. Tanner, O. Reinikainen, K. Nordlund ja V. Kivisalo kannattivat kohdan poistamista.

Hampurin kongressia koskeva kohta päätettiin poistaa. Mietinnön jälkimäinen kappale hyväksyttiin.

Kustannusosakeyhtiö Kansanvallan toiminta.

J. Herajärvi kosketti Kotoa ja Kaukaa-lehden perustamista ja Kansanvallalle aiheuttamaa tappiota, pitäen epäonnistuneena koko yritystä. Olsi parempi niilläkin varoilla avustaa heikossa asemassa olevia piirilehtiä. Paheksui K.K:n toimia sen hankkiessa oman kirjapainon. Ehdotti kohdan lähetettäväksi valiokuntaan.

T. Lindman kiinnitti myös huomiota K.K:n kirjapainoon, pitäen sitä vahingollisena varsinkin maaseutulehtien pienille kirjapainoille. Valitti Työläisnuoriso-lehden supistamista, paheksuen Kansanvallan menettelyä siinä suhteessa. Kannatti Herajärven ehdotusta.

K. Heinonen selosti laajemmin Kotoa ja Kaukaa-lehden perustamisen syytä ja lehden kannattavuuslaskelmia. Katsoi ennenaikaiseksi puhua yrityksen epäonnistumisesta, mutta oli samalla sitä mieltä, että lehti voidaan lakkauttaa, jos yritys riittävän kokeiluajan jälkeen havaitaan kannattamattomaksi. Torjui Lindmannin väitteet Työläisnuorison supistamisasiassa huomauttaen, että niihin toimenpiteisiin, joista Lindman moitti Kansanvaltaa, oli ryhdytty liittokokouksen ehdotuksesta. ....

Kotoa ja Kaukaa-lehteä koskevasta asiasta käyttivät vielä puheenpuoroja E. Lähde, M. Alanko, J. Kuittinen, K. Nordlund, J. Pyy, P. Leskinen, R. Sventorzetski, V. Hupli, K. Heinonen, S. Tervo ja J. Linna, minkä jälkeen asia lähetettiin valistusasiainvaliokuntaan.

Viidentenä kokouspäivänä esitettiin ja hyväksyttiin valistus- ja järjestötoimintavaliokunnan asiaa koskeva mietintö, joka — otsikot ja allekirjoitukset poisjättäen — kuuluu:

Valiokunnalle esitettyjen tietojen mukaan on Kotoa ja Kaukaa-lehden levätki lehden tähänastisena toiminta-ajana pysynyt verrat-

tain alhaisena, vastaamatta ainakaan aluksi niitä odotuksia, joita lehdeille siinä suhteessa oli olemassa. Myöskään ei lehden kannattavuus ole osoittautunut riittäväksi.

Katsoen siihen aikaan, minkä lehti on ilmestynyt, ei vielä voi varmuudella arvostella lehden vastaisia mahdollisuuksia. Tähän nähden valiokunta on katsonut, että asianomaisten olisi kuluvan vuoden aikana tarmokkaasti toimittava lehden levittämiseksi ja kannattavuuden parantamiseksi. Myöskin olisi puoluekokouksen kehoitettava puoluejärjestöjä ja puoluelehdistöä kaikin tavoin tukemaan tätä lehtiyrittystä. Tämä sitä suuremmalla syyllä, koska vähävaraisen väestön keskuudessa ilmeisestikin kaivataan työväen ajatustapaa ja maailmankatsomusta vastaavaa, hyvinvointimitettua kuvallista kansan viikkolehteä, vastapainoksi porvarillisille julkaisuille, joita runsaasti leviää työväenkin keskuuteen.

Jos kuitenkin asianomaiset havaitsevat, että lehdellä ei ole mahdollisuuksia muodostua lähiaikoina kannattavaksi yritykseksi, olisi puoluekokouksen edellytettävä, että lehden julkaiseminen siinä tapauksessa viipymättä lopetetaan.»

Jäljellä olevat ja muut edelläolevassa selostuksessa mainitsematta jätetyt toimintakertomuksen kohdat hyväksyttiin keskustelutta.

Eduskuntaryhmän toimintakertomuksen käsittely.

Pöytäkirjaa liitteenä seuraava eduskuntaryhmän toimintakertomus esitettiin käsiteltäväksi toisena kokouspäivänä klo 5.15 ip. ja päätettiin se käsitellä kohta kohdalta ilman yleiskeskustelua.

Yleiskatsauksen kohdalla kertomuksen laatija K. H. Wiik selosti kertomuksen yliväestymisen syitä ja huomautti, että ryhmässä, samoin kuin sen ulkopuolellakin, on eniten erimielisyyttä herättänyt sotilaskysymys ja suhtautuminen siihen. Muina kysymyksinä, jatkoi puhuja, jotka ovat herättäneet erimielisyyttä, mainittakoon tullikysymys, suhtautuminen kommunisteihin sekä muuttamat maatalouskysymykset, ennen muita kysymys Lex Pulkkinen-nimisestä lakiehdotuksesta. Muutamia kysymyksiä käsiteltäessä on meidän ryhmässämme, niinkuin miltei kaikissa muissa ryhmässä, esiintynyt vissi vastakohta kaupunkien ja maaseudun edustajain vä-

lillä. Niin esimerkiksi valtion viljavarastoa sekä tuulaakimaksun lakkauttamista koskevissa kysymyksissä. Tosin tämä erimielisyys ei ole ollut toistaiseksi vakavampaa laatua. Se on kuitenkin oire, johon kannattaa kiinnittää huomiota. Tietenkään ei ryhmää eikä sen jäseniä voida moittia siitä, että niiden keskuudessa on syntynyt erimielisyyttä, sehän on aivan luonnollista. Sitä vastoin on kiinnitettävä huomiota siihen kurittomuuteen, joka yhä edelleen on ollut ryhmässä havaittavissa ja joka on ihmennyt m.m. siinä, että vuosi vuodelta on kasvavassa määrässä jääty pois eduskunnan täysistunnoista ja ryhmän omista kokouksista.

Maatalousasiat.

J. Pyy todisteli, että ryhmän taholta ei oltu aina kiinnitetty tarpeeksi huomiota maatalousmäärärahojen käyttöön. Tämä epäkohta on huomattu varsinkin Karjalan kannaksella. Asutustoiminnan rahoittamiseksi myönnettyjen varojen lainaehdot ovat säädetyt sellaisiksi, että sangen moni lainoja tarvitseva ja niitä kohtuuden mukaan saamaan oikeutettu ei voi niitä noiden lainaehtojen vuoksi saada. Ehdotti kertomuksen tältä kohdaltaan lähetettäväksi valiokuntaan.

M. Miettinen yhtyi edelliseen siinä, että jotain olisi tehtävä pienviljelijäin asian hyväksi, ja E. Kuukka kannatti asian lähettämistä valiokuntaan.

Y. Welling: Eduskuntaryhmä on parhaansa mukaan koettanut edistää pienviljelijäin ehtoja. Pyyin mainitsema asia on ollut eduskuntaryhmässä perusteellisen harkinnan alaisena, mutta ei siellä — enemmän kuin muissakaan ryhmässä — tultu kiinnittäneeksi huomiota Pyyin mainitsemaan epäkohtaan. Tapahtuneen erehdyksen tulee ryhmä tilaisuuden tullen korjaamaan.

K. Kajanto: Myöskin kauppalat ovat jääneet osattomiksi asutustarkoituksiin myönnettyistä varoista.

E. Hurri toivoi, että eduskuntaryhmä vastedes pitäisi parempaa huolta maatalousmäärärahojen käytöstä.

A. Lehikoinen kannatti asian lähettämistä valiokuntaan ja kiinnitti huomiota myös n.s. Lex Pulkkiseen, jossa väitti ryhmän sääntöä tukkiyhtiöitä kohtaan muuttaneen aikaisempaa kantaansa.

J. Holland kannatti asian lähettämistä valiokuntaan huomauttaen, ettei ryhmä ole tehnyt paljon mitään maaseudun arenttiväen hyväksi. Sen käytettäväksi ei ole osoitettu mitään rahastoja.

J. L. Sirola huomautti olevan asetuksen vika, etteivät kaikki pienviljelijät voi käyttää asutuslainoja. On tarkoitus saada tämä epäkohta korjatuksi nyt alkavilla valtiopäivillä. Torjui Lehikoisen väitteet Lex Pulkkisen suhteen.

E. Saarinen: Ryhmää on arvosteltu ottamatta huomioon, että enemmistö on hyljännyt sen tekemät ehdotukset.

Kohta päätettiin lähettää menettelytapavaliokuntaan.

Viidentenä kokouspäivänä esitetyssä menettelytapavaliokunnan mietinnössä lausutaan asiasta seuraavaa:

»Ryhmän suhtautuminen maatalousmäärärahoja koskeviin kysymyksiin, johon asiaan valiokunta tosin ajan tärkeyden vuoksi ei ole voinut yksityiskohtaisesti perehtyä, ei valiokunnan mielestä anna aihetta muistutuksiin.

Katsoen siihen luokkaetujen syvään yhdenmukaisuuteen, joka yhdistää pienviljelijät ja palkkatyöväestön, on Sos.-dem. Eduskuntaryhmän edelleen valppaudella ja tarmolla ajettava myös pienviljelijäväestön luokkaetuja ja tällöin pysyttävä läheisesti kosketuksissa pienviljelijäväestön kanssa.»

J. Pyy katsoi, että pienviljelijäin etuja käsittelevä sanonta oli liian suppeaa ja varovaista. Olisi sanottava, että eduskuntaryhmän on edelleen valppaudella ja tarmolla ajettava myös pienviljelijäväestön luokkaetuja ja taloudellisia pyrkimyksiä, vaikuttaen valtiovarainvaraamiseen pienviljelijäväestön luotto-olojen tyydyttämistä varten ja tällöin pysyttävä läheisesti kosketuksissa pienviljelijäväestön kanssa.

P. Leskinen, H. Klinga, E. Kuukka ja O. Reinikainen kannattivat Pyy'n muutosehdotusta, jota Reinikainen Pyy'n kannattamana suositteli hyväksyttäväksi valiokuntaan lähettämättä.

V. Tanner A. Lehtikoisen kannattamana ehdotti, että valiokunnan lausunnon toisessa kappaleessa esiintyvän sanan »luokkaetuja« alkuosan »luokka« poistettaisiin.

Pyy'n muutosehdotus hyljättiin ja Tannerin ehdotus hyväksyttiin, joten puoluekokous päätti hyväksyä ryhmän aikaisemman toiminnan tässä suhteessa ja vastaisuuteen nähden lausua:

»Katsoen siihen luokkaetujen syvään yhdenmukaisuuteen, joka yhdistää pienviljelijät ja palkkatyöväestön, on Sos.-dem. Eduskuntaryhmän edelleen valppaudella ja tarmolla ajettava myös pienviljelijäväestön etuja ja tällöin pysyttävä läheisesti kosketuksissa pienviljelijäväestön kanssa.»

Sivistyksellisiä y.m. asioita koskevaa kohtaa käsiteltäessä virisi lyhempi keskustelu ryhmän toiminnasta kieltolain tehostamiseksi ja raittiustyön edistämiseksi. Kohta hyväksyttiin sellaisenaan.

Ryhmän sisäiset asiat.

Hj. Gorman kiinnitti kokouksen huomiota eduskuntaistunnoista, äänestyksistä ja ryhmän kokouksista poissaoloihin sekä siihen, ettei-

vät ryhmän kaikki jäsenet ole kannattaneet kommunistien ehdotuksia armahdusasioissa. Selitti kaikilla näillä seikoilla olevan suuren agitatorisen merkityksen. Ehdotti tämän kohdan lähetettäväksi valio-kuuntaan.

J. Raitio kiinnitti huomiota samana päivänä tapahtuneeseen puhemiehenvaaliin, josta eräät ryhmän jäsenet olivat olleet tahallaan poissa aikaansaaden sen, että Wuokiojen vastaehdokas Virkkunen tuli vallaksi yhden äänen enemmistöllä.

J. Kuittinen, K. Siimes, H. Laaksó, A. Mieltinen, T. Nuutinen, K. Lampinen, J. Herajärvi ja J. Pyy paheksuivat myös poissaoloja ja ryhmän sisäisessä toiminnassa esiintyvää kurittomuutta.

R. Sventorzetski myönsi kokouksella olevan oikeuden arvostelia ryhmää ja määritellä sille menettelytapoja, mutta tahtoi huomauttaa, ettei kaikki, mikä siltä näyttää, ole kurittomuutta. Poissaolot riippuvat usein siitä, että asioita on liian paljon ja työkausi liian lyhyt, joten työ käy ylivoimaisen raskaaksi. Selosti eduskuntatyön rasittavuutta.

V. Hakkila huomautti, että kurittomuutta ja poissaoloa esiintyy kaikissa parlamenteissa, koollaoleva puoluekokous niihin luetuna. Luki edellisen puoluekokouksen päätöksen armahdusasiassa ja huomautti Görmanin lausunnon johdosta, että ryhmä on ajanut armahdusasiaa tämän päätöksen määräämällä tavalla.

J. Helo perusteli poissaoloaan samana päivänä tapahtuneesta puhemiehen vaalista huomauttaen, ettei pitänyt puhemiehen paikkaa ryhmälle hyödyllisenä. Aikaisempi puoluekokouksen päätös, ettei puhemiehen paikkaa ole tavoiteltava, on perusteltu ja olisi sitä pidettävä kiinni.

J. F. Aalto ei hyväksynyt puhemiehen vaalista poissaoloiden menettelyä, mutta katsoi, ettei siltä olisi tehtävä sen suurempaa numeroa.

V. Tanner huomautti, että kurinpitoasia on jälleen herättänyt enemmän huomiota kuin kaikki ryhmän toimintakertomuksessa olevat isot asiat yhteensä. On muistettava, että samoista kurinpitoasioista on jo puhuttu kohta 20 vuotta ilman että asia olisi siitä mikenkään muuttunut. Kertoi käyneensä katsomassa useiden maiden parlamenteja ja totesi, että meillä sittenkin omantunnon tarkkuudessa ja ahkeruudessa ollaan paljon edellä näistä kaikista. Kertomuksessa esiintyvät tilastotiedot antavat eduskunnan istunnon näiden väärän kuvan sen vuoksi, että moni edustaja ei välitä kiirehtiä nimenuutoon, varsinkin jos esityslistalla on aluksi pitom-

pää keskustelua aiheuttavia tai muuten vähemmän tärkeitä asioita. Tärkeistä äänestyksistä ei ryhmän jäseniä liene ollut poissa.

Keskustelun päätyttyä tähän lähetettiin asia menettelytapavaliokuntaan.

Viidentenä kokouspäivänä esitetyssä menettelytapavaliokunnan mietinnössä lausutaan asiasta:

»Ryhmässä vallitsevan kurin tehostamiseksi valiokunta pitää välttämättömänä, että ryhmä entistä tarkemmin kontrolloi jäsentensä osanottoa eduskunnan istunnoihin ja niissä tapahtuviin äänestyksiin, suostuen lomapyyntöihin ainoastaan painavien syiden sitä vaatiessa. Ylipäänsä on vaadittava, että ryhmä esiintyy istunnoissa eheänä niin, että vähemmistö alistuu enemmistön päätöksiin. Jos ryhmän jäsen näissä tai muissa suhteissa (huomattavammassa määrin) sivuuttaa velvollisuutensa puolueen edustajana, tehköön ryhmä asiasta ilmoituksen asianomaiselle piiritoimikunnalle ja ryhtyköön sitäpaitsi niihin kurinpitotoimenpiteisiin, joihin asia voi antaa aihetta.

Tarpeellisen vuorovaikutuksen ylläpitämiseksi puolueen kanssa on ryhmän säännöllisesti julkaistava uutisia kokouksistaan, sekä niiden lisäksi tarpeen vaatiessa selostuksia laajakantoisemmista, eduskunnassa käsitellyistä tai käsiteltävistä asioista.

Katsoen siihen, että sosialidemokraattisen puhemiehen valitseminen saattaa olla työväelle eduksi, ei ainoastaan poikkeuksellisissa oloissa, kuten 1922 vuoden puoluekokouksen asiasta tekemä päätös edellyttää, vaan muutenkin, on valiokunnan mielestä sallittava ryhmän, milloin se edulliseksi katsoo, asettaa ehdokas puhemiehen paikalle.«

Mietinnön johdosta syntyneessä keskustelussa ehdotti J. Kosonen J. Kortelaisen ja E. Saarisen kannattamana, että ensimmäisessä kappaleessa esiintyvät sanat »huomattavammassa määrin« poistettaisiin. Poistamista vastustivat K. Nordlund ja P. Railo.

49 äänellä 33 vastaan hyväksyttiin Kososen ehdotus edellämainittujen sanojen poistamisesta, joten kokouksen päätöksenä tuli edelläoleva valiokunnan ehdotus sanat »huomattavammassa määrin« poistettuna.

Edelläolevassa selostuksessa mainitsematta jätetyt kohdat hyväksyttiin keskustelutta.

Sosialisoimishjelma.

Toisena kokouspäivänä kello 6.15 ip. esitettiin puolue toimikunnan 25.8.1922 edellisen puoluekokouksen päätöksen mukaisesti asettaman ohjelmakomitean (T. Taimio, J. W. Keto, M. Paasivuori, V. Voionmaa, K. H. Wiik ja Wainö Wuolijoki) ehdotus puolueen sosialisoimishjelmaksi. Komitea ehdotti hyväksyttäväksi v. 1922 puoluekokoukselle esitetyn ohjelmaehdotuksen sellaisenaan. *)

J. W. Keto varoitti valiokuntaa ja kokousta nielemästä komitean ehdotusta sellaisenaan.

J. Vuoristo kertoi viipurilaisten olleen sitä mieltä, että ehdotuksen erinäisiä kohtia olisi tarkistettava. - Ehdotti asian lähetettäväksi valiokuntaan.

V. Kivisalo huomautti, että ehdotuksessa on jätetty pankkiliike sosialisoimisen ulkopuolelle ja sosialisoimisen valmistelusta puhuttaessa unohdettu virkamieslaitoksen kansanvaltaistuttaminen. Toivoi valiokunnan kiinnittävän näihin asioihin huomiota.

Asia lähetettiin valiokuntaan.

Viidentenä kokouspäivänä esitettiin sosialisoimishjelma- y.m. asiain valiokunnan asiasta laatima mietintö, joka — otsikot ja allekirjoitukset poisjättäen — kuuluu:

»Puoluekokous katsoo, että sille esitetyssä ohjelmaluonnoksessa ei ole kohdistettu riittävässä määrässä huomiota järjestetyn kulutuksen merkitykseen sosialisoimisen yhtenä välttämättömänä edellytyksenä, eikä kulutusosuustoiminnan merkitykseen tuotannon, kaupan ja jakelun sosialisoimisessa. Ohjelmaluonnoksessa on havaittu olevan myös se puutteellisuus, ettei siinä ole kohdistettu huomiota siihen, millaisia suhteita valtiollisten ja kunnallisten elimien ja kulutusosuustoiminnallisten järjestöjen välillä tulee olla tuotannon, kaupan ja jakelun järjestämisessä sosialistiselle pohjalle.

Tarkistusta kalpaavat niinkään ohjelmaluonnoksen perustelujen ja ponsien ne kohdat, joissa puhutaan siitä, millä edellytyksillä voidaan ryhtyä sosialisoimiseen ja samaten on tämän osan toinen luku sikäli puutteellinen, ettei siinä puhuta mitään niistä lainsäädännöllisistä toimenpiteistä, jotka ovat välttämättömiä sosialisoimistyön aloittamiseen. Edelleen ei samassa kohdassa myöskään mainita mi-

*) Kup. mainittu ohjelmaehdotus on liitetty v. 1922 puoluekokouksen pöytäkirjaan ja v. 1925 jaettu järjestölle yhdessä ohjelmakomitean muitten ehdotusten kanssa, ei ole pidetty tarpeellisena palauttaa sitä tähän pöytäkirjaan.

tään siitä, mitenkä yhteiskunnan hallussa jo olevia taloudellisia yrityksiä olisi hallittava. Tarkemmin määrittelemättä on myöskin se, mikä on katsottava valtiokapitalismiksi.

Päätöslauseلمان neljännessä luvussa, joka käsittelee sosialisoinen järjestystä ja laajuutta, ei ole tarkemmin osoitettu, millä tavalla olisi sosialisoitava tukkukauppa, kulutustavaroiden tuonti sekä sellaiset teollisuushaarat, jotka tuottavat tärkeitä kulutustavaroita. On myöskin kysymyksenalaista, olisiko elintarvetuotanto, josta mainitaan saman luvun viidennessä kappaleessa, otettava kuntien tai niiden muodostamien yhtymien haltuun. Muissakin kohdin vaatii tässä kappaleessa esitetty taloudellisten toiminta-alojen luettelo siihen nähden tarkistusta.

Myöskin viidennessä luvussa esitetyt määritelmät kaipaavat tarkempaa selvittelyä, ennenkuin ne voidaan lopullisesti hyväksyä.

Niistä seikoista, joista puhutaan kuudennessa luvussa, on viime vuosina ulkomailla suoritettu perinpohjaisia tutkimuksia ja saavutettu arvokkaita kokemuksia, jotka ovat tuoneet asialle sellaisia näkökohtia, jotka olisi otettava huomioon ohjelmaa laadittaessa, ja jotka eivät vielä silloin kuin tämä ohjelmaehdotus on laadittu, olleet tunnettuja. Tämän vuoksi olisi luonnoksen tämäkin kohta tarkistettava.

Edellä esitettyjen seikkojen perusteella päättää puoluekokous,

että sosialisointiohjelma otetaan kokonaan uudelleen tarkastettavaksi ja

että puoluetöimikunnan on tätä varten asetettava komitea, jonka on valmistettava ensi puoluekokoukselle ehdotus puolueen sosialisointiohjelmaksi.

Puolueen valistustyön hedelmöittämiseksi sekä ohjeeksi eduskunnallista ja kunnallista toimintaa varten katsoo puoluekokous kuitenkin tarpeelliseksi tässä yhteydessä esittää suuntaviivoja lähimpien aikojen toimintaa varten.

Puolueen valistustyössä olisi kiinnitettävä huomiota taloudellisen kansanvallan selvittelyyn ja tunnetuksi tekemiseen sekä huomioon otettava se merkitys, joka näiden asiain tuntemisella on sosialisoinnityön yhtenä välttämättömänä edellytyksenä.

Eduskuntaryhmän olisi valmistettava ja tehtävä eduskunnassa lakiesityksiä taloudellisen kansanvallan toteuttamisesta.

Niinikään olisi eduskuntaryhmän tehtävä lakiesityksiä kansanvaltaisen hallinnon aikaansaamisesta valtion liike- ja teollisuuslaitoksissa.

Kunnallisissa hallintoelimissä olisi työväen edustajain niinikään toimittava siihen suuntaan, että kuntien hallussa olevien taloudellisten yritysten hallinnassa toteutettaisiin kansanvaltaa.

Tässä tarkoituksessa päättää puoluekokous,

että puolueen harjoittamassa valistustyössä on entistä enemmän selvitettävä taloudellisen sosialismin periaatteita ja pyrkimyksiä,

että puolueen eduskuntaryhmän on lakiesityksien kautta valmistettava edellytyksiä taloudellisen kansanvallan toteuttamiselle, sekä

että kunnallisissa hallintoelimeissä toimivien puolueen edustajain on kuntien taloudellisissa laitoksissa pyrittävä toteuttamaan kansanvaltaista hallintojärjestelmää.

Valiokunnan mietintö hyväksyttiin keskustelutta.

Kunnallisojjelma.

Toisena kokouspäivänä kello 6.30 ip. esitettiin käsiteltäväksi ohjelmakomitean ehdotus puolueen kunnallisojelmaksi. (Ehdotus kokouksen tekemillä korjauksilla täydennettynä keskusteluselostuksen lopussa.)

J. Pyy: Viipurin l. länt. vp:n piirikokous oli sitä mieltä, että ohjelma on laadittu silmällä pitäen etupäässä kaupunkien ja taajaväkisten yhdyskuntien oloja. Siihen olisi lisättävä maaseudun asunto-olojen parantamista tarkoittavia määritelmiä. Myöskin ammattitaidon kohottamiseen olisi kiinnitettävä huomiota.

T. Lindman kannatti Pyy'n ehdotusta ja puhui laajemmin kunnallisen huoltotoiminnan tärkeydestä ja siinä nykyään esiintyvistä puutteellisuuksista arvostellen ankarasti n.s. sijaiskotijärjestelmää ja huomauttaen lukuisten työväenkin edustajain vanhoillisuudesta tässä asiassa.

M. Alanko kertoi Hämeenlinnassa toivotun, että kunnallisojelmassa selitettäisiin pyrittävän siihen, että kunnallisvero saadaan asteettain nousevaksi ja alin raja mahdollisimman korkeaksi, että asuntotarkastusta on tehostettava ja kunnille varattava mahdollisuus perustaa hautausmaita.

M. Sillanpää puhui laajemmin kunnallisesta lastenhuollosta ja lausui ilonsa sen johdosta, että asiaan oli kiinnitetty kokouksessa huomiota. Toivoi valiokunnan ottavan huomioon juuri päättyneessä Sos.-dem. Työläsnaishiton liittokokouksessa asiasta tehdyn päätöksen.

A. Koskenpohja toivoi pyrittävän aikaansaamaan yhteiset ohjesäännöt kuntien valtuustoille huoltokysymyksessä.

Annin Huotari puhui köyhäinhuollosta ja huoltokysymyksestä ja yhtyi Sillanpään toivomukseen, että valiokunta tutustuisi naisliiton kokouksessa tehtyyn päätökseen.

A. Gylling kiinnitti huomiota kiinteistö- ja asuntopoliitikkaan esittäen vertailevia esimerkkejä Viipurin ja Tampereen asunto-oloista ja maanvuokrista. Viipurissa ovat maanvuokrat paljon korkeammat kuin Tampereella. Olisi pyrittävä aikaansaamaan tasoitusta.

Hj. Görman selosti Lohjan verotusoloja ja toivoi valiokunnan kiinnittävän huomiota kunnallisverotukseen.

K. Nordlund piti ohjelmaa siksi ylimalkaisena, että jos se sellaisenaan hyväksytään, niin tuntee työväki saaneensa kovin vähän. Olisi kiinnitettävä enemmän huomiota käytännöllisiin kunnallispoliittisiin kysymyksiin. Hämeen pohj. piirin edustajain kokouksessa kiinnitettiin huomiota erikoisesti verotuskysymykseen ja toivotaan siinä suhteessa saatavan joku ohjelma, joka annettaisiin evästyksiksi eduskuntaryhmälle. Kaupunkien verotukseen olisi saatava asteettain kohoava tuloverotus ja minimiraja korkeammalle. Maaseudun verotukseen nähden pitäisi maaveroa rajoittaa. On paljon muitakin epäkohtia, joihin ohjelmassa, joka on laadittu kaukaista tulevaisuutta varten, ei kiinnitetä huomiota.

A. Pitkäsilta yhtyi Nordlundin lausuntoon, toivoen kiinnitettävän huomiota myös kunnalliseen kiinteistöpolitiikkaan.

O. Peltonen: Huoltotoimintaa käsittelevä kohta on liian lyhyesti esitetty. Sijaiskotihuoltoa ei olisi kokonaan hyljättävä.

E. Hurri puhui huoltokysymyksestä, ollen sitä mieltä, ettei lastenkotijärjestelmäkään kaikissa tapauksissa ole paras, koska lapset eivät näissä kodeissa oikeastaan opi mitään.

J. Kosonen yhtyi Nordlundin huomautuksiin verotuskysymyksestä ja kiinnitti kokouksen huomiota ehdotuksen siihen kohtaan, missä puhutaan kunnista työnantajana.

J. Linna: Verotuskysymyksessä saatava helpotuksia työläisille uudistamalla kunnallisverotus asteettain nousevaksi tuloverojärjestelmäksi.

A. V. Kaikusalo ja K. Kajanto puhuivat verotuksesta, yhtyen Nordlundin ja Linnan lausuntoihin.

S. Telén pyysi valiokuntaa kiinnittämään huomiota kunnalliseen terveydenhoitoon huomauttaen, että maaseudulla kuolee paljon köyhiä hoidon ja lääkkeiden puutteeseen.

Keskustelun päätyttyä tähän lähetettiin asia kunnallisohjelmaym. asiainvaliokuntaan.

Viidentenä kokouspäivänä esitettiin ja keskustelutta hyväksyttiin valiokunnan asiasta laatima mietintö, joka — otsikot ja allekirjoitukset poisjättäen — kuuluu:

Valiokunta huomauttaa, että puolueen maatalousohjelmassa on yksityiskohtaisia määritelmiä varsinaisen maaseututyöväen asuntoloista, ammattitaidon kohottamisesta y.m. Kun lienee paikallaan, että näihin määritelmiin viitataan myös kunnallishjelmassa, niin valiokunta ehdottaa,

että IV osaan lisätään uusi kuudes kappale, joka tulisi kuulumaan:

Maaseutuasutuksen järjestämisestä ja kuntien tehtävistä maatalouden edistämiseksi puhutaan maatalousohjelmassa.

Edelleen lienee syytä selvittää IV osan eräitä lauseita niin, että selvästi käy ilmi esitettyjen vaatimusten tarkoittavan myös varsinaista maaseutua. Siinä mielessä valiokunta ehdottaa, että IV osan 5 ja 6 kappale hyväksyttäisiin näin muutettuina.

(5) Varattomain asuntotarpeen tyydyttämiseksi on, varsinkin kaupunkien ja muiden taajaväestien kuntien, mutta myöskin varsinaisten maalaiskuntien, rakennuttava j.n.e. kuten esityksessä.

(6) Niinikään on kaikkien kuntien j.n.e. kuten esityksessä.

Muissa suhteissa ei valiokunta katso olevan syytä ehdottaa muutoksia.

Hyväksytyillä muutosehdotuksilla täydennettynä ja ohjelmakomitean (ehdotuksensa tueksi ja selvennykseksi) esittämät perustelut mukaanottaen kuuluu puoluekokouksen päätökseksi hyväksytty kunnallishjelma seuraavasti:

Perustelut.

Yleisiä perusteluja.

Kunnan toiminta muodostaa epäitsenäisen osan kokonaisyhteiskunnan toiminnasta. Sestähdän kunnallishjelma ei voikaan olla johdonmukainen ja yhtenäinen, vaan se sisältää joukon hajanaisia määritelmiä, joilla ei ole välitöntä eikä kiinteää yhteyttä toistensa kanssa. Tämän tähden täytyy kunnallishjelmaan sisällyttää myös varsinaisen kunnallisen toiminnan ulkopuolelle kuuluvia vaatimuksia. Eräs seikka, joka on luonteenomainen kunnallishjelmalle, on työnjako valtion ja kuntain välillä. Tätä työnjakoa on yleensä vaikea määrätä ja varsinkin muutamissa yksityiskohdissa voi olla paikallaan jättää se tarkkaan määrittelemättäkin. Kokonaan sitä ei kuitenkaan voi eikä ole sopiva kunnallishjelmassa sivuuttaa. Kunnallisen toiminnan kannalta erittäin tärkeitä on varsinkin erilaisista yhteiskunnallisista tehtävistä johtuvien kustannusten jakaminen valtion ja kuntain kesken. Puolueen tähänastisessa kunnallishjelmassa tavataan sinäkin se hajanaisuus ja yhteyden puute, mikä kunnallishjelmille yleensä on ominaista. Suurempaan yhtenäisyyteen kuin tässä ohjelmassa

lienee kuitenkin pyrittävä ja voitanee sitä ainakin jossakin määrin saavuttaa. Kunnallisohjelman uudistaminen on senkin tähden välttämätöntä, että tähänastisesta ohjelmasta osa on nyt jo joko toteutettu tai muuttuneiden olojen johdosta siirtynyt etupäässä valtion toimipiiriin kuuluvaksi. Aikana, jolloin nykyinen kunnallisohjelma laadittiin, ei vielä osattu tietystikään riittävän suuria vaatimuksia kunnallisohjelmallekaan asettaa. Osittain perustuu kuitenkin nyt esitettäväkin ohjelmaehdotus tähänastiseen ohjelmaan, vaikkakin ohjelmaehdotuksen vaatimukset ovat sekä sanamuotonsa että asiallisen sisältönsä puolesta toisenlaisia.

Kunnallisohjelmaa laadittaessa on tultu huomaamaan, että siihen on vaikea soveluttaa verotusta koskevia vaatimuksia enempää kuin mikäli ne kohdistuvat kuntiin ja kunnallisverotukseen. Mutta verotuksen tämä puoli on kuitenkin vain pieni osa yhteiskunnan verotusjärjestelmästä kokonaisuudessaan, joten kunnallisohjelmaan sopiva osa verotusohjelmasta ei kuitenkaan vastaisi niitä vaatimuksia, joita verotusohjelmalle kokonaisuudessaan on asetettava. Sentähden onkin verotusohjelma erotettu erikoiseksi ohjelmaksi, josta vain kuntia koskevat osat on otettu kunnallisohjelmaan.

Lienee syytä vielä mainita, että kunnallisohjelma sisältää sekaisin sekä lähemmän, että kaukaisemman ajan vaatimuksia. Ei siis ole yritettävä nopeasti ja suoralta kädeltä panna toimeen »koko ohjelmaa«, vaan on kukin uudistus otettava tarkan harkinnan alaiseksi ja vasta sitten, kun sen toteuttamiseen on olemassa riittävät sekä taloudelliset että muutkin edellytykset ja kun on käytettävissä kunnan hallintoon ja uudistusten järjestämiseen pystyvät voimat, on uudistuksen tai uudistusten toteuttamiseen ryhdyttävä. Tämä koskee varsinkin sosialisointitoimenpiteitä. Sen sijaan esim. niitä ohjeita, joita kuntain kiinteistö- ja asuntopolitiikasta on ohjelmaan otettu, on yleensä aina noudatettava.

Siis suuremmissa uudistusaloitteissa on aina harkiten meneteltävä ja uudistuksia asteittain toteutettava, muuten niissä helposti epäonnistutaan, eikä niinollen edistetä, vaan ehkäistään olojen parantamista.

Erikoisperustelut.

I. Paikallisen itsehallinnon laajuus.

Paitsi ylimalkaista lausuntoa kunnan päätävävallan kansanvaltaisuudesta, joka jo sisältyy puolueen yleiseen ohjelmaan, ja määränemmistöistä, on tähän kohtaan otettu m.m. verraten tärkeä määräys siitä, mitenkä puolue haluaa kunnan sisäisen vallankäytön ja hallinnon järjestettäväksi. Tässä suhteessa on vahittavana etupäässä

kaksi järjestelmää, n.k. keskitetty ja n.k. keskipakoinen hallintojärjestelmä. Keskitetyssä hallintojärjestelmässä ylin päättävä elin, valtiossa eduskunta, kunnassa valtuusto, on verraten laaja, yhdyshallinnon paikallisia ja aatteellisia harrastuksia edustava laitos ja sellaisenaan siis vähemmän sopiva käytännöllisten ja juoksevien asiain hoitajaksi. Jotta juoksevien asiain hoito ja päätösten täytäntöönpano, siis käytännöllinen hallinto, saataisiin tyydyttävästi järjestetyksi, on tällaiseen järjestelmään katsottu kuuluvan keskitetty toimeenpaneva elin, jolla sitten on apunaan erikoislautakuntia ja vakituksia toimihenkilöitä. Tämä keskushallitus on päättävälle elimelle vastuussa hallinnostaan ja muut toimielimet ovat taas vuorostaan keskushallituksen alaisia. Keskipakoisessa hallintojärjestelmässä taas päättävä elin itse huolehtii sekä päätösvallan käyttämisestä että myöskin suurelta osalta käytännöllisistä hallintotehtävistä tai ainakin antaa viimeksimainituista verrattain yksityiskohtaisia ohjeita ja määräyksiä. Silloin ei päättävä elin saa olla kovin monijäseninen eikä siis edustava laitos.

Ohjelmakomitea on katsonut keskitetyn hallintojärjestelmän paremmiin vastaavan meidän maamme oloja ja historiallista kehitystä ja sen tähden ottanut sen ohjelmavaatimuksiin.

On myöskin, joskin ylimalkaisesti, koetettu vetää raja siihen, mihin saakka kunnan itsehallinto on ulotettava ja missä määrin valtion valvonta saa sitä rajoittaa. Meidän maassamme on paikallisella itsehallinnolla verraten vanhat historialliset juuret, vaikkakin kunnallinen itsehallinto nykyisessä muodossaan on vain runsaan puolen vuosisadan vanha. Koko meidän yhteiskuntarakenteemme perustuu laajaan, paikalliseen itsehallintoon. Valtiolla täytyy kuitenkin olla rajaton oikeus lainsäädännöllä määrätä kunnan itsehallinnosta ja myöskin oikeus, milloin valtakunnan tärkeät yleiset edut vaativat, muutenkin viranomaisten ja tuomioistuinten kautta valvoa paikallista itsehallintoa.

Kunnallisen itsehallinnon täydennyksenä eräissä suhteissa on kunnalla laajempien alueiden itsehallinto. Toistaiseksi ei sitä meillä vielä ole toteutettu, mutta on kyllä valmistelun alaisena. Tällaisen itsehallinnon toteuttamisessa on kuitenkin komitean mielestä aina otettava huomioon, että se ei ole mikään itsenäinen vaatimus, vaan että n.k. yleisemmän asteen itsehallintoa on toteutettava vain, mikäli yhteiskuntaelämän käytännöllinen tarve sitä vaatii.

II. Kuntain sosialisointitehtävät.

Tämä osa on otettu suoraan sosialisointiohjelmasta, joten se ei tässä kaipaa perusteluja.

III. Verotus

on niinkään otettu suoraan verotusohjelmasta, joten senkin perustelut voidaan tässä sivuuttaa.

IV. Kiinteistö- ja asuntopolitiikka.

Sosialidemokratian pyrkimyksenä yleensä on maaomaisuuden hankkiminen yhteiskunnan käsiin. Maaomaisuudella nim. yhteiskunta voi suuressa määrin ehkäistä keinottelua ja muita yhteiskunnalle turmiollisia ilmiöitä. Sentähden onkin kaikkien maiden sosialidemokraattisten puolueiden ohjelmassa lausumia, jotka tarkoittavat yhteiskunnan maaomaisuuden kartuttamista ja kieltävät yleensä sen luovuttamisen yksityisille. Yhteiskunnan kannalta on aina edullisempaa vuokrata asuntotontit, vaikkapa vuokraajina esiintyisikin vähävaraiseen yhteiskuntaluokkaan kuuluvia henkilöitä, sillä jatkuva keinottelun esittäminen ei voi käydä päinsä muuten, kuin että yhteiskunta pysyväisesti pidättää itselleen ylimmän määräysvallan maaomaisuuteen. On kuitenkin eräitä tapauksia, joissa ehdotonta maaomaisuuden myymiskieltoa ei voitane puolustaa. Varsinkin kunnalliselämässä esiintyy tällaisia tapauksia usein. Esim. suuret teollisuuslaitokset eivät juuri ollenkaan asettaudu paikkakunnalle, elleivät ne saa omaksi niille välttämätöntä maa-aluetta. Pankit eivät helposti nykyisessä yhteiskunnassa ota rahoittaakseen sellaista teollisuuslaitosta, joka on vuokraamalla. Ja kun kaikki kunnat eivät kuitenkaan tule ainakaan vielä pitkään aikoihin noudattamaan niitä vaatimuksia, joita sosialidemokraattinen puolue tässä kysymyksessä ajaa, niin pakottaa jo kuntien välinen kilpailukin, mutta myöskin tarkoituksenmukaisuusnäkökohdat, supistamaan ehdottoman luovutuskiellon vain asuntotarkoituksiin varattavaan maahan. Vielä on otettava huomioon, että jos myynti tapahtuu takaisinosto-oikeudella, niin on sellainen myyntitapa yhteiskunnan kannalta yhtä turvallinen kuin vuokrauskin, eräillä edellytyksillä käytännöllisempikin. Tällaista ehdollista myyntitapaa Suomen kiinteistölainsäädäntö ei kuitenkaan salli, jonka tähden on ohjelmaan otettava vaatimus lainsäädännön muuttamisesta.

Asuntotarkastus, rakennusjärjestys ja asemakaava ovat ne yleisimmät keinot, joilla taajaväkistä asutusta yhteiskunnan puolelta järjestellään. Valtion ja kuntain toiminnan rajoja on tässä vaikea täsmälleen määrätä eikä se liene tarkoituksenmukaistakaan. Päinvastoin on miltei kaikkialla esim. asemakaavan järjestämiseen varattu oikeus rinnakkain sekä kunnille että valtion viranomaisille. Tämä on katsottu välttämättömäksi sen tähden, että jos kunnat eivät itse huolehdi tehtävistään tässä suhteessa, valtiovalta silloin voi omasta aloitteestaankin ja kunnan vastustuksesta huolimatta asiaan puuttua. Ko-

konaisyhteiskunnan kannalta on erittäin tärkeätä, että taajaväkinen asutus jo ajoissa — mieluummin ennen sen syntymistä — järjestetään, jotta välttytään erittäin kallilta jälkijärjestelyiltä.

Ansiottoman arvonnousun hillitsemisen on varsinkin meillä, jossa ansiottoman arvonnousun verotusta ei vielä ole toteutettu, erittäin tärkeä tehtävä ja sen tähden on muihin hillitsemiskeinoihin, kuten kieltoon rakentaa liian suuria asuntotaloja ja ahtaa tonteille liian paljon rakennuksia, kiinnitettävä suurempaa huomiota. Vaikkakin pintapuolisesti katsoen näyttää siltä, että jos tontista vain pienempi osa rakennetaan ja jos liian suuret asuntotalot kielletään, sillä estettäisiin suurtuotannon kehittymistä rakennusosalalla, niin ansiottoman arvonnousun ilmiöiden laajempi tarkkailu osoittaa kuitenkin tällaisten rajoitusten välttämättömyyden. Mitä enemmän nim. tontille saadaan rakentaa, sitä suuremmaksi muodostuu tontin ansioton arvonnousu ja se taas aiheuttomasti korooittaa asuntojen vuokria. Ne nousevat tällaisissa oloissa huomattavasti korkeammiksi kuin rakennuskustannukset ja kohtuullinen yrittäjävoitto edellyttävät. Jos taas tontin rakennusala rajoitetaan, eikä sallita rakentaa kovin suuria taloja, niin ansioton arvonnousu ei niin suurella määrällä pääse esiintymään ja vuokrat silloin lähimain pysyvät rakennuskustannusten ja siihen lisätyn yrittäjävoiton tasalla. Yhteiskunnan kannalta ei kuitenkaan ole välttämätöntä ulottaa näitä rajoituksia muihin kuin vähävaraisten asuntoraakemuksiin, sillä varakkaammat henkilöt voivat kyllä suurissa kasarmeissakin asuen huolehtia siitä, että asujat — etupäässä lapset ja nuoret henkilöt — saavat tarpeeksi ulkoilmaliikuntaa ja että asunnot mukavuuksillaan ja sisustuksellaan lisäävät terveydellisyyttä ja viihtyisyyttä. Liiketaloiksi tarkoitettut rakennukset voidaan myös helposti jättää näiden rajoitusten ulkopuolelle.

Yhteiskunnan yleisen tarpeen, mutta varsinkin laajemman tulevaisuuden uudistuspolitiikan kannalta on välttämätöntä, että asemakaavaan jätetään runsaasti vapaita paikkoja, osaksi yhteiskunnan omia tarpeita varten, osaksi taas pulstojen, leikki- ja urheilukenttien ja muiden virkistyspaikkojen varalle. Taajaväkinen seutujen viihtyisyyden ja terveellisyyden kannalta on myöskin suotavaa, että asemakaava- ja rakennussuunnitelmia järjestettäessä valmista luonnon kasvullisuutta mikäli mahdollista säilytetään. Nämä näkökohdat on nyt jo useissa kunnissa otettu huomioon.

Näiden perustavaa laatua olevien vaatimusten lisäksi on kuntien ryhdyttävä myöskin välttämättömiin keinoihin varattomien ja vähävaraisten kansalaisten asuntotarpeen suoranaiseksi tyydyttämiseksi. Varattomille kansalaisille on kuntien kokonaan omalla kustannuksellaan rakennuttettava asuntoja, vähävaraisia taas autettava omien kotien aikaansaamisessa varaamalla heille hyvillä ehdoilla tontteja ja

lainoja. Luovutus on tällöin tietysti tapahtuva niiden yleisten ehtojen mukaan, joista edellä on mainittu. Vaikka kunta vain osittainkin ja pienemmässä määrin voisi näitä ohjelmakohtia toteuttaa, niin se jo välillisesti vaikuttaisi erittäin terveellisesti. Jos nim. kunnassa on edes muutamia tällaisia yhteiskunnan avulla ja kannatuksella aikaansaatuja asuntorakennuksia, niin sekin jo osittain hillitsee yksityisen, keinottelevan rakennustoiminnan varjopuolia.

V. Huoltotoiminta.

Paikallinen huoltotoiminta eli n.k. köyhäinhoito on saatava supistumaan mahdollisimman vähään. Sentähden onkin yleinen huolto järjestettävä vakuutusten pohjalle. Tätä koskeva osa onkin otettu työväensuojelusohjelmasta. Paikallinen huolto taas on koetettava mikäli mahdollista järjestää ennakoestäväksi, koska siten säilytetään huollettaville suurempi henkilökohtainen vapaus, käytetään tehokkaammin heidän työskentelymahdollisuuksiaan ja supistetaan yhteiskunnan huoltomenoja. Ennakoestävän huollon järjestämisessä onkin sosiaalidemokraattisilla kunnallismiehillä erittäin kiitollinen sekä nykypäivien että tulevaisuuden tehtävä.

VI. Kulutusaineiden tarkastus.

Niiden sosialisimisohjelmasta otettujen, 4 kohtaan sisältyvien määräysten lisäksi ja jo ennen niitä ovat tässä kohdassa mainitut toimenpiteet välttämättömiä. Varsinkin taajaan asutuissa kunnissa on elintarpeiden ja kulutusaineiden tarkastuksella erittäin suuri merkitys.

VII. Kunta työnantajana.

Kunta, samoin kuin yhteiskunta kokonaisuudessaankin, on siinä suhteessa poikkeusasemassa yksityisiin työnantajiin nähden, että kunnan ja yhteiskunnan etuihin ei kuulu työvoiman riistäminen. Jos nim. yhteiskunta, kuten usein yksityiset työnantajat tekevät, kaikki kohtuuskäytökohdat sivuuttaen riistää työläistensä työvoiman ja työkyvyn, niin joutuu myös yhteiskunta itse kärsimään vahinkoa tästä menettelystään. Se nim. ei voi kieltäytyä huolehtimasta tällä tavalla työkyvyttömiksi joutuneiden henkilöiden toimeentulosta, kuten yksityinen työnantaja useimmissa tapauksissa tekee. Sentähden onkin yhteiskunnan hellävaroen koetettava vaalia kaikkien kansalaisten työvoimaa ja työkykyä. Tähän kehoittavat ei ainoastaan suoranaiset taloudelliset syyt, vaan myöskin inhimillisyyden vaatimukset. Senpätähden onkin kunnille, samoin kuin yhteiskunnalle kokonaisuudessaankin, asetettava ehdoton vaatimus, että sen on kaikissa suhteissa esiin-

nyttävä mallityönantajana eikä kilpailtava yksityisten työnantajain kanssa työväen elintason polkijana.

Työttömyyden ehkäiseminen ja hillitseminen kuuluu samoista syistä myöskin erikoisesti kuntain tehtäviin. Jos kunta tässä suhteessa osoittaa hyvää tahtoa, niin se voi suuressa määrin omaksi edukseen helpottaa työttömien kohtaloa, kun vain ajoissa ja järjestelmällisesti huolehditaan kunnan töiden tarkoituksenmukaisesta suunnittelusta työttömyyskausia silmällä pitäen. Yksityisiin työnantajiin voi kunta vaikuttaa esim. siten, että se rakennustuotannossa myöntää huokeampia tonttisaantiehtoja sellaisille rakennuttajille, jotka suostuvat järjestämään rakennuttamisen työttömyyskausiksi, taikka kunnan hankinnoissa niinkään antaa etusijan sellaisille hankkijoille, jotka hankintansa valmistamisessa ottavat huomioon työttömyyden ehkäisemisen näkökohdat. Yleensä täytyy kuntain koettaa järjestää varsinaisia töitään työttömyyskausia silmällä pitäen, jotta vältettäisiin n.k. hätäaputyöt, joita sekä työtehoon nähden että muutenkin on pidettävä vain välttämättömänä pahana, johon ryhdytään vasta sitten, kun kaikki muut keinot on käytetty.

VIII. Työväensuojelu.

Vaatus on otettu työväensuojeluohjelmasta, joten se ei tässä kaipa perusteluja.

IX. Terveystenhoito.

Yleinen terveydenhoito kuuluu luonnostaan yhteiskunnalle ja kunnat ovat siinä suhteessa sopivin yhteiskunnan elin tätä tarkoitusta varten. Kaupungeissa on meilläkin jo pääsemässä vallalle se tapa, että kunta ottaa tavallaan monopoolikseen yleisten paikkain, katujen y.m. puhdistuksen ja perii niiltä, joille tämä rasitus lain mukaan kuuluu, tästä puhdistustyöstä erikoisen korvauksen. Tähän järjestelmään on yleensä pyrittävä taajaan asutuissa seuduissa. Muut tässä kohdassa mainitut toimenpiteet eivät kaivanne perusteluja.

X. Kansanvalistus.

Luonteensa puolesta kuuluisi yleinen kansakoululaitos valtion kokonaan kustannettaviksi. Mutta kun meillä valtiollalla ei ole paikallisia hallintoelimiä, jotka tällaisista taloudellisista asioista voisivat huolehtia, ja kun meidän yhteiskuntarakenteemme, niinkuin jo yleisissä perusteluissa on viitattu, perustuu verraten laajaan paikalliseen itsehallintoon, niin ei tätä kaikkien kansakoulukustannusten siirtämistä valtiolle voida menestyksellä meidän ollessamme toteuttaa. On nimittäin lähdettävä siitä tosiasiasta, että kansakoululaitoksen käytännöllinen

hallinto on jätettävä paikallisille, siis kunnan elimille. Jos nämä valtion laskuun saavat hallintoa hoitaa, niin ei kaikkialla riittävää säästäväisyyttä ehkä noudateta, johon taas on pyrittävä. Jotta kunnat saataisiin oman etunsa puolesta huolehtimaan siitä, että tällainen tuhlaus ehkäistään, on meidän oloissamme välttämätöntä säilyttää kunnille jokin, joskin vähäisempi osuus kansakoululaitoksen kustannuksiin. Tämän osuuden rajaa ei ole ohjelmassa tahdottu täsmälleen määrätä, mutta jos otaksumme, että valtio ottaisi kannettavakseen esim. $\frac{3}{4}$ kustannuksista ja kunnat $\frac{1}{4}$, niin tarpeeton tuhlaus ehkä jo sillä estettäisiin eikä kuntien kustannettavaksi jäävä osuus olisi kohtuuton. Varattomiin ja harvaan asuttuihin kuntiin nähden sitäpaitsi sovellettaane edelleenkin, kuten tähänastisessakin lainsäädännössä, suurempaa valtion avustusta.

Yleisen oppivelvollisuuden välttämätön täydennys on vapaa valistustyö, etupäässä kirjastojen, lukusalien ja n.k. vapaiden opistojen tai työväenopistojen kautta. Ellei yhteiskunnan toimesta huolehdi siitä, että laajat kansankerrokset helposti voivat oppivelvollisuuden kautta saamaansa lukutaitoa käyttää hyväkseen, niin eivät yleisen oppivelvollisuuden aikaansaamat kustannukset ole kovinkaan edullinen yhteiskunnallisen pääoman sijoitus. Vasta kansalaisten omakohtainen tutkiminen säilyttää ja lisää oppivelvollisuuden kautta saatuja sivistysedellytyksiä ja tekee tiedon eläväksi ja hyödylliseksi. Sentähden onkin erikoista huomiota kiinnitettävä kuntien toimintaan tässä suhteessa. Yksityisten aatteellisten järjestöjenkin tällaista toimintaa on kuntien puolelta tuettava ainakin sikäli, että koetetaan helpottaa tällaisten järjestöjen työskentelyä varaamalla niille esim. kunnan omistamisissa kansakouluissa ja muissa rakennuksissa toimintahuoneustoja.

Kunnallisohjelma.

I. Paikallisen itsehallinnon laajuus.

Kunnan hallinto on, samoinkuin valtionkin, oleva kansanvaltainen yleisten suhteellisten ja salaisten vaalien kautta. Kunnan päättävä valta kuuluu valtuustolle.

Määräenemmistöt päätösten teossa on sallittava vain kuntain omaisuuden hukkaamisen ja verotaakan kohtuuttoman lisäämisen estämiseksi.

Toimeenpano kuuluu suhteellisilla vaaleilla valitulle, valtuustolle vastuunalaiselle kunnan hallitukselle ja sen alaisille erikoiselimille ja toimihenkilöille.

Kunnille on varattava laaja itsehallinto, jota rajoittavat vain lainsäädäntö ja valtakunnan tärkeiden yleisetujen vaatima valtion valvonta.

Kansanvaltainen itsehallinto on, mikäli käytännöllinen yhteiskunta-elämä sitä vaatii, ulotettava myöskin kuntaa laajempiin itsehallinto-alueisiin.

II. Kuntain sosialisointitehtävät.

Samalla kuin ne kapitalistisen talouselämän alat, joilla on huomattava merkitys koko maalle, saatetaan kokonaisyhteiskunnan haltuun, on kuntien tai niiden muodostamain yhtymäin otettava haltuunsa ne tuotantolaitokset ja työalat, joilla on vain paikallinen merkitys, aluksi ne, joilla on monopoliluonne, kuten raitiotiet, puhelinlaitos, paikallinen voimanhankinta, kaasun ja valon valmistus, tai joiden sosialisointi väestön hyvinvoinnin kannalta on tärkeä, kuten elintarvetuotanto, rakennustoiminta (yhteistyössä kokonaisyhteiskunnan kanssa) ja sitä palvelevat paikallista laatua olevat teollisuuslaitokset, apteekit, saunat, vesijohto- ja puhtaanapitolaitokset, polttopuiden y.m. tärkeiden kulutustarpeiden hankinta, taikka jotka tuottavaisina ja helposti hoidettavina voivat olla kunnille hyvinä tulolähteinä, kuten elävät kuvat.

III. Verotus.

Verotus on järjestettävä veronmaksajien maksukyvyn mukaiseksi. Sen tulee suosia hyödyllistä työtä ja tuotantoa sekä estää keinottelua ja omaisuuden hyödyttömänä ja tuottamattomana pitämistä.

Kunnallisen verotuksen rungon muodostavat omaisuuden, omaisuuden lisäyksen, tuotannon ja liikevaihdon sekä muiden näihin verrattavien verotusesineiden verottaminen. Perusteina käytettäköön arvoa, tuotannon tai liikevaihdon kokonaismäärää ja muita helposti todettavia tai näkyväisiä veronmaksukyvyn tuntomerkkejä. Hyödyn ja korvauksen periaatetta on sovellettava.

Mikäli valtiolle kuuluvan yleisen tuloveron alaisia tuloja kunnallekin verotetaan, tapahtukoon verotus samojen arvioiden mukaan kuin yleisessä tuloverossakin. Kunnille on varattava tällöin tilaisuus vaikuttaa verotettavan tulon määräämiseen.

On säädettävä yleinen, asteettain nouseva asuntoylellisyysvero, joka kuuluu pääasiassa kunnalle.

Ansioton arvonnousu on saatava nousun suuruuden mukaan asteettain ylenevän verotuksen alaiseksi. Veron tuotto kuuluu etupäässä sille kunnalle, jossa maa sijaitsee. Osa on valtion välityksellä käytettävä vähävaraisten kuntien avustamiseen.

Perintövero on jaettava valtion ja kuntain kesken.

IV. Kiinteistö- ja asuntopolitiikka.

Kuntien ja muiden julkisten yhdyskuntien maata ei saa asunto-alueiksi eikä yleensä muutenkaan luovuttaa yksityisille rajattomalla omistusoikeudella.

Kiinteistöjen kauppoja koskeva lainsäädäntö on niin muutettava, että yhteiskunnan etuosto-oikeus kiinteistökaupoissa yleensä turvataan ja että kunnille varataan takaisinosto-oikeus kiinteistöjä yksityisille luovuttaessaan.

Missä taajaväkistä asutusta on syntynyt tai odotetaan syntyvän, on valtion ja kuntien yhdessä estettävä varsinkin köyhälistölle turmiollista maa- ja asuntokeinottelua, vuokratiskontaa ja liika-asutusta asemakaavoilla, rakennusjärjestyksillä, asuntotarkastuksilla ja muilla samantapaisilla toimenpiteillä.

Asemakaavoissa ja rakennusjärjestyksissä on otettava varteen terveys- ja kauneusnäkökohdat sekä paikkakunnan tulevaisuuden kehitys. Tonttikeinottelun, ansiottoman arvonnousun ja ala-arvoisten asuntojen estämiseksi on rakennusjärjestyksissä määrättävä, ettei varattomien ja vähävaraisten asunnoiksi tarkoitettuja taloja rakenneta suuriksi kasarmi- ja asuintaloiksi ja että tällaisten asuintalojen tonteista ainakin kolme neljänestä täytyy jäädä vapaaksi rakennuksista. Asemakaavassa varattakoon myös riittävästi tilaa yhteiskunnan tarpeiksi sekä puistoiksi, leikki- ja urheilukentiksi ja muiksi virkistyspaikoiksi. Asemakaavaa ja rakennusjärjestystä laadittaessa on luonnon kasvullisuutta mikäli mahdollista säilytettävä.

Varattomain asuntotarpeen tyydyttämiseksi on, varsinkin kaupunkien ja muiden taajaväkisten kuntien, mutta myöskin varsinaisten maalaiskuntien, rakennutettava terveys- ja kauneusvaatimuksia tyydyttäviä ajanmukaisia asuntotaloja.

Niinikään on kaikkien kuntien edistettävä yleishyödyllisten asuntotalojen ja omien kotien aikaansaamista pitämällä kohtuullisin ehdoin saatavana tontteja sekä myöntämällä tai takaamalla halpakorkoisia lainoja vähävaraisille rakennuttajille ja näiden yhtymille.

Maaseutu-asutuksen järjestämisestä ja kuntien tehtävistä maatalouden edistämiseksi puhutaan maatalousohjelmassa.

V. Huoltotoiminta.

Yhteiskunnan huoltotoiminta on järjestettävä yleisten tapaturma-, sairaus-, hautaus-, työttömyys-, työkyvyttömyys-, äitiys- ja vanhuudentakuutusten pohjalle, joiden järjestäminen kuuluu etupäässä valtiolle. Muu huoltotoiminta eli varsinainen niin kutsuttu köyhäinhuolto kuuluu kunnille. Viimemainitussa huoltotoiminnassa on ensi kädessä

koetettava emakolta estää puutteeseen joutumista ja järjestettävä näiden kovaosaisten olosuhteet niin, että heidän elämänsä tulee ihmisarvon mukaiseksi. Erikoisesti on huomiota kiinnitettävä lasten ja nuorison huoltoon.

VI. Kulutusaineiden tarkastus.

Varsinkin kaupunkien ja taajaväkisten kuntien on järjestettävä osittain suojaavia elintarpeiden ja muiden kulutusaineiden tarkastuksia.

VII. Kunta työnantajana.

Palkkoihin ja työehtoihin nähden on kuntain esiinnyttävä mallityönantajina.

Työttömyyden ehkäisemiseksi on kuntien järjestettävä mikäli mahdollista omat työnsä sellaisiksi ajoiksi, jolloin työtä on vähän saatavissa. suunniteltava valmiiksi sopivia töitä työttömyyskausien varalle, edistettävä yksityisten työnantajien töiden järjestelyä tasaista työnsaantimahdollisuutta silmälläpitäen ja mikäli näillä toimenpiteillä ei voida työttömyyttä estää, järjestettävä riittävästi palkattua tilapäistyötä.

VIII. Työväensuojelu.

Kunnallista ammattien tarkastusta on kehitettävä ja parannettava. Kunnallisen tarkastuksen toimialaan kuuluvat etupäässä maataloustyöt, pienteollisuus ja käsityöliikkeet.

IX. Terveystenhoito.

Yleisestä terveydenhoidosta on kuntain huolehdittava valvomalla tai järjestämällä yleisten paikkojen, katujen ja teiden puhdistusta sekä aikaansaamalla puistoja, urheilu- ja leikkikenttiä, aikuisten ja lasten lomasiirtoloita, uimahuoneita, voimistelusalajeja ynnä muita sellaisia.

X. Kansanvalistus.

Kansakoululaitoksen, kuten muunkin yleisen opetuksen kustantaminen kuuluu valtiolle. Toistaiseksi on kuitenkin kuntien kannettavaksi jätettävä sellainen pieni osuus kansakoululaitoksen kustannuksista, että tarpeeton tuhlaus kuntien hallintoon jäävässä kansakoululaituksessa estetään. Vähävaraisia kuntia on valtion avustettava suhteellisesti enemmän.

Kuntien on tehokkaasti edistettävä yleistä sivistystä ylläpitämällä ja järjestämällä kirjastoja, lukusaleja, vapaita opistoja ja luentotilaisuuksia sekä avustamalla aatteellisten järjestöjen valistustyötä varamalla niille toimintamahdollisuuksia.

Verotusohjelma.

Kolmantena kokouspäivänä kello 9 a.p. esitettiin käsiteltäväksi ohjelmakomitean laatima ehdotus puolueen verotusohjelmaksi. (Komitean ehdotus puoluekokouksen tekemillä muutoksilla täydennettynä selostuksen lopussa.)

T. Typpö piti välttämättömänä aikaansaada sellainen verotusohjelma, jota puolueen edustajat eduskunnassa verotusasioita käsiteltäessä voivat noudattaa. Sosialidemokraattien keskuudessa on runsaasti teollisuuden suojelestullien kannattajia, mikä seikka vaikuttaa epäedullisesti puolueen asemaan pienviljelijäväestön keskuudessa. Maalaisliittolaiset selittävät maaseudulla, että sosialidemokraatit kannattavat teollisuuden suojelestulleja, mutta eivät maatalouden suojelestulleja; ja vaikkakin tämä väite sellaisenaan on väärä, vaikuttaa se puoluettamme vahingoittavasti. Suojelestullien yhtäkkiä poistaminen aiheuttaisi tietenkin työttömyyttä y.m. haittoja, mutta niiden vähitellen poistamiseen olisi pyrittävä.

J. Helo: Tullikysymys vaatii suurta harkintaa. Sos.-dem. eduskuntaryhmä on koko ajan toiminut niiden suuntaviivojen mukaisesti, joita Typpö esitti oikeina ohjeina. Huvivero olisi saatettava kokonaan tai osittain kunnalliseksi. Eläviä kuvia voitaisiin käyttää menestyksellä kunnallisena veroesineenä.

K. Siimes kannatti ohjelmakomitean ehdotusta pitäen sitä riittävänä.

J. Pyy myönsi sos.-dem. eduskuntaryhmän toimineen Helon mainitsemalla tavalla, mutta katsoi, että ohjelmaa selventämällä tulisi asia suurille joukoille helpommin käsiteltäväksi. Yhtyi Typön katsantokantaan ja ehdotti ohjelmaonsiin lisättäväksi:

»Välilliset verot, jotka jakautuvat suojelestulleihin ja finanssitulleihin, ovat asteettain poistettavat siten, että teollisuuden suojelestullit ovat poistettavat rinnan maatalouden suojelestullien kanssa. Vähemmän valtiotaloutta haittaavana on suojelestullit ensin poistettava ja sen jälkeen finanssitullit, sikäli kuin valtiotalous sen sallii, paitsi ylellisyyteen kohdistuvat.

E. Kuukka yhtyi Typpöön.

J. W. Ketto piti Typön selvennysvaatimuksia tarpeettomina, koska ohjelmassa oli jo otettu huomioon Typön ilmaisema ajatus. Huviveron kunnallistuttaminen suosii liian yksipuolisesti kaupunkeja.

Puheenvuorot rajoitettiin.

U. Lappalainen piti ohjelmakomitean ehdotuksia hyvinä, mutta yhtyi silti kannattamaan Pyy esittämää lisäysehdotusta.

J. Leino selitti asian ulospäin esittämisen olevan melko vaikeaa, jonka vuoksi tarvitaan selvempää ohjelmaa. Huviveron nähdessä on Keden kannalla.

R. Itkonen kannatti tehtyjä lisäysehdotuksia. Huviveron kunnallistuttamiseen ei näytä olevan mahdollisuuksia lähiaikoina. Se olisi sovitettava samaan ryhmään kuin ansiottoman arvonnousun verotus.

Keskustelun päätyttyä tähän lähetettiin asia valiokuntaan.

Viidentenä kokouspäivänä esitettiin verotusohjelma- y. m. asiain valiokunnan mietintö, joka — otsikot ja allekirjoitukset poisjättäen — kuuluu:

Kun tullikysymys tulee kokouksessa eri esityksen perusteella käsiteltäväksi, niin valiokunta ehdottaa,

että väliaikaisia veroja koskeva ohjelman kohta hyväksyttäisiin muutoksitta.

III osaan ehdottaa valiokunta lisättäväksi uuden viidennen kappaleen, joka tulisi kuulumaan:

Huvivero on muodostettava kunnalliseksi veroksi, kuitenkin niin, että osa veron tuotosta menee valtiolle.

IV osan ehdottaa valiokunta hyväksyttäväksi näin muutettuna:

Perintöveron tulee olla sekä perinnön suuruuden että sukulaisuuden etäisyyden perusteella asteettain nouseva. Varakkaille tuleva perintö on verotettava ankarammin kuin vähävaraisille ja varattomille tuleva. Perintö, joka lankeaa muille kuin suoraan ylenevää tai alenevää polvea oleville perillisille, on tuleva yhteiskunnalle. Perintövero kuuluu etupäässä valtiolle.

Muuten ehdottaa valiokunta ohjelman hyväksyttäväksi esityksen mukaisesti.

E. Kuukka ehdotti mietinnöstä poistettavaksi huviveroa koskevan kohdan. Edelleen ehdotti puhuja poistettavaksi koko ohjelmasta perintöveroa koskevan kohdan.

E. Lähde vastusti Kuukan ehdotuksia perustellen valiokunnan huviveropontta ja perintöveroa koskevia määritelmiä.

J. Pyy katsoi mietinnön väliaikaisia veroja koskevan kohdan jääneen puutteelliseksi. Kannatti huviveron poistamista.

Edelleen käytettiin muutamia väittelypuheenvuoroja, minkä jälkeen päätettiin poistaa valiokunnan lisäämä huviveroponsi, mutta muuten hyväksyä ohjelmakomitean ehdotus valiokunnan mietinnössä olevalla perintöveroa koskevalla selvennyksellä täydennettynä.

Puoluekokouksen hyväksymä verotusohjelma ja ohjelmakomitean ehdotuksensa tueksi laatimat perustelut kuuluvat kokonaisuudessaan:

Perustelut.

Yleiset perustelut.

Verotuksesta on puolueemme nykyisessä ohjelmassa perin niukat määritelmät. Tämä johtuu siitä, että niin kauan kuin Suomi ei ollut itsenäinen valtakunta, valtion ja yleensä yhteiskunnan verotarpeet olivat verraten vähäiset. Suomen tultua itsenäiseksi ja jo sitä ennenkin yhteiskunnallisten tehtävien lisääntyessä on verotus muodostunut yhä tärkeämmäksi tekijäksi yhteiskunnan taloudessa. Sen tähden ei enää olekaan paikallaan, että verotus sosialidemokraattisen puolueen ohjelmassa sivuutetaan lyhyellä ja ylimalkaisella maininnalla, vaan on siihen, samoin kuin muuhunkin yhteiskunnalliseen toimintaan nähden, viitoitettava johdonmukainen ja yhtenäinen menettelytapa.

Yhtenäisyyden ja johdonmukaisuuden puute ovatkin ne huomattavat virheet, mitkä meidän maamme verotusoloissa vallitsevat. Pääpaino on yhä edelleenkin välillisillä veroilla, jotka, kuten tunnetaan, etupäässä rasittavat vähävaraisia kansanluokkia. Välittömiä veroja on tosin Suomen tultua itsenäiseksi myöskin täytyntä entisestään lisätä, mutta tämä lisääminen ei ole tapahtunut suunnitelmanmukaisesti, vaan on se pikemmin ollut tilapäisten sattumien varassa. Kun sosialidemokraattinen puolue on yleensä menettelytavoissaan asettunut sille kannalle, että välilliset verot on asteittain poistettava, niin on ohjelmassa päähuomio kiinnitettävä välittömien verojen järjestämiseen. Seuraavassa esitetään muutamia yleisiä näkökohtia siitä, mitä seikkoja olisi vähävaraisten luokkien kannalta verotuksen järjestämisessä huomioon otettava.

Aikaisempina historiallisena aikana pidettiin verotusta yleensä väliaikaisena ja sellaisena välttämättömänä pahana, johon yhteiskunta turvautui ainoastaan poikkeustapauksissa. Tällöin oli pääasiana tietysti se, miten yhteiskunnan tarve mukavimmin ja nopeimmin saatiin tyydytetyksi. Väliaikaista toimenpidettä ei katsottu tarpeelliseksi järjestää kaikkia tarkoituksenmukaisuusnäkökohtia huomioon ottaen, joten m.m. oikeudenmukaisuusnäkökohdat yleensä sivuutettiin. Sikäli kuin yhteiskunnallinen elämä kehittyi, jäivät verot kuitenkin vakituisiksi ja silloin alettiin myöskin vähitellen kiinnittää huomiota muihinkin näkökohtiin kuin verotuksen tuottavaisuuteen.

Vähävaraisten kannalta tärkein näkökohta verotuksessa on se, että sen pitää olla oikeudenmukainen eli veronmaksajien maksuky-

kyyn perustuva. Eräs verotuksen myöhäisemmän kehityksen tunnusomaisimpia muotoja, nim. asteettain nouseva tulovero, tavoittelee erikoisesti juuri verotuksen soveltumista veronmaksajien maksukykyyn. Mutta tulo ei sulkaan ole ainoa veronmaksajan maksukykyä osoittava tuntomerkki, joten samat näkökohdat on otettava huomioon kaikessa verotuksessa. Maksukyvyyn mukaisuuden näkökohta on ratkaiseva etupäässä veronmaksajain kannalta. Yhteiskunnalliselta kannalta on varsinkin sosialidemokraattien asetettava verotukselle muitakin vaatimuksia. Näistä vaatimuksista erikoisen tärkeä on, että verotuksen täytyy edistää tai ehkäistä samoja pyrkimyksiä kuin muunkin yhteiskunnan toiminnan. Eräs sosialidemokratian kannalta tärkeä yhteiskunnallinen pyrkimys on, että kaikkea hyödyllistä työtä ja tuotantoa suositaan. Näiden vastakohtaa, nim. keinotekua ja omaisuuden hyödyttömänä ja tuottamattomana pitämistä, taas on estettävä ja ehkäistävä. Hyvin järjestetyn verotuksen täytyy pyrkiä näihin molempiin päämääriin.

Verotuksen käytännöllisen järjestämisen kannalta taas on tärkeätä, että verotusjärjestelmässä on otettu huomioon koko yhteiskunnan ja sen eri elinten verotulojen tarve sen mukaan kuin näille elimille on annettu yhteiskunnallisia tehtäviä. Yhdenmukaisessa verotusjärjestelmässä voidaan tämän lisäksi helpommin valvoa myöskin sitä seikkaa, että verotus muodostuu niin moninaiseksi ja monipuoliseksi, että sitä ei ole helppo kiertää. Jos varsinkin välitön verotus on yksipuolinen ja yhtä veroesineiden ryhmää raskaasti rasittava, niin on viekoitus veron kiertämiseen ja myöskin mahdollisuudet tähän suuremmat, kuin jos verotus on monipuolisemmin järjestetty. Niinpä esim. Suomen välittömien verojen järjestelmässä, mikäli järjestelmästä tässä suhteessa voi puhua, on tulo erikoisen raskaasti verotettu ja useat muut veronmaksajien maksukykyä osoittavat veroesineet jätetty kokonaan verovapaiksi. Kun tuloista saadaan maksaa 10—40 % veroa, niin omaisuuden lisäys, ansioton arvonnousu y.m. pääsevät samaan aikaan verosta miltei kokonaan vapaiksi. Tällainen olotila johtaa, kuten edellä jo on huomautettu, verotuksen kiertämiseen ja epäoikeudenmukaiseen verotaakan jakaantumiseen. Verotuksen kiertämiseen ovat mahdollisuudet sitä suuremmat, mitä suuremmat tulot ovat. Pienet tulot saadaan aina helpommin ilmi kuin suuret. Tosiasiassa Suomen vähävaraiset veronmaksajat ja erikoisesti rahapalkansaajat joutuvatkin vielä paljon epäoikeudenmukaisemman verotuksen alaiseksi kuin mitä lainsäädäntö tarkoittaa. Mainittakoon tässä vain, että tilaston mukaan palkansaajat maksavat Suomen kaupunkien verotuksesta noin 60 %, kun kliinteistöt, jotka muodostavat kaupunkien arvokkaimman omaisuuden, ja koko tuotannollinen ja elinkeinotoiminta maksavat yhteensä vain noin 40 %. Pal-

kansaajat joutuvat näin ollen maksamaan veroa suhteellisesti paljon enemmän kuin heidän tulojensa määrä edellyttää.

Tästä huomaa, kuinka suuri merkitys on yhtenäisellä, monipuolisella ja johdonmukaisesti järjestetyllä verotuksella ja mihinkä epäoikeudenmukaisuuksiin joudutaan, kun verotus järjestetään liian yksipuoliseksi.

Vaikka verotusjärjestelmässä onkin, niinkuin alussa on huomautettu, otettava huomioon veroesineiden jakaminen yhteiskunnan eri elimien kesken, niin ei tässä kuitenkaan voida menetellä kovin suoraviivaisesti. Jos toimitettaisiin jyrkkä jako eri verotusmuotojen välillä ja annettaisiin toiset veromuodot kokonaan valtio'le ja toiset kokonaan kunnille, niin jouduttaisiin helposti siihen, että valtio ja kunnat kilpailisivat keskenään toistensa vahingoksi. Sentähden on sopivinta, että mikäli se suinkin käy päinsä, kummallekin veronsaajalle järjestetään osuus mahdollisimman moneen verotuksen muotoon. Tällä tavalla saadaan säilymään kummankin harrastus verotuksen järjestämiseen ja sen onnistumiseen. Eri verotusmuotojen järjestämisessä valtion ja kuntain kesken on kiinnitettävä huomiota, paitsi muihin sopiviin jakoperusteisiin, myöskin siihen, kuinka suuri harrastus otaksutaan asianomaisella veronsaajalla olevan juuri kyseessäolevan verotuksen hyvin ja tehokkaasti järjestämiseen, samoin kuin siihenkin, että asianomaisen veronsaajan rasituksena olevista yhteiskunnallisista velvollisuuksista aiheutunut veronmaksajain maksukyvyyn lisääntyminen joutuu sen elimen verotettavaksi, joka kyseessäolevan yhteiskunnallisen rasituksenkin joutuu kantamaan. Tätä periaatetta kutsutaan verotusteoriassa hyödyn ja korvauksen periaatteeksi.

Ohjelmassa on sivuutettu muiden julkisoikeudellisten yhdyskuntain kuin valtion ja kuntain verontarve. Meillä Suomessa parillaan suunnitellaan n.k. ylemmän asteen itsehallintoa, jonka mukaan valtion ja kuntain välimuodoiksi tulisivat n.k. itsehallintoiset maakunnat. Mutta kun tällaiset välimuodot liittyvät läheisesti joko kunnalliseen toimintaan taikka valtion toimintaan, niin lienee sopivinta jättää niiden verotulojen tarve sellaisen järjestelyn varaan, että ne saavat joko valtion tai kunnan verotuksen perusteella kantaa omat veronsa, taikka että ne saavat osuuden joko valtion tai kuntain verotuloista.

Näiden yleisten näkökohtien selvittämisen jälkeen voimme siirtyä ohjelman yksityiskohtaiseen perustelemiseen.

Erikolsperustelut.

I. Yleiset vaatimukset. Ensimmäisen kappaleen kahfa ensimmäistä lausumaa on jo riittävästi yleisperusteluissa selvitetty.

Kolmannessa lausumassa ilmaistaan, että perintöä ja ylellisyyttä on ankarasti verotettava. Se merkitsee siis sitä, että nämä veronmaksukyvyn tuntomerkit ovat sellaiset, että ne enemmän kuin esim. tulo, omaisuus, tuotanto y.m. kestävät ankaramman verotuksen.

Toinen kappale lienee myöskin jo yleisperusteluissa riittävästi selvitetty.

Välillisten ja välittömien verojen merkitystä arvosteltaessa on otettava huomioon, että välittömissä veroissa voidaan verotus järjestää veronmaksajien maksukyvyn mukaiseksi, kun taas välilliset verot tässä suhteessa, paitsi ylellisyyteen kohdistuvina, rasittavat päinvastoin raskaimmin vähävaraisia. Välilliset verot tavallisesti siirretään heti toisten kannettavaksi, kun taas välittömiä on vaikeampi ja esim. ansiottoman arvonnousun veroa, mahdotonkin siirtää. Kun vähillisten verojen maksaja ei selvästi huomaa veroa maksavansa, niin ei hän tule kiinnittäneeksi huomiota yhteiskunnan toimintaan ja erikoisesti veroilla koottujen varojen käyttöön. Välittömät verot taas selvästi huomataan ja silloin kiintyy veronmaksajan huomio myöskin siihen, miten heiltä koottuja yhteisiä varoja käytetään. Välittömät verot ovat siis omiaan kehittämään veronmaksajien yhteiskuntaelämän tuntemusta ja ikäänkuin lisäävät poliittista valveutuneisuutta ja vastuunalaisuutta. Mutta juuri se seikka, että veronmaksajat eivät helposti huomaa välillisiä veroja maksavansa, aiheuttaakin sen, että niitä yleensä paljon käytetään. Miltei kaikkien valtioiden verotusjärjestelmän pääosan muodostavat vielä välilliset verot. Sentähden ei ole mahdollista niitä yhtäkkiä poistaa, vaikka välittömät verot ovatkin oikeudenmukaisempia ja suositeltavampia. Ohjelmassa onkin sentähden vaadittava niiden asteettaista poistamista.

Neljänteen kappaleeseen sisältyvät ne vaatimukset, jotka ohjelmassa katsotaan tarpeellisiksi verotuksen käytännöllisen tehostamisen kannalta. Mainitsimme jo yleisperusteluissa, että verotuksen kiertäminen on hyvin yleistä ja että siihen siis on kiinnitettävä erikoista huomiota. Varsinkin pitää tämä paikkansa välittömiin veroihin nähden. Sentähden onkin, kun verotusjärjestelmässä pyritään pääasiassa välittömiin veroihin, kiinnitettävä suurta huomiota veroesineiden selville saamiseen ja siis veron kiertämisen estämiseen. Tässä suhteessa yleisin ja meilläkin jo käytännössä oleva keino on tulojen, omaisuuden y.m. veroesineiden ilmoittaminen. Ilmoittaminen sellaisenaan merkitsee kuitenkin verraten vähän, ellei verotusviranomaisille varata keinoja ilmoitusten tarkistamiseen ja ilmoittamatta jääneiden tai puutteellisesti ilmoitettujen veroesineiden selville saamiseen. Paitsi niitä keinoja, jotka meillä jo ovat suurelta osalta käytännössä, nim. lisätiedustelut, tilinpidon tarkastukset, erikoiset

veron koroitukset ja rikosoikeudelliset rangaistukset, on olemassa vielä erittäin tehokas keino, joka meillä ei ole käytännössä, mutta jota muutamissa erikoistapauksissa eräissä maissa on jo sovellettu. Tarkoitamme sitä veronsaajalle varattua oikeutta, että veronsaaja tai jokin muu yhteiskunnan elin voi lunastaa verotusesineensä olevan omaisuuden taikka muun veroesineen verovelvollisen itsensä verotusta varten ilmoittamaan hintaan. Tällä pakotetaan verovelvollinen ilmoittamaan verotusesineensä todellinen arvo ja hinta, koska häntä muuten uhkaa se vaara, että yhteiskunta ostaa todellista halvempaan hintaan häneltä verotusesineen. Arvoon tai arvonnousuun perustuvissa verotusmuodoissa voidaan tätä keinoa menestyksellisesti sovellettaa. Käytännössä tarvitsee yhteiskunnan veroraten harvoin tätä lunatusoikeuttaan käyttää, sillä jo sen olemassaolo vaikuttaa verovelvollisiin erittäin terveellisesti.

II. Yleinen tulovero. Tätä verotusmuotoa koskeva lausuma perustuu suurelta osalta nyt jo meilläkin lainsäädännössä tunnettuihin periaatteisiin, joten se on jo osaltaan meillä toteutettu. Omaisuudesta saatua tuloa olisi kuitenkin verotettava vielä ankaremmin kuin se nyt tapahtuu, ja toimeentulominimiä olisi huomattavasti nykyisestään koroitettava.

Yleinen tulovero sopii erittäin hyvin juuri valtion pääveroksi, sillä veronmaksajan yleinen puhdas tulo eli hänen kaikkien eri tulolähteidensä tuoton loppusumma ei kuulu erikoisesti millekään paikkakunnalle, koska se voi olla eri paikkakunnilta kokoonsaatu. Kun tuloveron verotuspaikka tavallisesti määrätään veronmaksajan asuinpaikan mukaan, niin jää, milloin yleinen tulovero on kunnallinen vero, riippumaan pelkästä sattumasta, mikä kunta esim. saa tuloa verottaa. Jälempänä esitettävillä perusteilla tulee kunnallakin sentään olla osuus tuloveroon tai oikeammin sanoen oikeus verottaa tuloa valtion tuloveron lisäksi.

III. Kunnallisverotus. Nykyinen kunnallisverotus on meillä Suomessa miltei puhdasta tuloverotusta. Kun sen jälkeen vielä on säädetty valtion tulovero, niin joutuu tulo meillä kaksinkertaisesti ja siis suhteettoman ankarasti verotetuksi, kuten jo yleisissä perusteluissa on mainittu. Kunnallisverotus olisi siis meillä järjestettävä kokonaan toiselle pohjalle ja järjestelyssä otettava huomioon se, että kunnille annettaisiin etupäässä ne veroesineet, jotka meillä ovat joko lievästi verotetut tai kokonaan verosta vapaat. Senteidän onkin ohjelmavaatimuksiin otettu kunnille erikoisesti sopivina joukko sellaisia veroesineitä, jotka kestävät nykyistä paljon ankaramman verotuksen. Kunnan paikallisesta toiminnasta ja sen tehokkuudesta riippuu suurelta osalta kiinteistöjen arvonnousu tai omaisuuden lisäys, tuotannon kehittyminen j.n.e. Jos esim. jokin kunta

pitää kadut, tiet tai muut liikennevälineet erikoisen hyvässä kunnossa, niin aiheutuu tästä suhteellisesti suurempi kiinteistöjen arvonnousu. Silloin on luonnollista, että kunta saa verottaa kiinteistön arvoa ja arvonnousua korvaukseksi omasta toiminnastaan. Samoin jos jokin kunta esim. järjestää hyvin satamaolonsa, rakentaa paikallisia rautateitä tai muuten edistää kaupan ja tuotannon kehittymistä, niin on oikein ja kohtuullista, että kunta saa juuri nämä veronmaksajat itselleen veroa maksamaan. Tässä vain muutamia esimerkkejä edellä jo mainitusta hyödyn ja korvauksen periaatteen käytäntöön soveltamisesta. Varsinkin kunnallisverotus on koetettava mikäli mahdollista järjestää helposti käytännössä toteutettavaksi ja tässä suhteessa on kokemus osoittanut, että näkyviin tai helposti todettaviin maksukyvyyn tuntomerkkeihin perustuvat verot ovat suositeltavampia kuin esim. yksipuolinen yksinomaan tuloon perustuva verotusjärjestelmä. Edellä jo on lyhyesti mainittu, että kunnalle on myös varattava oikeus tulojen verottamiseen. Tämä on tarpeen varsinkin sen tähden, että jos kunta ei saisi ollenkaan verottaa tuloa, niin ei sillä olisi mitään harrastusta tulojen selville saamiseen, johon kunta paikallisine elimineen voi suuresti myötävaikuttaa. Valtion tulovero on aietysti tällöin järjestettävä vastaavasti lievemmäksi. Kaksinkertaisen työn välttämiseksi on kuitenkin molemmat tuloverot paras järjestää saman arvion perusteella. Kunnalle on tällöin myös varattava tilaisuus vaikuttaa verotettavan tulojen määräämiseen ja valvoa etujaan tässä suhteessa.

Asuntoylellisyys meidän kylmässä maassamme, jossa rakentaminen tulee suhteellisesti kalliiksi, on veronmaksukykyä erikoisen hyvin osoittava seikka. Sen tähden onkin ohjelmaan otettu siinä suhteessa erikoisvaatimus. Kunta on tällöinkin sekä verotulojen jakamisen että käytännöllisten verotusnäkökohtien kannalta sopivin tämän veron järjestämään ja pääasiassa saamaan hyväkseen. Valtiolle on kuitenkin annettava osuus tähän veroon.

Ansiottomalla arvonnousulla ymmärretään sellaista arvonnousua, jonka perusteella ei ole omaisuuteen kiinnitetty pääoma tai työ, vaan yksinomaan se, että määrätynlaisen omaisuuden kysyntä yhteiskuntaelämän kehittymisen, kulkuneuvojen parantamisen, luonnonvoimien käyttöön ottamisen tai muun sellaisen toimenpiteen kautta lisääntyy. Yksityisomaisuuden vallitessa ja ellei tällainen arvonnousu ole verotuksen alaista, joutuu se kokonaan yksityisen omistajan hyväksi, joka ei itse ole pannut kortta ristiin arvonnousun syntymiseksi. Omaisuuden käyttämisestä perittävän lisääntyneen korvauksen, esim. korotettujen vuokrien muodossa, joutuu tämä yksityisten onnellisten omistajien hyväksi menevä arvonnousu laajojen kansankerrostien ja myöskin yhteiskunnan maksettavaksi. Tästä

aiheutuu, että kyseenalaisten hyödykkeiden käyttämistä täytyy varsinkin vähävaraisten kansalaisten suuresti supistaa. Kun ansiotonta arvonnousua huomattavimmin ilmenee kiinteistöissä ja erikoisesti kaupungeissa ja tiheään asutuissa keskuksissa, niin vaikuttaa ansioton arvonnousu m.m. aivan ratkaisevasti tällaisten seutujen vuokratason kohoamiseen ja tuo mukanaan varsinkin vähävaraisten kansalaisten asuntotason suurta alenemista ja siitä aiheutuvia terveydellisiä ja siveydellisiä epäkohtia. Yhteiskunnalliselta kannalta katsoen siis ansioton arvonnousu näyttölee hyvin suurta osaa ja sen hillitseminen on jokaisen hyvin järjestetyn yhteiskunnan ensimmäisiä velvollisuuksia. Meillä pääsee ansioton arvonnousu miltei kokonaan veroista vapaaksi ja se on eräs verotusjärjestelmämme räikeimpiä epäkohtia. Verotusesineeksi on ansioton arvonnousu käytännöllisesti katsoen erittäin sovelias. Useimmat verotuksen muodot, oikootpa ne välillisiä tai välittömiä, aiheuttavat verotusesineen hinnan nousun, joka ainakin osittain voidaan siirtää kuluttajain tai käyttäjain kannettavaksi. Välillisissä veroissa tämä siirto tapahtuu aivan automaattisesti ja jokseenkin täydellisesti. Yleisimmissä välittömissä veroisakin tätä siirtoa voidaan ainakin jossain määrin harjoittaa. Ansioton arvonnousuvero on yksi niitä harvoja verotusmuotoja, jossa verotus ei aiheuta veroesineen hinnan nousua, vaan päinvastoin hinnan alenemisen. Tätä seikkaa valaistaksemme esitettäköön seuraava esimerkki. Jos ansiottoman arvonnousun alainen rakentamaton tontti on kokonaan arvonnousuverosta vapaa, niin sen voi keinottelutarkoituksessa ostaa sen halpana ollessa ja pitää sitä hallussaan arvonnousua odotellen, koska hallussapitäjällä ei ole muuta tappion vaaraa kuin menetetty pääoman korko. Jos arvonnousu on vähänkin huomattavampi, niin tämä korkotappio korvautuu moninkertaisesti arvonnousun tuottamalla runsaalla voitolla. Mutta jos omaisuutta rasittaa ansiottoman arvonnousun perusteella kannettava vero, niin tappion vaara lisääntyy, ja keinottelijan täytyy oman etunsa kannalta myydä omaisuutensa halvemmalla hinnalla kuin jos sitä ei vero rasittaisi. Verotuksen luonteesta johtuu, että ansiottoman arvonnousun veron tulee olla asteettain nouseva arvonnousun suhteellisen suuruuden eikä sen kokonais määrän mukaan. Koska asianomainen kunta joutuu etupäässä kärsimään ansiottoman arvonnousun seurauksista, niin kuuluu tämän veron tuotto luonteensa mukaisesti pääasiassa sille kunnalle, jonka alueella arvonnousun alainen maa sijaitsee. Mutta koska kokonaisyhteiskuntakin joutuu ainakin osittain nämä seuraukset kantamaan ja koska kokonaisyhteiskunnan kehitymisestä riippuu ansiottoman arvonnousun lisääntyminen, niin on oikein ja kohtuullista, että tätä verotusmuotoa käytetään n.k. tasoitusverona ja että siis yhteiskunnan kehityksestä enem-

män hyötyvät kunnat joutuvat luovuttamaan osan tämän veron tuotosta vähävaraisten kuntien hyväksi.

IV. Perintö. Tuotannonvälheiden yhteiskunnan haltuun ottamisen kannalta on vähäasteena tärkeätä, että sellaiseen ansiottomasti saatuun tuloon tai omaisuuden lisäykseen kuin perintö, kiinnitetään veroesineenä erikoista huomiota. Sentähden onkin vaadittava, että ainakin kaukaisemmilte sukulaisille menevä perintö tukee yhteiskunnalle. Joskin suoraan ylenevää tai alenevaa polvea olevilta perillisiltä tulevaan perintöön voidaan esittää perusteltujakin syytä, niin ei esim. sivuperintöön nähden perinnönsaajalla ole mitään perustelua vaatimusta. Sentähden onkin perintöverotus jo heti järjestettävä verraten ankaraksi ja sekä perinnön suuruuden että sukulaisuuden etällisyyden mukaan asteettain nousevaksi. Samoista syistä kun yleinen tuloverokin, kuuluu tämäkin vero etupäässä valtiolle.

Verotushjelma.

I. Yleiset vaatimukset.

Verotus on järjestettävä veronmaksajien maksukyvyyn mukaiseksi. Sen tulee suosia hyödyllistä työtä ja tuotantoa sekä estää keinoittelua ja omaisuuden hyödyttömänä ja tuottamattomana pitämistä. Perintöä ja ylellisyyttä on ankarasti verotettava.

On valmistettava yhtenäinen verotusjärjestelmä, jossa valtion ja kuntain tarpeet on tasaisesti ja tarkoituksenmukaisesti otettu huomioon.

Verotusjärjestelmän runkona ovat välittömät verot. Välilliset verot, paitsi ylellisyyteen kohdistuvat, ovat asteettain poistettavat.

Veroesineiden toteamista varten on yleisen ilmoittamisvelvollisuuden lisäksi verotusviranomaisille varattava riittävästi valvontakeinoja verovelvollisten ilmoitusten tarkistamiseen ja veroesineiden selville saamiseen. Arvoon perustuvissa verotusmuodoissa on yhteiskunnalle myönnettävä oikeus lunastaa veronalainen omaisuus ilmoitettuun hintaan.

II. Yleinen tulovero.

Yleisen tuloveron pitää olla asteettain nouseva, omaisuudesta saatua tuloa raskaammin rasittava ja niin järjestetty, että kokonaan verovapaaksi jää kohtuullista elintasoa vastaava tulomäärä (toimeentulominimi). Yleinen tulovero kuuluu etupäässä valtiolle.

III. Kunnallisverotus.

Kunnallisen verotuksen rungon muodostavat omaisuuden, omaisuuden lisäyksen, tuotannon ja liikevaihdon sekä muiden näihin ver-

rattavien veroesineiden verottaminen. Perusteena käytettäköön arvoa, tuotannon ja liikevaihdon kokonaismäärää ja muita helposti todettavia tai näkyväisiä veromaksukyvyyn tuntomerkkejä. Hyödyn ja korvauksen periaatetta on sovellettava.

Mikäli yleisen tuloveron alaisia tuloja kunnallekin verotetaan, tapahtukoon verotus samojen arvioiden mukaan kuin yleisessä tuloverossakin. Kunnille on varattava tilaisuus vaikuttaa verotettavan tulon määräämiseen.

On säädettävä yleinen asteettain nouseva asuntoylellisyysvero, joka kuuluu pääasiassa kunnalle.

Ansioton arvonnousu on saatava nousun suuruuden mukaan asteettain ylenevän verotuksen alaiseksi. Veron tuotto kuuluu etupäässä sille kunnalle, jossa arvonnousun alainen omaisuus sijaitsee. Osa on valtion välityksellä käytettävä vähävaraisten kuntien avustamiseen.

IV. Perintövero.

Perintöveron tulee olla sekä perinnön suuruuden että sukulaisuuden etäisyyden perusteella asteettain nouseva. Varakkaille tuleva perintö on verotettava ankarammin kuin vähävaraisille ja varattomille tuleva. Perintö, joka lankeaa muille kuin suoraan ylenevää tai alenevaa polvea oleville perillisille, on tuleva yhteiskunnalle. Perintövero kuuluu etupäässä valtiolle.

Kasvatus- ja sivistysohjelma.

Kolmantena kokouspäivänä esitettiin käsiteltäväksi ohjelmakomitean ehdotus puolueen kasvatus- ja sivistysohjelmaksi. Ehdotus kokonaisuudessaan kuuluu:

Uskonto on yksityisasia. Kirkko on erotettava valtiosta. Hautausmaat sekä muu kirkon ja seurakuntien hallitsema omaisuus, jonka hankkimiseen kaikki kansalaiset pakollisilla veroilla ovat myötävaikuttaneet, on jäävä yhteiskunnan (valtion tai kunnan) haltuun. Kirkkokunnat ja muut uskonnolliset yhdyskunnat on muutettava vapaiksi, oikeuksiinsa nähden tasa-arvoisiksi yhtymiksi, jotka lain määräämissä puitteissa järjestävät omat sisäiset asiansa. Virallisen väestörekisterin pito on siirrettävä uskonnollisilta yhdyskunnilta valtiolle.

Valtion ja kuntien ylläpitämistä tai avustamista oppilaitoksista on poistettava määrättyyn uskontunnustukseen perustuva uskonnon ja siveysopin opetus.

Kaikkilla kansalaisilla on oikeus päästä osallisiksi henkiseen kulttuurielämään ja velvollisuus kehittää sivistystään. Kansalaisille on hankittava mahdollisimman yhtäläinen, taloudellisista seikoista riippumaton tilaisuus kulttuuriarvojen käyttöön. Yhteiskunnalle on kuuluva korkein, yksilöitä velvoittava kasvatusoikeus.

Yhteiskunnan on järjestettävä lasten ja nuorison huolto syntymättömästä lapsesta täysi-ikäisyyteen saakka.

Nuoret on perheessä, koulussa ja vapaassa nuorisoliikkeessä kasvatettava yhteiskunnan ja ihmiskunnan tietoisiksi ja velvollisuudentuntoisiksi jäseniksi sekä tasavallan, kansanvallan, maailmanrauhan ja raittisuuden ihanteiden kannattajiksi.

Kaikkien ylemmän opetuksen pohjana on oleva kaikille yhteinen kansakoulu, jonka perustalle rakennetaan oppikoulut ja erilaiset ammattikoulut. Kouluopetuksessa on pyrittävä kehittämään oppilaiden havainto- ja ajattelukykyä, halua itsenäiseen luovaan työhön ja keskinäistä avuliaisuutta. Oppilaille on varattava itsehallinnon mahdollisuus.

Poistettavan tunnustuksellisen uskonnon ja siveysopin opetuksen sijasta on valtion ja kuntien ylläpitämissä ja avustamissa yleistä sivistystä tarkoittavissa oppilaitoksissa annettava oppilaiden kehityskannan mukaista tunnustuksetonta historiallista opetusta kulttuurikehitykselle tärkeistä uskonnoista, siveellisistä elämäntarkasteluksista ja filosofisista maailmankäsityksistä.

Opetuksen ja opetusvälineiden on kaikissa kouluissa oltava vapaat. Kansakouluissa on kaikille oppilaille annettava vapaa ylläpito. Pääsy opetuksen ylemmille asteille on tehtävä riippuvaiseksi oppilaiden osoittamasta kyvystä ja on siinä suhteessa taloudelliset esteet etevien oppilaiden kehityksen tieltä poistettava.

Täysikasvuisten kansalaisten tietopuolista, taiteellista ja ruumiillista kasvatusta harrastavia vapaita laitoksia ja järjestöjä on kehitettävä ja yhteiskunnan taholta tuettava.

Laitoksia vapaata tieteellistä tutkimusta varten on perustettava ja tuettava.

J. Helo kiinnitti huomiota kouluopetukseen. Nykyisessä muodossaan kasvattaa se natsionalisteja ja esittää luokkavastakohtia perin puolueellisessa ja työväenluokalle vahingollisessa valossa. Niinpä on nykyisissä koulukirjoissa kuvattu v. 1918 kansalaissotaa kovin yksipuolisesti ja väärässä valossa.

V. Kivisalo yhtyi Heloon ja kiinnitti valiokunnan huomiota uskontokysymystä koskevaan kohtaan. Lause: »Uskonto on yksityisasia» on epäselvä ja nykyaikana käsittämätön määritelmä. Kiinnitti edelleen huomiota kirkosta eronneiden haitausmaakysymykseen. Hautausmaiden kunnallistuttamista koskeva kohta olisi pois-

tettava, sillä hautausmaita ei saada kirkolta pois ilman vallankumousta; ja sitä varten ei Suomen kansa vallankumoukseenkaan ryhdy. Kunnille on taattava oikeus perustaa hautausmaita. Sopimattomalla esiintymisellä uskontokysymyksessä on suuresti vahingoitettu puolueen asiaa. Jätti valiokunnalle Hämeenlinnassa laaditun ehdotuksen ponsilauselmaksiksi.

A. Pitkäsilta yhtyi Helon koulukirjoja koskevaan arvosteluun ja kannatti Kivisalon ehdotuksia hautausmaakysymyksessä.

J. Kuittinen selosti myös koulukirjojen puolueellisuutta. Keskustelun päätyttyä tähän lähetettiin asia valiokuntaan.

Viidentenä kokouspäivänä esitettiin kasvat- ja sivistys- ohjelma- y.m. asiainvaliokunnan mietintö, jossa ehdotetaan muutoksia komitean ehdotuksen ensimmäiseen, toiseen, neljänteen, kuudenteen ja kahdeksanteen kohtaan sekä lisäksi, että seitsemäs kohta kokonaan poistettaisiin, »koska sama ajatus sisältyy ohjelma- ehdotuksen toiseen kappaleeseen, jos se tulee hyväksytyksi valiokunnan ehdottamassa muodossa«.

Valiokunnan mietintö hyväksyttiin keskustelutta.

Puoluekokouksen hyväksymä kasvat- ja sivistysohjelma kuuluu kokonaisuudessaan:

Kasvat- ja sivistysohjelma.

Uskonto on jokaisen yksityinen omantunnonasia. Kirkko on erotettava valtiosta, ja kirkon ynnä yhteiskunnan väliset omaisuussuhteet on selvitettävä oikeudenmukaisesti. Valtion on oltava tunnustukseton ja suhtauduttava puolueettomasti kirkkokuntiin ja muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin. Puolue velvoittaa jäsenensä suvaitsevaisuuteen uskonnollisissa asioissa. Kirkkokunnat ja muut uskonnolliset yhdyskunnat on muutettava vapaiksi, oikeuksiinsa nähden tasa-arvoisiksi yhtymiksi, jotka lain määräämissä puitteissa järjestävät omat sisäiset asiansa ja joiden oikeuksia valtio suojelee. Virallisen väestörekisterin pito on siirrettävä valtion haltuun.

Valtion ja kuntien ylläpitämissä oppilaitoksissa on annettava, huomioonottaen täydellisen uskonvapauden periaatetta, kaikille oppilaille samanlaista, niiden kehityskannan mukaista tunnustuksetonta opetusta kulttuurikehitykselle tärkeiden uskontojen vaiheista sekä siveysopillisista peruskäsitteistä.

Kaikilla kansalaisilla on oikeus päästä osallisiksi henkiseen kulttuurielämään ja velvollisuus kehittää sivistystään. Kansalaisille on hankittava mahdollisimman yhtäläinen, taloudellisista seikoista riip-

puamaton tilaisuus kulttuuriarvojen käyttöön. Yhteiskunnalle on kuuluva korkein, yksilöitä velvoittava kasvatusoikeus.

Yhteiskunnan on järjestettävä lasten ja nuorison huolto lapsen syntymäajasta täysi-ikäisyyteen saakka.

Nuoret on perheessä, koulussa ja vapaassa nuorisoliikkeessä kasvatettava yhteiskunnan ja ihmiskunnan tietoisiksi ja velvollisuudentuntoisiksi jäseniksi sekä tasavallan, kansanvallan, maailmanrauhan ja raittiuden ihanteiden kannattajiksi.

Kaiken ylemmän opetuksen pohjana on oleva kaikille yhteinen kansakoulu, jonka perustalle rakennetaan oppikoulut ja erilaiset ammattikoulut. Kouluopetuksen on oltava kansallisuuskiihkosta vapaata ja yhteiskunnallisesti puolueetonta sekä sen on pyrittävä kehittämään oppilaiden havainto- ja ajattelukykyä, halua itsenäiseen luovaan työhön ja keskinäistä avuliaisuutta. Oppilaille on varattava itsehallinnon mahdollisuus.

Opetuksen ja oppivälineiden on kansakouluissa oltava vapaat sekä oppilasten ravitsemisesta ja muusta avustuksesta on pidettävä huolta tasa-arvoisuuden vaatimuksia soveltamalla. Pääsy opetuksen ylemmille asteille on tehtävä mahdolliseksi oppilaan kyvyn mukaan ja on siinä suhteessa taloudelliset esteet etevien oppilaiden kehityksen tieltä poistettava.

Täysikasvuisten kansalaisten tietopuolista, taiteellista ja ruumiillista kasvatusta harrastavia vapaita laitoksia ja järjestöjä on kehitettävä ja yhteiskunnan taholta tuettava.

Maanpuolustusohjelma.

Kolmantena kokouspäivänä esitettiin käsiteltäväksi puoluetoimikunnan asettaman maanpuolustusohjelmakomitean laaja mietintö, jonka olivat laatineet ja hyväksyneet komitean jäsenet T. Tainio, J. W. Keto ja Olavi H. Puro.

Laajan perustelun jälkeen ehdotti komitea puoluekokouksen hyväksyttäväksi ja puolueohjelmaan liitettäväksi seuraavat määritelmät ja vaatimukset:

1) Sosialidemokraattinen puolue vaatii ja kannattaa kaikkia sellaisia toimenpiteitä, jotka ovat omansa poistamaan valtioiden välisen selkkausten syitä ja edistämään näiden ratkaisua rauhallisin keinoin, nimenomaan välitystuomioistuimen menetelmää käyttäen, pitäen päämääränään yleistä aseidenriisumista valtioiden välisillä sopimuksilla.

2) Niin kauvan kuin ei ole saavutettu edellä mainittuja päämääriä, Suomen sosialidemokraattinen puolue tunnustaa yksityiselle valtiolle oikeuden puolustautua sitä vastaan tehdyiltä aseellisilta hyökkäyksiltä ja pitää sitä varten tarpeellisena maan itsenäisyyttä suojaavan puolustuslaitoksen.

3) Sosialidemokraattinen puolue tahtoo kuitenkin kiinnittää erikoista huomiota siihen, että maamme itsenäisyyttä ei voida turvata yksinomaan aseellisia puolustusvoimia ja -keinoja kehittämällä ja ylläpitämällä, vaan tarvitaan siihen ennen kaikkea kansan työtätekevien kerrosten taloudellisen ja henkisen aseman kohottamista niin korkealle, että nekin tuntevat asemansa itsenäisen kansanvaltaisen tasavallan täysioikeutettuina kansalaisina puolustamisen arvoiseksi; sen tähden maan puolustuskustannukset eivät saa kohota niin rasittaviksi, että ne haittaavat työtätekevien luokkien asemaa parantavien uudistusten toimeenpanoa.

4) Sosialidemokraattinen puolue velvoittaa eduskuntaryhmänsä huolehtimaan siitä, että puolustuslaitoksestamme juuritetaan pois militaristinen, kansanvallalle ja erityisesti työväenliikkeelle vihamielinen kastihenki ja tilalle kasvatetaan ehdoton uskollisuus tasavaltaa ja sen hallitusmuotoa kohtaan sekä että siinä vallitsevat epäkohdat, kuten upseeriston ja alipäällystön huonoa esimerkkiä antava elämä, miehistön huono kohtelu ja sen ihmisarvoa loukkaavat rankaisutavat tulevat poistetuiksi.

Lisäksi puoluekokous lausuu, että koska ei ole toistaiseksi selvitetty, minkälainen puolustuslaitosjärjestelmä takaa paitsi tarvittavaa sotilaallista tehokkuutta, myös edellämainittujen periaatteiden huomioinnon, se velvoittaa puolue toimikunnan ja eduskuntaryhmän ryhtymään toimenpiteisiin tuollaisen selvityksen aikaansaamiseksi.

J. W. K e t o totesi, että komitean ehdotus on sosialidemokraattisten periaatteiden mukainen. Komitean mietintöä on moitittu m.m. siitä, että siinä olisi uhrattu liian paljon tilaa puolustusnihilismin todistamiseen epäsocialidemokraattiseksi. Siihen on kuitenkin ollut aihetta. Eduskuntaryhmän keskuudessakaan eivät käsitteet tässä suhteessa ole täysin selvinneet. Ja kuuluuhan puolueen jäseniä antimilitaristiseen liittoon. Puolustusnihilismi ei sovellu socialidemokraattiseen maailmankatsomukseen.

Ohjelmassa on selitetty ja painostettu, että socialidemokraattien on vältettävä kaikkia sotaisia selkkauksia. Ei ole syytä väittää mietintöä sotaiseksi tai militaristiseksi. Sosialidemokraattinen rauhanliike pyrkii kansainvälisten selkkausten ratkaisemiseen rauhallista tietä, kansainvälisten sopimusten ja välitystuomioistuinten avulla ja kannattamalla kaikkia rauhanasiaa edistäviä toimenpiteitä. Sociali-

demokratian kansainvälisen toiminnan päämäärä on yleinen aseistariisuminen, mutta niin kauan kuin sitä ei ole saavutettu, on jokaisen maan sosialidemokraateilla oikeus hyväksyä sellainen maanpuolustusohjelma kuin ne katsovat tarpeelliseksi. Tämä sisältyy Marsellien kongressin ohjelmaan. Olosuhteet eri maissa vaativat erilaista suhtautumista asiaan.

Nykyään esiintyy kansalliskiihkoisia, fascistisia virtauksia useissa maissa. Sellaisten voimien valtaam päästessä ei kukaan tiedä, mitä saattaa tapahtua. Kaikkialla on levottomuutta, maailmanpalon aiheita. On syytä olla varoillaan. Parempaan viittaavista merkeistä huolimatta voi sattua, että milloin hyvänsä ollaan suuren maailmanpalon edessä. Juuri siihen on ohjelmakomitean ehdotuksessa kiinnitetty huomiota. Puolustusmenojen pienentämisen suhteen ovat kaikki yksimielisiä. Puhui lopuksi kysymyksen taktillisesta merkityksestä.

J. Herajärvi ilmoitti, että Helsingin sos.-dem. kunnallisjärjestön enemmistö oli mietintöön nähden kielteisellä kannalla, mutta tämä kanta ei ole puolustusmielinen. Ehdotti mietinnön hyljättäväksi ja asetettavaksi uuden komitean laatimaan uutta ehdotusta seuraavalle puoluekokoukselle.

K. Siimes huomautti, että Kedon perustelut olisi pitänyt esittää suuremmille joukoille. Nyt on kaikilla evästyksensä. Esitti laajemman perustelun jälkeen hyväksyttäväksi seuraavat ponnet:

1) Suomen sos.-dem. puolue pitää päämääränään yleistä aseistariisumista valtioitten välisillä sopimuksilla, kannattaen valtiollisten selkkausten ratkaisua sovintotuomioistuinmenetelmää käyttäen;

2) Ensi tilassa on pyrittävä vähentämään maamme nykyisiä sotilasrasituksia, asevelvollisten palvelusaikaa tuntuvasti lyhentämällä ja muita sotavarusteluja supistamalla;

3) Koska milijisjärjestelmän toteuttaminen samoin kuin puolustuskysymyksen yksityiskohtainen selvittäminen muutenkin vaatisi seikkaperäistä valmistelua, päättää puoluekokous asetettavaksi komitean valmistamaan seuraavalle puoluekokoukselle yksityiskohtaista selvitystä puolustuskysymyksen vastaisesta järjestelystä.

E. Kuukka esitti Vaipurin länt. vp:n piirikokouksen asiassa tekemän päätöksen ja sen mukaisesti ehdotti.

1) että ohjelmakomitean ehdotus hyljättäisiin,

2) että puoluekokous asettaisi komitean laatimaan ehdotusta puolueemme maanpuolustusohjelmaksi seuraavaan puoluekokoukseen mennessä,

3) että niin kauan kuin puolueellamme ei ole varsinaista maanpuolustusohjelmaa, tulee puolueemme jäsenten suhtautumisessaan sotalaitokseen ottaa huomioon:

a) että sos.-dem. puolue pitää päämääränään täydellistä aseista riisumista valtioiden välisillä sopimuksilla ja kannattaa valtioiden välisten selkkausten ratkaisua sovintotuomioistuin-menetelmää käyttäen;

b) että niin kauan kuin ei ole saatu aikaan yleistä aseista riisumista eikä muutenkaan sotilasjärjestelmää kansanvaltaisemmaksi, on puolueemme jäsenten velvollisuus vastustaa kaikkia nykyisen sotilasjärjestelmän laajentamishdotuksia ja tehdä voitavansa sotilasmenojen pienentämiseksi.

J. F. Aalto uskoi kaikkien olevan sitä mieltä, että itsenäisyys on suurimerkityksellinen, mutta nyt on kysymys siitä, miten sitä olisi puolustettava. Komitean mietinnössä pelotellaan venäläisellä militarismilla, mutta miinhän tekevät kiihkoisimmatkin militaristit. Komitean mietinnön perustelut ovat läpeensä militaristiset. Uusia ponsia laadittaessa on otettava huomioon, että niissä nimenomaan lausutaan, että sotilasmenoja on supistettava ja armeijaa vähennettävä.

J. Leino huomautti, ettei ainakaan Satakunnan väestö voi lähteä sille tielle, mitä ohjelmakomitea ehdottaa. Maamme puolustuksessa on pääpaino pantava kansainvälisten takeiden hankkimiseen.

O. H. Puro torjui väitteet, että ohjelmakomitea olisi käyttänyt asiantuntijoina sotilashenkilöitä sekä nojautuisi puolustusrevisionin mietintöön. Katsoi, ettei ole lainkaan osoitettu, missä suhteessa komitean ehdotus olisi väärään osunut ja missä määrin siinä esiintyisi militaristinen henki. Puhuja kosketteli Venäjän taholta uhkaavaa vaaraa, huomauttaen, että Tanskan, Hollannin ja Sveitsin asema on toinen kuin meidän.

U. Järvinen ilmoitti edustamiensa kunnallisjärjestöjen kannattavan mietinnön hylkäämistä.

J. Jalonen ja V. Vaurio kannattivat mietinnön hylkäämistä.

J. Linna polemisoi Ketoa ja Puroa vastaan. Mietintö on ollut porvaristolle sangen mieleinen. Perustelut ovat muuten aivan toisenlaiset kuin ponnet. On asetettava toiset miehet muokkaamaan uudet perustelut ja ponnet.

M. Alanko myönsi komitean tehneen tarkkaa työtä, mutta ohjelma on liian väritetty ja militaristinen. Koko mietintö olisi hylättävä ja saatava uusi ehdotus.

A. Kaikusalo, K. Lammimen ja Sv. Telén puhuivat myös mietintöä vastaan.

J. Helo vastasi erinäisille edellisille puhujille, jotka olivat moittineet eduskuntaryhmältä puuttuvan johdonmukaisuutta. Kannatti uuden ohjelman laatimista, mutta toivoi, että ryhmä jo tältä kokoukselta saisi täsmällisiä ohjeita.

P. Leskinen ilmoitti valitsijainsa olleen sitä mieltä, että ohjelmakomitean ehdotusta ei olisi kokonaan hylättävä. Oltiin kuitenkin lähemmin määriteltävä ne suuntaviivat, joiden mukaan sotilasrassitusta olisi vähennettävä.

Anton Huotari piti luonnollisena, että kysymyksessä esiintyy erimielisyyttä. Ei ole myöskään ihmeteltävää, että puoluekokouksessa on fässä kysymyksessä esiintynyt kielteistä kantaa. Se on peräisin Venäjän vallan ajoilta, eikä ole vielä kukaan voinut hävitä. Itsenäisen Suomen ehdot ovat kuitenkin toiset kuin Venäjän vallan alla ollessa. Puoluekokouksessa ei ole tosin kukaan myöntänyt olevansa puolustusmielisiä, mutta sellainen henki ilmenee kyllä eräistä puheenvuoroista. Komitean mietinnön perusteluja ei kylläkään voida kaikilta osiltaan hyväksyä, mutta ponnet ovat kansainvälisen sosialidemokratian hyväksymien periaatteiden mukaiset ja voidaan ne erällä lisäyksillä täydennettynä hyväksyä. Eduskuntaryhmän toiminnan kannalta on tärkeää, että sille hyväksytään joku ohje. Paitsi suojehuskuntaa koskevaa lisäystä, olisi painostettava armeijan miesluvun vähentämistä ja sellaisia toimenpiteitä, jotka olisivat omiaan lisäämään työväen maanpuolustustahtoa.

J. Palmén ja J. Syvänen yhtyivät ehdotukseen, että mietinnön pohjalla laadittaisiin käytäntöön soveltuva ohjelma.

K. Perho ilmoitti valitsijainsa olevan sillä kannalla, että mietintö olisi hylättävä ja laadittava uusi ohjelma, joka perustuu kansanmillsiin.

V. Piippo totesi, että käsitykset tästä kysymyksestä ovat sangen sekavat. Komitean pöytäkirjassa ei ole mitään vikaa eikä perusteluissakaan muuta kuin että niissä ei ole kylliksi painostettu Suomen työväestön rauhanrakkautta. Ohjelma voitaisiin tässä kokouksessa hyväksyä eräiden korjausten jälkeen. Mutta kun tässä kokouksessa ei mitään päätöstä syntyne, voidaan ehdotus kyllä jättää seuraavaan puoluekokoukseen, mutta ohjeita eduskuntaryhmälle on jo tässä kokouksessa hyväksyttävä.

V. Tanner antoi tunnustuksen komitean työlle ja huomautti, että sen mietintö on oikeastaan oppikirja, joka on ensi kerran annettu puolueen jäsenille puolustuskysestä. Se on tehnyt mahdolliseksi ensi kerran ottaa verrattain asiallisen käsittelyn alaiseksi tämän tärkeän kysymyksen. Komitean ponnet eivät kuitenkaan ulotu tarpeeksi pitkälle. Siitä puuttuu se, mitä useat puhujat ovat kaivanneet, lähimmän tulevaisuuden ohjelma tai ohjeet eduskuntaryhmälle, ja olisi sentähden suuri virhe kokouksen puolelta, jos koko asia lykättäisiin seuraavaan puoluekokoukseen, sillä silloin ei eduskuntaryhmällä olisi tilaisuutta saada mitään tukea puoluekokoukselta. Tämä kertaa olisi ennenkaikkea lyötävä kiinni se periaate, että meidän puolueemme

ei ole puolustusnihilistinen, vaan on valmis puolustamaan maata. Toinen asia, mikä on sanottava, on, että sotilasrasitus kuitenkin tällä kertaa on liian raskas. Sotilasmenoja on senvuoksi pyrittävä vähentämään. Tätä vähennystä olisi aikaansaattava lyhentämällä palvelusaikaa sotaväessä. Pja halusi vielä nimenomaan esittää vaatimuksen, että armeijan määrävahvuutta olisi vähennettävä. Jos nämä kaksi muutosta toimeenpannaan, voidaan melkoisessa määrässä vähentää puolustusmenoja. Tällainen ohjelma pitäisi tältä kokoukselta puolueen eduskuntaryhmälle saada. Ei kuitenkaan pidä uskoa, että asia tulee ainakaan heti näin käymään. Mikään porvarillinen ryhmä ei suostu tätä ohjelmaa ajamaan; sitä on turhaa toivoakaan. Ainoa, joka siinä voi jotain tehdä, on sosialidemokraattinen hallitus. Mutta sekään ei voi tehdä sen enempää kuin minkä verran se saa toiset samalla kannalla olevat ryhmät suostumaan puolustusmenojen vähentämiseen. Täytyisi siis käydä samoin kuin Ruotsissa, jossa sosialidemokraatit sopivat vapaamielisten kanssa vissistä puolustusmenojen vähentämisestä ja ajoivat sen ohjelman läpi. Puhuja pyysi suositella valiokunnalle tätä ehdotustaan. Jos tämä ajatus saa kannatusta, niin valiokunta voi laatia ponnet.

E. J o k i n e n kertoi, että Turun piirin järjestöissä hyväksyttiin mietinnön ponnet jokseenkin kaikkialla.

M. A m p u j a selitti, että hänellä olisi paljonkin sanottavaa komitean mietinnön ja käytettyjen puheenvuorojen johdosta. Puheajan rajoituksen vuoksi ei pja kuitenkaan kerinnyt sanottavaansa esittää.

E. O. K o t i r a n t a kertoi Oulun puolessa asetutun jokseenkin samalle kannalle, minkä Huotari oli kokouksessa esittänyt.

J. W. K e t o selitti, että kun komitealla oli vähän aikaa käytettävänä, ei komitea voinut syventyä niihin käytännöllisiin kysymyksiin, joiden kanssa eduskuntaryhmä joutuu tekemisiin. Ohjelmakomitean ponnet ovat hyvät, mutta niiden lisäksi voidaan kyllä hyväksyä käytännöllisiä ohjeita eduskuntaryhmälle.

T. L i n d m a n kannatti ja perusteli komitean ehdotusten hylkäämistä katsoen, että puolue on tällä kertaa liian heikko näin suurista kysymyksistä päättämään. Kun kunnallisjärjestöt ja nuorisjärjestöt eivät voi täydellä ponnella tuoda ajatuksiaan ilmi, ei ole oikein, että kiirehditään kysymyksen ratkaisua.

T. P ö y h ö n e n kertoi, että Mikkelin läänissä oli tultu siihen tulokseen, että ohjelmakomitean ehdotus oli laadittu silmälläpitäen sitä, että puolue pääsee kohta hallituspuolueeksi. Ei uskonut lähiaikoina näin käyvän ja piti senvuoksi tarpeettomana kiirehtiä ohjelman hyväksymistä. Esitti Mikkelin läänin vaalipiirin edustajain ehdotuksena päätöslauselman, jonka mukaan komitean ehdotus hylätään ja puoluekokous asettaa uuden komitean tekemään ehdotusta seuraavalle

puoluekokoukselle, minkä ohella puoluekokous hyväksyy väliaikaisen ohjelman noudatettavaksi siihen saakka, kunnes vakinainen ohjelma tulee hyväksytyksi. Tässä ohjelmassa tulee painostaa kansainvälistä rauhaa ja aseiden riisumista. Sitäpaitsi on vaadittava puolustusmenojen vähentämistä, asevelvollisten palvelusajan lyhentämistä ja militarististen epäkohtien poistamista armeijasta.

J. Kosonen esitti kokoukselle Kuopion it. vp:n piirikokouksen asiassa hyväksymän päätöslauselman, jonka mukaan komitean mietintö olisi hyljättävä ja uusi komitea asetettava sekä eduskuntaryhmän kaikin keinoin pyrittävä sotilasmenojen pienentämiseen m.m. palvelusaikaa lyhentämällä ja varustuksia vähentämällä.

K. Nordlund: Tampereen kunnallisjärjestössä ja koko piirissäkin oli sellainen käsitys, ettei komitean mietintöä kokonaisuudessaan eikä edes sen ponsiakkaan olisi sellaisenaan hyväksyttävä. Yhtyi kannattamaan mietinnön hylkäämistä, uuden komitean asettamista ja väliaikaisen menettelytapaohjelman laatimista. Huomautti, että sosialdemokraattien kanta tässä niinkuin monissa muissakin kysymyksissä on siksi erilainen, ettei kenellekään voida myöntää yksinoikeutta ainoan oikean kannan esittämiseen.

I. Penttala katsoi komitean osuuden oikeaan, koska yleensä oli voitu hyväksyä komitean ehdotuksessa esiintyvät periaatteet.

V. Kivisalo: En voi allekirjoittaa kaikkea mitä komitean mietinnön perusteluissa sanotaan, mutta en hyväksy sitäkään, että mietintö kokonaisuudessaan hylätään ja asetetaan uusi komitea. Ehdotan että nyt käsiteltävänä olevan mietinnön ponnet hyväksytäisiin sillä Helsingin kunnallisjärjestön ehdottamalla muutoksella, että ponsien kolmas kohta tulisi näin kuuluvaksi:

»Sosialidemokraattinen puolue käsittää kuitenkin, ettei kansamme itsenäisyyttä voida turvata yksinomaan aseilla, vaan tarvitaan siihen ennen kaikkea työtätekevien kansalaisten taloudellisen ja henkisen aseman kohottamista niin korkealle että jokainen heistä tuntee asemansa itsenäisen kansanvaltaisen tasavallan täysioikeutettuna jäsenenä puolustamisen arvoiseksi; senvuoksi eivät maanpuolustusmenot saa olla niin suuret, että ne estävät maan taloudellista vaurastumista ja työväenluokan asemaa parantavia uudistuksia, jotka ovat välttämättömiä sen puolustustahtoon kasvattamiseksi.

Samalla vaatii puolue, että suojeluskuntalaitos porvaripuolueiden luokka-armeijana, eri kansalaispiirien välille epäluuloa ja vihau lietsovana, ja siten työväenluokan puolustustahtoa heikentävänä, sekä kansanvaltaiselle valtiooelmälle muutenkin vaarallisena, lakkautetaan, ja jos tarve vaatii, sen tilalle perustetaan kalkista kansanluokista kokoonpantu, yleisen sotilasjohdon alainen reservilaitos.»

T. Nuutinen: Komitean mietintöä on liian vähän käsitelty järjestöissä. Jos ehdotus nyt hyväksytään, olisi se vain muutamien harvojen julkilausuma kanta ilman että tiedettäisiin sen takana olevan joukkoja. Komitean ehdotusta on tarkistettava ja tiivistettävä.

Keskustelun päätyttyä tähän lähetettiin asia valiokuntaan.

Kuudentena kokouspäivänä esitettiin kokoukselle maanpuolustusohjelmavaliokunnan mietintö, joka — otsikot ja allekirjoitukset poisjättäen — kokonaisuudessaan kuuluu:

Siinä lähetekeskustelussa, joka suoritettiin maanpuolustuskysymyksestä, lausuttiin yleisenä käsityksenä, että ohjelmakomitean ehdotus perusteluineen ei ole sellainen, että se voisi tyydyttää sos.-dem. puolueen jäseniä. Valiokunta, joka tässä suhteessa on samaa käsitystä, ehdottaa senvuoksi yksimielisesti,

että komitean ehdotus maanpuolustusohjelmaksi hylätään.

Valiokunnalla ei asian tärkeyden ja laajakantoisuuden sekä käytettävissä olevan ajan vähyyden vuoksi ole luonnollisesti ollut mahdollisuutta ryhtyä luomaan uutta maanpuolustusohjelmaa omasta aloitteestaan, mutta kun toisaalta on tärkeätä, että sellainen yksityiskohtaisempi ja uusia oloja vastaava ohjelma puolueelle mahdollisimman pian saataisiin, valiokunta ehdottaa,

että puoluekokous päättää, että ensi puoluekokoukselle on esitettävä uusi ehdotus puolueen maanpuolustusohjelmaksi. Ehdotuksen laatimista varten on asetettava komitea, jonka jäsenet puolueenvaltuusto valitsee.

Kun kuitenkin puolueen käytännöllinen toiminta maanpuolustuskysymyksessä, ennen kaikkea eduskunnassa, vaatii, että jo lähintäkin tulevaisuutta varten puoluekokouksen olisi määrättävä lähempiä toimintaohjeita, mille kannalle maanpuolustusta koskevissa asioissa olisi asetettava, niin että turmiollista hajanaisuutta ja hapanroimista voitaisiin välttää, olisi valiokunnan mielestä jo tässä puoluekokouksessa väliaikaisesti vahvistettava käytännöllinen maanpuolustusohjelma, jota olisi noudatettava, kunnes lopullinen ohjelma hyväksytään. Tähän nähden valiokunta esittää seuraavaa.

Koska sos.-dem. työväenliikkeen päämääräänsä päästäkseen täytyy käydä kansainvälistä mutta myös kansallista luokkataistelua, on siitä seurauksena, että kunkin maan työväestöllä on oikeus ja velvollisuuskin puolustautua maataan ja kansaansa vastaan suunnatuilta hyökkäyksiltä, vaikkakin tätä puolustustahtoa on omiansa heikontamaan se että porvariston pystyttämä ja ylläpitämä maanpuolustus- ja armeijajärjestelmä on tehty etupäässä omistavien luokkien luokkaetuja suojelevaksi samoin kuin myös se ettei vähävaraisten aseman parantamiseksi, siten että nekin tuntisivat maansa puolustamisen arvoiseksi, ole kiinnitetty tarpeellista huomiota.

Siksi kunnes yleinen aseista riisuutuminen, johon kansainvälisillä neuvottelulla on pyrittävä, on saatu aikaan, on senvuoksi maan itsenäisyyden turvaamiseksi erityinen maanpuolustuslaitos tarpeellinen. Se on kuitenkin järjestettävä täysin kansanvaltaisille perusteille eikä sen aiheuttamat kustannukset saa nousta kohtuuttomiksi huomioo-ottamalla, että työtätekevien kansanluokkien asemaa on parannettava ja verorasitusta lievennettävä. Näitä vaatimuksia ei nykyinen puolustuslaitos vastaa. Siellä on vallalla epäkansanvaltainen ja militaristinen henki ja sen rasitus on maalle liian raskas. Näissä kohdin on siis lähinnä edessä olevana aikana saatava muutoksia. Armeijan sisäinen henki on saatava kansanvaltaisemmaksi ja ennen kaikkea miehistön kohtelu ihmisarvon mukaiseksi. Armeijan menoissa on tehtävä huomattava vähennys. Tässä tarkoituksessa on ensi sijassa asevelvollisuusajaa lyhennettävä, armeijan vahvuusmäärää alennettava ja varsinkin ylimääräisiä menoja melkoisesti vähennettävä. Puolustuslaitoksen laajentamista ja varustusten lisäämistä tarkoittavia pyrkimyksiä on vastustettava. Suojeluskuntalaitos, jota on pidettävä luokkakaartina, ja jolla ei voi väittää olevan merkitystä maanpuolustuksellekaan, koska armeijalla on oma reservinsä, on hajoitettava. Lisäksi on valtion rauhaa harrastavalla ulkopoliitikalla pyrittävä rauhallista tietä poistamaan muiden maiden kanssa mahdollisesti syntyvien selkkausten aiheita.

Näillä perusteilla valiokunta ehdottaa hyväksyttäväksi seuraavat ponnet:

1) Sos.-dem. puolue vaatii, että maanpuolustusmenoja on niiden nykyisistä määristä tuntuvasti vähennettävä. Tässä tarkoituksessa on erikoisesti asevelvollisuusajaa lyhennettävä, armeijan vahvuusmäärää alennettava sekä varusten lisäämistä ja maanpuolustuslaitoksen laajentamista tarkoittavia pyrkimyksiä vastustettava.

2) Armeijan sisäisessä elämässä esiintyvät epäkohdat sekä militaristinen henki on saatava poistetuksi. Armeijan miehistön ihmisarvoa loukkaavasta kohtelusta on tehtävä loppu ja kaikki siihen syylliset saatettava ankaraan rangaistukseen.

3) Armeijan päällystössä vallitseva kansanvallalle ja erikoisesti työväenliikkeelle vihamielinen henki on saatava muutetuksi, kaikki kansanvallanvastaiset pyrkimykset perinpohjintukahutettava ja fascistiset upseeraineokset armeijasta poistettava.

4) Kaikilla puolueen periaatteiden mukaisilla käytettävissä olevilla keinoilla on vaikutettava siihen, että suojeluskuntajärjestö lakkautetaan.

5) Valtioiden välisillä neuvotteluilla ja sopimuksilla sekä yleensä rauhaa harrastavalla ulkopolitiikalla on pyrittävä poistamaan valtioiden välisten selkkausten aiheita sekä aikaansaamaan ystävälliset suhteet naapurivaltioiden kanssa.

E. Manner ehdotti sanan »vahvuusmäärän« tilalle sanan »miesluvun«, minkä ehdotuksen johdosta J. Helo todisteli, että vahvuusmäärä on tässä sopivampi sana.

V. Vaurio yhtyi kannattamaan ponsia, mutta piti välttämättömänä, että eduskunta suhtautuu varovaisesti aseteltaiden perustamiseen y.m. samanlaisiin asioihin.

V. Kivisalo: Vaikkeikaan kukaan täällä tunnusta olevansa puolustusnihilistisellä kannalla, ei valiokunnan ponsiehdotuksia luokiessaan voi juuri muuhunkaan käsitykseen tulla. Jonkun maan joutuminen sotaisiin selkkauksiin ei läheskään aina riipu siitä, kuinka vakavaa rauhanhalu maassa on. Armeijan miesluvun vähentämistä on harkittava ennakkoluulottomasti. Päätöslauselmassa olisi sanottava nimenomaan, että sosialidemokraatit ovat maanpuolustuksen kannalla. Ehdotti hyväksyttäväksi komitean ponnet hämeenlinnalaisten kolmanteen kohtaan ehdottamalla lisäyksellä täydenmettynä.

T. Lindman ehdotti mietinnön perustelujen 2 kohtaan pienemmän muutoksen saamatta kuitenkaan ehdotukselleen kannatusta.

P. Leskinen oli sitä mieltä, että ponsien 1 kohdassa on sanottu liian paljon. Ehdotti poistettavaksi sanat: »armeijan vahvuusmäärää alennettava«.

J. Leino ja J. Herajärvi kannattivat mietinnön hyväksymistä sellaisenaan.

H. O. Puro valitti, ettei valiokunta ollut mietinnössään edes sen vertaa tehnyt oikeutta komitealle, että olisi tunnustanut komitean perustelut sosialidemokratilaiselta kannalta oikeaan osuneiksi. Valiokunnan ponnet ovat agitatsiooniponnet, eikä suinkaan sitä, mitä niiden pitäisi olla. Ensimmäisessä ponnissa olisi riittänyt esim. vain vaatimus asevelvollisuusajan lyhentämisestä, sillä siihen sisältyisi myös vahvuusmäärän ja kustannusten alentaminen. Suojeluskuntaa on jo nyt pidettävä armeijan reservinä. Jos niihin nähden tahdotaisiin jotain positiivista sanoa, olisi vaadittava, ettei suojeluskunta saisi pitää omaa armeijaa, vaan olisi suojeluskuntalaisten kuuluttava sotaväen riveihin. Mietinnön ponnet ovat hätätyötä ja omiaan aiheuttamaan mitä ristiriitaisimpia tulkintoja eri puolilla.

J. Vuoristo huomautti, että mietintöä vastaan on esitetty täysin ristiriitaisia ehdotuksia. Kokous ei voi hyväksyä kumpakaan äärimmäisistä katsantokannoista. Ja silloinhan mietintö on oikeaan osunut. Puhuja polemisoi yksityiskohtaisemmin Kivisaloon ja Puron lausuntoja vastaan.

J. F. Aalto piti valiokunnan mietintöä selvänä ja asiallisena polemisoiden sen arvostelijoita vastaan. Ei uskonut porvariston saavan lainkaan aseita mietinnöstä, joka oli periaatteelliseltakin kannalta hyvä.

A. Alenius huomautti, että komitean mietinnön hyväksyminen olisi tietänyt kovin kielteistä tulosta järjestötoimintaan nähden. Valiokunnan mietintö on aivan toista maata tässä suhteessa.

K. Nordlund: Valiokunnan mietintö on suurin piirtein tyydyttävä. Suojeluskuntien hajoittamista koskevassa ponnessa ei sanota, miten on meneteltävä. Tähän kohtaan sisältyvä ajatus on puolueen keskuudessa yleinen. Mietimössä esiintyvä sana »puolustautua» olisi muutettava suoraviivaisemmaksi »puolustaa»-sanaksi.

J. Helo: Tärkein tällä hetkellä lausuttava asia on vaatimus sotilasrasituksen vähentämisestä. Tällainen vaatimus ei ole läheskään niin pelottava kuin on uskoteltu. Myöskin maalaisliittolaiset tahtovat samaa, vaikkeivät enää uskalla sitä sanoa. Kun valiokunnan ehdottamat ponnet hyväksytään, saadaan enemmän johdonmukaisuutta eduskuntaryhmän toimintaan.

Edelleen eräät puhujat kannattivat valiokunnan mietinnön hyväksymistä, minkä jälkeen todettiin, että tehdyt muutosehdotukset eivät olleet saaneet kannatusta.

Valiokunnan mietintö hyväksyttiin ilman äänestystä.

Puolueen suhtautuminen hallituskysymykseen.

Kolmantena kokouspäivänä esiteltiin käsiteltäväksi liitteenä seuraavassa alustusvihkossa (siv. 3—14) esiintyvä toimittaja A. Huotarin laatima alustus puolueen suhtautumisesta hallituskysymykseen. Puoluetoimikunta ehdotti alustuksen ponnet hyväksyttäväksi.

A. Huotari torjui eräitä julkisuudessa alustusta vastaan tehtyjä muistutuksia. Ei ole syytä pelätä, että hallitukseen mennään, ellei ole olemassa riittäviä edellytyksiä siihen. Ehdotettua päätöslauselmaa on moitittu liian väljäksi ja vaadittu pysyttäväksi entisessä päätöksessä, jonka mukaan vain hätätillassa voidaan mennä hallitukseen. Tämä käsityskanta ei ole oikea, sillä pitäisikö puolueen vain vaikeimpina aikoina, jolloin muut puolueet eivät yksin voi maata hallita ja jolloin hallituksessa olemallakaan en työväenluokalle voida mitään etuja hankkia, päästää jäseniään hallitukseen.

mutta säännöllisinä aikoina antaa porvarien yksin hallita. Paljon suuremmalla syyllä on hallitukseen mentävä ja siellä oltava aikoina, jolloin sieltä käsin voidaan jotain työväenluokan hyväksi tehdä. Omasta puolestaan pja toivoi valiokunnan muuttavan ponsia siten, että hallitukseen menosta voitaisiin päättää yksinkertaisella äänten enemmistöllä. Tärkeätä vain on, että puolueeneuvosto ja eduskuntaryhmä saavat molemmat asiasta päättää ja että niiden molempien enemmistö on samaa mieltä asiasta.

H. Ryömä yhtyi Huotarin käsitykseen määräenemmistöjen haitallisuudesta ja ehdotti päätettäväksi:

Sosialidemokraattinen puolue voi yksin muodostaa hallituksen tai ottaa osaa kokoomushallituksen muodostamiseen muiden puolueiden kanssa, jos puolueen eduskuntaryhmä ja puolueeneuvosto, kumpikin erikseen yksinkertaisella äänten enemmistöllä tekemällään päätöksellä niin päättää. Samalla tavoin tekemällään päätöksellä on eduskuntaryhmällä ja puolueeneuvostolla oikeus kutsua puolueen edustajat pois hallituksesta.

K. H. Wiik selosti meillä ja muissakin maissa tapahtuneita kysymyksen vaikuttavia muutoksia ja totesi, että olot yleensä ovat muuttuneet siinä suhteessa, että porvaristo on suhteellisesti heikontunut ja työväestö suhteellisesti vahvistunut. Jos nyt astutaan hallitukseen, voidaan siellä käyttää todellista vaikutusvaltaa. Suomessa ei sosialidemokraattinen liike sodan jälkeen ole voimistunut, pikemmin päinvastoin, mutta ennen sotaa olikin liikkeemme voimakkaampi kuin monissa muissa maissa. Siitä huolimatta ei meillä tähän saakka ole ollut olemassa Kautskyn sosialistien hallitukseen menolle asettamia edellytyksiä, joten häneen ei tässä asiassa voida vedota, kuten on yritetty.

Pja yhtyi Huotarin käsitykseen, että kysymys hallitukseen menosta ei tällä kertaa ole polttava. Tarkasteli yhteistoiminnan mahdollisuuksia eri porvaripuolueiden kanssa, tullen melko kielteisiin tuloksiin. Joskaan asia siis ei ole polttava, voi se siksi tulla ja tulee se sellaiseksi tehdä kehittämällä sosialidemokratia voimakkaaksi. Ruotsissa, Tanskassa, Belgiassa ja Itävallassa on verraten suurella menestyksellä lähetetty sosialisteja hallitukseen, ja johtuu tämä menestys ennen kaikkea siitä, että juuri näissä maissa on työväenluokka harvinaisen hyvin järjestynyt. Norjassa ollaan ja on syytä olla kielteisellä kannalla. Saksassa ovat hallituskokeilut johtaneet verraten huonoihin tuloksiin.

Hallitukseen mentäessä on laadittava selvä ohjelma ja hankittava sille porvarillisten ryhmäin hyväksyminen. Umpimähkään ei saa hallitukseen mennä, ja sen vuoksi olisi alustuksen ensimmäinen ponsi selvennettävä. Edelleen on huolehdittava, että hallituksessa

olevat puolueen edustajat ovat katkeamattomassa vuorovaikutuksessa puolueen kanssa ja sen kontrollin alaisina. Kolmatta pönttä olisi muutettava niin, että hallituksesta poistutaan, jos puolueuusto ja eduskuntaryhmä tai toinen niistä yksinkertaisella äänten enemmistöllä niin päättää.

Vaikkakin siis voidaan suurin piirtein yhtyä puoluetoimikunnan ehdotukseen, on muistettava, että näiden päätösten toimeenpano vaatii suurta arvostelukykystä ja itsehillintää. Jos sopimattomana aikana mennään hallitukseen ja tällainen yritys epäonnistuu, niin sosialidemokratian auktoriteetti kärsii, vastustajat sekä oikealla että vasemmalla saavat vettä myllyynsä ja työväenkin keskuudessa luottamus sosialidemokratiaan alkaa horjua. Jos yritys onnistuu, voi siitä olla tuntuvaakin apua sosialidemokratian luokkataistelulle. On pidettävä muistissa, ettemme pyri hallitukseen vaan valtaan. Ja hallitukseenmeno voi toisinaan olla hyvä keino valtaanpääsyn edistämiseksi.

J. W. K e t o yhtyi Wiikin lausuntoon siinä, että hallitukseen menossa, vaikkapa valtuudet olisivat laajatkin, on noudatettava varovaisuutta. M.m. tulee kommunistisen liikkeen olla koko lailla taantunut ennenkuin sosialidemokraattien on viisasta mennä hallitukseen. Hallitukseen on yleensä mentävä vain sellaisella hetkellä, jolloin on mahdollisuutta koota ja kohottaa työväenluokan luokkavoimaa. Tampereella hyväksytyt lisäykset puoluetoimikunnan ehdottamiin ponsiin voidaan hyväksyä. Hallitukseen menoa ei saa tehdä niin helpoksi, että sitä voidaan käyttää puolueen vahingoittamiseksi.

R. S v e n t o r z e t s k i oli taipuvainen tiukentamaan puoluetoimikunnan ehdottamia ponsia. Kokous voisi sisällyttää ponsiin seuraavaa:

1) Sosialidemokraattinen puolue voi ottaa hallituksen yksin muodostaakseen tai sallia osanoton kokoomushallitukseen muiden puolueiden kanssa, kuitenkin vain sillä ehdolla, että hallituksessa olisi sosialistinen enemmistö. Puolueen osanotosta sellaiseen hallitukseen päättää puolueuusto ja sos.-dem. eduskuntaryhmä 2/3 äänten enemmistöllä.

2) Sosialidemokraattinen puolue voi sallia osanoton kokoomushallitukseen muiden puolueiden kanssa sosialistien ollessa vähemmistönäkin, mutta tällaista päätöstä varten, joka voidaan tehdä vain poikkeuksellisissa tilanteissa, vaaditaan 3/4 äänten enemmistö kummassakin mainitussa elimessä.

Kolmanneksi pönneksi sopisi alustuksessa ehdotettu ponsi.

V. V a u r i o kannatti puoluetoimikunnan ponsia muuten, paitsi että katsoi yhteistoiminnan porvariensa kanssa nykyhetkellä sopimattomaksi.

J. J a l o n e n yhtyi Wiikin lausuntoon.

J. F. Aalto myönsi, että entisestä kannasta on syytä luopua, mutta silti ei voida antaa vapaata valtakirjaa hallitukseen menijöille, jota puolue toimikunnan ponsien sellaisenaan hyväksymisen merkitsee. Kannatti Wiikin esittämää suuntaa ponsilauseلمien muuttamisesta. Työväen joukkotoimintaa ei kohoteta hallitukseen menolla. Sen täytyy tapahtua toisin.

P. Leskinen kannatti ponsien hyväksymistä Wiikin lisäysten mukaisesti korjattuina.

H. Laakso huomautti, että Keski-Suomen työväestö ei voinut nähdä mitään vaaraa hallitukseen menosta. Ponnit on suurin piirtein hyväksytty ja Jyväskylän kunnallisjärjestö on yksinkertaisen äänten enemmistön kannalla.

A. Kuusisto katsoi, että teoreettisena ratkaisuna on asialla suuri merkitys, mutta käytäntöön nähden voidaan jäädä odottamaan. Häätätilassa menoa ei voida suositella, sillä silloin tulisi puolue olemaan vain jonkinlaisena yhteiskuntaa suojelevana poliisina.

V. Paavilainen oli sitä mieltä, että hallitukseen voidaan kyllä mennä, milloin siitä on työväelle etua. On kuitenkin hyvin kyseenalaista, missä määrin siitä tällä kertaa etua olisi. Ei ole vielä sellaista porvarillista puoluetta, jonka kanssa yhteistyöstä voisi hyviä tuloksia odottaa. Ehdotti alustuksen 1. ja 2. ponnin tilalle seuraavaa:

1. Sos.-dem. puolue voi edeltäpäin hyväksytyin ohjelman perusteella ottaa hallituksen yksin muodostaakseen tai sallia osanoton kokoomushallitukseen, kun sosialidemokraateilla on siellä enemmistö ja kun sellaisen menettelyn katsotaan tuottavan niin sisä- kuin ulkopoliittikankin kannalta maan työväenluokalle määrättyjä etuja ja kun sen avulla voidaan estää taantumuksen nousu, edistää rauhan säilyttämistä, lopettaa sota, turvata kansainvälistä valtiomuotoa ja työväen toimintavapautta. Puolueen osanotosta sellaiseen hallitukseen ja ohjelmasta päättää puolue neuvosto ja sos.-dem. eduskuntaryhmä 2/3 äänten enemmistöllä.

2. Sos.-dem. puolue voi samoin edellytyksin kuin edellä on sanottu, sallia osanoton kokoomushallitukseen muiden puolueiden kanssa sosialidemokraattien ollessa vähemmistönä, mutta tällaista päätöstä varten, joka voidaan tehdä vain erikoisen häätätilan vallitessa, vaaditaan 3/4 äänten enemmistö.

J. Pyy yhtyi pääasiassa Wiikin lausuntoon ja esitti Viipurin kunnallisjärjestön evästyksen mukaisesti ponsiin lisättäväksi:

»Puolue voi puolue neuvoston ja eduskuntaryhmän 2/3 enemmistön päätöksellä ottaa osaa hallitukseen ehdolla, että hallituksen ohjelmaan otetaan seuraavaa:

Vuoden 1918 tapahtumat poistetaan päiväjärjestyksestä täydellä armahduksella, vakiollinen keskuspolisi (ohrana) poistetaan; suojeluskuntain valtioavustus ja työläisille kohdistuva valtiollinen vaino lopetetaan; amnestia poliittisesti tuomituille.

Puhevuorot ja puheaika (5 min.) rajoitettiin.

J. Vuoristo katsoi, että ensimmäinen ehto hallitukseen menolle on oleva, että työväenluokka voittaa sen kautta huomattavia etuja. Muuten hävitään enemmän kuin voitetaan. Nykyinen aika ja olotila Suomessa ei ole sopiva hallitukseen menolle. Selosti niitä vaikeuksia, joita työväenhallituksen toiminta alusta pitäen meillä tätä nykyä kohtaisi. Ei ole sopivia hallituskumppaneita. Jos nyt mentäisiin hallitukseen jouduttaisiin myöntämään suojeluskuntamäärärahoja ja suorittamaan muita taantumuksen peruina olevia vaikeita tehtäviä. Sosialistien hallitukseen meno saattaa tuottaa tavallaan hallitusmuodolle ja työväestöllemme paljon suurempia vaaroja kuin se tuottaisi etuja, niin kauan kuin nykyinen olotila maassamme valitsee. Kannatti minimiohjelmavaatimuksen ponsiin sisällyttämistä.

T. Nuutinen huomautti, että työväenjärjestöt eivät ole riittävästi käsitelleet kysymystä. Ennen seuraavia eduskuntavaaleja ei missään tapauksessa olisi yritettävä hallitukseen menoa. Toiseksi muuttuu asia, jos puolueen voimasuhteet eduskunnassa lisääntyvät ja olot muuttuvat muutenkin suotuisammiksi.

Kolmannen kokouspäivän yleiskokouksen päättyessä klo 5 ip. jäi useita pyydettyjä puheenvuoroja käyttämättä, minkä vuoksi keskustelu asiasta jatkui vielä seuraavana päivänä.

A. Väisänen ilmoitti Vaasan läisen vaalipiirin edustajana yhtyvänsä puoluetolimikunnan ehdotukseen Wiikin tekemällä lisäyksellä.

J. Kuittinen ei pitänyt hallituskysymystä päivänpolttavana. Hallitukseen menosta ei olisi mitään hyötyä puolueelle; siltä hyötyisivät vain taantumukselliset saaden tukea monarkistisille puuhilleen. Kun työväki on pirstoutunut ja jyrkimmän suunnan taholta asetettaisiin hallitukselle vaatimuksia, joita on mahdoton täyttää, niin käyttäisivät kommunistit sitä propagandatyönsä hyväksi. Kaikesta huolimatta olisi asiasta kuitenkin tehtävä myöntelnen päätös, mutta suuria toiveita ei hallitukseen menoon ole kiinnitettävä.

M. Miettinen yhtyi puoluetolimikunnan ehdotukseen Wiikin tekemät muutokset huomioonottaen.

A. Gylling yhtyi kannattamaan Wiikin edellisenä päivänä lausumia ajatuksia.

E. Lähde: Puolueen asema on tällä hetkellä siksi vaikuttunut, ettei alkaisemmista ristiriidoista ole pelkoa, joten Huotarin alustukseen voidaan yhtyä. Ponsia olisi kuitenkin korjattava

siten, että niissä lausuttaisiin, että sos.-dem. puolue voi ottaa hallituksen yksin muodostaakseen tai sallia osanoton kokoomushallitukseen muiden puolueiden kanssa sellaisen minimiohjelman pohjalla, joka sos.-dem. eduskuntaryhmässä ja puolueuuevostossa on tullut hyväksytyksi 2/3 äänten enemmistöllä.

S. Willgren ilmoitti valitsijainsa olleen sillä kannalla, ettei tätä nykyä ole syytä eikä edellytyksiä hallitukseenmenolle, mutta että tästä huolimatta olisi poistettava ne esteet, mitkä puoluekokousten aikaisempien päätösten vuoksi tässä suhteessa ovat olemassa.

K. Ahmala: Kysymystä on pidettävä menettelytapakysymyksenä, eikä sille sellaisena voida aivan ahtaita raja-aitoja asettaa. Ei uskonut, että joillakin puolueen jäsenillä olisi erikoista halua hallitukseen, kuten oli väitetty. Toivoi ponnat laadittavan sellaisiksi, että niiden mukaan hallitukseenmeno on mahdollinen.

J. Leino kertoi Porin kunnallisjärjestön olleen sitä mieltä, että olisi syytä höllentää entistä päätöstä siten, ettei se ole esteenä. Muuten ei nykyinen tilanne kuitenkaan ole kypsä hallitukseen menolle. Ratkaisu olisi tehtävä 2/3 äänten enemmistöllä.

J. Herajärvi ilmoitti H:gin kunnallisjärjestön puolesta, että tämä kannattaa puoluetoimikunnan ehdotusta.

Keskustelu päättyi tähän ja asia meni valiokuntaan.

Viidentenä kokouspäivänä esitettiin menettelytapavaliokunnan asiassa laatima mietintö, joka — otsikot ja allekirjoitukset poisjättäen — kuuluu:

Puolueemme vastaisesta suhteesta hallitukseen, mikä kysymys on menettelytapavaliokuntaan valmistelua varten lähetetty, valiokunta kunnioittaen lausuu seuraavaa:

Valiokunnassa on, niinkuin lähetekeskustelussakin, oltu yksimielisiä siitä, että puolueemme osanotto hallitukseen olisi, paitsi 1922 vuoden puoluekokouksen asiaa koskevassa päätöksessä mainituissa tapauksissa, sallittava muutenkin, kun siitä havaitaan olevan työväelle hyötyä. Kun tällaisia tilanteita ei voida tarkkaan määritellä, on valiokunta A. Huotarin asiaa koskevan alustuksen ensimmäisestä ponnesta poistanut näiden tapausten luettelon.

Sitä vastoin valiokunta pitää tarpeellisena lisätä nimenomainen määräys siitä, että ennen sosialidemokraattien astumista hallitukseen on, joka tapauksessa erikseen, laadittava tulevan hallituksen ohjelma ja että, jotta tällä ohjelmalla olisi hyvä mahdollisuus tulla toteutetuksi, sille on hankittava niiden puolueiden hyväksyminen, joiden kannatuksesta hallitus on oleva riippuvainen. Ohjelmaan on luonnollisesti koetettava saada sisältymään mahdollisimman paljon työväelle tärkeitä uudistuskysymyksiä ja toiselta puolen varottava, ettei muiden puolueiden vaikutuksesta sisällytetä hallituksen ohjel-

maan puolueemme ohjelman vastaisia tai muuten työvälle vahingollisia kohtia.

Hyläten ne ehdotukset, joiden mukaan alustuksen ehdottaman 2/3 ääntenemmistön tilalle olisi säädettävä joko yksinkertaisesta tai 3/4 enemmistöstä hallituksenmenoa koskevan päätöksen tekoa varten, valiokunta asettuu tässä suhteessa alustuksen kannalle. Koska päätös on tehtävä määrättyä hallitusohjelmaa silmälläpitäen, on alustuksen toiseen ponteen tehty tätä tarkoittava selvennys.

Koska hallitusohjelman laatiminen ja siitä sopiminen saattaa viedä enemmän aikaa kuin mitä puolueenuevosto voi siihen käyttää, on tarpeellista, että puolueenuevosto voi, sen jälkeen kuin se itse on, pääpiirteissään hyväksymänsä ohjelman perusteella, hyväksynyt hallitukseen menon, uskoa muut toimenpiteet asiassa — hallituksen seikkaperäisemmän ohjelman laatimisen, siitä sopimisen ja lopullisen hallitukseen menoa koskevan päätöksen tekemisen — eduskuntaryhmälle. Toiseen ponteen on tehty tämänsisältöinen lisäys.

Siihen nähden, mitä alustuksessa sanotaan hallituksen sosialidemokraattisten jäsenten ja sosialidemokraattisen puolueen vuorovaikutuksen tarpeellisuudesta, on lisätty uusi kolmas ponsi.

Koska jo se seikka, että joko puolueenuevoston tai eduskuntaryhmän enemmistön mielestä sosialidemokraattien kuuluminen jo aikaisemmin muodostettuun hallitukseen ei ole enää suotavaa, on omiansa osoittamaan, ettei tätä varten toivottavaa yksimiellisyyttä enää puolueessa vallitse, on neljänteen ponteen tehty sellainen muutos, että kumpikin näistä puolue-elimistä on oikeutettu yksinkertaisella ääntenemmistöllä kutsumaan puolueen jäsenet pois hallituksesta. Jotta kuitenkin olisi takeita siitä, että tätä koskeva päätös tehdään vasta vakavan harkinnan jälkeen, on säädetty, että puolueenuevoston ja eduskuntaryhmän on ennen päätöksen tekoa yhteisesti neuvoteltava asiasta.

.Edellä lausutun perusteella valiokunta ehdottaa päätettäväksi:

1) Sosialidemokraattinen puolue voi (1922 vuoden puoluekokouksen asiasta tekemässä päätöksessä mainittujen tapausten lisäksi) ottaa yksin muodostaakseen hallituksen tai ottaa osaa kokoomushallitukseen, kun sellaisesta menettelystä katsotaan olevan hyötyä työväenluokalle, ja on tällöin lähimmän ajan ohjelmasta sovittava niiden puolueiden kanssa, joiden kannatuksen varaan hallitus muodostetaan.

2) Puolueen osanotosta hallituksen muodostamiseen jokaisessa yksityistapauksessa päättää puolueenuevosto ja sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä. Myönteisen päätöksen aikaansaamiseksi määrätyn hallitusohjelman pohjalla vaaditaan 2/3 ääntenemmistö molemmissa näissä elimissä; kuitenkin voi puolueenuevosto, hyväksyt-

tyään omasta puolestaan äsken mainitulla määräenemmistöllä periaatteessa hallituksen muodostamisen ja pääpiirteissään sen ohjelman, oikeuttaa eduskuntaryhmän, laadittavan seikkaperäisen hallitusohjelman perusteella, samalla määräenemmistöllä lopullisesti hyväksymään hallituksen muodostamisen.

3) Hallituksessa olevain puolueen jäsenten on oltava katkeamattomassa vuorovaikutuksessa puolueen keskuselinten kanssa ja niiden kontrollin alaisina.

4) Kun puolueen jäsenten hallitukseen kuulumiselle ei enää ole edellytyksiä, on puolueen neuvostolla tai sosialidemokraattisella eduskuntaryhmällä; asiasta yhteisesti neuvoteltuaan, oikeus kutsua puolueen jäsenet pois hallituksesta.

A. Huotari huomautti, että ensimmäisessä ponnassa oleva välilause: »1922 vuoden puoluekokouksen asiasta tekemässä päätöksessä mainittujen tapausten lisäksi« on muodollisesti päätöslauselmaan sopimaton ja asiallisesti tarpeeton. Ehdotti koko välilauseen poistettavaksi.

Ehdotusta kannattivat J. F. Aalto ja J. Herajärvi ja hyväksyttiin se ilman äänestystä.

Kun muita muistutuksia päätöslauselmaa vastaan ei esitetty, päätti kokous hyväksyä valiokunnan ehdotuksen Huotarin tekemällä poistoehdotuksella korjattuna. Poistettu välilause on edelläolevassa valiokunnan ehdotuksessa asetettu sulkujen sisään.

Puolueen suhtautuminen kommunismiin.

Neljäntenä kokouspäivänä esiteltiin käsiteltäväksi liitteenä seuraavan alustusvihkon siv. 14—36 esiintyvä toimittaja R. Sventorin zetskin laatima alustus puolueemme suhtautumisesta kommunismiin. Puoluetoimikunta ehdotti alustuksen ponnit hyväksyttäväksi.

J. Jalonen selitti, että hänen valitsijansa hyväksyvät kyllä ehdotetut ponnit, mutta toivovat samalla, että niitä myöskin käytännössä noudatettaisiin. Kommunismi olisi meillä rauennut jo aikoja sitten, jollei sos.-dem. puolue olisi epäviisaalla esiintymisellään sitä tukenut. Kommunistista puoluetta on kohdeltava työväen puolueena ja kukkوتاistelusta sen kanssa luovuttava.

K. Lamminen: Pomet ovat osaksi ristiriidassa perustelujen kanssa. Yhteistoiminta kommunistien kanssa on usein vienyt myös tyydyttäviin tuloksiin ja olisi siihen vastakin pyrittävä.

U. Lappalainen yhtyi kannattamaan alustusta ja sen ponsia sellaisinaan.

K. Nordlund piti keskustelun jatkamista tarpeettomana yhtyen kannattamaan alustuksen ponsia.

Puheenvuorot rajoitettiin.

V. Kivisalo: Hämeenlinnan kunnallisjärjestö kannattaa ponsia muuten, paitsi että 1. pomen loppuosa: pelittelemättä itseltään j.n.e. olisi tarpeettomana poistettava.

R. Sventorzetski toivoi toiseen ponsiin tehtäväksi lisäyksen, jossa sanottaisiin, että satunnaisissa tapauksissa on yhteistoiminta kommunistien kanssa mahdollista puoluetoimikunnan luvalla. Vastusti Kivisaloon poistoehdotusta pitäen tärkeänä, että tunnustetaan kommunismin myönteiset saavutukset.

A. Väisänen selosti kommunismin aiheuttamaa tilannetta Vaasan yhdistymien piirien alueella. Siellä on kommunisteja paljon ja suhtautuminen kommunismiin mutkikkaampaa kuin monessa muussa piirissä. Oikea ratkaisu vaatii monasti erittäin varovaista harkintaa. Pää-äänenkannattajan esiintymistä ei siellä ole katkin ajoin jaksettu ymmärtää. Piti alustuksen ponsia hyvinä.

K. Perho ja T. Nuutinen kannattivat ponsia Sventorzetskin ehdottamalla lisäyksellä täydennettynä ja ehdottivat asian lähetettäväksi valiokuntaan.

Keskustelun päätyttyä tähän lähetettiin asia menettelytapavaliokuntaan.

Viidentenä kokouspäivänä esiteltiin ja keskustelutta hyväksyttiin menettelytapavaliokunnan asiassa laatima mietintö, joka — otsikot ja allekirjoitukset poisjättäen — kuuluu:

«Menettelytapavaliokuntaan valmistelemaa käsittelyä varten lähetetyn, puolueemme suhdetta kommunismiin koskevan ponsilauseen valiokunta ehdottaa hyväksyttäväksi, kuitenkin niin muutettuna, että toinen ja kolmas ponsi saisivat seuraavan sanamuodon:

«että työväenliikkeen eheytyminen, johon on pyrittävä, on saavutettavissa ainoastaan sosialidemokratian periaatteiden pohjalla;

että tilapäinen yhteistoiminta kommunistisella kannalla olevien aineiden kanssa kunnallisvaaleissa, vappumielenosoituksissa ynnä muissa semmoisissa tapauksissa on sallittua ainoastaan, mikäli sosialidemokratian periaatteelta ei sillä loukata, jonka vuoksi paikallisia järjestöjä kehoitetaan tällaisissa tapauksissa tarpeen mukaan pyytämään piiritoimikuntien tai puoluetoimikunnan lausuntoa asiasta.»

Puoluekokouksen hyväksymä päätöslauselma kuuluu näin ollen kokonaisuudessaan:

Esitettyjen tosiseikkojen perusteella ja jättämällä kaikki ennenaikaiset ennustukset kommunismin tulevaisuudesta toistaiseksi syrjään puoluekokous on sitä mieltä,

että sosialidemokraattisen puolueen taholta on vastedeskin tarkkaavaisuudella seurattava uuskommunismiin jatkuvaa kehitystä sekä arvosteltava sitä sellaisena kuin se todellisuudessa on, pittelemättä itseltään enempää sen kielteisiä kuin myönteisiääkään saavutuksia;

että työväenliikkeen eheytyminen, johon on pyrittävä, on saavutettavissa ainoastaan sosialidemokratian periaatteiden pohjalla;

että tilapäinen yhteistoiminta kommunistisella kannalla olevien ainesten kanssa kunnallisvaaleissa, vappumielenosoituksissa ynnä muissa semmoisissa tapauksissa on sallittua ainoastaan, mikäli sosialidemokratian periaatteita ei sillä loukata, jonka vuoksi paikallisia järjestöjä kehoitetaan tällaisissa tapauksissa tarpeen mukaan pyytämään piirtoimikuntien tai puolue-toimikunnan lausuntoa asiasta; ja

että suhtautumisessa n.k. »Suomen sosialistiseen puolueeseen« on tehtävä ero kommunistijohtajien ja niiden vaikutuksen alaisten työläisten välillä, jotta siirtyminen takaisin sosialidemokraattiseen puolueeseen muodostuisi viime-mainituille luonnolliseksi ja helpoksi asiaksi.

Valistustyön järjestäminen.

Neljäntenä kokouspäivänä esiteltiin käsiteltäväksi liitteenä seuraavan alustusvihkon siv. 45—47 esiintyvä Viipurin m.k:n kunnallisjärjestön alustus ja siihen liittyvä puolue-toimikunnan lausunto puolueen jäsenmäärän kohottamisesta. Yhdessä tämän kysymyksen kanssa päätettiin käsitellä alustusvihkon siv. 36—45 esiintyvä T. Tainion laatima ja puolue-toimikunnan hyväksymä alustus järjestötoiminnan elvyttämisestä, mikä kysymys kokouksen esityslistalle oli merkitty käyttäen nimitystä »valistustyön järjestäminen«.

O. Toivonen teroitti aluksi mieliin puolueen periaatteellisen ohjelman tuntemisen ja ymmärtämisen tarpeellisuutta ja merkitystä. Agitatoria järjestettäessä olisi otettava huomioon m.m. pienet valitut lentofehtiset. Yhdistykset olisi jaettava pienin piiriryhmiin, jotka yhteisvoimin keskuudessaan hoitavat valistus- ja agitatori-

työn. Puhetilaisuudet on järjestettävä huolellisesti ja kuulijoita vetäväiksi. Olisi aikaansaatava yleinen ohjelmaopas. Puolueen ja järjestöjen johtohenkilöiden on henkilökohtaisella esimerkillään ja esiintymisellään vaikutettava kokoavasti. Yhdistyksissä samoin kuin johtoelemissäkin tulee toiminnan olla suunniteltua ja säännöstellä yksityiskohtia myöten. Piirien puhujien esiintymisellä on yhtä suuri merkitys kuin puolueen yleisjärjestäjäläkin. Puhujilla tulisi aina kierrellessään olla myytäväksi aiottua kirjallisuutta mukanaan. Maailmansodan jälkeen muotiin tullutta hulikanismia vastaan on kaikkialla rohkeasti taisteltava. Työläiset saatava ymmärtämään oman sanomalehden merkitys ja tilaamisen välttämättömyys. Tähän seikkaan kiinnitettävä huomiota varsinkin siellä, missä työläiset yhä edelleen tilaavat porvarillisia lehtiä.

Puhevuorot rajoitettiin.

T. Lindman piti välttämättömänä tarkastaa, millaisille perustelle puolueen valistustyö pohjautuu ja tulisi pohjautua. Viipurilaisten alustuksessa suositellaan osaksi samanlaisia menettelytapoja, joita edistysmielinen osuuskauppaliike valistustyössään käyttää. Eihän mikään estä käyttämästä näitä samoja menettelytapoja puolueenkin valistustyössä. Tarvittavien varojen saamiseksi on kyllä keinoja olemassa. Puoluesihteri on halunnut säilyttää päätehtävän valistustyössä piirisihtereille, joiden palkkoja hän ehdottaa koroitettavaksi. Tuo on epäonnistunut ehdotus, sillä piiritoimikunnilla ei ole varoja siihen. Valistusviikon järjestämistä koskevasta ehdotuksesta ei ehdottomasti pidetä kiinni, mutta jos sellainen järjestetään, on puolue toimikunnan oltava mukana sen aikana tapahtuvaa toimintaa suunnittelemassa ja ohjaamassa.

V. Huopli piti laajemman puheen valistustyön järjestämisen suuntaviivoista. Huomautti, että kysymys voidaan kokouksessa tarkoitustaan vastaavasti ratkaista vain, jos ei upota liiaksi valistustyön erikoiskysymyksiin, vaan katsellaan sitä laajemmalta ja yleisemmältä kannalta ja samalla tarkastellaan puolueen toimintaa, mahdollisuuksia ja tehtäviä yleensäkin.

Kansalaisista muodostaa jonkunlaisen taitekohdan puolueemme sisäisessäkin kehityksessä. Ennen sitä ilmeni puolueen toiminta joukkojen vaistomaisesti tapahtuvan nousun merkeissä; ja puolueen toiminta sai etupäässä kilhoituksen ja herätyksen leiman. Suotuisat ulkoiset olosuhteet keräsivät myös puolueen ympärille joukkoja. Sen jälkeen ovat olosuhteet muuttuneet. Joukkojen innoitus ja toimintahalu ovat laimentuneet. Toiveet eivät ole toteutuneet, katkeria pettymyksiä on koettu ja valtiollisella ja kunnallisella alalla saavutetut kansanvaltaiset muodot pakottavat puolueen toiminnan suuntautumaan enemmän rakentavaan ja luovaan työhön. Myöskin

viime vuosien maailmanhistorialliset tapaukset ovat vaikuttaneet entisten käsityskantojen muuttumiseen. Voidaan todeta, että Suomen työväenluokka ei henkisesti rakenteeltaan, ajatustavaltaan ole sama kuin ennen kansalaissotaa. Vaikkakin kaikki tämä on osaksi vaikuttanut puolue toiminnan muotoon ja sisältöön, niin voidaan väittää, että puolue toiminta ja sen järjestely on jäänyt jälkeen muuttuneista olosuhteista, jälkeen ajastaan. Tämä koskee erikoisesti juuri valistustyötä. Se ei vastaa niitä vaatimuksia, joita muuttuneet olosuhteet ja puolueen muuttunut asema sille asettavat.

Mitä sitten on tehtävä? Yksistään ponsilla, arvosteluilla ja moitteilla ei uudistusta aikaansaada. Sellaiset asiat eivät parane sanoilla, vaan teoilla. Valistustyön järjestäminen on ensi sijassa henkilö kysymys. Valistustyö ja reklaami on erikoisala, joka vaatii oman specialistinsa, paljon ja ututteraa työkykyä, aloiterikkautta ja tekijältään harrastusta, innostunutta ja lämmintä sydäntä. — Valistustyön järjestämiseen tarvittavia varoja meillä on ja sopivien henkilöiden puute ei ole niin suuri kuin väitetään. Niitä on etsittävä ja kehitettävä, kunnes löydetään oikeat. Ensimmäinen tehtävä, josta kaikki muu riippuu, on tarkoitustaan vastaavan valistustyökeskuksen aikaansaaminen. Järjestettäköön asiat niin, että meillä on säännöllinen, pysyvä agitatsioonikeskus, joka johtaa valistustyötä, kouluttaa piirisihteeireitä, hankkii välineitä, tekee aloitteita, koettaa milloin yhtä, milloin toista keinoa ja muodostaa sen ahjon, josta singotaan iskuja vastustajia vastaan ja lietsotaan innostusta omiin joukkoihin.

J. P y y kannatti Huplin esittämän valistuskeskuksen järjestämistä. Kommunistit ovat lupauksillaan saaneet puolelleen paljon entistä torppariväestöä. Olisi kiinnitettävä erikoista huomiota pienviljelijä väestön palauttamiseksi puolueeseen ja pysyttämiseksi puolueessa. Mahdollisesti järjestettävällä valistusviikolla on valistustyöhön mobilisoitava myöskin kunnallisissa toimissa olevat puolueen jäsenet. Puolue toimikunnan ponsiehdotus on liian pyöreä ja olisi sen vuoksi molemmat ehdotukset sovitettava yhteen.

E. S allila: Alustus ei anna mitään käytännöllistä ohjetta valistustyön järjestelyyn nähden. Yhtyi Huplin lausuntoon valistustyön järjestämisen suuntaviivoista ja esitti yksityiskohtaisen ponsilauselmaehdotuksen, joka erikoisesti nuorisotoimintaa koskevalla ja parilla muulla pienemmällä lisäyksellä täydennettynä tuli myöskin valiokunnan ehdotukseksi ja puoluekokouksen päätökseksi.

E. K u u k k a ja M. S u o k a s' yhtyivät Huplin esittämiin suuntaviivoihin.

H. L a a k s o ei ollut tyytyväinen kumpaankaan alustukseen sellaisenaan. Painosti puolue johdon merkitystä valistustyön järjeste-

lyssä. Puolueen on palkkattava vähintään kaksi puhujaa. Puoluelehtien levitykseen on kiinnitettävä enemmän huomiota. Nuorisoi-erikoisvalistus on kokonaan unohdettu sekä perusteluissa että ponsissa.

T. Taimio: Kun Sos.-dem. Työläisnuorisoliitto ei kuulu puolueeseen, on erikoisesti nuorisoa koskeva valistustyö tahallaan jätetty alustuksen ulkopuolelle. Kysymyksen merkitys on kyllä suuri, mutta on se järjestettävä vasta sitten, kun on aikaansaatu kiinteät suhteet nuorisoliiton kanssa. Toistaiseksi on vain pari pienempää nuorisoliiton osastoa liittynyt puolueeseen.

E. Lähde: On pidettävä silmällä kahta näkökohtaa: herättävää ja kasvattavaa valistustyötä. Meillä ei ole oikeastaan päästy vielä herättävää kasvatustyötä pitemmälle. M.m. Itävallassa ja Ruotsissa on voitu jo tehdä myös kasvattavaa valistustyötä, ja siellä on myöskin tulokset siitä havaittavissa. T. Sivistysliiton opintokerho-työ on myös osoittanut, että vähilläkin toimintavoimilla saadaan paljon aikaan. Puolueemme palveluksessa olleiden henkilöiden toiminnalta on puuttunut järjestävää johtoa.

H. Tuomola kannatti Sallilan ponsiehdotusta tehostaen sen erinäisten kohtien ja lentolehtisten merkitystä.

M. Alanko: Olisi kiinnitettävä erikoista huomiota järjestöjen sisäisen toiminnan elvyttämiseen. Emme ole kylliksi tarkanneet yhdistysten toimintaa sisältäpäin. Hämeenlinnankin piirissä on perustettu yhdistyksiä, jotka kohta puhujan paikkakunnalta poistuttua ovat sammuneet. Valistusviikon järjestäminen olisi jätettävä piirien päätettäväksi. Ehdotti Hämeenlinnan kunnallisjärjestön evästyksen mukaisesti päätettäväksi,

että puolueen valistustyössä on entistä enemmän kiinnitettävä huomiota järjestäytymisen merkitykseen;

että puolueen ja piirien puhujien ja luennoitsijain on matkoilla ohessaan tutustuttava paikalliseen toimintaan ja kiinnitettävä entistä enemmän huomiota siihen seikkaan, missä määrässä puolueen ja piiritoimikuntien ohjeita on noudatettu sekä miten olisi mahdollisuus saada yhdistyksen virkailijat täyttämään tehtävänsä, jos ne on laiminlyöty ja siten sisäinen toiminta ensin elpymään;

että piiritoimikuntien on voimiensa ja varojensa mukaan järjestettävä erityisiä kursseja järjestötoimitsijain kasvattamiseksi ja kehittämiseksi;

että ammatillisesti järjestyneiden puoluetoverien on huolehdittava, että valtiollisen toiminnan ja järjestäytymisen tärkeys tulee myöskin ammattiyhdistysväelle selvitetyksi, ja siten valtiollisen ja ammatillisen liikkeen suhteet läheisemmiksi;

että olisi pyrittävä korottamaan piirisihteerien palkkoja täysin pätevien voimien kiinnittämiseksi mainittuihin toimiin;

että piiritoimikuntien on pyydettävä puoluetolimikunnan lausuntohakijoista piirisihteeripaikkoja täytettäessä, mutta olkoon piiritoimikunnilla oikeus harkintansa mukaan nämä paikat täyttää;

että puoluetolimikuntaa kehoitetaan tarkasti valvomaan valistustyötä kaikissa piireissä, tekemään ja suunnittelemaan uusia aloitteita, jotka olisivat omiaan elvyttämään järjestötoimintaa;

että puoluetolimikunnan on valvottava, että piirikokoukset tekevät tämänluontoisen valistusohjelman; sekä

että puoluetolimikunnan ja puolueen varsinaisten toimitsijain, etupäässä puoluesihteerin, olisi seurattava piirikokouksissa tehtäviä päätöksiä ja läsnäolollaan vaikutettava herättävästi ja innostavasti.

E. Manner kannatti jäsenmäärän kohottamista koskevan alustuksen ponsien hyväksymistä Saililan tekemillä lisäsehdotuksilla täydennettynä ja poistaen alustuksen ponsien neljännen kohdan lopusta sanat: »ja siten valtiollisen ja ammatillisen liikkeen suhteet läheisemmiksi«.

M. Miettinen suositteli kotiagitatsionin käyttämistä vaalien edellä heikosti järjestyneillä paikoilla.

Puhe aika rajoitettiin 2 minuuttiin.

J. Jalonen: Valistuskeskus on kyllä hyvä olemassa, mutta paikallisilla oloilla on myös suuri merkitys. Puolueen jäsenmäärän alenemiseen on ollut syytä myös puoluejohdon harjoittama diktatuuri.

E. Törmä kannatti piirisihteerien palkkojen koroittamista koskevan kohdan poistamista ponsilauselmasta.

Y. Oksanen vertaili puhujain etuja ja vaikeuksia ennen ja nyt, tullen siihen tulokseen, että puhujain asema ennen oli verrattomasti parempi kuin nykyään. Palkat ovat riittämättömiä ja kohtelu maaseudulla välinpitämätöntä ja virallisen kylmää. Päättökseen olisi sisällytettävä, että piirien on pyrittävä, tarvittaessa puolueen avulla, koroittamaan piirisihteerien ja puhujain palkkoja pätevien voimien kiinnittämiseksi mainittuihin toimiin.

E. Valkeisaho toivoi puoluelehtien avustavan puolueosastoja niiden halutessa julkituoda ajatuksensa.

A. Pitkäsilta toivoi puoluejohdon taholta kiinteämpää yhteyttä perusjärjestöjen kanssa valistustyön järjestämisessä. Tehosti sanomalehtien sisällön ja levittämisen merkitystä.

K. Nordlund kiinnitti huomiota Laakson ehdotukseen nuorisovalistustyön järjestämisestä. Kommunistisen toiminnan voima-peräisyys maassamme johtuu etupäässä siitä, että kommunistit ovat muodostaneet nuorisosta iskujoukkoja. Keskitys on valistustyössä välttämätön, mutta se vaatii oikeita miehiä valistustyötä johtamaan. On lähetettävä miehiä kiertämään, mutta myöskin keskuspaikassa tulee olla miehet, jotka panevat työn käyntiin.

H. Seppänen: Teoriat ja suunnitelmat ovat hyödyttömät, jollei niitä saada käytännössä toteutetuiksi. Puolueelle on hankittava tarmokkaita järjestäjiä ja varsinkin Perä-Pohjolaan kiinnitettävä huomiota.

Sv. Telen: Jos kiinnitämme huomiota vain uusien jäsenien koostamiseen, niin tippuu jäseniä samoin tein pois. On kiinnitettävä enemmän huomiota kasvattavaan puoleen ja pyrittävä perustamaan opintokerhoja työväenyhdistysten keskuuteen.

K. Perho vetosi Wiikin aikaisempaan kirjoitukseen, jossa oli teroitettu, että jokaisen puolueen palveluksessa olevan on lähdettävä kansan joukkoon. Toivoi, että Wiik puoluesihteeriksi tultuaan noudattaa tätä neuvoa ja vaatii myös toisten niin tekemään.

K. Siimes yhtyi Huplin lausuntoon ja ehdotti Taimion alustuksen ponsiin lisättäväksi järjestöjen opintokerhotoimintaa ja nuorison valistustyötä tehostavia täydennyksiä ja kannatti piirisihteerien palkkojen korotusta koskevan kohdan poistamista.

J. Herajärvi toivoi sanomalehtien kiinnittävän enemmän huomiota järjestötoimintaan.

Keskustelun päätyttyä tähän lähetettiin asia valiokuntaan.

Viidentenä kokouspäivänä esitettiin ja keskustelutta hyväksyttiin valistus- ja järjestöasiain valiokunnan ehdotus päätöslauselmaksi.

Kokouksen hyväksymä päätöslauselma kuuluu:

Puolueen valistustyön keskus ja ylin ohjaaja on puolue-toimikunta.

Puolue-toimikunta hankkii piireille yhteisiä valistusvälineitä ja seuraa valppaasti valistustoiminnan ja -välineitten nopeasti tapahtuvaa kehitystä ja ottaa valistustyössä käytäntöön uusimpia muotoja ja saavutuksia.

Puolue-toimikunta antaa piireille ja puoluejärjestöille valistustyön järjestämisessä yleisiä ohjeita ja huolehtii, että piirit, kunnallis- ja puoluejärjestöt toimivat valistustyössä ohjeiden mukaisesti.

Järjestötoiminnan elvyttämisessä ja valistustyön järjestämisessä on lähinnä kiinnitettävä huomiota seuraavien seikkoihin:

että keskukselta käsin jatkuvasti ja säännöllisesti johdetaan ja suoritetaan puolueen herätys-, valistus-, kasvatus- ja opintotyötä;

että puolueen valistustyössä on entistä enemmän kiinnitettävä huomiota järjestäytymisen merkitykseen;

että puolueen jäsenmäärän kohottamiseksi on silloin tällöin mahdollisuuksien mukaan järjestettävä erikoinen puolueen valistusviikko;

että puolueosastojen on, sopivina aikoina järjestettävä ohjelmallisia vapailltamia;

että puoluetoimikunnan tulee kiinnittää huomiota kirjalliseen valistustyöhön, lähettämällä puoluelehdille säännöllisesti agitatioonikirjoitelmia ja herätysartikkeleita sekä julkaisemalla lentolehtisiä ja kirjasia päivän kysymyksistä;

että puolueen ja piirien puhujien ja luennoitsijoiden on matkoilla ollessaan tutustuttava paikallisiin olosuhteisiin ja annettava yksityiskohtaisia ohjeita asianomaisille johtokunnille järjestötoiminnan ja valistustyön vilkastuttamiseksi ja kuntoon saamiseksi;

että piiritoimikuntien on voimiensa ja varojensa mukaan, puoluetoimikunnan apua ja ohjeita noudattaen, järjestettävä erityisiä kurseja paikallisten järjestötoimitsijain kasvattamiseksi ja kehittämiseksi;

että puoluejärjestöjen on, mahdollisuuksien mukaan, perustettava opintokerhoja ja huolehdittava puolueen ja piirien paikkakunnalle järjestämien valistus- ja opintotilaisuuksien ilmoitusten levittämisestä, lisäohjelmasta ja muusta käytännöllisestä järjestämisestä. Myöskin on puoluejärjestöjen huolehdittava siitä, etteivät sen omistamat kokous- ja juhlapaikat pääse rakennusten ja kalustojen puolesta rappeutumaan, vaan että huoneustot pidetään tarkoituksenmukaisessa kunnossa, ja että kaikissa tilaisuuksissa vallitsee mallikelpoinen järjestys;

että puoluejärjestöjen ja toimitsijain toiselta puolen ja puoluelehtien toiselta puolen tulee olla läheisessä vuorovaikutuksessa keskenään valistustyön järjestämisessä ja toteuttamisessa;

että ammatillisesti järjestyneiden puoluetoverien on huolehdittava, että valtiollisen toiminnan ja -järjestäytymisen tärkeys tulee myöskin ammattiyhdistysväelle selvitettyksi;

että piiritoimikuntien on pyydettävä puoluetoimikunnan lausunto hakijoista piirisihteerin toimia täytettäessä, ja että piirisihteerien toimiin pyritään kiinnittämään täysin päteviä voimia.

Erikoisesti nuorisotoimintaan nähden päättää puoluekokous:

Ottaen huomioon sen vaikean tilanteen ja heikon taloudellisen aseman, mihin Sos.-dem. Työläisnuorisoliitto on joutunut taistellessaan kommunistista hajoitustyötä vastaan sosialidemokraattisen aatteen tunnetuksi tekemiseksi maan työläisnuorison keskuudessa, sen herättämiseksi ja järjestämiseksi sos.-dem. nuoriso-osastoihin, jättää kokous puoluetoimikunnan tehtäväksi:

1) kehoittaa kaikkia puolueosastoja kiinnittämään edelleenkin vakavaa huomiota työläisnuorison järjestämis- ja valistustyöhön sekä antamaan neuvoja ja taloudellista tukea paikkakunnallaan toimivalle sos.-dem. nuoriso-osastolle;

2) kehoittaa puoluetoimikuntaa heikkoja piirejä y.m. järjestöjä avustaessaan ottamaan myöskin huomioon Työläisnuorisoliiton.

Raittiuskysymys.

Neljäntenä kokouspäivänä esiteltiin käsiteltäväksi liitteenä seuraavan alustusvihkon sivuilla 53—60 esiintyvä Toveriseuran alustus ja puoluetoimikunnan antama lausunto ja tekemä ehdotus raittiuskysymyksestä.

J. Virtanen kiinnitti huomiota järjestöjen suhtautumiseen kieltoakitilanteeseen huomauttaen, että yhdistykset eivät riittävästi tue raittiusasiasiaa. Myöskin puoluelehden toimituksissa tapahtuu kieltoain rikkomuksia. Puoluejärjestöt olisi saatava tukemaan kielto lakia puoluekokouksen päätöksen avulla ja siinä edustettujen joukkojen yhteisvoimin. Toivoi että kokous käsitelisi asiaa arvovaltaisesti ja viittasi Sos.-dem. Työläisnaisliiton edustajakokouksessaan joku päivä aikaisemmin asiasta tekemään päätökseen.

Puheenvuorot ja puheaika rajoitettiin.

A. Lehtonen kannatti puoluetoimikunnan ehdotusta ja paheksui sitä tapaa, millä raittiushiiton kiihkeimpien jäsenten taholta oli suhtauduttu eri mieltä oleviin.

J. Herajärvi selosti Toveriseuran alustuksen syntyhistoriaa huomauttaen, että alustus oli raittiushiiton liittotoimikunnan laatima ja hyväksymä ja oli se aluksi jätetty liittotoimikunnan taholta suoraan puoluetoimikunnalle, joka ei kuitenkaan ottanut sitä huomioon, perustellen menettelyään sillä, ettei raittiushiitto ole puolueen jäsenosasto. Selosti asiaa laajemmin arvostellen puoluetoimikunnan ehdotusta ja suositellen Toveriseuran alustuksen hyväksymistä. Jollei Toveriseuran ehdotusta sellaisenaan voida hyväksyä, olisi valiokunnan sovellettava päätökseen ainakin väkijuomain luvaton maahantuontia ja raittiuosopetuksen tehostamista kouluissa koskevat kohdat tästä ehdotuksesta. Huomautti kuitenkin, että Helsingin kunnallisjärjestö oli evästännyt hänet kannattamaan puoluetoimikunnan ehdotusta.

V. Kivisalo kertoi Hämeenlinnan kunnallisjärjestön asettuneen pääasiassa alustuksen kannalle, mutta tehneen sen ponsiehdotukseen erinäisiä muutoksia. Ehdotti ponsiin sisällytettäväksi seuraavaa:

Jokaisessa puolueosastossa on toimeenpantava entistä tiukempi toverikuri kieltoakirikkomusten estämiseksi; jäsenelle, joka juoppittelullaan häpäisee puolueen mainetta, on sellaisesta menettelystä ensin annettava vakava varoitus ja jos rikkomus sen jälkeen uusiintuu, on hänet määrääjäksi erotettava jäsenyydestä;

jokaisen puolueosaston olisi tuettava Sos.-dem. Raittiushiiton toimintaa olemalla sen kanssa vuorovaikutuksessa, levittämällä sen

julkaisemia lehtiä ja raittiuskirjallisuutta sekä, missä se on mahdollista, perustamalla keskuuteensa sen alainen raittiuosasto sekä yleensä huolehdittava paikkakunnallaan raittiutyöstä, erittäinkin lasten ja nuorten raittiuskasvatuksesta.

J. Pyy: Koska olemme lainsäädännön kautta pyrkineet kielto-lain alaisuuteen, niin on meidän myös keskuudessamme se toteutettava. Ehdotti puoluetoimikunnan ponsiin lisättäväksi,

että työväenluokan edustajiksi valtiollisiin ja kunnallisiin luottamustoimiin asetetaan ainoastaan raittiita puoluetovereita ja että heidän on vaikutettava sikäli kuin siihen on tilaisuutta, siihen suuntaan, että valtion virkoihin nimitetään vain kielto-lain kannattajia sekä että työväen valtuutettujen joutuessa kunnallisiin tehtäviin on pyrittävä tehostamaan kunnallista raittiussvalvontatyötä sekä edistettävä raittiuseropetuksen ottamista opetusohjelmaan kansakouluissa.«

A. Gylling: Kielto-lain kautta tehty parsinta on puutteellinen. Olisi pyrittävä lainsäädäntöön, johon ei jäisi takaportteja. Ehdotti asian lähetettäväksi valiokuntaan.

K. Kajanto kannatti puoluetoimikunnan ehdotusta, ehdottaen kuitenkin toisen ponnien loppuosan kuulumaan:

»sekä poistaa kaikki sellaiset esteet, jotka lakeina tai hallinnollisina määräyksinä saattavat estää työväenjärjestöjen tai kuntain taholta järjestettyä raittiustyötä, kuin myös asianomaisia puoluejärjestöjä ja eduskuntaryhmää.«

J. H. Muikku kertoi valitsijainsa yhtyneen pääasiassa Toveriseuran ehdotukseen.

U. Järvinen yhtyi kannattamaan Toveriseuran ponsia, joihin olisi kuitenkin tehtävä pari korjausta. Järjestöjen jäseniksi on hyväksyttävä ei-raittiitakin ja kasvatettava nämä raittiiksi, mutta heitä ei ole käytettävä luottamustoimiin ennenkuin ovat luotettavasti raittiita.

J. Kosonen: Surkeata kielto-lakitilannetta tuskin voidaan ponsilla pelastaa. Piti puoluetoimikunnan ehdottamaa päätöslauselmaa riittävänä. Jos kuitenkin haluttaisiin lisää ponsia, voidaan puoluetoimikunnan ponsien lisäksi ottaa Toveriseuran alustuksen 3. ja 4. kohta.

J. Kuusilehto yhtyi edelliseen puhujaan.

V. Vaurio: Alustuksen ponsien 2. kohta on mahdoton käytännössä toteuttaa. Muut ponnit voidaan hyväksyä.

Sv. Telen kannatti puoluetoimikunnan ehdottamia ponsia, joihin voidaan tehdä pieniä lisäyksiä. Puolue on saatava ehdottomasti raittiiksi, eikä enemmän palkatuille kuin palkattomillekaan saa myöntää oikeutta juoda.

J. Nieminen ehdotti alustuksen ponsiin eräitä muutoksia ja yhtyi muuten Kivisaloon lausuntoon.

H. Kempainen yhtyi puoluetolimikunnan ehdotukseen.

E. Lehtola kannatti Kivisaloon ehdotusta.

H. Klinga kannatti puoluetolimikunnan ponsia Kuusilehdon lisäysehdoituksella täydennettynä.

V. Voionmaa: Käytännöllisenä keskustelun kysymyksenä tässä keskustelussa on kysymys siitä, mikä on oleva puolueen osastojen suhde sos.-dem. raittiusjärjestöön. Neljä ratkaisua on mahdollista: 1) että puolueosastot velvoitetaan liittymään raittiusliittoon; 2) että niitä kehoitetaan — ei pakoteta — liittymään; 3) ettei kielletä liittymästä, ja 4) että kielletään liittymästä. Minusta nuo kaksi äärimmäistä vaihtoehtoa on hylättävä. Asettuisin siinä kannalle, että osastoja kehoitettaisiin raittine jäsenineen liittymään sos.-dem. raittiusliittoon tai että niitä ei ainakaan kielletä liittymästä. Näitä kahta vaihtoehtoa voi harkita siinä valiokunnassa, johon todennäköisesti tämä asia tulee lykättäväksi. Semmoinen lisäys minusta kyllä olisi mahdollinen. Mitä sitten tulee Herajärven huomautukseen, että nuo entiset ponnat, joiden alkuvaiheissa olen ollut mukana, eivät ole riittävät, niin tahdon huomauttaa, että ne koskevat puolueemme suhdetta kielto lakiin eikä koko kielto lakiohjelmaa, ja niissä velvoitetaan eduskuntaryhmä toimimaan laansäädännöllistä tietä kielto lain tehostamiseksi. Eduskuntaryhmän taholta on tehty m.m. semmoinen aloite, jota tässä nimenomaan vaaditaan, opetuksen tehostamisesta kouluissa — on tehty laaja anomus, josta tulokset on nähtävänä tänä keväänä; koska se parasta aikaa kulkee hallituksessa. Entisen puolue päätös ei sulje pois, se sisältää itse asiassa kaiken sen, mitä Toveriseuran lausunnossa ehdotetaan, ja paljon muuta, mutta nimenomaan se koskee puolueen suhtautumista kielto lakiasiaan ja minusta se kelpaisi päätökseksi. Minusta ei ole mitään tosiasiallista syytä esiintynyt sen muuttamiseen. Siinäkin on vielä paljon toivomista. Mutta puolueosastojen suhtautuminen raittiusliittoon on uusi seikka, jota sietäisi harkita, jotta tulaisiin sovinnolliseen päätökseen. Ei asiaa sillä ajeta, että ehdottomaan raittiusliittoon ihmisistä työmämme, vaikka vaadimme kielto lain kunnioittamista, joka on maan yleinen laki. Mutta koettakaamme edistää raittiusvaatimusta, menkäämme sovinnollista tietä eteenpäin, eikä loukata niitä, jotka valittavasti eivät ole tulleet ymmärtämään tämän asian suurta merkitystä.

H. Laakso: Entisen päätöksen muuttamiseen ei ole muuta perustetta kuin se, ettei sitä ole käytännössä noudatettu. Ei ole puoluekokouksen arvon mukaista tehdä päätöksiä, joita ei voida noudattaa.

Keskustelun päätyttyä tähän meni asia valiokuntaan.

Viidentenä kokouspäivänä esiteltiin valistus- ja järjestöasiain valiokunnan asiasta laatima mietintö, joka — otsikot ja allekirjoitukset poisjättäen — kuuluu:

Valistus- ja järjestöasiainvaliokunta on raittiuskysymystä käsitellessään ottanut käsittelyn pohjaksi Helsingin Toveriseuran alustuksen ja Sos.-dem. Puoluetoimikunnan sen johdosta antaman lausunnon sekä ne ehdotukset, joita puoluekokouksessa toimitetussa lähetekeskustelussa esitettiin. Kaikkia näitä ehdotuksia harkittuaan tuli valiokunta siihen tulokseen, että vuoden 1922 puoluekokouksessa tehty päätös raittiuskysymyksessä on niin laajakantoinen ja perusteellinen, ettei sen perinpohjaisempaan muuttamiseen valiokunnan mielestä ole mitään perusteltua syytä. Muutamia pinempiä lisäyksiä, joita lähetekeskustelussa on kannatettu, valiokunta kuitenkin pitää tarpeellisena.

Valiokunta ehdottaa puoluekokouksen päätettäväksi:

Harkittuaan kieltolakiasian nykyistä tilaa maassamme puoluekokous — uudistaen edellisen puoluekokouksen päätöksen — asettuu jyrkästi vastustamaan porvarillisia kieltolain kumoamisyrityksiä ja pitää tarpeellisena lujittaa pyrkimyksiä kieltolain toteuttamiseksi. Siinä tarkoituksessa puoluekokous:

velvoittaa eduskuntaryhmän tarmokkaasti toimimaan kieltolain-säädännön edelleen kehittämiseksi ja tehostamiseksi sekä asianomaisia puoluejärjestöjä voimakkaasti ottamaan osaa kunnalliseen työhön kieltolain valvonnan ja kansan raitistamisen edistämiseksi;

vaatii kaikkia puoluejärjestöjä ankarimmin valvomaan, ettei niiden toiminnan yhteydessä ja niiden huoneistoissa ja alueella tapahdu minkäänlaisia kieltolain rikkomisia ja samoin jokaista puolueen jäsentä omasta kohdastaan noudattamaan kieltolakia;

asettaa puolueen toimihenkilöille, varsinkin palkatuille ehdottoman raittiuden vaatimuksen, lausuen samalla puolueen siveellisiin päämääriin kuuluvan, että jokainen sen jäsen on ehdottomasti raitis;

kehoittaa kaikkia työläisiä ja työväenjärjestöjä kaikin tavoin suosimaan ja kannattamaan työväen vapaita raittiuserientoja ja järjestöjä, missä se suinkin käy päinsä, perustamaan keskuuteensa raittiuosastoja, jotka liittyvät Sosialidemokraattiseen Raittiustyttöön ja levittävät raittiuskirjallisuutta ja huolehtivat raittiustyöstä paikkakunnalla;

velvoittaa puolueen sanomalehdistön huolellisesti seuraamaan kieltolakiolojen kehitystä ja itse puolestaan lakkaamatta taistelemaan kieltolain ja kansanraittiuden puolesta.

Edelleen,

että luvaton väkijuomien maahantuonti on ehdottomasti ehkäistävä järjestysviranomaisten ja tarpeen vaatiessa maan vakinaisen puolustusväen avulla;

että raittiusopetus maan kaikissa kouluissa ja valtion avustamisissa oppilaitoksissa on saatettava tarkoitustaan vastaavalle kannalle;

että kuntien valtuustoissa toimivat sos.-dem. valtuutetut vaikuttavat siihen suuntaan, että kunnat vaihtavat tarmokkaita raittiushenkilöitä raittiuslautakuntiin ja myöntävät varoja raittiustyön tekemiseksi sekä liittyvät yhteistoimintaan kiekolain turvaamiseksi ja salakuljetuksen estämiseksi.

J. Herajärvi kannatti mietinnön sellaisenaan hyväksymistä.

E. Lehtola ehdotti poistettavaksi 3. kohdassa olevat sanat: »varsinkin palkatuille».

J. Pyy ja Sv. Telen kannattivat Lehtolan ehdotusta.

A. Gylling ehdotti varojen myöntämistä koskevan kehoituksen poistettavaksi.

E. Kuukka kannatti sanojen »varsinkin palkatuille» poistamista ja kaipasi määritelmää siitä, milloin väkijuomarikkomusten vuoksi erottaminen on toimeenpantava.

U. Lappalainen ja J. Kosonen kannattivat mietinnön sellaisenaan hyväksymistä.

Koeäänestysten tapahduttua mietinnön ja siihen tehtyjen muutosehdotusten välillä todettiin, että mietintö oli hyväksytty sellaisenaan.

Puoluetoimikunnan valinta.

Aikaisemmin tehdyn päätöksen mukaisesti otettiin neljännen kokouspäivän aamuistunnossa käsiteltäväksi kysymys puoluetoimikunnan kokoonpanosta. Aluksi päätettiin keskustelu jakaa siten, että ensin keskustellaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan paikain täyttämisestä, sen jälkeen sihteerin toimen täyttämisestä ja lopuksi puoluetoimikunnan muusta kokoonpanosta.

Puheenjohtajakysymys.

J. Vuoristo: Asiaa on arvosteltava kahdelta näkökannalta, s.o. 1) henkilökysymyksenä eli kuka henkilökohtaisesti on sopivin tehtävään ja 2) miten toimenhaltija vaikuttaa puolueen sisäisen voiman kasvuun ja kehitykseen. Jälkimäinen näkökohta on ratkaisevin. Jos tältä näkökannalta lähdetään, on Paasivuori sopivampi puheenjohtajaksi kuin Tanner. Tanner on kyllä moniin avuihinsa nähden esikuvallinen, mutta asemansa vuoksi suuren taloudellisen liikkeen

johtajana ei hän sovi tälle paikalle, koska hänen olonsa puolueen puheenjohtajana on omiaan karkoittamaan teollisuustyöväestöä yhä enemmän puolueesta. Mitä Paasivuoreen tulee, niin on hän kyllä jäykkä, ei ole hieno seurustelumies, mutta hän olisi juuri sellainen henkilö, joka keräisi työväen luottamuksen ja hankkisi puolueellemme arvonantoa. Hän on perikuvallinen symboli proletariisesta puolueestamme, ja ihmetyttää, ettei häntä pidettäisi soveliaana puheenjohtajan paikalle.

A. Gylling yhtyi Vuoriston lausuntoon.

Puhevuorot ja puheaika rajoitettiin.

R. Itkonen: Puheenjohtajan täytyy edustaa puoluetta joukkoihin päin. Hänen pitää olla ikäänkuin puolueen vertauskuva, ikäänkuin lippu, joka pystyy kokoamaan työn armeijat puolueen ympärille mahdollisimman sankoissa joukoissa. On erittäin hyvä, jos puolueen puheenjohtajalla sen lisäksi on muita ominaisuuksia, jos hän on joustava, työteliäs, monipuolinen j.n.e. Mutta nämä ominaisuudet ovat vähemmästä merkityksestä. Puoluesihteri on se, jonka täytyy pystyä suorittamaan monipuoliset juoksevat tehtävät, kun taas puheenjohtaja on edustava henkilö ja tässä tapauksessa edustava joukkoihin päin. Toinen painava seikka on se, että työn ja vaikutusvallan jako täytyy kasanvaltaisessa puolueessa olla veraten pitkälle kehittynyt. Meidän puolueessamme on keskitys mennyt liian pitkälle. Lisäksi on otettava huomioon se joukkopsykologiselta kannalta tärkeä seikka, että nykyinen puheenjohtajamme joutuu Elannon johtajana esiintymään työläisiä vastaan. Tällä seikalla ei tosin ole niin paljon asiallista merkitystä, mutta jos kokous sivuuttaa tämän seikan psykologisen merkityksen, niin ei kokous ole tehtävänsä tasalla.

Pja huomautti lopuksi, ettei hänen kannanottonsa suinkaan ole mikään persoonallinen hyökkäys Tanneria vastaan, jota oli poliittisesti ja asiallisesti puolustanut milteipä kaikissa asioissa. Huomautti Tannerin itsensäkin aikaisemmin puhuneen toimiensa aiheuttamista ristiriidoista ja toivoi hänen nyt kieltäytyvän puolueen puheenjohtajan ehdokkuudesta.

M. Ampuja oli sitä mieltä, ettei yksin Tannerin taloudellinen asema tee häntä sopimattomaksi puolueen puheenjohtajan toimeen. Hän on aikaisemmin kannattanut toimenpiteitä, joita työväki ei voi hyväksyä ja on senvuoksi persoonallisestikin sopimaton puheenjohtajaksi.

P. Leskinen: Evästäjani eivät kiellä Paasivuoren kykyä, mutta haluavat säilyttää Tannerin puheenjohtajana. Paasivuoren valitseminen voisi merkitä puolueen henkisten voimien heikkenemistä. Paasivuorelle on varattava tilaisuus, jos niin tarvitaan, päästä jälleen ammattijärjestön puheenjohtajaksi.

K. Siimes oli Vuoriston, Itkosen ja Ampujan kannalla. Piti tahdittomana, että S.S. oli merkinnyt oman kantansa asiasta. Tanner on kyllä kunnollisesti täyttänyt paikkansa, mutta nyt on hänen puolueen edun nimessä väistyttävä.

A. Toivari: On ikävä ilmiö puolueemme keskuudessa, että henkilö, joka on vaikeimpana aikana täyttänyt tehtävänsä kunnollisesti, kohta sen jälkeen syrjäytetään paikaltaan. Ei ole esitetty päteviä syytä Tannerin ehdokkuutta vastaan. Psykologisten seikkojen peiko ei niitä. On opetettava joukkoja ymmärtämään asioita oikealla tavalla. Kun on tunnustettu, että Tanner on nostanut puolueen jaloilleen, niin antakaamme hänen kasvattaa se miehiksi saakka.

T. Nuutinen huomautti, ettei Edannon suuruus ole yksin Tannerin ansiota, vaan on hänellä siinä samoin kuin puolueessakin toiset henkilöt ja elimet rinnallaan. Pitäkööt ne miehen kurissa. Ei ole esitetty mitään asiallista syytä Tanneria vastaan. Puolueella ei ole varaa heittää kykenevää miestä yli laidan.

E. Saarinen: Eräät ainekset puolueessa näyttävät ottaneen elämäntehtäväkseen Tannerin syrjäyttämisen. Asiallisia syytä hänen syrjäyttämisekseen ei ole esitetty. Sitä joukkopsykologista vaikutusta, mistä Itkonen puhui, ei ole työläisten keskuudessa todettu.

K. Kempainen ilmoitti valitsijainsa kannattavan entisen puheenjohtajan edelleen pysyttämistä.

J. Leino ilmoitti porilaisten enemmistön olevan Tannerin valitsemisen kannalla.

P. Nevalainen ilmoitti edustavansa sekä teollisuustyöläisiä että osuuskauppaväkeä ja olevansa sitä mieltä, että puheenjohtajaa olisi vaihdettava ennenkaikkea siksi, että Tanner itse säästyisi puheenjohtaja-aseman tuottamista ristiriidoista.

J. Palmén puolusti Tannerin ehdokkuutta huomauttaen, että myöskin edistysmielinen osuuskauppaliike on periaatteiltaan sosialistista. Ponnistuksista huolimatta ei ole saatu aikaan sellaista psykologista vaikutusta, joka pakottaisi ajamaan Tannerin pelloille. Hämeen läänin eteläisen piirin edustajat kannattavat Tanneria.

E. Jokinen ilmoitti vakavan ja perinpohjaisen harkinnan jälkeen päättäneensä äänestää Tanneria. Polemisoi Tannerin vastustajien lausuntoja vastaan.

V. Piippo: Tanneria vastaan esitetyt seikat ovat toisarvoisia. Me maalaiset muistamme sen taistelun, minkä Tanner on käynyt puolueen nostamiseksi. Ellei parempaa vasta-ehdokasta ja pahempia syytöksiä Tanneria vastaan ilmaannu, on hänet valittava puheenjohtajaksi.

I. Penttala: Tämän kokouksen jälkeen on entistä tärkeämpää, että puolueen puheenjohtaja on kyvykäs ja edustava henkilö. Arvosteli vastapuolueen menettelytapoja Tannerin syrjäyttämiseksi ja kannatti Tannerin valitsemista.

Hj. Gorman tiedusteli, mitä hyvää Tanner on puolucelle tehnyt. Tosin hän on ollut mukana, mutta hän on myös nähnyt puolueen kasvavan alaspäin. Uskoi, ettei kukaan käsi sydämellään ja ajatellen voi kannattaa Tannerin ehdokkuutta. Johdossa on ollut vika ja siksi on johtoa muutettava. Kannatti Paasivuoren valitsemista.

J. Pyy kannatti Paasivuoren ehdokkuutta, pitäen puolueen arvovallan säilyttämisen vuoksi välttämättömänä, että puolueen puheenjohtajaa vaihdetaan. Toivoi Tannerin kieltäytyvän puheenjohtajan ehdokkuudesta. Puolueen muissa luottamustehtävissä olisi Tanneria kuitenkin edelleen käytettävä.

J. F. Aalto vastusti Tannerin valitsemista vakuuttaen, ettei hänen vastustuksensa johtunut mistään persoonallisista syistä.

A. Lehikoinen ilmoitti Kuopion itäisen piirin edustajain päätäneen äänestää Tanneria.

A. Pitkäsilta kannatti Tannerin ehdokkuutta katsoen, ettei oltu esitetty päteviä syitä puheenjohtajan vaihtamiseen.

H. Ahmala kannatti Tannerin ehdokkuutta.

E. Lähde huomautti, että Uudenmaan edustajat ovat Tanneria vastaan, mikä osoittaa, että siellä, missä Tannerin toimintaa lähemmin tunnetaan, hänen vaikutuksensa ja kannatuksensa on vähäistä.

J. Herajärvi ilmoitti Helsingin kunnallisjärjestön kannattavan Paasivuoren valintaa. Katsoi puolueen puheenjohtajan olevan osaltaan syypää siihen, että sosialidemokraattiset järjestöt Helsingissä ovat niin heikkoja ja kommunistiset järjestöt voimakkaita.

V. Kanto ilmoitti Tampereen kunnallisjärjestön yksimielisesti kannattavan Tannerin valitsemista.

Keskustelu asiasta päättyi tähän. Vaalin toimittaminen jäi — aikaisemmin tehdyn päätöksen mukaisesti — seuraavaan aamuun. Samalla päätettiin, että varapuheenjohtajan vaali toimitetaan puheenjohtajan vaalin yhteydessä siten, että eniten ääniä saanut tulee puheenjohtajaksi ja seuraava äänimäärässä varapuheenjohtajaksi.

Seuraavana kokouspäivänä toimitetussa lippuäänestyksessä käytti äänioikeuttaan kaikkiaan 106 edustajaa, joista 53 kannatti Tanneria, 52 Paasivuorta ja 1 Itkosta, jakautuen annetut äänimäärät seuraavasti: Väinö Tanner 12,267, Matti Paasivuori 11,507 ja Rieti Itkonen 260 ääntä.

Tapahtuneen äänestyksen perusteella todettiin, että Tanner oli valittu puoluetoimikunnan puheenjohtajaksi ja Paasivuori varapuheenjohtajaksi.

Myöhemmin samana päivänä esitettiin kokoukselle seuraava kirjeelmä:

Puoluekokoukselle.

Kun puoluetoimikunnan puheenjohtajan vaalin tulos osoitti, ettei minulla ole yleisempää kannatusta puoluekokouksessa ja kun lisäksi puoluetoimikunnan kokoonpano on tullut semmoiseksi, ettei hedelmällinen yhteistyö siinä ole mahdollinen, ilmoitan täten puoluekokoukselle kunnioittaen, etten voi ottaa vastaan puoluetoimikunnan puheenjohtajan tointa.

Toimintani puoluetoimikunnassa täten päättyessä pyydän kiittää kaikesta tähän saakka nauttimastani luottamuksesta.

Helsingissä 5 päivänä helmikuuta 1925.

Väinö Tanner.

Kirjelmän johdosta virisi lyhyempi keskustelu, jossa useat puheen-
vurojen käyttäjät valittivat tapahtunutta ja toivoivat Tannerin peruuttavan kieltäytymisensä. Keskustelun päätyttyä hyväksyttiin Tannerin kieltäytyminen ja lausui kokous V. Kivisalonen keskustelun aikana tekemän ehdotuksen mukaisesti yksimielisen tunnustuksen ja kiitoksen Tannerille hänen puolueen puheenjohtajana puolueen hyväksi suorittamansa työn johdosta.

Tämän jälkeen ryhdyttiin keskustelemaan puheenjohtajan paikan uudelleen täyttämisestä.

A. Lehtikoinen ehdotti puheenjohtajaksi J. W. Kedon ja, kun tämä jyrkästi kieltäytyi, R. Itkosen.

K. Nordlund ilmoitti oleensa Tannerin valitsemisen kannalla, mutta kun tämä on kieltäytynyt, olisi kokouksen otettava asia rauhallisesti ja valittava Paasivuori puheenjohtajaksi.

E. Sairanen ja P. Leskinen kannattivat Nordlundin ehdotusta.

Päätettiin ilman äänestystä valita Matti Paasivuori puoluetoimikunnan puheenjohtajaksi.

Samoin päätettiin ilman äänestystä valita puoluetoimikunnan varapuheenjohtajaksi Rieti Itkonen joka puoluetoimikunnan jäsenten vaalissa on saanut suurimman äänimäärän.

Puoluesihteerin toimen täyttäminen.

Puheenjohtajan paikan täyttämistä koskevan keskustelun päätyttyä ryhdyttiin neljäntenä kokouspäivänä keskustelemaan puoluesihteerin toimen täyttämisestä.

Kohta keskustelun alkaessa pyydettiin lukuisasti puheenvuoroja, mistä oli seurauksena, että neljännen puheenvuoron jälkeen puheenvuorot rajoitettiin ja puheajaksi määrättiin 1 minuutti.

J. Kuittinen arvosteli T. Tainion sopivaisuutta sihteerin toimeen, tullen siihen tulokseen, että sihteerinä olisi vaihdettava. Ehdotti toimeen K. H. Wiikin. Ehdotusta kannattivat U. Järvinen, E. Sairanen, J. Pyy, A. Sahlman, P. Leskinen, S. Villgren, T. Nuutinen, K. Siimes, A. Miettinen, K. Perho, J. H. Muikku ja E. Manner.

J. Leino, J. Herajärven ja M. Alangon kannattamana ehdotti, että päätettäisiin palkattavaksi kaksi puoluesihteerinä, joista toisen valitsee puoluekokous ja toisen puoluetoimikunta. Kokouksessa valittavaksi sihteeriksi kannattivat kaikki edellämainitut K. H. Wiikiä.

K. H. Wiik: Minä oikeastaan pyysin puheenvuoron voidakseni vastata mahdollisiin väitteisiin, jotka eivät olisi totuuden kanssa yhtäpitäviä, mutta kun, mitään sellaisia ei ole esitetty, niin minä ainoastaan annan yhden lyhyen selityksen. Kuten useat toverit tietänevät, on tätä paikkaa minulle jo aikaisemmin tarjottu, mutta olen silloin kieltäytynyt, osaksi yksityisistä syistä, jotka edelleen ovat voimassa, osaksi myös siitä syystä, että en ole luottanut omaan kykyyni. Kun kuitenkin toiset näyttävät olevan tässä suhteessa toista mieltä, en katso enää voivani kieltäytyä. Mutta se selitys, jonka tahdon antaa, on seuraava:

Puolueessa on, kuten on aivan luonnollista ja oikein, havaittavissa erilaisia ryhmyksiä, klikkejä, jos niin saa sanoa, ja luonnollista myös on, että miltei jokainen lukeutuu jonkinlaiseen sellaiseen mielipide-ryhmään. Minä en ole kiinteästi lukeutunut mihinkään sellaiseen mielipideryhmään, ja jos minut tahdotaan puoluesihteeriksi valita, niin minä vielä vähemmän tulisin sitä tekemään. Minun mielestäni on aivan väärin, että vaikutusvaltaisella paikalla oleva luottamushenkilö antautuu yksipuolisesti palvelemaan jonkin vussin klikin erikoisetuja, jonka vuoksi, jos joku on sellaista minulta odottanut, hän on ehdottomasti väärässä. Ja jos tulen valituksi, tulen ehdottomasti pitämään sekä oikeutenani että velvollisuutenani edistää yksinomaan puolueen kokonaisetuja. (Hyvä-huutoja, vilkkaita suosionosoituksia.)

Keskustelun päätyttyä hyväksyi kokous Leinon ehdotuksen päättää en puolueelle hankittavaksi kaksi sihteerinä, joista toisen valitsee puoluekokous ja toisen puoluetoimikunta.

Aikaisemman päätöksen mukaisesti siirrettiin puoluesihteerin vaali seuraavana päivänä tapahtuyaksi.

Kun seuraavana päivänä piti ryhtyä toimittamaan sihteerin vaalia, todettiin, että edellisenä päivänä käydyssä keskustelussa oli esitetty vain yksi ehdokas, K. H. Wiik. Tämän johdosta ja kun kukaan ei äänestystä vaatinut päätti kokous ilman äänestystä valita puoluesihteeriksi K. H. Wiikin.

Puoluetoimikunnan jäsenten vaali.

Puoluesihteerin toimen täyttämistä koskevan keskustelun päätyttyä esitettiin neljäntenä kokouspäivänä käsiteltäväksi puoluetoimikunnan jäsenten valintaa koskeva kysymys.

K. Nordlund A. Lehikoisen kannattamana ehdotti, ettei ehdokkaiden sopivaisuudesta lainkaan keskusteltaisi, minkä ehdotuksen kokous hyväksyi.

A. Lehikoinen ehdotti puoluetoimikuntaan valittavaksi M. Puittisen ja O. Oksasen.

K. Perho ehdotti valittavaksi J. Helon ja R. Itkosen.

I. Penttala ehdotti valittavaksi A. Huotarin ja J. W. Kedon.

J. Linna ehdotti valittavaksi V. Huplin ja R. Itkosen.

A. Pitkäsilta ehdotti valittavaksi V. Huplin ja V. Salovaaran

A. Kannisto ja E. Sairanen ehdottivat R. Sventorzetskin.

U. Järvinen ehdotti valittavaksi M. Ampujan ja J. Helon.

J. Herajärvi ehdotti valittavaksi V. Mikkolan.

H. Laakso ehdotti valittavaksi H. Ryömän.

Edelleen ehdotti joku, jonka nimestä sihteerit eivät saaneet selvää, valittavaksi V. Voionmaan.

H. Ryömä ja V. Voionmaa ilmoittivat kieltäytyvänsä.

Samalla ilmoitettiin, että Finlands Svenska Arbetarförbund ehdotti ruotsinkielisten puoluejärjestöjen edustajaksi puoluetoimikuntaan Axel Ahlströmin.

Seuraavana kokouspäivänä toimitetussa lippuäänestyksessä jätettiin uurnaan 104 vaalilippua, ja hyväksyi äänestysvaliokunta ne kaikki. Ääniä saivat:

R. Itkonen	95	äänestäjää	21,545	ääntä,
V. Hupli	46	»	10,735	»
J. Helo	43	»	9,938	»
J. W. Keto	37	»	8,110	»
H. Ryömä	22	»	4,735	»
R. Sventorzetski	20	»	4,442	»
V. Mikkola	17	»	3,994	»

M. Puittinen	13	äänestäjältä	3,061	ääntä.
A. Huotari	12	»	2,761	»
H. Seppälä	4	»	787	»
V. Salovaara	1	»	250	»
O. Oksanen	1	»	226	»
V. Voionmaa	1	»	201	»

Edelläselostettujen tulosten perusteella todettiin, että puolue-toimikunnan varsinaisiksi jäseniksi oli toimitetussa äänestyksessä valittu R. Itkonen, V. Hupli ja J. Helo. Puoluesääntöjen mukaan erikseen valittavaksi ruotsinkielisten järjestöjen edustajaksi puolue-toimikuntaan sen varsinaisena jäsenenä hyväksyttiin A. Åhlström.

Kun myöhemmin tapahtuneen R. Itkosen valinnan vuoksi puolue-toimikunnan varapuheenjohtajaksi hänen paikkansa puolue-toimikun-
nan jäsenenä vapautui, päätettiin paikka täyttää siten, että myöhem-
min samana päivänä toimitettavassa puolue-toimikunnan varajäsenten
vaalissa eniten ääniä saanut tulee puolue-toimikunnan varsinaiseksi jä-
seneksi.

Puolue-toimikunnan varajäsenten vaalissa käytti vaalioikeuttaan 97 edustajaa ja jakautuivat äänet siinä seuraavasti: R. Sventorzetski 16,365, Hilda Seppälä 15,866, V. Mikkola 15,347, V. Salovaara 15,043, M. Puittinen 11,233, A. Huotari 11,140, O. Oksanen 8,070, M. Ampuja 5,634, K. Siimes 1,826, J. W. Keto 1,435, H. Ryömä 966, T. Uski 842, V. Voionmaa 747, T. Tainio 480, M. Sillanpää 493, V. Hakkila 271, O. H. Puro 137, J. Virtanen 155, S. Saarikivi 260, J. Helo 137, J. Herajärvi 155, A. Lehtokoski 227, V. Hupli 188, K. A. Fagerholm 203, Oksala 152 ja J. F. Aalto 200. Lisäksi jätettiin 4 tyhjää lippua.

Aikaisemmin tehdyn päätöksen mukaisesti todettiin, että R. Sventorzetski oli valittu puolue-toimikunnan varsinaiseksi jäseneksi sekä Hilda Seppälä, V. Mikkola, V. Salovaara, M. Puittinen ja A. Huotari puolue-toimikunnan varajäseniksi.

Näin ollen tuli puolue-toimikunnan kokoonpano kokonaisuudessaan seuraavaksi: Puheenjohtaja: Matti Paasi-
vuori; varapuheenjohtaja: R. Itkonen; varsinaiset jäsenet: V. Hupli,
J. Helo, R. Sventorzetski ja A. Åhlström; sekä varajäsenet: Hilda
Seppälä, V. Mikkola, V. Salovaara, M. Puittinen ja Anton Huotari.

Työväki ja kansainvälinen kieli.

Viidentenä kokouspäivänä esiteltiin käsiteltäväksi liitteenä seuraavan alustusviikön siv. 60—63 esijintyvä Toveriseura r. y:n alustus ja puoluetoimikunnan lausunto työväen suhteesta kansainväliseen kieleen.

J. Pyy ehdotti Toveriseuran päätöslauselmaehdotuksen hyväksyttäväksi siten muutettuna, että kansainvälisen kielen opetus olisi järjestettävä kansakoulujen jatkoluokilla eikä kansakoulujen yläluokilla.

E. Manner puhtui laajemmin esperanton puolesta ja piti tarpeellisenä, että puoluekokous päättää, että esperanton opetus on sopivalla tavalla liitettävä opetuslaitosten ohjelmaan, jossa muiden kielten opetusta voidaan vastaavasti supistaa.

Puheenvuorot rajoitettiin.

A. Väisänen hyväksyi Toveriseuran alustuksen periaatteessa, mutta piti ponsien 3 kohtaa liian ankarana ja ehdotti sen kokonaan poistettavaksi.

J. Herajärvi kannatti Pyy'n ja Manneren ehdotuksia.

A. Kuusisto piti yleiskielen aikaansaantia tärkeänä, mutta ei uskonut minkään keinotekoisien kielen sellaiseksi muodostuvan, vaan piti luonnollisempana, että sellaiseksi omaksutaan englanninkieli, jota jo nykyäänkin ymmärretään kaikkialla ympäri maapallon.

R. Sventorzetski puhui työväen edustajain kielivaikkeitä kansainvälisissä kongresseissa ja ehdotti, että puoluetoimikunta kääntyisi kirjelmällä S. T. Internatsjonalin toimeenpanevan komitean puoleen ehdottaen, että kukin edustettu puolue oikeutettaisiin lähettämään oman tukkinsa kongresseihin.

J. Holland piti kysymystä vähemmän tärkeänä ja kannatti puoluetoimikunnan ehdotusta.

J. H. Muikku kertoi valitsijansa olleen sitä mieltä, että asiaan on kiinnitettävä huomiota ja ehdotti asian lähetettäväksi valiokuntaan.

Keskustelun päätyttyä tähän lähetettiin asia valistus- ja järjestötoiminta-asiamvaliokuntaan.

Myöhemmin samana päivänä esiteltiin valiokunnan asiaa koskeva mietintö, joka — otsikot ja allekirjoitukset poisjättäen — kuuluu:

»Valiokunta on tutustunut asiaa koskevaan Helsingin Toveriseuran esitykseen ja puoluetoimikunnan siltä aptamaan lausuntoon sekä puoluekokouksessa asiasta tehtyihin ehdotuksiin.

Asiaa käsiteltyään on valiokunta tullut pääasiassa samoihin tuloksiin kuin puoluetoimikunta. Valiokunta ei ole katsonut ainakaan tällä hetkellä olevan olemassa pakoittavaa syytä määrittellä kiinteästi puolueen kantaa kansainväliseen kieleen nähden. Puoluepäätöksen tekeminen siitä, että kansainvälinen kieli olisi otettava jossakin muodossa koulujen oppiaineiksi, ei tämän mukaisesti näytä tarpeelliselta. Mitä taas tulee kokouksessa tehtyyn ehdotukseen, että kansainvälisten kongressien tulkkikysymyksestä olisi puoluekokouksen päätettävä, niin on valiokunta katsonut asian olevan järjestettävissä ja hoidettavissa ilman puoluekokouksen päätöstäkin.

Valiokunta on kuitenkin pitänyt suotavana, että puoluekokous lausuisi julki yleisen suopeutensa kansainvälisen kielen harrastuksen hyväksi. Tässä mielessä valiokunta ehdottaa puoluekokouksen päätettäväksi:

Puoluekokous lausuu sen toivomuksen, että puoluelehdistö tekisi työvään keskuudessa tunnetuksi kansainvälisen kielen asiaa sekä pitäisi yllä työvään harrastusta kansainvälisen kielen suhteen.«

E. Manner A. Pitkäsillan kannattamana ehdotti hyväksyttäväksi alustuksen ponnet lähetekeskustelussa tehdyillä erinäisillä muutosehdotuksilla korjattuna.

Toimitetussa koeäänestyksessä todettiin, että kokouksen suuri enemmistö oli valiokunnan ehdotuksen kannalla, minkä perusteella valiokunnan mietintö julistettiin hyväksytyksi.

Puoluesääntöjen muuttaminen ja vaaliperusteen määrittäminen.

Neljäntenä kokouspäivänä esiteltiin käsiteltäväksi puoluetoimikunnan ehdotus muutoksiksi puoluesääntöihin ja pöytäjärjestöjen sääntöihin. Asia lähetettiin keskustelutta valiokuntaan.

Kuudentena kokouspäivänä esiteltiin valistus- ja järjestötoiminta-asiaan valiokunnan asiassa laatima mietintö, joka — otsikot ja allekirjoitukset poisjättäen — kuuluu:

»Valiokunta on tarkastanut puoluetoimikunnan ehdotuksen puoluesääntöjen erinäisten kohtain muuttamisesta. Kaikki muutokset on valiokunta puolestaan katsonut tarpeellisiksi, ja katsoo se voivansa kannattaa niitä.

Kuitenkin on valiokunta muutamiin kohtiin tehnyt joitakin korjauksia. Siten 35 §:ään on lisätty se määräys, että puolueuuvoston vakinaisen jäsenen on esteestään ilmoitettava puolue toimikunnalle taikka varajäsenelle. Kun 42 §:ssä puhutaan ruotsinkielisten jäsenten edustajasta, ehdottaa valiokunta sanan: jäsenten, muutettavaksi sanaksi: järjestöjen.

Valiokunta ehdottaa puoluekokouksen päätettäväksi,

että puolue toimikunnan ehdottamat sääntömuutokset näillä korjauksilla hyväksyttäisiin.

Samalla valiokunta, viitaten sääntöjen 26 §:ään, on ottanut harkittavakseen kysymyksen vaalipiiriperusteen määrittämisestä puoluekokousedustajain vaalissa. Valiokunta on ollut sitä mieltä, että nykyinen vaaliperuste, 200 ja 500, on vaalitsevan jäsenmäärän aikana liian korkea. Toiselta puolen on vaikea arvioida puolueen jäsenmäärää kolmen vuoden kuluttua, jolloin seuraavat puoluekokousvaalit toimitetaan. Tähän nähden valiokunta on arvellut, että tällä kertaa tässä puoluekokouksessa voisi käydä vaikeaksi löytää vaaliperustetta, joka vastaisi onnistuneesti tulevia olosuhteita. Parempaan ja joustavampaan tulokseen päästäisiin, jos jätettäisiin asiasta päättäminen tällä kertaa puolueuuvostolle, joka voisi asian ratkaista vasta lähempänä seuraavaa puoluekokousta.

Valiokunta ehdottaa siis puoluekokouksen päätettäväksi:

Puoluekokous vakuuttaa puolueuuvoston määräämään puoluekokousedustajain vaaliperusteen seuraavia puoluekokousvaaleja varten.

Mietintö hyväksyttiin keskustelutta.

Muutetut puoluesääntöjen ja piiri järjestöjen sääntöjen pykälät kuuluvat puoluekokouksen hyväksymässä muodossa seuraavasti:

Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen säännöt.

4 §.

Henkilöt, jotka samalla paikkakunnalla haluavat liittyä puolueeseen, voivat sen tehdä perustamalla puolueosaston taikka liittymällä jäseneksi johonkin paikkakunnalla entuudestaan toimivaan puolueosastoon.

Puolueosastot saavat olla työväenyhdistyksiä, ammattiyhdistyksiä, seuroja, klubeja, osuuskuntia t.m.s. järjestöjä, jotka hyväksyvät puolueen periaatteet ja säännöt sekä noudattavat puolue päätöksiä.

Jäsen, joka kuuluu kahteen tai useampaan puolueosastoon, suorittaa puolueveronsa vain yhden puolueosaston kautta. Jos ammattiyhdistys, nuoriso-osasto, osuuskunta t.m.s., jonka kaikki jäsenet eivät kuulu puolueeseen, haluaa välittää puolueverot jonkun jäsenmääränsä osan puolesta, voi se sen tehdä. Sellainen osasto ei ole puolueosasto, jollei $\frac{3}{4}$ sen jäsenistä kuulu puolueeseen. Puolueasioista päätettäessä osastossa, jonka kaikki jäsenet eivät kuulu puolueeseen, on puhe- ja päätösvalta ainoastaan puolueen jäsenillä. Jäsenyys todetaan maksetun puolueen jäsenkirjan kautta.

Puolueosasto kuuluu Kunnallisjärjestöön, Kunnallisjärjestö Piirijärjestöön ja Piirijärjestö kaikkine Kunnallisjärjestöineen ja osastoinen Puolueeseen.

Piirijärjestön ottaa puolueeseen joko Puoluekokous tai kokouksien väliajoilla Puolueenuevosto.

Puolueeseen liittyvien osastojen on suoritettava puolueveronsa suoraan kunnallisjärjestölle eikä työväenyhdistyksen välityksellä.

Jokaisella puolueen jäsenellä tulee olla erikoinen puolue-toimikunnan kautta saatava puolueen jäsenkirja, johon verosuoritukset merkitään; ammattiyhdistyksen, nuoriso-osaston, osuuskunnan t.m.s. jäsenkirja ei kelpaa.

6 §.

Piirijärjestöt ovat kaikkien samassa vaalipiirissä tai määrätyllä alueella olevien kunnallisjärjestöjen ja puolueosastojen keskusjärjestöjä, ja on niiden tehtävänä välittää yhteyttä kunnallisjärjestöjen ja puolue-toimikunnan välillä, harjoittaa agitationi- ja valistustyötä sekä järjestää ja johtaa alueellaan puolueen osanottoa eduskunta- ja kunnallisiin vaaleihin.

7 §.

Ruotsinkieliset puolueosastot voivat muodostaa ruotsinkielisiä kunnallis- ja piirijärjestöjä.

Ruotsinkieliset keskusjärjestöt toimivat samoin kuin vastaavat suomenkieliset järjestöt.

9 §.

Puolueosastojen ja -järjestöjen verojen suuruus määrätään osastojen ja järjestöjen vuosikokouksissa.

Vakinaisen puolueveron suuruus määrätään kolmeksi vuodeksi kerrallaan puoluekokouksessa; puoluekokous ja sen väliajalla puo-

lueneuvosto on oikeutettu määräämään myöskin ylimääräisen veron. 18 §:ssä mainitun puoluekokouksen kustannuksiin menevän veron määrää puoluetoimikunta.

15 §.

Puoluekokous on ylin määrääjä puolueen asioissa.

Varsinainen puoluekokous pidetään niittävän ajoissa ennen eduskuntavaaleja. Eduskunnan tultua hajoitetuksi voi puolueeneuvosto kutsua sellaisen ylimääräisen kilreellisen puoluekokouksen kuin 25 §:ssä säädetään.

Puoluekokouksen paikan määrää puolueeneuvosto puoluekokouksen toivomuksen perusteella.

Puoluekokouksen ajan määrää puoluetoimikunta.

20 §.

Esityksiä puoluekokoukselle voi tehdä jokainen puoluejäsen, lähettämällä esityksensä puolueosaston johtokunnalle. Siten saapuneet esitykset on esitettävä puolueosaston kokoukselle. Jos kokous ei hyväksy tehtyä esitystä eikä siten esitä sitä omana aloitteenaan, voi esityksen tekijä siitä huolimatta lähettää sen puoluetoimikunnalle. Puolueosastolla, kunnallisjärjestöllä, piirijärjestöllä, eduskuntaryhmällä, puolueeneuvostolla ja puoluetoimikunnalla on oikeus tehdä esityksiä puoluekokoukselle.

Esitykset on viimeistään kolme kuukautta ennen kokousta lähetettävä puoluetoimikunnalle.

Jos esitys saapuu määräaikaa myöhemmin, ei sitä oteta esitysvihkoon.

Tehdyistä esityksistä on puoluetoimikunnan annettava lausuntonsa; ja jää puoluetoimikunnan harkinnan varaan, otetaanko esitys esitysvihkoon tai ei.

Esitykset kokonaisuudessaan tai — milloin puoluetoimikunta niin harkitsee — vain esitysten ponnet sekä puoluetoimikunnan lausunnot on painatettava ja viimeistään kuusi viikkoa ennen kokousta toimitettava piiritoimikunnille näiden jaettavaksi asianomaisille järjestöille. Esitysten ponnet on samaan aikaan julkistava puoluelehdissä.

Asia, jota ei ole mainittu kokouksen esitysvihossa tai joka ei sääntöjen mukaan ole puoluekokouksen päätettävä, ei voi tulla puoluekokouksessa esille eikä päätettäväksi, ellei se ole puoluetoimikunnan esittämä tai ellei kokouksen päätösvaltaisten edustajain enemmistö siihen suostu.

21 §.

Ehdotukset muutoksiksi tai lisäyksiksi puolueen periaatteelliseen ohjelmaan ja sen tulkintaa tarkoittavat esitykset on, voidakseen tulla käsitellyiksi puoluekokouksessa jätettävä puolueitoimikunnalle puoli vuotta ennen puoluekokousta. Puolueitoimikunnan lausunnot tällaisista ehdotuksista on julkaistava vähintään kolme kuukautta ennen kokousta.

23 §.

Varsinaisessa puoluekokouksessa käsitellään seuraavat asiat:

- 1) esitetään puolueitoimikunnan kertomus edellisestä varsinaisesta puoluekokouksesta kuluneelta ajalta;
- 2) esitetään puolueitoimikunnan tilikertomus samalta ajalta sekä tilintarkastajain siitä antama lausunto ja päätetään tilivapauden myöntämisestä puolueitoimikunnalle ja puolueineuvostolle;
- 3) esitetään eduskuntaryhmän toimintakertomus;
- 4) keskustellaan ja päätetään valistustyön järjestämisestä;
- 5) hyväksytään vaaliohjelma eduskuntavaaleja varten ja päätetään vaaleja koskevista asioista;
- 6) keskustellaan ja päätetään puoluejäsenten ja järjestöjen sekä puolueitoimikunnan puoluekokoukselle esittämistä asioista;
- 7) esitetään puolueitoimikunnan ehdotus talouohjelmaksi seuraavaan varsinaiseen puoluekokoukseen saakka ja päätetään varsinaisista sekä ylimääräisistä veroista;
- 8) määrätään vaaliperuste seuraavia puoluekokousvaaleja varten;
- 9) määrätään puolueineuvoston jäsenten ja tilintarkastajain palkkiot;
- 10) valitaan puolueineuvosto piirikokousten esittämistä ehdokkaista;
- 11) valitaan puolueitoimikunnan jäsenet sekä tilintarkastajat;
- 12) ehdotetaan puolueineuvostolle seuraavan puoluekokouksen paikka.

26 §.

Puoluekokousedustajat valitaan kunnallisjärjestöittäin.

Kussakin puoluekokouksessa määrätään vaaliperuste eli se jäsenmäärä, joka seuraavissa puoluekokousvaaleissa vaaditaan kunkin edustajan valitsemiseksi.

Jäsenmäärä lasketaan siltä vuosineljännekseltä, miltä verot on suoritettu viimeksi vähintään kuukautta ennen vaalipäivää.

27 §.

Vaalit tapahtuvat viimeistään kuusi viikkoa ennen puoluekokousta samana puoluetoimikunnan määräämänä päivänä koko maassa.

29 §.

Edustajaehdokkaita voi jokainen puolueosasto esittää kunnallistoimikunnalle. Puolueosaston esittämiltä ehdokkaista ei voida kieltää paikkaa yleisessä vaalilipussa. Kunnallistoimikunnan on toimitettava äänestyspaikoille vaalilippuja, joissa ehdokkaat on lueteltu aakkosjärjestyksessä. Vaalilipussa on mainittava, montako ehdokasta kukin saa äänestää.

30 §.

Edustajain vaali toimitetaan suljetuilla lipuilla.

Vaali tapahtuu niin monessa äänestyspaikassa kunnan alueella kuin kunnallistoimikunta määrää, silmällä pitäen, ettei matkan pituus estä jäseniä äänestysoikeuttaan käyttämästä. Kussakin äänestyspaikassa on vaalia varten varattava aikaa vähintään kolme tuntia.

Kukin äänestäjä saa antaa äänensä niin monelle ehdokkaalle kuin on valittavia edustajia.

Jokaisen, joka tahtoo ottaa osaa vaaleihin, on ennen vaalilipun jättämistä näytettävä täysin maksettu puolueosaston jäsenkirja, josta näkyy, milloin hän on liittynyt puolueeseen.

Leimaamalla tai muulla sopivalla tavalla on jäsenkirjaan merkittävä, että sitä on käytetty vaalissa.

Muuten määrää vaalijärjestyksestä kunnallistoimikunta, noudattaen puoluetoimikunnan ja piiritoimikunnan ohjeita.

31 §.

Kunnallistoimikunnan tulee lähettää edustajain valtakirjat piiritoimikunnalle viimeistään kolmekymmentä päivää ennen puoluekokousta. Piiritoimikunta julkaisee vaalien tulokset piirin puoluelehdessä ja lähettää valtakirjat puoluetoimikunnalle viimeistään kaksikymmentä päivää ennen puoluekokousta.

Jos valittu edustaja ei voi ottaa puoluekokoukseen osaa, antaa kunnallistoimikunta valtakirjan äänimäärässä lähinnä seuraavalle.

34 §.

Puolueneuvoston jäseniä ovat:

- 1) puoluetoimikunnan jäsenet;
- 2) piirikokousten esittämistä ehdokkaista puoluekokouksen valit-

semat jäsenet, yksi vakinainen ja yksi varajäsen piirijärjestön kulta-kin alkavalta 5,000 jäseneltä.

Puolueneuvoston jäsenten toimiaika kestää seuraavaan varsinaiseen puoluekokoukseen saakka.

35 §.

Vakinaisen jäsenen ollessa estettynä on hänen annettava tieto esteestä puoluetoimikunnalle taikka varajäsenelle, joka tällöin edustaa piiriä puolueneuvoston kokouksessa.

36 §.

Lausunto- ja esitysoikeus on puolueneuvostossa:

- 1) sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän edustajalla;
- 2) kunkin puoluelehden toimituksen edustajalla;
- 3) kunkin piiritoimikunnan edustajalla;
- 4) kaikkien sos.-dem. puolueeseen kuuluvien liittojen edustajilla;
- 5) tilintarkastajain puheenjohtajalla; ja
- 6) henkilöillä, jolle puolueneuvosto sen eri päätöksellä antaa.

37 §.

Puolueneuvoston tehtävänä on, paitsi mitä näissä säännöissä erikseen on mainittu:

- 1) antaa puoluetoimikunnalle lähempiä määräyksiä puoluekokouksen päätösten soveltamisesta ja niiden aiheuttamista toimista;
- 2) tarkastaa puoluetoimikunnan lausunnon perusteella puoluelehden toimintaa, tutkia niistä tehtyjä valituksia ja antaa lausuntoja, jos havaitsee aihetta olevan;
- 3) päättää sanomalehtien puoluelehdiksi julistamisesta ja puoluelehden oikeuksien peruuttamisesta;
- 4) päättää jäsenten ja järjestöjen erottamisesta puolueesta;
- 5) päättää toimenpiteistä ja kysymyksistä, jotka puoluetoimikunta sen ratkaistavaksi esittää;
- 6) neuvotella ja päättää muista puoluetta koskevista asioista;
- 7) tarkastaa puoluekokousten väliajoilla puoluetoimikunnan vuosija tilikertomukset ja esittää aihetta siihen ollessa muistutuksensa niitä vastaan puoluekokoukselle;
- 8) tarkastaa selostus puolueen raha-asioista lähinnä edelliseltä vuodelta;
- 9) hyväksyä menoarvio kuluvalle vuodelle; ja
- 10) määrätä puoluesihteerin palkka.

39 §.

Puolueneuvosto pitää varsinaisia kokouksia vähintään kerran vuodessa ja useamminkin, jos sen jäsenten enemmistö sitä vaatii tai puoluetoimikunta tarpeelliseksi katsoo.

42 §.

Puolueen hallituksena on puoluetoimikunta, johon kuuluu 7 vakinaista ja 5 varajäsentä.

Puoluetoimikunta valitaan puoluekokouksessa siten, että erikseen valitaan puoluetoimikunnan puheenjohtaja, varapuheenjohtaja, puoluesihteri ja ruotsinkielisten järjestöjen edustaja, sekä senjälkeen suljetuilla lipuilla kolme muuta jäsentä ja viisi varajäsentä.

43 §.

Puoluetoimikunnan tehtävänä on paitsi mitä näissä säännöissä erikseen on mainittu:

1) pitää silmällä, että puoluekokousten ja puolueneuvoston päätökset asianmukaisesti pannaan toimeen;

2) hoitaa puoluetoiminnan välitöntä johtoa sekä päättää valtuuksiensa rajoissa kaikista puoluetta koskevista asioista sekä kantaa ja vastaa puolueen puolesta;

3) harjoittaa kustannustoimintaa julkaisemalla puoluetarkoituksiin tarpeellisia kirjasia, vaalijulistuksia, ohjeita y.m. julkaisuja sekä vappu- y.m. merkkejä;

4) mahdollisuuksien ja tarpeen mukaan kannattaa piirejä valistustyön harjoittamisessa ja muussa toiminnassa;

5) valvoa puolueen varain hoitoa sekä kirjanpitoa;

6) antaa neuvoston varsinaisiin kokouksiin selostus puolueen rahasioista edelliseltä vuodelta sekä tulo- ja menoarvio kuluvalle vuodelle;

7) laatia vuosi- ja tilikertomus kalenterivuositain;

8) antaa tilin kahden kuukauden kuluessa kunkin kalenterivuoden päätyttyä puoluekokouksen asettamille tilintarkastajille sekä tarkastuksen tapahduttua puolueneuvostolle, paitsi puoluekokousvuotena suorastaan puoluekokoukselle, jollei puolueneuvosto sitä ennen koennu;

9) antaa varsinaiselle puoluekokoukselle vuosi- ja tilikertomuksensa kuluneilta kalenterivuosilta tilintarkastajain lausuntojen ohella;

10) päättää väliaikaisesti lehtien hyväksymisestä puoluelehdiksi; ja

11) päättää toiminnän kirjoittamisesta; sekä

12) valvoa puoluejärjestöjen toimintaa ja havaitessaan niiden menettelevän sääntöjen tai puoluepäätösten vastaisesti ryhtyä puolue-sääntöjen mukaisiin toimenpiteisiin säännöttömyyksien korjaamiseksi. Jos joku puolueosaston jäsen tahi useammat yhdessä ovat tahallisesti toimineet puoluesääntöjen, -ohjelman tai puoluepäätösten vastaisesti, on puoluetoimikunta oikeutettu, hankittuaan sitä ennen asianomaiselta piiri- ja kunnallistoimikunnalta selvityksen asiaan, pidättämään hänet tai heidät kaikesta toiminnasta osastossaan, siksi kunnes seuraava puolueuuvoston kokous on asian tutkinut ja päätöksensä siitä antanut.

Puoluetoimikunta on päätösvaltainen viiden jäsenen läsnäollessa.

Piirijärjestön säännöt.

9 §.

Piirijärjestön vuosikokous pidetään viimeistään kesäkuulla. Kokouksen paikan määrää edellinen piirikokous.

Ylimääräinen piirikokous, jonka, ellei piiritoimikunta pidä tarpeellisenä uusien vaalien toimittamista, muodostavat varsinaiseen piirikokoukseen valitut edustajat, pidetään milloin piiritoimikunta pitää sen tarpeellisenä tai milloin vähintään kolmas osa piirin kunnallisjärjestöistä sitä samaa määrättyä tarkoitusta varten haluaa.

Kutsumuksen piirikokoukseen julkaisee piiritoimikunta. Varsinaiseen kokoukseen on kutsumus julkaistava viimeistään kaksi kuukautta ennen kokousta ja on se julkaistava piirin äänenkannattajassa.

Kutsumus ylimääräiseen piirikokoukseen on julkaistava viimeistään kaksi viikkoa ennen kokousta. Samoin toimitetaan muutkin tiedonannot jäsenille. Kokouskutsussa on mainittava esille tulevat asiat.

26 §.

Nämä säännöt voidaan muuttaa tai kumota ainoastaan puoluekokouksessa.

1 §:ssä oleva kotipaikkaa koskeva määräys voidaan kuitenkin muuttaa myöskin piirikokouksessa.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Pekka Railo,
kokouksen ylisihtööri.

Pöytäkirja tarkastettu ja hyväksytty.

Matti Paasivuori,
kokouksen puheenjohtaja.

Väinö Tanner,
kokouksen puheenjohtaja.

V. Kanto,
kokouksen puheenjohtaja.

Lyyli Takki,
kokouksen sihteeri.

Toivo Järvinen,
kokouksen sihteeri.

Hyväksyn pöytäkirjan huomauttamalla, että keskusteluselostuksen mielestäni liian pitkälle menevän ja osittain epäonnistuneen su-
pistuksen kautta, se ei kaikin paikoin anna alivan oikeaa kuvaa ko-
kokouksen hengestä. Kokouksen päätökset ovat pöytäkirjaan oikein
merkityt.

Juho Vuoristo,
kokouksen puheenjohtaja.

Kokouksen puheenjohtajan J. Vuoriston edelläolevan lausunnon
johdosta" lienee paikallaan huomauttaa, että hän — pyynnöstäni
huolimatta — ole suostunut lausunnossaan ilmoittamaan, missä koh-
din ja missä suhteessa pöytäkirjan selostus ei antaisi oikeata kuvaa
kokouksesta ja miten korjattuna se oikean kuvan antaisi.

Pekka Railo.

SOS.-DEM. PUOLUETOIMIKUNNAN
JA
PIIRITOIMIKUNTIEN

KERTOMUKSET

VV. 1922—25

HÄMEENLINNA 1925
O.Y. HÄMEEN KANSAN KIRJAPAINO

KERTOMUS

**Sosialidemokraattisen Puoluetoimikunnan toiminnasta
huhtikuun 8 päivästä 1922 lokakuun 31 päivään 1925.**

Puoluetoimikunta.

Kun K. H. Wiik, joka tuli valituksi Puoluetoimikunnan vakinaiseksi jäseneksi, kuitenkin jo puoluekokouksessa kieltäytyi Puoluetoimikunnan jäsenyydestä, päätti Puoluetoimikunta ensimmäisessä kokouksessaan puoluekokouksen jälkeen kutsua hänen tilalleen varsinaiseksi jäseneksi ensimmäisen varajäsenen M. Paasivuoren. Kesäkuun alussa 1922 riisti tuoni yhden Puoluetoimikunnan varajäsenistä, Salomon Hellsténin. Varajäsen M. Ampuja ilmoitti Puoluetoimikunnan kokouksessa maaliskuun 3 p:nä 1923 eroavansa Puoluetoimikunnasta.

Puoluepuhevoston kokouksessa helmikuun 24 p:nä 1924 ilmoitti puoluesihteerin, että paitsi edellämainittuja muutoksia Puoluetoimikunnassa, olivat V. Hakkila ja J. F. Aalto muuttaneet pois paikkakunnalta, joten Puoluetoimikuntaan olisi valittava viisi varajäsentä sekä vakinaisista jäsenistä varapuheenjohtaja. Puoluetoimikunnan esityksen mukaisesti päätti Puoluepuhevaltuusto valita Puoluetoimikunnan varapuheenjohtajaksi J. W. Kedon sekä varajäseniksi A. Huotarin, Hilda Seppälän, H. Ryömän, V. V. Salovaaran ja K. Harvalan.

Toimintakauden aikana on Puoluetoimikunnalla ollut 79 kokousta, joista on pöytäkirjoihin merkitty 829 pykälää. Kokouksiin ovat Puoluetoimikunnan varsinaiset ja varajäsenet ottaneet osaa seuraavasti: T. Tainio 78:ään, K. Harvala taloudenhoitajana 44:ään ja Puoluetoimikunnan varajäsenenä 23:een, J. Sundberg 67:ään, V. Tanner 64:ään, M. Paasivuori 64:ään, J. W. Keto 57:ään, J. F. Aalto 43:een, R. Itkonen 42:een, V. Mikkola 34:ään, V. Hakkila 23:een, M. Ampuja 20:een, A. Huotari 20:een, Hilda Seppälä 20:een, V. Salovaara 17:ään ja H. Ryömä 10:een kokoukseen.

Puheenjohtaja V. Tanner on esittänyt ottamaan osaa Puoluetoimikunnan työhön huhtikuun alusta kesäkuun loppuun v. 1922 ulkomaamatkan vuoksi sekä samasta syystä syys—lokakuussa 1925.

Puolueneuvosto.

Oulun läänin etel. vaalipiirin vakinaisen edustajan I. V. Korkeakankaan muutettua pois paikkakunnalta, tuli hänen tilalleen neuvoston vakinaiseksi jäseneksi varajäsen V. R. Piippo. Jäsenmäärän alenemisen vuoksi ovat Uudenmaan läänin ja Vaasan l. it. vaalipiiri menettäneet kumpikin toisen vakinaisen edustajapaikkansa neuvostossa. Edellistä piiriä edustaa nyt E. Sallila ja jälkimäistä T. Lehto.

Kun syksyllä 1922 ei ilmaantunut mitään sellaisia välttämättömiä asioita, joita Puolueneuvoston olisi ollut pakko käsitellä ja kokouksen kustannukset niinollen olisivat menneet hukkaan, päätti Puolue-toimikunta tiedustella kirjeellisesti Puolueneuvoston jäseniltä, pitivätkö nämä tarpeellisena neuvoston koollekutsumista syksyn kuluessa sekä samalla huomauttaa, että jos hallituksen muodostamiskysymys tulisi vaatimaan neuvoston koollekutsumista, niin se kutsuttaisiin. Tähän tiedusteluun saatujen vastausten perusteella jätettiin neuvoston syyskokous pitämättä.

Vuoden 1922 eduskuntavaalit.

Huhtikuun alussa 1922 pitämässään kokouksessa päätti Puolue-toimikunta ryhtyä toimenpiteisiin vaaliohjelman laatimiseksi eduskuntavaaleja varten sekä pyytää eduskuntaryhmältä ohjelmaehdotusta siltä osalta, mikäli se koski eduskuntatyötä. Saatuaan eduskuntaryhmältä pyytämänsä ehdotuksen, esitti Puolue-toimikunta sittemmin toukokuun 10 p:nä pidetylle Puolueneuvoston kokoukselle luonnoksen vaaliohjelmaksi, mikä muutamain lisäyksin ja muutoksin hyväksyttiin. Paitsi tätä varsinaista vaaliohjelmaa, jota levitettiin piiritoimikuntien välityksellä lentolehtisenä 98,100 kpl. sekä ruotsinkielisenä 5,000 kpl., tilattiin eduskuntaryhmältä kirjoituksia vaaliagitatsioonikirjasiksi ja saatiin seuraavat kirjoitukset: V. Voionmaa: Rauhan puolesta, O. Puro: Armahdustaistelut eduskunnassa ja Viljatulleista, A. Aalto: Palkkatyöväelle, E. Huttunen: Verokuormaa huojentamaan, Valtiovarojen tuhlaus ja Miten asuntopula on poistettava, Aino Lehtokoski: Punaisten sotaleskien ja -orpojen huolto ja avustus sekä Köyhälistölasten opetus ja huolto ja M. Ampuja: Sosialidemokraattinen puolue ja sotilaskysymys. Näistä kirjoituksista otettiin 40—80,000 kappaleen painokset ja levitettiin piiritoimikuntien välityksellä. Ruotsinkielisiä valitsijoita varten toimitti K. H. Wiik neljä vaalilentolehtistä (kustakin 5,000 kpl:n painos), joista yksi suomennettiin ja julaistiin puoluelehdissä. Myöskin näiden lentolehtisten painatuskustannukset suoritettiin puolueen varoista.

Vaalitilaisuuksia varten hankittiin myöskin kirjoitettuja vaalipuheita M. Paasivuorelta ja J. F. Aallolta. Näitä monistettiin ja lähetettiin pyynnöstä milta haluaville järjestöille.

Vielä julkaistiin erityinen vaalijulistus, jota kiinnitettiin pylväisiin y.m. paikkoihin vaaliaikana. Vaalijulistuksesta otettiin 50,000 kpl:n painos sekä ruotsinkielisenä 3,000 kpl:n painos.

Vaaliagitatsioonin järjestämisestä lähetti Puoluetoimikunta piirittoimikuntien välityksellä puoluejärjestöille kiertokirjeen, jossa näitä kehoitettiin järjestämään maksuttomia ohjelmallisia iltamia y.m.s. tilaisuuksia paikkakunnalle siksi ajaksi, jolloin vaalipuhuja saapuu paikkakunnalle sekä huolehtimaan myöskin tehokkaan tupa-agitatsioonin järjestämisestä.

Puoluekokouksen päätöksen mukaisesti järjesti Puoluetoimikunta Helsinkiin toukokuun 3—10 päivän välisenä aikana vaalipuhujien valmistuskurssit. Näillä kurseilla oli vakinaisia osanottajia 38, joista useimmat olivat puoluetoimitsijoita sekä lisäksi 14 henkilöä, jotka seurasivat osittain kurseilla pidettyjä luentoja. Kurseilla luennoivat: A. Aalto 4 t., M. Paasivuori 4 t., J. F. Aalto 3 t., K. Harvala 2 t., V. Voionmaa 4 t., H. Ryömä 3 t., J. W. Keto 6 t., T. Tainio 3 t., J. Peräläinen 3 t., R. Itkonen 3 t. ja E. Huttunen 6 tuntia.

Puoluetoimikunta velvoitti helsinkiläiset yleisehdokkaat: J. F. Aallon, O. Reinikaisen, M. Paasivuoren, R. Itkosen, T. Tainion, V. Voionmaan, H. Ryömän, R. Sventorzetskin, V. Hakkilan, Hilda Sepälän, V. Vuohjoen, J. V. Kedon, O. Puron, K. Harvalan, V. Tanneirin, Miina Sillanpään, K. H. Wiikin ja E. Huttusen tekemään vaalipiirissään vähintään kaksi viikkoa kestävästä puhujamatkan.

Paitsi edellämainittuja, toimivat Puoluetoimikunnan lähettäminä vaalipuhujina rva Iida Aalle-Teljo huhtikuun 13 p:stä heinäkuun 2 päivään Viipurin läänin molemmissa vaalipiireissä sekä Kuopion l. läntisessä vaalipiirissä pitäen yhteensä 55 puhetta ja J. E. Janatuinen kesäkuun 6 p:stä 27 päivään Viipurin l. itäisessä vaalipiirissä pitäen puheita 12 paikassa. Lisäksi myönsi Puoluetoimikunta Isak Penttalan matkoja varten Vaasan l. pohjoisessa ja eteläisessä vaalipiirissä ylimääräistä vaaliavustusta 1,000 mk.

Vaasan l. itäisen vaalipiirin piirittoimikunnan pyynnön johdosta saada joko kunnollinen vaalipuhuja tai vastaava ylimääräinen vaaliavustus, myönsi Puoluetoimikunta piirille 1,000 markan avustuksen, joka summa pidettiin riittävänä katsoen siihen, etteivät nekään piirit, jolssa Puoluetoimikunta kustansi yleisehdokkaiden matkat, tulleet saamaan sen suurempaa ylimääräistä avustusta.

Näissä vaaleissa sai puolueemme 216,861 ääntä, eli 25.1 % annetuista äänistä. Valituksi tuli 53 sosialidemokraattia.

Kommunistien joukkovangitseminen ja vajalukuinen eduskunta.

Kun elokuun 3 p:nä 1923 toimitettiin maassamme kommunististen kansanedustajien ja kommunistipuolueen toimihenkilöiden joukkovangitseminen, kutsui Puoluetoimikunnan puheenjohtaja heti samana päivänä koolle Puoluetoimikunnan ja sos.-dem. eduskuntaryhmän valmistusvaliokunnan Helsingissä olevat jäsenet sekä eräitä muitakin kaupungissa olevia eduskuntaryhmän jäseniä yhteiseen kokoukseen keskustelemaan ja päättämään, mihin toimenpiteisiin näiden tapahtumien johdosta olisi ryhdyttävä. Tässä kokouksessa päätettiin lähettää lähetystö oikeusministerin puheille koettamaan saada lähempää selkoa vangitsemisien syistä. Päätettiin pitää myös yleinen työväen kokous Helsingissä ja lausuttiin toivomus, että sellaisia kokouksia pantaisiin toimeen muuallakin maassa. Piiritoimikunnille lähetettiin kiertokirje, jossa kehoitettiin niitä sekä itse järjestämään että kehoittamaan yhdistyksiä kaupungeissa y.m. isommissa väestökeskuksissa toimeenpanemaan yleisiä työväenkokouksia, joissa lausuttaisiin työväen tuomio moisen hallinnollisen mielivaltaisuuden johdosta. Helsingissä järjestettiin seuraavalla viikolla tällainen yleinen kokous, jossa hyväksyttiin seuraava

»P ä ä t ö s l a u s e l m a :

Helsingin sos.-dem. työväki, kokoontuneena lausumaan mieltänsä äskeisten kommunistipuoluetta vastaan kohdistettujen toimenpiteitten johdosta, toteaa aluksi,

että ne kommunistiset opit, joita eräiden Venäjälle paenneiden ja siellä kommunisteiksi muuttuneiden entisten Suomen työväenliikkeen luottamushenkilöiden järjestäminä ja johtamina kansalaissodan jälkeen alettiin Suomen työväelle julistaa, ovat osoittautuneet pettäviksi harhakuviksi, jotka aluksi vieroittivat työväkeä valtiollisesta ja ammatillisesta järjestötoiminnasta ja myöhemmin suuntasivat tämän toiminnan kokonaan väärää menettelytapoja noudattamaan ja joiden tuloksena on vain työväenluokan luokkataistelujärjestöjen pirstoutuminen, satojen työväenluokan jäsenten joutuminen vankilaan ja porvarillisten luokkien ja puolueiden muutenkin työväenliikkeelle vihamielisten vaistojen voimistuminen. Sen vuoksi kokous torjuu kommunistien suosittamat opit ja menettelytavat ja tuomitsee varsinkin maan ulkopuolelta johdetun salaisen toiminnan.

Kuitenkin siitä huolimatta, että kokous pitää kommunistisia oppeja ja menettelytapoja työväenluokalle mitä suurimmassa määrässä tuhoisina, lausuu se, että se ei voi hyväksyä viimeaikaisia valtioval-

lan toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on kommunistisen liikkeen mielivaltainen estäminen, vaan ovat tämän liikkeen vastustamiseen tarvittavat voimat löydettävät työväenluokan omasta keskuudesta.

Sen vuoksi kokous lausuu tuomionsa sen politiikan johdosta, jota hallitus nyt näyttää rupeavan kommunistipuolueeseen nähden noudattamaan, vangitessaan sen johtohenkilöitä, lakkauttamalla sen sanomalehdet ja tekemällä puolueen toiminnan mahdottomaksi, vaikka hallituksen toimenpiteiden perusteluksi julkisuudessa esitetyt tiedonannot eivät ole tuoneet puolueen toiminnasta tähän asti tuntemattomia rikollisia puolia päivänvaloon. Kokous pitää hallituksen menettelytapaa laillisesti riittämättömästi perusteltuna ja poliittisesti epäviisaana ja hyhättävänä. Ensinnäkin ovat perustuslaissa turvatut kansalaisvapaudet ja kansanedustajien loukkaamattomuus hallituksen toimenpiteiden kautta joutuneet raskaasti loukatuiksi.

Sen lisäksi on Suomen porvarillisten puolueiden nyt alulle panema poliittika omiansa luomaan maan kokonaiseduista välittämättöntä mielialaa työväestön keskuudessa ja kommunistien julkisen toiminnan lakkauttaminen tulee antamaan uutta ravintoa eräiden työväenostien kommunistiselle mielialalle, joka jo oli kommunistien politiikan monien harha-askellen johdosta alkanut vähentyä. Kommunistien toiminnan painuminen salaiseksi tulee sen vuoksi huomattavasti vaikeuttamaan sosialidemokratian valistus- ja järjestämis-työtä todella vakaumuksellisten sosialidemokraattien kasvattamiseksi.

Näin ollen kokous esittää vaatimuksenaan hallitukselle, että sen on luovuttava nyt aloittamastaan väkivaltaisesta poliittisesta kommunistista liikettä vastaan.

Muissakin kaupungeissa pidettiin samanlaisia kokouksia, joissa hyväksytyt päätöslauselmat olivat yleensä samansuuntaiset kuin Helsingissä hyväksytyt. Puoluetoimikunnan puheenjohtaja Väinö Tanner lähetti sitäpaitsi eduskunnan puhemiehelle sähköitse vaatimuksen, että eduskunta on kutsuttava koolle, että se saa tilaisuuden ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin tapahtuman johdosta. Samanlaisen esityksen puhemiehelle teki myöskin eduskunnan ensimmäinen varapuhemies Väinö Vuolijoki. Tunnettua on, etteivät nämä vaatimukset johtaneet mihinkään tulokseen ja että hallitukseen ei vangitsemistoimenpiteistään perääntynyt, vaikka v.t. sisäministeri ei voinutkaan mitään päteviä vangitsemisten syytä esittää.

Edellämainituista vangitsemisistä johtui, että eduskunnasta, kun se lokakuun 17 p:nä 1923 kokoontui, puuttui koko kommunistinen eduskuntaryhmä.

Tällaisen tilanteen vallitessa oli luonnollista, että puolueemme

taholta alettiin vaatia eduskunnan hajottamista ja uusia vaaleja eduskunnan täysilukuseksi saattamiseksi. Siinä ei kuitenkaan onnistuttu, ennenkuin tämä istuntokausi oli loppuun kulunut.

Tammikuun 11 p:nä v. 1924 pitämässään kokouksessa neuvotteli Puoluetoimikunta toimenpiteistä eduskunnan saattamiseksi täysilukuseksi. Silloin päätettiin m.m. kutsua koolle Helsingissä oleskelevat eduskuntaryhmän jäsenet ja antaa heidän tehdä alote asiassa. Lisäksi oltiin sitä mieltä, että Helsingin kunnallisjärjestöissäkin asia oli otettava keskusteltavaksi ja Helsingissä pidettiin asian johdosta kunnallisjärjestön kokous, jossa kysymyksen alusti puolueen puheenjohtaja. Omana kantanaan päätti Puoluetoimikunta esittää, että ryhmän olisi jätävä pois eduskunnasta, jos sitä ei ryhdytä saattamaan täysilukuseksi. Eduskunnan hajoitus tapahtuikin kohta sen jälkeen, kun puolueen kanta tuli tunnetuksi.

Vuoden 1924 eduskuntavaalit.

Jo ennenkuin eduskunta oli hajoitettu päätti Puoluetoimikunta ryhtyä ennakkovalmistuksiin mahdollisesti pian tulevien vaalien varalta. Näihin valmistuksiin nähden oli Puoluetoimikunta sitä mieltä, ettei olisi käytettävä vaalipuhujia siinä määrässä kuin ennen, vaalikirjasia ei lainkaan, tuskinpa erikseen painatettavaa vaalijulistustakaan. Sen sijaan olisi sanomalehtien avulla harjoitettava vaaliagitatsioonia ja niissä julkaistava vaalijulistus. Sitä paitsi oli puoluelehtiä jaettava ilmaiseksi sellaisille henkilöille, joille niitä ei muuten tullut. Kustannukset näiden lehtien lähetyksestä sekä paperin hinnan suoritti puolue. Helsinkiin järjestettiin erityinen vaalikeskus, joka toimitti lehtiin artikkeleita ja agitatsioonikinjoituksia sekä antoi ohjeita vaaliasioissa lehdistölle ja piiritoimikunnille. Lisäksi kehoitettiin järjestämään piiritoimistojen yhteyteen samantapaisia vaalikeskuksia kutakin piiriä varten.

Puolueen tunnuslauseeksi ehdotti Puoluetoimikunta: Sosialidemokraattinen Työväenpuolue. Lisäksi huomautettiin, että paikallisten valitsijayhdistysten tunnuslauseissa olisi ilmaistava kaikkia niitä harrastuksia ja rientoja, jotka sisältyvät kansanvaltaisuuteen ja sosialidemokratiaan.

Puhetilaisuuksien suhteen huomautti Puoluetoimikunta, että mikäli sellaisia järjestetään, olisi niihin hankittava myös muuta ohjelmaa.

Varojen saamiseksi vaalitoimintaa varten päätti Puoluetoimikunta ehdottaa, että määrättäisiin ylimääräinen vero joko 10 tai 5 markkaa jäsentä kohti. Omasta puolestaan puolsi Puoluetoimikunta

10 markan veron asettamista. Asiasta toimitetun kirjeellisen äänestyksen perusteella Puolueneuvoston jäsenten kesken määrättiin verosittemmin 5:ksi markaksi.

Eduskuntavaaleja varten asetti Puoluetoimikunta yleisehdokkaita piireille, kuten edellistenkin vaalien edellä.

Kun kommunistinen »Suomen Työväen Keskusvaalikomitea» oli ehdottanut, että sosialidemokraatit yhtyisivät vaaliliittoon heikäläisten kanssa, päätti Puolueneuvosto helmikuun 24 p:nä, ettei puolueemme tee vaaliliittoa minkään puolueen kanssa.

Vaalikeskuksen toimesta pidettiin Helsingissä helmikuun 3 p:nä piirisihteerien ja sanomalehtimiesten kokous, johon otti osaa noin 40 henkeä. Kokouksessa käsiteltiin vaaliohjelman yleisiä suuntaviivoja, vaalitaktillisia ja vaalitekniillisiä seikkoja sekä yleisehdokkaiden sijoittelua. Kokouksen päätöksistä mainittakoon seuraavaa:

»Kokous lausuu käsityksensä, että vaaliliitto kommunistien kanssa olisi omiaan hämmentämään sosialidemokratian ja kommunismin välistä jyrkkää periaatteellista eroa sekä vaikuttamaan työväen vaaleihin osanottoa heikentävästi. Kokous sen vuoksi tuomitsee vaaliliittopuuhun työväenluokalle vahingollisena ja esittelee vaatimuksenaan, että minkään puoluelehden yhtä vähän kuin minkään sos.-dem. järjestön tai yksityisen henkilön ei ole sitä ajettava.»

Näissä vaaleissa käytettiin ensi kerran uutta agitationitapaa, jossa päähuomio kiinnitettiin sanomalehtien levittämiseen sellaisille henkilöille, jotka niitä eivät tilaa. Vaalipuhelto pidettiin vähemmän kuin aikaisemmin. Useat piirittoimikunnat ilmoittivat käsityksensä, että tämä agitationitapa oli huomattavasti entistä tehokkaampi, vaikakakaan tulokset eivät olleet heti näkyvissä.

Sanomalehtiä levitettiin ilmaiseksi seuraavat määrät:

Sosialidemokraattia	3,584 kpl.
Arbetarbladetia	3,400 »
Sosialistia 16 päivänä	2,536 »
Uutta Aikaa	2,985 »
Hämeen Kansaa	4,423—5,300 »
Kansan Lehteä	2,448 »
Raivaajaa	3,297 »
Vapaus-lehteä	1,986 »
Pohjolan Työmiestä	3,120 »
Työn Voimaa	4,614 »
Eteempään-lehteä	895 »
Kansan Työtä	2,880 »
Kansan Voimaa	3,006 »
Työläisnuorisoa	2,182 »

Kuten edelläolevista numeroista näkyy, ei kaikkien lehtien levittämiseksi oltu yhtä innokkaasti toimittu. Epäilemättä eräitä lehtiä olisi voitu levittää paljon enemmänkin, jos olisi tähän levitystyöhön suurempaa huomiota kiinnitetty. Vaalikustannukset, jotka suoritettiin puolueen yleisistä varoista, tekivät yhteensä Smk. 216,465:55. Tähän summaan ei ole kuitenkaan laskettu niitä kustannuksia, joita Oy. Kansanvallalla oli sen kustantamien lehtien levittämisestä. Vaalikeskuksen toiminta havaittiin yleensä hyödylliseksi ja tarkoitustaan vastaavaksi eikä sen kustannuksiin, nimittäin kuviin, kirjoituksiin, palkkoihin ja postikuluihin kulunut kuitenkaan enempää kuin Smk. 12,350:44. Vaalikehityksen julkaiseminen tuli maksamaan Smk. 33,078:59, josta yksinomaan lähetyskuluihin yli Smk. 5,500:— . Puolueen yleisehdokkaat matkustivat kukin omassa piirissään 25 markan palkkiota vastaan päivältä.

Valistustoiminta.

Yleisluennoitsijaa ei puolueella ole ollut ennenkuin vasta syyskuusta v. 1925, jolloin toimeen ryhtyi kansanedustaja Otto Toivonen. Puoluetoimikunta kyllä pyysi jo toimikautensa alussa rouva Iida Aalle-Teljoa yleispuhujaksi, mutta hän ei voinut ottaa tointa vastaan heikontuneen terveytensä takia. Sittemmin otettiin taas maaliskuun alussa 1923 puolueen yleisluennoitsijaksi Jukka Kotiranta, joka kuitenkin erosi toimestaan suoritettuaan yhden matkan Turun etel. vaalipiirissä. Sillä matkalla hän piti 50 luentoa 3,246:lle kuulijalle. — Talvella 1923 matkusti myöskin M. Tammilehto Vaasan läänissä puoluetoimikunnan toimesta Raivaajan asiamiesverkon järjestäjänä, pitäen 28 luentoa 1,380:lle kuulijalle.

Oulun piiritoimikunnan pyynnöstä myönsi Puoluetoimikunta syyskuussa 1923 puhujan palkkaamiseksi 5,000 mk. — Piirisihteeri Pekka Laamanen ja Kalle Hautala tekivät sitte puhujamatkoja piirissä.

Puoluetoimikunta on koettanut järjestää myöskin piiritoimikuntien harjoittamaa valistus- ja agitatsioonityötä tyydyttävämmälle kannalle. Siinä tarkoituksessa se lähetti maalisk. 2 p:nä 1923 kaikille piiritoimikunnille seuraavan kiertokirjeen:

»Valistus-, herätys- ja järjestelytoiminnasta.

Jo pitemmän aikaa on kuulunut valituksia siitä, että puolueemme valistus-, herätys- ja järjestelytoiminta ei vastaa tarkoitustaan. On sanottu, että se tulee tarpeettoman kalliiksi, että puhujat saavat

usein puhua perin vähälukuiselle kuulijakunnalle, joka vielä useinkaan ei ole tarkkaavaista ja onpa vältetty, etteivät kakkien puhujaimme esitykset aina ole asiallisesti oikeita eivätkä edes mielenkiintoisia-kaan, vaan että puhujat usein esittävät vanhentuneita asioita ja yhtämittaa samaa. On edelleen väitetty, että varsinainen opastus- ja järjestelytoiminta useissa piireissä on aivan tyydyttämättömällä kannalla. Puolue toimikunta on ottanut nämä esitetyt epäkohdat harkittavakseen ja havainnut, että niissä on vältettävää kylläkin, hyvinkin paljon korjaamista ja parantamista. Tämän harkinnan tuloksena on seuraava

s u u n n i t e l m a,

jonka toteuttamisen kautta luulisimme ainakin suurimmat ja oleelliset puutteellisuudet valistus- ja järjestelytyössämme saatavan korjatuksi:

1. Jokaisen piiritöimikunnan on laadittava keväällä ehjä ja kokonainen ohjelma seuraavan kesäkauden toimintaa varten ja samoin syksyllä suunnitelma talvikauden valistustoimintaa varten.

2. Tällaisen ohjelman laatimiseksi on piiritöimikuntain kaksi kertaa vuodessa erityisillä kiertokirjeillä vaadittava alaisiltaan kunnallistoimikunnilta tai työväenyhdistyksiltä, paikallisten olosuhteitten mukaan, samallaista ohjelmaa, joissa ne kukin ilmoittavat,

millä tavalla ovat aikoneet seuraavan toimikauden valistus- ja herätystoiminnan järjestää, milloin aikovat toimeenpanna suurempia ohjelmallisia tai muita tilaisuuksia, joihin toivoisivat saavansa piiritöimikunnalta puhujan ja

onko aikomuksena järjestää luentotilaisuuksia Työväen Sivistysliiton avustuksella tai kunnalliskursseja Sosialidemokraattisen Kunnallistoimiston avustuksella ja jos on, niin milloin.

3. Luentotoiminta olisi järjestettävä samansuuntaiseksi kuin se nyt jo on Hämeen etel. piirissä. Siellä piiritöimikunta vaatii, että jokaisen yhdistyksen on järjestettävä ohjelmallinen illanvieto (johon Hämeen etel. piirissä on vapaa sisäänpääsy) siksi päiväksi, jolloin puhuja paikkakunnalle saapuu. Puhuja viipyy saman yhdistyksen alueella kaksi päivää, vaikka puhuukin vain yhtenä päivänä (silnä iltamassa). Toinen päivä käytetään asianomaisen yhdistyksen kirjojen ja asioiden tarkastukseen, ohjeiden ja neuvojen antamiseen, asiamestotoiminnan järjestämiseen ja muuhun samallaiseen opastus- ja järjestelytoimintaan.

Täten kulkee puhuja yhdistyksestä yhdistykseen pitäjän kerrallaan, kunnes vierailu on tapahtunut kaikissa piirin yhdistyksissä.

4. Luentotoiminnan helpottamiseksi ja avustamiseksi on puoluetoimikunta päättänyt valmistuttaa ja lähettää piiritoimikunnille kymmenkunta luentojäsenystä tärkeistä päivän kysymyksistä piirisihteereille ja piiripuhujille opastukseksi ja ohjeeksi.

5. Luentojen elävöittämiseksi, havainnollistuttamiseksi ja suuremman mielenkiinnon herättämiseksi ehdottaa puoluetoimikunta, että jokainen piiritoimikunta hankkisi itselleen varjokuvakoneen. Ne maksavat nykyisin noin 750 markkaa kappale, kaikkine lisätarpeineen ja lamppuineen jonkun verran enemmän. Ne kaiketi pitäisi olla sellaisia, että niissä voisi käyttää sekä sähkö- että sprillamppuja. Niissä käytettävät varjokuvalevyt tulevat maksamaan noin 10 mk. kappale. Puoluetoimikunta hankkii sekä koneita että kuvalevyjä jokaiselle piiritoimikunnalle, joka niitä kauttamme tilaa. — Kokemus on osoittanut yleisön mielenkiinnolla seuraavan varjokuvaesityksiä; nehan ovat monin paikoin jotakin aivan uutta, joten tämän uutuuden viehätyksen avulla voidaan saada entistä suurempi kuulijakunta. Täten havainnollistutettu esitys jää myöskin pysyvämmiin muistoon, jotapaitsi se on siksi helppotajuista, jotta sitä kehittymättömämmätkin voivat seurata ja käsittää. Näinollen on syytä kehoittaa jokaista piiritoimikuntaa hankkimaan kauttamme itselleen varjokuvakoneen ja siihen tarvittavia kuvalaattoja.

6. Luentotilaisuuksista on useissa tapauksissa ilmoitettu myöskin sangen puutteellisesti. Tämänkin loppukohdan poistamiseksi on puoluetoimikunta painattanut suuria, komeita värillisiä ilmoitusplakatteja, joita taitavasti ja huolellisesti käyttäen paikallinen ilmoittaminen tulee tehokkaaksi ja halvaksi. Niitä lähetetään kohdakkoin kaikille piiritoimikunnille ja niiden hinta merkitään tiliinne.

7. Sattuneista syistä on vielä erikseen huomautettava, että niin piiritoimikuntien kuin järjestöjenkin asiana on valvoa, että piiripuhujat ja yleensä kaikki piiritoimikuntien lähettämät puhujat kaikissa suhteissa osoittavat solidarisuutta ja yhteishenkisyyttä piiritoimikuntia ja piiritoimikuntien toimihenkilöitä kohtaan. Henkilökohtaisia erimielisyyksiä tai vastenmielisyyksiä ei saa julkituoda. Se vahingoittaa yhteistä asiaa. Ainoastaan samaan hiileen puhaltaen saadaan yhteistä ja kokonaista aikaa. Sellaiset puhujat, jotka tätä eivät käsitä, eivät ole tehtävänsä tasalla eivätkä sopivia toimeensa.

Vaikka piiritoimikunnilla yksinäänkin olisi valta päättää tällaisista järjestelyasioista, on kuitenkin parempi, jos tämä suunnitelma esitetään pääkohdissaan piirikokouksien hyväksyttäväksi. Yksityiskohdista ei niissä tietenkään voida päättää, vaan täytyy ne jättää piiritoimikuntien järjestettäväksi. Mahdollista on myöskin, että tämän suunnitelman täydellinen toteuttaminen kohtaa aluksi joissakin

piireissä vaikeuksia, mutta pääasia onkin, että kaikkialla pyritään määrätietoisesti tämän mukaiseen järjestelmälliseen toimintaan. Ja ennen pitkää havaittane, että mitä tehokkaammin tätä suunnitelmaa pyritään toteuttamaan, sen helpommaksi ja tehokkaammaksi järjestely- ja valistustoiminta muodostuu. Tämän järjestelyn tuloksena on ainakin,

että jokaiseen huomattavampaan tilaisuuteen voidaan lähettää kunnollinen puhuja, kun niistä kaikista on piiritoimikunnalla jo hyvissä ajoin ennakoita tieto,

että puhujien ei tarvitse puhua aivan vähäiselle kuulijakunnalle, kuten nykyisin usein tapahtuu,

että valistus- ja järjestelytoimintaan saadaan enemmän tasaisuutta ja järjestelmällisyyttä ja puhujien matkat paremmin suunniteltua sekä ennen kaikkea,

että piiritoimikunnat voivat tarkkaan seurata, ohjata ja avustaa alaistensa järjestöjen valistustoimintaa sekä myöskin pitää huolta siitä, että kaikkialla jotakin tehdään ja toimessa ollaan; toimettomia kiihottaa, moittia tai auttaa alkuun aina tarpeen ja olosuhteiden mukaan.

Kun vuonna 1924 oli eduskuntavaalit, jotka veivät paljon puolueen varoja ja kun niitä varten oli tehty voimakasta agitatoritöitä, niin sinä vuotena ei puolue-toimikunnan taholta erityistä luento-toimintaa harjoitettu.

Vuonna 1925, jolloin puolueella oli käytettävänään Oy. Kansanvallan voittovaroja, päätti puolue-toimikunta lähettää kansanedustajia luentomatkoille eri piireihin. Luennoitsijoina saatiin edustajat M. Puittinen, O. Toivonen, A. Paasonen, Vilho Piippo, O. Meriläinen, Anni Savolainen, Anni Haverinen ja Koivulahti-Lehto, myöskin J. Rapo lupautui pitämään yhteensä 20 luentoa Viipurin l. läänipiirissä.

M. Puittinen piti sitten 18 puhetta Kuopion l. läänipiirissä 1,282 kuulijalle ja Viipurin l. läänipiirissä 25 puhetta 1,531 kuulijalle. A. Paasonen piti Kuopion läänipiirissä ja Kajaanin kihlakunnassa 49 puhetta 2,489 kuulijalle. Pekka Meriläinen Vaasan l. etel. piirissä 24 puhetta 1,060 kuulijalle ja syksyllä Vaasan l. pohj. piirissä 26 puhetta 1,100 kuulijalle. V. Piippo Oulun etel. piirissä puhui 15 paikkakunnalla 541 kuulijalle. Anni Savolainen matkusti 15 päivää Mikkelin piirissä pitäen 13 puhetta 605 kuulijalle. Koivulahti-Lehto piti Vaasan l. läänipiirissä 15 puhetta 1,897 kuulijalle. Otto Toivonen Turun etel. piirissä 36 puhetta 1,650 kuulijalle. J. Rapo piti syys- ja lokakuun kuluessa 5 puhetta Itä-Karjalassa 190 kuulijalle ja herätti kaksi nukkunutta työväenyhdistystä toimintaan.

Asiamaisille piiritoimikunnille antoi Puolue-toimikunta ohjeen,

että jokaisella paikkakunnalla, missä luentoja pidetään, on järjestettävä, jos suinkin mahdollista, vapaa-iltama sellaisella ohjelmalla, kuin kussakin hankkia voidaan ja että luennoista ja iltamasta on tehokkaasti ilmoitettava puolueoimistosta sitä varten lähetetyillä erityisillä ilmoitusplakaateilla. Sitäpaitsi on luennoitsijan paikkakunnalla ollessa pidettävä yhdistyksen johtokunnan kokous, johon on tuotava yhdistyksen tili- ja pöytäkirjat nähtäviksi, jotta luennoitsija voisi antaa opastusta ja neuvoja, mikäli havaitsee niitä tarvittavan. Sen ohella on näissä kokouksissa käsiteltävä seuraavia asioita:

1. Puolue-, piiri- ja kunnallisjärjestöveroien tilitys on saatava sääntöjen mukaiselle kannalle;
2. Puoluetilaston aikanaan täyttäminen;
3. Asiain valmistaminen yhdistysten kokouksiin;
4. Jäsenten hankkiminen yhdistykseen ja niiden hyväksyminen. Suunnitelmaksi esitettävä: Ohjelmallinen vapaailtama järjestettävä jäsenille ja heidän perheilleen vähintään joka kolmas kuukausi. Niissä kannetaan jäsenmaksuja ja otetaan uusia jäseniä.
5. Järjestyksen tehostaminen yhdistyksen toimeenpanemissa tilaisuuksissa.
6. Kirjallisuuden ja sanomalehtien levittäminen. Asiamiesten hankkiminen piirilehdelle, Puolueoimikunnalle ja Kustannusosakeyhtiö Kansanvallalle.

Piiritoimikunnan pyynnöstä palkkasi Puolueoimikunta syksyllä kunnallisvaalien edellä Hämeen l. pohj. vaalipiiriin naispuhujan yhden kuukauden ajaksi.

Puolueen yleisluennoitsijaksi tultuaan on Otto Toivonen pitänyt Turun l. pohjoisessa piirissä 20 puhetta 1148 kuulijalle ja Oulun l. eteläisessä piirissä 15 puhetta 1564 kuulijalle.

Tässä yhteydessä sopii mainita, että puolueoimikunta on painattanut kaikkia piiritoimikuntia varten kaavakkeita, joiden mukaan kaikkien puhujien tulee laatia selostus käynnistään kullakin paikkakunnalla ja samalla selostaa missä kunnossa niiden työväenyhdistysten asiat ovat, joiden alueella puhuja on vierailut.

Puolueoimikunta on myöskin kiinnittänyt huomiota siihen, että erinäiset piiritoimikunnat eivät seuraa jäsenmäärän vaihteluita alaisissaan yhdistyksissä — on sattunut tapauksia, että jonkin yhdistyksen jäsenmäärä on alentunut jopa 90 %, siis sulanut kokoon, piiritoimikunnan sitä huomaamatta. Yhdenä syynä on, että kirjanpito yhdistysten verotilityksistä on puutteellisesti järjestetty, sillä tavalla ettei piirisihteeri tai rahastonhoitaja tälle verraimeeksi yhdistysten verotilityksiä edellisen vuoden verotilityksiin. Muukaan kirjanpito ei ole ai-

nakaan kaikissa piireissä tyydyttävällä kannalla ja eri piireissä käytetään erilaisia järjestelmiä. Sellaisia yhdistysluetteloita, joista näkisi, milloin mikin yhdistys on perustettu, milloin liittyy puolueeseen, milloin ja millaisilla säännöillä rekisteröity ja milloin lopettanut toimintansa ja miten pesä on hoidettu, ei myöskään, ei ainakaan kaikissa piiritoimistoissa ole. Tällaisista epäkohdista ja puutteellisuuksista on suurta haittaa piirin asiain hoidossa ja tarkastelussa ja varsinkin piirisihteerien vaihtuessa, kun ei saa piirin asioista selvää muuten kuin niihin persoonallisesti tutustumalla.

Näiden epäkohtien korjaamiseksi päätti puoluetoimikunta valmistaa erityisiä piiritoimikunnille sopivia tilikirjoja, verotilityskorttijärjestelmän ja luettelokirjoja yhdistyksistä ja että ne on kaikissa piiritoimistoissa otettava käytäntöön v. 1926 alusta.

Puoluelehdet.

S. Sosialidemokraatin päätoimittaja ja toimitusneuvosto. Päääänenkannattajan toimitusneuvostoon valitsi Puoluetoimikunta heti puoluekokouksen jälkeen seuraavat toverit: V. Tanner, J. W. Keto, T. Tainio, H. Ryömä, M. Paasivuori ja päätoimittaja J. F. Aalto.

Helmikuun 20 p:nä 1923 pyysivät toimitusneuvoston jäsenet V. Tanner ja H. Ryömä vapautusta neuvoston jäsenyydestä sillä perusteella, että S. Sosialidemokraatissa oli julaiistu vastoin toimitusneuvoston päätöksiä eräitä kirjoituksia ja että neuvostoa ei oltu sen jäsenen pyynnöstä huolimatta kutsuttu koolle neuvottelemaan erään kirjoituksen julkaisemisesta. Puoluetoimikunta suostui näihin eronpyyntöihin ilman keskustelua. Sen jälkeen pyysi eroa vielä T. Tainio, mikä myönnettiinkin sekä annettiin päätoimittajan tehtäväksi tiedustella uusia jäseniä neuvostoon eronneiden tilalle. Maaliskuun 3 p:nä 1923 käsitteli Puoluetoimikunta uudelleen päätoimittajan ja eräiden toimitusneuvoston jäsenten välillä syntyneen erimielisyyden aiheuttamaa tilannetta. Tällöin ilmoitti myöskin Keto eroavansa neuvoston jäsenyydestä. Kun päätoimittaja ei ollut onnistunut saamaan ketään tiedustelemaan henkilöitä ryhtymään toimitusneuvoston jäseniksi, päätti Puoluetoimikunta harkittuaan kysymystä koko laajuudessaan äänestyksen jälkeen 4 äänellä 1 vastaan kolmen pidättyessä äänestyksestä vapauttaa J. F. Aallon päätoimittajan toimesta pysyttäen hänet edelleenkin vastaavana toimittajana, josta Aalto kuitenkin kieltäytyi.

Maaliskuun 13 p:nä 1923 valitsi Puoluetoimikunta lehden päätoimittajaksi Anton Huotarin, joka astui toimeensa huhtikuun 15 p:nä

1923. J. F. Aallon kanssa sovittiin siitä, että hän jää vastaavaksi toimittajaksi huhtikuun alkuun. Toimitusneuvostosta eronneet jäsenet lupautuivat Huotarin toivomuksen mukaisesti jäämään edelleen neuvoston jäseniksi, jotavastoin M. Paasivuori pyysi vapautusta neuvoston jäsenyydestä, mikä myönnettiin.

Kun Puolueneuvosto kokouksessaan maaliskuun 29 p:nä 1923 päätti, että S. Sosialidemokraatille asetetaan kaksi päätoimittajaa, J. F. Aalto ja A. Huotari, niin järjesti puoluetoimikunta asian tämän päätöksen mukaisesti. Lehden toimitusneuvoston toiminnan järjestämiseksi laati ja hyväksyi Puoluetoimikunta myöhemmin neuvostoa varten ohjesäännön, mikä sittemmin on ollut käytännössä.

Marraskuun alkupuolella 1923 ilmoitti Oy. Kansanvallan johtokunta Puoluetoimikunnalle, että se, saatuaan S. Sosialidemokraatin toimittajien R. Tuhdin, P. Lönngrenin y.m. kirjelmän, jossa vaadittiin toisen päätoimittajan J. F. Aallon erottamista toimeensa kykenemättömänä uhalla, että kirjelmän allekirjoittaneet toimittajat eroavat, jos ei Aaltoa eroteta, oli käsitelty asian ja päättänyt erottaa Aallon toimestaan, koska toisten toimittajain häntä vastaan esittämät syyt olivat paikkansa pitäviä. Kun johtokunnassa ei kuitenkaan oltu yksimielisiä siitä, onko se pätevä Aaltoa erottamaan, oli johtokunta päättänyt ilmoittaa asian Puoluetoimikunnalle ja ehdottaa, että se hyväksyisi johtokunnan päätöksen.

Puoluetoimikunta käsiteli asian kokouksessaan marraskuun 9 p:nä 1923, ja päätti lykätä sen Puolueneuvoston lopullisesti ratkaistavaksi sekä ehdottaa, että Oy. Kansanvallan johtokunnan päätös hyväksyttäisiin. Puoluetoimikunnan jäsen Paasivuori ja varajäsen Mikkola olivat sillä kannalla, että Aalto olisi toimessaan pysytettävä.

Puolueneuvosto päätti 3.12.23. peruuttaa lehden päätoimittajakysymyksessä aikaisemmin tekemänsä päätöksen ja jättää kysymyksen asianomaisten puolue-elinten järjestettäväksi. Tämän johdosta käsiteli puoluetoimikunta asian uudelleen 4.12. ja päätti yksimielisesti hyväksyä Oy. Kansanvallan johtokunnan päätöksen.

Arbetsbladets julkaiseminen. Sen johdosta, että Arbetsbladets tilaajamäärä oli edelleenkin pysynyt alhaisena ja lehden tuottama tappio elokuun loppuun mennessä v. 1922 oli Smk. 53,709:51, otti Puoluetoimikunta Oy. Kansanvallan johtokunnan esityksestä 2 p:nä lokakuuta 1922 harkittavakseen, olisiko lehden julkaiseminen lakkautettava vuoden 1923 alusta, vai katsotaanko tarpeelliseksi ja mahdolliseksi jatkaa lehden julkaisemista. Harkittuaan asiaa päätti Puoluetoimikunta, että lehteä on edelleenkin julkaisettava v:n 1923 aikana, sillä vaikkapa lehti tuottaakin huo-

mattavaa tappiota, ei Oy. Kansanvallan talous kuitenkaan sanottavammin hyötyisi lehden lakkauttamisesta, koska lehden julkaisemiseen käytetty työvoima kuitenkin käytettäisiin S. Sosialidemokraatin hyväksi ja sitä paitsi ruotsalainen sos.-dem. työväenlehti on tarpeellinen senkin vuoksi, että sen avulla saadaan ulkomaille tietoja puolueoloistamme.

Työläisnuoriso. Sosialidemokraattinen Työläisnuorisoliitto tarjosi vuoden 1923 alussa lehdensä »Työläisnuorison« (K.o. Kansanvallan kustannettavaksi ehdolla, että lehden mahdollisesti tuottama voitto luovutetaan liiton käytettäväksi, jotavastoin Oy. Kansanvalta ottaisi korvataksensa mahdolliset tappiot. Lehden toimittajan vaali jäi liittotoimikunnan tehtäväksi. K.o. Kansanvalta hyväksyi tarjouksen puoluetolimikunnan kehotuksesta. 1926 vuoden alusta siirtyy lehti kokonaan Kansanvallan haltuun, mutta pysyy edelleen Työläisnuorisoliiton äänenkannattajana ja lehden päätoimittajan ottaminen sekä lehden toimitustapa jää liittotoimikunnan määrättäväksi.

Kansan Työ. Puoluetolimikunta käsitteli kokouksissaan 5.2. ja 21.2. v. 1924 eräitä Kansan Työssä olleita kirjoituksia, joissa oli levitetty puolueen sisäisistä asioista vääriä ja väriteltäviä tietoja, kuvailtu valhinneita erimielisyyksiä suuremmiksi ja toisenluontoisiksi, kuin mitä ne todellisuudessa ovat olleet, kuvailtu Puoluetolimikuntaa erikoisen oikeistolaiseksi ja ajettu vaaliliittoasiaa kommunistien kanssa tavalla, joka on ollut omiaan antamaan aseita kommunistien käsiin ja vahingoittamaan sosialidemokraattista puoluetta ja sen vaalitoimintaa. Näiden kirjoitusten johdosta päätti Puoluetolimikunta esittää Puolueueuvoston hyväksyttäväksi seuraavan päätöslauselman:

»Puolueueuvoston kokous toteaa, että se toimitustapa, jota Kansan Työ-lehdessä viime aikoina on noudatettu varsinkin kysymyksessä vaaliliiton tekemisestä kommunistien kanssa on ollut omiaan vahingoittamaan puoluetta.«

Puolueueuvosto hyväksyi esityksen.

Puoluelehdistö on lisääntynyt toimikauden kuluessa: Oulussa ilmestyvä »Pohjolan Työmies« ja »Toverita«, Sos.-dem. Naisliiton äänenkannattaja, vaikka kumpaakaan näistä ei ole vielä virallisesti puoluelehdiksi pyydetty tai hyväksytty, mutta sellaisina niitä on kohdeltu.

Muita puoluelehtiä ovat: Suomen Sosialidemokraatti, Arbetarbladet, Työläisnuoriso, Kansan Lehti, Sosialisti, Kansan Työ, Työn Voima, Kansan Voima, Hämeen Kansa, Vapaus, Eteenpäin, Uusi Aika ja Raivaaja.

Puoluelehtien avustaminen.

Raivaaja, Vaasassa, on perustamisestaan alkaen ollut vaikeassa taloudellisessa asemassa. Sen johtokunta esitti Puoluetoimikunnalle helmikuussa 1923 anomuksen, että lehden tukemiseksi myönnettäisi lisäävustusta tai että Puoluetoimikunta menisi takuuseen hankittavasta 150,000 mk:n lainasta. Tähän anomukseen ei Puoluetoimikunta kuitenkaan voinut suostua, kun sillä ei ollut oikeutta myöntää yhtiölle suurempaa avustusta, kuin keväällä 1921 pidetyn Puolue-neuvoston kokouksen päätös edellytti eikä myöskään pidetty mahdollisena ottaa puolueen kannettavaksi niin suurta vastuuta, kuin kyseessä olleen lainan takuu olisi tuottanut.

Kesäkuulla 1923 käsitteli Puoluetoimikunta uudelleen Vaasan 1. yhdistyneiden piirien sanomalehtiasiaa, tullen siihen tulokseen, että kun »Raivaajan» levikkiä ei voida toivoakaan saatavan lisätyksi eikä lehteä kannattavaksi, niin tuntuu siltä, ettei lehden tuottama hyöty vastaa niitä kustannuksia, joita se niin järjestöille kuin yksityisillekin tuottaa. Ja jos sen tappiot yhä kasvavat ja järjestöt sekä yksityiset joutuvat niistä kärsimään, saattaa sen loppuromahdus lamauttaa työväenliikettä Pohjois-Suomessa pitkiksi ajoiksi ja vaikeuttaa sanomalehtiolojen vastaistakin järjestämistä siellä. Tämä Puoluetoimikunnan mielipide asiassa ilmoitettiin sekä yhdistyneiden piirijärjestöjen toimikunnalle että Oy. Raivaajan johtokunnalle.

Elokuun alkupuolella 1923 saapui Puoluetoimikunnalle Oy. Raivaajan kirjapainon johtajalta V. Bangelta kirje, jossa hän ilmoitti, että yhtiön johtokunta on päättänyt »Raivaajan» julkaisemisen lopettaa, mutta kun tilanne on muuttunut, niin oli johtokunta päättänyt esittää asian uudelleen Puoluetoimikunnan harkittavaksi. Kun Puoluetoimikunta kokoontui asiaa käsittelemään, oli tov. Bange myös yhtiön johtokunnan puolesta läsnä, selostaen lehden asemaa ja esittäen johtokunnan puolesta pyynnön, että Puoluetoimikunta hankkisi yhtiölle 20,000 mkaa, mikä summa tarvittaisiin kirjapainon työväen maksamatta jääneiden palkkojen suorittamiseen. Yhtiön muut velat hoitaisi yhtiö itse.

Puoluetoimikunta asiaa harkittuaan kuitenkin päätti, että koska yhtiötä ei voida vararikosta kuitenkaan pelastaa, ja kun Puoluetoimikunnalla ei ole varoja eikä valtuuksiakaan myöntää yhtiölle enempää avustusta, niin ei yhtiön johtokunnan pyyntöön, saada 20,000 mkaa, voida suostua.

Lehden julkaisemista ei kuitenkaan lopetettu, ja marraskuulla 1923 saapui yhtiön johtokunnalta jälleen kirje, jossa ilmoitettiin, että lehti 2-päiväiseksi muutettuna on kannattanut itsensä, tuottamatta li-

sää tappiota, mutta lehden aikaisempien velkojen suorittamiseksi tarvittaisiin rahaa 20,000 mkkaa, jonka vuoksi johtokunta pyysi Puoluetoimikunta esittäisi Puolueneuvostolle, että se myöntäisi mainitun summan puolueen varoista, joko avustuksena tai osakemerkinnän muodossa. Puoluetoimikunta päätti esittää asian Puolueneuvostolle, mutta ehdotti pyynnön hylättäväksi, koska puolueen varat eivät tähän tarkoitukseen riittäneet.

Puoluetoimikunta ryhtyi kuitenkin toimenpiteisiin Raivaajan asiain järjestämiseksi pitempiaikaisestikin. Oy. Raivaajan edustajan O. Nurmen läsnäollessa tehtiin Puoluetoimikunnan kokouksessa 24 p:nä helmik. 1924 sopimus, jonka mukaan Puoluetoimikunta sitoutui avustamaan Raivaajaa 15,000 mkalla viiden vuoden aikana sillä ehdolla, että velat eivät saa enää lisäytyä, joten paikallisten järjestöjen velvollisuudeksi olisi jäänyt sopimuksen mukaan korvata vuosittain se summa, minkä tappio olisi noussut Puoluetoimikunnan myöntämää avustusta suuremmaksi. Vaikka Oy. Raivaajan edustaja vakuutti johtokunnan suostuvan tällaiseen järjestelyyn, ei sopimuksesta kuitenkaan tullut mitään, kun paikalliset järjestöt eivät sitoutuneet heille mahdollisesti tulevaa osuutta suorittamaan. Tämän sopimusluonnoksen perusteella Puoluetoimikunta kuitenkin suoritti Raivaajalle avustusta 20,000 mk.

Tämä avustussumma ei kuitenkaan riittänyt pitkäksi aikaa. Uudistettujen avustuspyyntöjen johdosta otti Puoluetoimikunta syysk. 18 p:nä Raivaajan avustamisen vieläkin käsiteltäväksi. Päätökseksi tuli, että lehteä on edelleenkin koetettava pitää pystyssä.

Kun Puoluetoimikunnalla kuitenkaan itsellään ei ollut varoja niin paljon, kuin tähän olisi tarvittu, ja kun samaan aikaan myöskin vastaperustettu Pohjolan Työmies tarvitsi yhtä kipeästi avustusta, päätti Puoluetoimikunta kehoittaa Oy. Kansanvallan johtokuntaa harkitsemaan, voisiko se kiinnittää varoja näihin lehtiliikkeisiin ja ottaa niiden taloudellisen johdon haltuunsa. Puoluetoimikunnan mielestä oli asian järjestämiseksi paras ja käytännöllisin menettelytapa näitä lehtiä kustantavien yhtiöiden osakepääoman lisääminen riittävän suureksi, jolloin Oy. Kansanvallan oli otettava haltuunsa kummassakin yhtiössä osake-enemmistö ja käytettävä siten saamaansa määräysvaltaa näiden yhtiöiden asioiden järjestämiseksi ja hoitamiseksi, sillä niiden aema ei ollut pelastettavissa raha-avulla, vaan tarvitsivat ne muuta-kin ohjausta ja hoitoa. Oy. Kansanvalta päättikin ryhtyä Puoluetoimikunnan ehdotuksen mukaisiin toimenpiteisiin ja on avustanut Raivaajaa kaikkiaan 39,000 mkalla.

Kesäkuussa tänä vuonna saapui Raivaajan johtokunnalta Puoluetoimikunnalle taas uusi avustuspyyntö, kun Kustannus-Oy. Kansan-

valta erään Puolueneuvoston tekemän päätöksen johdosta ei enää voinut varoja myöntää. Pyynnön sisältö oli — sitä yksityiskohtaisesti selostamatta, että Puoluetoimikunta antaisi Raivaajalle vuosittain 24,000 mk. suoranaista avustusta ja vielä lisäksi luottoa vähintään 14,000 mk. vuodessa. Tämän pyynnön Puoluetoimikunta epäsi, mutta myönsi kuitenkin avustusta 15,000 mk.

Pohjolan Työmies ja Kansan Tahto. Vuoden 1922 alussa ilmestyä alkanut Kansan Tahto oli lakkautettava maaliskuun alusta v. 1923 taloudellisten vaikeuksien takia.

Kauan ei kuitenkaan viiipynyt, kun Oulussa virisi uudelleen hanke perustaa vieläkin sosialidemokraattinen puoluelehti laajaa pohjolan lääniä varten. Jo elokuun alkupuolella v. 1923 esitti Oulun I. Sos.-dem. Piiritoimikunta Puoluetoimikunnalle kysymyksen uuden lehden perustamisesta Ouluun, 40—50,000 mkan osakepääomalla, sekä tiedusti, voisiko Puoluetoimikunta ja olisiko se halukas avustamaan tätä lehtihanketta. Puoluetoimikunta asettui sille kannalle, että tämä hanke, jos se aiotaan toteuttaa, on käsiteltävä koko Pohjanmaata eikä vain Oulun lääniä käsittävänä. Pohjanmaalle olisi kyllä saatava kunollinen puoluelehti, mutta Oulu ei ole sopiva ilmestymispaikka koko Pohjanmaata käsittävälle lehdelle. Sitäpaitsi piti Puoluetoimikunta hanketta liian hätäisesti alulle pantuna ja suunniteltua osakepääomaa liian pienenä. Näinollen ei Puoluetoimikunta voinut kannattaa eikä ryhtyä tukemaan tätä lehtihanketta, varsinkaan kun kaksi lehtiyritystä Pohjanmaalla jo oli epäonnistunut.

Puolueneuvoston kokouksessa joulukuun 2—3 p:nä 1923 esitettiin oululaisten edustajain taholta, että Puoluetoimikunnalle annettaisiin valtuus avustaa lehden perustamista Ouluun esim. 25,000 markalla, tutkittuaan ensin asiaa lähemmin. Puolueneuvosto harkittuaan asiaa päätti antaa Puoluetoimikunnalle ehdotetun valtuutuksen, jota paitsi päätettiin määrätä ylimääräinen vero Pohjanmaan ja Oulun läänin lehtiyritysten avustamiseksi. Veron suuruus jäi Puoluetoimikunnan määrättäväksi, joka sittemmin määräsi sen 2 markaksi.

Syyskuun 8 päivänä 1924 kokoontui Puoluetoimikunta Oy. Pohjolan Työmiehen pyynnön johdosta. Kokoukseen oli saapunut mainitun yhtiön edustajana toimittaja Hautala ja taloudenhoitaja Mäki selostamaan puolueasiain tilaa Oulussa ja Peräpohjoissa. Lähetystö ilmoitti, että Pohjolan Työmies on joutunut sellaiseen taloudelliseen asemaan, että Oulussa ei pystytä asioita omin voimin järjestämään, kun yhtiölle luvattua 50,000 mkn suuruisia kassakreditiviilainaa ei asianomaisesta pankkilaitoksesta voitukaan rahan puutteen vuoksi myöntää. Ilmoitettiin, että jos tämä laina olisi saatu, olisi tilanteesta ainakin toistaiseksi selviydytty, mutta kun se on evätty, niin on yh-

tiön ollut pakko kääntyä Puoluetoimikunnan puoleen pyytäen sitä tavalla tai toisella järjestämään puheena olevan lainan. Jollei sitä voida järjestää, täytyy johtokunnan ottaa harkittavakseen lehden lakkauttamisen, sillä muuta keinoa ei ole. Muuten ilmoitti lähetystö, että sosialidemokraattinen liike Pohjolassa on vilkkaasti elpymässä. Siellä on jo parikymmentä puolueosastoa, mutta kun ne ovat vasta hiljakkoin liittyneet puolueeseen, niin ei niiltä ole voltu ryhtyä vaatimaan lehdelle rahallista kannatusta. Jos lehti nyt olisi lakkautettava, tulisi siitä olemaan seurauksena elpyvän sosialidemokraattisen liikkeen taantuminen Pohjolassa. Tämän esityksen perusteella päätettiin lähettää toimitusjohtaja K. Heinonen Ouluun tutkimaan perusteellisesti yhtiön asemaa. Heinosen suorittama tehtävänsä, otettiin asia uudelleen Puoluetoimikunnassa käsiteltäväksi. Puoluetoimikunta oli yksimielinen siitä, että tätäkin lehtiyritystä oli rahallisesti tuettava, vaikkakin lehden tappion arveltiin kyseessäolevana vuonna nousevan 75—80,000 mkaan. Mutta kun tässäkin tapauksessa osittaisena syynä oli ollut, että taloudenhoito, varsinkin aikuaikoina oli ollut heikkoa ja liiketoiminta nojautunut virheellisiin kannatuslaskelmiin ja kun min olen liikkeen hoitokin olisi ollut uudelleen järjestettävä ja kun Puoluetoimikuntaa ei pidetty sopivana tällaista yksityiskohtaista järjestelyä toimittamaan, niin päätettiin tässäkin asiassa kehoittaa Oy. Kansanvaltaa ottamaan asiat hoitoonsa ja lähettämään heti Pohjolan Työmiehelle avustukseksi 25,000 mk. Oy. Kansanvalta ryhtyikin asianmukaisiin toimenpiteisiin.

Huhtikuun 6 p:nä 1925 käsitteli Puoluetoimikunta Oy. Pohjolan Työmiehen johtokunnan kirjelmän, jossa ilmoitettiin, että yhtiön johtokunta kaikista ponnistuksista huolimatta ei ole saanut syntymään ehdotettua akordisopimusta, minkä vuoksi on päätetty luovuttaa liike vararikkoillaan. Lisäksi ilmoitettiin, että eräät yksityiset puoluetoverit olivat päättäneet ryhtyä julkaisemaan uutta kolme kertaa viikossa ilmestyvää lehteä nimellä »Työmies« sekä pyydettiin tämän yrityksen tukemiseksi vähintään 50,000 mk. Asia oli kuitenkin pari päivää ennen Puoluetoimikunnan kokousta saanut toisen kääntein, sillä Kustannus-Oy. Kansanvallalle saapuneen sähkösanoman mukaan oli Oy. Kirjola suostunut esitettyyn akordisopimukseen. Tämän johdosta oli myös suunniteltu uuden lehden perustaminen rauennut ja lehti tuli edelleenkin ilmestymään entisellä nimellään kahdesti viikossa.

Puoluetoimikunta päätti kehoittaa Kustannus-Oy. Kansanvallan johtokuntaa myöntämään Oy. Pohjolan Työmiehelle enintään 21,000 markan lainan muiden velkojien saatavien suorittamiseksi edellyttäen, että kaikki velkojat suostuvat tekemään ehdotetun 25 % akordisopimuksen sekä myöntämään lisäksi lehden jatkuvaa julkaisemista var-

ten toistaiseksi 3,000 markan kuukautisen avustuksen. Kun Oy. Kansanvaivallan johtokunta ei kuitenkaan voinut erään Puolueneuvoston tekemän päätöksen johdosta viimeainittua avustusta suorittaa, on se suoritettu puolueen varoista.

Sosialistin Kirjapaino-Oy. Turkuun perustettuun Sosialistin Kirjapaino-Osakeyhtiöön päätti Puoluetoimikunta toukokuulla 1923 esitetyn pyynnön mukaisesti merkitä 400 osaketta, yhteensä Smk. 40,000 Merkityistä osakkeista oli tarkoitus siirtää 3/4 halukkaille turkulaisille järjestöille ja yksityisille, mutta ovat ne kaikki toistaiseksi Puoluetoimikunnan hallussa.

Heikkojen piirien avustaminen.

Kuopion l. länt. vaalipiirin asiat. Kun keväällä 1922 pidetty Puolueneuvoston kokous velvoitti Puoluetoimikunnan ryhtymään toimenpiteisiin Kuopion l. länt. vaalipiirin asiain kuntoon saattamiseksi, päätti Puoluetoimikunta saman vuoden kesäkuulla pitämässään kokouksessa hankkia mainittuun piiriin vakinaisen piirisihteerin, johon toimeen sittemmin syyskesästä kiinnitettiin S. Sosialidemokratian harjoittelija Aug. Valta. Puoluetoimikunta päätti suorittaa sihteerin palkan 5 kuukauden ajalta ja merkitä tämän summan piirijärjestön tiliin, joten avustus tuli annetuksi lainan muodossa. Piiritoimikunnan pyynnöstä myönsi Puoluetoimikunta helmikuussa 1923 piirisihteerin palkkaamiseksi lisäavustusta samassa muodossa vielä kolmen kuukauden ajaksi.

Huhtikuun 25 p:nä päätti Puoluetoimikunta yhdistää Kajaanin kihlakunnan agitatsioni- ja järjestelysuhteessa Kuopion läntiseen piiriin, kun Oulusta käsin ei sen kihlakunnan asioita voitu millään tavalla hoitaa, joten siellä olevat yhdistykset olivat joutuneet ihan erilleen, omiin hoteisiinsa, eikä minkäänlaista alipiirijärjestöäkään vielä voitu muodostaa. Tämän yhteydessä päätettiin suorittaa Kuopion läntiselle piiritoimikunnalle 4,000 mk. korvausta sen piirisihteerin matkoista Kajaanin kihlakunnassa yhdistysten henkiin herättämiseksi ja puolueeseen palauttamiseksi. Keväällä 1924 alkoikin näkyä toipumismerkkejä. Niinpä Kajaanin työväenyhdistys kokouksessaan huhtik. 8 p:nä valitsi väliaikaisen K a j a a n i n S o s.-d e m. A l i p i i r i t o i m i k u n n a n huolehtimaan agitatsioonityön järjestämisestä Kainuussa. Tämän piiritoimikunnan toiminnan tukemiseksi myönsi puoluetoimikunta 3,000 mk.

Kesäkuussa 1923 ilmoitti Kuopion piiritoimikunta, että ne keinot, joita piirikokous oli osoittanut varojen hankkimiseksi toiminnan ylläpitämistä varten, eivät tuota tuloja niin paljon kuin tarvitaan piirisihteerin

teerin palkkaamiseksi y.m. menojen peittäämiseksi, joten piiritoimikunta pyysi, että Puoluetoimikunta myöntäisi piirijärjestön tukemiseksi edelleen 8,000 mk:aa, lukuunottamatta sitä summaa, jonka puoluetoimikunta jo aikaisemmin oli myöntänyt Kajaanin kihlakunnassa harjoitettavaa agitationia varten.

Puoluetoimikunta piti avustusta tarpeellisena ja myönnettävänä, mutta jätti asian lopullisen ratkaisun Puolueneuvostolle, joka myönsikin pyydetyn summan ja poisti sitäpaitsi tileistä piirin vanhan velan puolueelle 20,000 mk.

V. 1924 sai Kuopion läntinen piiri avustusta 4,000 mk. ja lisäksi agitatsionityötä varten Kajaanin kihlakunnassa 1,000 mk. ja v. 1925 myönnettiin samalle piirille avustusta 8,000 mk.

Vaasan l. yhdistyneet piirit. Puoluetoimikunnan aloitteesta päättivät Vaasan l. etel. Sos.-dem. Piirijärjestö ja Vaasan l. pohj. Sos.-dem. Piirijärjestö liittyä yhteen. Tämä päätös tehtiin kummankin piirijärjestön kokouksissa v. 1923. Yhdistettyjen piirien toimikunta sijoitettiin Kokkolaan ja Vaasaan asetettiin alipiiritoimikunta huolehtimaan agitatsionityöstä eteläisessä piirissä. Täten syntyneelle yhdistyneiden piirien järjestölle myönsi Puoluetoimikunta huhtikuussa 1923 10,000 mk. piirisihteerin palkkaamista varten.

Samana vuona oli I. Penttala Puoluetoimikunnan kustannuksella tehnyt kuukauden kestävän puhujamatkan eteläisessä piirissä. Puoluetoimikunnalle jättämässään matkaselostuksessa mainitsi P., että työväenliike piirissä on varsin lamassa ja ettei siellä saa mitään aikaa, hyvä jos saa säilymään ne järjestöt, joissa vielä jotain toimintaa on.

V. 1924 myönsi Puoluetoimikunta vielä piirille avustusta 13,000 mk. ja v. 1925 20,000 mk.

Oulun l. eteläinen piiri on ollut melkein hajaannustilassa. Piiritoimikunta pyysi ja sai v. 1924 12,000 mk. piirisihteerin palkkaamista varten kuuden kuukauden ajaksi. Vuonna 1925 myönsi puoluetoimikunta Oulun etel. piiritoimikunnalle 18,000 mk. maksettavaksi eri erissä, mutta kun havaittiin, ettei piiritoimiston kirjanpito eikä kaikki muutkaan asiat olleet kunnollisesti hoidettu, pidätettiin avustuksen loppusumma, 7,000 mk. toistaiseksi, kunnes asiat piiritoimistossa saadaan järjestykseen.

Oulun l. pohjoinen piiri on ollut yhdistettynä Oulun l. eteläiseen piiriin, eikä siellä pitkään aikaan ole ollut mitään järjestötoimintaa lukuunottamatta Kemian Sosialidemokraattista Työväenyhdistystä, joka keväällä 1924 ilmoitti, että puoluetoiminnan elvyttämiseksi Oulun läänin pohjoisessa vaalipiirissä oli päätetty kutsua koolle helluntaipyhien

ajaksi 1924 sosialidemokraattinen neuvottelukokous Kemiin sekä pyydettiin, että Puoluetoimikunta myöntäisi tätä tarkoitusta varten sekä toiminnan alkuun saamiseksi 2,000 mk:n avustuksen. Puoluetoimikunta suostui tähän pyyntöön. Mainitussa kokouksessa päätettiin perustaa erityinen alipiiritoimikunta Oulun lääniin, kotipaikkana Karihaara, Oulun läänin pohjoista vaalipiiriä varten.

Kesäkuun 19 p:nä 1925 käsitteli Puoluetoimikunta Oulun l. pohj. alipiirin piiritoimikunnan esityksen, että mainittu alipiiri julistettaisiin puolueen taholta itsenäiseksi. Tämä esitys nojautui siihen, että Oulun l. etel. vaalipiirin piirikokouksessa oli huhtikuun 12—13 p:nä 1925 päätetty, että pohjoisen piirin olisi toimittava erillisenä piirinä muissa suhteissa paitsi valistustyöhön nähden.

Asiaa harkittuaan tuli Puoluetoimikunta siihen tulokseen, ettei se voi omasta puolestaan tämän esityksen hyväksymistä puoltaa, sillä, jos puheenaoleva alipiiri julistettaisiin itsenäiseksi piiriksi, tulisi sen saada myöskin oma edustajansa Puolueneuvostoon, mutta nyt jo on olemassa huomattava epäsuhde Pohjolan piirien ja muiden vaalipiirien edustuksessa Puolueneuvostossa, sillä Vaasan läänin yhdistyneistä ja Oulun läänin vaalipiiristä on huomioon ottaen myös Pohjanmaan ruotsalaisen vaalipiirin nyt jo Puolueneuvostossa yhteensä neljä edustajaa, joka edustusmäärä näiden piirien jäsenmäärään nähden on aivan suhteettoman suuri. Sitä paitsi johtaisi esitetty toimenpide varsinaisen piirikanslian perustamiseen ja ylläpitämiseen, joka taas tulisi piirille liian kalliiksi ja siten vain häittäisi valistustyön hoitamista.

Mikkelin läänin vaalipiirin piiritoimikunnan pyynnöstä myönsi Puoluetoimikunta 17 p:nä elokuuta 1922 piiritoimikunnan käytettäväksi erään mainitusta vaalipiiristä kotoisin olleen henkilön puolueelle testamenttaamat varat, joiden lopullinen summa oli Smk. 4,872: 63.

Sosialidemokraattinen Työläisnuorisoliitto.

Sen johdosta, että Sos.-dem. Työläisnuorisoliitto oli kääntynyt kirjeellisesti Puoluetoimikunnan puoleen pyytäen m.m., että Puoluetoimikunta ryhtyisi piiritoimikuntien välityksellä kiinnittämään huomiota »Työläisnuoriso«-lehden levittämiseen ja sos.-dem. nuorisoliikkeeseen yleensä, päätti Puoluetoimikunta lokakuun 2 p:nä 1922, että liiton osoiteilmoitus on julkaistava S. S:ssa kahdesti viikossa maksettua. Piiritoimikunnille päätettiin lähettää kiertokirje, jossa huomautetaan sos.-dem. nuorisoliikkeen hyväksi harjoitettavan agitatsioonin tarpeellisuudesta sekä samalla siitä, miten yhdistysten on suhtauduttava kommunistisiin nuoriso-osastoihin. Kun liiton asiat eivät olleet

tydyttävässä kumossa, varsinkin, mitä tuli sen taloudelliseen asemaan ja taloudenhoitoon, päätettiin ryhtyä vaikuttamaan siihen suuntaan, että liiton johto siirrettäisiin Helsinkiin.

Joulukuun 29 p:nä 1922 päätti Puoluetoimikunta liiton asiain selvittämiseksi, että Puoluetoimikunta takaa Tampereen Työväen Sanomalehti-Oy:lle puolet siitä Sos.-dem. Työläisnuorisoliiton velasta, mikä jää jäljelle, kun joulukuun 31 p:nä 1922 olevasta velasta on vähennetty se erä, mikä Sos.-dem. Työläisnuorisoliiton omaisuudesta käyvän hinnan mukaan saadaan, ellei velallinen viiden vuoden kuluessa pysty velkaa suorittamaan; kuitenkin ei Puoluetoimikunta takaa korkoja yllämainitusta summasta. Tämä päätös edellytti, että Tampereen Työväen Sanomalehti-Oy. luopui kaikista muista vaatimuksistaan mainitun velan suhteen ja vapautti kaikki yksityistakaajat vastuusta. Puoluetoimikunnan osuus tästä velasta tekee noin 6,250 mk.

Yhdistyksille myönnettyjä lainoja, avustuksia ja takauksia.

Lappeenrannan Työväenyhdistyksen takaus. Syyskuussa 1924 pyysi Lappeenrannan t.y. Puoluetoimikuntaa takaamaan sille 500,000 mkan lainan Työväen Säästöpankista talon rakentamista varten. Pyyntöön suostuttiin, kun oli ensin saatu varmuus siitä, että yhdistys pystyy asiansa hoitamaan. Yhdistys olisi menettänyt erittäin hyvällä liikepaikalla olevan tonttinsa, jollei rakennussuunnitelmaa olisi saatu toteutetuksi.

Puoluetoimikunta on myöskin suostunut **Jämsän Työväenyhdistyksen** pyyntöön mennä takuuseen 100,000 mkn lainasta. Laina käytettiin talon rakentamista varten.

Kärkölän Marttilan Työväenyhdistykselle myönsi Puoluetoimikunta syyskuussa 1924 yhdistyksen talon rakennustöiden loppuun saattamiseksi 10,000 mkn lainan siksi, kunnes yhdistys ehti saada sille Työväen Säästöpankista luvaton kiinnityslainan.

Toukokuun 6 p:nä 1925 käsitteli Puoluetoimikunta lopullisesti **Jyväskylän Työväenyhdistyksen** laina-asian. Tässä kokouksessa saapuvilla ollut yhdistyksen edustaja T. Lehto ilmoitti, että yhdistys on joutunut kovin vaikeaan taloudelliseen asemaan, kun tšekäläinen Työväen Säästöpankki on kieltäytynyt myöntämästä pyydettyä 500,000 markan lisälainaa, joka tarvittaisiin yhdistyksen uuden talon rakennustöiden loppuunsaattamiseksi. Sitä paitsi on yhdistyksen muutaman päivän kuluessa lunastettava eräs 50,000 markan suuruinen tunnuste, jonka lunastamista ei voitu siirtää, eikä paikkakunnalta ollut mahdollisuutta lainaa saada. Tämän johdosta pyysi Lehto yhdistyksen puo-

lesta, että Puoluetoimikunta koettaisi toimittaa yhdistykselle heti 50,000 markan lainan sekä, mikäli suinkin mahdollista, myöskin hankkia yhdistykselle lainaksi puuttuvan summan rakennustöiden loppuunsaattamiseksi.

Lehdon antamien selitysten ja keskustelun jälkeen totesi Puoluetoimikunta, että Jyväskylän Työväenyhdistys oli joutunut niin vaikeaan asemaan, ettei se ilman Puoluetoimikunnan apua voinut asiotaan selviytyä, jonka vuoksi yksimielisesti päätettiin, että yhdistys on pelastettava joutumasta konkurssitilaan. Sitä varten päätettiin ensinnäkin hankkia yhdistykselle sen heti tarvitsema 50,000 mk., mikä summa vedettiin pois myöhemmin otetusta 500,000 markan lainasta.

Taloudenhoitajan käytyä Jyväskylässä tutustumassa lähemmin yhdistyksen asioihin, otettiin lainapyyntö lopullisesti käsiteltäväksi toukokuun 13 p:nä. Tällöin esitti taloudenhoitaja Puoluetoimikunnalle kirjallisen selostuksen yhdistyksen taloudellisesta asemasta sekä esitti loppulausuntonaan, että hänen käsityksensä mukaan yhdistys voi kylä selviytyä pyytämänsä lisälainan korkojen ja kuoletuksen suorittamisesta edellyttäen, että järjestötoiminta paikkakunnalla pysyy yhtä voimakkaana kuin nykyisin.

Kuultuaan taloudenhoitajan selostuksen päätti Puoluetoimikunta pyytää H:gin Työväen Säästöpankilta Jyväskylän Työväenyhdistykselle 500,000 markan lainaa, josta vakuudeksi tulisi kolmas kiinnitys yhdistyksen kiinteistöihin sekä takaajiksi Kustannus-Oy. Kansanvalta ja Puoluetoimikunta, tai ellei pankki voi tähän suostua, että se myöntäisi samansuuruisen lainan Puoluetoimikunnalle niinikään kolmatta kiinnitystä vastaan yhdistyksen kiinteistöihin ja takaajana Kustannus-Oy. Kansanvalta.

Tämän esityksen hyväksyi Kustannus-Oy. Kansanvallan johtokunta ja H:gin Työväen Säästöpankki myönsi sittemmin puheenaolevan lainan ensinmainitussa muodossa.

Kuolajärven Työväenyhdistyksen pyynnöstä teki Puoluetoimikunta anomuksen Sisäasiainministeriöön yhdistyksen talon vapauttamiseksi sotilasmajoituksesta.

Mouhijärven Läntisen Työväenyhdistyksen talon murhapoltto. Sen johdosta, että Mouhijärven Läntisen Työväenyhdistyksen talon paloa yleisesti paikkakunnalla epäiltiin murhapoltoksi, pyysi Turun läänin pohj. vaalip. piiritoimikunta Puoluetoimikuntaa lähettämään paikkakunnalle yksityisietsivän asian tutkimista varten. Puoluetoimikunta suostui pyyntöön toukokuun 22 p:nä 1924 ja näytti toimitetusta tutkimuksesta käyvän ilmi, että murhapoltto todellakin oli tapahtunut, mutta viranomaisten välinpitämättömyyden takia oli jäljet voitu siten

umpeenlakaista, ettei syytettä asiassa voitu todistusten puutteessa kuitenkaan ketään vastaan nostaa.

Kun Mouhijärven Läntinen Työväenyhdistys oli menettänyt talonsa edellämainitulla tavalla, päätti yhdistys ryhtyä joihinkin toimenpiteisiin uuden talon rakentamiseksi. Sitä varten tiedusteltiin yhdistys Puoluetoimikunnalta, mitä mahdollisuuksia olisi olemassa luvan saamiseen yleisen rahankeruun toimeenpanemiseksi tätä tarkoitusta varten. Puoluetoimikunnan puolesta ilmoitettiin yhdistykselle, että lupaa yleisen rahankeruun toimeenpanemiseen tuskin tultaisiin antamaan yksityiselle yhdistykselle tällaista tarkoitusta varten. Sen sijaan kehoitettiin Puoluetoimikunnan taholta yhdistystä toimeenpanemaan suljetun rahankeruun numeroiduilla listoilla vain puolueosastojen jäsenten kesken. Yhdistys lähetti sitten puolueosastoille keräyslistoja, joissa nimenomaan huomautettiin, että keräys toimitetaan vain puolueosastojen jäsenten keskuudessa. Kun avustussummia siten alkoi yhdistykselle saapua, oli asia tullut nimismiehen tietoon, joka otatti takavarikkoon keräyslistat sekä postin välityksellä saapuneet avustussummat ja asetti yhdistyksen toimihenkilöt syytteeseen luvattomasta rahankeruusta. Kihlakunnanoikeus tuomitsi sittemmin takavarikoidut varat menetetyiksi sekä syytetyt sadan markan sakkoihin. Tuomioistuimen päätös oli syntynyt siten, että lautamiehet olivat yksimielisesti olleet päätöksen kannalla tuomarin ollessa toista mieltä. Yhdistyksen lainopilliseksi avustajaksi hankki Puoluetoimikunta pormestari Väinö Hakkilan, joka valitti tuomiosta edelleen hovioikeuteen.

Karstulan Työväenyhdistyksen talon riitajuttu. Toukokuun 13 p:nä 1925 käsitteli Puoluetoimikunta Vaasan l. it. vaalipiirin Sos.-dem. Piiritoimikunnan pyynnön, koskeva Karstulan T.y:n talon riitajutun kulujen korvausta, että Puoluetoimikunta myöntäisi piiritoimikunnalle vielä 5,000 mk. sen lisäksi, mitä samaan tarkoitukseen jo aikaisemmin oli myönnetty.

Hankittuaan selostuksen piirin tiliasemasta ja koska tästä selostuksesta selvisi, että piiri on avustuksen tarpeessa, päätti Puoluetoimikunta pyyntöön suostua.

Kolhon Työväenyhdistystä vastaan nostettu korvausjuttu. Sen johdosta, että Kolhon Työväenyhdistys oli v. 1921 tuomittu kihlakunnanoikeudessa maksamaan korvausta eräistä punaisen kaartin v. 1918 tekemistä takavarikoimisista 20,000 mk. sekä kuluja 3,500 mk., pyysi yhdistys Puoluetoimikunnan apua asian edelleen ajamiseksi. Puoluetoimikunta antoi kansanedustaja Raearon tehtäväksi ottaa asiasta lähempää selkoa. Hankitusta selostuksesta kävi sittemmin ilmi, että yhdistys oli tuomittu maksamaan korvausta sellaisillekin, jotka eivät

olleet mitään korvausvaatimusta esittäneetkään. Puoluetoimikunta päätti suorittaa yhdistyksen siihenastiset oikeuskulut Smk. 2,205:76, jotapaitsi annettiin tuomari Hakkilan toimeksi hakea muutosta kihlakunnanoikeuden päätökseen. Myönnetty avustus merkittiin yhdistyksen tilille.

Kun hovioikeus sittemmin pienin muutoksin vahvisti kihlakunnanoikeuden päätöksen, käsitteli Puoluetoimikunta asian uudelleen joulukuun 29 p:nä 1922 ja päätti vedota tuomiosta korkeimpaan oikeuteen antaen asian hoitamisen edelleen tuomari Hakkilalle.

Toukokuun 6 p:nä 1925 antoi korkein oikeus asiassa päätöksensä ja vedoten siihen, ettei asianajoa varten annettu valtakirja ollut laillinen, koska toinen sen allekirjoittajista, kirjuri Lempi Rissanen, ei yhdistysrekisteriin tehdyn merkinnän mukaan ollut oikeutettu yhdistyksen nimeä kirjoittamaan, ei korkein oikeus ottanut valitusta asiallisesti tutkittavakseen, joten hovioikeuden päätös jäi voimaan ja yhdistys tuomittiin suorittamaan korvausta korkoineen ja oikeuskuluineen yhteensä noin 42,000 mk. Kun yhdistyksen talo ja tontti siten olivat vaarassa joutua lähiaikoina myytäväksi pakkohuutokaupalla, pyysi yhdistys Puoluetoimikunnan apua asian järjestämiseksi.

Katsoen siihen, että yhdistyksen toiminta olisi ilman omaa taloa käynyt mahdottomaksi, päätti Puoluetoimikunta ryhtyä toimenpiteisiin asian järjestämiseksi. Kun yhdistys oli aikoinaan myynyt osan tontista Vilppulan Osuuskaupalle varsin halvasta hinnasta ja nimollen mainitulla osuuskaupalla voitiin katsoa olevan ainakin moraalinen velvollisuus osaltaan auttaa yhdistystä selviytymään tukalasta asemasta, pidettiin Puoluetoimikunnan aloitteesta lokakuun 20 päivänä Vilppulassa Kolhon Työväenyhdistyksen johtokunnan kokous, jossa olivat saapuvilla myös Puoluetoimikunnan taloudenhoitaja A. Valkama ja Vilppulan Osuuskaupan johtaja N. Virtanen. Tämän neuvottelukokouksen tuloksena oli esitys asian järjestämiseksi siten, että Puoluetoimikunta myöntäisi yhdistykselle 15,000 mkan avustuksen ja Vilppulan Osuuskauppa 7,000 mk., jonka lisäksi Puoluetoimikunta menisi takuuseen yhdistyksen puolesta 20,000 mkan lainasta, jolle myöhemmin hankittaisiin kiinnitys. Tämän esityksen käsitteli Puoluetoimikunta lokakuun 24 päivänä. Taloudenhoitaja esitti Puoluetoimikunnalle kirjallisen selostuksen yhdistyksen taloudellisesta asemasta sekä niistä mahdollisuuksista, joita yhdistyksellä oli hankittavan lainan takaisin suorittamiseksi. Puoluetoimikunta päätti yksimielisesti hyväksyä yllämainitun esityksen. Mitään mahdollisuuksia tuomion purkamiseen ei myöskään näyttänyt olevan, sillä yhdistysrekisteristä hankitun tiedon mukaan ei edellämainitun yhdistyksen kirjuria Lempi Rissasta oltu ilmoitettu yhdistysrekisteriin yhdistyksen nimenkirjoit-

tajaksi, ennenkuin valtakirja asianajoa varten korkeimmassa oikeudessa oli annettu, eikä mainittua Lempi Rissasta oltu edes silloin vielä yhdistyksen kirjuriksi valittukaan.

Työväen Sanomalehti-Oy:n ja Kustannus-Oy. Kansanvallan yhdistäminen.

Elokuun 17 p:nä 1922 oli Puoluetoimikunnassa käsiteltävänä suunnitelma Työväen Sanomalehti-Oy:n omaisuuden myymisestä Kustannus-Oy. Kansanvallalle. Puoluetoimikunta pitäen tärkeänä saada nämä yhtiöt yhdistetyksi siten, että T. S. Oy:n omaisuus myydään Oy. Kansanvallalle, koska jälkimäinen yhtiö on kokonaan puolueen hallussa ja puolue siten tulisi saamaan täyden määräysvallan myöskin T. S. Oy:n omaisuuteen ja kirjapainoliikkeeseen nähden sekä päättäisi riitaisista T. S. Oy:n yhtiökokouksista, päätti hyväksyä mainitun suunnitelman, joka siirrettiin asianomaisten yhtiöiden johtokuntain lähemmin harkittavaksi. Sen jälkeen, kun Oy. Kansanvallan johtokunta oli käsitellyt asiaa, tuli kysymys uudelleen Puoluetoimikunnan harkittavaksi 25 p:nä elokuuta. Tällöin tehtiin Puoluetoimikunnassa ehdotus, että asian lopullinen ratkaisu siirrettäisiin vielä tuonnemmaksi. Tämä ehdotus kuitenkin hylättiin 4 äänellä 3 vastaan, joten Puoluetoimikunta päätti pysyttää voimassa asiasta aikaisemmin tekemänsä päätöksen.

Maaliskuun 22 p:nä 1923 sai Puoluetoimikunta ilmoituksen, että myöskin T. S. Oy:n johtokunta oli hyväksynyt mainitun molempien yhtiöiden yhdistämissuunnitelman. Tällöin päätti Puoluetoimikunta esittää kysymyksen Puolueneuvostolle lopullisesti ratkaistavaksi.

Senjälkeen kun Puolueneuvosto maaliskuun 29 p:nä 1923 hyväksyi Puoluetoimikunnan ehdotuksen, että T. S. Oy. yhdistettäisiin Oy. Kansanvaltaan, kehittyi asia siten, että edellämainitun yhdistämisen sijasta otettiin kysymyksenalaiseksi, että puolue ostaisi T. S. Oy:n kiinteimistön ja Oy. Kansanvalta sen irtaimiston. Toukokuun 11 p:nä 1923 päättikin Puoluetoimikunta ostaa T.S.Oy:n talon ja tontin 750.000 mk:n kauppahinnasta, josta käteisellä oli suoritettava 150.000 mk:aa ja 600.000 mk:aa, jonka T. S. Oy. oli velkaa henkivakuutus-Oy. Suomalle, jolle ostajan vastattavaksi. Seuraavana päivänä päätettiin kauppa. Lainhuudatukset toimitettiin ja kiinteistö joutui siis puolueen hallintaan.

Työväen Sanomalehti-Oy:n yhtiökokouksessa maaliskuun 10 päivänä 1924 vahvistettiin lopullisesti aikaisemman yhtiökokouksen joh-

tokunnalle antaman valtuuden nojalla päätetyt kaupat. Siten oli vihdoinkin saatu tämä vuosikausia vireillä ollut ja suurta mielenkiintoa herättänyt asia lopullisesti ja tyydyttävällä tavalla ratkaistuksi.

Puolueen kannatusrahasto.

Ruotsin esimerkkiä seuraten päätti Puoluetoimikunta vuoden 1924 alkupuolella muodostaa meillekin jonkinlaisen puolueen kannatusrahaston siten, että varakkaammat jäsenet sitoutuisivat suorittamaan vuosittain määrätyn korkeamman veron kuin muut puolueen jäsenet. Puoluetoimikunta arveli, että tällä toimenpiteellä tulisi todennäköisesti olemaan huomattava moraalinen vaikutus puolueveron maksajiin yleensä. Asian toteuttamiseksi lähetti Puoluetoimikunta piiritoimikunnille kiertokirjeen, jossa kehoitettiin esittämään Puoluetoimikunnalle sellaisia puoluejäseniä, joihin tämä erikoisvero tulisi kysymykseen ja jotka suostuisivat sitä maksamaan. Näiltä henkilöiltä päätti Puoluetoimikunta ottaa sitoumuksen veron suorittamisesta.

Saatuaan piiritoimikunnilta pyydytyt tiedot, lähetti Puoluetoimikunta asianomaisille puoluetovereille seuraavan kiertokirjeen:

»Nykyaikainen yhteiskuntaelämä aiheuttaa kaikille kansalaisryhmille, jotka tahtovat etujaan valvoa, monellaisia tehtäviä. Häviölle ja toisten käskettäväksi joutuvat ne, jotka eivät itse asioitaan hoida tai yhdessä samanmielistensä kanssa pyri niihin päämääriin, jotka yleisesti katsoen ovat heidän etujensa mukaisia. Sosialidemokraattinen Puolue, joka, paitsi sitä, että se edustaa maamme työväestöä ja muita vähävaraisempia kansalaisryhmiä, joiden yhteisten etujen puolesta se taistelee, edustaa myöskin nykyisin yksinään kansanvaltaa, edistysmielisyyttä ja parlamentarismia; ja niitähän Tekin harrastatte.

Mutta pelkällä hyvällä tahdolla ei paljoa saavuteta. Eipä riitä edes se, että suuret valitsijajoukot ilmoittavat puolueen pyrkimyksiä kannattavansa. Käytännöllinen puoluetoiminta vaatii myöskin rahaa. Ja rahan tarve tulee sitä suuremmaksi, mitä monipuolisemmaksi puolueen tehtävät vuosivuodelta käyvät. Maamme itsenäisyydestä onkin johtunut, että sos.-dem. puolueen käytännölliset tehtävät ovat suuresti lisääntyneet. Mutta samalla on taistelu puoluettamme vastaan suuressa määrin voimistunut. Puolueemme edustajat työnnetään pois kaikista yhteiskunnallisista laitoksista, jos vain voidaan. Siihen ei kuitenkaan vapaaehtoisesti suostuta. On säilytettävä entiset asemat ja vallattava uusia. Tämä tapahtuu jatkuvan puolueen ja määrääkoinaan toimitettavien vaalien kautta. Jotta puolueemme toiminta

saataisiin pysymään vankkana ja voimakkaana ja jotta aina tarpeen tullen oltaisiin taloudellisestikin tehtävien tasalla, on Puoluetoimikunta päättänyt täten kääntyä kaikkien paremmassa taloudellisessa asemassa olevien puolueemme pyrkimyksiä kannattavien henkilöiden puoleen, kehoittaen heitä harkitsemaan, suurellako summalla vuosittain, vähintään seuraavien 5 vuoden aikana, he voisivat lahjoituksen muodossa kannattaa sitä työtä, jota Sosialidemokraattinen Puolue maassamme suorittaa. Siinä tarkoituksessa lähetämme Teille ohessa olevan sitoumuskaavakkeen, jonka pyydämme joko asianmukaisesti täytettynä ja allekirjoitettuna tai ilman sitä palauttamaan mahdollisimman pian Sos.-dem. Puoluetoimistoon, os.: Helsinki, Sirkuskatu 3.

Tämä toimenpide johtuu siitä, että puolueemme jäsenten suuren suuri enemmistö on aivan vähävaraista väkeä, jotta ei voida korkeilla jäsenmaksuilla rasittaa. Sitäpaitsi: onhan oikein ja kohtuullista, että paremmassa taloudellisessa asemassa olevat henkilöt tukevat puoluetta suuremmalla, varojensa mukaan suorittamallaan summalla, kuin vähävaraisemmat. Puoluetoimikunta katsoo, että 25 mk. vuodessa olisi vähin määrä mitä näihin sitoumuksiin olisi merkittävä ja voisi määrä nousta esim. 1,000 markkaan vuodessa kunkin varojen mukaan. Ulkomailla onkin tässä ehdottamamme, edes jossain määrin kunkin taloudelliseen kykyyn ja mahdollisuuksiin perustuva puolueen toiminnan vapaaehtoinen taloudellinen tukeminen tuottanut hyviä tuloksia. Meillä Suomessa on tätä menettelyä tähän asti käyttäneet ainoastaan vastustajamme. On syytä odottaa, että myöskin Sosialidemokraattisen Puolueen kannattajat suhtautuvat suopeasti edellä esitettyyn ehdotukseen. Kehotamme sen vuoksi kohteliaimmin Teitä täyttämään mukana olevan sitoumuskaavakkeen merkitsemällä siihen vuotuiseksi lahjoitukseksenne niin suuren summan kuin haluate suorittaa — mitä suurempi, sitä parempi — ja palauttamaan sen sitten ylläolevalla osoitteella.

Tervehtien:

SOSIALIDEMOKRAATTINEN PUOLUETOIMIKUNTA

Väinö Tanner.

K. Harvala.

Kirjettä seurasi näin kuuluva sitoumuskaavake:

Allekirjoittanut sitoutuu täten 5 vuoden aikana, alempana mainitusta päivästä lukien, lahjoittamaan Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen vaalitaistelurahastoon Smk. ...., jonka suoritan kunkin vuonna toukokuun 15 päivänä Puolueen Toimistolle, minulle postituantina lähetettävää kuittia vastaan. Ennen allekirjoittanut sano sopimusta irtä 3 kuukautta ennen sen päättymistä, jatkuu se samoilla

ehdoilla 5 vuotta. — Tämä sitoumus ei vapauta niistä velvollisuuksista, joita puolueosastot puolueen jäsenille asettavat.»

Näitä kirjeitä ja kaavakkeita lähetettiin v. 1924 yhteensä 280 kpl. Niistä palautettiin yhteensä 106 kpl., joiden yhteinen kannatussumma teki 14,320 markkaa. Palautetuista sitoumuksista oli

Uudenmaan l. vaalipiiristä (Helsingistä) ..	30 kpl.	8,975 mk
Turun l. etel. v.p.	4 »	665 »
Turun l. pohj. v.p.	5 »	300 »
Hämeen l. etel. v.p. (Lahdesta)	13 »	625 »
Hämeen l. pohj. v.p.	17 »	1,750 »
Mikkelin l. v.p.	16 »	470 »
Vaasan l. it. v.p.	19 »	1,435 »
Vaasan l. yhd. v.p.	1 »	50 »
Oulun l. v.p.	1 »	50 »

V. 1925 lähetettiin perimiskuitteja 107 kpl., joista palautettiin 98, joiden yhteinen summa oli Smk. 14,010:—. Palautetuista sitoumuksista oli

Uudenmaan l. vaalipiiristä (Helsingistä) ..	30 kpl.	9,525 mk.
Turun l. etel. v.p.	3 »	565 »
Turun l. pohj. v.p.	4 »	250 »
Hämeen l. etel. v.p. (Lahdesta)	12 »	615 »
Hämeen l. pohj. v.p.	14 »	1,150 »
Viipurin l. länt. v.p.	— »	— »
Viipurin l. it. v.p.	1 »	50 »
Mikkelin l. v.p.	14 »	445 »
Kuopion l. länt. v.p.	— »	— »
Kuopion l. it. v.p.	— »	— »
Vaasan l. it. v.p.	18 »	1,335 »
Vaasan l. yhd. v.p.	1 »	50 »
Oulun l. v.p.	1 »	25 »

Työväen säästöpankkien yhdistämiskysymys.

Kokouksessaan huhtikuun 8 päivänä 1924 päätti Puoluetoimikunta julkaista sekä saattaa myöskin kaikkien maassamme toimivien työväen säästöpankkien tietoon seuraavan lausunnon:

»Helsingin Työväen Säästöpankin tekemä aloite kaikkien maassa toimivien työväen säästöpankkien yhdistämiseksi yhdeksi koko maata käsittäväksi pankkilaitokseksi on kiinnittänyt Sos.-dem. Puoluetoimi-

kunnan huomiota, koska tämä toimenpide koskettaa sangen läheisesti myöskin niitä etuja, joita Sos.-dem. Puoluetoimikunnalla on työväenyhdistysten, kustannusliikkeiden ja yleensä työväenliikkeen puolesta valvottavana. Tämän vuoksi on Puoluetoimikunta, tutustuttuaan ehdotuksen yksityiskohtiin, päättänyt saattaa järjestöjen tletoon miehipteensä asiasta.

Pitäen silmällä sitä merkitystä, mikä yhteenliittymisellä ja keskittymisellä on työväenliikkeen eri aloilla, katsoo Sos.-dem. Puoluetoimikunta maassa toimivien säästöpankkien yhdistämisen suotavaksi. Tämän toimenpiteen seurauksena olisi varmaankin, että nyt verrattain vaatimattomista, erillisistä työväen säästöpankeista muodostuisi vahva ja vakavarainen rahalaitos, jonka avulla työväenliikkeen taloudellista toimintaa voitaisiin entistä paremmin turvata ja kehittää. Eritoten silmälläpitäen työväenyhdistysten kiinnityshuoton tarvetta, täytyy valittaen panna merkille, etteivät useimmat työväen säästöpankit ole näihin asti voineet tällaista luottoa laisinkaan myöntää, vaan ovat luoton tarpeessa olevat yhdistykset ja laitokset olleet pakotetut kääntymään joko Puoluetoimikunnan tai Helsingin Työväen Säästöpankin puoleen. Viimemainittu onkin voinut ilahduttavalla tavalla, vaikkei suinkaan riittävästi, tätä tarvetta tyydyttää. Niinkuin useiden vuosien kokemuksesta kuitenkin tiedämme, tekevät monet muodolliset seikat useille luotontarvitsijoille mahdottomaksi saada tätä luottoa Helsingistä asti. Epäkohta tulisi suurelta osalta korjatuksi, jos perustettaisiin koko maata käsittävä työväen rahalaitos, jonka konttoriverkko palvelisi luottoa tarvitsevia yhdistyksiä ja laitoksia lähempänä niiden kotipaikkaa.

Sos.-dem. Puoluetoimikunta toivoo, että ne puolueeseen kuuluvat järjestöt ja yksityiset jäsenet, joilla tavalla tai toisella on kosketuksia maaseutukaupungeissa toimiviin työväen säästöpankkeihin, voivat vapautua useimmissa tapauksissa ihan näennäisten paikallisetujen ahtaista rajoista ja sekä omaansa että työväestön etua silmälläpitäen ryhtyä myötävaikuttamaan suunnitellun koko maata käsittävän rahalaitoksen luomiseksi. Siten varmastikin työväestön säästövarat tulisivat entistä paljoo paremmin käytetyiksi työväen itsensä hyväksi ja epäilemättä myöskin säästöönpanot moninkertaisesti karttumaan työväen omien laitosten turvin, niiden ja kaikkien yhteiseksi eduksi.

Substantuminen Ammattijärjestöön. Kun kommunistit vallattuaan Ammattijärjestön ryhtyivät harjoittamaan kommunistista propagandaa Amattijärjestön nimessä ja kustannuksella, syrjäyttivät sosiaaldemokraatit kaikista ammatillisista luottamustoimista, käyttivät Ammattijärjestön ja sen alajärjestöjen varoja puoluetarkoituksiinsa ja siten saattoivat koko maamme ammatillisen liikkeen rappiotilaan.

päätti Puolueneuvosto maaliskuun 29 päivänä 1923 esittää Ammattijärjestön kuudennelle edustajakokoukselle seuraavat vaatimukset:

»1) Että ammatilliset järjestöt sellaisinaan eivät saa kuulua mihinkään valtiolliseen puolueeseen;

2) Että ammatillisen liikkeen taholta noudatetaan samanlaista menettelytapaa sosialidemokraattiseen kuin kommunistiseenkin puolueeseen nähden;

3) Ettei ammatillisten järjestöjen varoja saa käyttää poliittisten puolueitten puoluetarkoitusten tukemiseen;

4) Ettei puolueitten jäsenmaksuja kanneta ammatillisten järjestöjen jäsenmaksujen kantotilaisuuksissa eikä suoriteta niitä ammatillisten järjestöjen rahastoista;

5) Että jos ammatillisten järjestöjen kokouksista ilmoitetaan sanomalehdissä, niin on niistä samalla tavalla ja samassa laajuudessa ilmoitettava sosialidemokraattisissa kuin kommunistisissakin sanomalehdissä;

6) Että ammatillisten järjestöjen hallintojen jäseniksi valitaan tasapuolisesti kumpaankin puolueeseen kuuluvia henkilöitä, ja että luottamushenkilöitä valittaessa ei oteta huomioon, kumpaan työväenpuolueeseen hakijat kuuluvat, vaan yksinomaan näiden kyky, kokemus ja työväenliikkeen tuntemus;

7) Ammattijärjestö ei saa missään tapauksessa liittyä Moskovan n.s. punaiseen internatsionaleen eikä se toiminnassaan saa noudattaa sanotun internatsionalen taholta annettuja ohjeita.

Ellei ylläolevia vaatimuksia hyväksytä, niin jättää Puolueneuvosto Sosialidemokraattisen Puolueitoimikunnan harkittavaksi, minkälaisiin toimenpiteisiin Ammattijärjestön kongressin jälkeen on ryhdyttävä.«

Puolueitoimikunta tarkisti ja julkaisi Puolueneuvoston kokouksessa maaliskuun 29 p:nä 1923 hyväksytyt ponnet Ammattijärjestöön suhtautumisesta, mutta kun Ammattijärjestön edustajakokous ei ottanut näissä ponissa esitettyjä vaatimuksia huomioonsa, otti Puolueitoimikunta kysymyksen uudelleen käsiteltäväkseen kesäk. 6 p:nä 1923. Tällöin päätettiin jättää asia sosialidemokraattisen ammattiyhdistysväen keskusteltavaksi ja laadittiin sitä varten alustus, joka julkaistiin lehdissä kesäkuun loppupuolella. Asian johdosta pidettiin sos.-dem. ammattiyhdistysväen kokouksia Viipurissa, Kotkassa, Tampereella, Kymissä, Jyväskylässä, Porissa ja Helsingissä, joista kaikista ei kuitenkaan lähetetty Puolueitoimikunnalle tietoa päätöksistä. Sanomalehtien kautta on Puolueitoimikunta kuitenkin saanut nämä päätökset

tietoonsa, ja ovat ne käyneet pääasiassa siihen suuntaan, että ammattillisten järjestöjen eheys olisi koetettava säilyttää. Ainoastaan Porissa pidetty kokous oli asettunut sille kannalle, että uusia ammatillisia järjestöjä olisi ryhdyttävä luomaan. Nämä kokousten päätökset jätti Puoluetoimikunta sitten Ammatilliselle Keskustoimikunnalle, pyytäen sen lausuntoa niiden suhteen. Se antoikin pyydetyn lausunnon, jossa ensiksikin kannatettiin koko maata käsittävän sos.-dem. ammattiyhdistysmiesten kokouksen pitämistä, jota Jyväskylän kokous oli ehdottanut, ja että siihen lisäksi kutsuttaisiin myös sos.-dem. sanomalehtien toimitusten edustajia sekä mahdollisesti muitakin tunnettuja sosialidemokraatteja.

Keskustoimikunta lausui myös käsityksensä, ettei ammattiosastojen valtaaminen sisäisen toiminnan kautta näytä mahdolliselta lähiaikoina, mutta jos sitä kuitenkin ryhdyttäisiin yrittämään, niin tulisi olla luottamusta nauttiva keskuselin eli toimikunta, jolla olisi ainakin yksi vakinainen toimitsija. Tämä keskustoimikunta johtaisi valtuusto toimintaa Puoluetoimikunnan antamilla valtuuksilla ja tarvittavat varat se saisi puolueelta.

Vappumielenosoitukset. Helmikuun 5 p:nä 1925 lähetti S. Ammattijärjestö Puoluetoimikunnalle kirjelmän, jossa pyydettiin valitsemaan edustaja yhteiseen neuvottelukokoukseen, jossa tulaisiin pohtimaan kysymystä, mitä edellytyksiä olisi yhteisten vappumielenosoitusten järjestämiseksi ammattillisten, sosialidemokraattisten ja »sosialististen» järjestöjen taholta kaikkialla maassa, tai ellei tällaisia yhteisiä mielenosoituksia voitaisi järjestää, niin eikö olisi syytä jättää mielenosoitusten järjestäminen kokonaan Ammattijärjestön tehtäväksi.

Puoluetoimikunta valitsi neuvottelijoihseen Tannerin, Paasivuoren ja Tainion.

Puoluetoimikunnan kokouksessa maaliskuun 16 p:nä ilmoitti Tainio, että Ammattijärjestön kanssa oli ollut neuvottelut yhteisestä vappuvietosta niillä edellytyksillä, jotka Puoluetoimikunta neuvottelijat määrätessään oli asettanut.

Neuvotteluissa ilmoitettiin Puoluetoimikunnan puolesta, että sen taholla ollaan halukkaita palaamaan sille yhtenäisyyden kannalle, jolla oltiin ennen kommunistien synnyttämää hajaannusta, jolloin Sos.-dem. Puoluetoimikunta Ammattijärjestön kanssa yhteistoiminnassa ollen järjesti mielenosoitukset ja tulot niissä myydyistä vappumerkeistä tassattiin puolueen, Ammattijärjestön ja sos.-dem. piiritöimikuntien kesken. Jollei tätä ennalleen palautumista hyväksyttäisi, niin ilmoitettiin Puoluetoimikunnan puolesta, ettei se missään tapauksessa voi luovuttaa mielenosoitusten järjestämistä kellekään toiselle, sillä niiden toi-

meenpano kuuluu perinnäisluontaisesti ja kansainvälisesti sosialidemokraattisille puolueille yli koko maailman, jollei niitä siitä väkivaltaisesti estetä. Tästä sosialidemokraattisen liikkeen kansainvälisen yhteistoiminnan ja yhteisymmärryksen juhlasta ja voimamäytteestä ei Suomeenkaan Sosialidemokraattisella Puolueella ole aihetta eikä oikeutta luopua tai vetäytyä syrjään. Tämän kautta ei vappumielenosoituksista suljeta kuitenkaan pois vasemmistolaisaineksiakaan, sillä Ammattijärjestön alaisina nekin voivat olla mukana, vaikkapa itsenäisenä puolueena eivät ole niiden toimeenpanossa ja johdossa mukana. Lopuksi oli vielä huomautettu, että niin kauan kuin Suomen »Työläisten ja Pienviljelijäin« puolue noudattaa kommunistisen internationaalien ohjeita, että sosialidemokraattista liikettä on kaikin keinoin vastustettava, hajoitettava, häväistävä ja parjattava, niin kauan ei mikään todellinen yhteistoiminta voi tulla kysymykseenkään. Sen hetki on koittava vasta sitten, kun moisista ohjeista luovutaan ja siläläkin taholla pyritään todelliseen yhteisymmärrykseen.

Neuvottelut eivät johtaneet mihinkään tuloksiin, eikä yhteisiä vappumielenosoituksia siis voitu järjestää.

Vappumielenosoituksia on järjestetty entiseen tapaan ja Puoluetoimikunta on julkaissut puoluelehdissä kunakin vuonna julistuksen niiden järjestämisestä.

Muut mielenosoitukset. Vuoden 1918 poliittisten vankien vapauttamiseksi järjestettiin tammikuun 28—helmikuun 4 päivän 1923 välisenä aikana yhdessä S. Sosialistisen Työväenpuolueen kanssa yhteisiä mielenosoituksia kaikkialla maassa. Paiksi amnestiavaatimuksia, esitettiin näissä kokouksissa myöskin vaatimus tullimaksujen alentamisesta ja elintarvetullien poistamisesta. Kuten tunnettua, estettiin kuitenkin useissa paikoissa näiden mielenosoituskokousten pito julkisilla paikoilla sisäministerin maaherroille lähettämien ohjeiden perusteella, mutta siitä huolimatta muodostuivat nämä tilaisuudet valtavaksi työväenluokan tahdon ilmaisuksi kyseessäolleista asioista.

Myöhemmin teki S. Sosialistisen Työväenpuolueen puoluetoimikunta vielä pariin kertaan esityksen yhteistoiminnan jatkamisesta, mutta Puoluetoimikunta katsoi, ettei ollut olemassa riittäviä edellytyksiä jatkuvaan yhteistoimintaan.

Presidentin valitsijamiesten ja presidentin vaali. Presidentin valitsijamiesvaalien johdosta lähetti Puoluetoimikunta piirtoimikunnille kiertokirjeen, jossa annettiin seuraavat ohjeet järjestöille noudatettavaksi yllämainittujen vaalien valmisteluissa:

1. Piirikokousta yhtävähän kuin piiriäänestystä ehdokkaista ei valitsijamiesehdokkaiden asettamista varten tarvitse toimeenpanna,

vaan hoitavat piiritoimikunnat listoille asettamisen nojautuen tämän vuoden eduskuntavaalien ennakkovalmistelujen antamiin tuloksiin.

2. Valitsijamiesehdokkaat asetetaan viime eduskuntavaaleja varten toimitettujen piiriäänestysten mukaisesti. Enemmän ääniä saaneista asetetaan listoille riittävä määrä ehdokkaita.

3. Perustetaan kaikki samat valitsijayhdistykset kuin tämän vuorisissa eduskuntavaaleissakin ja niiden listoille asetetaan samat ehdokkaatkin.

4. Jos jossakin piirissä ei ollut asetettu listoille niin paljon ehdokkaita, että niistä saadaan riittävä määrä valitsijamiehiä, huolehtikoot piiritoimikunnat uusien valitsijayhdistysten perustamisesta. Niiden listoille asetetaan ehdokkaiksi viime piiriäänestyksessä lähinnä ääniluvussa olleet.

5. Jos jokin puoluejärjestö haluaa perustaa uuden valitsijayhdistyksen ja asettaa listoille ehdokkaita, joita viime piiriäänestyksessä ei oltu äänestetty, olkoon se sallittu asianomaisen piiritoimikunnan luvalla, kuitenkin sillä ehdolla, että piiritoimikunta hyväksyy täten asetetut ehdokkaat.

Puolueneuvoston kokouksessa 16 p:nä marraskuuta 1924 määriteltiin menettelytapa tulevissa presidentin valitsijamies- sekä presidentin vaalissa. Sen mukaan ei mitään varsinaista vaaliagitatsioonin puolueen kustannuksella toimeenpantu. Puolue-toimikunta asetti kuitenkin kolmihenkisen vaalikeskuksen, joka hoiti sanomalehtiagitatsioonin samaan tapaan, kuin oli hoidettu edellisissä eduskuntavaaleissa. Kaikille puoluelehdille lähetettiin artikkeleita, kuvia, huutolauseita ja muuta sellaista. Olosuhteisiin katsoen muodostui presidentin valitsijamiesvaalien tulos varsin hyväksi. Se osoitti sitä, että oli saatu melko suuret joukot liikkeelle vain sanomalehtiagitatsioonin avulla ilman suullista agitatsioonin. Vaalien tapahtuessa vallinneet olot ja myös hiljattain tapahtuneet kunnallisvaalit huomioonottaen täytyy pitää hyvänä sitä tulosta, että puolue sai valituksi 79 valitsijamiestä. Vaaleissa annettiin kaikkiaan 622,535 ääntä, joista puolueellemme tuli 162,817 eli 26,15 % annetuista äänistä. Mitä taas itse presidentin vaaliin tulee, niin oli selvää, että puolue ei voinut saada omaa ehdokastaan valituksi. Nämä vaalit olivat, kuten oli jo ennakoita sanottu, taistelua taantumusta vastaan. Tarkan harkinnan jälkeen päätti valitsijamiesryhmämme asettua kannattamaan toisessa äänestyksessä edistysmielisten ehdokasta Risto Rytä, ei erittäin mieluisena, vaan porvarillisista ehdokkaista parhaana.

Puoluepäätösten julkaiseminen. Elokuussa 1922 päätti Puolue-toimikunta ryhtyä toimenpiteisiin sellaisen teoksen julkaisemiseksi, johon koottaisiin kaikkien puoluekokoustemme päätökset aakkoselli-

seen järjestykseen. Tällaisen teoksen valmistamista pidettiin varsin välttämättömänä, koska nykyiset puolueen jäsenet eivät tunne aikaisempien puoluekokousten päätöksiä ja varsinkin puolueen toimitsijoille olisi tällainen teos tarpeellinen hakemisto. Mainitun kokoelman laatiminen annettiin M. Turkian tehtäväksi, joka onkin sen kirjoittanut, mutta kun sitä on vielä tarkistettava ja huomattavasti lyhennettävä ja kun puolueen 25-vuotisjulkaisu oli saatava julkaistuksi ennen tätä teosta, on sen julkaiseminen lykkäytynyt tunnemaksi.

Puolueen 25-vuotisjuhla. Sen johdosta, että puolue täytti heinäkuussa 1924 25 vuotta, ryhtyi Puoluetoimikunta toimenpiteisiin erikoisen muistojulkaisun toimittamiseksi. Tässä julkaisussa («Sosialidemokraattinen Puolue 25 vuotta») käsiteltiin työväenliikkeen eri aloja maassamme ja sisälsi se sitä paitsi kirjoituksia eri alojen erikoistuntijoilta. Lisäksi sisälsi teos myöskin yhtenäisen katsauksen puolueemme vaiheisiin.

Puoluetoimikunnan kehoituksesta vietettiin heinäkuun 20 p:nä kaikkialla maassamme puolueen 25-vuotisjuhla. Helsingissä vietettyihin juhliin oli saapunut Ruotsin, Tanskan, Viron, Latvian ja Venäjän veljespuolueiden edustajia.

Piirijärjestöjen verot. Koska eräät piirijärjestöt eivät olleet suorittaneet verojaan sääntöjen määräämässä järjestyksessä, päätti Puoluetoimikunta v. 1923 helmikuun alussa huomauttaa vielä kerran kirjeellisesti veronsa maksamatta jättäneitä piirijärjestöjä tästä laiminlyönnistä sekä, ellei tästä muistutuksesta ole apua, antaa asianomaisille julkinen muistutus puoluelehdissä puoluesääntöjen 11 §:n 4 kohdan perusteella.

Toukokuun lopussa 1923 ilmoitti Turun l. pohj. piirittoimikunta, että yhdistysten rahastonhoitajat eivät tilitä veroja kaikilta yhdistyksen jäseniltä, joten puoluetilastoon tuleva jäsenluku tulee pienemmäksi, kuin mitä se todellisuudessa on. Kun tämä asia oli esillä Puoluetoimikunnassa, mainitsi puolueen taloudenhoitaja, että muissakin piireissä on tällaista ilmennyt. Ja paitsi sitä, että tilityksistä jätetään pois jäseniä, tehdään tilitykset kovin epäsäännöllisesti, joten on käynyt niin, että useita piirijärjestöjä on samalla kertaa ollut vailla sääntöjen mukaisia oikeuksia puolueeseen nähden, siis tavaltaan puolueesta pois jääneitä. Niin oli laita esim. vuoden 1923 kesäkuun alussa, jolloin ensimmäisen neljänneksen verot oli tilitetty ainoastaan kolmen piirijärjestön puolesta. Tämän asiaintilan johdosta päätti Puoluetoimikunta antaa muistutuksen niille piirijärjestöille, joiden verot olivat suorittamatta, ja kehoittaa niitä tekemään tilityksensä kesäkuun kuluessa, ilmoittaen muussa tapauksessa meneteltävän puoluesääntöjen 11 §:n viimeisen kohdan mukaisesti.

Toimintansa lakkauttaneet yhdistykset. Tämän toimintakauden aikana on seuraavien yhdistysten toiminta ilmoitettu lakameeksi: Viipurin läänin läntisessä vaalipiirissä: Savitalpaleen Hyrkkälän, Lappeen Haapajärven, Säkijärven Laitniemen ja Autton, Suurpääjän, Kirstinälän ja Valkealan Kouvolankylän työväenyhdistykset, Viipurin l. itäisessä vaalipiirissä: Kivennavan Ahjärven työväenyhdistys, Vaasan l. it. vaalipiirissä: Alavuuden kirkonkylän ja Kivijärven Kannonkosken työväenyhdistykset sekä Turun l. etel. vaalipiirissä: Yläneen Heinjoen työväenyhdistys.

Puoluetoimikunta on valtuuttanut asianomaiset piiritoimikunnat perimään puolueelle näiden yhdistysten jäljelle jääneen omaisuuden.

Viipurin l. länt. piiritoimikunta ilmoitti toukokuun lopussa 1923, että Pyhäjärven kunnassa toimineet Sortanlahden, Vernitsan, Alakylän, Rantakylän ja Konnitsan työväenyhdistykset eivät ole kansalais sodan jälkeen olleet toiminnassa, joten niiden omaisuus olisi perittävä puolueelle. Piiritoimikunta valtuutettiin perimään mahdollisesti löytyvät omaisuudet.

Sysmässä toimineen Värisevän Työväenyhdistyksen pesänselvittelyä varten antoi Puoluetoimikunta toukokuun 6 p:nä 1925 valtakirjan Sysmän Työväenyhdistyksen valitsemalle pesänselvitysmiehelle E. Putkoselle. Syyskuun 22 p:nä merkittiin ilmoituksena Puoluetoimikunnan pöytäkirjaan, että yhdistyksen omaisuus Smk. 1,515:08 oli luovutettu Puoluetoimikunnan huostaan. Samana päivänä annettiin valtakirja Sonkajärven sos.-dem. Kunnallistoimikunnalle toimintansa lopettaneiden Sälevän ja Petäyksen työväenyhdistysten pesänselvittämistä varten. Kansalaissodan jälkeen oli Laitilan Työväenyhdistys »Taisto« lakannut toiminnasta. Puoluetoimikunta oli aikoinaan antanut Turun etel. piiritoimikunnalle valtakirjan yhdistyksen omaisuuden perimiseksi puolueelle. Kun yhdistykseltä ei kuitenkaan ollut jäänyt jäljelle mitään vahvistettuja sääntöjä tai asiapapereita, joista olisi riittävästi ilmennyt, että yhdistys oli kuulunut Sosialidemokraattiseen Puolueeseen, oli Maaherranvirastossa vaadittu Puoluetoimikunnalta sellainen sitoumus, että jos mahdollisesti myöhemmin ilmestyy joku sellainen perillinen, jolla on suurempi oikeus yhdistyksen jäljelle jääneeseen omaisuuteen kuin Sosialidemokraattisella Puolueella, niin varat luovutetaan sille. Puoluetoimikunta antoi tällaisen sitoumuksen samalla nimenomaan huomauttaen, että sääntöjen mukaan onkin Puoluetoimikunta velvollinen luovuttamaan varat ilman korkoja yhdistykselle, joka kahden vuoden kuluessa entisen lakkautuspäätöksestä lukien perustetaan paikkakunnalle samaa tarkoitusta varten.

Heinäkuun 8 p:nä 1925 ilmoitti Oulun läänin piiritoimikunta, että Karungin Korpikylän työväenyhdistys oli ollut jo neljä vuotta toi-

mimatta. Paikkakunnalle oli tosin sen jälkeen perustettu uusi yhdistys, jolla oli sosialidemokraattiset säännöt, mutta kun piirisihteeri paikkakunnalla käydessään ja neuvoteltuaan sekä entisen että nykyisen yhdistyksen toimihenkilöiden kanssa oli saanut sen käsityksen, ettei nykyinen yhdistys noudata toiminnassaan sosialidemokraattisia periaatteita, ehdotti piiritoimikunta, että Puoluetoimikunta valtuuttaisi sen ottamaan haltuunsa entisen Karungin Korpikylän t.y:n omaisuuden siksi, kunnes nykyisen yhdistyksen asiat on saatu sille kannalle, että omaisuus voidaan sille ilman vaaraa uskoa.

Puoluetoimikunta antoi piiritoimikunnalle valtakirjan puheenaolevan yhdistyksen pesänselvittämistä varten.

Hausjärven kunnassa toiminut Vantaan t.y. ei ollut kansalaisodan jälkeen lainkaan jatkanut toimintaansa, minkä vuoksi Puoluetoimikunta valtuutti elokuun 7 p:nä 1925 asianomaisen kunnallistoimikunnan ottamaan haltuunsa yhdistyksen omaisuuden. Rahavarat tuli kunnallistoimikunnan tilittää Puoluetoimikunnalle.

Edellä mainitussa kokouksessaan käsitteli Puoluetoimikunta myöskin Kuopion l. it. vaalipiirissä toimineen Saarivaaran Ty:n pesänselvitysasian. Kun mainittu yhdistys oli jo v. 1913 päättänyt liittyä Hukkalan Työväenyhdistykseen, esittivät pesänselvitysmiehet, että tämä yhdistyminen hyväksyttäisiin pesänselvitysmiesten lähemmin esittämillä ehdoilla. Puoluetoimikunta hyväksyi esityksen.

»Yhteisrintamakysymys«. Suomen Ammattijärjestöltä saapuneessa kesäkuun 27 p:nä 1923 päivätyssä kirjeessä esitettiin Puoluetoimikunnalle, että Sos.-dem. puolueen ja Suomen Työväenpuolueen puoluetoimikunnat yhdessä Ammattijärjestön toimikunnan kanssa laatisivat ja allekirjoittaisivat vetoamuksen Amsterdamin Ammatilliselle Internatsionaalille, Punaiselle Ammatilliselle Internatsionaalille, Sosialistiselle Työväen Internatsionaalille ja Kolmannelle Internatsionaalille, että ne ryhtyisivät tukemaan meidän taisteluamme varkiloissa olevien työläisten vapauttamiseksi. Tällaisella vetoamuksella oli Ammattijärjestön kuudes edustajakokous päättänyt käännettäväksi yllämainittujen internatsionaalien puoleen.

Puoluetoimikunta vastasi kirjelmään, että kun meidän puolueemme ei Sosialistisen Työväen Internatsionaalin sääntöjen mukaan voi olla yhteistoiminnassa sosialidemokratiaa vastustavien internatsionaalien kanssa, ja kun esitetty toimenpide sitäpaitsi ei laisinkaan auttaisi asiata, jota on tarkoitettu ajaa, niin ei Puoluetoimikunta voi tähän toimenpiteeseen yhtyä.

Puolueen sääntöihin tehdyt muutokset merkittiin yhdistysrekisteriin syyskuun 26 p:nä 1922 seuraavalla lisäyksellä: »Puolueosasto

kuuluu Kunnallisjärjestöön, Kunnallisjärjestö Piirijärjestöön ja Piirijärjestö kaikkine kunnallisjärjestöineen ja osastoineen puolueeseen.

Piirijärjestön ottaa puolueeseen joko puoluekokous tai kokouksien väliajoilla Puolue-neuvosto.*

Salinin hautapatsas. Kesäk. 5 p:nä v. 1925 lähetti puoluesihtööri S. Ammattijärjestölle, Helsingin Työväenyhdistykselle, Porin sos.-dem. Kunnallisjärjestölle, Porin Työväenyhdistykselle, Nahkateollisuustyöväen Liitolle ja viime mainitun liiton Helsingin osastolle kirjeen, jossa mainittuja järjestöjä kehoitettiin ottamaan osaa Eetu Salinin hautapatsaan pystyttämiseen ja jos siihen suostuvat, niin ilmoittamaan suurenko summan tarkoitukseen myöntävät sekä valitsemaan yhden henkilön toimikuntaan, joka hankkii patsaan ja hoitaa asian päätökseen. Tähän kirjeeseen vastasivat Helsingin Työväenyhdistys ja S. Ammattijärjestö suostuvansa esitykseen. Helsingin Ty. on päättänyt luovuttaa tähän tarkoitukseen 1,000 markkaa ja valinnut toimikuntaan N. Arosen, mutta päättänyt määrätä myönnettävän summan suuruuden vasta sitten, kun patsaskomitea on saanut valmiiksi lähemmän suunnitelman patsaasta. Nahkateollisuustyöväen Liitto kieltäytyi osanotosta.

Sanomalehtimiesten ja piirisihteerien kokouksia on pidetty edelleen tarpeen vaatiessa ja tilaisuuden sattuessa kaikkiaan 4 kertaa. Niissä on keskusteltu vaaliasioista, ammatillisesta liikkeestä, nuorisoliikkeestä, sanomalehtien yhteistoiminnasta ja monista muista kullakin herkellä mielenkiintoisista asioista.

Valituksia vaalilistalle asettamisesta on tehty kolme kertaa. Ne on ratkaistu valittajain haluamaan suuntaan ja asianomaiset piiritöimikunnat ovat aina ratkaisua noudattaneet.

Puoluetilasto on kerätty joka vuodelta. Lokakuussa v. 1925 ilmestyi painosta yhteenveto vaalipiirittäin puolueen asemasta vuosilta 1921, 1922, 1923 ja yksityiskohtainen, yhdistyksittäin laadittu tilasto vuodelta 1924.

Täydelliseksi ja tarkaksi puoluetilastoa ei ole vaitu saada, kun hyvinkin monet yhdistykset eivät ole itsestään mitään tietoja antaneet. Tilaston julkaiseminen sitäpaitsi myöhästyy siltä syystä, etteivät yhdistykset aikolnaan tilastokaavakkeita piiritöimikunnille palautta, vaikkei siinä suurta työtä tai vaivaa olekaan. Tällainen leväperäisyys vaatii erikoisen muistutuksen ja pikaista korjausta.

Terroristilaston täydentäminen. Keväällä 1925 ryhtyi Puoluetöimikunta toimenpiteisiin saadakseen aikaisemmin kerätyn terroristilaston, mikäli mahdollista täydennetyksi. Sitä varten lähetti Puoluetöimikunta kaikille piiritöimikunnille tilastokaavakkeita täyden-

nystietojen hankkimista varten sekä alkuperäiset täytetyt tilastokaavakkeet, jotka oli piiritoimistossa kopioitava sekä sitten palautettava Puoluetoimikunnalle.

Lokakuun loppuun mennessä palautettiin kaavakkeet kaikista vaalipiireistä lukuunottamatta Kuopion läntistä ja Etelä-Suomen Ruotsalaista piiriä. Täydentäviä tietoja on saatu Uudeltamaalta, Turun pohjoisesta, Hämeen l. eteläisestä ja pohjoisesta, Viipurin l. itäisestä ja Vaasan l. itäisestä vaalipiiristä, jota paitsi Turun ja Hämeen läänin eteläisistä vaalipiireistä on luvattu myöhemmin lähettää lisätietoja.

Eri piireistä on valkoisen terrorin uhreista saatu lisätietoja seuraavasti: Uudenmaan l. vaalipiiristä 82:sta, Turun l. pohj. vaalipiiristä 463:sta, Hämeen l. etel. vaalipiiristä 6:sta, Hämeen l. pohj. vaalipiiristä 12:sta, Viipurin l. it. vaalipiiristä 153:sta ja Vaasan l. it. vaalipiiristä 33:sta vainajasta, siis yhteensä ainoastaan 749 vainajasta. Näin ollen tilaston täydentämishomma ei siis vastannut tarkoitustaan, mikä ei olekaan vaikeata käsittää, sillä mahdotontahan on näin vuosien kuluttua saada tarkkoja henkilökohtaisia tietoja terrorin uhreista, siksi vaikeata ja työlästä niiden kerääminen on.

Julistuksia. Eduskuntavaalien edellä vv. 1922 ja 1924 julkaisi Puoluetoimikunta vaalijulistuksen. V. 1922 julkaistiin kehoitus yleisten vaali- ja agitatsioonikokousten järjestämisestä helatorstaina. Tammi-kuun 17 p:nä 1923 annettiin yhteinen julistus Sosialistisen Työväenpuolueen kanssa mielenosoituskokousten järjestämisestä valtiollisten vankien vapauttamiseksi ja tulliverojen alentamiseksi sekä elintarvetullien poistamiseksi. Kesäkuun 21 p:nä 1923 kehoitti Puoluetoimikunta ammatillisesti järjestäytyneitä sosialidemokraatteja pitämään kaikkialla kokouksia, joissa pohdittaisiin sosialidemokraattisen työväestön suhtautumista Suomen Ammattijärjestöön. Joulukuun 28 p:nä 1923 julkaistiin kehoitus saksalaisten toverien auttamisesta. V. 1924 kehoitti Puoluetoimikunta järjestämään kaikkialle pääsiäispyhien ajaksi suuria agitatsioonikokouksia. Samana vuonna annettiin marraskuussa Sos.-dem. Raittiusliiton kanssa yhteinen julistus raittiusasiassa. Lisäksi on vuosittain julkaistu tavanmukainen julistus vappumielenosoitusten järjestämisestä sekä kunnallisvaalien edellä julistus vaaleihin osanotosta.

Puoluetoimikunnan kiertokirjeet. V. 1922 lähetettiin piiritoimikunnille kiertokirjeitä viime puoluekokouksen päättämien piiri- ja kunnallisjärjestöjen säännönmuutosten ilmoittamisesta yhdistysrekisteriin ja puoluetilaston keräämisestä. Samana vuonna lähetettiin puolueosastoille kiertokirje, jossa kehoitettiin osastoja tekemään

puhdistus kommunististen solujen suhteen, huolehtimaan sosialidemokraattisen nuorison järjestämisestä, puolueen raittiuspäätöksen toteuttamisesta, puoluelehtien levittämisestä sekä yhdistysten sääntöjen muuttamisesta uusien puoluekokouksen hyväksymän mallisääntöjen mukaisiksi. Puolueen kunnallistoimiston töiden supistamisesta lähetettiin kiertokirje kunnallisjärjestöille.

V. 1923 lähetettiin piiritoimikunnille kiertokirje piirijärjestöjen valistus-, herätys- ja järjestelytoiminnan uudelleen järjestämisestä. Samana vuonna lähetettiin piiritoimikunnille lisäksi kiertokirjettä seuraavista asioista: kommunistiseen puolueeseen kuuluneiden ja »riippumattomien» yhdistysten palautumisesta puolueeseen, kokouksien järjestämisestä kommunististen toimihenkilöiden joukkovangitsemisten johdosta sekä puolueilaston keräämisestä.

Puoluelehdille on lähetetty vuosina 1922 ja 1923 3 kiertokirjettä, joissa on annettu ohjeita vuonna 1922 puolueosastoille lähetetyn kiertokirjeen johdosta, vaaliagitatsionin hoitamisesta lehtien palstoilla sekä suhtautumisesta Suomen ja Neuvosto-Venäjän vähiseen kauppasopimukseen.

V. 1924 lähetettiin piiritoimikunnille kolme kiertokirjettä eduskuntavaalien valmisteluista, yksi yhdistysten rekisteröimisestä ja puolueen varakkaampien jäsenten erikoisesta kannatusmaksusta. Presidentin valitsijavaalien valmisteluista lähetettiin kiertokirje sekä piiritoimikunnille että puoluelehdille. Puolueosastoille lähetettiin kiertokirje vaaliagitatsioonin järjestämisestä sekä ylimääräisestä puolueverosta.

V. 1925 lähetettiin piiritoimikunnille kiertokirjeitä terroritilaston täydentämisestä, Oulun piirin hyväksi toimeenpantujen arpajaisten ennakoarpojen myynnistä sekä kunnallisvaalivalmistelujen johdosta. Puoluelehdille lähetettiin kiertokirjeitä kunnallisvaalivalmisteluista sekä yhteisen neuvottelukokouksen pitämisestä.

Puolueen kustannustoiminta. Toimintakauden aikana on Puoluetoimikunta kustantanut seuraavat teokset: Otto Bauer: »Bolshevismi vaiko Sosialidemokratia» sekä »Tie Sosialismiin» ja Kautsky: »Internatsionaali». Sitä paitsi on Puoluetoimikunnan haltuun joutunut oston kautta Kustannusosakeyhtiö Kansanvallan kustannuksella ilmestynyt Kautskyn teos »Terrorismi ja kommunismi». Kunnalliselämän alalta on Puoluetoimikunta julkaissut toisen, täydennetyn painoksen R. Itkosen selityksillä varustamasta kirjasta »Kunnalliset Verolait» sekä »Työväen Kunnallisoppi»-nimisen teoksen. Vuosittain on Puoluetoimikunta edelleenkin julkaissut »Työväen Kalenteria», »Folkkalenderia», »Työväen Taskukirjaa», »Kevättervehdystä» ja »Värhälsningiä».

Puoluekokousajan siirtäminen. Sen johdosta, että kaksi piiritoimikuntaa oli tehnyt puoluetoimikunnalle esityksen puoluekokouksen siirtämisestä kunnallisvaalien jälkeen, koska puoluekokouksen pitäminen marraskuun lopulla tulisi tuottamaan haittaa kunnallisvaalitoiminnalle, lähetti puoluetoimikunta heinäkuun 21 p:nä puolueuuvoston jäsenille seuraavan kiertokirjeen:

»Sosialidemokraattisen Puolueen Puolueuuvoston jäsenille.

Puolueuuvosto viimeisessä kokouksessaan päätti, että vakainainen puoluekokous on pidettävä marraskuussa, puoluetoimikunnan lähemmin määrämänä aikana. Tämän päätöksen mukaisesti kutsui puoluetoimikunta puoluekokouksen koolle marraskuun 23 ja sitä seuraaviksi päiviksi. Sen jälkeen on kuitenkin alkanut kuulua epäilyksiä, ettei siten määrätty aika olisikaan sopiva puoluekokouksen pitämiseen. Kaksi piiritoimikuntaa on jo ehdottanut, että pantaisiin toimeen kirjeellinen äänestys puolueuuvoston jäsenten kesken Puolueuuvoston päätöksen muuttamisesta, jotta puoluekokouksen pito voitaisiin siirtää myöhäisempään aikaan. Aikaisemmin kuin puoluetoimikunnan määräämänä aikana sitä ei voida pitää.

Väipurin läänin länt. Sos.-dem. Piiritoimikunta on lähettänyt meille seuraavan ehdotuksen:

»Puoluetoimikunnan päätöksen mukaan pidetään puolueemme puoluekokous tulevan marraskuun aikana. Tämä aika olisi kaikin puolin muuten sopiva, mutta joulukuun 4 p:nä toimitetaan jälleen kunnallisvaalit ja, kuten tiedetään, tällä kertaa valitaan näissä vaaleissa valtuutetut muutettujen kunnallislakien mukaan kolmeksi vuodeksi. Nyt herää kysymys siitä, eikö näihin vaaleihin olisi kaikkialla valmistauduttava voimakkaammin ja näiden vaalien alla harjoitettava mitä voimakkainta agitatioonista suurten työläisjoukkojen liikkeelle saamiseksi. Mutta tulevatko käyttövoimat tähän agitatioonin riittämään puoluekokouksen aikana? Puoluekokous alkaa marraskuun 23 p:nä, siis juuri kiihkeimpänä vaaliaikana. Ja tämä kokous tulee viemään kaikista kunnista edustajina ja muina asianharrastajina juuri kykenevimmat puolueen voimat. Sen lisäksi tulee puolueemme sanomalehdistö juuri tänä aikana täyttämään palstansa puoluekokouksen selostuksilla, ja kunnallisvaali- y.m. kunnallisten kysymysten käsittelylle jää liian rajoitettu tila.

Tämän lisäksi tulee todennäköisesti agitatioonityötämme jonkun verran haittaamaan puoluekokouksessa tapahtuvat tavanomukaiset erimielisyydet, jota porvarit ja ennen kaikkea kommunistit tulevat käyttämään hyväkseen ja tekemään niistä omat johtopäätöksensä sekä niiden avulla parjaamaan puoluettamme ja saattamaan sekaannusta aikaan työläisjoukoissa ja välinpitämättömyyttä vaaleihin.

Ylläolevan perusteella päätti piiritoimikunta pitämässään kokouksessa esittää puolueitoimikunnan harkittavaksi, eikä olisi syytä ottaa esille kysymys puoluekokouksen siirtämisestä kunnallisvaalien jälkeen ja pidettäväksi joulukuulla, sekä tiedustella kirjallisesti puolueineuvoston jäsenten mielipidettä asiassa.*

Viipurin läänin lt. Sos.-dem. Piiritoimikunta on ilmoittanut kannattavansa edellämainittua ehdotusta muussa suhteessa paitsi siinä, että se ehdottaa puoluekokouksen pidon siirrettäväksi tammikuuhun. Joulukuukaan ei sen mielestä siihen sovellu, kun silloin eduskunnassa tapahtuva budgettikeskustelu vaatii kaikkien edustajain läsnäoloa.

Puolueitoimikunta käsitteli nämä ehdotukset kokouksessaan v.k. 20 p:nä ja ihmeni silloin yksimielisenä käsityksenä olevan, että puoluekokouksen pitäminen marraskuussa saattaa tuottaa suurtakin haittaa kunnallisvaaktoiminnalle, kun yleinen mielenkiinto ja paljon kykyjä ja voimia kiintyy puoluekokousasioihin juuri silloin, kun niitä toisaalla kipeimmin kaivattaisiin — seikka, mikä kyllä jo aikaisemminkin oli huomattu, mutta jota ei luultu voitavan välttää, kun Puolueineuvoston päätös oli sitomassa. Niin ollen pitää puolueitoimikuntakin suotavana puoluekokouksen siirron tuonnemmaksi. Keskustehtaessa ajasta, milloin se olisi pidettävä, ihmeni myöskin yksimielisenä käsityksenä olevan, ettei sitä Viipurin l. it. piiritoimikunnan esittämästä syystä voida pitää joulukuulla. Valtion talousarviota käsiteltäessä pitää eduskuntaryhmämme olla mahdollisimman ehjänä koolla, mutta puoluekokouksessa pitää myöskin olla saapuvilla, ainakin puolueitoimikunnan jäsenten, joista useimmat ovat edustajia, puhumattakaan muista puoluekokoukseen valituista edustajista, joita saattaa olla hyvinkin paljon. Joulun ja Uudenvuoden välipäivinä ei taas ole sopivaa huoneustoa saatavissa. Joulukuu ei siis sovellu kokouksen pitoon.

Tammikuussa voisi kyllä kokouksen pitää, mutta kun olisi mitä suotavinta, että eduskuntaryhmän jäsenetkin voisivat olla kokouksessa läsnä, niin olisi helmikuun ensimmäinen viikko sopivin kokousajaksi. Istuntokauden alkuaikoina ei ole valiokuntatöitä, eikä pitkiä istuntojakaan, joten silloin eduskuntaryöt eivät haittaisi puoluekokousta, vaan päinvastoin sallisivat edustajain runsaslukaisesti olla seuraamassa puoluekokousta.

Näin ollen ehdottaa siis puolueitoimikunta yksimielisesti, että Puolueineuvoston päätös puoluekokouksen pitoajasta muutettaisiin siten, että puoluekokous alkaisi helmikuun ensimmäisellä viikolla puolueitoimikunnan tarkemmin määräämänä aikana. Huoneiston hankinta ja eräät muutkin seikat vaikuttavat sen, että alkamispäivää ei voida näin aikaisin tarkalleen määrätä.

Puolueneuvoston jäsenten äänestyksellä ratkaistavaksi jätetään siis kysymys puoluekokouksen pitoajasta. Ne, jotka vaativat Puolueneuvoston entisen päätöksen voimassapitämistä, vastaavat: ei, jotka hyväksyvät puoluetoimikunnan ehdotuksen, vastaavat: jaa. Vastaukset on lähetettävä tämän kuun kuluessa.»

Kirjeeseen vastasi 12 neuvoston jäsentä, jotka kaikki hyväksyivät puoluetoimikunnan ehdotuksen, joten kokouksen pito siirtyi helmi-kuun ensimmäiselle viikolle.

Kustannus-Oy. Kansanvallan voittovarot. Puoluetoimikunta sai v. 1924 käytettäväkseen Kustannus-Oy. Kansanvallan voittovaroja edelliseltä vuodelta 100,000 mk. Niistä myönsi Puoluetoimikunta sen lisäksi, mitä tässä kertomuksessa muualla on mainittu, avustusta Työläisnaisliitolle 10,000 mk. ja samalle liitolle vielä 1,500 mk. edustajan lähettämiseksi Ruotsin sosialidemokraattisten naisten edustajakokoukseen, Uudenmaan piiritoimikunnalle 30,000 mk., Ruotsalaiselle Työväenliitolle 5,000 mk. ja Vaasan läänin yhdistyneille piireille 5,000 mk.

Puolueneuvoston päätöksen mukaan oli Kustannusosakeyhtiö Kansanvallan vuoden 1924 voittovaroista käytettävä piirijärjestöjen avustamiseen 100,000 mk. Tästä summasta on Puoluetoimikunta myöntänyt eri vaalipiireille avustuksia seuraavasti: Uudenmaan läänin vaalipiirille 25,000 mk., Vaasan läänin yhdistyneille piireille 20,000 mk., Oulun läänin yhdistyneille piireille 18,000 mk., Kuopion läänin läntiselle piirille 8,000 mk., Sosialidemokraattiselle Työläisnaisliitolle 10,000 mk. sekä Ruotsalaiselle Työväenliitolle 5,000 mk. Jäännös 14,000 mk. päätettiin varata ennakoita arvaamattomia tarpeita varten.

Työväen Sivistysliitto. Puolueen edustajina Työväen Sivistysliitossa ovat nykyisin V. Voionmaa, T. Tainio, M. Ampuja, J. Sundberg, Hilda Seppälä ja J. E. Janatuinen sekä varaedustajina T. Järvinen, K. Mäki, A. E. Leino, K. Manninen, V. Meltti, Ester Jokinen ja P. Lönngren.

Ohjelmakomitea. Elokuun 25 p:nä 1922 valitsi Puoluetoimikunta ohjelmakomitean jäseniksi J. W. Kedon, M. Paasivuoren, V. Voionmaan, K. H. Wiikin, V. Vuolijoen ja T. Tainion. Komitean tehtäväksi jätettiin sihteerin valitseminen sekä päätettiin kehoittaa valittua komiteaa jouduttamaan töitään niin, että ehdotukset olisivat valmiina viimeistään vuotta ennen tulevaa puoluekokousta.

Työväen Arkisto on jatkanut toimintaansa entiseen tapaan. Arkiston hoitajana on edelleenkin toiminut K. H. Wiik. Arkiston johtokuntaan on Puoluetoimikunta valinnut K. H. Wiikin, K. Harvalan, T.

Tainion ja J. W. Kedon sekä varalle J. Sundbergin ja J. E. Janatuksen.

Työvään Sanomalehtien Tietotoimisto on nimikään toimunut entiseen tapaan. Toimiston hoitajana on edelleenkin P. Rallo. Toimiston johtokuntaan valitsi Puoluetoimikunta toukokuussa 1922 puolueen entisen taloudenhoitajan K. Heinosen ja toimittaja Y. Räisäsen tilalle toimittajat J. F. Aallon ja E. Huttusen.

Puolueen taloudenhoitajan toimi. Toukokuun 13 p:nä 1925 ilmoitti taloudenhoitaja K. Harvala eroavansa toimestaan kesäkuun viimeisenä päivänä siirtyäkseen Vakuutusyhtiö Kansan palvelukseen.

Toimi julistettiin haettavaksi ja heinäkuun 20 p:nä valitsi Puoluetoimikunta toimeen viidestä hakijasta Työvään Urheiluliiton taloudenhoitajan Arvo Valkaman.

Kunnallistoimisto. Puolueen kunnallistoimisto on toiminut entiseen tapaan. Paitsi suullisesti annettuja neuvoja, on vastattu 604:ään neuvonpyyntökirjeeseen. Valituksia ja selityksiä maaherranvirastoihin on laadittu 62 sekä korkeimpaan hallinto-oikeuteen 31. Lisäksi on pyynnöstä laadittu ja lähetetty valitusluonnoksia 6. Valitukset ovat koskeneet suojeluskunta-avustuksia, verotusta, kunnallisvaaleissa tapahtuneita laittomuuksia y.m.

Varsinaisia useampipäiväisiä kunnalliskursseja on järjestetty eri vaalipiireihin tämän toimintakauden aikana yhteensä 14. Näissä on ollut luennoitsijana ja opastajana R. Itkonen 2:ssa ja J. E. Janatuinen 12:sta. Itkonen johtamalla kunnalliskursseilla on ollut varsinaisia osanottajia 102 ja on Itkonen pitänyt niillä yhteensä 19 luentoa, joista 6 yleisölle iltaluentoina yhteensä 300:lle kuulijalle. Janatuisen opastamalla kurssilla on ollut varsinaisia osanottajia yhteensä 233 sekä iltaluennoilla kuulijoita yhteensä 1,580. Luentoja on Janatuinen pitänyt näillä kurssilla yhteensä 93, joista yleisölle 37. Lisäksi on kaikilla näillä kurssilla ollut myöskin käytännöllisiä harjoituksia valtuuston y.m. tehtävistä. Näitä käytännöllisiä harjoituksia on Itkonen ohjannut 9 tuntia ja Janatuinen 77 tuntia.

Paitsi varsinaisilla kunnalliskursseilla pidettyjä luentoja, on toimiston puolesta käyty pitämässä myöskin tilapäisiä luentoja puoluejärjestöjen järjestämissä tilaisuuksissa. Tällaisissa tilaisuuksissa on Itkonen pitänyt kunnallisasioista 7 luentoa yhteensä 380:lle kuulijalle ja Janatuinen 137 luentoa 6,164:lle kuulijalle.

Lisäksi on toimiston puolesta kiinnitetty huomiota kunnallisiin kysymyksiin myös puoluelehtien palstoilla.

Kun toimiston hoitaja R. Itkonen joulukuun alkupuolella 1922 siirtyi apulaisjohtajaksi Maalaiskuntain Liittoon, päätti puoluetoimi-

kunta supistaa kunnallistoimiston toimintaa siten, että toimisto vastedes tuli huolehtimaan kunnallisesta neuvontatyöstä ainoastaan sikäli, kuin oli kyseessä sos.-dem. valtuutettujen menettelytavat, suojeluskuntain avustukset, »sankaripatsas«-määrärahat, sellaiset lain tulkinat ja selitykset, joissa on kyseessä jonkun sos.-dem. puolueen ohjelmakohdan tai menettelytavan toteuttaminen y.m. näihin verrattavat kysymykset.

Toimistoa on Itkosen erottua hoitanut J. E. Janatuinen.

Onnitteluja. Tri N. af Ursinin täyttäessä 70 vuotta huhtikuun 18 päivänä 1924 lähetti Puoluetoimikunta hänelle seuraavan onnitte-
lusähkösanoman:

»Puolueemme syntysanojen lausujalle, uupumattomalle kansanvallan esitaistelijalle lähettää sosialidemokraattinen puoluetoimikunta kiitoksensa työstä, jota et Suomessa konsaan unohteta ja jonka tulokset elävät kautta aikakausien, toivottaen samalla 70-vuotiaalle rauhallista ja onnellista vanhuuden lepoa.«

Rouva Iida Aalle-Teljon 50-vuotispäivän johdosta lähetti Puoluetoimikunta toukok. 6 p:nä 1925 seuraavan sähkösanoman:

»Lämmin veljellinen onnittelumme uljaalle, uutteralle ja lämminsydämiselle työläisnaisten esitaistelijalle. Kauan vielä tarvitaan tarmoasi, uhrautuvaisuuttasi ja kykyäsi. Siihen sinulle terveyttä ja menestystä toivotamme.«

Puolueesta erotettuja. Eräät Nummelan Työväenyhdistyksen jäsenet olivat vaatineet puolueesta erotettavaksi seuraavat yhdistyksen jäsenet: Uuno ja Hilja Hurrin, Urho Oraan sekä Otto ja Saima Heimon, joita syytettiin kommunistisen propagandan harjoittamisesta sekä puoluettamme vahingoittavasta ja hajoittavasta toiminnasta. Kun asia oli Puolueneuvoston käsiteltävänä toukokuun 10 p:nä 1922, velvoitti neuvosto Puoluetoimikunnan toimittamaan asiasta vielä tarkemman tutkimuksen sekä valtuutti Puoluetoimikunnan erottamaan mainitut henkilöt puolueesta, mikäli toimitetussa uudessa tutkimuksessa syytökset osoittautuvat tosiksi. Puoluesihteerin toimittaman tutkimuksen perusteella päätti Puoluetoimikunta sittemmin saamansa valtuutuksen mukaisesti heinäkuun 4 p:nä 1922 erottaa puolueesta kyseessä olevat henkilöt, lukuunottamatta Hilja Hurria, jota vastaan ei ollut esiintynyt muodollista erottamissyötä.

Samassa Puolueneuvoston kokouksessa päätettiin erottaa puolueesta seuraavat Heinolan Työväenyhdistyksen jäsenet: O. Outinen, Anna Sinisalo, Matilda Thilman, Eva Koponen, Liina ja Ensi Myrskyvirta, Saima Salonen, Hilma Salonen, A. Hirvisaari, E. Helander, J. Salonen, A. Salonen, M. Judén, R. Lehto, O. Metsi, I. Illukka, A.

Aarnio, V. Ahonen, E. Stockus, A. Korhonen, Hj. Boman, Aug. Lehmustalo ja Sally Koskinen, koska he olivat harjoittaneet puoluetta vastustavaa toimintaa sekä rikkoneet yhdistyksen sääntöjä.

Hämeen l. etel. vaalipiirin piirijärjestön sihteerin K. Myllymäen esityksestä päätti Puolueneuvosto maaliskuun 29 päivänä 1923 erottaa puolueesta Hauhon Sappeen työväenyhdistyksen jäsenet Kustaa Ojasen, Väinö Syväsen, Lauri Ojasen, Juho Niemen, Topias Merisen ja Kustaa Järvisen, jotka olivat järjestelmällisesti toimineet puolueen vahingoittamiseksi, koettaen saada yhdistystä eroamaan puolueesta, vastustaen sosialidemokraattien vaalitoimintaa j.n.e.

Puolueesta eronneiden ottaminen uudelleen puolueeseen. Kun oli sattunut, että jotkut puolueesta eronneet ja sittemmin kommunistiseen puolueeseen kuuluneet henkilöt olivat uudelleen pyrkineet puolueen jäseniksi, päätti Puoluetoimikunta elokuun 17 p:nä 1922 Hämeen l. pohjoisen vaalipiirin piiritöimikunnan tiedustelun johdosta saattaa puoluejärjestöjen tietoon sanomalehtien välityksellä, että vaikka puolueen säännöissä ei olekaan mitään määräyksiä tällaisten tapauksien varalta, olisi kuitenkin saatava aikaan tarkempi kontrolli tällaisten puolueeseen takaisin pyrkivien suhteen, jottei kommunistisille »sohulle» avautuisi aivan helppoa tietä. Sen vuoksi olisi vaadittava tällaisissa tapauksissa puolueeseen takaisin pääsemiseen sekä asianomaisen osaston johtokunnan että piiritöimikunnan hyväksyminen. Jos sen osaston johtokunta, johon takaisin pyrkivä haluaisi liittyä, hylkää hakemuksen, ei tällaista hylkäävää päätöstä kuitenkaan tarvitseisi alistaa piiritöimikunnan hyväksyttäväksi.

Kansainvälinen toiminta.

Internationaalien uudelleen järjestäminen. Maailmansodan aikana murtui työväen kansainvälinen liitto, yhdyssiteet katkesivat niiden maiden työväenpuolueiden vältä, jotka olivat sodassa keskenään. Heti sodan päätyttyä tehtiin yrityksiä Internationaalien uudelleen järjestämiseksi, mutta ne eivät johtaneet toivottuun tulokseen. Eräät työväenpuolueet pysyivät edelleen ryhmitettyinä n.s. toisen internationaalien ympärille, toiset taas perustivat yhteistyöliiton, jonka toimisto sijaitsi Wienissä. Kummallakin puolella oltiin tietoisia siitä, ettei kumpainkaan järjestö sellaisenaan vastaa tarkoitustaan, vaan on saatava yksi ja yhtenäinen, johon kaikki, koko maailman sosialistiset puolueet voivat yhtyä. Pitkällisten neuvottelujen jälkeen, joita käytiin kummankin järjestön toimielinten välillä, löydettiin vihdoin toimintasuunnitelma, jonka kaikki voivat hyväksyä ja nauttia

lähettiinkin kumpikin järjestö alaisilleen puolueille kutsun yhteiseen kongressiin, joka pidettiin Hampurissa toukokuun 20—26 p:nä 1923. Meidän puolueemme edustajina mainitussa kongressissa olivat J. W. Keto, J. F. Aalto, H. Ryömä, K. H. Wiik, J. Peräläinen, Hilda Seppälä ja T. Tainio. Kongressissa olivat myöskin läsnä O. Reinikainen, Miina Sillanpää ja Eine Ryömä vierasedustajina.

Tässä kongressissa, jossa oli edustettuna kolmestakymmenestä maasta 43 puoluetta, yhteensä 424 valtuutetulla edustajalla, perustettiin uusi internatsionaali, jonka nimeksi tuli Sosialistinen Työväen Internatsionaali, kotipaikkana Lontoo. Internatsionaalin toimikuntaan valittiin kongressissa neuvottelevaksi edustajaksi myös meidän puolueestamme K. H. Wiik, varalle J. W. Keto.

Kongressin jäsenille jaettiin Puoluetoimikunnan toimesta 16-sivui- nen kuvitettu selostus puolueemme vaiheista ja asemasta saksan- ja ranskankielisenä. Selostus herätti vilkasta mielenkiintoa.

Päivää ennen Hampurin kongressia pidettiin samassa kaupungissa Wienin yhteistyöjärjestön lopettajaiskongressi, jossa myöskin puolueemme oli edustettuna.

Elokuulla v. 1923 suoritettiin puolueen puolesta verot kuluvalta vuodelta tälle uudelle internatsionaalille 31,000 jäseneltä à 9 penniä, eli yhteensä 2,790 markkaa.

S.T.I:n toimeenpanevan valiokunnan kokouksia on pidetty v. 1923 heinäk. 11 p:nä Brysselissä, v. 1924 kesäkuun 5—7 p:nä Wienissä sekä syyskuun 28—30 p:nä Lontoossa. Kuluvan vuoden tammikuun 4 p:nä pidettiin kokous Brysselissä. Puoluetoimikunnalla ei ole ollut tilaisuutta lähettää edustajaansa mihinkään näistä kokouksista.

S.T.I:n verot. Joulukuun 27 p:nä 1923 käsitteli Puoluetoimikunta S.T.I:n sihteeristön kirjeen, jossa esitettiin, että varsinaisen jäsenmaksun lisäksi kukin Internatsionaaliin kuuluva puolue suorittaisi vuosittain kultakin kongressiääneltä 6 puntaa, koska sääntöjen mukaiset maksut eivät riitä peittämään menoja. Kun puolueellamme on kuusi kongressiääntä ja vuosittainen lisämaksu olisi siis tullut olemaan 36 puntaa, mikä summa olisi ollut noin kolme kertaa niin suuri kuin puolueemme sääntöjen mukainen jäsenmaksu, päätti Puoluetoimikunta ottaen myös huomioon puolueemme taloudellisen aseman, ehdottaa asian järjestettäväksi siten, että puolueemme vast'edes olisi suorittanut sääntöjenmukaisen jäsenmaksun kaksinkertaisena. Tähän esitykseen ei sihteeristö kuitenkaan suostunut.

Internatsionaalin uusi verojärjestelmä. Toukokuun 6 p:nä v. 1925 käsitteli Puoluetoimikunta S.T.I:n sihteeristön esityksen verojärjestelmän uusimisesta. Esityksen tarkoituksena il-

mollettiin olevan nykyisen verojärjestelmän yksinkertaistuttaminen ja verotuksen saattaminen oikeudenmukaisemmaksi. Näiden tarkoitusten saavuttamiseksi oli maat jaettu kolmeen eri ryhmään ottaen huomioon eri maiden valuutan vakituntumisen ja palkkojen nousun. Jäsenmaksun perusteeksi ehdotettiin ensimmäisessä maaryhmässä jäsentä kohti 1 1/4 Sveitsin senttimä, toisessa 1 ja kolmannessa 3/4. Paitsi varsinaista jäsenveroa ehdotettiin lisäksi kannettavaksi veroa kongressiäänten perusteella. Tämä vero tulisi olemaan ääntä kohden ensimmäisessä maaryhmässä 7 1/2 puntaa, toisessa 6 ja kolmannessa 4 puntaa. Varsinaiseen jäsenveroon nähden esitettiin lisäksi asteikkoa, jonka mukaan 5,000—50,000 jäseneltä suoritettaisiin kussakin maaryhmässä yllämainitun perusteen mukaan laskettu vero, mutta jäsenmäärän noustessa yli 50,000, vero sen jälkeen asteettain alenisi. Tämän esityksen mukaan tulisi meidän puolueemme jäsenvero olemaan 43.15.—puntaa ja kuudesta kongressiäänestä tuleva vero 45 puntaa, eli yhteensä 88.15.—puntaa. Nykyisen verojärjestelmän mukaan on kokonaisveromme 52.18.2 puntaa (jäsenvero 16.18.2 puntaa ja kongressiäämistä laskettu vero 36 puntaa).

Tämän esityksen päätti Puoluetoimikunta muissa suhteissa hyväksyä, mutta ehdottaa sitä muutettavaksi sikäli, että samaan maaryhmään kuuluvien puolueiden jäsenvero tulisi olemaan jäsentä kohti sama puolueen jäsenluvusta riippumatta.

Kongressiäänten jako S.T.I:ssä. S.T.I:n sihteeristöltä oli saapunut toukokuussa v. 1925 esitys uudeksi laskutavaksi kongressiäänten jakoa varten eri maiden ja puolueiden kesken. Uuden laskutavan perusteena oli pyrkimys saada kunkin puolueen äänimäärä vastamaan mahdollisimman tarkkaan nykyisiä tosiasiallisia voimasuhteita. Sitä varten otetaan äänimäärää laskettaessa huomioon ei ainoastaan puolueen jäsenmäärä, vaan myöskin ammatillisesti järjestyneen työväen lukumäärä ja valitsijain lukumäärä. Uudenkin laskutavan mukaan tuli puolueemme jäsenmäärä pysymään ennallaan. Puoluetoimikunta hyväksyi sihteeristön esityksen sellaisenaan.

Marseillen kongressi. S.T.I:n kongressiin, joka pidettiin elokuun 22—27 p:nä v. 1925 Marseillessa, lähetti Puoluetoimikunta puolueen edustajiksi K. H. Wiikin, J. W. Kedon ja R. Sventorzetskin. Evästyksenä kongressiedustajilleen päätti Puoluetoimikunta lausua, että sekä Geneven pöytäkirjan että Washingtonin sopimuksen ratifiointista on puollettava, vaikkakin jälkimäinen ei ole tosin meillä kovin edullinen, kun se sallii 9-tuntisen työpäivän, mutta kansainväliseltä kannalta katsottuna on senkin hyväksymistä pidettävä välttämättömänä. Jäsenten vaali etinäisin kongressivaliokunttiin jätettiin edustajain H-

sensä harkittavaksi. Yhteistyöhön nähden eri maiden edustajain kanssa päätettiin, että edustajaimme on oltava läheisessä vuorovai-
kutuksessa skandinaviaalaisten edustajain kanssa. S.T.I:n toimeen-
panevaan valiokuntaan päätettiin valita edelleen K. H. Wiik vaki-
naisiksi ja varalle J. W. Keto. S.T.I:n toimistoon päätettiin koettaa
saada valituksi reunavaltioista oma edustaja, mieluummin jostakin
pienemmästä valtiosta, ei kuitenkaan meiltä.

Kirjevaihtoa. Syyskuun 26 p:nä 1923 käsitteli Puoluetoimikunta
Venäjän Sos.-dem. Työväenpuolueen Ulkomaanvaltuus-
kunnan kirjelmän, jossa tehtiin selkoa Keski-Euroopan poliittisista
selkkauksista ja niiden vaikutuksista maailmanpolitiikkaan sekä moi-
tittiin S.T.I:n johtoa siitä, ettei se ole osoittautunut olevansa tehtä-
vänsä tasalla saksalais-ranskalaisen selkkauksen selvittämiseen näh-
den. Sen johdosta oli Venäjän sosialidemokraattien S.T.I:n toimis-
tossa oleva edustaja ehdottanut kutsuttavaksi kiireellisesti koolle toi-
miston jäsenet, jota toimenpidettä pyydettiin meidänkin puoluetamme
kannattamaan.

Asiata harkittuaan ja kuultuaan myöskin S.T.I:n toimeenpane-
vassa valiokunnassa olevan edustajamme K. H. Wiikin asiasta anta-
man kirjallisen lausunnon, jossa Wiik asiata perusteltuaan lausui käsi-
tyksenään, että hänen mielestään voidaan venäläisten esittämään aja-
tukseen kyllä yhtyä, päätti Puoluetoimikunta esittää S.T.I:n sihteeri-
tölle toivomuksen, että S.T.I:n toimisto kutsuttaisiin koolle har-
kitsemaan kansainvälisen tilanteen aiheuttamia pulmallisia kysy-
myksiä.

Puolan sos.-dem. puolueen keskuskomitealta saapui maalisi-
kuussa 1925 kirje, jossa ilmoitettiin, että Internationaalinen toimeen-
panevan valiokunnan kahdessa viimeksi pidetyssä kokouksessa on
tehty esityksiä sosialististen puolueiden yhteisen konferenssin koolle-
kutsumisesta pohtimaan kysymystä »uusien valtioiden« suhtautumi-
sesta Venäjään ja Venäjän kansaan, kysymystä kommunismista sekä
kommunistien politiikasta näihin uusiin valtioihin. Lisäksi tultaisiin
konferenssissa käsittelemään sosialistien agraaripolitiikkaa sekä ky-
symystä siitä, olisiko pyrittävä aikaansaamaan näiden uusien val-
tioiden sosialististen puolueiden kesken yhtenäistä politiikkaa niissä
asioissa, jotka erikoisesti koskevat näitä valtioita sekä suhtautumista
Itä-Euroopan kysymykseen.

Puoluetoimikunta tuli siihen tulokseen, ettei ollut aihetta tällai-
sen konferenssin koollekutsumiseen ennen Internationaalisen kongressia,
mutta sen sijaan voitaisiin ehkä kongressin yhteydessä pitää
kyseessäolevien puolueiden neuvottelukokous yhteistoiminnan jär-
jestämistä varten.

Venäjän sos.-dem. Työväenpuolueen ulkomaanvaltuuskunta teki huhtikuun lopulla 1925 Puoluetoimikunnalle esityksen, että Internationaalinen tulevan kongressin ohjelmaan otettaisiin kysymys Itä-Euroopan sodanvaarasta sekä, että Internationaalinen sihteeristö saisi tehtäväkseen pitää kongressia varten tämän kysymyksen pohtimiseksi valmistavan neuvottelukokouksen sekä, että sihteeristölle esitettäisiin kutsuttavaksi tähän neuvottelukokoukseen niiden puolueiden edustajat, joilla tässä asiassa on mahdollisimman suuri asiantuntemus, kiinnittäen erikoista huomiota Saksan, Venäjän, Puolan, Rumanian, Suomen, Latvian, Liettuan ja Viron osanottoon.

Nämä esitykset päätti Puoluetoimikunta hyväksyä.

Kesäkuun alussa ilmoitettiin sittemmin Venäjän ulkomaanvaltuuskunnan puolesta, että S.T.I:n toimeenpanevan valiokunnan kokouksessa oli päätetty ottaa kongressin ohjelmaan uusien sotien ehkäisemiskysymyksen yhteydessä kysymys sodanvaarasta Itä-Euroopassa ja toimenpiteistä sen vastustamiseksi. Kysymyksestä oli päätetty esittää kongressille erityinen alustus, mutta alustajan määrääminen oli jätetty vielä avoimeksi. Samalla oli kokouksessa hyväksytty esitys, että kysymyksen valmistelua varten kutsutaan koolle konferenssi kaikkien niiden S.T.I:n osastojen edustajista, joita kysymys lähinnä koskee.

Lisäksi ilmoitti valtuuskunta, että sen puolesta oli S.T.I:n toimeenpanevan valiokunnan kokouksessa tehty esitys, että muodostettaisiin kolmi- tai nelihenkinen komissio, joka saisi tehtäväkseen yhdessä asianosaisten puolueiden kanssa muodostaa jonkinlainen kansainllisuusasioita käsittelevä sovintotuomioistuin. Tämäkin ehdotus oli hyväksytty.

Lopuksi ilmoitti valtuuskunta, että toimeenpanevan valiokunnan kokouksessa tehtiin useita ehdotuksia, joiden tarkoituksena oli saada jossakin muodossa kongressin ohjelmaan kysymys bolshevismista tai n.s. »yhteisrintamasta«. Kysymyksestä ei oltu kuitenkaan tehty mitään lopullista päätöstä, mutta sen sijaan oli päätetty, että se voidaan tarpeen tullen kongressissa tehtävästä eri aloitteesta ottaa käsiteltäväksi.

Puoluetoimikunta päätti kannattaa tämän kysymyksen esille ottamista.

Venäjän Sos.-dem. Työväenpuolueen Ulkomaanvaltuuskunta oli elokuussa 1924 kääntynyt vetoomuksella Internationaalisen sihteeristön puoleen Venäjällä vangittujen sosialidemokraattien hyväksi. Tämä vetoamus julkaistiin myöskin kaikkien puoluelehdissämme.

Puolueen suhde erinäisiin kansainvälisiin laitoksiin. Lokakuun 20 p:nä 1924 käsitteli Puolue toimikunta S.T.I:n sihteeristön kirjeen, jossa ilmoitettiin, että eri puolueet ovat suhtautuneet eri tavalla erinäisiin kansainvälisiin laitoksiin, minkä vuoksi sihteeristö pyysi vastausta seuraaviin kysymyksiin:

1) Missä kansainvälisissä laitoksissa (Parlamenttien-välisessä Liitossa, Kansain Liitossa j.m.c.) on puolueenne edustajia ja missä määrin puolueenne on tähän saakka ottanut osaa näiden laitosten töihin?

2) Pitäisittekö suotavana järjestää yhtenäisen osanoton sellaisiin laitoksiin Internationaalinen välityksellä ja puoltaisitteko siinä tapauksessa, että olette osanoton kannalla järjestetyn yhtymän muodostamista näiden laitosten sisäpuolelle, jotta voitaisiin tehdä mahdolliseksi työväen edustajain yhtenäinen toiminta niissä?

Kirjelmän johdosta päätti Puolue toimikunta ilmoittaa, että puolueemme on edustettuna Parlamenttien-välisessä Liitossa sekä, että pidämme suotavana työväen edustajain yhtenäistä esiintymistä niissä asioissa, joissa siihen on mahdollisuuksia.

Yhteistoiminta Skandinavian maiden välillä. Syksyllä 1924 pidettiin kolmen Skandinavian maan sos.-dem. puolueiden yhteinen neuvottelukokous, jossa päätettiin herättää uudelleen henkiin eräänlainen yhteistoiminta Skandinavian maiden välillä, jollaista yhteistoimintaa oli ollut jo ennen maailmansotaakin. Silloinhan oli yhteinen toimikunta, joka järjesti työväen yhteisen kongressin, jossa keskusteltiin kaikille Skandinavian maille yhteisistä asioista.

Vaikkakin meidän maamme olot suuresti eroavat Skandinavian oloista, ovat ne kuitenkin niihin verrattuina enemmän samanlaisia kuin minkään muun maan ja niinollen hyväksyi Puolue toimikunta tehdyn esityksen sekä valitsi edustajikseen yhteistoimintakomiteaan V. Tannerin ja J. W. Kedon sekä varalle K. H. Wiikin.

Sen pitemmälle ei asia kuitenkaan ole kehittynyt. Mitään kokouskutsua ei ole saapunut.

Veljespuolueet.

Venäjän sosialidemokraattien avustaminen. Venäjän sos.-dem. puolueen ulkomaan valtuuskunnan pyynnöstä myönsi Puolue toimikunta marraskuun 3 p:nä 1922 Venäjällä vangittujen ja maasta karkoitettujen sosialidemokraattien avustamiseksi ne varat, Smk. 7,569:35, mitä vielä oli kertynyt Venäjän nälänhätäisten avustamiseksi sen jälkeen, kun kyseessä olevia avustusrahoja lähetettiin Amsterdamin Internationaalinen välityksellä mainittuun tarkoitukseen käytettäväksi.

Tehdyn anomuksen perusteella myönsi Puoluetoimikunta syyskuun 18 p:nä 1924 Venäjän sos.-dem. puolueelle 5,000 mk:n suuruisen avustuksen.

Saksan Sos.-dem. puolueen avustaminen. Kun Saksan sos.-dem. puolue oli joutunut erittäin vaikeaan taloudelliseen asemaan, pyysi se puolueeltamme avustusta, jota paitsi puolueellemme kirjoitettiin samasta asiasta myöskin Internationaalilta taholta. Puoluetoimikunta päätti esittää Puolueneuvostolle, että kaikkia puoluejärjestöjä kehoitettaisiin tavalla tai toisella, toimeenpanemalla keräyksiä tai iltamia taitikka suorastaan myöntämällä rahastoistaan varoja avustamaan Saksan sos.-dem. puoluetta.

Puolueneuvosto hyväksyi esityksen, mutta tulos toimeenpannusta keräyksestä oli sangen vähäinen.

Ranskan sos.-dem. puolueen äänenkannattajan »Populaire» tukemiseksi myönsi Puoluetoimikunta marraskuun 23 p:nä 1923 S.T.J:n sihteeristön esityksestä 1,000 mk.

Tri Danin luentomatka Suomessa. Kun Puoluetoimikunta oli saanut Venäjän sos.-dem. Työväenpuolueen Ulkomaanvaltuuskunnan kirjallisen ilmoituksen, että venäläinen puoluetoveri tri Dan voisi saapua muutamaksi päiväksi Suomeen asettuakseen yhteyteen puolueemme johtavien piirien kanssa sekä pitääkseen täällä luentoja erinäisistä kysymyksistä, päätti Puoluetoimikunta marraskuun 9 p:nä 1923 vastata tähän kirjeeseen, että tri Danin olisi tultava ennen eduskunnan hajaantumista ja että puolueemme taholta valmistetaan hänelle täällä tilaisuus esitelmien pitoon. Tri Dan saapuikin sitten maahamme pitäen täällä luentoja Venäjän oloista Helsingissä, Viipurissa ja Hämeenlinnassa.

Ulkomaiset kongressit. Kun J. W. Keto joutui kesäkuulla 1922 matkustamaan Saksaan osuuskauppapäiville, antoi Puoluetoimikunta hänen tehtäväkseen käydä samalla matkalla Wienissä järjestämässä puolueen edustusta y.m. asioita Wienin kansainvälisen Yhteistyöjärjestön kanssa.

Joulukuun 10—15 p:nä 1922 pidettiin Haagissa työväenjärjestöjen kansainvälinen rauhankongressi, jossa puolueemme edusti R. Sventorzetski.

Tanskan sos.-dem. puolueen kongressissa, joka pidettiin Odensassa syyskuun 2—5 p:nä 1923, oli puolueemme edustajana K. H. Wiik.

Viron sos.-dem. työväenpuolueen puoluekokouksessa, joka pidettiin Tartossa joulukuun 29—30 p:nä 1923, edusti puolueemme J. Peräläinen.

Latvian sos.-dem. puolueen puoluekokous pidettiin Riiassa huhtikuun 17—18 p:nä 1924. Samassa yhteydessä vietettiin myöskin puolueen 20-vuotisjuhlaa. Molemmissa tilaisuuksissa edusti puoluettamme J. W. Keto.

Ruotsin sos.-dem. työväenpuolueen puoluekokoukseen, joka pidettiin kesäkuun 6—12 p:nä 1924, lähetti Puoluettoimikunta puolueemme edustajiksi A. Åhlströmin ja J. E. Janatuisen.

Latvian sos.-dem. puoluekokoukseen, joka pidettiin Riiassa huhtikuun 4—5 p:nä 1925, valitsi Puoluettoimikunta puolueemme edustajaksi J. W. Kedon, mutta, kun hän oli estetty matkalle lähtemästä, edusti puoluettamme tässä kokouksessa R. Sventorzetski, joka samalla matkalla oli puolueemme edustajana myöskin Tallinnassa pidetyssä Viron sos.-dem. puolueen kokouksessa.

Onnittelu- ja osanottosähkösanomia. Marraskuun 18 p:nä lähetti Puoluettoimikunta Englannin Työväenpuolueelle vaalivoiton johdosta seuraavan sähkösanoman:

»Sydämelliset onnittelumme työväen loistavan voiton johdosta. Muodostukoon voittonne Euroopan rauhan kaksinkertaiseksi turvaksi.«

Joulukuulla 1923 lähetettiin Englannin Työväenpuolueelle saavutetun uuden vaalivoiton johdosta seuraava sähkösanoma:

»Pohjoisesta etelään työläiset riemuitsevat Englannin Työväenpuolueen voitosta.«

Huhtikuun 15 päivänä 1924 lähetti Puoluettoimikunta Tanskan veljespuolueelle seuraavan sähkösanoman:

»Toivottaen pysyväistä onnea ja menestystä lähetämme toverillisen tervehdyksemme loistavan vaalivoittonne johdosta.«

Samana kuun 26 päivänä lähetti Puoluettoimikunta Tanskan työväen muodostaman hallituksen pääministeri Stauningille seuraavan sähkösanoman:

»Työväen hallitus yhdessäkin pohjoismaassa tulee varmasti edistämään kansanvaltaisuutta kaikissa pohjoismaissa. Seuraamme mielenkiinnolla pyrkimyksiänne, toivoen nille onnea ja menestystä.«

Tiedon saavuttua Ruotsin veljespuolueen johtajan Hj. Brantingin kuolemasta lähetti Puoluettoimikunta helmik. 25 p:nä 1925 seuraavat osanottosähkösanomat:

»Sosialidemokraattinen Puoluetoimikunta, Tukholma.

Kiitollisena siltä suuresta elämäntyöstä, jonka Hjalmar Branting on suorittanut työväenluokalle ja samalla meillekin, kunnioittaa Suomen Sosialidemokratia manalle muuttaneen suuren johtajan muistoa.«

»Rouva Anna Branting, Tukholma.

Teidän surunne on meidänkin surumme, mutta sitä lieventää ajatus jalosta elämäntyöstä, joka on kuolematon.«

Puoluetoimikunnan puolesta matkusti puoluesihteri Brantingin hautajaisiin.

Helmikuun 28 p:nä 1925 tapahtuneen Saksan tasavallan sosialidemokraattisen presidentin Ebertin kuoleman johdosta lähetti Puoluetoimikunta seuraavat osanottosähkösanomat:

»Sosialidemokraattinen Puolue, Berliini.

Suomen työväenluokka tuntien syvästi sen tappion, minkä Saksan proletariaatti on kärsinyt menetettyään kansan syvistä riveistä kohonneen toveri Ebertin, yhden tarmokkaimmista ja taitavimmista johtajistaan, lausuu sen johdosta Saksan veljespuolueelle vilpittömän osanottonsa. Toveri Ebertin työväenluokan hyväksi suorittama suuri elämäntyö kannustaa meitä kaikkia yhä innokkaampaan taisteluun sosialismin jalojen aatteiden toteuttamiseksi.«

»Rouva Ebert, Berliini.

Lausuen Teille vilpittömän osanottomme Teitä kohdanneen raskaan koettelemuksen johdosta toivomme arvoisan puolisonne suorittaman kauniin elämäntyön olevan Teille lievityksenä ja lohdutuksena syvässä surussanne.«

Venäjän sosialidemokratian oppi-isälle Paul Axelrodille hänen täyttäessään elokuun 25 päivänä 1925 75 vuotta lähetti Puoluetoimikunta seuraavan onnittelusähkösanoman:

»Illoiten ja kunnioittaen muistellen sitä kallisarvoista uranuurtajatyötä, jonka Te Venäjän sosialidemokratian luojana ja henkisenä johtajana sekä marxilaisuuden horjumattomana edustajana olette vuosikymmenien aikana suorittanut niin Venäjän kuin koko kansainvälisesti järjestyneen proletariaatin hyväksi, lähetämme Teille täyttäessänne 75 vuotta sydämelliset tervehdyksemme ja onnittelemme.«

Sos.-dem. Puoluetöimikunnan tilinpäätös vuodelta 1922.**Voitto- ja Tappiotili.****Menot:**

Kiinteimistön Kulunkitili	540: 65
Puolueneuvoston tili	5,345: —
Poistojen tili	38,542: 02
Käyttövarojen tili	1,612: 60
Kansainvälinen tili	6,715: 32
Yleinen Palkkatili	111,530: —
Ohjelmakomitean tili	3,080: 30
Oikeusavustusten tili	3,002: 65
Kunnallistoimiston tili	59,046: 25
Kulunkitili	12,782: 26
Agit.- ja Matkakustannusten tili	16,478: 55
Puoluekokouksen tili	47,688: 95
Vaalikustannusten tili	97,203: 42
Avustusten tili	46,735: —
	<hr/>
	Smk. 453,639: 77

Tulot:

Poistettujen saatavien tili	100: —
Korkotili	13,179: 52
Työvään Sanomalehti Oy:n Lahj. rah. tili	40,000: —
Kevättervehdyksen tili	17,547: 36
Yleinen Kustannustili	12,148: 45
Työvään Kalenterin tili	188,418: 80
Tietotoimiston tili	16,195: 42
Puolueverojen tili	46,197: 15
Vappumerkkien tili	42,836: 50
Pääomatili	77,016: 57
	<hr/>
	Smk. 453,639: 77

Tasaustili.**Varat:**

Kaluston tili	100: —
Kiinteimistön tili	16,870: 15
Vier. Velkakirjojen tili	51,770: 88
	<hr/>
	Smk. 68,741: 03

	Siirto	68,741: 03
Kassatili		30,651: 97
Pankkitili		132,117: 76
Yleinen Kustannustili		1,001: —
Eri-Henkilöiden tili		82,096: 35
Osakkeiden tili		81,110: 80
Työvään talojen hoitotili		500: 95
		<hr/>
	Smk.	396,219: 86

Velat:

Työvään Arkiston tili		5,000: —
Työvään järjestöjen lainausrah. tili		7,018: 91
Asiamiesten tili		15,087: 98
Kuolleiden yhdistysten tili		1,833: 07
Muurmanin Leg. Sivistysrahaston tili		6,429: 05
Muurmanin Leg. Avustusrahaston tili		8,505: 57
Valtiollisesti vainottujen avustustili		3,090: 85
Eri-Henkilöiden tili		76,327: 02
Lahjoitusten tili		36,772: 74
P ä ä o m a t i l i		236,154: 67
		<hr/>
	Smk.	396,219: 86

Tilintarkastuslausunto.

Olemme tänään tarkastaneet Suomen Sosialidemokraattisen Puolue-toimikunnan tilit vuodelta 1922. Tarkastuksessa olemme havainneet:

- 1) että tänään laskemamme kassa, Smk. 3,435: 03, oli kirjojen osoittaman kassajäännöksen mukainen;
- 2) että kirjanpito oli hyvin ja huolellisesti hoidettu ja tilinpäätös oikea;
- 3) että yleisen kustannustilin kirjavarasto, joka tilinpäätökseen on otettu Smk. 1,001: — suuruisena, on myyntiarvoltaan huomattavasti tätä summaa suurempi;
- 4) että osakkeet ja muut arvokirjat ovat oikein otettu tilinpäätökseen;
- 5) että palovakuutukset ovat riittävät;
- 6) että rahavarojen käytössä on noudatettu puoluekokouksen ja puolue-neuvoston päätöksiä ja silmälläpidetty puolueen etua; ja
- 7) että kustannustoimintaa on menestyksellä hoidettu.

Tilinpäätöksen osoittama tappio, Smk. 77,016: 57, on aiheutunut yksinomaan tilivuodelle sattuneista suurista eduskuntavaali- ja puoluekokoukuskustannuksista sekä niistä toimenpiteistä, joihin puoluetoimikunta puoluekokouksen päätöksen mukaisesti on ryhtynyt tukeakseen puoluetoimintaa niissä piirijärjestöissä, joissa kommunistinen hajoitustyö on saanut tuntuvampaa vahinkoa aikaan. Tähän nähden ja kun tilinpäätös yleensä on erittäin vakavaraisesti tehty, on tilinpäätöksessä tällä kertaa oleva tappio katsottava satunnaiseksi ilmiöksi.

Kaiken tämän johdosta ja tarkastuksesta muutoinkin saamamme käsityksen perusteella ehdotamme, että tilinpäätös vahvistettaisiin ja asianomaisille tilivelvollisille, jotka taitavasti ovat suorittaneet tehtävänsä, myönnettäisiin tilivapaus.

Helsingissä 28 p:nä helmikuuta 1923.

Vainö Hupli.

Artturi Aalto.

Eino Jalava.

Sos.-dem. Puoluetoimikunnan tilinpäätös vuodelta 1923.

Voitto- ja Tappiotili.

M e n o t:

Puolueneuvoston tili	10,896: 10
Poistojen tili	55,736: 48
Yleinen Palkkatili	113,316: 80
Oikeusavustusten tili	2,134: —
Painatustöiden tili	735: —
Kunnallistoimiston tili	30,122: 95
Kulunkitili	2,310: 08
Agit.- ja matkakustannusten tili	11,255: —
Työväen talojen hoitotili	2,724: 10
Avustusten tili	55,433: 50
Käyttövarojen tili	5,669: 03
Kansainvälinen tili	31,830: 40
Pääomatili	205,133: 70
	<hr/>
	Smk. 527,297: 14

T u l o t:

Poistettujen saatavien tili	7,488: 70
Yleinen Kustannus tili	1,770: 46
Tietotoimiston tili	20,129: 20
	<hr/>
	Siirto 29,388: 36

	Siirto	29,388: 36
Puolueverojen tili	.....	120,158: 56
Vappumerkkien tili	.....	43,898: 60
Korkotili	.....	10,012: 78
Kevättervehdyksen tili	.....	16,140: 47
Työvään Kalenterin tili	.....	265,093: 03
Puoluekokouksen tili	.....	9,543: 91
Kiinteimistön hoito tili	.....	33,061: 43
		<hr/>
	Smk.	527,297: 14

Tasaustitit.

Varat:

Kassatili	.....	52,141: 33
Pankkitili	.....	52,438: 03
Kalustotili	.....	100: —
Yleisen Kustannustili	.....	1: —
Osakkeiden tili	.....	81,210: 80
Vier. Velkakirjojen tili	.....	24,822: 50
Eri-Henkilöiden tili	.....	138,787: 06
Työvään talojen tili	.....	16,870: 15
Kiinteimistön tili	.....	1,433,241: 97
		<hr/>
	Smk.	1,799,612: 84

Velat:

Työvään järjestöjen lainausrah. tili	....	7,018: 91
Tilapäislainojen tili	.....	50,000: —
Lahjoitusten tili	.....	2,772: 74
Asiamiesten tili	.....	12,970: 98
Kuolleiden yhdistysten tili	.....	4,908: 85
Muurmanin Leg. Sivistysrahaston tili	..	6,429: 05
Muurmanin Leg. Avustusrahaston tili	..	7,961: 57
Vakiollisesti vainottujen avust. tili	....	2,972: 85
Eri-Henkilöiden tili	.....	17,567: 55
Kesk. Henkiv. yht. Suomi	.....	845,721: 97
H:gin Työvään Säästöpankki	.....	400,000: —
Pääomatili	.....	441,288: 37
		<hr/>
	Smk.	1,799,612: 84

Tilintarkastuslausunto.

Olemme tänään lopettaneet Suomen Sosialidemokraattisen Puolue-toimikunnan tilien tarkastuksen vuodelta 1923. Tarkastuksessa olemme havainneet:

- 1) että t.k. 11 päivänä laskemamme kassa, Smk. 9,523: 47 oli kirjojen osoittaman kassajäännöksen mukainen;
- 2) että kirjanpito oli hyvin ja huolellisesti hoidettu ja tilinpäätös oikea;
- 3) että osakkeet ja muut arvokirjat ovat vakavaraisesti otetut tilinpäätökseen;
- 4) että kirjoihin on merkitty myytävien kustannustuotteiden varasto yhden markan ja kalusto sadan markan arvoisena;
- 5) että irtaimiston palovakuutukset ovat riittävät;
- 6) että rahavarojen käytössä on noudatettu puoluekokouksen ja puolue-neuvoston päätöksiä ja silmälläpidetty puolueen etua; ja
- 7) että kustannustoimintaa on menestyksellä hoidettu.

Kun tarkastuksessa muutoinkin olemme saaneet sen käsityksen, että asianomaiset tilivelvolliset ovat taitavasti suorittaneet tehtävänsä, ehdotamme, että tilinpäätös vahvistettaisiin ja tilivapaus myönnettäisiin.

Helsingissä 15 päivänä helmikuuta 1924.

Vainö Hupli.

Artturi Aalto.

Eino Jalava.

Sos.-dem. Puolue-toimikunnan tilinpäätös vuodelta 1924.

Voitto- ja tappiotili.

M e n o t:

Yleinen kustannustili	39,214: 53
Käyttövarojen tili	9,377: —
Avustusten tili	131,265: —
Kansainvälinen tili	24,124: 65
Vaalikustannusten tili	216,617: 45
Kulunkitili	6,737: 80
Kunnallistoimiston tili	32,366: —
Yleinen Palkkatili	113,056: 80
	Siirto 572,759: 23

	Siirto 572,759: 23
Agit.- ja Matkakustannustn tili	8,687: 75
Puolueneuvoston tili	9,196: 60
Poistojen tili	68,568: 98
Pääomatili	52,112: 78
	<hr/> Smk. 711,325: 34

Tulot:

Saksan hätääkärsivien avustustili	1,945: —
Vappumerkkien tili	46,378: 40
Ylimääräisten verojen tili	35,218: 25
Puolueverojen tili	101,247: 25
Vaalikustannusten tili	123,207: 49
Työväen talojen hoitotilt	631: 90
Tietotoimiston tili	1,151: 24
Työväen Kalenterin tili	214,008: 55
Kevättervehdyksen tili	17,592: 09
Kiinteimistön hoitotili	11,016: 31
Korkotili	6,518: 58
Työv. Sanomalehti Oy:n Lahj. rahast. tili	47,000: —
Poistettujen saatavien tili	2,698: 20
Puoluekokouksen tili	2,712: 08
Kust. Oy. Kansanvallan Voittovar. tili ..	100,000: —
	<hr/> Smk. 711,325: 34

Tasauslii.

Varat:

Kassatili	6,950: 72
Pankkitili	171,944: 37
Kalustotili	100: —
Yl. Kustannustili	1: —
Osakkeiden tili	50,000: —
Vier. Velkakirjojen tili	33,000: —
Eri-Henkilöiden tili	78,175: 65
Työväen Talojen tilt	18,038: 70
Kiinteimistön tili	1,433,241: 97
Saama-Vekselien tili	20,000: —
	<hr/> Smk. 1,811,452: 41

V e l a t:

Asiamiesten tili	12,321: 83
Kuolleiden yhdistysten tili	3,288: 45
Muurm. Leg. Sivistysrah. tili	6,429: 05
Muurm. Leg. Avustusrah. tili	7,961: 57
Valtioll. vainottujen avust. tili	2,272: 85
Kesk. Henkiv. yht. Suomi	844,872: 37
H:gin Työväen Säästöpankki	400,000: —
Eri-Henkilöiden tili	40,905: 14
P ä ä o m a t i l i	493,401: 15
	Smk. 1,811,452: 41

Tilintarkastuslausunto.

Valittuina tarkastamaan Suomen Sosialidemokraattisen Puolue-toimikunnan tilejä, olemme tänään lopettaneet mainittujen tilien tarkastuksen vuodelta 1924. Tarkastuksessa olemme havainneet:

- 1) että t.k. 16 p:nä laskemamme kassa, Smk. 6,182: 92 oli kirjojen osottaman kassajäännöksen mukainen;
- 2) että kirjanpito oli hyvin ja huolellisesti hoidettu ja tilinpäätös oikea;
- 3) että osakkeet ja muut arvokirjat ovat vakavaraisesti otetut tilinpäätökseen;
- 4) että kirjoihin on merkitty myytävien kustannustuotteiden varasto yhden markan ja kalusto (100: —) sadan markan arvoisena; ja
- 5) että kustannustoimintaa on menestyksellä hoidettu.

Tarkastuksessa olemme muutoinkin saaneet sen käsityksen, että puolueen tilejä ja taloutta on taidolla hoidettu, joten ehdotamme, että tilinpäätös vahvistettaisiin ja tilivapaus myönnettäisiin.

Helsingissä 16 p:nä maaliskuuta 1925.

Vaino Hupli.

Artturi Aalto.

Vertailu

**Puolutoimistoon v. 1922, 1923 ja 1924 saapuneista
puolueverolista ja samoihin aikoihin
maksetuista avustuksista.**

Vertailua Puoluetoimistoon v. 1922 saapuneista puolueveroista ja samaan aikaan maksetuista avustuksista.

Vaalipiiri	Suorittanut puolueveroja		Saanut avustusta				Avustus suurempi kuin puoluev.			
	Vakin. veroa	Puoluekokouskust.	Yht.	Edusk. vaaleja varten	Muuta avust. ja poistoja	Voitto-osuutta				
						Vappum.		Kevätterv.		
								Puoluekokouskust.	Avustusta yhteensä	
Uudenmaan l. vp.	3,471 25	12,547	16,018 25	8,000	—	2,793 45	1,656 90	8,313	20,763 35	4,745 10
Turun l. etel.	3,836 75	5,565	9,401 75	8,000	18,000	84 20	258 16	5,098 10	32,199 46	22,797 71
Turun l. pohj.	3,891 25	7,980	11,871 25	8,000	—	1,340 32	511 90	8,824	18,676 22	6,804 97
Hämeen l. etel.	6,317 75	8,700	15,017 75	8,000	—	2,406 85	994 14	9,030 50	20,431 49	5,413 74
" l. pohj.	6,939 50	13,970	20,909 50	8,000	—	2,893 46	938 59	10,994	22,826 05	1,916 55
Viipurin l. länt.	4,013	10,000	14,013	8,000	—	2,788 20	1,114 70	9,603 50	21,506 40	7,493 40
" it.	3,378 15	3,384 50	6,762 65	8,000	1,031 09	1,685 80	703 79	8,820 60	20,241 28	13,473 63
Mikkelin l.	3,826 75	8,239	12,065 75	8,000	—	1,587 85	474 03	11,882 50	21,944 38	9,878 63
Kuopion l. länt.	975 25	1,488	2,463 25	5,000	18,000	365 63	113 62	1,409 50	24,888 75	22,425 50
" it.	2,222 25	4,667 50	6,889 75	8,000	—	1,536 83	484 13	10,000	20,020 96	13,131 21
Vaasan l.	5,376 75	6,291	11,667 75	9,000	5,000	1,932 76	661 50	10,195	6,789 26	15,121 51
" etel.	78	654	732	5,000	—	207 03	105 41	700 50	6,012 94	5,280 94
" pohj.	533 25	699	1,232 25	5,000	—	233 55	134 45	1,518 50	6,886 50	5,654 25
Oulun l. etel.	151 75	1,584	1,735 75	5,000	—	337 37	170 43	2,109 50	7,617 30	5,881 55
Et-Suomen ruots.	903 50	954	1,857 50	10,000	—	407 63	341 48	1,347	12,960 89	10,509 39
Pohjanmaan "	282	312	594	—	—	58 32	110 46	696	—	—
Kajaanin alipiiri "	—	—	—	3,835	104 25	—	—	—	3,939 25	3,939 25
Oulun l. pohj.	—	—	—	5,000	—	—	—	—	5,000	5,000
Sos.-dem. Työläisnuorisol.	—	—	—	—	20,000	—	—	—	20,000	20,090
Sos.-dem. Työläisnaisl.	—	—	—	—	6,000	—	—	—	6,000	6,000
Sosialistien kirjapaino Oy	—	—	—	—	10,000	—	—	—	10,000	10,000
Kansan Tahto Oy.	—	—	—	—	10,000	—	—	—	10,000	10,000
Kolhon työv.yhd.	—	—	—	—	2,311 26	—	—	—	2,311 26	2,311 26
Sosialist. piirit., Vaasa	—	—	—	—	4,331 18	—	—	—	4,331 18	4,331 18
" " Oulu	—	—	—	—	6,153 58	—	—	—	6,153 58	6,153 58
" " Vaasa	—	—	—	—	42 95	—	—	—	42 95	42 95
Savon Työv. Sanomal. Oy.	—	—	—	—	4,302	—	—	—	4,302	4,302
Puoluekok. sek. kulut	—	—	—	—	—	—	—	36 118 76	36,118 76	36,118 76
Yht.	46,197 15	87,035	133,232 15	119,835	105,276 31	21,418 25	8,773 69	136,660 96	391,964 21	258,732 06

Vertaus Puoluetolmiston v. 1923 saapuneista puolueverosta ja samaan aikaan maksetuista avustuksista.

Vaalipiiri	Suorittanut puolueveroja			Saanut avustusta			Avustus	
	Vakinaista veroa	Puoluekokouskust.	Yht.	Voitto-osuutta		Avust yhteensä	suurempi kuin puol. vero	pienempi kuin puol. vero
				Vappun.	Kevätterv.			
Uudenmaan l. vp.	14,004 75	—	14,004 75	2,677 46	1,316 58	3,994 04	—	10 010 71
Turun l. etel.	4,032 25	—	4,032 25	735 66	324 68	1,060 34	—	2 971 91
” pohj.	9,874 75	717	10,591 75	1,327 95	579 54	1,907 49	—	8,684 26
Hämeen l. etel.	13,075 25	2,021 92	15,097 17	2,248 95	771 19	3,020 14	—	12,077 03
” pohj.	14,856 —	—	14,856 —	3,172 67	936 85	4,109 52	—	10 746 48
Viipurin l. länt.	16,457 50	2,591	19,048 50	2,889 92	1,253 89	5,807 0	—	13,241 49
Viipurin l. it.	9,913 50	—	9,913 50	1,943 05	669 25	7,962 30	—	1,951 20
Mikkelin l.	8,316 25	120	8,436 25	1,887 05	454 15	2,341 20	—	6,095 05
Kuopion l. länt.	3,123 75	4 7	3,540 75	425 21	184 52	15,009 73	11,468 98	—
” it.	9,667 75	120	9,787 75	1,600 04	376 17	1,976 21	—	7,811 54
Vaasan l. it.	10,392 25	4,869	15,261 25	1,966 80	478 62	14,476 17	—	784 86
” etel.	735 —	—	735 —	196 05	114 62	17,330 76	14,830 51	—
” pohj.	1,744 25	21	1,765 25	264 20	122 33	5,326 22	2,945 41	—
Oulun l. etel.	2,380 81	—	2,380 81	216 12	110 10	5,326 22	—	—
Etelä-Suom. ruots. piiri.	1,284 50	—	1,284 50	363 12	310 41	673 53	—	610 97
Pohjanmaan ruots.	300 —	—	300 —	35 05	67 28	102 33	—	197 67
Kolhon Työyhd.	—	—	—	—	—	989 60	989 60	—
Sos-dem. Ammat. keskus.	—	—	—	—	—	1,000 —	1,000 —	—
Ruotsal. Työ äenliitto	—	—	—	—	—	4,600 —	4,600 —	—
Higin Sos.-dem. Kunnallist.	—	—	—	—	—	1,939 14	1,939 14	—
Kansan Tahto Oy.	—	—	—	—	—	4,349 03	4,349 03	—
Sosialistin Kirjapaino Oy	—	—	—	—	—	30,000 —	30,000 —	—
Raivaaja, Vaasa	—	—	—	—	—	4,000 —	4,000 —	—
Yht.	120,158 56	10,876 92	131,035 48	21,949 30	8,070 24	131,974 96	939 48	—

**Vertailua sos.-dem. Puoluetöimistöön v. 1924
maksetuista**

V a a l i p i i r i	Suorittanut puolueveroja			
	Vakin. veroa	Vaaleja varten	Pohj. leht varten	Yhteensä
Uudenmaan l. vaalipiiri .	11,667 50	11,659 —	4,196 75	27,523 25
Turun l. etel. "	4,669 —	4,360 —	1,429 —	10,458 —
Turun l. pohj. "	7,210 —	7,917 —	3,072 —	18,199 —
Hämeen l. etel. "	11,788 —	11,533 —	4,603 —	27,924 —
Hämeen l. poh. "	11,541 —	14,095 —	5,538 —	31,174 —
Viipurin l. länt. "	12,529 —	12,200 —	4,246 —	28,975 —
Viipurin l. it. "	6,529 —	6,350 —	2,300 50	15,179 50
Mikkelin l. "	9,004 25	5,510 —	1,404 —	15,918 25
Kuopion l. länt. "	2,367 50	2,425 —	914 —	5,706 50
Kuopion l. it. "	6,006 —	6,364 —	2 413 —	14,783 —
Vaasan l. it. "	13,282 —	8,325 —	3,386 —	24,993 —
Vaasan l. yhd. "	2 082 —	2,085 —	834 —	5 001 —
Oulun l. etel. "	682 —	125 —	50 —	857 —
Kemin sos.-dem. t.y.....	30 —	15 —	— —	45 —
Kajaanin alipiiri	— —	— —	— —	— —
Etelä-Suomen ruots piiri	1,579 —	1,675 —	692 —	3,946 —
Pohjanmaan ruots.....	281 —	350 —	140 —	771 —
Sos.-dem. Työläisnaisl. ...	— —	— —	— —	— —
Raivaaja, Vaasa.....	— —	— —	— —	— —
Pohjolan Työmies, Oulu.	— —	— —	— —	— —
Muita vaalikustannuksia..	— —	— —	— —	— —
Yhteensä	101,247 25	94,988 —	35,218 25	231,453 50

saapuneista puolueveroilta ja samaan aikaan avustuksista.

Saanut avustusta					Avustus	
Edusk. vaal. vart	Muita avust.	Voitto-os. Vappum.	Voitto-os. Kevätterv.	Avustuks yhteensä	Suurempi kuin puol. vero	pienempi kuin p vero
—	30,265	2 729 34	1,326 89	34,321 23	6 797 98	—
15,000	—	969 68	459 —	16 428 68	5,970 68	—
12,000	—	1,488 28	591 21	14,579 49	—	3 619 51
12,500	—	1,978 83	803 70	15,282 53	—	12,641 47
15,000	—	3,232 0	736 25	18,968 35	—	12,205 65
19,356	—	3 006 41	1,270 70	23,633 11	—	5,341 89
14,399	—	2,088 68	903 80	17,391 48	2,211 98	—
15,159 38	—	1 563 85	515 66	17,238 89	1,320 69	—
4,118 12	8,000	701 16	227 16	13,046 44	7,33 94	—
6,745	—	1,633 9	382 98	8,761 17	—	6,021 83
12,637 50	—	2,111 79	641 27	15,390 50	—	9,602 44
12,500	13,000	442 77	265 87	26,208 64	21,207 64	—
18,500	12,000	757 77	330 10	36,587 87	30,730 87	—
—	2,000	—	—	2,000	1,955	—
3,000	4,000	—	—	7,000	7,000	—
1 ¹ 7,000	15,000	(458 09 (27 26	270 12 71 33	12,826 80	8,109 80	—
1,000	11,500	—	—	12,500	12,500	—
—	20,000	—	—	20,000	20,000	—
—	15,000	—	—	15,000	15,000	—
46,650 55	—	—	—	46,650 55	46,650 55	—
216 065 55	120,765	23 189 20	8,796 04	368,815 79	137,368 29	—

¹ Maksettu S. Ruots Työväenliitolle

Yhteenveto saaduista veroista ja maksetuista avustuksista vuosilta 1922—1924.

	Saatu veroja yhteensä	Maksettu avust. yhteensä	Maksetut avust. suuremmat kuin saadut verot
V. 1922	133,232: 15	391,964: 21	258,732: 06
v. 1923	131,035: 48	131,974: 96	939: 48
v. 1924	231,453: 50	368,815: 79	137,362: 29
Yhteensä	495,721: 13	892,754: 96	397,033 83

Kustannusosakeyhtiö Kansanvallan toiminta 1. 1. 1922—31. 10. 1925.

Tämän toimintakauden aikana on yhtiön toiminta monessa suhteessa kasvanut ja laajentunut. Kun yhtiön haltuun joutui toukuussa 1923 oston kautta Työväen Sanomalehti-Oy:n kaikki irtain omaisuus, joutui Oy. Kansanvalta samalla jatkamaan mainitun yhtiön harjoittamia eri liikkeenhaaroja: kirjapaino-, kirjansitomo- ja kirja-kauppaliikettä. Samalla siirtyi yhtiön kustannettavaksi myöskin pilalehti »Kurikka«.

Kustannustoimintaa on tämän toimintakauden aikana huomattavasti laajennettu siten, että yhtiö on ryhtynyt harjoittamaan verraten laajaa kirjallisuuden kustantamista ja sitä varten kiinnitetty yhtiön palvelukseen erityinen kirjallinen johtaja, jonka avuksi on asetettu kirjallinen toimikunta.

Yhtiön laajentuneesta toiminnasta on myöskin aiheutunut, että sen on täytynyt vuokrata lisähuoneistoja, jota paitsi yhtiön, hallussa olevissa huoneistoissa on tehty useita liikkeen laajentunutta toimintaa vastaavia muutos- ja korjaustöitä. Niinikään on laajentuneesta toiminnasta johtunut eräiden muutosten tekeminen yhtiöjärjestykseen.

Yleishavaintona voidaan tältä toimikaudelta mainita, että samalla kun yhtiön toiminta on käynyt monipuolisemmaksi ja laajentunut, on se myöskin taloudellisesti vaurastunut, joten sen tuottamalla voitolla on voitu huomattavassa määrin tukea ja avustaa erinäisiä puoluejärjestöjä ja siten edistää puolueemme pyrkimyksiä.

Johtokunta. Yhtiön johtokuntaan ovat kuuluneet koko toimintakauden varsinaisina jäseninä L. af Heurlin, H. Ryömä ja T. Tainio sekä varajäsenenä A. Halme. Lisäksi ovat johtokuntaan kuuluneet vakinaisina jäseninä A. Airisto huhtikuun 23 päivään 1922, M. Paasivuori ja R. Itkonen syyskuun 15 päivään 1923, K. Harvala huhtikuun 25 päivästä 1922 lähtien, V. Tanner ja V. Hupli syyskuun 15 päivästä 1923 lähtien sekä varajäseninä P. Raittinen ja V. Salovaara syyskuun 15 päivään 1923, A. F. Lyly ja Hilda Seppälä viimeksimainitusta päivästä lähtien. Huhtikuun 29 päivänä 1925 valittiin erovuorossa olleen varajäsenen Seppälän tilalle M. Paasivuori. Sitä paitsi on johtokuntaan yhtiöjärjestyksen mukaan kuullut vakinaisena jäsenenä toimitusjohtaja.

Johtokunnan puheenjohtajana toimi syyskuun 15 päivään 1923 T. Tainio. Sen jälkeen on puheenjohtajana ollut V. Tanner. Sihteerin tehtäviä on edelleenkin hoitanut J. E. Janatuinen.

Yhtiön toimitusjohtajan tehtäviä hoiti väliaikaisesti toimen ollessa vakinaisesti täyttämättä konttoripäällikkö A. F. Jokinen marraskuun 15 päivään 1922, jolloin toimeen valittiin J. Suominen. Hän erosi toimestaan helmikuulla 1924, jolloin johtokunta valitsi toimitusjohtajaksi K. Heinosen, joka oli aikaisemminkin vuosina 1920—21 ollut yhtiön toimitusjohtajana.

Suomen Sosialidemokraatti. Suomen Sosialidemokraatti, puolueen pää-äänenkannattajana on koettanut suorittaa tehtävänsä parhaan kykynsä mukaan. Viime puoluekokouksessa annettiin lehdelle tunnustus, että »puolueen keskuudessa ollaan tyytyväisiä siihen suuntaan, mikä puolueen pää-äänenkannattajalla on ollut.» Vain pariin toisarvoiseen seikkaan nähden tehtiin huomautuksia vastaisen varalle. Tätä puoluekokouksen lausuntoa ohjeenaan pitäen on lehden toimitus pääasiassa noudattanut entistä suuntaa, koettaen kirjoitustavassa ottaa huomioon ne toivomukset, joita edellisessä puoluekokouksessa erinäisiin asioihin nähden lausuttiin.

Lehden toimituksen johdossa on tänä aikana tehty kolme muutosta. Ensimmäinen tapahtui vuoden 1922 alussa, jolloin tri H. Ryömä erosi toimestaan ja päätoimittajaksi hänen tilalleen valittiin toimittaja J. F. Aalto Viipurista. Toinen tapahtui keväällä 1923, jolloin lehdelle asetettiin kaksi päätoimittajaa: A. Huotari ja J. F. Aalto. Kolmas tapahtui joulukuun alussa samana vuonna, jolloin toimen päätoimittaja J. F. Aalto erosi toimestaan.

Lehden esiintymisessä on kaiken aikaa pyritty yhdenmukaiseen ja puolueen katsantokantaa vastaavaan kirjoitustapaan. Jotta lehti tässä suhteessa mahdollisimman hyvin noudattaisi puolueen

keskuudessa vallitsevia käsityksiä, on lehdellä toimitusneuvosto, joka neuvottelee tärkeimmistä asioista ja määrää lehden suunnan niissä.

Toiminnan lähempää säännöstelyä varten on Puoluetoimikunta hyväksynyt toimitusneuvostolle erityiset säännöt. Toimitusneuvosto on ratkaissut suuremmat kysymykset yhteisissä kokouksissa. Pienemmissä asioissa ja jonkun kysymyksen ollessa kiireellisen on otettu selko toimitusneuvoston jäsenten mielipiteestä yksityistä tietä. Toimintakauden aikana on lehden toimitusneuvostossa tapahtunut vain pari muutosta. V. 1922 erosi siitä professori Voionmaa ja sijalle tuli Matti Paasivuori. Toukokuun 1 päivänä 1923 tuli lisäksi toimitusneuvoston jäseneksi silloin toimeen astunut uusi päätoimittaja Anton Huotari. Joulukuun alussa 1923 tapahtuneen toimittaja J. F. Aallon eroamisen ohella erosi toimitusneuvostosta myöskin Matti Paasivuori. Sen jälkeen ovat toimitusneuvostoon kuuluneet: puheenjohtajana V. Tanner, sihteerinä A. Huotari ja muina jäseninä T. Tainio, J. W. Keto ja H. Ryömä.

Huhtikuun alussa 1924 kohtasi lehteä raskas ja korvaamaton tappio lehden monivuotisen, uutteran ja tunnollisen toimittajan Evert Huttusen kuoleman kautta. Muista muutoksista lehden toimituksessa mainittakoon, että toimittaja R. Sventorzetski, joka jo aikaisemminkin oli toiminut lehden vakinaisena toimittajana, kiinnitettiin lehden toimitukseen uudestaan heinäkuun alusta 1924.

Vuosittain on lehdessä ollut myöskin harjoittelijoita, joiden harjoitusaika on kestänyt kuusi kuukautta ja ovat useimmat heistä myöhemmin siirtyneet erinäisiin puoluetehtäviin.

Toimenpiteet lehden levikin suurentamiseksi. Syyskuun 3 päivänä 1922 asetti johtokunta 3-henkisen komitean suunnittelemaan agitatsioonityötä lehden levikin suurentamiseksi. Tämä komitea lähetti sitten laatimansa suunnitelman pohjalla kiertokirjeen sekä Puoluetoimikunnalle, että Helsingin Sos.-dem. Kunnallistoimikunnalle. Samalla huomautti johtokunta myöskin lehden toimitukselle, että lehdessä on julkaistava tietoja sekä lyhyitä asiallisia referaatteja etupäässä helsinkiläisten ammattiyhdistysten kokouksista samoinkuin Ammattijärjestön ja liittotoimikuntien julistuksia ja tiedonantoja, mikäli ne eivät olleet kommunistisia.

Kuvausten ja katsausten hankkiminen lehdelle suuremmilta tehdasalueilta. Lehden sisällyksen vilkastuttamiseksi päätti johtokunta huhtikuussa 1923 ryhtyä käyttämään etupäässä toimittaja E. Huttusta ja A. Aaltoa vuorotellen matkoilla suuremmilla tehdasalueilla hankkimassa lehdelle seikkaperäisiä kuvauksia ja selostuksia kuin myöskin kuvia ja katsauksia paikkakunnan työväestön oloista. Sitten

on lehdessä runsaasti julkaistu mainitunlaisia kuvauksia ja katsauksia useiden teollisuuskeskustemme työväestön oloista. Edellämainituilla toimenpiteillä on ollut se vaikutus, että lehti on levinnyt yhä laajempiin piireihin.

Lehden kuvittaminen. Kun pääkaupungin muita suuria lehtiä oli ryhdytty runsaasti kuvittamaan ja lehden kilpailukykyisenä pysymiselle oli tärkeätä, että sen sisältö myöskin tässä suhteessa pidettiin aikansa tasalla, myönsi johtokunta viime vuoden lopulla tähän tarkoitukseen kuluvaan vuotta varten määrärahan, joka ei kuitenkaan saanut nousta keskimäärin 1,000 markkaa suuremmaksi viikkoa kohden.

Suomen Sosialidemokraatin koko on vuosi vuodelta laajentunut. Lehden vuosikerran sivuluku oli eri vuosina seuraava:

1922	.....	1,728	sivua
1923	.....	1,862	»
1924	.....	2,278	»

Ilmoitusten määrä on myöskin jatkuvasti kasvanut. Ilmoitustuloja oli pyöreissä luvuissa seuraavasti:

1922	.....	1,107,000	mk.
1923	.....	1,254,000	»
1924	.....	2,140,000	»

Vuonna 1925 on kehitys kaikissa suhteissa edelleen jatkunut edulliseen suuntaan ja on lehti saanut tunnustetun aseman pääkaupungin muiden suurlehtien rinnalla.

Esitys uuden, kolmipäiväisen lehden perustamisesta. Keväällä 1924 käsitteli johtokunta Uudenmaan läänin vaalipiirin Sos.-dem. Piirijärjestön edustajakokouksen esityksen uuden, kolmipäiväisen lehden perustamisesta, josta olisi tullut etupäässä mainitun piirin piirilehti. Asiasta laadittiin seikkaperäinen suunnitelma, jonka pohjalla johtokunta käsitteli sen lopullisesti maaliskuun 13 päivänä. Koska epäiltiin yrityksen kannattavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta, päätti johtokunta antaa hankkeen raueta.

Työläisnuoriso. Tammikuun 18 päivänä 1923 käsitteli johtokunta Sos.-dem. Työläisnuorisoliiton toimikunnan anomuksen liiton äänenkannattajan »Työläisnuorison» kustannettavaksi ottamisesta. Puolueloimikunta oli jo aikaisemmin käsitellyt tätä asiata Hkon edustajan kanssa ja tullut siihen tulokseen, että yhtiön olisi otettava lehti kustannettavakseen. Kun pidettiin tarpeellisena saada sos.-dem. nuorisoliike kunnollisesti järjestetyksi ja vakiintumaan sekä liiton äänen-

kannattaja tarpeeksi vakavalle pohjalle, päätettiin ottaa lehti kustannettavaksi kolmeksi vuodeksi, joka pidettiin yhtenä tilikautena.

Lehden ensimmäinen numero ilmestyi Helsingissä helmikuun 2 päivänä ja on sen jälkeen ilmestynyt säännöllisesti kerran viikossa, perjantaisin. Lehden toimittajana on ollut V. Huhta.

Kun lehden painatuksesta tehty sopimus päättyy tämän vuoden lopulla, esitettiin liitolle, että ellei se itse halua ottaa lehteä haltuunsa ensi vuoden alusta, niin yhtiö suostuisi edelleenkin huolehtimaan sen painatuksesta, kuitenkin ehdolla, että liitto korvaisi yhtiölle lehden tappiosta 25 % ja mikäli lehti mahdollisesti myöhemmin tuottaisi voittoa, olisi liitto oikeutettu saamaan sen vasta sitten, kun aikaisemmat tappiot on korvattu. Kun liitto ei kuitenkaan katsonut voitonsa näihin ehtoihin suostua, päätti johtokunta kustantaa lehteä edelleenkin ensi vuonna, kuitenkin sellaisin muutoksin, että lehti tulee ilmestymään vain kaksi kertaa kuukaudessa 12-sivuisena ja ilmestymispäivänä keskiviikko. Liitto saa valita lehden toimittajan ja määrätä lehden sisällöstä, joten lehti siis edelleenkin on Sos.-dem. Työläisnuorisoliiton äänenkannattaja.

Arbetarbladet. Ruotsinkielisten sosialidemokraattien ainoa äänenkannattaja Arbetarbladet on edelleenkin ilmestynyt yhtiön kustannuksella ja on sen päätoimittajana edelleenkin ollut A. Åhlström.

Sen johdosta, että lehti suhteellisesti pienen tilaajamääränsä vuoksi tuotti ja tuottaa edelleenkin huomattavasti tappiota, esitti johtokunta syyskuulla 1922 Puoluetuomikunnan harkittavaksi, olisiko lehden julkaisemista seuraavana vuonna edelleenkin jatkettava, vai lehden julkaiseminen lakkautettava. Puoluetuomikunnan kehoituksen mukaisesti on lehden julkaisemista edelleenkin jatkettu.

Syynä siihen, että lehden painosmäärää ei ole saatu kohoamaan siihen, kuin on toivottu, on ollut etupäässä se ankara kilpailu, mikä lehdellä on ollut kestettävänä paikallisten porvarilehtien kanssa, joiden tilaushinnat ovat osittain paljon halvemmat, kuin mitä Arbetarbladetin voi olla. Lisäksi on lehden levikkiä vaikeuttanut sekin seikka, että monet tehtaajat ja muut työnantajat tilaavat työläisilleen paikallisen porvarilehden joko aivan ilmaiseksi tai suurella alennuksella. Niin ollen vaaditaan köyhältä työläiseltä aivan erikoista mielenkiintoa ja harrastusta lehteen nähden, jotta hän sen tilaisi ja pysyisi jatkuvasti tilaajana.

Lehdellä on suuri merkitys senkautta, että se on puolueemme ainoa suoranainen sanansaattaja Skandinaavian maihin. Sitä tilaavat useimmat Ruotsin sosialidemokraattiset ja muutkin vasemmiston äänenkannattajat (syndikalistiset, kommunistiset ja vapaamieliset)

sekä lisäksi yksityiset henkilöt, ja varsinkin sosialidemokraattiset lehdet julkaisevat sen kirjoituksia ja uutisia. Myöskin Norjaan ja Tanskaan menee lehteä, samoin useille kansainvälisten ammattiliittojen sihteeristöille, Amsterdamin Internationaalien Toimistolle, Kansainväliselle Työtoimistolle y.m.

»Kotoa ja Kaukaa». Kansan kirjallinen kuvalehti. Lokakuussa 1924 päätti johtokunta ryhtyä julkaisemaan kuluvan vuoden alusta kuvitettua viikkolehteä. Lehti tuli olemaan 16-sivuinen sekä kooltaan 22×29 cm. Lehti tuli ilmestymään kerran viikossa lauantaisin. Lehden tilaushinnaksi määrättiin vuosikerralta 75 mk. ja Irtonumeron hinnaksi 3 mk. Näytenumero julkaistiin joulukuun 20 päivänä. Lehden nimeksi hyväksyttiin »Kotoa ja Kaukaa» ja sen päätoimittajaksi valittiin toimittaja P. Lönngrén sekä toimitussihteeriksi ylioppilas Toivo Hammas, edellä mainitun jäädessä edelleenkin S. Sosialidemokraatin uutisosaaston toimittajaksi.

Myöhemmin osoittautui välttämättömäksi poiketa alkuperäisestä suunnitelmasta lehden kokoon nähden toisten samantapaisten julkaisujen kilpailun vuoksi siten, että lehteä ryhdyttiin julkaisemaan 20-sivuisena. Tämän vuoden marraskuun alusta tuli lehden päätoimittajaksi Heikki Välihalmi ja lehden toimitustapaa valvomaan valittiin toimitusneuvosto, jonka jäseninä ovat nykyään H. Ryömä, T. Tainio ja P. Lönngrén. Vuoden 1926 alusta ilmestyy lehti joka keskiviikko samankokoisena ja -hintaista kuin tähänkin asti.

»Kurikka». Työväen pilalehti »Kurikka», joka aikaisemmin ilmestyi Työväen Sanomalehti-Oy:n kustannuksella, on edelleenkin ilmestynyt kerran viikossa Y. Räisäsen toimittamana.

Kustannustoiminta. Kesäkuussa 1924 keskusteli johtokunta alustavasti kirjallisuuden kustannustoiminnan laajentamisesta ja päätti ottaa liikkeen palvelukseen erityisen kirjallisen johtajan, jonka tehtävänä tuli olemaan kirjallisuuden valikoiminen, painatuksen valvonta ja reklaamitoiminta. Tähän toimeen valittiin ylioppilas Toivo Mähönen, joka ryhtyi toimeensa syyskuun alusta samana vuonna.

Toimintakauden aikana on yhtiö kustantanut seuraavat teokset:

Braunthal, Julius: Kommunismista imperialismiin; Dan, Theodor: Venäjän työväenluokka kommunismin jaloissa; France, Anatole: Jean Servienin intohimot, Pikku Pietari, Pöngviinien saari ja Pyhän Klaraan kaivolla; Haggard, Rider H.: Musta ja valkoinen sydän; Janson, Gustaf: Kuolleen kansan päällikkö ja Puolikuun sankareita; Kautsky, Karl: Köyhälistön vallankumous; Kipling, Rudyard: Vilhelm Valloittaja; Lahtinen, N.: Täysikasvuisten työaika; Lehtimäki, Konrad: Jännittäviä hetkiä; Liinamaa-Pärssinen, Hilja: Jälleen vapaana; London, Jack: Pohjolan harharetkeläisiä. Väkevän voima, Meidän

Herramme pettää, Vastustamaton valkoinen mies, Erään kultalöydön salaisuus, Sydänten ja Etelämeren vaahtopäitä ja Ottelukehässä; Maugham, Somerset, W.: Onnen arvoituksia; Ostwald, Wilhelm: Monistisia saarnoja I ja II; Sinclair, Upton: Tuhatvuotinen valtakunta; Sirén, Aatto: Punapakolaisena Venäjällä; Twain, Mark: Jenkki kuningas Arthurin hovissa: Työväen tietokirja; Välsalmi, Heikki: Kärshivä kansa ja Savolainen neekeri kesäreissulla.

Lisäksi on yhtiö kustantanut vv. 1922, 1923 ja 1924 »Työväen Joulualbumin« Y. Räisäsen toimittamana, mutta kun tämän julkaisun menekki oli viime vuosina huomattavasti pienentynyt, päätettiin sen kustantaminen lakkauttaa.

Kirjallinen toimikunta. Kirjallisen johtajan avuksi on asetettu erityinen kirjallinen toimikunta, jonka tehtävänä toistaiseksi on ollut vain kaunokirjallisten teosten tarkastaminen. Tähän toimikuntaan ovat kuuluneet Y. Räisänen, T. Järvinen, T. Tainio, V. Hupli ja A. Huotari.

Työväen Sanomalehti-Oy:n irtaimen omaisuuden osto. Toukokuun 5 päivänä 1923 pidetyssä ylimääräisessä yhtiökokouksessa päätettiin ostaa Työväen Sanomalehti-Oy:ltä kaikki sen irtain omaisuus yhteensä 1,800,000 markan hinnasta ja annettiin johtokunnan tehtäväksi sopia kaupan yksityiskohdista. Tämän päätöksen pani johtokunta täytäntöön saman kuun 11 päivänä.

Kirjapaino ja kirjansitomo. Jotta kirjapaino saataisiin kaikin puolin ajan vaatimuksia vastaavaksi ja kilpailukykyiseksi, on sen toimintaa huomattavasti laajennettu hankkimalla uusia ajanmukaisia koneita ja muita tarvikkeita. Sitä paitsi on myöskin sen kalusto uusittu. Laajennuksiin ja uudistuksiin on toimintakauden aikana käytetty yhteensä noin miljoona markkaa.

Näiden uudistusten jälkeen ovat kirjapaino ja sitomo Helsingin ajanmukaisimpia ja suorituskykyisimpiä. Kirjapainossa on nykyään 7 rivilatomakonetta ja 1 Monotype-latomakone, 2 suurta ja 2 keskikokoista pikapainokonetta, 1 automaattisyöttäjällä varustettu uusimmanmallinen n.s. tiikelikone ja 1 tavallinen tiikelikone y.m. Sanomalehtipuolelle on hankittu ajanmukainen matriisinpuristuskone, joten lehden teksti ja kuvat saadaan selvemmiiksi kuin ennen.

Sitomoon on samoin hankittu uusia ajanmukaisia koneita, joiden avulla tuotantoa on voitu lisätä.

Kun kirjapainon ja sitomon työsaliit sijaitsevat neljässä kerroksessa päällekkäin, on hankittu sähköllä käypä tavarahissi, jonka nostovoima on 750 kg. Tällä tavalla on yhteyttä eri työsalien välillä huomattavasti parannettu ja kustannuksia helpotettu.

Kirjapainon suorittama työmäärä on säännöllisesti kasvanut.

Kirjapainon liikevaihto oli: v. 1923 Smk. 1.420,000:— ja v. 1924 Smk. 2.726,000:—. Vuoden 1925 liikevaihto nousee noin 3 miljoonaan markkaan.

Kirjansitomien liikevaihto oli: v. 1923 Smk. 496,000:— ja v. 1924 Smk. 740,000:—. Vuoden 1925 liikevaihto nousee noin 850,000 markkaan.

Kirjapainon johtajana on koko toimintakauden toiminut faktori A. Salmi ja kirjansitomien johtajana A. Virtanen.

Kirjakaupat. Kirjakauppojen toiminnassa tapahtui v. 1922 huomattavia muutoksia. Kun yhtiön Kansan Kirjakaupan nimellä Laiturinkadun 10:ssä ollut Suomen kustannusyhdistyksen asioimisto joutui v. 1921 muuttamaan huoneistoa, eikä sille samasta kaupunginosasta voitu saada huoneistoa sopivalta liikepaikalta, siirrettiin se toistaiseksi Pietarinkadun 16:een. Kun täällä ei paikallista liikettä saatu kehittymään juuri nimeksikään ja koko asioimiston tehtäväksi jäi melkein yksinomaan Työväen Kirjakaupan myymän kirjallisuuden toimittaminen; katsottiin parhaaksi koettaa saada ostetuksi yhtiön toimitalon läheltä, Siltasaarenkatu 5:ssä olleen Helsingin Kirja-Aitta-Oy:n osakkeet, varsinkin koska tällä toiminimellä oli tässä kaupunginosassa Suomen Kustannusyhdistyksen asioimisto. Neuvotteluissa päästiin sepimukseen yhtiön suurimman osakkeenomistajan kanssa ja saatiin ostetuksi yhtiön kaikki osakkeet. Helsingin Kirja-Aitta-Oy:llä ollut asioimisto samoinkuin myymälöiden vuokrasopimuksetkin jäivät kaikki ennalleen, kun omistusoikeus siirtyi osakkeiden muodossa. Mainitulla yhtiöllä oli osakkeita ostettaessa kolme myymälää: päämyymälä Siltasaarenkatu 5:ssä ja pienemmät myymälät It. Viertotie 29:ssä (Söörnäisten Kirja- ja Paperikauppa) sekä Porthaninkatu 10:ssä (Kallion Kirjakauppa). Näistä viimeksimainittu lopetettiin v. 1924 kannattamattomanä. Kansan Kirjakauppa lopetettiin samalla, kun saatiin uusi asioimisto.

Työväen Kirjakauppa on kehittynyt tilauskonttorin yhteyteen välttämättömyyden pakosta perustetusta paperikaupasta huomattavaksi kirjallisuuden levittäjäksi. Kirjakauppojen johtajana on koko toimintakauden ollut V. Vainio.

Konttori-, toimitus- ja kirjapainohuoneiston laajennus- ja muutustyöt. Kun yhtiön kirjapaino liikkeen laajentumisen vuoksi tarvitsi lisähuoneita ja samoin S. Sosialidemokraatin toimitus, vuokrattiin kuluvan vuoden alkupuolella yhtiölle talon koko toinen kerros sekä luovutettiin kirjapainon käytettäväksi konttorin hallussa ollut suuri huone. Kun tästä järjestelystä tuli aiheutumaan huomattavia nudistustöitä, jotka oli suoritettava yhtiön kustannuksella, vakuutettiin toimitusjohtaja neuvottelemaan asiasta arkkitehti Palmqvistin

kanssa, joka oli laatinut talon piirustukset. Helmikuun alussa hyväksyttiin sitten piirustukset konttorihuoneiston siirrosta aiheutuvista muutos- ja korjaustöistä. Heinäkuun alkuun mennessä saatiin toimitus- ja konttorihuoneiston muutos- ja korjaustyöt loppuun suoritetuksi. Kustannukset täältä osalta olivat nousseet noin 200,000 markkaan.

Toukokuun lopulla asetettiin komitea laatimaan suunnitelmaa kirjapainossa suoritettavista korjaus- ja muutostöistä. Sama komitea sai myös tehtäväkseen laatia ehdotuksen tilaus- ja ilmoituskonttorin korjaustöistä ja uudelleen kalustamisesta. Kesäkuussa hyväksyttiin sitten seikkaperäinen suunnitelma kaikista kirjapainossa suoritettavista muutos- ja korjaustöistä sekä valtuutettiin toimitusjohtaja ryhtymään kaikkiin asiasta johtuviin toimenpiteisiin. Nämä uudistustyöt saadaan kaikki loppuun suoritetuksi tämän vuoden kuluessa.

Liikkeen henkilökunta. Liikkeen palveluksessa on nykyisin yhteensä 299 henkilöä, joista kontorissa 24, lehtien toimituksissa 25, Työväen Kirjakaupassa 6, Helsingin Kirja-Aitassa ja sen sivumyymälässä 10, postitusosastolla 7, lehtien vakinaisia asiamiehiä 3, ilmoitusten hankkijoita 3, lehtien jakajia 110, siivoojattaria 5, kirjansitomossa 23 ja kirjapainossa 83. Kirjapainon henkilökunnasta on siviilipuolella 47 ja lehtipuolella 35.

Kesäkuulla 1924 päätti johtokunta vakuuttaa liikkeen henkilökunnan kuoleman varalta seuraavalla tavalla: liikkeen palveluksessa 2—5 vuotta olleet 2,000 markasta, 5—10 v. olleet 5,000 markasta ja yli 10 vuotta olleet 10,000 markasta. Henkilön hyväksi luetaan myöskin aikaisempi työskentelyaika, ellei poissaolo ole kestänyt kolmea vuotta kauemmin.

Kuten edelläolevasta lyhyestä toimintakertomuksesta selviää, on kulunut kolmivuotiskausi ollut liikkeelle edullinen. Toivoo sopii, että liike vastaisuudessaakin kehittyy niin, että se kykenee kohottamaan työväen sanomalehdistön merkitystä ja lisäämään sen vaikutusvaltaa maassamme.

Yhtiön tiliasema joulukuun 31 päivänä vuosina 1922, 1923 ja 1924 sekä tilintarkastajain lausunnot esitetään seuraavilla sivuilla.

Helsingissä, marraskuulla 1925.

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ KANSANVALTA JOHTOKUNTA.

Väinö Tanner, Lauri af Heurlin, Hannes Ryömä, T. Tainio,
K. Harvala, Väinö Hupli, K. Heinonen, Aatu Halme,
A. F. Lyly, Matti Paasivuori.

Tiliasema joulukuun 31 päivänä 1922.

Varat:

Rahaa kassassa	40,921: 50
S. Sosialidemokraatin tili	
Saatavia ilmoituksista y.m.	151,242: 88
Arbetarbladetin tili	
Saatavia ilmoituksista y.m.	4,699: 80
Henkilötili	
Saatavia eri henkilöitä	121,262: 61
Kalustotili	
Kaluston arvo	100: —
Arvopaperitili	
Osakkeita	1,350: —
	Smk. 319,576: 79

Velat:

S. Sosialidemokraatin tili	
Vuoden 1923 tilausmaksuja y.m.	114,593: 30
Arbetarbladetin tili	
Vuoden 1923 tilausmaksuja	41: 50
Henkilötili	
Tilivelkoja eri henkilöille	4,143: 43
Osaakepääomatili	
Sisäänmaksettu pääoma	50,000: —
Vararahastotili	
Varoja tilityllä	111,400: —
Johtokunnan käyttövarojentili	
Johtokunnan käyttövaroja	22,000: —
Voitto- ja tappiotilityllä v:lta 1921	807: 53
Vuoden 1922 ylijäämä	16,591: 03
	Smk. 319,576: 79

Voitto- ja tappiotili.

Debet:

Arbetarbladetin tili	103,982: 60
Kulunkkili	62,453: 74
Kirjainkustannusten tili	9,196: —
Kalustotili	3,200: —
Vuoden 1922 voitto	16,591: 03
	Smk. 195,423: 37

Kredit:

S. Sosialidemokraatin tili	195,423: 37
	<u>Smk. 195,423: 37</u>

Tilintarkastuslausunto.

Valittuina tarkastamaan Kustannusosakeyhtiö Kansanvallan tilejä vuodelta 1922 olemme sanotun tehtävän suorittaneet ja annamme siitä seuraavan lausunnon:

Käteiset varat ja muut omaisuusosat olivat tarkastuksessa kirjainpidon mukaiset.

Tilien avaus, viennit ja tilinpäätös olivat oikeat.

Kirjanpitoa on yleensä hoidettu huolella ja tarkkuudella ja perustuu se oikeisiin todisteihin ja muihin asiapapereihin.

Edelläolevan perusteella ja muutoinkin tilintarkastuksen kuluessa saamamme käsityksen mukaan ehdotamme, että tilinpäätös vahvistettaisiin ja tilivelvollisille myönnettäisiin vastuuvapaus vuoden 1922 tileistä.

Helsingissä maaliskuun 12 p:nä 1923.

Erl. Aarnio.

Pekka Väisänen.

Tiliasema joulukuun 31 päivänä 1923.

Varat:

Kassatili	112,625: 36
Henkilötilit	
Tilisaatavia	1,112,992: 47
Arvopaperien ja osakkeiden tili	
Erinäisiä osakkeita	126,490: —
Työväen Kirjakaupan tili	
Varastoa	293,593: 85
Sivilipainon tili	
Paperi- y.m. varastoa	94,182: 17
Kirjansitomien tili	
Varastoa	31,205: 55
Lehtipainon varastojen tili	
Paperi- y.m. varastoa	59,906: 17
Kalustojen tili	
Kaluston arvo	596,848: 17
Vaihtokassan tili	
Varoja käteiskassassa	10,000: —
Henkilökunnan verojen tili	
Maksettu henkilökunnan veroja	17,138: 05
	<u>Smk. 2,454,981: 79</u>

Velat:

Henkilötilit	
Tilivelkoja	1,313,677: 38
Lainojen tili	
Lainoja	600,000: —
Nostamattomien osinkojen tili	
Nostamattomia osinkoja	18,303: 30
Henkilökunnan rahaston tili	
Varoja tilillä	75,857: 75
Osakepääomatili	
Sisäänmaksettu pääoma	50,000: —
Vararahaston tili	
Varoja tilillä	125,798: 56
Johtokunnan käyttövarojentili	
Johtokunnan käyttövaroja	22,000: —
Ylijäämä tilivuonna 1923	249,344: 80
	<hr/>
	Smk. 2,454,981: 79

Voitto- ja tappiotili.**Debet:**

Arbetarbladetin tili	104,260: 18
Työläisnuorison tili	49,907: 34
Kalustojen tili	66,316: 46
Arvopaperien tili	614: —
Kurssierojen tili	362: 80
Ylijäämä tilivuonna 1923	249,344: 80
	<hr/>
	Smk. 470,805: 58

Kredit:

S. Sosialidemokraatin tili	80,012: 66
Kassa-alennusten tili	31,469: 09
Sivilipainon tili	115,893: 37
Kirjansitomien tili	92,284: 16
Työväen Kirjakaupan tili	24,157: 24
Kurikan tili	93,244: 89
Joulualbumin tili	11,895: 65
Korkojen tili	21,848: 52
	<hr/>
	Smk. 470,805: 58

Tilintarkastuslausunto.

Valittuina tarkastamaan Kustannusosakeyhtiö Kansanvallan vuoden 1923 tilejä, saamme tämän tehtävän suoritettuumme lausuntomme esittää seuraavaa:

Kassa, jonka laskimme t.k. 20 päivänä, vastasi kassakirjan päivän säästöä;

Työväen Sanomalehti Osakeyhtiön irtaimen omaisuuden ostosta aiheutuneet, Johtokunnan päätösten mukaiset kirjanpitiöviennit ovat oikeat;

Kirjanpito on huolella hoidettu, tuloista ja menoista oli vastavat todisteet.

Kun tilinpäätös on oikea, emmekä tarkastuksen kuluessa ole havainneet aihetta muistutuksiin, ehdotamme Johtokunnalle myönnettäväksi tilivapauden vuodelta 1923.

Helsingissä maaliskuun 26 päivänä 1924.

Toivo Salmio.

Erl. Aarnio.

Tiliasema joulukuun 31 päivänä 1924.

Varat:

Kassatili	181,074: 22
Henkilötilit	
Tilisaatavia	890,148: 50
Pankkitili	
Rahaa pankissa	280,511: 22
Kalustojen tili	
Kaluston arvo	767,607: 39
Arvopaperien tili	
Erinäisiä osakkeita	116,790: —
Sivilipainon tili	
Paperi- y.m. varastoa	59,416: 73
Kirjansitomien tili	
Varastoa	20,516: 50
Työväen Kirjakaupan tili	
Varastoa	264,485: 75
Lehtipainon varastojen tili	
Paperi- y.m. varastoa	29,180: —
Postikassan tili	
Varoja postikassassa	688: 19
Kustannustoiminnan tili	
Kirjoja varastossa	76,100: 72
Saamavekseliön tili	
Saamavekseleitä	6,087: 68

Smk. 2,692,606: 90

Velat:

Henkilötilit	
Tilivelkoja	1,278,087: 05
Osakepääomatili	
Sisäänmaksettu pääoma	50,000: —
Vararahaston tili	
Varoja tilillä	260,798: 56
Johtokunnan käyttövarojentili	
Johtokunnan käyttövaroja	18,250: —
Henkilökunnan rahaston tili	
Varoja tilillä	81,926: 37
Nostamattomien osinkojen tili	
Nostamattomia osinkoja	18,303: 30
Lainojen tili	
Lainoja	550,000: —
Voitto- ja tappioutililla v:ltä 1923	1,344: 80
Ylijäämä tilivuonna 1924	433,896: 82
	<u>435,241: 62</u>
	Smk. 2,692,606: 90

Voitto- ja tappiutili.

Debet:

Arbetarbladetin tili	98,403: 91	
Työläisnuorison tili	68,567: 16	
Kalustojen tili	85,289: 71	
Arvopaperien tili	10,000: —	
Ostajain henkilötili	210,373: 87	
Ilmoittajain henkilötili	124,421: 87	
Asiamiesten henkilötili	7,938: 75	
Kurssierojen tili	628: 16	
Korkojen tili	24,680: 07	
Kustannustoiminnan tili	49,211: 06	
»Kotoa ja Kaukaa«-lehden tili ..	43,057: 23	722,571: 79
Ylijäämä tilivuonna 1924	433,896: 82	
	<u>433,896: 82</u>	
		Smk. 1,156,468: 61

K r e d i t :

S. Sosialidemokraatin tili	684,783: 03
Kassa-alennusten tili	57,059: 17
Sivilipainon tili	161,875: 37
Kirjansitomom tili	141,267: 57
Työväen Kirjakaupan tili	77,679: 95
Kurikan tili	22,491: 54
Vieraiden lehtien ilmoitusten tili	6,923: 28
Sekalaisten tulojen tili	4,388: 70

Smk. 1,156,468: 61

Tilintarkastuslausunto.

Valittuina tarkastamaan Oy. Kansanvallan tilejä vuodelta 1924 olemme tämän tehtävän nyt suorittaneet ja haluamme sen tuloksena antaa seuraavan lausunnon:

Tarkastuksessa olemme tutustuneet yhtiökokouksen ja johtokunnan pöytäkirjoihin, liikkeen kirjanpitoon sekä tätä koskeviin että muihinkin asiapapereihin. Tarkastuksen kuluessa olemme havainneet että liikettä ja kirjanpitoa on hoidettu hyvin; että kirjanpidossa samoin kuin muussakin toiminnassa on vuoden kuluessa toimeenpantu erinäisiä uudistuksia, jotka antavat tilaisuuden yhä paremmin seurata koko liikkeen ja sen eri toimihaarojen pitkin vuotta tapahtuvaa kehitystä; että tilinpäätös on laadittu oikein ja vakavaraisuusperiaatteita silmälläpitäen; ja että liikkeen antamaa vuositulosta, joka on parhain tähänasti saavutetuista, on pidettävä hyvänä.

Käteiset varat ja arvopaperit olivat tarkastuspäivänä kirjanpidon mukaiset.

Irtaimistot, tavaravarastot ja muut omaisuuserät vastasivat niille kirjoihin merkittyjä arvoja.

Liikkeen velat olivat oikein kirjatut.

Edelläolevan nojalla saamme mielihyvällä ehdottaa, että tilinpäätös vahvistettaisiin ja tilivelvollisille myönnettäisiin vastuuvapaus vuodelta 1924.

Helsingissä 16 p:nä huhtikuuta 1925.

Toivo Salmio.

Erl. Aarnio.

Uudenmaan sos.-dem. piirijärjestön toiminta vv. 1922--25.

Puoluetoimintaan Uudellamaalla on vaikuttanut kommunistinen hajoitustyö erittäin haitallisesti. Niinpä piirijärjestön jäsenmäärä, joka oli v. 1921 lopussa 4,544 (joista miehiä 3,061 ja naisia 1,483), on sittemmin laskenut kaikkina kolmena vuonna, joskin laskusuunta viime aikoina on ollut pienempi kuin aikaisemmin. V. 1924 lopussa oli piirijärjestön jäsenmäärä 2,906, joista 1,956 miestä ja 950 naisjäsentä. 30.6.1925. oli jäsenmäärä 3,015, joten jäsenmäärä kuluvan vuoden ensimmäisellä puoliskolla on noussut 110 jäsenellä.

Suullista valistustyötä on tehty pääasiallisesti iltama- y.m. kertapuheiden muodossa. Piiritoimikunnan käsityksen mukaan puheet iltamissa tuottavat parhaita tuloksia, koska niihin saapuu väkeä runsaammin kuin puhetilaisuuksiin, joissa ei ole muuta ohjelmaa. Järjestön toimesta pidettiin v. 1922 247 puhetta, v. 1923 190 ja v. 1924 287 puhetta tai esitelmää.

Työläisnuorison järjestämis- ja valistustyötä on piirissä tehty pääasiallisesti nuorison omien keskusjärjestöjen toimesta. Väkijuomien käyttäminen ja muu tapainturmelus kuin myös kommunistinen villitys, jota erikoisesti on nuorison keskuudessa harjoitettu, ovat suuresti haitanneet sosialidemokraattista nuorison valistustyötä. Viime aikoina on tässä työssä kuitenkin päästy vähitellen eteenpäin ja vuoder 1925 alkupuolella oli piirissä 15 toimivaa Työläisnuorisoliittoa k. tavaa alaosastoa.

Kansantajuis-tieteellisiä luentoja ovat eri yhdistykset tilanneet Työväen Sivistysliiton välityksellä; näitä luentoja on piirissä pidetty keskimäärin vuodessa noin 55. Keväällä 1925 oli toiminnassa 25 opintokerhoa, joista 24 oli hyväksynyt Työväen Sivistysliiton mallisäännöt ja yksi toimi ilman kirjoitettuja sääntöjä.

Valtiollisissa vaaleissa on puolueemme äänimäärä vaihdellut piirissä seuraavasti:

V. 1919 54,681 ääntä, v. 1922 30,160 ja v. 1924 39,066 ääntä.

Vuoden 1919 vaalnumeroihin sisältyy myöskin kommunistien äänet, jotavastoin seuraavissa vaaleissa esiintyivät kommunistit omilla ehdokkaillaan. Äänimäärän vähennys v. 1922 vaaleissa johtuikin kokonaan kommunistien eroamisesta puolueestamme. Vuonna 1924 toimitetuissa vaaleissa lisääntyi puolueemme saama äänimäärä 8,906 äänellä; samoissa vaaleissa väheni kommunistien äänimäärä 9,896 äänellä. Uudeltamaalta tuli vaihtuiksi nykyiseen eduskuntaan 7 sosialidemokraattista ja 3 kommunistista edustajaa, koko edustajajuvun ollessa vaalipiiristä 25.

Kunnallisvaaleissa ovat sosialidemokraatit ja kommunistit esiintyneet yhtenäisenä ainakin useimmissa kunnissa, joten tilastossa ei ole voitu eritellä sos.-dem. ja kommunistien saamia ääniä. Saadussa tilastossa esiintyy siten työväen ja porvarien saamat äänimäärät, jotka viimeisinä neljänä vuonna ovat vaihdelleet seuraavasti:

	Työväki	Porvarit
V. 1921	48,669	62,345
» 1922	39,700	60,134
» 1923	34,190	60,589
» 1924	30,497	54,891

Kun Helsingissä ovat sos.-dem. ja kommunistit esiintyneet kaikissa vaaleissa omine ehdokaslistoineen, otamme tähän erikseen kummankin puolueen pääkaupungissa saamat äänimäärät.

	Sos.-dem. p.	Kommunistit
V. 1921	11,290	14,345
» 1922	9,088	11,798
» 1923	8,863	7,786
» 1924	8,685	6,488

Työväen ja vähäväkisten kansankerrosten piireissä on vuosi vuodelta harrastus kunnallisia vaaleja kohtaan laimentunut, ja vain pieni osa äänioikeutetuista on käynyt äänestämässä. Työväestö onkin siten vaaleissa yleensä hävinnyt, lukuunottamatta v. 1924 toimitettuja vaaleja, joissa porvariston äänimäärän vähennys on jokseenkin suhteellinen työväestön äänimäärän vähenemiseen. Työväestön puuttuva harrastus kunnallisvaaleja kohtaan johtuu piiritoimikunnan käsityksen mukaan voimassa olevista kunnallisista verolaeistamme, joiden mukaan työväki ja pienviljelijät joutuvat kantamaan varsin raskaan verokuorman muihin kansanluokkiin verraten, mikä seikka on aiheuttanut vaaliväsymystä vähäväkisten äänestäjien keskuudessa. Toisena tekijänä lienee kommunistien — joiden kanssa kunnallisvaaleissa on oltu vaaliliitossa tai samoilla ehdokaslistoilla — kannatuksen pieneneminen vaaleissa. Tästä onkin selvänä todistuksena pääkaupungin vaalitulasto. Tilasto nimittäin osoittaa, ettei sos.-dem. äänimäärä Helsingissä ole kolmena viimeisenä vuonna sanottavasti ollenkaan laskenut, jotavastoin kommunistien äänimäärä on samaan aikaan laskenut melkein toisella puolella. Ottaen huomioon, että pääkaupunki on kommunistien vahvimpia linnoituksia, ja kun heidän saamansa äänimäärä on täällä pienentynyt kolmen vuoden ajalla noin toisella

puolella entisestään, on se muualla piirissä, jossa kommunistien kannatus on aina ollut heikompaa, vähintäänkin samassa suhteessa vähentynyt. Kunnallisvaaleja koskevissa numeroissa tämä kommunistien kannatuksen väheneminen näkyy kuitenkin työväen yhteisen äänimäärän vähennyksenä.

Piirijärjestöstä ja puolueesta eronneita yhdistyksiä. Seuraavat yhdistykset ovat eronneet puolueesta:

Hermannin Työväenyhdistys v. 1920.
 Pohjan Skogbölen T.y. v. 1923; liittynyt takaisin.
 Espoon Työväenyhdistys II, v. 1921.
 Pyhäjärven Ahmoon T.y. v. 1921.
 Pyhäjärven Haaviston T.y. v. 1921.
 Pyhäjärven Högforsin T.y. v. 1921.
 Pyhäjärven Siikalan T.y.
 Pyhäjärven Vaskijärven Pienviljelijäosasto.
 Pyhäjärven Vuotnaisten T.y.
 Mäntsälän Hirvihaaran T.y.
 Mäntsälän Kirkonkylän T.y.
 Pukkilan Kanteleen T.y.
 Lapinjärven Porlammin T.y.
 Anjalan Ummeljoen T.y.

Toimintansa lopettaneita yhdistyksiä:

Pohjan Pinjaisten Työväenyhdistys v. 1923; liittynyt Antskogin yhdistykseen.

Espoon Vanhankylän T.y. v. 1923.
 Pusulan Kärkölän T.y. liittynyt Karisjärven yhdistykseen.
 Vihdin Palojärven T.y.
 Vihdin Vihtijärven T.y. v. 1921.
 Mäntsälän Sälinkään T.y.
 Pornaisten Kirkonseudun T.y. liittynyt Halkioisten yhdistykseen.
 Anjalan Junkkarin T.y. v. 1922.
 Iitin Kyöperilän T.y.
 Artjärven Kirkonkylän T.y. v. 1924.
 Hinthaaan T.y. v. 1924.
 Piirijärjestön tiliasema oli 31.12.1924., varat: Smk. 38,755: 13, ve-
 lat: Smk. 15,442: 64, puhdas omaisuus Smk. 23,312: 49.
 Helsingissä 5 p:nä marraskuuta 1925.

UUDENMAAN SOS.-DEM. PIIRIJÄRJESTÖ. R.y.

Väinö V. Salovaara.

Aug. Kuusisto.

Turun etel. Sos.-dem. Piirijärjestön toiminta 1.1. 22—31.10. 25.

Ryhtyessämme laatimaan lyhyttä selostusta piirijärjestömme toiminnasta ja puoluetilanteesta piirissämme, viimeksi pidetyn puoluekokouksen jälkeiseltä ajalta, voimme heti aluksi todeta sen seikan, että sosialidemokraattisen puolueen asema tässä piirissä on viimeksi kuluneen kolmivuotiskauden aikana varsin huomattavasti vakaantunut. Se kommunistinen hajoitustyö, joka etenkin juuri tässä piirissä teki niin tuhoisaa jälkeä työväenliikkeessä, saavutti suurimman voimansa ja laajuutensa vuoden 1922 vaiheilla. Sen jälkeen on piirimme työläisten keskuudessa tapahtunut huomattavaa käsitysten ja mielipiteiden selkenemistä. Suuret työläisjoukot, jotka kommunistisen kiihoituksen vaikutuksesta olivat jo hyvinkin epäröivällä kannalla, ovat taas päättävästi asettuneet sosialidemokraattisen puolueen taakse.

Että näin on asianlaita, siitä on parhaimpana todistuksena puolueemme äänimäärän sangen huomattava lisääntyminen eduskuntavaaleissa. Vuoden 1922 vaaleissa annettiin sos.-dem. puolueen hyväksi tässä piirissä 11,971 ääntä, kun sensijaan v. 1924 vaaleissa puolueemme äänestäjämäärä oli jo 17,320, ollen äänimäärän lisäys siis edellisiin vaaleihin verrattuna kokonaista 44.15 %; kommunistien äänimäärän vähentyessä samaan aikaan 36 %:lla. Tästä näkyy, mihin suuntaan mielipiteet piirimme työväestön keskuudessa ovat kehittyneissä. Maaseudulla ei kommunistien hajoitustyö enään teekään puolue toiminnallemme kovinkaan suurta haittaa, ainoastaan Turussa on kommunisteilla vielä lujempi jalansija. Sen sijaan on maaseudulla, itsenäistyneiden pienviljelijäin keskuudessa, ollut havaittavissa jonkun verran siirtymistä oikeammalle ja kylmenemistä sos.-dem. puolueelle. Mitään huomattavampaa luopumista puolueestamme ei tälläkään tabolla sentään liene tapahtunut.

Mitä sitten erikoisesti järjestötoimintaan tulee, niin siitä emme valittavasti saata sanoa samaa kuin puolueemme asemasta piirissämme yleensä. Järjestötoimintamme on ollut jo pitemmän ajan verrattain heikkoa, eikä siinä näinä viime vuosinakaan ole sanottavaa parannusta tapahtunut. Voimme sanoa, että järjestötoiminta piirissämme on viime puoluekokouksen jälkeisen ajan pysynyt, suurin piirtein katsottuna, jokseenkin samalla tasolla. Pääasiassa samat perusjärjestöt ovat näiden vuosien aikana muodostaneet piirijärjestömme eikä jäsenmäärässäkään ole erin suuria muutoksia tapahtunut puoleen eikä toiseen.

Syynä järjestötoimintamme heikkouteen on ollut ennen kaikkea se yleinen lamaanustila, joka viime aikoina on vallinnut melkein kaikkialla, sekä myöskin se, että meidän piirissämme on suuri puute pystyvistä paikallisista toimihenkilöistä. Sellaisilla seuduilla, missä löytyy muutamakin tehtävänsä tasalla olevia toimihenkilöitä, on järjestötoiminta kyllä virkeätä, mutta useimmilta paikkakunnilta tällaisia kehittyneimpiä voimia juuri puuttuu. Tehokkaampaa ja perusteellisempaa valistus- ja kasvatustyötä piirissämme siis kipeästi kaivattaisiin. Tällaiseen kasvatustyöhön ei piirijärjestömme kuitenkaan varojen ja voimien puutteessa ole läheskään riittävässä määrässä kyennyt, niin hyvin kuin sen tarpeellisuus onkin oivallettu.

Seuraavassa muutamia tietoja, jotka lähemmin valaisevat piirijärjestömme toimintaa viimeksikuluneina vuosina.

Vuosi 1922. Piirijärjestön muodostivat 55 eri puolueosastoa, joista kumminkin vain 46 suoritti säännöllisesti piiri- ja puolueveronsa. Kunnallisjärjestöjä ei ollut kuin muutamassa harvassa kunnassa, eikä niitä sen jälkeenkään ole lisää perustettu. Jäsenmaksunsa maksaneita jäseniä oli yhteensä 1,304. Uusia puolueosastoja perustettiin vuoden kuluessa 2 ja puolueesta eronneista yhdistyksistä liittyi yksi jälleen takaisin puolueeseen.

Mitä piirijärjestön toimintaan muuten tulee, niin pääpaino toiminnassa pantiin valistustyöhön. Valistustyötä harjoitettiin sekä erillisten esitelmä- ja puheilaisuuksien, että myöskin useampipäiväisten kurssien muodossa. Niinpä järjestettiin vuoden kuluessa 12 eri paikkakunnalle useampipäiväiset kurssit, osa niistä Työväen Sivistysliiton avustuksella. Taloudellisessa suhteessa oli vuosi järjestöille harvinaisen edullinen. Arpajaiset, jotka toimeenpantiin järjestön hyväksi, tuottivat puhdasta voittoa yli 50,000 markkaa.

Vuoden kuluessa oli piirijärjestöllä tuloja kaikkiaan Smk. 79,149: 78. Tästä summasta oli piiriveroina kertynyt 15,814: 25; arpajaisista ja muista huveista 51,359: 08; lahjoituksista y.m. tuloja 11,976: 45. Menoja oli samaan aikaan kaikkiaan Smk. 68,333: 25; tästä palkkoihin 46,552: 50 ja muihin menoihin 21,780: 75. Vuoden voitto Smk. 10,816: 53.

Vuonna 1923 muodostivat piirijärjestön samat perusjärjestöt kuin edellisenäkin vuotena, jäsenmäärä oli myöskin suunnilleen sama ja toiminta jatkui edellisen vuoden tapaan, joten ei puheenaolevalta vuodelta ole mitään erikoisempaa mainittavaa. Useampipäiväisiä luento- ja opastuskursseja pantiin vuoden kuluessa toimeen 8 eri paikassa.

Tuloja oli piirijärjestöllä vuoden kuluessa kaikkiaan Smk. 18,506: 08; tästä piiriveroina karttunut 11,957: ---, huveista ja lahjoituksista

6.167: 19; muita tuloja 381: 89. Menoja samaan aikaan Smk. 37,303: 10. Josta palkkamenoja 28,800:— ja muita menoja 8,503: 10. Ollen vuoden tappio siis Smk. 18,797: 02.

Vuosi 1924 osoittaa järjestötoiminnassamme nousua, joskin hyvin hiljaista. Niinpä perustettiin vuoden kuluessa 5 uutta puolueosastoa ja kolme aikaisemmin puolueesta eronnutta yhdistystä on myöskin liittynyt jälleen takaisin puolueeseen. Jäsenmäärä on kumminkin pysynyt varsin alhaisena, nousten vain alun toiselle tuhannelle. Toiminta on muuten jatkunut entiseen tapaan ja entisiä työmuotoja on noudatettu. Luento- ja opastuskursseja pantiin toimeen kahdeksalla eri paikkakunnalla. Niinkään pidettiin vuoden lopulla Turussa Työväen Sivistysliiton 2-viikkoiset opintojohtajakurssit, joiden järjestelyyn piirijärjestö otti osaa ja joilla myöskin oli oma merkityksensä itseopiskeluharrastusten elvyttäjänä piirissämme. Piirijärjestön taloudellisen aseman tukemiseksi pantiin vuoden kuluessa toimeen arpajaiset yhdessä paikallisen työläisnuoriso-osaston kanssa. Arpajaiset tuottivat piirijärjestölle voittoa Smk. 18,624: 57.

Tuloja oli järjestöllä vuoden kuluessa yhteensä Smk. 40,654: 22. Josta piiriveroja 13,663:—, arpajaisista ja lahjoituksista 26,991: 22. Menoja oli samaan aikaan Smk. 36,549: 67, siitä palkkoihin 27,695: 50 ja muihin menoihin 8,904: 17. Vuoden voitto Smk. 4,054: 55.

Vuodelta 1925 ei ole mainittavana vielä mitään erikoisempaa. Toiminta on jatkunut entiseen tapaan. Piirin puolueosastoissa on kylä ollut havaittavissa jonkun verran suurempaa virkeyttä, kuin tässä varsinaisen lamaannuksen vuosina, mutta niiden jäsenmäärä on edelleenkin pysynyt sangen alhaisena. Uusia yhdistyksiä on kuluvan vuoden ajalla perustettu kaksi.

Tällä hetkellä kuuluu piirijärjestöön kaikkiaan 65 puolueosastoa, mutta niiden joukossa on useita sellaisia, jotka ovat vain nimellisesti toiminnassa. Jäsenmaksunsa säännöllisesti maksaneita jäseniä on jonkun verran toistatuhatta.

Piirijärjestön toimihenkilöistä mainittakoon, että piiritoimikunnan puheenjohtajana ovat toimineet E. O. Kotiranta vuosina 1922—23, F. V. Suominen 1924 ja V. Annala 1925. Piirisihteerin tehtäviä ovat hoitaneet Ilmari Sinisalo kevääseen 1924, sen jälkeen K. Perho vähän enemmän kuin vuoden ajan ja viime kesäkuusta alkaen allekirjoittanut.

Kunnalliseen toimintaan on piirimme työväestön keskuudessa viime vuosina kiinnitetty vakavaa huomiota. Työläisenemmistö on saavutettu kahdeksan kunnan valtuustossa, sitäpaitsi on useimpien kuntien valtuustoissa työväestöllä varsin vaikutusvaltainen vähemmistö. Tarkempia ja yksityiskohtaisempia tilastoja kunnallisvaalien

tuloksista piirissämme eri vuosilta ei valitettavasti ole käytettävissä. Suurinta haittaa työväestön kunnallisellekin toiminnalle tekee pystyvien toimi- ja luottamushenkilöiden puute.

Itseopiskeluun ja opintokerhotoimintaan, jonka avulla me parhaiten voimme kasvattaa tehtäviensä tasalla olevia toimihenkilöitä yhä vaativammaksi ja monipuolisemmaksi käyvää toimintaamme varten, on piirijärjestömme taholta koetettu myöskin kiinnittää huomiota. Saavutuksemme eivät tälläkään alalla kumminkaan vielä ole suuret. Harrastusta opintokerhotoimintaan on kyllä olemassa, mutta käytännölliset tulokset itse työstä ovat vielä supistuneet verrattain vähin.

Kaikesta huolimatta me voimme kumminkin katsoa luottamuksella ja toivorikkain mielin tulevaisuuteen, sillä kuten jo alussa huomautimme, viimeksikuluneet vuodet ovat sittenkin merkinneet hiljaista nousua puolueemme toiminnassa piirissämme ja kaikki merkit viittaavat tällä hetkellä siihen, että tätä nousua tulee edelleenkin jatkumaan.

Turussa, 5 p:nä marraskuuta 1925.

TURUN LÄÄNIN ETEL. SOS.-DEM. PIIRITOIMIKUNTA.

Emil Jokinen.

**Turun I. pohjoisen sos.-dem. Vaalipiirijärjestön toiminta,
1/1 1922—30/9 1925.**

Järjestötoiminnasta piirissämme. Järjestötoiminnassa on edelleen havaittavissa heikentymisen oireita, joka etupäässä on havaittavissa jäsenmäärän vähentymisessä, johon yhdeltä osaltaan ovat vaikuttaneet työväen keskuudessa vallinneet suuntaukselliset. Niitä ei kylläkään piirissämme maaseuduilla ole sanottavasti enää viimeaikoina ilmennyt julkisessa järjestötoiminnassa, vaan ovat maaseuduilla kiertäneet kaikenlaiset kauppatuottajat, jotka ovat kylväneet työväestön keskuuteen epäluuloa, moittimalla nykyistä puoluejohtoa huonoksi, jota työväestön olisi kartettava. Myöskin pirtutulva on monen yhdistyksen alueella haitannut yhdistys- ja puoluetoimintaa, jopa niin, että eräät yhdistykset ovat omasta aloitteestaan sulkeneet ovensa, kun iltamien, jopa kokoustenkin, alkoina on esiintynyt siksi häiritsevää elämää, ettei ole löytynyt toimihenkilöitä, jotka missä oloissa olisivat ottaneet vastatakseen yhdistyksen järjestyksen pidoista. Toisten yhdistysten ovia ovat sulkeneet nimismiehet määrääjiksi syystä,

kun iltamain tai kokousten aikoina ilmestyy pihamaille väkijuomien kaupustelijoita ja aseilla varustettuja henkilöitä, jotka rähinöillään ja ammuskelemisellaan saattavat häiriöitä aikaan, vieläpä toisinaan pikku tappeluitakin. Edellisten lisäksi yhdeksi syyksi on mainittava se, että usean yhdistyksen huoneustot eivät täytä niitä määräyksiä, joita tässä suhteessa annettu asetus huvihuoneustoista määrää ja jota useat nimismiehet kaikella ankaruudella työvenyhdistyksiltä vaativat. Myöskään ei ole unohdettava yhdistyksien iltamia, samoin kuin yleensä kaikkia juhlia rasittavaa valtioveroa ja kalliita poliisi- ja järjestyskustannuksia.

Kuten tiedetään, on juhlien ja iltamien toimeenpano maaseutujen yhdistystoiminnassa miltei näkyväisin tulos puolueen toiminnasta. Mutta myöskin se on ollut yhdistysten varojen kartuttamisessa tärkeä, milteipä ainoa tekijä, koska yhdistysten jäsenmaksut vaihtelevat 6—12 mk. vuodelta jäseneltä, niin eihän se mihinkään yhdistysmenoihin riitä, puhumattakaan puoluemaksujen suorittamiseen. Tässä valossa kun katselee yhdistysten toimintaa ja jäsenmäärän alentumista piirissämme, niin huomaa, ettei suuntakysymys yksin ole toimintaa lamaanuttanut ja jäseniä puolueesta karkoittanut, vaan siihen on syytä nykyisessä yhteiskunnallisessa elämässä, joka on yhdistyselämän ajanut sellaiseen umpikujaan, josta nykyiset järjestötoimittajat eivät kaikin paikoin jaksu selviytyä voittajina. Tähän olisi yhteiskunnallista tietä saatava korjauksia, ennenkaikkea pitäisi saada järjestyspito maaseuduilla siksi hyväksi, että yleisö voisi luottamuksella siihen suhtautua; ainakin olisi päästävä siihen, että yhdistyksien kokouksia voisi häiritsemättä pitää.

Jos edellä mainituista syistä ja haittoja koetetaan ja voitaisiin poistaa ja jos voitaisiin tulla toimeen huomattavan pienemmillä puolueen jäsenmaksuilla kuin tähän asti, niin puolue toiminta virkistyisi ja jäsenmäärä kohoaisi.

Vuosi 1922. Piirikokouksessa oli edustettuina 31 kuntaa 34 edustajalla, jossa päätettiin valistustyötä harjoittaa entiseen tapaan eli luentokurssien ja kertapuheiden muodossa. Luentokursseja pidettiin 13 järjestössä ja kertapuheita 286, joissa kuulijain luku oli yhteensä 27,730. Jäsenluku vuoden lopulla oli 2,513 jäsentä ja 110 toiminnassa olevaa järjestöä.

Eduskuntavaaleissa saimme 15 edustajapaikasta 6 edustajaa 21,593 äänellä, kommunistien saadessa 2 edustajaa 7,358 äänellä. Porvarien yhteinen äänimäärä oli 31,513.

Kunnallisvaaleissa piirimme 48 kunnan 1,053 valtuutetusta saimme 483 valtuutettua.

Tiliasema: tuloja Smk. 84,266: 93, menoja 77,987: 95, jäännös 6,278: 98.

Piirisihteerinä oli Jalmari Leino ja luennoitsijoina Samuli Tervo ja Urho Järvinen, kanslian ja rahastonhoitajana Hilma Laine.

Vuosi 1923. Piirikokouksessa oli edustettuina 31 kuntaa 31 edustajalla. Valistustyötä päätettiin harjoittaa luentokurssien ja kertapuheiden muodossa. Vuoden lopulla oli 102 toimivaa järjestöä ja jäsenluku 1,997.

Luentokursseja pidettiin 7:ssä järjestössä ja kertapuheita 183:ssa paikassa; kuulijoita yht. 12,425. Kunnallisvaaleissa 48:n kunnan 1,053:sta valtuutetusta sai puolueemme 414 valtuutettua.

Piirisihteerinä olivat Jalmari Leino ja Oskari Salonen. Luennoitsijana 2 ½ kk. E. Valkeisaho. Kanslian ja rahastonhoitajana Hilma Laine.

Tiliasema: tuloja Smk. 51,806: 21, menoja 50,873: 68, jäännös Smk. 932: 53.

Vuosi 1924. Piirikokouksessa oli edustettuina 32 kuntaa 33 edustajalla. Piirijärjestössä on toimivia ja henkiin herätettyjä järjestöjä 115, jäsenluku 2,098. Valistustyötä harjoitettu entiseen tapaan, eli kertapuheiden ja luentokurssien muodossa.

Luentokursseja pidettiin 15 järjestössä ja kertapuheita 307, yhteisen kuulijamäärän ollessa 22,000.

Eduskuntavaaleissa saimme edelleen saman edustajamäärän, eli 6 edustajaa 25,000 äänellä, kommunistit 1 edustajan 2,997 äänellä, porvarien yhteisen äänimäärän ollessa 17,514, saaden 8 edustajaa.

Kunnallisvaaleissa saimme piirimme 48 kunnan 1,053 valtuutetusta 387. Piirisihteerinä oli edelleen Oskari Salonen ja luennoitsijana Evert Valkeisaho. Kanslian ja rahastonhoitajana Hilma Laine.

Tiliasema: tuloja Smk. 111,144: 09, menoja 98,117: 95, jäännös Smk. 13,026: 14. Tässä tiliasemassa on huomattava, että siihen sisältyy piirin arpajaistulot ja menot, joista puhdas voitto oli Smk. 25,174: 80.

Vuosi 1925. Piirikokouksessa oli edustettuna 32 kuntaa 33 edustajalla ja syyskuun loppuun mennessä oli maksettu II nelj. veroja 1,732 jäseneltä. Valistustyötä on harjoitettu entiseen tapaan; yhdet luentokurssit on pidetty sekä kertapuheita 253 puhetta.

Presidentin valitsijamiesten vaalissa saimme 22 paikasta 9 paikkaa 16,664 äänellä. Kommunistit yhden valitsijamiehen 2,553 äänellä, porvarien saadessa 20,862 ääntä.

Tiliasema: tuloja Smk. 35,130: — ja menoja 43,253: —, joten säästöä käytetty Smk. 8,123: —.

Piirin palveluksessa on ollut: piirisihteerinä Oskari Salonen 1 ½ kk. ja Vilho Komu elokuun 1 p:stä alkaen; luennoitsijana Evert Valkeisaho 5 kk.; rahaston- ja kanslianhoitajana Hilma Laine.

TURUN L. POHJOINEN SOS.-DEM. PIIRITOIMIKUNTA.
Pori.

**Hämeen eteläisen vaalip. sos.-dem. piirijärjestön toiminta
tammik. 1 p:stä 1922 heinäk. 31 p:ään 1925.**

Piirijärjestöömme kuuluvien yhdistysten ja niiden jäsenten lukumäärä on kuluneena 3-vuotiskautena ollut seuraava:

V. 1922	yhdistyksiä	147,	jäseniä	3 753,	kunnallisjärjestöjä	23
V. 1923	„	144	„	3,495	„	22
V. 1924	„	144	„	3,141	„	21

Puolueveronsa, y.m. maksunsa on v. 1924 lopulla lyönyt laimin 14 yhdistystä. Niiden jäsenlukua ei siis ole otettu huomioon edelläolevassa laskelmassa. Mikäli näiltä saadaan maksut perityksi, sikäli on jäsenluku edelläolevan laskelman osoittamaa määrää suurempi. Mutta epäilemättä on sittenkin tapahtunut usean sadan jäsenen väheneminen, sillä maksunsa laiminlyöneet yhdistykset ovat sellaisia, että niissä on vain muutamia jäseniä kussakin.

Syynä tähän laskuun voi todeta: 1) kommunistien hajoitustyö, sen aikaansaama eripuraisuus ja toivoton mieliala; 2) parhaimmat järjestötoimitsijamme ovat olleet kiinnitettyt kunnallisiin tehtäviin siinä määrin, ettei heillä ole niin paljon kuin ennen, tilaisuutta kohdistaa voimiaan järjestötehtäviin; 3) työläisnuorison harrastukset ovat entistä enemmän kohdistuneet urheilun, y.m. aloille; 4) pienviljelijäväestöstä on suuri osa itsenäisiksi päästyään tullut välinpitämättömäksi poliittisen järjestäytymisen suhteen; 5) juopottelu ja muut inhoittavat paheet sekä yleensä taantumusajan ilmiöt ovat vaikuttaneet tylsän toivottomuuden laajoissa työläispiireissä; 6) porvarit ovat paremmin järjestyneet ja aikaansaaneet tehokkaamman agitatorin työväen sosialidemokratiasta vieroittamiseksi; sekä 7) puoluetoveriemme keskuudessa on monin paikoin ilmennyt henkisen ukkomaisuuden merkkejä, m.m. ovat kunnallisissa tehtävissä olevat toverit paikoin suhtautuneet ylimielisellä halveksumisella järjestöjen toivomuksiin ja

yleensä vahtisijoihinsa. Itse järjestynneidenkin keskuudessa on paikoin ilmennyt yksityistä etuillua ja toimitsijain byrokratiaa multa jäseniä kohtaan. Kaikki nämä syyt, yksi yhdellä ja toinen toisella paikkakunnalla, ovat vaikuttaneet jäsenlukujen laskuun. Nykyhetken ja lähitulevaisuuden tärkein tehtävä on näiden syiden poistaminen ja sen ohella tehokas ja monipuolinen valistustyö.

Kuluneena 3-vuotiskautena on ollut kahdet eduskuntavaalit, yhdet presidentin valitsijamiesvaalit ja kolmet kunnallisvaalit. Näissä ovat äänet ja edustajat jakautuneet eri puolueille seuraavasti:

Vaalit	Sos.-dem.		Porvarit		Kommunistit	
	Ääniä	Edust.	Ääniä	Edust.	Ääniä	Edust.
Eduskuntavaalit v. 1922	22 584	5	26,599	5	6,137	1
Eduskuntavaalit v. 1924	24 348	5	26,561	5	4,353	1
Presidentinvaalit v. 1925	15 346	6	23,090	10	3,319	1

V. 1924 vaaleissa lisääntyi sos.-dem. äänimäärä 1,764:llä josta vastoin porvariain väheni 38:llä ja kommunistien 1,784:llä. Edustajamäärät sitä vastoin pysyivät ennallaan. V. 1925 presidentin valitsijamiesvaalit muodostuivat meille epäedullisiksi, syystä että neljä listaa jäi vaaliliiton ulkopuolelle myöhästymisen vuoksi. Samalla, kun näille villilistoille annetut 1,327 ääntä meni hukkaan, vaikutti listojen viljeliksi jääminen osaan työväkeä vaaliinnostusta heikentävästi.

Eri vuosina pidetyissä kunnallisvaaleissa ovat puolueet saaneet ääniä ja edustajia seuraavasti:

Vaalivuosi	Sos.-dem. puol.		Porvarit		Kommunistit	
	Ääniä	Edust.	Ääniä	Edust.	Ääniä	Edust.
V. 1922	16,106	162	16,575	154	2,005	6
V. 1923	18,769	121	19,460	123	643	2
V. 1924	17,498	125	17,498	141	3,441	10

Kommunistien äänien lisääntymiseen v. 1924 vaikutti se, että he esiintyivät sinä vuonna useammassa kunnassa omilla listoillaan, jotka eivät olleet sos.-dem. listojen kanssa vaaliliitossa. Edellisten vaalien sos.-dem. äänestäjien joukossa on siis ollut osa kommunistien kannattajia.

Valtuutoenemmistö oli työläisillä v. 1922 21, v. 1923 20 ja v. 1924 20 kunnassa. Mutta kunnalliset voimasuhteet ovat olleet työläisille epäedullisemmat kuin valtuutoenemmistöistä voisi olettaa, sillä vaikka porvareilla ei ollutkaan valtuutoenemmistöä kuin v. 1922 13 ja vv. 1923—1924 14 kunnassa, niin oli heillä siitä huolimatta enemmistö useimpain kuntain kunnallislautakunnissa ja muissa kuntain toimielimissä. Tämä asiain hoidon porvarien käsiin antaminen on epäilemättä ollut yhtenä syynä työväen kannatuksen vähenemiseen vaaleissa. Toinen syy on, ettei kaikissa kunnissa ole voimakkaita työväenjärjestöjä, jotka huolehtisivat vaalivalistustyöstä ja vuorovaikutuksen ylläpitämisestä kunnallisedustajain ja valitsijain välillä.

Valistustyötä on piirissämme harjoitettu etupäässä kertapuheiden ja viikon kestävien opintokurssien muodossa. Seuraavasta näkyy eri vuosina pidetyt puheet, kurssit ja niiden osanottajat:

V u o s i	Puhetilaisuudet		Opintokurssit	
	Puheita	Kuulijat	Kursseja	Osanottajia
V. 1922.....	284	22,380	13	244
V. 1923.....	205	24,130	7	180
V. 1924.....	230	24,260	10	218
	719	70,710	30	648

Piiritoimikunta on myös harjoittanut kirjallista valistustyötä pitämällä pientä kirjakauppaa ja kustantamalla itsekin useita kirjasia, esim. työväen kannalta katsoen tärkeitä lakeja y.m. V. 1924 kustansi se arvokkaan, noin 650 kuvaa sisältävän »Kuoleman kentillä« nimisen muistojulkaisun, johon koottiin kunnittain kaikki saatavissa olevat, v. 1918 valkoista terroria osoittavat tiedot ja kuvat tästä piiristä ja osaksi muualtakin. Tämän julkaisun kautta nämä tulevalle historiankirjoitukselle tärkeät tiedot pelastuivat joutumasta unhoitukseen.

Piiritoimikunnan tilikertomusten mukaan on sillä eri vuosina ollut varoja ja velkoja sekä voittoja ja tappioita seuraavasti:

Tilit	V. 1922	V. 1923	V. 1924
Tasaus tili:			
Varoja	30,258: 43	28 250: 71	46,489: 94
Velkoja.....	15,037: 07	13,624: 83	11,379: 18
Puhd. omaisuus.....	15,221: 36	14,625: 88	35,110: 76
Voitto- ja tappiotili:			
Voitoksi	80,195: 70	48,254: 02	79,899: 78
Tappioksi.....	87,898: 35	48,849: 50	59,414: 90
Omaisuu den vähennys ..	7,702: 65	595: 48	—: —
” lisäys.....	—: —	—: —	20,484: 88

V. 1925 on toimintaa jatkettu entiseen tapaan. Piirisihteeninä on ollut v:n 1925 heinäkuuhun asti K. Myllymäki ja siitä alkaen V. Kivisalo.

Hämeenlinnassa 1 p:nä elokuuta 1925.

V. KIVISALO.

Hämeen läänin pohjoisen vaalipiirin Sos.-dem. piirijärjestön toiminta 1. 7. 22.—1. 8. 25.

Piiritoimikunta ja piirin toimitsijat. Piiritoimikuntaan ovat tällä kolmivuotiskaudella kuuluneet: v. 1922 piirikokouksen varattsemina toimittajat Eino Kilpi, Anton Huotari, Heikki Laakso, toimitsija Emil Saarinen, taloudenhoitaja Yrjö Oksanen, metallisorvaaja Emil Murto vakinaisina ja K. Saaristo, Elliina Salmi sekä S. J. Mäkinen varalta; v. 1923 valittiin toimikunnan vakinaisiksi jäseniksi E. Kilpi, E. Saarinen, apulaisjohtaja Alfred Vuolle, puuseppä Artturi Vasama, työmiehet Kalle Saaristo ja Emil Lehtola, teht. työntekijä Elliina Salmi sekä varalle S. J. Mäkinen, Tyko Varto (nuor.) ja Hugo Litja; v. 1924 E. Kilpi, A. Vuolle, Paperityöv. liiton luottamusmies S. J. Mäkinen, rouva Laina Vesterlund, A. Vasama, toimitusjohtaja Kaarlo Nordlund ja E. Lehtola sekä varalle E. Saarinen, A. Lehtonen ja K. Saaristo; nykyään muodostavat Piiritoimikunnan E. Kilpi, A. Vasama, K. Nordlund, A. Vuolle, E. Murto ja Tyko Varto (vanh.) sekä varajäsenet Laina Vesterlund, A. Lehtonen ja S. J. Mäkinen.

Piiritoimikunnan puheenjohtajina ovat toimineet toimittajat Heikki Laakso, Anton Huotari ja Eino Kilpi.

Piirisihteereinä ovat olleet Evert Valkeisaho syyskuun 1 päivästä v. 1922, huhtikuun 30 päivään v. 1923; Väinö Kivisalo heinäkuun 16 päivästä v. 1923 heinäkuun 7 päivään v. 1925. Uudeksi piirisihteeriksi on valittu Aug. Alenius, joka tulee toimeen 16 päivästä elok. v. 1925.

Piirin luennoitsijana ja järjestäjänä on ollut Hugo Aattela 1.10.22.—30.4.23. sekä uudelleen 1 päivästä lokakuuta v. 1923 ja on yhä edelleen.

Toimistonhoitajana on ollut Iida Vihuri. Toimeen kuuluu taloudenhoito, piiritoimikunnan pöytäkirjain laadinta, kirjeenvaihto y.m. sekä silloin kun ei ole ollut piirisihteerinä, muutkin sihteerille kuuluvat tehtävät paitsi ei matkustusvelvollisuutta.

Piiritoimikunta on toimikaudella kokoontunut 45 kertaa ja kokouksissa käsitellyistä asioista on merkitty pöytäkirjaan 395 §.

Seuraavassa tehdään lähemmin selkoa piirijärjestön toiminnasta.

Valistustyö. Valistustyötä on harjoitettu pääasiassa luento- ja opastuskurssien muodossa. Toimintakautena 1922—23 pidettiin kahdesta päivästä yhteen viikkoon kestäviä kurseja yhteensä 25 eri paikassa, joissa oli yht. 241 oppilasta. Vuosina 1923—24 toimeenpantiin vain kahdeksat kurssit, mutta ne kestivät yhdestä kahteen viikkoon, oppilaita yht. 175. Viime talven aikana pidettiin kuudettoista kurssit, joitten oppilasluku oli 391. Yhteensä on kolmivuotiskaudella toimeenpantu opintokurseja 49 eri paikassa 807 oppilaalle. Kurssi-ohjelmana on ollut kirjanpito, pöytäkirjain ja muitten järjestötoiminnassa tarvittavain asiakirjain laadinta, sanomalehtikirjeenvaihtajan tehtävät, puheharjoitukset, puheenjohtajan tehtävät y.m. Harjoitusaineet ovat olleet tavallisesti päivisin ja illoin on luennoitu suuremmille joukoille, paitsi teollisuuspaikoissa, joissa on ollut vain iltakurseja tai työskennelty kahdessa vuorossa kuten tehtaissakin, että kaikilla työläisillä on ollut tilaisuus kurseille saapua. Kurssien päättäjäisiksi järjestetään aina juhla, jonka tulot saa Piiritoimikunta.

Piirikokous on velvoittanut piirisihteerin käymään vähintään kerran vuodessa kaikissa piirin järjestöissä järjestely- ja ohjausmatkoilla. Tämän päätöksen mukaan ovat molemmatkin piirin toimitsijat tehneet matkoja piirin eri puolille pitäen luennoita ja ohjaten järjestöjen toimintaa.

Kunnallisvaalien ja valtiollisten vaalien edellä ovat piirin vakinaiset toimitsijat olleet vaalitoiminnan palveluksessa, tehden puhujamatkoja eri tahoille piirin alueella. Piirin toimitsijain lisäksi ovat piirimme eduskuntaehdokkaat kiertäneet piirissä verrattain paljon. Onpa piirin palveluksessa pidetty erikoisia vaalipuhujiakin, ollen v. 1922

vaalien edellä vaalipuhujina **Martta Salmela, Martti Pihlman, Evert Valkeisaho ja Emil Saarinen sekä v. 1924 vaalien edellä Emil Saarinen ja Naisten Piiritoimikunnalla Anni Huotari.**

Opintokerhotyöhön on koetettu kiinnittää mahdollisimman suurta huomiota. Se on ollut yhtenä luento- ja harjoitusaineena opastuskurssilla. Piirissämme on perustettu opintokerhoja useitakin, mutta kykenevien ohjaajien puutteessa ja muistakin syistä eivät ne kaikki ole voineet toimia. Kerhoja, jotka ovat saaneet Työv. Sivistysliiton välityksellä valtioapua on nykyään Juupajoella Korkeakosken t.y. op. kerho, Jämsässä Partalan t.y. op. kerho, Kuhmoisissa Rauhalahden Sos.-dem. Nuorisosaston, Längelmäellä Korvenkylän t.y. ja Länkipohjan t.y., Säynätsalon t.y., Tampereen Sos.-dem. Naisyhdistyksen, Jalkinetyöläisten a.o., Kirvesmiesten a.o., Rantaperkion t.y. ja Pispalan t.y. opintokerhot. Näitten lisäksi on vielä muutamia muita kerhoja, mitkä eivät ole voineet täyttää valtioavun saantilin tarvittavia ehtoja.

Omia kirjastoja on piirissä Piiritoimikunnan saamain tietojen mukaan 55 yhdistyksellä. Ne ovat kuitenkin verrattain pieniä, vain Tampereen ja Mäntän työväenyhdistyksillä on tarkoitustaan vastaava kirjasto.

Erialaista työväenkirjallisuutta pidetään myytävänä piiritoimistossa sekä piirin luennoitsijain mukana matkoilla myydään sitä Piiritoimikunnan laskuun.

Eduskuntavaalit ja edustajat. Vuoden 1922 piirikokouksessa perustettiin piiriimme yhdeksän valtiollista valitsijayhdistystä, joitten ehdokaslistoille asetettiin 11 ehdokasta eli niin monta kuin piiristä valitaan edustajia. Näissä vaaleissa saivat sosialidemokraatit piirissämme 26,202 ääntä ja kommunistit 3,631. Työväen puolueet saivat yhteensä 31,833 ääntä, mikä oli 1,310 ääntä vähemmän kuin näitten puolueitten yhteinen äänimäärä v. 1919. Samalla aikaa väheni kuitenkin porvarillisten puolueitten yhteinen äänimäärä 3,753. Sosialidemokraattien äänimäärä vuodesta 1919 oli vähentynyt 4,943, joista suurin osa äänesti luultavasti kommunisteja, sillä kommunistit ottivat v. 1922 ensi kerran osaa vaaleihin omilla listoillaan, osa työläisistä jäi vaaleista pois, siten aiheuttaen vähennystä.

Sosialidemokraatit saivat näissä vaaleissa seitsemän edustajaa, porvarit neljä, kommunistit eivät saaneet yhtään. Valituiksi tulivat sosialidemokraateista: rouva Anni Huotari, professori Väinö Volonmaa, tohtori Hannes Ryömä, ent. edustaja Emil Saarinen, taloudenhoitaja Kaarlo Harvala, karjakko Valfrid Eskola ja taloudenhoitaja Iida Vihuri.

V. 1924 eduskuntavaaleissa olivat jälleen samat valitsijayhdistykset. Sosialidemokraatein äänimäärä piirissämme kohosi 2,335 äänellä, mutta siitä huolimatta menettivät sosialidemokraatit yhden edustajapaikan. Edistysmieliset ja maalaisliittolaiset olivat vaaliliitossa näissä vaaleissa, ja siitä seurasi, että maalaisliitto, jolla ei ole ennen ollut edustajaa piiristämme, sai yhden paikan. Kommunistit eivät nytkään saaneet yhtään edustajaa. Sosialidemokraattien saama äänimäärä oli 28,537 ja kommunistien 3,016.

Valituiksi tulivat sosialidemokraateista: rouva Anni Huotari, professori Väinö Voionmaa, pormestari Väinö Hakkila, taloudenhoitaja Kaarlo Harvala, toimitsija Emil Saarinen ja taloudenhoitaja Iida Vihuri.

Presidentin valitsijamiesvaalit. Presidentin valitsijamiesvaaleissa päätti Piiritoimikunta perustaa samat valitsijayhdistykset kuin molemmissa edellisissäkin vaaleissa oli ollut.

Osanotto näihin vaaleihin oli laimeampi kuin v. 1924 eduskuntavaaleihin. Sosialidemokraatit saivat piirissämme 21,075 ääntä, kommunistit 1,334, kokoomus 10,206, edistyspuolue 5,651, maalaisliitto 2,419. Sosialidemokraattien äänimäärä vähentyi 7,462, kommunistien 1,625 ja porvarien yhteinen äänimäärä 3,364.

Puolueemme äänimäärä väheni kuitenkin suhteellisesti vähemmän kuin muitten puolueitten ja siitä johtui, että saimme yhtä valitsijamiestä enemmän kuin eduskuntavaaleissa vallinneen suhteen mukaan olisi tullut. Presidentin valitsijamiehinä olivat: V. Voionmaa, V. Hakkila, Anni Huotari, K. Nordlund, K. Harvala, V. Eskola, E. Saarinen, E. Valkeisaho, H. Aattela ja Iida Vihuri.

Kunnalliset asiat ja voimasuhteet kuntain valtuustoissa. Piiritoimikunta on vuosittain koettanut kerätä niin tarkan tilaston kuin suinkin on ollut mahdollista kunnallisista voimasuhteista, valtuustojen sos.-dem. jäsenten lukumäärästä, työväen edustuksesta erinäisissä kunnallisissa toimi- ja lautakunnissa y.m. kunnallista edustusta koskevista asioista. Siinä tarkoituksessa lähetetään sos.-dem. kunnallistoimikunnille vuosittain erikoinen painettu tilastolomake, mikä käsittää kunnalliset asiat, sen täyttämällä ja piiritoimistoon palauttamalla voivat kunnallistoimikunnat antaa tarkat tiedot näistä asioista Piiritoimikunnalle. Mutta kaikki kunnallistoimikunnat eivät ole lomaketta palauttaneet ja siitä syystä ei tilasto kaikissa kohdissaan ole täydellinen, kun sitä on koetettu täydentää sanomalehtiutusten välityksellä.

Saatujen tietojen mukaan on piirimme kuntain valtuustoissa sosialidemokraattisen työväestön edustus ollut seuraava:

V. 1923 oli piirissämme 27 kuntaa, joista 20 kunnassa sosiaalidemokraateilla oli enemmistö valtuustossa; vähemmistönä olivat työväen edustajat 5 kunnassa ja 2 kunnassa oli tasan kumplakin.

V. 1924 olivat voimasuhteet muuttuneet epäedullisemmiksi, enemmistö oli sosialidemokraateilla vain 16 kunnassa, tasaväkisiä oltiin 4 kunnassa ja porvareilla oli enemmistö 8 kunnassa. Kuntia oli silloin 28.

V. 1925 olivat voimasuhteet: enemmistö sosialidemokraateilla 16 kunnassa, vähemmistö 9 ja tasan sosialidemokraatteja ja porvareita 4 kunnan valtuustossa. Kuntia oli 29.

Lisäksi on kommunisteilla ollut edustajia v. 1923, 5 eri kunnassa yhteensä 19 edustajaa, v. 1924 samoin 5 kunnassa yht. 17 ja v. 1925 4 kunnassa yht. 15 edustajaa.

Sosialidemokraatit ovat valinneet edustajiaan myöskin kaikkiin kunnallisiin lauta- ja toimikuntiin, mutta niistä ei ole tarkkaa tllastoa kaikilta vuosilta olemassa.

Toimintansa lopettaneita ja eronneita yhdistyksiä. Kuluneella kolmivuotiskaudella ovat toimintansa lopettaneet seuraavat yhdistykset ja osastot: Kangasalan Raikun t.y., Oriveden Haaviston t.y., Kurun Kaidankylän t.y., Lempäälän Lapin t.y., Sahalahden Moltsian t.y., Korpilahden Leustun t.y., Kuhmalahden Vehkajärven t.y., Teiskon Viitapohjan t.y., Luopioisten Puutikkalan t.y. ja Vilppulan Keuruunkylän t.y. sekä Tamp. Liikeapulaisosasto. Sos.-dem. puolueesta ovat eronneet Oriveden Enokunnan pienviljelijäosasto, Vilppulan Leppäkosken pienviljelijäosasto ja Tampereen Kivityömiesten ammattiosasto.

Uusia puolueyhdistyksiä. Muuramen Mäinkylän pienviljelijäosasto liittyi Sos.-dem. puolueeseen v. 1923 alusta, samoin Pispalaan perustettu sos.-dem. puolueosasto, Pispalan Työväenyhdistys ei kuulu Sos.-dem. puolueeseen, Rantaperkiön Sekatyöväen ammattiosasto liittyi Sos.-dem. puolueeseen v. 1924 alusta ja Keski-Vesilahden t.y. saman vuoden 2 neljänneksen alusta, Vilppulan Leppäkosken t.y. v. 1925 alusta, Ruoveden kirkonkylään on perustettu uusi sos.-dem. yhdistys, jonka on ilmoitettu liittyvän puolueeseen kuluvan vuoden 2 neljänneksen alusta, samoin Tamp. Raittiusseuran Sos.-dem. osaston.

Piirijärjestön nykyinen jäsenmäärä ja järjestöt. Piirimme on nykyään jaettu 29 eri kuntaan, joissa sosialidemokraattinen kunnallisjärjestö on toiminnassa 19 kunnassa, muissa kunnissa on vain yksi tai kaksi yhdistystä, jotka eivät ole voineet muodostaa kunnallisjärjestöä. Kurussa ja Juupajoella ovat järjestöasiat niin huonossa kunnossa, ettei niissä Piiritöimikunnan ponnistuksista huolimatta ole saatu

kunnallisjärjestöä toimintaan. Näitten kuntain työväenyhdistykset ovat suorittaneet veronsa suoraan piiritoimistoon, josta on samoin ollut pakko lähettää kaikki järjestötoimintaa koskevat ohjeet suoraan kaikille yhdistyksille, mutta yhteistoiminta on joka tapauksessa tästä kärsinyt.

Piirimme järjestöjen lukumäärä ja jäsenmäärän vaihtelut nähdään seuraavasta taulukosta:

	V. 1922 ^{31/12}		V. 1923 ^{31/12}		V. 1924 ^{31/12}	
	osast.	jäseniä	osast.	jäseniä	osast.	jäseniä
Tampereen k.j.	11	785	11	712	11	694
Pälkäneen "	6	87	5	64	5	47
Lempäälän "	5	136	4	134	4	157
Vesilahden "	2	23	2	24	3	49
Tottijärven "	1	40	1	44	1	36
Pohj.-Pirkkalan "	6	214	7	245	7	220
Etelä-Pirkkalan "	2	69	2	62	2	50
Ylöjärven "	4	68	4	72	4	65
Messukylän "	4	180	4	172	3	121
Kangasalan "	4	125	4	107	4	99
Sahalahden "	2	60	1	35	1	29
Oriveden "	7	241	5	176	5	154
Juupajoen "	4	114	4	93	4	93
Teiskon "	5	106	4	67	4	61
Kuoreveden "	1	21	1	55	1	43
Kurun "	5	157	4	126	4	105
Ruoveden "	13	420	13	396	13	342
Korpilahden "	9	159	8	168	8	141
Jämsän "	15	370	15	330	15	303
Längelmäen "	3	59	3	44	3	49
Eräjärven "	2	55	2	55	2	47
Kuhmoisten "	7	174	7	154	7	96
Kuhmalahden "	2	38	2	30	1	30
Luopioisten "	6	111	6	89	5	73
Vilppulan "	9	307	9	300	7	236
Muuramen "	3	120	4	143	3	51
Säynätsalon "	—	—	—	—	1	70
Aitolahden "	—	—	—	—	1	29
Yht.	138	4,239	132	3,882	129	3,490

Tiliasema 31/12—24.

Varat:

Kassatili (käteistä)	12,308: 78
Piiriverotili (v. 1924 rästisaat.).....	1,213: —
Valistusverotili (v. 1924 rästisaat.)	2,825: —
Kirjain ja toimintaväl. tili (varasto)	7,401: 60
Pankkitili	14,095: 17
Arvopapereiden tili	1,570: —
Kalustotili	6,147: 10
Kirjastotili (käyttökirjasto)	1,908: —
Puoluetoimik. tili (saatavaa vappumerk. ja Kevättervehd. voittoa)	2,812: 60
	<hr/>
	Smk. 51,281: 25

Velat:

Puolueverotili (maksamattomia veroja)	928: —
Kansan Lehden tili	7,922: 75
Valtioll. vankien avustustili	370: 05
Pääomatili (puhdas omaisuus)	42,060: 45
	<hr/>
	Smk. 51,281: 25

Tässä ei ole otettu vielä ensinkään lukuun piirijärjestön v. 1925 toukok. 1 p:nä pidettyjen arpajaisten tuloja, joista puhtaaksi voitoksi jää noin 42,000 markkaa.

Tampereella, elokuun 14 p:nä v. 1925.

HÄMEEN LÄÄNIN POHJ. VAALIPUIRIN SOS.-DEM.
PIIRITOIMIKUNTA.

Iida Vihuri.

Vilpurin l. länt. vaalipiirin sos.-dem. piiritoimikunnan
toiminta 1. 1. 1922—31. 12. 1924.

Kulunut toimintakausi on vaalipiirissämme mennyt hiljaisena, tasoittumisen ja vakiintumisen merkeissä. Edellisen toimintakauden aikana tapahtuneet puolueesta eroamiset y.m.s. tekijät, eivät olleet jälkeään jättämättä, mikä on ilmennyt jäsenmäärän alentumisessa ja yleisesti puoluetoiminnan lamaantumisessa.

Jäsenluku oli toimintakauden alussa 4,177, kuuluen ne 111 sos.-dem. työväenyhdistykseen ja 14 kunnallisjärjestöön. V. 1924 lopussa oli toiminnassa 18 kunnallisjärjestöä, kuuluen niihin 95 ty:tä ja 3,250 jäsentä — puoluekilaston mukaan 93 ty:tä ja 3,051 jäsentä. Varsinaisten kunnallisjärjestöjen lisäksi on 3 ty:tä toimittanut sääntöjen mukaan kunnallisjärjestöjen tehtävät.

Vuosittain on piirimme jäsenluku alentunut v. 1922 339, v. 1923 149 ja v. 1924 638 jäsentä. Jäsenmäärän laskua on kuitenkin pidettävä tilapäisenä ja johtuu se pääasiallisesti riittäisyyksiä seuranneesta lamaannustilasta. Ennen kansalaisuutta toimineita yhdistyksiä on henkiin herätetty 4 ja aivan uusia yhdistyksiä perustettu 1. Kolme työväenyhdistystä on rakentanut itselleen uuden talon.

Työväenyhdistyksiä kirjastoihin on tällä ajalla lisääntynyt niitä 148 ja kirjastojen arvo noussut 18,807 markalla. Sen sijaan vaikean taloudellisen ajan puristuksesta näytelmäseuroja on vähentynyt 5, laulukuntia 4, soittokuntia 1 ja voimisteluseuroja 3.

Valtiollinen vaalitoiminta on piirissämme ollut ripeätä. V. 1922 eduskuntavaaleja varten otti puolueen vaalitoimintaan osaa 81 järjestöä ja 2,325 jäsentä, äänestäen puolueäänestyksessä 27 asetettua eduskuntaehdokasta. 8 valitsijayhdistyksen listalle asetettiin lopullisesti 10 ehdokasta. Tästä listoille asetelusta aiheutui valittelu puoluejohtajalle, joka muutti edustajajärjestystä niin, että 3 edustajaehdokkaan asema muuttui. Tästä osittain aiheutui se, että yksi lista jäi villiksi ja siitä, että todennäköisesti vaaleissa menetettiin 1 paikka porvareille. Valituksi tuli 5 edustajaa.

Puolueemme kannatus vaalipiirissämme ilmenee seuraavista numeroista: Vuoden 1922 eduskuntavaaleissa äänesti 25,175 valitsijaa yhteensä kummankin työväenpuolueen ehdokaslistoja. Tästä äänimäärästä annettiin puolueemme vaaliliiton hyväksi 19,755 ääntä, ollen äänestäjien lukumäärä v. 1919 toimitetuissa eduskuntavaaleissa puolueemme vaaliliitolle annetuista äänistä 4,356 ääntä pienempi. Kaikkien porvaripuolueiden yhteinen äänimäärä oli v. 1922 eduskuntavaaleissa 24,119 suurempi kuin sos.-dem. puolueen.

Tynkäeduskunnan uusimista varten v. 1924 toimitetuissa eduskuntavaaleissa nousi puolueemme kannatus 20,573 äänestäjään, porvarien yhteisen äänimäärän alentuessa 1,298 äänellä. Samoin aleni näissä vaaleissa kommunististen äänestäjien lukumäärä huomattavasti. Puolueemme kannatus ei kuitenkaan noussut niin paljon, että edustajien luku olisi lisääntynyt, vaan edustajia saatiin vain sama määrä kuin edellisissäkin vaaleissa eli 5 edustajaa. Valittujen joukossa oli myöskin edustaja Evert Huttunen, joka kuitenkin ennen kuin vaalin tuloskaan oli julkaistu, kuoli. Hänen tilalleen tuli vaali-

piirimme kansanedustajaksi тов. Taneli Typpö. Muina vaalipiirimme edustajina ovat nykyisessä eduskunnassa toverit O. Reinikainen, J. F. Aalto, Anni Haverinen ja M. Paasivuori. Presidentin vaalit, josta lähempi selostus kuuluu seuraavaan toimintakertomukseen, olivat vaalipiirissämme laimeat.

Työväestön osallistuminen kunnalliseen toimintaan on piirissämme ollut kohtalaisen vilkasta. Tosin viimeisinä vuosina toimitetut kunnallisvaalit ovat olleet laimeat, jopa niin, että m.m. v. 1922 kunnallisvaaleissa sos.-dem. työväestön edustus muutamissa kunnissa aleni. Valtuutettujen paikkoja menetettiin silloin 7 kunnassa 1, 2 kunnassa 3 ja 1 kunnassa 2 paikkaa. Suurimpana syynä tähän oli vaaliväsymys, johtuen samana vuonna toimitetuista eduskuntavaaleista sekä riittävään agitatioonin tarvittavien varojen puutteesta. Vv. 1923—24 toimitetuissa kunnallisvaaleissa asema vähän parantui, vaikka vaaleihin osanotto oli vieläkin laimeata. V. 1923 vallattiin eri kunnissa yhteensä 65 valtuutetun paikkaa sos.-dem. työväelle. Eri puolueina ovat kommunistiset työläiset ottaneet osaa kunnallisvaaleihin ainakin 4 kunnassa. Vaaliliitossa kommunistien kanssa ovat sos.-dem. työläiset vaaleihin osallistuneet yhdessä kunnassa. Piirimme 7 kunnassa ei ole yhtään työväestön edustajaa.

Paitsi vaalitoimintaa, muuten on kunnallinen toiminta tullut sosialidemokraattiselle työväestölle yhä mielenkiintoisemmaksi. Sitä osoittaa kunnallisten kysymysten yhä lisääntyvä käsittely järjestöissä sekä suuri harrastus päästä kunnallisista asioista selville.

Valistus- ja agitatioonityötä on piirissämme harjoitettu piirikokouksissa tehtyjen suunnitelmien mukaan huentojen, käytännöllisen opastuksen, kertapuheiden ja muun järjestelytyön muodossa. Vakavaan ja syvällisempään valistustyöhön on kiinnitetty erikoista huomiota. Varsinkin kunnallisen vaikutusvallan lisääntyessä on kunnallisista kysymyksistä tietojen saantia koetettu helpoittaa.

Tätä silmälläpitäen on järjestetty luento- ja opastuskursseja. Näitä kursseja, joista suuri osa on ollut kunnalliskursseja, on järjestetty 24 eri paikassa. Kursseilla on ollut 376 luento- ja 234 opastustuntia. Kertapuhelta on pidetty 516, tilattuja puhelta täytetty 133 ja kirjoitettuja puheita esitetty 38, yhteensä noin 78,650 kuulijalle. Käytännöllistä opetusta on annettu kirjanpidossa, pöytäkirjain valmis- tuksessa, kokouksien pidossa, puhetalon opetuksessa, sanomalehti- kirjeenvaihdossa ja käytännöllisissä järjestötehtävissä. Luennoitu on taloustieteestä ja yhteiskunnallista elämää käsittelevistä aineista, nuorisoliikkeestä sekä kunnallisilla kursseilla pääasiassa kunnallis- laeista, verotuslaeista, kiinteistöpolitiikasta, asuntokysymyksestä y.m. Osanottajia on kursseilla ollut keskimäärin 20 henkeä.

Varojen hankkimista varten valistustyöhön järjestettiin piirin arpajaiset, joista olikin hyvä tulos. Arpajaisten voittovaroista päätti piirikokous myöntää Kymin Työväenopistolle 1,000 mk. avustuksena.

Keskustelun alaisena oli piirissä yhdistää vaalipiirimme Itäisen vaalipiirin kanssa yhteiseksi valistuspiiriksi, mutta tämä ajatus ei toteutunut.

Kommunistisesta solutoiminnasta ovat piirimme työväenyhdistykset miltei vapaita. Joissakin paikoissa ilmenee tosin vielä kommunistisia hajoitusilmiöitä, mutta toiminnalle ei niistä enään ole ollut sarottavaa haittaa. Piirimme järjestöt ovat kaikkialla siinä suhteessa selvillä vesillä. Edelliselle puoluekokoukselle tehdyssä toimintaselostuksessa mainituista eronneista yhdistyksistä on kaksi jälleen liittynyt sos.-dem. puolueeseen.

Kommunistisen ryhmän karkoituksen jälkeen eduskunnasta, heräsi sos.-dem. työväestön keskuudessa piirissämme vaaliliittoajatus kommunistien kanssa v. 1924 toimitetuissa eduskuntavaaleissa, mutta ei se saanut riittävää kannatusta.

Kieltolakitilanne on piirissämme epätoivoinen. Momen työväenyhdistyksen toiminta kärsii varsinkin rannikoilla juuri siitä. Piiri-toimikunnan taholta on kuitenkin tässäkin koetettu tehdä, mitä vain on voitu. Varsinkin piirin toimitsijat ja luennoitsijat ovat puheissaan ja järjestelymatkoillaan työskennelleet kieltolain hyväksi. Edellinen piirisihteri kuului m.m. paikalliseen raittiuspiiritoimikuntaan. Lisäksi on vaikutettu leväperäisiin viranomaisiin.

Toimintansa lopettaneiden työväenyhdistyksien omaisuuksien puolueen huostaan ottamisessa ja pesien selvittelyssä on piiritoimikunnalla ollut paljon vaivaa. Varsinkin näiltä yhdistyksiltä jääneiden työväentalojen jatkuva huoltaminen pitkien matkojen päästä on hankalaa. Tilanne on erikoinen vielä siitä syystä, että talojen arvo, varsinkin kannaksella, on laskenut niin huomattavasti, ettei niitä voida edes suuretta vahingotta puolueen toimesta myydä. Niitä täytyy pitää puolueen huostaan otettuina omaisuuksina toistaiseksi, vaikka niistä koituu suoranaista tappiota. Piirin toimintakertomuksista poimittujen numeroiden perusteella on puolueen huostaan saatu entisiltä toimitsijoilta sekä suojeluskunnilta y.m. toimintansa lopettaneiden työväenyhdistyksien peruja rahassa 4,002:60, velkakirjoilla 13,888:90. Näiden lisäksi ainakin 6 työväentaloa, pöytä-, tili-, näytelmä- ja kirjastokirjoja y.m. omaisuutta.

Piirimme puoluelehdet ovat tällä toiminta-ajalla joutuneet erikoisen huomion esineeksi porvariston taholta. Sitä osoittaa se, että lehtiä vastaan on nostettu lukuisasti poliittisia painokanteita. Huomattavimpia niistä on ollut »Kansan Työtä» vastaan nostettu juttu sotasalaisuuksien paljastamisesta, johon juttuun yhdistettiin kolme

muuta, lehteä vastaan nostettua painokannejuttua armeijan kunnianloukkauksesta. Tästä juttusikermästä sai lehden vastaava toimittaja, maisteri Urho Räsänen istua linnassa 14 kk., josta yksistään tutkintovankeudessa 10 kk. Jutussa riideltiin korkeimpaa oikeutta myöten. Kanteet on nostettu oikeusministerin määräyksestä. Niinkään nostettiin painokannejuttu eräästä v. 1924 julkaistusta kirjoituksesta, jossa silloisen sisäministerin kunnan oikeuslaitokset katsoivat tulleen loukatuksi. Tästä jutusta tuomittiin lehden vastaava toimittaja 1,500 markan sakkoon. Yhteensä on lehteä vastaan nostettu 16 poliittista ja 3 yksityisluontoista painokannetta. Näistä ja edellisellä toimintakaudella alulle pannaista jutuista on lehdelle tuomittu 35 kk. vankeutta, 9,060 mk. rahasakkoa ja 2,600 mk. oikeuskuluja. Painokanteita aiheuttaneissa kirjoituksissa on käsitelty ohranalaitosta, niissä tapahtuneita pahoinpitelyjä, suojeluskuntalaisten rötöstelyjä, Hämeenlinnan hautapatsasjuttua, vaaliasioita, eduskuntakeskusteluja y.m.

•Eteempään-lehteä vastaan on nostettu 5 painokannetta. Näistä yksi raukesi ja toisista tuomittiin lehti yhteensä 6,769 markan rahasakkoon ja maksamaan oikeuskuluja 1,839 mk. Huomattavin oli ohranapäällikkö Aallonheimon nostama painokannejuttu kirjoituksesta, jossa käsiteltiin Kotkan ohranalaitoksessa tapahtuneeksi väitettyä pahoinpitelyä. Tästä jutusta aiheutui lehdelle kuluja 3,639 mk.

Valtiollisia vankeja on vielä piirimmekin alueelta porvariston sammumattoman kostonhimon uhreina muutamia. Piirin taholta on vapaiksi päässeitä vankeja avustettu pienemmillä rahasummilla.

Piiritoimikuntaan ovat toimintakaudella kuuluneet: O. Reinikainen, H. Manner, J. E. Savenius, A. Nyrkkö, J. Laakso, A. Hänninen, J. Pyy, J. Lonkainen, J. Hätälä, K. Seppälä, Sofia Nyrkkö, V. Kokkonen, S. Kokkonen, J. Huotari, Anni Rinne, E. Lähde, J. Vuoristo ja J. F. Aalto. Sos.-dem. työväestön luottamusta väärin käyttänyt J. Laakso erotettiin piiritoimikunnan jäsenyydestä.

Piirin toimitsijoina ovat olleet Anni Haverinen, hoitaen piirisihteerin, kanslistin ja rahastonhoitajan tointa, A. Hautamäki, Kr. Lumijärvi ja rova Hildur Haarala.

Tiliasema 31. 12. 1924.

•Voitto- ja Tappiotili.

Voitoksi:

Piiriverojen tili	29,990: 50
Vaalirahaston tili	2,816: 95
Ylimääräisten verojen tili	158: —

Siirto 32.965 45

	siirto	32,965: 45
Luentorahojen tili	.....	309: —
Ilmatulojen tili	.....	2,303: 50
Korkotili	.....	265: 37
Puoluetoimikunnan tili	.....	8,462: 92
Arpajaisten tili	.....	30,951: 70
	Yhteensä Smk.	75,257: 94

Tappioksi:

Palkkatili	.....	32,079: —
Matkakulujen tili	.....	7,878: 50
Kulunkitilj	.....	9,536: 85
Painotöiden tili	.....	1,212: 25
Sekalaisten tili	.....	1,575: 75
Irtaimiston tili, 15 %:n poisto	.....	1,095: —
Puhdas voitto	.....	21,880: 59
	Yhteensä Smk.	75,257: 94

Tasaustili:

Varat:

Rahaa kassassa	.....	763: 21
Rahaa pankissa	.....	3,993: 70
Viipurin l. It. vaalip. sd. piirit. velka....	.....	4,000: —
Tienhaaran t.y:n velka	.....	1,000: —
Saatavia sos.-dem. puoluetoimikunnalta	.....	3,922: 11
Irtaimistoa	.....	5,671: 25
	Yhteensä Smk.	19,350: 27

Velat:

Popinniemen t.y:n laina	.....	3,200: —
Maksamattomia puolueveroja	.....	1,309: 20
Maksamattomia ylim. veroja	.....	2,144: 50
Avustusvaroja	.....	1,221: 32
Pesänselvitysvaroja	.....	3,087: 29
Puhdas omaisuus	.....	8,387: 96
	Yhteensä Smk.	19,350: 27

Viipurissa, 12 p:nä marraskuuta 1925.

VIIPURIN L. LÄNT. VAALIP. SOS.-DEM. PIIRITOIMIKUNTA.
T. Lindman.

Viiipurin I. Itäisen Vaalipiirin Sos.-dem. piirijärjestön toiminta 15. 4. 1922—15. 7. 25.

Toiminta 1. 4. 1922—31. 3. 1923. Vaalipiiritoimikuntaan ovat kuuluneet Matti Lappeteläinen, Adolf Huttunen, Pekka Inkinen, Sakari Nenonen, E. Makkonen ja A. Julkunen vakinaisina sekä varalla E. Ovaska, P. Nevalainen ja H. Savolainen.

Kokouksia on toimikunta pitänyt 13, joissa pöytäkirjaan on merkitty 96 pykälää.

Piiritoimikunnan virkailijoina ovat toimineet: puheenjohtajana Matti Lappeteläinen, varapuheenjohtajana Pekka Inkinen. Piirisihteerinä 1 päivään syyskuuta Janne Korhonen ja hänen jouduttuaan eduskuntaan, 1 p:stä syyskuuta edelleen J. E. Savenius. Kanslistina ja rahastonhoitajana toimi 1 p:ään lokak. neiti Aili Koski, jolloin kanslistin toimi lakkautettiin ja rahastonhoito siirtyi piirishteerille. Piirikokouksen valitsemina ovat valmistusvaliokuntaan kuuluneet M. Lappeteläinen, P. Inkinen, S. Nenonen ja H. Savolainen.

Tilintarkastajina ovat olleet J. E. Kyröläinen ja Hilja Kuusela.

Piirin edustajana puolueneuvostossa on ollut Aug. Julkunen.

Puoluekokouksessa 31. 3—4. 4. 1922 olivat piirimme edustajina Matti Hentilä, Muisto Ilomäki, Kaisu Korhonen, Juho Kuittinen, Pekka Nevalainen, Pekka Kuntsi, Paavo Kurvinen, Matti Lappeteläinen, Jussi Lonkainen, Armas Paasonen, Mikko Suokas ja Yrjö Welling.

Eduskuntavaaleissa 1 ja 2 p:nä heinäk. oli vaalitsijayhdistyksiä perustettu 10 ja sai sosialidemokraattinen vaaliliitto 12,701 ääntä, tullen valituksi Juho Korhonen, Jussi Rapo ja Yrjö Welling. Edellisissä vaaleissa 1919 oli vaalipiirimme sosialidemokraattinen vaaliliitto saanut ääniä 16,661, tullen 4 edustajaa valituksi. Vaalitappiomme johtui kommunistien hajoitustyöstä, joilla oli oma vaaliliittonsa, saaden 3,259 ääntä, jotka kaikki menivät hukkaan, kun ei yhtään edustajaa heiltä tullut valituksi. Suurena syynä vaalitappioomme täytyy pitää suuntataistelun aikaansaamaa hajaannusta ja yleistä herpaannusta vallankin vähemmän kehittyneissä seuduissa joukoisamme.

Vaalagitatsionia käytiin sekä sanomalehdistön että vaalipuhujien kautta, sikäli kuin piirin heikot rahavarat sallivat. Vaalipuhujina piirin palveluksessa olivat Yrjö Welling ja Mikko Suokas, pitäen edellinen puhelta 47 ja Suokas 32 paikassa. Piirisihteerit Korhonen puhui 20 paikassa. Piiritoimikunnan kustannuksella vielä pitivät vaalipuheita Anna Haapasalo 16, Pekka Tonteri 13, Jussi Rapo 10 ja Jussi Lonkainen 7 paikassa. Sitäpaitsi kustansi Puolue-toimikunta

seuraavien puhujien matkat: O. Reinikainen 6, Ida Aalle-Teljo 10, J. F. Aalto 5 ja J. E. Janatuinen pitäen puheita 13 paikassa. Yhteensä on vaalipuheita pidetty 214 paikassa 13,800 kuulijalle.

Kunnallisvaaleihin otti työväki osaa piirissämme omilla listoillaan 27 kunnassa, saaden 2 kunnassa nim. Harlussa, enemmistön, vallaten 21 paikasta 11 ja Korpiselän kunnassa saaden 4 paikkaa, porvarien saadessa 2. Harlussa vaalit toimitettiin ensi kerran. Soanlahden kunnassa sai työväki yhtä monta paikkaa kuin porvaritkin, nim. 3. Muissa kunnissa, missä vaaleihin itsenäisenä työväki otti osaa, saatiin 1—7 paikkaan valtuustoissa. Seuraavissa kunnissa ei työväellä ollut omaa listaa ollenkaan: Heinjoella, Rautjärvellä, Suojärvellä, Kaukolassa, Uukuniemellä ja Valkjärvellä. Kommunistit ottivat osaa yhteisillä listoilla tai ollen vaaliliitossa sos.-dem. ainesten kanssa, esiintymättä itsenäisesti missään. Yleensä oli työväen osanotto kunnallisiin vaaleihin laimeata ja siitä johtuikin, että porvaristo säilytti asemansa, jonka se aikaisemmin oli vallannut. Kun tilasto vuoden 1921 kunnallisvaaleista puuttuu, ei voida verrata, kykenikö työväki missä paikoin ja missä määrin valtaamaan paikkoja.

Kunnallisvaalien edellä oli Ruokolahden kunnallisjärjestön kustannuksella mainitussa kunnassa kuukauden ajan vaalipuhujana Mikko Suokas. Samoin Kurkijoen kunnallisjärjestön kustannuksella 2 viikon ajan mainitun kunnan alueella Anni Rinne sekä sama viikon ajan Antrean kunnan alueella, mainitun kunnallisjärjestön kustantamana.

Puolueasiain tila. Suuntariitain johdosta ei piirimme järjestöissä ole kertomiskauden aikana huomattavimpia muutoksia tapahtunut. Yhdistyksien suuri enemmistö, joka edellisten vuosien aikana vallinneen kiihkeän kommunistien hajotustyön jälkeen jäi sosialidemokraattiseksi, on edelleen sellaisena pysynyt. Pari vuotta riippumattomana ollut Alhon t.y. on kuluvan vuoden alusta päättänyt vuosikokouksessaan ruveta maksamaan veroja sos.-dem. puolueelle. Toiminnassa olevia järjestöjä oli vuoden vaihteessa 72, joiden yhteinen jäsenmäärä oli 2,073, joista 1,554 miestä ja 519 naista. Jäsenmäärä on edellisestä vuodesta laskenut 455 jäsenellä, joka johtui siitä, että suuntariitojen johdosta osa jäsenistöä jättäytyi syrjään. Suojärven, Metsäpirtin, Rautjärven, Uukuniemen ja Valkjärven kunnissa ei ole yhtään yhdistystä vielä toiminnassa.

Vuoden 1922 aikana oli piirijärjestöllä tuloja kaikkiaan 45,690: 95, josta piiriverona 15,544: —. Menoja oli samaan aikaan kaikkiaan 39,897: 44, josta palkkoihin käytetty 19,350: —. Säästö 5,783: 51. Piirin velat olivat vuoden aikana lisääntyneet 34,729: 80, ollen vuoden lopussa 51,289: 58.

Toiminta 1. 4. 23—31. 3. 24. Vaalipiiritoimikuntaan ovat kuulu-

neet kertomiskautena Otto Koski, Aug. Julkunen, Pekka Inkinen, Matti Lappeteläinen, Adolf Huttunen, Erkki Ovaska ja Juho Kulttinen. Kokouksia on toimikunta pitänyt 10, joista merkitty pöytäkirjaan 76 pykälää.

Piiritoimikunnan virkailijoina ovat toimineet: puheenjohtajana Matti Lappeteläinen, varalta Pekka Inkinen. Piirisihteerinä maaliskuun 1 päivään J. E. Savenius ja 1 p:stä maaliskuuta alkaen Mikko Suokas edelleen. Rahastonhoitajana on marraskuun 1 päivään ollut J. E. Savenius ja senjälkeen P. Inkinen. Kanslistina on toiminut koko ajan Venla Luja.

Tilintarkastajina ovat olleet piirikokouksen valitsemina J. E. Kyröläinen ja A. Pulkkinen.

Piirin edustajana puolueuuevostossa on ollut Aug. Julkunen Tainionkoskelta. Sitäpaitsi oli piiritoimikuntaa edustamassa keväällä pidetyssä puolueuuevoston kokouksessa J. E. Savenius ja syksyllä Arvi Hautamäki.

Kunnallisvaaleihin otti työväki osaa piirissämme omilla listoillaan 27 kunnassa samoin kuin edellisissä vaaleissakin, saaden pysytetyksi voimasuhteet ennallaan, paitsi Ruokolahdella voittaen 1 paikan, samoin voittaen Harlussa, Sortavalan maalaiskunnassa ja Impilahdella 1 paikan kussakin ja menettäen 1 paikan Korpselän kunnassa, jossa työväestöllä oli tähän asti ollut enemmistö. Kun asianomaisilta keskuslautakunnilta ei ole vaalituloksia voitu saada, ei mitään vertailua valtiollisten ja kunnallisten äänestäjäjoukkojen suhteista piirissä voi tehdä.

Piiritoimikunnan toimesta toimitettiin kunnallisvaaleja varten erikoinen vaalijulistus, jota puolueosastot saivat vähäisestä maksusta tilata ja jota taloudellisesti heikoille järjestöille jaettiin maksutta. Piirilehtiä »Kansan Työtä« ja »Kansan Voimaa« levitettiin järjestöjen kustannuksella ja piiritoimikunnan kustantamana myös kunnallisvaalien edellä. Piiritoimikunnan järjestämänä oli kunnallisvaalien edellä vaalipuhujana 2 viikon ajan Ruskealan kunnan alueella ja samoin Ruokolahden Hiitolan kuntien alueella Samuli Tervo.

Valistustyötä piirissä on harjoitettu pitempien ja lyhempien luento- ja opastuskurssien muodossa ja kertapuheina. Luentoja on pidetty yht. 73 tuntia 3,649 kuulijalle. Opastustunteja on ollut 23, joilla osanottajia yht. 184. Tilapäispuheita on pidetty 69 paikassa, 3,823 kuulijalle. Tilapäispuhujina ovat esiintyneet, paitsi piirin toimitsijalta, Jussi Lonkainen, E. Lähde, Anni Rinne, Mikko Suokas, Yrjö Welling, Samuli Tervo, Mikko Ampuja, Janne Korhonen, Juho Kulttinen, Mulsto Ilomäki, Oskar Reinikainen ja Erkki Luja.

Työväen Sivistysliiton alaisia opintokerhoja on piirin alueella ollut kertomuskauden aikana toiminnassa 9 kerhoa, joista 3 oli itsenäistä ja 6 järjestöjen alaisia.

Puolueasiain tila. Vuoden aikana on usea järjestö, joka suunta-riitain johdosta oli jäänyt riippumattomaksi, liittynyt uudestaan puolueeseen ja ruvennut maksamaan veronsa sos.-dem. puolueelle. Toimintansa ovat lopettaneet vuoden aikana seuraavat järjestöt: Leppäsyvän, Kellomäen, Kaalamon, Tulolansaaren ja Saarivaaran työväenyhdistykset, jotka kansalaissodan jälkeen olivat olleet heikossa toiminnassa, mutta voimien puutteessa oli toiminta täytynyt lopettaa. Saarivaaran t.y. on yhdistynyt Rytyn t.y:n kanssa yhteen toimintaan ja omaisuus yhdistetty. Suojärven Suvilahteen on perustettu uusi yhdistys, joka alkoi toimintansa 1 p:stä lokakuuta, samoin Metsäpirtin kuntaan herätetty kansalaissodan aikana nukkunut yhdistys. Toiminnassa olevia järjestöjä oli vuoden vaihteessa 80, joiden jäsenmäärä oli yht. 1,283, joista miehiä 973 ja naisia 310. Edellisestä vuodesta oli jäsenmäärä vähentynyt huomattavasti, ollen vähennys 790. Syynä jäsenmäärän vähennykseen on pidettävä yleistä lamaannusta, joka järjestötoiminnassa näyttää vallitsevan.

Vuoden 1923 aikana on piirijärjestöllä ollut tuloja kaikkiaan 77,597: 32, josta piiriverona tullut 21,994: 75. Menoja on ollut samaan aikaan kaikkiaan 74,608: 27, josta palkkoihin käytetty 37,057: 45. Piirijärjestön velat olivat 31.12.1923 yht. 73,057: 45 ja olivat vuoden aikana lisääntyneet 21,767: 65. Velkojen maksamiseen y.m. menoihin oli haettu vuoden ajaksi lupaa arpajaisille ja saatukin, mutta joita ei keritty kuluneen vuoden aikana toimittaa, siirtyen ne seuraavalle vuodelle toimitettavaksi.

Toiminta 1.4.24—1.4.25. Piiritoimikuntaan ovat kuluneet Aug. Julkunen, Otto Koski, Adolf Huttunen, Juho Kuittinen, Tommi Jyrkinen, Kusti Kaija ja Pekka Inkinen vakinaisina, varalta Sakari Nenonen, Erkki Makkonen ja Erkki Ovaska. Kokouksia on toimikunta pitänyt 13 kertaa, joissa pöytäkirjaan merkitty 136 pykälää.

Piiritoimikunnan virkailijoina ovat olleet: puheenjohtajana Adolf Huttunen, varalta Aug. Julkunen. Piirisihteerinä on toiminut M. Suokas. Kanslistina toimi 10 päivään heinäkuuta Venla Luja ja rahastonhoitajana Pekka Inkinen. 1 p:stä marraskuuta kanslistin ja rahastonhoitajan toimi yhdistettiin, johon valittiin Pekka Inkinen.

Tilintarkastajina ovat toimineet J. E. Kyröläinen ja A. Pulkkinen sekä piiritoimikunnan valitsemina tilientarkkailijoina S. Nenonen ja T. Jyrkinen.

Piirin edustajana puolueuuevostossa on ollut edelleen Aug. Jul-

kunen Tainionkoskelta ja on puolueuuvosto kertoinuskauden aikana kokoontunut 2 kertaa.

Kunnallisvaaleihin otti työväki omilla Hstoillaan osaa 26 kunnassa, säilyttäen enimmäkseen entiset voimasuhteet; ainoastaan Sakolan, Metsäpirtin, Sulstamon ja Helhojen kunnissa voittaen 1 paikan kussakin. Soanlahden, Ruskealan ja Ruokolahden kunnissa taas menetettiin 1 paikka porvareille, syynä tavattoman laimea osanotto vaaleihin työväestön puolelta. Lahdenpohjan Kauppalan kunnallisvaaleissa, jotka maimitun kauppalan muodostumisen jälkeen olivat ensikerran, voitti yhdistynyt työväki enemmistön valtuustossa. Syynä paikkojen menetykseen oli laimeus osanottoon työväestön puolelta, niissä kunnissa missä paikkoja menetettiin.

Kunnallisvaalagitatsioni. Piiritoimikunnan toimesta painatettiin kunnallisvaaleja varten vaalilehtisiä, joita levitettiin piirin alueella 5,000 kpl. Samoin levitettiin järjestöjen kustannuksella huomattava määrä piirin sanomalehtiä »Kansan Työtä» ja »Kansan Voimaa». Kunnallisvaalipuhujia ei sensijaan ollut piiritoimikunnan kautta tilattu ja järjestetty, minkä vuoksi ainoastaan paikalliset voimat pitivät kunnallisvaalipuheita.

Huhtikuun 1 ja 2 päivänä toimitettuja eduskuntavaaleja varten oli perustettu valitsijayhdistyksiä 10, joissa oli ehdokkaita yht. 15 puolueäänestyksessä enimmän ääniä saaneista. Listoista jäi »viliksi», s.o. ulkopuolelle vaaliliiton 1 lista, jolle sentään vaaleissa ei mennyt kuin 53 ääntä ja joka ei sanottavammin äänimääräämme vaikuttanut. Vaaleissa kohosi äänimäärämme edellisistä vaaleista 2,767, saaden vaaliliittomme 15,468 ääntä, jonka johdosta voitimme yhden edustajapaikan lisää. Valituiksi tulivat: Yrjö Welling, Jussi Rapo, Johan Helo ja Jussi Lonkainen.

Vaalagitatsionia käytiin vaalipuhe-tilaisuuksien ja sanomalehdistön kautta. Vaalipuhujina olivat: Yrjö Welling, Jussi Lonkainen, Johan Helo, Mikko Suokas, Jussi Rapo, Juho Kuitinen, J. F. Aalto, Erkki Luja ja Eero A. Pulli, pitäen puheita 129 paikassa. Piirilehtien »Kansan Työn» ja »Kansan Voiman» levitykseen otti puoluetoimikunta osaa, kustantaen edellistä 5,000 ja viimeksimainittua 2,500 markan edestä. Lehtiä levitettiin pääasiassa sellaisille seuduille, joihin ei puolueemme sanomalehdistöä tule.

Valistustyötä on vuoden kuluessa tehty vähän, kun piirin toimitsijavoimat olivat enimmäkseen kiinnitetty toimitettavien arpajais-ten tehtäviin ja suuri osa vuotta oltiin ilman kanslistia, yhden toimitsijan nojassa. Luentoja on pidetty yht. 34 tuntia 1566 kuulijalle. Opastuskursseja toimeenpantiin 4 paikassa 94 tuntia, ollen kursseilla osanottajia 53. Luennoissa saatiin avustusta Työväen Sivistysliitolta.

Yllämainittujen luentojen lisäksi oli piiritoimikunnan toimesta järjestetty Työväen Sivistysliiton luennoita Rva Hilja Pärssiselle 14 luentoa marras—jouluk. aikana, joissa oli kuulijoita 1064, ja tohtori Jaakko Pärssiselle 9 luentoa samoihin aikoihin, joissa kuulijoita oli 612. Sos.-dem. Naisliiton luennoitsija Anni Rinne luennoi piirissämme syyskuun aikana 20 paikassa 820 kuulijalle.

Työväen Sivistysliiton alaisia opintokerhoja on piirimme alueella vuoden 1924 aikana ollut toiminnassa 11, joissa toiminta jaettu 18 ryhmään.

Puolueasiain tila. Entisiä yhd. on kertomuskauden ajalla herätetty toimintaan, Sortanlahden, Sakkolan kk., Kiviniemen-Röykkölän työväenyhdistykset ja uusia perustettu Jaakkiman, Sorolan ja Terijoen Tyrisevän sekä Parikkalan Lamminkylän työväenyhdistykset. Yhteensä oli vuoden vaihteessa toiminnassa olevia yhd. 86, joissa jäseniä vuoden vaihteessa tilityksen mukaan yht. 1,301, joista miehiä 960 ja naisia 341. Jäsenmäärä oli vuoden kuluessa noussut ainoastaan 9, mutta uusien yhd. jäsenmäärä ei ole tähän lukuun otettu, kun eivät vielä ole verojaan tilittäneet. Jäsenmäärässä onkin havaittavissa hiljaista nousua, joten lamaannuskausi näyttää olevan sivuutettu. Samaten on puoluekanta järjestöissä vakiintunut yhä selvemmin sosiaalidemokraattiseksi.

Vuoden 1924 aikana on piirijärjestöllä ollut tuloja kaikkiaan 72,730: 01, josta piiriverona 23,212: 56 ja arpajaistulona 16,345: 80. Menoja on samaan aikaan ollut kaikkiaan 71,986: 85, joista palkkoihin ja matkakuluihin 41,373: —. Piirin menoja huomattavasti lisäsivät eduskuntavaalit, joihin puhujien palkkoina ja matkakuluna meni jo huomattava erä. Piirijärjestön velat olivat 31.12.24. 57,160: 41, joten ne olivat vähentyneet 15,897: 04.

Presidentin valitsijamiesvaaleihin, jotka toimitettiin tammikuun 15 ja 16 p:nä oli perustettu valitsijayhdistyksiä sama määrä kuin eduskuntavaaleissakin edellisenä vuotena ja käsittivät listat samat alueet. Ehdokkaiksi listoille oli asetettu 20 viimeisessä puolueäänestyksessä enimmän ääniä saanutta ehdokasta. Vaaleihin osanotto oli laimeata, saaden vaaliliittomme yht. 9,657 ääntä, joten äänimäärämme laski eduskuntavaaleista 5,811 äänellä. Valitsijamieheksi tulivat valituiksi Yrjö Velling, Johan Helo, Jussi Lonkainen, Jussi Rapo ja Mikko Suokas.

Vaaliagitatsionia käytiin valitsijamiesvaaleissa enimmäkseen sanomalehdistön kautta. Vaalipuheita pidettiin 29 paikassa, ollen puhujina Yrjö Velling, Mikko Suokas, Johan Helo, Jussi Lonkainen, Juho Kuittinen, Jussi Rapo ja Alpo Mattila.

Piirissä on toiminnassa olevia yhd. heinäkuun 1 p:nä 1925 yht. 89, joiden jäsenmäärästä ei ole tietoa, kun verotilitykset eivät ole saapuneet. Kumminkin näyttää sikäli kuin tilityksiä saapuu, jäsenmäärä hitaasti nousevan. Samaten piirin taloudellinen tila on parempaan päin, ollen velkakuorma myös vähentynyt. Kaikki tämä on saatu äärimmäisellä supistamisella kaikissa suhteissa ollen piirin toimitsijoina yksi henkilö ainoastaan, joten ei sikäli kuin tarvitseisi ehdi järjestön toimintaa piirin alueella seurata ja ohjata.

Antreassa 20 päivänä elokuuta 1925.

VIIPURIN L. IT. VAALIPiIRIN SOS.-DEM. PiIRITOIMIKUNTA.

M. S u o k a s.

**Mikkelin läänin sos.-dem. Vaalipiirijärjestön toiminta
1.1.22.—31.7.1925.**

Otsikossa mainitulla ajalla on puolue toiminta vaalipiirissämme ollut yleensä hiljaista ja osoittanut laskevaa suuntaa, kuten seuraavat tiedot osoittavat:

Puolueasiain tilasta mainittakoon seuraavaa: Puolue-osastoja oli 31.12.1922. 172 ja jäsenluku 2,653; 31.12.1923. puolueosastoja 131, jäsenmäärä 2,259; 31.12.1924. puolueosastoja 120, jäsenmäärä 2,119. Osastojen luettelossa on sellaisiakin yhdistyksiä, jotka eivät ole viimeisiltä neljänneksiltä verojaan maksaneet, mutta joita myöskään ei ole vielä lakkautettu.

Vallistustyö. V. 1922, jolloin toimitettiin eduskuntavaalit, pidettiin piiritoimikunnan toimesta 210 vaalipuhetta noin 10,160 kuulijalle ja puolueosastojen toimesta 57 puhetta 3,060 kuulijalle. Juhlissa ja erikoisissa luentotilaisuuksissa pidettiin 59 puhetta tai esitelmää. Sitäpaitsi järjestettiin kahdet luentokurssit, joilla esitettiin kummallakin 5 luentoa kunnallisista asioista.

V. 1923 pidettiin piiritoimikunnan toimesta tilapäisiä puheita 39. Kerimäelle järjestettiin 5-päiväiset luento- ja opastuskurssit.

V. 1924 pidettiin piiritoimikunnan toimesta 162 vaalipuhetta noin 10,000 kuulijalle. Tilapäisiä puheita juhlissa y.m. pidettiin 39. Luentoja, joihin Työväen Sivistysliitto kustansi luennoitsijat, pidettiin Auttolassa, Mikkelissä ja Sysmässä.

Kuluvan vuoden aikana on pidetty 40 tilapäispuhetta eri tilaisuuksissa. Opintokerhoja on piirissä toiminnassa ainoastaan muutamilla paikkakunnilla eikä niiden toiminnasta ole piiritoimikunnalla tarkempia tietoja. Kunnallisvaalien edellä on annettu yleisölle erinäisiä julistuksia ja järjestöille opastusta.

Valtiolliset vaalit. Vuoden 1922 eduskuntavaaleissa annettiin vaalipiirissämme puolueemme ehdokaslistoille 21,799 ääntä. Porvaripuolueet saivat yhteensä 24,769 ääntä ja kommunistit 2,681 ääntä. Sosialidemokraatit voittivat yhden paikan, saaden 7 edustajaa. Porvareille jäi 6 edustajapaikkaa.

Vuoden 1924 vaaleissa saivat puolueemme ehdokaslistat 23,709 ääntä. Porvaripuolueet yhteensä 26,729 ääntä ja kommunistit 1,645 ääntä. Edustajapaikat jäivät entiselleen.

Tasavallan presidentin valitsijamiesten vaaleissa 1925 saivat puolueemme ehdokaslistat 13,513 ääntä ja porvaripuolueiden ehdokaslistat, jotka nyt olivat ensimmäisen kerran vaaliliitossa keskenään, 18,789 ääntä. Puolueemme sai 8 valitsijamiespaikkaa ja porvarit 11.

Kunnalliset vaalit. Vuoden 1922 kunnallisvaaleissa annettiin vaalipiirissämme kunnanvaltuutettujen vaaleissa puolueemme ehdokaslistoille 12,647 ääntä ja porvareiden listoille 14,192 ääntä. Edustajapaikkoja valtuustoissa saivat sosialidemokraatit 111 ja porvarit 130. Edustajapaikoista joutui siis 46 % puolueellemme.

Vuoden 1923 vaaleissa annettiin puolueemme ehdokaslistoille 12,779 ääntä ja porvareiden 16,294. Edustajapaikkoja valtuustoissa saivat sosialidemokraatit 106 eli 39 % ja porvarit 166 eli 61 %.

Vuoden 1924 vaaleista ei ole vielä tarkkaa tilastoa, mutta väheni siinäkin puolueemme äänimäärä ja edustus jonkun verran.

Vertailun vuoksi mainittakoon, että v. 1920 kunnallisvaaleissa sai puolueemme 129 eli 55 % ja porvarit 106 eli 45 % edustajapaikoista. Nykyään on puolueellamme enemmistö 7 kunnanvaltuustossa.

Syynä puolue-elämän hiljaisuuteen ja sen mukaisiin tuloksiin näyttää olevan yleinen innostuksen ja toimintahalun puute. Kommunistinen propaganda ei ole piirissämme tehnyt huomattavampaa haittaa puolueen toiminnalle.

Piiritoimikunnan tiliasema on kunkin vuoden lopussa ollut seuraavanlainen: V. 1922 tuloja 61,603:44, menoja 61,436:65, omaisuus 166:79. V. 1923 tuloja 22,974:47, menoja 22,013:15, omaisuus 961:27. V. 1924 tuloja 58,189:68, menoja 55,885:55, omaisuus 3,313:59.

Piirisihteerinä on koko kertomuskauden ollut A. A. Kannisto. Piiritoimikuntaan ovat kuuluneet koko ajan: Alb. Parkkinen, V. Paa-vilainen, M. Huttunen, Rosa Siiskonen ja J. Talonen sekä eri vuosina Eemeli Mäki, Y. Komu, Osk. Varjus ja Antti Lankinen.

Mikkelissä, elokuun 13 päivänä 1925.

MIKKELIN L. SOS.-DEM. PIIRITOIMIKUNNAN

puolesta: K. H a k a l a.

Kuopion läänin läntisen vaalipiirin sosialidemokraattisen piirijärjestön toiminta huhtik. 1 p:stä 1922 helmäk. 31 päivään 1925.

Kuten tunnettua, on vaalipiirimme yksi niistä piireistä, joissa kommunistinen hajoitustyö on tehnyt suurimmat tuhonsa sosialidemokraattiselle työväenliikkeelle. V. 1919 alkanut hajoitustyö ja siitä aiheutunut yhdistysten eroaminen sosialidemokraattisesta puolueesta jatkui edelleen lähinnä seuraavina kolmena vuotena. V. 1922 muodostaa tässä kuitenkin käännekohdan, sillä viimeinen yhdistyksen eroaminen ja kommunistiseen puolueeseen liittyminen tapahtui elokuulla 1922, jonka jälkeen tällaisia eroamisia ei enää ole tapahtunut. Myöhemmin on kyllä useita yhdistyksiä jäänyt riveistämme pois, mutta se on johtunut muista syistä, tavallisimmin toimintaväsymyksestä ja verojen maksun lakkaamisesta. Väliillisesti tämä väsymys tietenkin näissäkin yhdistyksissä on aiheutunut kommunistien aikaansaamasta toimintahaluttomuudesta, mutta yhdistykset ovat siitä huolimatta loppuunsa saakka pysyneet sosialidemokratian kannalla.

Piirijärjestöömme kuului v. 1922 tasan 30 veronsa maksanutta yhdistystä, ollen yhdistysten lukumäärä sanottuna aikana alimmillaan. Tästä alkaen yhdistysten luku vähitellen kohoaa, sillä siellä täällä eri puolilla piiriä liittyy yhdistys toisensa jälkeen piirijärjestöömme ja muutamia uusia yhdistyksiä perustetaan. Tätä kehitystä on jatkunut aina tähän asti, milloin hitaammassa, milloin nopeammassa tahdissa. Yhdistysten lukumäärän verrattain runsaasta lisääntymisestä huolimatta ei piirijärjestön yleinen jäsenmäärä kuitenkaan ole kohonnut läheskään samassa suhteessa kuin yhdistysten lisääntyminen edellyttäisi. Useimmissa yhdistyksissä on jäsenmäärä vielä entisestään alentunut ja niissäkin yhdistyksissä, joissa jäsenmäärä on hiukan kohonnut, on tämä kohoaminen ollut siksi vähäistä, että se ei ole pystynyt tuntuvammin vaikuttamaan piirijärjestön jäsenmäärän kohoamiseen. Tämä seikka saa selityksensä siitä suurten työläisjoukkojen keskuudessa yleisesti vallitsevasta lamaannuksesta ja toimintahaluttomuudesta, joka on ollut ikävin seuraus kommunistien jatkuvasti harjoittamasta kiivaasta propagandasta sekä sosialidemokratian mustaamisesta ja jota propagandaa oman piiri-lehden, varojen ja puhujavoimien puuttuessa ei piirijärjestöemme tahtoita ole voinut riittävästi hillitä.

Piirijärjestöön kuuluvat yhdistykset ja niiden verotilustysten mukaiset jäsenmäärät kunnittain kunkin vuoden toisen ja neljännen neljänneksen lopussa näkyvät seuraavasta:

K u n t a	1922				1923				1924				1925	
	II		IV		II		IV		II		IV		II	
	yhd	jäs	yhd	jäs	yhd	jäs	yhd	jäs	yhd	jäs	yhd	jäs	yhd	jäs
Kuopio	1	35	1	32	1	32	1	32	1	40	1	40	1	40
Iisalmi.....	5	80	5	70	5	71	3	56	5	67	5	59	5	63
Sonkajärvi	1	15	2	28	2	25	3	40	4	45	4	40	4	26
Hankasalmi	6	128	6	127	6	104	6	92	6	75	6	65	6	66
Leppävirta	9	183	9	183	9	180	9	171	9	156	9	179	10	163
Vesanto.....	2	25	2	25	2	23	2	17	1	10	1	10	1	10
Muuruvesi	1	16	1	16	1	13	1	9	1	16	2	30	2	21
Nilsä	1	13	1	9	1	18	1	12	1	12	1	12	1	14
Konnevesi.....	2	21	2	19	2	67	4	46	4	31	4	26	2	24
Karttula	1	29	1	29	4	18	1	13	1	18	1	18	1	20
Tuusniemi	1	7	—	—	1	—	1	12	2	16	2	14	1	10
Lapinlahti	—	—	—	—	—	65	2	38	1	10	2	18	2	31
Kiuruvesi	—	—	—	—	1	15	1	15	1	14	1	14	1	16
Pielavesi	—	—	—	—	1	10	1	10	1	10	1	10	2	13
Maaninka	—	—	—	—	—	—	—	—	2	55	1	8	2	26
Vieremä.....	—	—	—	—	—	—	—	—	1	8	—	—	—	—
Yhteensä	30	552	30	528	36	641	36	563	41	583	41	543	41	543
Kajaanin alipiiri:														
Kajaani.....	—	—	—	—	—	—	1	25	1	24	1	20	1	19
Puolanka.....	—	—	—	—	1	14	1	14	1	17	1	10	1	—
Sotkamo	—	—	—	—	—	—	2	52	1	22	2	42	2	36
Vuolijoki	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	30	1	—
Yht. Kajaanin p	—	—	—	—	1	14	4	91	3	63	5	102	5	55
Kuopion piiri ..	30	552	30	528	36	641	36	563	41	583	41	543	41	543
Molemmat yht.	30	552	30	528	37	655	40	654	44	646	46	645	46	598

Ylläolevassa sisältyy v. 1925 sarakkeeseen 4 toimivaa yhdistystä, jotka eivät vielä ole suorittaneet sanotun vuoden toisen neljänneksen veroja, joten nykyinen jäsenmäärä voitane otaksua olevan sama kuin v. 1924 lopussa.

Paitsi edellisessä mainittuja puolueosastoja, toimii Kuopion l. länt. vaalipiirin alueella 7 sosialidemokraattista nuoris-osastoa ja 1 sosialidemokraattinen naisosasto, sekä Kajaanin kihlakunnassa 1 nuoris-osasto, jotka kaikki kuuluvat asianomaisiin liittoihinsa, mutta eivät ole varsinaisia puolueosastoja. Samoin on eräitä yhdistyksiä,

jotka ovat tehneet päätöksen piirijärjestöömme liittymisestä sekä kolme kuvana vuotena perustettua uutta yhdistystä, jotka eivät vielä ole lainkaan piiritoimikunnalle veroja tilittäneet ja joita sen vuoksi ei ole otettu edelläolevaan taulukkoon.

Vuoden 1922 alkupuolella ei piirijärjestön palveluksessa ollut yhtään vakinaista toimitsijaa, vaan hoiti piiritoimikunnan jäsen Kalle Ukkonen piirijärjestön raha-asiat ja välttämättömmän kirjeenvaihdon sivutyönänsä. Sanotun vuoden syyskuun 1 p:stä alkaen otettiin sitten, aluksi Puoluetoimikunnan kokonaan palkkaamana ja myöhemmin runsaasti avustamana, piirisihteeriksi metallityöläinen A. Valta, joka on sanottua toimia hoitanut tähän asti vakinaisena toimena, lukuunottamatta v. 1924 alkupuoliskoa, jolloin piirisihteerin toimi jälleen oli pidettävä sivutoimena piirijärjestön vaikean raha-aseman vuoksi. Kun varaa erityisten luennoitsijain ja toimistoapulaisen pitämiseen ei ollut ja kun piirisihteerin ajasta huomattava osa kuluu myöskin toimistotyöhön, niin on piirimme valistustyö tarpeisiin katsoen ollut suhteellisesti vähäistä. Paitsi piirisihteerin matkoillaan pitämiä puheta, on kansanedustaja Armas Paasonen ollut v. 1924 eduskuntavaalien edellä piiritoimikunnan palkkaamana vaahipuhujana 2 ½ kk. ajan sekä v. 1925 Puoluetoimikunnan kustantamana luennoitsijana 2 kk. aikana, josta toisen kuukauden Kajaanin alipiirissä. Puoluesihteerin Taavi Tainio suoritti Puoluetoimikunnan kustannuksella niinkään v. 1924 eduskuntavaalien edellä 2 viikkoa kestäneen puhujamatkan piirissämme. Lisäksi olivat piiritoimikunnan palkkaamina vaahipuhujina Uuno Airisto ja Santeri Saarikivi, edellinen 2 ja jälkimäinen 1 viikon aikana maaliskuulla 1924. Sosialidemokraattisen Raittiusliiton ja Sos.-dem. Työläisnaisliiton yhteisesti kustantamana on Anni Rinne tehnyt 1 kuukauden kestäneen luentomatkan piirissämme v. 1924 lopulla ja Sos.-dem. Työläisnuorisoliiton sihteerin Kalle Kukkonen sekä luennoitsija V. Lumisalo kumpikin 2 viikon aikana, edellinen v. 1923 ja jälkimäinen v. 1924.

Vuoden 1924 huhtikuulla toimeenpantiin Työväen Sivistysliiton opintojohtajakurssit Varkaudessa ja v. 1925 huhtikuulla Kuopiossa. Edelliset kurssit kestivät yhteensä 14 päivää, ollen osanottajia 40, sekä jälkimäiset kurssit 9 päivää, ollen osanottajia 17. Paitsi varsinaista kurssiohjelmaa ja siihen sisältyviä luentoja, pidettiin kurssien yhteydessä luentoja myöskin muulle yleisölle. Osanottajien avustamiseksi myönsi piiritoimikunta Varkauden kurssille 2 kpl. 150 mkn suuruista stipendiä ja Kuopion kurssille 5 kpl. 200 mkn suuruista stipendiä piirijärjestöön kuuluvien yhdistysten jäsenille.

Paitsi edellämainittuja opintojohtajakursseja, on Työväen Sivistysliiton avustamia luentoja tai luentokursseja toimeenpantu vuosina

1924 ja 1925 eri osissa piiriä, kestäen nämä luennot eri paikoissa 1—5 päivää, 2—3 tuntia kunakin iltana. Luennoitsijoina näissä ovat olleet Armas Paasonen ja A. Valta, sekä luentoaineina verotuskysymys, kunnallispolitiikka, asutuskysymys, valtion rahatalous, eduskuntatyö ja opintokerhotoiminta.

Opintokerhoja toimii nykyisin 8 yhdistyksen keskuudessa ja saavat kerhot opiskelutyönsä tueksi valtion avustusta. Opiskeluaineina kerhoissa on etupäässä yleinen historia, sosialismin historia, kunnallistieto, sekä puhe- ja esitystaito.

Kun omaa paikallista piirilehteä ei ole ollut, niin on piirijärjestön tiedonantolehtinä säännöllisesti käytetty Suomen Sosialidemokraattia, Vapaus-lehteä ja Työn Voimaa, sekä viime aikoina myöskin Pohjoian Työmiestä, joita kaikkia on koetettu saada leviämään ja joita kaikkia nykyisin tilataankin eri osissa piiriä. Vapaus-lehdellä on ollut v. 1924 alusta alkaen erityinen sivukonttori Kuopiossa ja lehdessä on julkaistu suppeata Pohjois-Savon uutisosastoa. Asiamiesten ja puolueosastojen ahkerista ponnisteluista huolimatta ei mikään näistä lehdistä erikseen eikä kaikki yhdessä kuitenkaan ole saanut niin runsasta levikkiä kuin oma piirilehti jo nykyisessä tilanteessa ilmeisesti olisi voinut saada, mutta siitä huolimatta nykyinenkin sanomalehtien levikkimäärä on ollut arvokas tekijä piirimme työläisjoukkojen käsitemien selventymisessä.

Kysymys oman piirilehden saamisesta on ollut vireillä koko kyseessäolevan toimintakauden. Vuoden 1924 piirikokouksen päätöksen mukaisesti toimeenpantiin sanotun vuoden kesällä lehteä kustantavan yhtiön osakkeiden koemarkintä yritykseen tarvittavan pääoman saamiseksi. Koemarkintä kuitenkin silloin antoi siksi epäedullisen tuloksen, että mihinkään käytännöllisiin toimenpiteisiin ei sen perusteella vielä voitu ryhtyä.

Suuren kommunistijutun aiheuttaman eduskunnan vajalukuisuuden ja siitä johtuneen eduskunnan hajoituksen jälkeen toimitettiin vaalit v. 1924 alkupuoliskolla. Vaalien tulokset selvästi osoittavat, että sosialidemokratia on piirissämme jälleen elpymässä juuri kommunismin kustannuksella. Tämä siitäkkin huolimatta, että piirijärjestötämme puuttui varoja sekä voimia kunnollisen vaaliagitation järjestämiseen, kun taasen kommunistit ovat harjoittaneet yarsin voimakasta kiihoitusta sekä vaalien edellä että säännöllisesti myöskin vaalien väliajoilla. Koska mainitut vaalien tulokset parhaiten kuvastavat piirissämme tapahtunutta kehitystä, niin rinnastamme seuraavassa sekä sosialidemokraattisen puolueen että kommunistien saamat äänimäärät kunnittain vuosien 1922 ja 1924 eduskuntavaaleissa:

K u n t a	Sosialidemokraatit		Kommunistit	
	1924	1922	1924	1922
Kuopion kaupunki.....	511	279	1,657	1,857
Kuopion maalaiskunta....	236	195	1,259	1,331
Vehmersalmi	48	64	417	335
Karttula.....	293	309	970	1,326
Maaninka	296	190	388	556
Keitele.....	197	114	477	633
Tuusniemi.....	314	81	721	1,079
Konnevesi.....	398	364	265	437
Suonnejoki	134	102	672	764
Iisalmen kaupunki	134	90	194	272
Iisalmen maalaiskunta	757	562	616	1,098
Pielavesi	292	195	1,015	1,268
Leppävirta	1,735	1,119	809	1,220
Hankasalmi	664	700	111	297
Rautalampi.....	222	207	742	957
Vesanto.....	228	138	460	591
Sonkajärvi.....	268	219	361	735
Viereniä	222	163	437	690
Kiuruvesi	400	367	821	1,171
Lapinlahti.....	326	203	623	1,010
Nilsjä	241	176	437	663
Varpaisjärvi	71	67	308	313
Muuruvesi.....	239	113	545	828
Yhteensä	8,424	5,921	14,443	19,439
Josta kaupungeissa	645	369	1,851	2,129
maaseudulla	7,779	5,552	12,592	17,310

Kuluvan vuoden valitsijamiesvaaleissa sai piirissämme sosialidemokraattinen puolue 5,090 ääntä ja kommunistit 6,240. Valitsijamiesvaaleja varten perustettiin yhteensä 11 sos.-dem. valitsijayhdistystä, joista kuitenkin 4 jäi vaaliliiton ulkopuolelle syystä, että viranomaisen päiväys asiamiehen vaalilittihakemuksessa oli aikaisempi kuin vaaliliiton julkilausuman päiväys. Tätä seikkaa ei keskuslautakunta aikaisemmissa vaaleissa pitänyt virheenä, jonkavuoksi sitä ei kyllin ajoissa ryhdytty korjaamaan. Tämä yhdessä yleisesti laimean vaaleihin osanoton kanssa tietenkin jossakin määrin vaikutti haitallisesti puolueemme saavuttamaan äänimäärään, mutta suurin haitta

lienee kuitenkin ollut jo mainittuun laimeuteen johtaneessa vaaliväsymyksessä ja siinä, että erikoisempaa vaaliagitatiota ei piirijärjestöme toimesta harjoitettu.

Edustajiksi v. 1924 eduskuntavaaleissa valittiin piiristämme T. Tainio ja A. Paasonen, sekä valitsijamieheksi v. 1925 vaaleissa A. Salo, H. Reinikainen ja S. Saarikivi.

Vuoden 1923 piirikokouksen päätöksen mukaan toimeenpantiin pajaiset, joissa myytiin 50,000 kpl. 1 mk. hintaisia arpoja. Arpajaiset piirijärjestön valistustyön hyväksi yleiset, koko maata käsittävät arloppuunsaatettiin kuluvan vuoden helmikuun 7—8 päivinä ja oli niistä tuloja 53,576: 35 ja menoja 24,193: 70, joten puhdas tulo oli 29,382: 65.

Piirijärjestön tiliasema eri vuosien tilinpäätöksissä on ollut seuraava: 31.12.22. varat 10,774: 19, velat 20,683: 90, velat yli varojen 9,909: 71; 31.12.23. varat 2,225: 79, velat 3,043: 70, velat yli varojen 817: 91; 31.12.24 varat 4,936: 30, velat 8,533: —, velat yli varojen 3,596: 70.

Piiritoimikuntaan kuuluvat nykyisin Taavi Nuutinen puheenjohtajana ja muina jäseninä Kalle Ukkonen, Aug. Valta vanhempi, Antti Leinonen, Herman Tirkkonen, P. J. Häkkinen ja Matti Soininen, sekä varajäseninä Taavetti Leinonen, Martta Valta ja Aug. Voutilainen.

Piirijärjestön edustajana Puolueneuvostossa on koko toimintakauden ollut varsinaisena jäsenenä Kalle Ukkonen ja varajäsenenä Herman Reinikainen.

Piirikokouksessa v. 1923 päätettiin tehdä esitys Puoluetoimikunnalle sekä Oulun läänin eteläisen vaalipiirin sos.-dem. Piiritoimikunnalle Kajaanin kihlakunnan yhdistämisestä yhdeksi agitatiopiiriksi vaalipiirimme kanssa, koska mainittu alue nykyisten liikennesuhteiden vallitessa on helpommin hoidettavissa Kuopiosta kuin Oulusta käsin. Esitys tulikin sellaisenaan hyväksytyksi. Tämän johdosta ja Puoluetoimikunnan myönnettyä vuosittain erityisen määrärahan Kajaanin kihlakuntaa varten piiritoimikunnan käytettäväksi, on piirisihteri tehnyt useita matkoja sosialidemokraattisen järjestötoiminnan uudelleen herättämiseksi tälle alueelle, jossa kaikki yhdistykset — yhtä lukuunottamatta — olivat eronneet sos.-dem. puolueesta. Näiden matkojen tuloksena on perustettu Kajaanin kaupunkiin sosialidemokraattinen työväenyhdistys, sekä muutamia yhdistyksiä maaseudulla liittynyt puolueeseemme ja näkyvät nämä yhdistykset ja niiden jäsenmäärät edellä esitetystä taulukosta.

Toukokuulla 1924 kutsuttiin Kajaaniin Kainuun sosialidemokraattisten järjestöjen yhteinen kokous, johon kuitenkin ei saapunut maaseutuyhdistyksistä yhtään osanottajaa. Kokouksessa päätettiin pe-

rustaa Kajaanin kihlakuntaa käsittävä sosialidemokraattinen alipiiri-järjestö ja muodostettiin sen paikalliseksi keskuselimeksi alipiiritöimikunta Kajaanin kaupunkiin. Valltuista jäsenistä kuitenkin osa muutti pois paikkakunnalta eikä mainittu alipiiritöimikunta ole koko aikansa sanottavasti mitään toiminut, vaan on kaikki Kainuun piiriä koskevat asiat olleet Kuopion piiritöimikunnan ja Kajaanin sos.-dem. työväenyhdistyksen johtokunnan yhteisesti hoidettava.

KUOPION SOCIALIDEMOKRAATTISEN PIIRITÖIMIKUNNAN

puolesta: A. Valta.

Kuopion l. k. vaalipiirin toiminta 1 p:stä tammikuuta 1922— 31 p:ään lokakuuta 1925.

V. 1922. Alkupuolen toiminta kävi valtiollisen vaalitoiminnan merkeissä. Niinpä vaalivallistustyökin piirissä muodostui verrattain voimakkaaksi. Edustajapaikkoihin nähden piirissämme säilytti puolue entisen asemansa.

Syvempää vallistusta ei myöskään unohdettu. Luento- ja opastuskurssia pidettiin piirin eri puolilla 66 päivänä, yhteensä 351 harjoitustuntia ja 78 luentoa.

Vuoden lopussa oli piirissämme 38 toiminnassa olevaa työväenyhdistystä, joissa täydellisesti veronsa suorittaneita jäseniä yhteensä 2,278.

Piiritöimikuntaan ovat kuuluneet: V. Teräs, A. H. Kaasinen, M. Ryytänen, O. Kortelainen, Anni Vänskä, M. Kortelainen ja H. Hoppo-nen.

Piirintöimijoina ovat olleet, piirisihteerinä Arvi Louhelainen ja piirijärjestäjänä Otto Pensaa.

Piirin edustajana puolueneuvostoon on kuulunut Pekka Kettunen, Rääkkylästä ja varalla Pekka Laine, Polvijärveltä.

Tiliasema 31/12 —1921.

Puhdas omaisuus 2,510: 67

Tiliasema 31/12 —22.

Varat:

Varoja 7,920: 14

Pääomavelkaa 6,821: 48

Smk. 14,741: 62

Velat:

Velkoja	14,741: 62
	<u>Smk. 14,741: 62</u>

V. 1923 oli piirissämme toiminnassa 18 kunnallisjärjestöä; niihin kuului 127 työväenyhdistystä, joissa oli yhteensä 1928 jäsentä.

Valistustyöhön kiinnitettiin tänäkin vuotena erikoista huomiota. Luentoja, puheita ja esitelmiä ovat pitäneet O. Pensas, Anni Pensas, M. Puittinen, A. Louhelainen, R. Itkonen ja A. Koponen, yhteensä 258 puhetta, kuulij. yht. 14,712. Lisäksi oli neljässä eri paikassa 3—4 päiväiset opastuskurssit, joissa 21 luento- ja 52 opastustuntia.

Valistustyötä vaikeuttivat viranomaiset tuntuvasti. Kerran pidätettiin piirisihteerikin 3 vuorokaudeksi. Toisin paikoin ohrana »tutki« ja pelotteli yhdistysten jäseniä. Piiritoimistosta järjestöille lähetettyihin ristosidepostilähetyksiin ilmaantui matkalla sos.-dem. puoluetta häpäiseviä julistuksia, joiden allekirjoittajaksi oli merkitty »Sosialistinen piiritoimikunta«. Oliko tämä viimeksimainittu ohranan vaiko kommunistien työtä, ei ole saatu lopullista selvyyttä.

Nuorison valistustyöhön on piirikokous kiinnittänyt erityistä huomiota, lausuen m.m.: »Nuoriso-osastojen toimintamahdollisuuksia on helpotettava, antamalla vuokratvapautusta tai ainakin osittaista alennusta talojen ja toimintavälineiden käytöstä«.

Päätöstä suurin piirtein on noudatettu ja on se ollut omiansa helpoittamaan piirissämme vaikeasti toteutettavaa työläisnuorison valistustyötä.

Piiritoimikuntaan ovat kuuluneet: O. J. Kortelainen, J. Kosonen, Viivi Roslander, A. H. Kaasinen, H. Hopponen, O. Huikarinen ja V. Teräs, viimeksimainittu puheenjohtajana. Piirisihteerinä on toiminut Otto Pensas.

Tiliasema 31/12 —23.

Varat	6,916: 77
Pääomavelkaa	7,734: 23
	<u>Smk. 14,651: —</u>
Velat	Smk. 14,651: —

V. 1924 alkupuolen toimintaan löi leimansa valtiollinen vaalitaistelu. Vaalivalistustyö saatiinkin järjestetyksi verrattain voimakkaaksi. Puhujina liikuskelivat useat eduskuntaehdokkaat. Kaikki

käytettävissä olevat voimat viritettiin täyteen jännitykseen. Tulos ei kuitenkaan ollut täysin tyydyttävä. Vaikkakin edustajapaikkojen säilytettiin entinen määrä, viisi, oli sos.-dem. äänestäjien luku alentunut edellisiin vaaleihin verraten (v. 1922 15,706 ja v. 1924 14,961 sos.-dem. ä.) 745 äänellä. Vaalit tosin sattuvat piirimme nähden sopimattomaan aikaan, sillä metsätyöt, joista piirimme palkkatyöläiset ja pienviljelijät pääasiallisesti elävät, olivat vielä täydessä käynnissä kaukaisilla saloilla, mutta on se sinänsäkin huolestuttava ilmiö.

Kuten tilinpäätöksetkin osoittavat, on piirijärjestön taloudellinen asema vuosi vuodelta heikontunut, sillä verrattain voimakkaasta varoja kysyvistä valistustyöstä huolimatta ei jäsenmäärä jaksanut kohota riittävään määrään. Verojen kohottaminen riittävän korkeaksi ei ole voinut tulla kysymykseenkään piirissämme, jossa työläisten taloudellinen ja — miksi emme sanoisi — henkinenkin taso suurin piirtein katsoen on verrattain matala. Että valistustyötä edelleenkin voitaisiin jatkaa, pidettiin varojen kartuttamiseksi piirijärjestön arpajaiset 22—23 p:nä kesäkuuta. Vaikka niitä ei saatukaan laajuudeltaan alkuperäisesti suunniteltuja rajoja vastaaviksi, tuottivat ne kuitenkin voittoa S m k. 18,128:31. Tulos siis tyydyttävä.

Kunnallinen toiminta työväestön keskuudessa on siksi nuorta, että mitään kouraantuntuvia tuloksia siitä ei vielä voida esittää piirissämme. Se ei ole kyennyt vielä herättämään sanottavaa mielenkiintoa edes »eturivin» henkilöiden keskuudessa. Niinpä ei ole onnistuttu saamaan edes luotettavaa kunnallisvaalitilastoa piiristämme.

V. 1924 olivat vaalipiirimme kuntien valtuustoissa voimasuhteet seuraavat:

	porv.	s.-d.
Nurmes kaup.	15	—
Säynäiner	14	—
Joensuu	18	6
Liperi	22	8
Kesälahti	19	5
Kaavi	19	5
Nurmeksen maalaisk.	18	9
Polvijärvi	15	9
Khee	18	12
Kuusjärvi	12	9
Rääkkylä	14	10
Konttolahti	13	11
Ilomantsi	16	14
Pielisjärvi	19	17

	porv.	sos.
	Siirto 232	115
Valtimo	11	7
Tohmajärvi	12	9
Pälkjärvi	10	8
Pielisensuu	9	9
Juuka	14	16
Rautavaara	7	11
Tuupovaara	9	12
Eno	11	13
Värtsilä	8	13
	<hr/>	
	Yht. 323	213

Työläisenemmistö siis vain 5 kunnanvaltuustossa ja yhdessä ta-savoimat.

Valistustyötä on piiritoimikunnan toimesta harjoitettu mikäli voi-mat ja varat ovat riittäneet. Luennoita, esitelmiä ja puheita ovat pi-täneet piirissä kansaned. M. Puittinen 55, noin 5,700 kuulijalle; O. Pensas 62, kuulij. 3,786; R. Itkonen 15, kuulij. 1,581; A. Koponen 13, kuulij. 1,300; A. Louhelainen 6, kuulij. 1,000; lisäksi ovat pitäneet pu-heita: Pekka Kettunen 18, kuulij. 820; Anni Pensas 12, kuulij. 2,030; Onni Kortelainen 6, kuulij. 624; M. Ryynänen 16, kuulij. 1,200; A. Le-hikoinen 11, kuulij. 800; Otto Kari 7, kuulij. 600; J. Kosonen 4, kuulij. 622; A. Toivari 15, kuulij. 850; Viivi Roslander 2, kuulij. 300 ja S. Tervo 63, kuulij. 7,920; puheita yhteensä 305, kuulij. yhteensä ollut 29,475. Kuulijain keskimääräinen luku puhetta kohti 93 henkeä.

Kun eräiden puhujien kuulijain keskiluku kohoaa verrattain kor-keaksi, aiheutuu se siitä, että melkoinen osa heidän puheistansa on pidetty erityisissä juhlatilaisuuksissa, joissa kuulijain luku on aina korkeampi, kuin luentotilaisuuksissa.

Kunnallisjärjestö toimii 19 kunnassa. Työväenyhdistyksiä oli 121, jotka olivat suorittaneet veronsa täydellisesti (9 t.y. suoritti veronsa osittain). Vuodella 1924 täysin puolue- ja piiriveronsa maksaneita jäseniä on 1,631. (Puoluetilastossa ovat nämä luvut pienemmät syys-tä, että useat yhdistykset suorittivat verorästinsä sen jälestä, kun tilasto oli jo laadittu).

Piiritoimikuntaan kuuluivat: V. Teräs, A. H. Kaasinen, O. I. Kor-telainen, A. Pesonen, Anni Vänskä, J. Kosonen ja H. Hopponen.

Piirisihteerin tointa hoiti alkuvuodella O. Pensas, mutta hänen tultuaan valituksi eduskuntaan, tuli piirisihteeriksi Samuli Tervo.

Tiliasema 31/12 —24.

Varat	16,594: 53
	<hr/>
	Smk. 16,594: 53
Velat	13,040: 40
Puhdas omaisuus	3,554: 13
	<hr/>
	Smk. 16,594: 53

Vuoden 1925 toiminnasta ei ole paljon sanottavaa. Tammikuun 15—16 p:nä toimitettuun presidentin valitsijamiesten vaaliin oli osanotto yleensä laimeaa. Piirissämme saivat sosialidemokraatit valitsijamiespaikkoja prosentteissa laskettuna 40 %, prosentin ollessa koko maassa 26,3. Vaalipiirittäin laskettuna sai piirimme V:nen sijan, mikä ei ole niinkään huono, kun ottaa huomioon piirimme harvan asutuksen ja sen ettei vaalivalistusta harjoitettu juuri nimeksikään.

Vallistustyö. Kun vakinaisen luennoitsijan palkkaamisen vuodeksi 1925 näytti estävän taloudelliset vaikeudet päätti 21—22/II pidetty piirikokous valistustyön järjestelystä m.m.

että luentotilaisuudet yleensä järjestetään kaksi-iltaisiksi ollen toisena iltana ohjelmallinen illanvietto, jos huoneisto-olot sen sallivat ja toisena iltana luennon jälkeen neuvottelu järjestötoimintaa koskevista asioista ja yhdistyksen toiminnan ja kirjain tarkkailu.

Pitempiaikaisia luento- ja opastuskursseja järjestetään vain järjestöjen erikoisesta tilauksesta ja pääasiallisesti järjestöjen omalla kustannuksella.

Tätä kirjoitettaessa on piirissämme t.y. II nelj. viimepäivään asti veronsa täysinsuorittaneita jäseniä ainoastaan 1,253, osittain suorittaneita noin 300. Mutta kun on melkoinen joukko sellaisia yhdistyksiä, jotka eivät vielä ole tältä vuodelta ensinkään suorittaneet verojansa, vaan jotka varmasti tulevat ne suorittamaan, niin uskaltanee olettaa, että jäsenmäärän väheneminen lienee saavuttanut alimman rajansa.

Jäsenmäärän aleneminen. Yhtenä tekijänä jäsenmäärän vähenemiseen on kieltämättä ammattiosastojen sos.-dem. puolueesta eroaminen. Ammattiosastojen hyvinkin monet jäsenet eivät käsitä välttämättä velvollisuudekseen valtiollista järjestäytymistä, eikä niiden tulle suoritetuksi puolueveroja, kun ei niitä enään voi suorittaa osaston jäsenmaksujen kantajalle, kuten ennen voi.

Toisena syynä lienee mainittava harvinaisen huono työ- ja raha-aika, joka on jo vallinnut pitemmän ajan. Se pakottaa suuren osan

palkkatyöläisistä ja piirimme valtavasta pientilallisjoukosta matkustelevaan paikasta toiseen työnetsinnässä; ja niissä oloissa jäsenkirjan kunnossapitämiseen tarvitaan jotensakin korkeaa itsetietoisuutta, joka valitettavasti puuttuu vielä joukkojen suurelta enemmistöltä — kautta maankin.

Vielä yhtenä syynä — olisikohan väärin merkitä se pääsyyksi — on mainittava yleinen lamaannustila, joka ikäänkuin kirjoittamattomien lakien välttämättömyydestä kohtaa, ei ainoastaan sosialidemokraattista liikettä, vaan kaikkia muitakin hyvää tarkoittavia joukko-liikkeitä visseinä aikoina ja kaikissa maissakin. Kuinkapa me voisimme siltä välttyä, sillä joskin sitä voidaan lieventää, ei siltä voida välttyä visseinä historian hetkinä. Pettymysten välttämiseksi se olisi hyvä muistaa huipuilla ollessakin —.

Mutta vaikka yleisen lamaantumisen pääsyyt ovatkin toisaalta löydettävissä, niin väkijuomilla myöskin näyttää olevan varsin suuri osuus joukkotoiminnan lamaantumisessa. Sos.-dem. puolueen tarmokkaan toiminnan avulla on maahamme saatu yleinen väkijuomien kieltolaki ja on se saatu läpiajatuksi enemmän puolueemme vaatimusten mukaisena kuin mikään muu yhtä laajakantoineen laki. Ja kuitenkin nähdään sängen usein järjestöjemme iltamissa ja juhlissa juopuneiden hoipertelevan aivan julkisesti järjestysmiesten ensinkään kiinnittämättä huomiotansa asiaan. Eipä edes järjestöjen luottamus- ja toimihenkilöiden juopottelemista pidetä sopimattomana läheskään kaikissa järjestöissä. On selvää, että monet vanhat puoluetoverit, jotka ovat neljännesvuosisadan sos.-dem. puolueen riveissä taistelleet väkijuomien kieltolain puolesta, nähdessään noita tärkeitä ja kovalla taistelulla saavutettuja tuloksia noin kevytmielisesti jopa uhmaillenkin poljettavan kyllästyneinä ja masentuneina vetäytyvät syrjään käytännöllisestä järjestötoiminnasta vahingoksi koko puolueellemme. Näitä tekijöitä emme voi jättää huomioon ottamatta puheen ollessa järjestöjemme alhaisesta jäsenmäärästä — kautta maankin.

Tosinhan piirissämme on sellaisiakin järjestöjä, joissa asia ei ole näin surullisella kannalla, ja toivotaan niiden luvun lisääntyvän vuosi vuodelta. Raittiuskysymys näyttää alkavan uudestaan kiinnostaa mieliä piirissämme. Niinpä 21—22/II —25 pidetty piirikokous raittiuskysymyksessä merkitsi kantansa seuraavalla tavalla:

»1) että sos.-dem. valtuustoryhmien kunkin kunnassaan on ajettava raittiuskysymystä ponnekkaasti ja vaikutettava että valtuustot myöntävät varoja raittiusasian hyväksi. Työväenjärjestöjen on pidettävä silmällä, että kaikkiin luottamustoimiin valitaan ehdottomasti raittiita henkilöitä;

2) järjestöjen on pidettävä tiukasti kiinni siitä, että jäsenistö nou-

dattaa kieltolakia sekä että järjestöjen pitämien kokouksien ja huvitilaisuuksiin ei lasketa juopuneita. Jos kuitenkin sattuu, että huvitilaisuuksissa tai kokouksissa juopuneiden takia järjestys häiriytyy, on häiritsijät saatettava ehdottomasti edesvaatukseen.

3) Järjestöjen on entistä suurempaa huomiota kiinnitettävä raittiusvalistustyöhön, etenkin nuorison keskuudessa ja pyrittävä yhteistyöhön Sos.-dem. Raittiusliiton kanssa.

Kunnalliseen toimintaan näyttää tällä vuodella entistä enemmän heränneen mielenkiintoa, mutta tuloksethan nähdään vasta kunnallisvaalien jälestä.

Eduskuntavaalit vv. 1922 ja 1924.

	Sos.-dem.		Kommunist.		Porv. yht.	
	1922	1924	1922	1924	1922	1924
Joensuu.....	329	311	4	6	722	743
Kaavi.....	167	292	543	211	1,204	965
Polvijärvi.....	814	686	32	29	904	960
Kuusjärvi.....	278	406	242	117	592	577
Liperi.....	680	813	94	46	1,409	1,353
Kontiolahti.....	806	751	50	17	729	668
Pielisensuu.....	491	554	103	11	283	247
Rääkkylä.....	670	666	35	12	754	778
Kitee.....	893	1,121	67	53	1,549	1,466
Kesälahti.....	224	303	10	9	495	494
Pälkjärvi.....	285	287	10	4	340	299
Tohinajärvi.....	827	703	29	15	728	670
Värtsilä.....	823	840	39	11	444	447
Kiihtelysvaara.....	543	472	25	23	507	802
Ilomantsi.....	1,342	978	31	8	973	964
Tuupovaara.....	732	658	14	9	475	460
Eno.....	849	737	28	16	697	705
Pieltsjärvi.....	1,946	1,824	256	72	1,649	1,565
Juuka.....	1,145	1,029	53	26	1,023	972
Rautavaara.....	353	305	70	9	278	217
Nurmes.....	970	682	29	22	1,137	1,037
Nurmes, kaupp.....	56	42	3	2	177	158
Valtimo.....	410	310	22	4	374	340
Muista vaalip.....	73	181	49	47	355	509
Kuopion I. it. vp. yht.	15,706	14,961	1,838	779	18,048	17,396

**Vaasan läänin itäisen vaalipiirin toiminta
1. 1. 1922—31. 10. 1925.**

Piirijärjestömme puoluetoiminta on osoittanut hiljaista laskusuuntaa aina viime vuoden loppuun saakka, joskaan ei lasku ole ollut enään niin nopeata kuin se oli v. 1921. Kun piirijärjestöömme kuului v. 1920 lopussa 5,300 jäsentä, niin aleneminen oli melkoisen huomattavaa, koska 1921 lopussa oli jäsenmäärä alle neljän tuhannen. Näistä onkin jo tilasto v. 1922 puoluekokouksen pöytäkirjassa, joten julkaisemme nyt numerot sen jälkeisistä jäsenmääristä seuraavassa:

Vuosi	1/7	31/12
1922	3,522	3,326
1923	3,195	3,175
1924	2,953	2,970

Julkaistussa puoluetilastossa on jäsenmäärämme viime vuoden kesäkuun lopulla todellisuutta pienempi sen takia kun tilasto on laadittu täytettyjen tilastokaavakkeiden perusteella ja niissä on ollut useiden yhdistysten jäsenmäärä merkitty vain joulukuun lopussa, mutta ylläoleva on oikea, tilitysten mukaan julkaistu. Tämän vuoden jäsenmäärästä ei vielä voida sanoa aivan varmaan, onko se muuttunut mihinkään suuntaan, kun kaikki yhdistykset eivät vielä ole suorittaneet verojaan. Tähän mennessä saapuneiden tilitysten mukaan on alkupuolella vuotta jäseniä 2,680, mutta ei se kuitenkaan ole vielä lopullinen jäsenmäärä. Ainakin hyvin useista niistä yhdistyksistä, joista verot on tilitetty, ovat ensimmäisen vuosipuoliskon tilitykset olleet suurempia kuin viime vuoden vastaavana aikana. Tilitykset on suorittamatta vielä 27:stä yhdistyksestä.

Vaikka piirimme jäsenmäärä on laskenut viimeisten vuosien aikana, niin siitä huolimatta ei voida sanoa, että sosialidemokraattien kannattajain luku olisi vähentynyt. Päinvastoin osoittaa vaaleihin osanotto, että puolueellamme oli 1922 paljon vähempi kannattajia kuin viimeisessä eduskuntavaaleissa. V. 1922 vaaleissa saatiin 18,597 ja 1924 21,960 ääntä. Näissä vaaleissa saavutimme äänten enemmistön koko vaalipiirin äänistä, vaikka lasketaan yhteen porvarien ja kommunistien äänet.

Presidentin valitsijamiesvaaleissa emme saaneet kuin 14,541 ääntä, mutta siihen ei ollut syynä sosialidemokraattisen puolueen kannatuksen väheneminen, vaan huono vaaleihin osanotto. Osanoton huonous johtui taas heikosta vaaliyllytyksestä puolueemme taholta, sekä siitä, ettei työväki pitänyt niitä vaaleja erikoisen tärkeinä.

Eduskuntavaaleissa on piirimme sosialidemokraattien edustajiksi valittu: v. 1922 Toivo Lehto, Emil Ræaro, Tuomas Bryggari, Hilma Koivulahti-Lehto ja Atte Muhonen. V. 1924: Toivo Lehto, Tuomas Bryggari, Jalmari Kovanen, Edvard Setälä, Atte Muhonen ja Hilma Koivulahti-Lehto.

Presidentin valitsijamiehiksi valittiin piirimme sosialidemokraateista: Toivo Lehto, Tuomas Bryggari, Pietari Salmenoja, Hilma Koivulahti-Lehto, Atte Muhonen, Edvard Setälä, Artur Koskelin ja Viktor Manninen.

Kommunisteilla oli 1922 vaaleissa valtuussa eduskunnassa yksi edustaja, jonka paikan sosialidemokraatit valtasivat viime vaaleissa. Puolueemme hallussa on nyt piirimme kymmenestä edustajapaikasta kuusi.

Kunnallisvaaleissa eivät vaalipiirimme sosialidemokraatit ole onnistuneet säilyttämään kaikkia niitä paikkoja, jotka aikaisemmin on saatu haltuun. Jälkeen v. 1921 on menetetty vaalipiirissämme 24 valtuustopaikkaa. Näistä suurin osa niissä kunnissa, joissa kommunistit ovat päässeet vakaamaan työväenyhdistykset haltuunsa. Esimerkiksi Vimpelin kunnassa on menetetty 6 paikkaa ja niistä on nyt kommunistien hallussa 3 ja porvarit ovat saaneet 3. Mutta myöntää täytyy, että niilläkin paikoilla, joissa sosialidemokraateilla ei ole ollut mitään erikoista syytä paikkojen menettämiseen, on kuitenkin kaksissa viimeisissä vaaleissa kärsitty tappioita.

Sellaisissa punaisissa kunnissa, kuten Saarijärvi ja Laukaa, ei käsittääksemme ole vaalitappioihin ollut muita syitä kun etupäässä paikallisten järjestöjen heikko vaalitoiminta. Esimerkkinä voidaan mainita, hyvän vaalitoiminnan tuloksina, Jyväskylän kaupungin kunnallisvaalit. Siellä on saatu äänestäjien lukumäärä kohoamaan harvinaisen suureksi juuri näinä taantumuksen vuosina, jolloin muualla tahtoo ilmetä väsymystä. Saatiinhan kyllä viimesyksyisissäkin kunnallisvaaleissa maaseudullakin hyviä tuloksia siellä, missä vain paikalliset toimitsijat tekivät tehtävänsä. Parhaista maalaiskunnista on mainittava emmenkaikkea Keuruu ja Pihlajavesi. Yleensä kyllä voidaan sanoa vaalipiirimme kuntien sosialidemokraattien selviytyneen kunnallisvaaleissa melkoisen hyvin ja ei siis niiden paikkojen menetyks, mikä on tapahtunut, ole saanut aikaan suurempia muutoksia kunnallisissa voimasuhteissa. Sillä niissä kunnissa, joissa etupäässä olemme hävinneet, on aikaisemminkin ollut porvaristolla ylivalta ja meiltä on siis ainoastaan niissä valtuustoissa vähemmistön ryhmä pienentynyt. Tällä ei kuitenkaan voida puolustaa sitä, minkä olemme menettäneet huonon toiminnan takia.

Piirijärjestöemme valistustyötä on suuresti vaikeuttanut rahavarojen niukkuus, niin ettei ole voitu pitää piiritoimikunnan palveluksessa vakituista luennoitsijaa. Lyhyempiä aikoja on kuitenkin joka vuosi luennoitsija ollut piirin palveluksessa. Vuoden 1922 aikana ja 1923 alkupuolella oli piirin vakituksena luennoitsijana Nestori Alkula ja 1923 syyskuun puolivälissä marraskuun loppuun Emil Jokinen. V. 1924 lokakuun alusta palkattiin piirin palvelukseen Santeri Saarikivi ja oli hän luennoitsijana toukokuun loppuun 1925. Piirisihteerinä on ollut syyskuun puoliväliin 1922 Tuomas Bryggari ja siitä alkaen huhtikuun puoliväliin 1923 Frans Saarinen. Huhtikuun puolivälistä 1923 on tointa hoitanut Alekski Lehtonen.

Piiritoimikunnan puheenjohtajana on ollut koko ajan Toivo Lehto ja vakituksina jäseninä Väinö Salmela ja Pietari Salmenoja koko ajan, Aaro Lahti, Atte Muhonen ja Frans Saarinen v. 1922, Hilma Koski v. 1922—1923 ja 1925, Emil Sinervä ja Emil Parkkonen vuodesta 1923 alkaen, David Vire v. 1923—1924, Viki Virtamo v. 1924 ja Tuomas Bryggari v. 1925. Kokouksia on piiritoimikunnalla ollut tällä ajalla 33, joissa pöytäkirjaan on merkitty 222 §.

Kuten jo kertomuksen alussa mainitaan, on puolueemme jäsenmäärän lasku pysähtynyt viime vuoden lopulla. Vaikka vielä ei voidakaan sanoa, kuinka vastaisuudessa alkaa kehitys kulkea, niin kuitenkin voidaan meidän vaalipiirissämme todeta ainakin yksi jäsenmäärän alentumiseen vaikuttanut seikka voitetuksi; nimittäin kommunistinen hajoitustyö. Vaikka se ei olekaan niin erikoisen suurta tuhoa päässyt tekemään, mutta kuitenkin sillä on ollut hyvin suuri lamauttava vaikutus. Ja saivathan kommunistit vallattua melkein kokonaan vaalipiirimme niinkutsutun Lappajärven vesistöalueen, johon laskemme kuuluvaksi Korttesjärven, Evijärven, Vimpelin, Lappajärven ja Alajärven pitäjät. Tällä verrattain laajalla alueella ei jäänyt hajaannuksessa puolueemme haltuun muuta kuin Korttesjärven kirkonkylän työväenyhdistys. Nyt alkaa sielläkin vähitellen saada sosialidemokraattinen liike jalansijaa, vaikkakin niin täydellisen hajaannuksen jälkeen tahtoo toimintahalu olla verrattain laimeata. Mutta kuitenkin olemme saaneet sieltä puolueesemme liittymään neljä kommunistiseen liikkeeseen liittynyttä yhdistystä, ja yksi on perustettu uusi, joten siellä on nyt kuusi sosialidemokraattista yhdistystä, vaikka ne eivät vielä kaikki näissä tilastoissa ole merkittynä, koska ovat myöhemmin vasta liittyneet puolueeseen. Kommunistien hallussa on vaalipiirissämme kaikkiaan 7 työväenyhdistystä, vaikkakaan ne eivät tällä kertaa toimi juuri lainkaan. Näistä on Evijärvellä 3, Vimpelissä 3 ja Pihlajavedellä 1 yhdistys.

Piirijärjestöömme kuuluu tällä kertaa kaikkiaan 131 toimivaa yhdistystä.

Piirijärjestöemme raha-asian tila käy ilmi seuraavasta:

Tiliasema 31/10 1925.

Varat:

Kassatili	5,411: 18
Erihenkilötilit	6,983: 11
Sijoitustentili	600: —
Kalustotili	1,645: —
Kiinteimistötili	6,032: 50
	<hr/>
	Smk. 20,671: 79

Velat:

Erttilejä	14,438: 87
Verojentili	2,392: —
Erotus	3,840: 92
	<hr/>
	Smk. 20,671: 79

Jyväskylässä, marraskuun 1 p:nä 1925.

Alexi Lehtonen.

Vaasan läänin yhdistyneiden Sos.-dem. piirijärjestöjen (pohjoisen ja eteläisen) toiminta 1. 1. 1922—30. 6. 1925.

Tämän toimintakauden alkuaikoina toimivat pohjoinen ja eteläinen piirijärjestö erillisinä järjestöinä huhtikuun 22 p:ään 1923, jolloin ne yhdistettiin.

Eteläisen Piirijärjestön toiminta 1. 1. 1922—22. 4. 1923. Toiminta on ollut hiljasta tällä ajalla. Kommunistien hajoitus häiritsi jatkuvasti sos.-dem. toimintaa. Kaksi työväenyhdistystä erosi puolueesta; näistä kuitenkin toinen liittyi uudestaan vuoden 1922 lopulla. Muutamia pienempiä yhdistyksiä jatkasi kokonaan toiminnasta. Vuoden 1922 lopussa toimi piirissä 10 työväenyhdistystä, niissä 233 jäsentä.

Saman vuoden eduskuntavaali-agitasioonin järjestäminen jäi vähäiseksi. Niinpä Puoluetoimikunnan myöntämä avustusraha täytyi käyttää piirilehti Raivaajan tukemiseen. Vaalipuhetta pitivät 3 henkilöä 43:ssa eri paikassa. Puhujain matkahavainnot olivat masentavia.

Vaaleissa saivat sosialidemokraatit 2,814 ääntä, mutta ei yhtään edustajaa, kommunistien saadessa yhden. Edellisissä vaaleissa saivat sos.-dem. 2 edustajaa.

Kunnallisvaaleissa sai puolueemme sanger vähän edustajia.

Valistustyöhön ei Piiritoimikunta voinut juuri nimeksikään ryhtyä. Piirilehti Raivaaja oli ainoa valistaja.

Piiritoimikunta sijaitsi Vaasassa. Piirisihteerin tointa hoitivat sivutoimenaan Raivaajan taloudenhoitaja S. Teerimäki vuoden 1922 loppuun ja sen jälkeen N. Hautamäki.

Pohjoisen Piirijärjestön toiminta 1. 1. 1922—22. 4. 1923. Puolueemme toiminta oli tähän aikaan piirissämme erittäin vaikeata. Kommunistinen hajoitus- ja valloitustyö näytti aina vain yltyvän. Siitä johtui jatkuva jäsenmäärämme piieneneminen. Vuoden 1921 lopussa oli jäseniä 474, v. 1922 lopussa 416. Pyrkimykset jäsenmäärän koroittamiseksi näyttivät toivottomilta. Samaan aikaan heikkoni piirin varallisuus niin, että piirisihteerin toimikin oli siitä syystä sivutoimena, jota hoiti P. Meriläinen. Piiritoimikunta sijaitsi Kokkolassa ja toimisto työväentalolla.

Eduskuntavaaleissa 1922 sai puolueemme 2,587 ääntä, mutta tällä äänimäärällä ei saatu ollenkaan edustajaa. Kommunistit saivat yhden edustajan. Edellisissä vaaleissa oli saatu 2 edustajaa.

Kunnallisvaalien tulokset eivät olleet myöskään ilahduttavat. Puolueemme edustus hupeni vähiin.

Valistustyö on ollut tilapäispuheiden varassa; näitä ovat pitäneet piirisihteerit P. Meriläinen ja kansanedustajaehdokkaat; yhteensä 87 puhetilaisuutta, 4,679 kuulijalle.

Toiminta piirijärjestöjen yhtymisen jälkeen. Kun Vaasan läänin eteläisen ja pohjoisen piirijärjestöjen toiminnat osoittautuivat heikoiksi, niin Puolue-toimikunta ehdotti molemmat piirijärjestöt yhdistettäväksi. Asia otettiin harkittavaksi eteläisen piirijärjestön kokouksessa 22. 4. 1923. Kokouksessa edusti Puolue-toimikuntaa puoluesihteerit T. Tainio ja pohjoista piiriä piirisihteerit P. Meriläinen. Ehdotus hyväksyttiin ja pohjoisen piirijärjestön silloinen piiritoimikunta hyväksyttiin yhdistyneiden piirien piiritoimikunnaksi seuraavaan Vaasan läänin yhdistyneiden piirijärjestöjen yhteiseen kokoukseen saakka. Tämän lisäksi valittiin eteläiseen piiriin ali-piiritoimikunta, kotipaikkana Vaasa.

Piirisihteerin toimi päätettiin samassa kokouksessa muuttaa vakinaiseksi. Vähän päästä Piiritoimikunta julisti piirisihteerin toimen vakinaisena haettavaksi. Toimeen valittiin 2. 7.—24 P. Meriläinen. Piirin vähävaraisuuden takia ei vielä kukaan voitu kauan pitää tointa vakinaisena, vaan muutettiin se vähän ajan kuluttua sivutoimeksi.

Piirisihteerin tointa hoiti P. Meriläinen siihen saakka, kunnes joutui eduskuntaan, jolloin Piiritornikunta taas julisti toimen avoimeksi. Toimi muutettiin samalla vakinaiseksi ja valittiin siihen Aatto Manninen, joka ryhtyi toimeensa 1.9.—24, toimen 8.10.—25 saakka, jolloin hän erosi. Tämän jälkeen on tointa hoitanut allekirjoittanut.

Yleinen tilanne piirissämme on ollut heikkoa. Suurimmaksi syyksi on katsottava kommunistien hajoitustyö, joka on aina jatkunut. Seuraus on ollut, että jäsenmäärä piirissämme teki laskua aina vuoden 1924 I neljännekseseen, jolloin se oli 291 jäsentä ja 12 järjestöä. (Seuraavassa tilityksessä kyllä uittivat jonkun verran rästejä tältä ajalta.) Toisen neljänneksen lopussa oli jo 19 järjestöä ja 378 jäsentä, saman vuoden lopussa 443 jäsentä.

Yhdistykset toimivat heikosti, eivätkä kyenneet aikanaan verojansa tilittämään. Poliittinen rikkiäisyys työväen keskuudessa ja raikeasanainen riitely molempien puolueiden lehdissä synnytti katkeruutta työläisissä, josta myrtyneenä suuri osa työläisistä vetäytyi syrjään kaikista järjestöistä. Vieläpä järjestöissä olevatkin olivat haluttomia toimintaan.

Tilanne alkoi kuitenkin hiljakseen parantua. Vuoden 1924 lopussa oli piirissämme jo 27 järjestöä ja 443 jäsentä. Vuoden 1925 aikana on se vielä noussut. Toiselta neljännekseltä tänä vuonna on tilletty 612 jäseneltä. Eteläinen piiri on vieläkin heikommassa kunnossa, kun sitä vastoin pohjoisessa piirissä on järjestöjen toiminta varmempaa.

Tästä johtuu, että piirin poliittinen vastustustoiminta on ollut samassa suhteessa heikkoa kuten muukin toiminta. Tulokset valtiolisissa ja kunnallisissa vaaleissa huonot. V. 1924 oli valtiolisissa vaaleissa jo paremmat tulokset. Kummassakin vaalipiirissä saivat sosialidemokraatit yhden edustajan. Samoin v. 1925 toimitetuissa presidentin valitsijamiesvaaleissa. Molemmissa näissä tulivat vaietuiksi samat henkilöt, nimittäin eteläisessä opettaja K. Saari ja pohjoisessa P. Meriläinen. Kommunistit saivat eteläisessä piirissä yhden, mutta pohjoisessa ei yhtään.

Vaalien tulokset ilmaisevat samalla, että työväenjoukot ovat kääntymässä meidän puoleemme. Kommunistien vaikutus ei enää tehoa kuten aikaisemmin. Eteläisessä piirissä heillä vielä oli suurempi vaikutusvalta kuin pohjoisessa.

Kunnallisvaaleissa v. 1924 osoittivat tulokset samaa suuntaa, vaikkakaan eivät olleet meikäläisille edulliset. Masentavan vaikutuksen tekee se vähäpätöisyys, millä vähäväkiset suhtautuvat useimmissa kunnissa näihin vaaleihin.

Valistustyö on ollut vuoden 1923 ajalla heikkoa, rajoittuen kerta-puheiden pittoon, joita on pitänyt piirisihteerä P. Meriläinen 48, yht.

2,745 kuulijalle. Iltama- ja juhlapuheita ovat tämän lisäksi pitäneet: J. Tuomikoski, I. Penttala, M. Laukkonen, K. Sopenen, Ida Vihuri, Artturi Aalto, P. Lempiäinen ja P. Meriläinen.

V. 1924 on pystytty valistustyötä tekemään suhteellisesti paremmin kuin ennen. On saatu avustusta Puolueoimikunnalta ja pienemmät määrät eri järjestöiltä piirissä. Puheita ja luennoita on pidetty 165, joissa kuulijoita on ollut yht. 12,500. Tämän lisäksi on O. V. Elfving ollut 6 päivää puhujamatkalla, josta Piiritoimikunta ei ole saanut selostusta.

Tuloksiin voi olla olosuhteisiin katsoen tyytyväinen. Yhdistysten elämä on vironnut. Muutamia erillään toimineita yhdistyksiä liittyi puolueeseen. Kaksi uutta yhdistystä syntyi, jotka liittyivät heti Sos.-dem. puolueeseen. — Työväen Sivistysliiton avustuksella on piirisihteeri pitänyt luentoja opintokerhoista, ja on näiden luentojen yhteydessä perustettu 10 opintokerhoa yhdistysten yhteyteen.

Vuoden 1925 alkupuoliskolla on puheita ja luennoita pidetty 70, joissa kuulijoita on ollut yht. 4,856. Puhetilaisuuksien yhteydessä on tehty järjestely- ja opastustyötä; tämän vuoksi on toisilla paikkakunnilla viivytty 2 tai 3 päivää. Piirisihteeri Mannisen erikoisena pyrkimyksenä on ollut järjestötyön lujittaminen, jossa hän osittain on onnistunutkin. Järjestöt toimivat nyt vilkkaammin sekä tilittävät veronsa täsmällisemmin, jotka kaikki seikat viittaavat siihen, että hyvin järjestetty valistus- ja järjestelytyö tuottavat hyviä tuloksia.

Taloudellinen asema piirissä on ollut vuoteen 1924 saakka vaikea. Onpa ollut pakko toimia aivan lainojen varassakin, joita on saatu järjestöiltä ja yksityisiltä henkilöiltä. Asiat on myöhemmin saatu järjestykseen.

Piiritoimikunnan tilit osoittivat 30. 6. —25:

Varat:

Rahaa kassassa	2,900: —
Saatavaa Puolueoimik. v. 1925 avust.	15,000: —
	<hr/>
	Smk. 17,900: —

Velat:

Eri velkoja	4,993: 85
Maksamattomia laskuja	277: 65
Puhdas omaisuus	12,628: 50
	<hr/>
	Smk. 17,900: —

Kokkolassa, 16 p:nä marraskuuta 1925.

VAASAN L. YHDISTYNEIDEN SOS.-DEM. PIIRIJÄRJESTÖJEN
PIIRITOIMIKUNTA.

P:sta: A. Väisänen.

Oulun l. etel. vaalipiirin sos.-dem. piirijärjestön toiminta ajalta 31. 12. 1921—31. 10. 1925.

Viimeksi — 1922 — pidetyn puoluekokouksen jälkeenkin on jatkunut piirissämme se hajoitustyö, jota kommunistinen puolue on vuodesta 1919 alkaen tässä maassa harjoittanut. V. 1922 se saavutti piirissämme huippukohtansa alentaen järjestöjemme luvun kuuteen. Siitä alkaen on järjestöjen luku ja jäsenmäärä hiljalleen kasvanut, ollen tällä hetkellä järjestöjen luku 22 — paitsi Kajaanin alipiiriä, joka on tällä hetkellä Kuopion läntisen vaalipiirin hoidettavana — joista puolueveronsa suorittaneita 19. Jäseniä piirimme yhdistyksissä on 409.

Piirijärjestömme jäsenluku oli vuonna 1922 200, 1923 219, 1924 347 ja 31/6—25 409.

Syy jäsenmäärän näin hitaaseen lisääntymiseen johtuu useista eri seikoista, joista mainittakoon oleellisimmin vaikuttavat.

Kommunistit luovuttuaan julkisesta vallankumouksen saarnaamisesta, ovat ryhtyneet uskottelemaan työläisille, että heidän puolueensa on samalla luokkataistelun kannalla kuin ennen v. 1918 toiminut sos.-dem. puolue, ja että nykyiset sosialidemokraatit ovat hyljänneet luokkataistelukannan, täten liittyen porvarien etuja suojelemaan. Kun heillä ilmestyy jokapäiväinen sanomalehti, jota leviää useita tuhansia kappaletta ja kun heillä on toistaiseksi varaa pitää useampia puhujia sekä vallattuaan piirimme voimakkaimmat työväenyhdistykset omaisuuksineen, ei ole ihmeteltävää, jos he jaksavat näin sitkeästi puolustaa häviöön tuomittua aatettansa.

Toinen kommunismille edullinen seikka on piirimme alhainen sos.-dem. valistus, mikä johtuu ennen muuta tavattoman harvasta asutuksesta ja kapitalististen liikkeiden heikkoudesta ja harvalukuisuudesta sekä siitä, ettei Pohjanmaan sos.-dem. valistustyö vuoteen 1918 saakka ole ollut vapaa osittaisesta seikkailupolitiikasta. Mainittakoon esimerkin vuoksi maailmansodan aikana työväenpiireissämme, vallankin sen johtavain ainesten, vallinnut jääkäriilike, jonka piti kädenkäänteessä muuttaa Venäjän orjuuttama Suomi Saksan suojeituksen alaiseksi. Näistä aatteellisista harrahduksista imee nykyinen kommunismi elinvoimaa. Kaikki selkkäflu on miehekästä ja siksi kommunismi miellyttää vallankin nuorisoa.

Ne siis, jotka uskovat Pohjolan olevan yhtä helposti vallattavissa takaisin sosialidemokraateille kuin menettää se kommunismille, erehtyvät suuresti. Valloittustyö käypi hitaasti ja vaatii pitkäaikaista ja voimakasta valistustyötä.

Sosialidemokraattisen puolueen kannattajain lisääntymistä piirissämme valaisee parhaiten eduskuntavaalitulostot. V. 1922 äänesti sos.-dem. vaaliliittoa 3,083 äänestäjää, mutta v. 1924 4,740, saaden yhden edustajapaikan. Presidentin vaaleissa tosin äänestäjien luku aleni, mutta se ilmiö oli havaittavissa kautta maan, jopa muutamissa puolueissa runsaammin kuin sosialidemokraattien keskuudessa.

Kunnallisvaalitulastoista ei ole tarkkoja numeroita käytettävissä, sillä sanomalehdissä samoin kuin piirin tilastoissa ei mainita kuin muutamien kuntien äänestäjäluku. Mutta puheenaolevissa vaaleissa on havaittavissa jatkuva laskusuunta, joka on aiheuttanut joissakin kunnissa paikan menetyksen porvareille. Syy äänimäärän alenemiseen kunnallisvaaleissa samaan aikaan kuin valtiollisissa, osoittaa kohoamista, johtunee siitä, että työväen valitsemat edustajat eivät ole jaksaneet lähemmin syventyä kunnallispoliittisiin tehtäviin, josta syystä työväen etuja ei ole osattu tarpeellisella ponnella ajaa ja näin on työväestön keskuudessa päässyt vallalle se harhakäsitys, että työläiselle on samantekevää, hoitaako kunnan asioita sosialisti tai porvari.

Valistustyö koko puheenaolevan toiminnan ajan on ollut heikkoa enenkaikkea varojen puutteen tähden. Vuodet 1922—23 ja elokuun 1 päivään 1924 on piirimme toiminta ollut sivutoimena hoidettava. Varsinaista valistustyötä on voimakkaammin tehty ainoastaan valtiollisten vaalien edellä. Elokuun 1 p:stä 1924 on vakituksena piirisihteerinä toiminut Heikki Ahmala, joka mainitusta päivästä 11/4—25 välisenä aikana piti — paitsi piirijuhlissa — 40 puhetta 1,575:lle kuulijalle. 11/4—1/7—25 välisenä aikana on hän pitänyt — paitsi piirijuhlissa — 28 puhetta 1,264:lle kuulijalle. 15/10—25 täytyi tälleen varojen puutteen tähden lakkauttaa vakinaisen piirisihteerin toimi. Edellämainitun lisäksi ovat tilapäispuheita pitäneet kansanedustaja Piippo ja toimittaja E. O. Kotiranta. Puolueen puhujina ovat piirissämme kuluvan kesän ja syksyn kuluessa kiertäneet kansanedustajat Piippo 21 p:vän ajan ja Otto Toivonen 16 päivän ajan.

Lisäksi on mainittava, että v. 1924 pidettiin Työväen Sivistysliiton avustuksella 24 kansantajuista luentoa ja kuluvan vuoden aikana 18. Näiden luentojen yhteydessä on Työväen Sivistysliiton opintokerhoja perustettu 8 työväenyhdistykseen, joista 1 on lopettanut toimintansa, toisten toimiessa mikä reippaammin, mikä heikommin.

Unohtaa ei myöskään voida 1924 syksyllä Työväen Sivistysliiton järjestämiä 3 viikkoa kestäviä opintojohtajakursseja, jotka valistuksellisessa suhteessa olivat mitä merkittävimmit.

Tiliasema 31/3 1925.**V a r a t:**

Rahaa kassassa	477: 17
Kansan Tahto Oy. osak.	500: —
Tappio tilikaudelle	3,932: 60
	<hr/>
	Smk. 4,909: 77

V e l a t:

Oulun sos.-dem. yhdistykselle	123: 50
Kansan Tahto Oy:lle	1,361: 50
Oulun Osuuskaupalle r.l.	500: —
Haltijavelkakirjalla	2,500: —
Käytetty edell. v. ylijäämä	424: 77
	<hr/>
	Smk. 4,909: 77

Voitto- ja tappiotili.**T u l o t:**

Puolue- ja piiriveroja	4,643: 10
Puheutoimikunnalta	12,000: —
Piirijuhlista nettotulot	2,417: 60
Tappio	3,932: 60
	<hr/>
	Smk. 22,993: 30

M e n o t:

Piirisihteerin ja tilapäispuhujien palkat..	16,782: 10
Matkakuluja	3,044: 35
Korkomenot	103: —
Sekalaisia menoja	3,063: 85
	<hr/>
	Smk. 22,993: 30

Piiritoimikuntaan tällä kerralla kuuluvat puheenjohtajina H. Lehto varsinaisena ja K. Ahmala varalta sekä jäseninä: Fr. Moisala, J. Fr. Viltanen, A. Rauta, L. Ahmala ja K. Haapala, varalta H. Puhakka, L. Leppäranta, G. Palmqvist ja sihteerinä H. Ahmala.

Piirin toiminta ei ole päässyt erikoisen ripeäksi, mutta edistymistä on joka tapauksessa havaittavissa, mikä antanee voimia ja uskoa ponnistaa eteenpäin.

Oulussa 8/11 —25.

HEIKKI AHMALA.

**Etelä-Suomen Ruotsalaisen Sos.-dem. Piirijärjestön toiminta
vuoden 1922 puoluekokouksesta lähtien lokakuun
31 päivään 1925.**

(Suomennos.)

Vuoden 1922 puoluekokouksen päätöksen mukaisesti yhdistettiin Turun ruotsalaisessa piirissä toimineet yhdistykset Uudenmaan ruotsalaiseen piirijärjestöön, joka vuodesta 1923 lähtien otti nimekseen Etelä-Suomen Ruotsalainen Sos.-dem. Piirijärjestö.

Jäsenmäärä on osoittanut nopeata laskua, mikä johtunee työväen keskuudessa yleensä vallitsevasta välinpitämättömyydestä. Sitä paitsi lienee sprin salakuljetus ja käyttö, joka rannikkoseuduilla on suurempi kuin muualla, myös huomattavasti osaltaan vaikuttanut ehkäisevästi ruotsalaisten työväenjärjestöjen toimintaan. Kesäkuun lopulla 1922 oli piirijärjestössä 489 jäsentä ja vuoden vaihteessa 402. Kesäkuun lopulla 1923 oli jäsenmäärä 370 ja vuoden vaihteessa 399. Kesäkuun lopulla 1924 oli jäsenmäärä 321 ja vuoden vaihteessa 350. Vuoden 1925 aikana ei jäsenmäärä ole huomattavammin vähentynyt, mutta ei myöskään lisääntynyt. Jäsenmaksun on kokonaan suorittanut 12 yhdistystä, mutta sitä paitsi voitane katsoa parin yhdistyksen olevan toiminnassa.

Eduskuntavaalit ovat kuitenkin osoittaneet, että ruotsalaisten sosialidemokraattien äänet ovat tasaisesti nousemassa. Vuoden 1922 vaaleissa saivat ruotsalaiset listat Uudenmaan läänin vaalipiirissä 3,865 ääntä ja Turun läänin eteläisessä vaalipiirissä 513 ääntä. Seuraavissa, vuoden 1924, vaaleissa keräsivät ruotsalaiset listat Uudenmaan läänin vaalipiirissä jo 5,284 ääntä, mikä merkitsi 1,417 äänen lisäystä. Samoissa vaaleissa lisääntyi äänimäärä Turun läänin etel. vaalipiirissä 1,814 ääneen. Osittain johtuu tämä äänimäärän kohoaminen siitä vilkkaasta vaaliagitasioonista, jota sekä piirijärjestön että Puoluetoimikunnan taholta harjoitettiin. Vaalipuheita kävivät piirissä pitämässä edustajaehdokkaat K. H. Wiik, Otto Andersson sekä Karl Henriksson, jota paitsi piirissä kiersivät myöskin vaalimatkoilla O. Fager, Villy Borg sekä piirisihteeri K. A. Fagerholm.

Kunnallisvaaleissa ei ole ollut suurempia voimasuhteiden muutoksia havaittavissa. Piirin useimmissa kunnissa ovat työläiset ottaneet osaa kunnallisvaaleihin ja kahdessa kunnassa, nim. Pohjan ja Dragsfjärdin kunnissa on työväellä valtuustoissa enemmistö.

Valistus- ja herätystyötä on harjoitettu monella tavalla. Kun piirijärjestöllä ei ole ollut vuoden 1923 toisen puoliskon alusta lähtien vakinaista sihteeriä, vaan tätä tointa on sivutoimenaan hoitanut

K. A. Fagerholm, ei mitään pitempiä kiertomatkoja ole voitu järjestää. On ollut pakko tyytyä siihen, että lauantaisin ja sunnuntaisin on tehty matkoja tarpeen mukaan. Eri paikkoihin piirissä on järjestetty n.k. luentopäiviä, joilla on pidetty useita esitelmiä. Kunnallisvaaleissa on piiritoimikunta avustanut järjestöjä lähettämällä niille agitatsioonialeistoja sekä levittämällä Arbetarbladetin vaalilomakkeita. Vakinaisen piirisihteerin saaminen piirille tuntuu aivan välttämättömältä ja on toivottavaa, että tämä asia tavalla tai toisella saadaan lähitulevaisuudessa järjestetyksi.

Piirijärjestön sääntömääräisiä kokouksia on pidetty vuosittain. Piirin puheenjohtajana on nykyisin Alfred Lindroos, rahastonhoitajana Julius Sundberg ja sihteerinä K. A. Fagerholm.

ETELÄ-SUOMEN RUOTSALAISEN SOS.-DEM. PIIRIJÄRJESTÖN PIIRITOIMIKUNTA.

K:tta: K. A. Fagerholm.

Pohjanmaan Ruotsalaisen Sos.-dem. Piiritoimikunnan kertomus vuodelta 1924.

(Suomennos.)

Vuoden 1924 aikana ei piirijärjestön toiminta ole osoittanut sen suurempaa vilkkautta kuin edellisenkään vuonna, pikemminkin päinvastoin. Vuoden alkupuolella, s.t.s. eduskuntavaalien edellä työskenteli piiritoimikunta kylläkin tarmokkaasti, mutta mitä pitemmälle aika kului, sitä heikommaksi kävi toiminta, johon suurimpana syynä oli se, että puuttui varoja jatkuvaan valistustoimintaan, sillä eduskuntavaaliagitatsiooni oli niellyt kaikki ne vähäiset varat, jotka olivat piirijärjestön käytettävissä. Tosin piirijärjestö sai liittotoimikunnalta vaaliagitatsioonin varten Smk. 3,000:—, mutta ottaen huomioon järjestön toimialueen laajuuden ei tämä avustus pitkällekkään riittänyt, vaan oli agitatsiooni rajoitettava mahdollisimman vähäiseen, josta huolimatta koko avustussumma kului tähän tarkoitukseen ja oli siihen lisäksi käytettävä vielä suurin osa piiritoimikunnan omienkin varojen.

Vuoden aikana on vain kaksi yhdistystä, Pietarsaaren ja Vaasan yhdistykset täyttäneet puoluevelvollisuutensa. Munsalan yhdistys ei ole osoittanut pienintäkään elonmerkkiä. Näin ollen on piirijärjestön jäsenluku alentunut 75:stä 71:een.

Piirikokouksessa, joka pidettiin Vaasassa helmikuun 17 p:nä 1924 olivat kaikki piirijärjestöön kuuluvat kolme yhdistystä edustettuina.

Liittotoimikuntaa edusti Anna Forsström. Sitä paitsi olivat saapuvilla piiritoimikunnan jäsenet.

Vuoden kuluessa määräsi puoluetoimikunta ylimääräistä veroa yhteensä 7 mk. jäsentä kohti ja on tämä vero vakinaisen yhteydessä lähetetty puoluetoimikunnalle.

Eduskuntavaaleissa muodostettiin piirijärjestön toimialueella kolme ruotsinkielisten sosialidemokraattien valitsijayhdistystä, yksi eteläisessä ja kaksi pohjoisessa piirissä ja järjesti piiritoimikunta kumpaisessakin piirissä vaaliagitatsioonin.

Vuoden kuluessa on piirijärjestö ostanut Vaasassa ilmestyvän sosialidemokraattisen lehden »Raivaajan« osakkeita kolme kappaletta.

Piiritoimikuntaan ovat tämän toimintavuoden aikana kuuluneet seuraavat henkilöt: F. O. Ruda puheenjohtajana, V. Blomqvist varapuheenjohtajana, J. F. Lillqvist sihteerinä ja rahastonhoitajana, W. Bange, E. Laine, A. Kuni ja O. Salin, varajäseninä J. Mitts, V. Nordström ja A. Nyman. Bangen muutettua pois paikkakunnalta tuli hänen tilalleen vakinaiseksi V. Nordström.

Puolueneuvostossa on piiriä edustanut A. Kuni.

Piirin tiliasema oli vuoden lopulla: Säästöä vuodelta 1923 Smk. 1,353: 20, tuloja Smk. 5,830: 33, yhteensä Smk. 7,183: 53, menoja Smk. 6,388: 38, säästö vuodelle 1925 Smk. 795: 15, summa Smk. 7,183: 53. Kassan asema vuoden vaihteessa oli: varoja Smk. 1,815: 90, velkoja Smk. 588: 79, säästö Smk. 1,227: 11.

Vuoden aikana on piiritoimikunta kokoontunut kymmenen kertaa ja pöytäkirjoihin on merkitty 36 pykälää.

POHJANMAAN RUOTSALAINEN SOS.-DEM. PIIRITOIMIKUNTA.

Joh. F. Lillqvist.
Sihteeri.

SOSIALIDEMOKRAATTISEN
EDUSKUNTARYHMÄN

KERTOMUS

VUOSILTA

1922—1925

Hämeenlinna 1926
Oy. Hämeen Kansan kirjapaino

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän

KERTOMUS

vuosilta 1922—1925.

Yleiskatsaus.

Heinäkuun 1 ja 3 p:nä 1922 toimitetuissa eduskuntavaaleissa valittiin eduskuntaan 53 sosialidemokraattisen puolueen, 27 sosialistisen (kommunistisen) työväenpuolueen, 45 maalaisliiton, 15 kansallisen edistyspuolueen, 35 kansallisen kokoomuspuolueen ja 25 ruotsalaisen kansanpuolueen edustajaa. Näin valittu eduskunta kokoontui 5/9 1922 ja valitsi puhemieheksensä K. Kallion 91 äänellä, sos.-dem. ehdokkaan W. Wuolijoen saadessa 72 ääntä; ensimmäiseksi puhemieheksi valittiin P. Wirkkunen ja toiseksi O. Mantere, arvan ratkaistessa hänen ja Wuolijoen välillä. Kallion tultua nimitetyksi pääministeriksi, valittiin 15/11 1922 eduskunnan puhemieheksi Wuolijoki, joka tällöin sai 115 ääntä, Wirkkusen saadessa 67. Valttiopäivät päättyivät 21/12 1922; niiden tuloksista mainittakoon oppisopimuslain ja »lex Pulkisen» sekä yll. vaalien lykättyjen uskonnovapauslain, asevelvollisuuslain ja »lex Kallion» hyväksyminen sekä muutamien elintarveteiden korottaminen.

Vuoden 1923 valtiopäivät kokoontuivat 1/2 1923 ja valitsivat puhemieheksensä P. Wirkkusen 97 äänellä, Wuolijoen saadessa 84 ääntä, ensin. varapuhemieheksensä Wuolijoen 127 äänellä ja toiseksi varapuhemieheksensä Lahdensuon. Kokoonnuttuaan 10/4 alkaneen loman jälkeen uudelleen 17/10 eduskunta hyväksyi lait presidentin vaalista, virkamiesten palkkauksesta, tupakka-akksisista, kunnallisesta verotuksesta, työehtosopimuksesta ja merimiehen työajasta sekä merimieslain ja hajoantui 8/12 1923.

Eduskunnan tultua kommunistivangitsemisten johdosta vajalukui-

---

Tämän kertomuksen on ryhmän valmistusvaliokunnan toimesta laatinut K. H. Wilk.

seksi presidentti määräsi sen hajoitettavaksi ja toimitettiin uudet vaalit huhtikuun 1 ja 2 p:nä 1924. Tällöin tuli valituksi 60 sos.-dem., 18 »työväen ja pienviljelijäin« edustajaa, 44 maalaisl., 17 edist., 38 kok. ja 23 ruots.p. edustajaa. Vuoden 1924 valtiopäivät kokoon-
tuivat 1/5 1924 ja valitsivat puhemiehekseen K. Kallion 93 äänellä, Wuolijoen saadessa (ratkaisevassa äänestyksessä) 76 ääntä, ensin. varapuhemiehekseen P. Wirkkusen (Wuolijoki 74 ääntä) ja toiseksi varapuhemiehekseen Wuolijoen 105 äänellä. Eduskunta otti 31/5 loman, kokoontui uudelleen 1/10 ja hajaantui 20/12. Se lakkautti useita maaveroja ja henkirahat, lievensi tulo- ja omaisuusveroa, hyväksyi virkamiesten eläkelain, lain tullitariffiin soveltamisesta, lain sokerijuurikkaan viljelyn edistämisestä ja »lex Pulkkisen« tämän lain uudistetussa muodossa sekä lykkäsi lakiehdotuksen kotimaisen viljantuotannon turvaamisesta yli vaalien.

Vuoden 1925 valtiopäivät kokoon-
tuivat 2/2 1925, läksivät lomalle 3/4 ja olivat uudelleen koossa 1/9—5/9 sekä 20/10—12/12. Puhemieheksi valittiin K. Kallio 97 äänellä, Wuolijoen — jota kommunistit eivät tällä kertaa kannattaneet — saadessa 56 ääntä, ensin. varapuhemieheksi Wuolijoki 100 äänellä (Wirkkunen 92 ääntä) ja toiseksi varapuhemieheksi Wirkkunen. Kallion siirryttyä hallitukseen valitsi eduskunta 1/4 puhemiehekseen W. Wuolijoen, joka ratkaisevassa äänestyksessä sai 79 ääntä, L. Ingmanin saadessa 69; ensimmäiseksi varapuhemieheksi Wuolijoen tilalle valittiin J. Lahdensuo. Hyväksyttiin uusi Valtiopäiväjärjestys, lait työväen tapaturmavakuutuksesta, työnvälityksestä, makeisakaisista, naisen kelpoisuudesta valtionvirkoihin ja rakennettavista rautateistä sekä rahalaki ja huoneenvuokralaki, korotettiin useita elintarvetulleja, määrättiin varoja sotalaivaston rakentamiseen ja lykättiin lakiehdotus valtion viljavarastosta yli vaalien.

Sosialidemokraatit esittivät v. 1922 vp:llä 14 eduskuntaesitystä ja 34 anomusehdotusta, v. 1923 vp:llä 7 edusk.-esit. ja 16 anom., v. 1924 vp:llä 18 edusk.-esit. ja 28 anom. sekä v. 1925 vp:llä 2 edusk.-esit. ja 20 anom.

Sisäpoliittiset ja hallinnolliset asiat.

Amnestiakysymys on edelleen, vv. 1920 ja 1921 amnestialaeilla väilinaisesti ratkaistuna, pysynyt sos.-dem. ryhmän huomion esineenä. Vuoden 1922 vp:lle jätettiin Hakkilan y.m. allekirjoittama eduskuntaesitys, joka tarkoitti vapauden ja kansalaisoikeuksien palauttamista kaikille kansalais sodan johdosta tuomituille sekä uusien syytteiden jättämistä sikseen, niinkään Tannerin y.m. anomusehdo-

tus muidenkin henkilöiden armahtamisesta, jotka oli tuomittu kansalaissodan jälkeen tehdyistä valtiollisista rikoksista. Lakivaliokunta, johon nämä aloitteet lähetettiin, ei antanut niistä mietintöä, ja on ylipäänsä porvarilliselta taholta annettu tietää, ettei tahdota myöntää armahduksen laajentamista yli yllämainittujen armahdulakien vetämien rajojen. Tehdäkseen kuitenkin voitavansa asetti ryhmä erityisen toimikunnan, joka marraskuussa, uuden hallituksen tultua äskettäin nimitetyksi, kääntyi oikeusministerin puoleen muun muassa E. Valppaan asiassa, saamatta kuitenkaan ministeriltä mitään selvää lupautta. Koska hallituksen ohjelma vielä oli tuntematon, päätti ryhmä 23/11 jäädä odottavalle kannalle; 22 äänellä 16 ääntä vastaan hylättiin Ampujan ryhmässä tekemä ehdotus, että ryhmän jäsenet veivotettaisiin mielenosoituksellisessa tarkoituksessa jäämään pois presidentin kutsusta itsenäisyypäivänä. Vuoden 1923 vp:llä kääntyi kommunistinen ryhmä sos.-dem. ryhmän puoleen ehdotuksella, että asetettaisiin yhteinen komitea suunnittelemaan toimenpiteitä amnestia-asiassa, mutta päätti ryhmä 15/2 yksimielisesti hylätä tämän ehdotuksen, katsoen että amnestia-asia edistyisi paremmin, jos molemmat ryhmät ajaisivat sitä erikseen. Samalla asetettiin komitea kysymystä valmistamaan, ja 23/2 jätettiin ryhmän päätöksen mukaisesti eduskunnalle Tannerin y.m. välikysymys siitä, milloin hallitus aikoi toimeenpanna täydellisen armahduksen vuoden 1918 valtiotrikollisille. Vastauksessaan tähän pääministeri Kallio ei antanut toiveita muista toimenpiteistä kuin 1921 vuoden armahdulain aiheuttamat ja eduskunta päätti pitkän keskustelun jälkeen 94 äänellä 86 ääntä vastaan — ruotsalaisen ryhmän jonkun osan äänestäessä taktillisista syistä vasemmiston kanssa. — antaa hallitukselle luottamuslauseen. Paasivuori y.m. tekivät 16/11 asiassa uuden välikysymyksen, saaden siihen samanlaisen vastauksen, ja hyväksyi eduskunta 75 äänellä 52 ääntä vastaan — kommunistisen eduskuntaryhmän ollessa vangittuna — yksinkertaisen siirtymisen päiväjärjestykseen. Hallitus kuitenkin havaitsi tarpeelliseksi antaa samolle valtiopäiville esityksen, joka tarkoitti palauttaa kansalaisluottamus erinäisille tuomituille, joihin 1921 vuoden armahdulaki valinnaisen sanamuotonsa takia ja vastoin lainsäätäjän tarkoitusta ei ulottunut. Lakiehdotus hyväksyttiin yksimielisesti (vahvistettu 25/1 1924), mutta sos.-dem. ryhmän ehdotus lain ulottamisesta niihinkin tuomittuihin, jotka 1921 vuoden armahdulain antamisen jälkeen oli laskettu vapauteen, hylättiin 106 äänellä 48 ääntä vastaan. Vuoden 1924 vp:lle jättivät J. F. Aalto y.m. eduskuntaesityksen, joka tarkoitti täydellistä amnestiaa vuoden 1918 kansalaissodan johdosta, mutta nykään ei lakivaliokunta «ehtinyt» antaa asiasta mietintöä. Vuoden 1925 vp:lle jättivät ryhmän päätöksen mukaisesti Leino y.m. 13/11 päivä-

tyn välikysymyksen, kysyen mitä hallitus aikoi tehdä täydellisen amnestian aikaansaamiseksi kansalaissodan johdosta. Oikeusministeri F. O. Lilius antoi 10/12 välikysymykseen kauttaaltaan kielteisen vastauksen eikä ehdotusta asian lähettämisestä valiokuntaan tehty, koska hallitus juuri oli jättänyt eronpyyntönsä.

Erotettujen virka- ja palvelusmiesten auttamiseksi takaisin entisiin virkoihinsa jättivät A. Aalto y.m. 1922 vp. eduskuntaesityksen, jonka kuitenkin lakivaliokunta jätti käsittelemättä. Vuoden 1923 vp:llä tekivät Reinikainen y.m. hallitukselle 27/2 päivätyn kysymyksen, miksei kurinpidollisesti erotettuja oltu vielä otettu takaisin toimiinsa sekä mihin toimenpiteisiin hallitus aikoi asiassa ryhtyä. Oikeusministeri Åkesson vastasi tähän, että erotettujen takaisin ottaminen oli riippunut ja edelleen riippui virkojen avoimeksi joutumisesta sekä viranomaisten harkinnasta ja että hallitus aikoi jättää eduskunnalle asiaa koskevan esityksen. Tämä esitys annettiinkin 22/6 ja saisivat sen mukaan ne kansalaissodan johdosta erotetut valtion virka- ja palvelusmiehet, jotka jälleen saisivat valtion toimen, lukea hyväkseen aikaisemmat virkavuotensa. Sos.-dem. ryhmä ehdotti aloitteen laajentamista ennenkaikkea siten, että nimenomaan oikeutettaisiin erotetut pääsemään mikäli mahdollista takaisin entisiin virkoihinsa, mutta hylättiin tämä ehdotus 106 äänellä 51 vastaan. Sitä vastoin päätettiin 86 äänellä 62 ääntä vastaan tehdä sosiaalidemokraattien vaatima lisäys, jonka mukaan erotettujen ja sittemmin kuolleiden virka- ja palvelusmiesten leskille ja alaikäisille lapsille myönnetään eläke (laki vahv. 25/1 1924). Porissa 8/2 1925 pidetyn erotettujen valtionpalvelijain kokouksen kehoituksesta päätti ryhmä tehdä heidän asiaansa koskevan välikysymyksen, joka 13/3 Voionmaan y.m. allekirjoittamana jätettiin eduskunnalle tarkoituksessa tiedustella, miksi ei kaikkia erotettuja valtionpalvelijoita, annetuista lupauksista huolimatta, oltu vielä otettu takaisin. Kysymykseen ei ehditty saada vastausta, ennenkuin hallitus erosi. Erotettujen valtionpalvelijain esittämän pyynnön johdosta päätti ryhmä 12/3 antaa Ryömälle tehtäväksi Ruotsin matkallaan antaa asiasta tietoja Skandinavian rautatieläisten liiton kongressille. Eduskunnan jälleen kokoonnuttua syyskuussa jätettiin sille 3/9 Reinikaisen y.m. allekirjoittama, samaa asiaa koskeva välikysymys. Pääministeri Tulenheimo ilmoitti vastauksessaan välikysymykseen, että syy siihen, ettei kaikkia erotettuja oltu voitu ottaa takaisin toimiinsa, oli osaksi vapaiden paikkojen puute, osaksi erotettujen aikaisemmin osoittama käytös. Vaikka keskustelun kuluessa eräät porvarillisetkin puhujat lausuiivat käsityksensä, että asiassa jotakin oli vinossa, päätettiin 103 äänellä 73 ääntä vastaan antaa hallitukselle sen vaatima luottamuslause.

Vuosten 1922 ja 1924 vp:ille jättivät Lehtokoski y.m. eduskuntaesityksen eläkkeistä kansalaissodan johdosta työkykynsä menettäneille sekä kuolleitten perheenjäsenille. Näistä lakiehdotuksista ei edes oletettuja annettu. Toisinaan (1922 ja 1925 vp:ille) on ryhmä koettanut saada kansalaissodassa haavoittuneiden soturien eläkkeitä koskevaan lakiin sellaisia muutoksia, että eläkkeitä myönnettäisiin myös punasten sotainvalideille sekä kaatuneiden punakaartilaisien omaisille, mutta on nämä vaatimukset hylätty, v. 1922 100 äänellä 79 ääntä vastaan ja v. 1925 108 äänellä 74 ääntä vastaan. Joka valtiopäivillä on vaadittu korotettavaksi punaorvoille maksettavia avustuksia yli hallituksen ehdottamien määrien sekä myös avustuksen antamista orpojen äidille, mutta näitäkään ehdotuksia ei ole hyväksytty.

Useiden kansalaissodassa kaatuneiden punasotilaiden hautojen tultua osaksi yksityisten, osaksi viranomaisten toimesta häväistyksi tekivät Myllymäki y.m. vuoden 1924 vp:llä ryhmän päätöksen mukaisesti asiasta välikysymyksen, jonka tosin sisäministeri Sahlstein ylimielisesti koetti torjua, mutta jonka oikeutus ylipäänsä porvarilliseltakin taholta keskustelun aikana tunnustettiin. Hallituksen vaatima yksinkertainen siirtyminen päiväjärjestykseen päätettiin 101 äänellä 72 vastaan, mutta muodostui asian käsittely kuitenkin ryhmälle siveelliseksi voitoksi.

Valtiollisten vankien asemaan on ryhmä usein kiinnittänyt huomiota, ja sen yksityiset jäsenet ovat monasti käyneet vankiloissa henkilökohtaisesti siihen tutustuakseen. Kun Voionmaa ryhmää saamansa tehtävän perusteella oli hankkinut asiassa lähempiä tietoja, päätti ryhmä 26/10 1922 tehdä asiassa välikysymyksen, mutta kohta sen jälkeen tapahtuneen hallituksen eroamisen takia se jäikin tekemättä. Sitä vastoin on muiden asiain, ennenkaikkea menoarvion, yhteydessä otettu vankien asema puheeksi. Vuoden 1923 vp:lle jätti Wiik ehdotuksen laiksi valtiollisista vangelsta, tarkoittaen täällä v. 1921 annetun, samaa asiaa koskevan, mutta käytännössä vaillinaiseksi osoittautuneen lain uudistamista; ehdotus jäi kuitenkin käsittelemättä. Kommunistien vuoden 1925 vp:lle jättämään välikysymykseen koskeva valtiollisten vankien asemaa yhtyi myöskin sosialidemokraatteja; siihen vastasi oikeusministeri F. O. Lilius 10/12 väittäen välikysymyksessä esitetyt motteet aiheettomiksi.

Politiisin suhteen ehdotettiin ryhmän puolelta vuoden 1923 vp:llä, seuraavan vuoden menoarviota käsiteltäessä, että hallitus, katsoen poliisimäärärahojen liian suureen kasvamiseen, ryhtyisi toimenpiteisiin poliisivoiman vähentämiseksi, mutta hylättiin tämä ehdotus 100 äänellä 69 ääntä vastaan. Ryhmän lisäksi tekemä ehdotus, että eduskunta kehoittaisi hallitusta ryhtymään toimenpiteisiin

epäkelpojen ja kyvyttömiä aineksien erottamiseksi poliisilaitoksesta», hylättiin 105 äänellä 51 ääntä vastaan. Samaten hylättiin 97 äänellä 53 ääntä vastaan ehdotus, »että eduskunta päättäisi kehoittaa hallitusta valvomaan, että poliisilaitokseen otetaan naispoliiseja, joiden erikoistehtävä tulisi olla naisia ja lapsia koskevien asiain hoito ja valvonta poliisilaitoksilla». Valtiolliselle keskuspoliisille ehdotetun määrärahan, joka vuoden 1923 menoarvion mukaan on ollut 5,2 milj. mk. ja senjälkeen 7,5 milj. mk., on ryhmä säännöllisesti ehdottanut menoarviosta poistettavaksi, mutta on tämä ehdotus saanut ainoastaan vasemmiston äänet ja siis tullut hylätyksi, ollen äänimäärät v. 1922: 107—68, v. 1923: 98—48, v. 1924: 109—73 ja v. 1925: 102—64. Kun hallitus vuoden 1926 menoarvion yhteydessä ehdotti valtiollisen keskuspoliisin saattamista vakitukselle kannalle yhdistämällä sen sisäasiainministeriöön, myötävaikutti ryhmä siihen eduskunnan 115 äänellä 75 ääntä vastaan tekemään päätökseen, jolla hallituksen ehdotus hylättiin syystä, ettei ehdotettua muutosta voitu ilman lainsäädäntötoimenpidettä panna toimeen.

K o m m u n i s t i v a n g i t s e m i s t e n j o h d o s t a eduskunnan tultua vajalukkuiseksi ryhmä heti taasen kokoonuttuaan otti asian käsiteltäväksi ja päätti 17/10 1923 yksimielisesti, että ryhmä tosin jatkaa eduskuntatyötä, mutta vastustaa uusien asiain esille ottamista ja vaatii eduskunnan pikaista täyslukuiseksi saattamista, missä suhteessa oli eduskunnassa tehtävällä kyselyllä tiedusteltava hallituksen aikomuksia. Lisäksi päätettiin 24 äänellä 18 ääntä vastaan, ettei toistaiseksi otettaisi osaa valiokuntien työhön. Samalla päätettiin eduskunnassa odotettavissa keskusteluissa arvostella hallituksen eritoten kansanedustajia kohdanneita toimenpiteitä sekä vaatia asian tutkimista perustuslakivaliokunnassa. Tämä vaatimus esitettiin täysistunnossa 19/10 vangittujen kansanedustajain eduskunnalle lähettämien valituskirjelmien yhteydessä, mutta hylättiin se 110 äänellä 51 ääntä vastaan. Samana päivänä jätettiin eduskunnalle, Tannerin ja Wuolijoen allekirjoittamana, ryhmän päättämä kysely; pääministeri Kallio 23/10 vastasi siihen, »ettei hallitus katsonut tällä hetkellä olevan otettava päätettäväksi, onko myöhemmin määrättävä uudet vaalit toimitettavaksi». Koska lisäksi oli tiedossa, että ainakin maalaisliiton ja edistyspuolueen ryhmät melkein kokonaan vastustivat eduskunnan hajoittamista, päätti ryhmä kokouksessaan 23/10 yksimielisesti jatkaa eduskuntatyötä ja myös luopua valiokuntalokosta, edellyttäen että eduskunta siinä kokoonpanossaan ei käsitteisi muita kuin välttämättömän kiireelliset asiat; niinpian kuin ryhmä huomaisi porvariston ryhtyvän käyttämään tilannetta väärin, s. o. ajaakseen päätökseen omia luokkaetujaan tarkoittavia lakeja, ottaisi ryhmä kysymyksen eduskuntatöiden jatkamisesta uudelleen esille. Tilan-

netta päätettiin valaista valitsijoille annetussa julistuksessa. Sitä vastoin hylättiin 2 ääntä vastaan Reinikaisen ehdotus, että ryhmä asettuisi jarrutuskannalle. 16 äänellä 11 ääntä vastaan Sventorzetskin ehdotus valiokunnan asettamisesta harjoittamaan kemoja porvarien pakottamiseksi uusiin vaaleihin, 4 ääntä vastaan Wilkin ehdotus prolueneuvoston kutumisesta kokoon asiata käsittelemään ja lopuksi 2 ääntä vastaan Wilkin ehdotus raha-avustuksen antamisesta ryhmän varoista vangituille kansanedustajille.

Kun sittemmin 6/11 ed. Schauman, välttämättä sosialidemokraattien menettelyn eduskuntatyön jatkamisen suhteen epäjohtonmukaiseksi, ehdotti työehtosopimuslain jätettäväksi lepäämään yli vaalien, päätti ryhmä 19 äänellä 7 ääntä vastaan kannattaa tätä ehdotusta; pidettiin toivottavana, että saataisiin selville porvariston kanta eduskunnan hajottamiskysymykseen nähden, vaikka toiselta puolen useat ryhmän jäsenet pitivät mainittua lakia sopimattomana »koepalkoksi». Samalla päätettiin yksimielisesti vastustaa sotatilain käsittelyä suuressa valiokunnassa kaikin käytettävissä olevin keinoin. Kun kysymys työehtosopimuslain kohtalosta 6/11 tuli eduskunnassa ratkaistavaksi, annettiin kuitenkin sen yli vaalien lykkäämisen puolesta vain 56 ääntä, josta näkyi että porvariston suuri enemmistö kannatti eduskuntatyön jatkamista eduskunnan vajalukuisenakin ollessa.

Kokouksessaan 15/11 ryhmä uudelleen käsittelee asiaa ja päätti yksimielisesti noudattaa aikaisemmin päätettyä menettelyä sekä tulo- ja menoarvion käsittelyn loppupuolella tehdä välikysymyksen eduskunnan saattamisesta täyslukaiseksi. Sitä vastoin hylättiin 15 äänellä 14 ääntä vastaan Ampujan ehdotus välikysymyksen tekemisestä kommunististen kirjapainojen suljettuna pitämisestä. Yleisesti esiintyi keskustelussa toivomus, että ryhmä voisi kaataa hallituksen, ja valittiin, ettei siihen ollut mahdollisuutta.

Valtion menoarviota käsiteltäessä eduskunnassa ryhmä vaati mielenosoituksellisesti oikeus- ja sisäministerien käytettäväksi osoitetujen määrärahojen vähentämistä, mutta sai edellinen ehdotus vain 54 ja jälkimmäinen 53 ääntä. Kokouksessaan 22/11 tekemänsä päätöksen mukaisesti vaati ryhmä täysistunnossa 23/11 virkamiesten palkkauslain lykättäväksi yli vaalien, mutta sai tämä ehdotus vain 52 ääntä ja tuli siis hylätyksi. Tehtäväksi päätetty välikysymys jätettiin 30/11 Tannerin ja Wuolijoen allekirjoittamana eduskunnalle ja vastasi siihen 7/12 pääministeri Kallio, että kommunistijutun ollessa vireillä ei hallitus katsonut asianmukaisesti ottaa ratkaistavaksi, onko määrättävä uudet vaalit toimitettavaksi. Asiasta syntyneen pitkän keskustelun aikana sos.-dem. puhujat osoittivat hallituksen kannan soveltumattomuuden perustuslaillisen katsantokannan kanssa; toiselta puolen osoittautui, että oikeiston taholla kyllä toivottiin uusia

vaaleja, joissa otaksuttiin työväen edustuksen kommunistivainojen johdosta vähenevän, mutta ei tahdottu silti antaa hallitukselle epäluottamuslausetta. Yksinkertainen päiväjärjestykseen siirtyminen päätettiin 98 äänellä 54 ääntä vastaan.

Vaikkei ryhmä voinut johdonmukaisesti vastustaa kaikkien lakiehdotusten käsittelyä, niiden joukossa ollessa sellaisiakin, jotka tarjosivat työväelle huomattavia etuja, vastusti ryhmä sellaisia ratkaisuja, jotka työväen edustuksen tapahtuneen vähentymisen takia olisivat voineet muodostua työväelle epäedullisiksi. Osaksi tämä kanta myönnettiin porvarillisellakin taholla oikeutetuksi eikä työväen eduskunnan olemassaolon aikana työväelle suuremmassa määrin vahingollisia lakeja syntynyt. Mutta kun istuntokautta yhä vain jatkettiin, päättyen vasta 8/12, eikä hallitus ottanut huomioon vaatimusta eduskunnan hajottamisesta, voitti niinhyvin sos.-dem. kansanedustajain kuin yleensä työväen keskuudessa se ajatus alaa, että sos.-dem. ryhmän ei pitäisi palata eduskuntaan seuraavan istuntokauden alkaessa. Mutta ymmärtäen tilanteen vaatimukset paremmin kuin hallitus, määräsi presidentti 18/1 1924 uudet edustajanvaalit toimitettaviksi, koska, kuten presidentin avoimessa kirjeessä sanottiin, »Eduskunnan tosiasiallinen kokoonpano on tullut säännönmukaisesta poikkeavaksi ja se on omiansa vaikeuttamaan eduskuntatyötä.» Lähimpänä seurauksena tästä oli Kallion hallituksen eroaminen.

Kun kommunistivainojen yhteydessä useiden, niiden joukossa sosialidemokraattistenkin, työväenjärjestöjen toiminta-oikeutta oli loukattu, asetti ryhmä kokouksessaan 3/10 1924 komitean, joka asiassa kääntyi sisäasiainministerin puoleen. Tämä lausui, että sos.-dem. järjestöjä kohdanneet oikeudenloukkaukset nähtävästi olivat johtuneet alempien viranomaisten väärinkäsityksestä, ja lupasi antaa selventäviä määräyksiä; kuitenkin ei voisi tässä suhteessa paljon tehdä, niinkauan kuin kommunistisen puolueen pesänselvitys oli kesken. Tämän kuultuaan ryhtyi ryhmä hankkimaan aineistoa välikysymystä varten, joka sittemmin 24/10 J. F. Aallon ja Leimon allekirjoittamana, eduskunnalle jätettiin ja jossa kysyttiin, oliko hallitus ryhtynyt tai aikoiko se ryhtyä toimenpiteisiin palauttaakseen oikeuksiinsa ne työväenjärjestöt, joiden laillisia toiminta-oikeuksia oli loukattu, ja turvatakseen yhdistymis-, kokoontumis- ja lausuntovapauden vastaisuudessa. Sisäministeri Sahlstein 4/11 antamassaan ylimielisessä vastauksessa kielsi välikysymyksessä esitetyiltä väitteiltä kaiken oikeutuksen eikä näin ollen luvannut epäkohtien poistamista. Porvarilliset puhujat (Ingman y.m.) tapansa mukaan rajoittuivat maalaamaan synkin välein maassa harjoitettua kommunistista toimintaa, puuttumatta kysymykseen viranomaisten toimenpiteiden laillisuudesta, ja 97 äänellä 67 ääntä vastaan myönnet-

tiin hallitukselle sen pyytämä luottamuslause. Ryhmässä herätti sittemmin huomiota se, että useat puoluelehdet kovin puutteellisesti olivat selostaneet äsken mainitun välikysymyksen käsittelyn eduskunnassa, ja päätti ryhmä laatia asiaa valaisevan kirjoituksen, joka annettaisiin puoluelehdille julkaistavaksi.

Kun keväällä 1925 oli Metalliteollisuustyöntekijäin liiton luottamusmieheksi A. A. Wirralta kielletty passi, joka oli ollut tarpeen osanottoa varten metallityöläisten kansainväliseen neuvottelukokoukseen, ja kun ed. Edv. Huttunen tämän johdosta teki välikysymyksen, päätti ryhmä 2/3 1925, kahden jäsenen sitä vastustaessa, sallia jäsentensä yhtyä sanottuun välikysymykseen, joka täten sai riittävän määrän allekirjoituksia. Siiben vastasi 30/3 sisäministeri Sahlstein, puolustaen kieltoa sillä syyllä, että »Wirta on tunnettu yhdeksi täkäläisten kommunistien krottamusmieheksi». Sos.-dem. puhujain osoitettua tällaisen syyn riittämättömyyden, antoi porvarillinen enemmistö 88 äänellä 67 ääntä vastaan hallitukselle luottamuslauseen.

Ryhmän suhtautumisesta hallitukseen mainittakoon lisäksi seuraavaa. Kun syksyllä 1922 uusi hallitus oli asetettava virkamieshallituksen tilalle, kutsuttiin tavon mukaan eri ryhmien puheenjohtajat presidentin luo. Sos.-dem. ryhmän puheenj. Tanner vastasi tällöin kielteisesti presidentin kysymykseen, oliko ryhmä halukas myötävaikuttamaan hallituksen muodostamiseen; presidentin tiedusteluun, minkälaista hallitusta ryhmä näin ollen pitäisi suotavana, vastasi Tanner, että ryhmä mieluummin näkisi muodostettavan keskustahallituksen. Mitään muistutusta ei Tannerin menettely aiheuttanut ryhmän puolelta. Hallituksen tultua sittemmin muodostetuksi K. Kallion johdolla, päätti ryhmä 13/11 tapaus tapaukselta arvostella tämän hallituksen toimenpiteitä ja määrätä kantansa kussakin kysymyksessä erikseen. Kun kommunistien taholta esitettiin välikysymys, jolla tarkoitettiin saada tietoa hallituksen ohjelmasta, päätti ryhmä 27/11 yksimielisesti, että ryhmän puolesta esitettäisiin välikysymyskeskustelussa ne lähimmät vaatimukset, joiden toteuttamista ryhmä lähimmässä tulevaisuudessa hallitukselta odotti, ja että sen jälkeen äänestettäisiin yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisen puolesta; ryhmän vaatimuksiin sisällytettäisiin täydellinen amnestia vuoden 1918 valtiorikollisille, lex Kallion laaja ja tehokas toimeenpano, sisäpoliittiseen rauhaan pyrkiminen y.m. Tämän mukaisesti ryhmä 28/11 tapahtuneessa välikysymyskeskustelussa menettelikin ja päätettiin 124 äänellä 38 ääntä vastaan yksinkertainen päiväjärjestykseen siirtyminen. — Kallion hallituksen oltua sittemmin pakotettu eroamaan laillisuutta sivuuttaneiden kommunistivainojensa johdosta, asetti presidentti toistaiseksi virkamieshallituksen prof. K. A. Cajanderin johdolla; eduskunnan kokoonnuttua 1/5 1924, kutsuttiin

taasen eri ryhmäin puheenjohtajat presidentin luo, jolloin Tanner antoi sos.-dem. ryhmän kannasta samat tiedot kuin v. 1922; asia ei aiheuttanut toimenpiteitä ryhmän puolelta. — Kun L. Ingmanin johdolla toukokuussa 1924 muodostettu hallitus, jota kannattivat kaikki porvarilliset puolueet, epäonnistui yrityksissään ajaa läpi vaalilain uudistus ja tämän johdosta erosi, kutsui presidentti Relander luoksansa muiden muassa sos.-dem. ryhmän puheenjohtajan Tannerin ja esitti tällöin hallitusohjelman, johon kuulusivat m.m. seuraavat asiat: 1) maan virkamieslaitoksen yksinkertaistuttaminen ja supistaminen; 2) sotalaitoksen uudistaminen siihen suuntaan, että suojeluskunnat muodostettaisiin vakinaisemmalle kannalle ja että sitä tietä sotamenoja vähennettäisiin; sekä 3) finanssipolitiikan järjestäminen siten, että kulutusmenoja supistettaisiin, pääomasäästöä säästettäisiin ja ulkomaisia lainoja otettaisiin ainoastaan tuotannollisiin tarkoituksiin. Kun tämä esitettiin ryhmälle, päätti ryhmä lyhyen keskustelun jälkeen, jossa kiinnitettiin arvostelevaa huomiota presidentin esiintymiseen omalla hallitusohjelmallaan, yksimielisesti olla ottamatta osaa porvarillisen kokoomushallituksen muodostamiseen. Silloin muodostettu Tulenheimon hallitus, jossa vain maalaisliitto ja kokoomuspuolue olivat edustetut, kärsi 9/12 1925 laivastokysymyksessä tappion, johon ryhmä tehokkaasti myötävaikutti. Kun hallitus tämän johdosta jätti erohakemuksensa ja eduskuntaryhmien puheenjohtajat taas kutsuttiin presidentin luo, ilmoitti V. Tanner, sos.-dem. ryhmän valmisteluvaliokunnan yksimielisen päätöksen mukaisesti, ettei ryhmä katsonut olevansa velvollinen ottamaan hallituksen muodostamista vastuulle, koska ryhmä ei ollut tarkoittanut kaataa hallitusta; mitä muodostettavaan hallitukseen tulee, näkisi ryhmä mieluummin keskustallituksen muodostamisen ja keskustapolitiikan noudattamisen, voimatta kuitenkaan antaa millekään porvarilliselle hallitukselle ehdontonta kannatustaan.

Erinäisistä perustuslakeja muuttavista laeista, jotka vuoden 1921 vp:ltä olivat jääneet lepäämään yli vaalien, hyväksyttiin vuoden 1922 vp:llä 138 äänellä 43 ääntä vastaan laki valtakunnanoikeudesta sekä 176 äänellä 12 ääntä vastaan laki eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston ja oikeuskanslerin virkatoimien lainmukaisuutta. Sitä vastoin laki ulkoasiainvaliokuntaa koskevien säännösten täydentämisestä ei saanut säädettyä 2/3:n enemmistöä, vaan ainoastaan 100 ääntä annetuista 175 äänestä, joten se raukesi, koska varsinkin oikeiston taholla pelättiin eduskunnan saavan liian suuren vaikutusvallan ulkopolitiikkaan, jos sanottu lakiehdotus olisi hyväksytty.

Vuoden 1921 vp:llä yli vaalien lykätty ehdotus uudeksi Valtioapäiväjärjestykseksi hylättiin samoin 24/10 1922, sitä

kannattaessa 79 ja vastustaessa 115 edustajaa. Oikeisto pelkäsi lakiehdotusta liian kansanvaltaisena, maalaisliitto paheksui sitä, ettei henkirahojen maksaminen olisi enää yhtenä äänioikeuden ehtona, kommunistit ja myös jotkut sosialidemokraatit pitivät vaarallisena sitä pykälää, joka oli tarkoitettu estämään jarrutusta. Samalla eduskunta 117 äänellä 62 ääntä vastaan hyväksyi ed. Furuohjelman tekemän ehdotuksen, että hallitusta kehoitettaisiin antamaan esitys niistä Valtiopäiväjärjestyksen muutoksista, jotka aiheutuvat Suomen hallitusmuodon vahvistamisesta. Tämä esitys annettiin 1924 vuoden valtiopäiville. Perustuslakivaliokunta, jossa asiaa valmistettiin, päätti silloin olla rajoittumatta hallituksen ehdottamiin muodollisiin korjauksiin, otti käsittelyn pohjaksi ed. Setälän tekemän eduskuntaesityksen ja laati sen perusteella ehdotuksen kokonaan uudeksi Valtiopäiväjärjestykseksi.

Sos.-dem. ryhmä, joka kokouksissaan 6/11 1924 ja 2/3 1925 seikkaperäisesti määräsi kantansa lakiehdotuksen suhteen, pormisti ennenkaikkea saadaksesen äänioikeuden rajoitukset poistetuiksi. Mutta ainoastaan säännös vararikon tekneestä velallisesta poistettiin merkityksettömänä; sitä vastoin hylättiin 101 äänellä 72 ääntä vastaan ehdotus äänioikeusrajan alentamisesta 21 vuoteen sekä 109 äänellä 60 ääntä vastaan ehdotus muiden työvälle vahingollisten rajoitusten poistamisesta. Toiselta puolen torjuttiin maalaisliiton yritys määrätä (lakkautettujen henkirahojen tilalle) tulo- ja omaisuusveron maksaminen uudeksi äänioikeuden ehdoksi; ryhmä oli päättänyt äänestää koko lakiehdotuksen kumoon siinä tapauksessa, että mainittu ehdotus olisi hyväksytty. Samaten maalaisliiton taholta tehty ehdotus äänioikeuden riistämisestä valtion eläkettä nauttivilta — ehdotus, joka tuskin voidaan otaksua vakavassa mielessä tehdyksi, mutta jota kuitenkin myös osa sos.-dem. ryhmän jäseniä näkyy kannattaneen — hylättiin 99 äänellä 74 vastaan. — Ryhmän taholta tehty ehdotus kansanedustajain loukkaamattomuuden lisäämisestä eräissä suhteissa hylättiin 92 äänellä 82 ääntä vastaan; samaten hylättiin ehdotus, jonka mukaan eduskunta voisi päättää koossaolonsa ajaksi keskeyttää edustajaa kohdanneen vapausrangaistuksen täytäntöönpanon, vieläpä hyväksyttiin 108 äänellä 65 ääntä vastaan säännös, jonka mukaan vapausrangaistusta kärsivä edustaja menettää vankeusajalta edustajapalkkionsa. — Valtiopäivän alkamispäiväksi määrättiin kuten tähän saakka helmikuun 1 päivä; ryhmä oli ehdottanut lokakuun 1 päivää, josta olisi seurannut, että valtion varainhoitovuosi olisi siirtynyt puolivuoden vaihteessa alkavaksi. Ryhmän yritys saada liian lyhyeksi osoittautunut istuntokausi pidennetyksi 150 päiväksi torjuttiin 100 äänellä 75 vastaan, porvariston pelätessä eduskunnan vaikutusvallan muuten lisää-

tyvän. — Ryhmän joidenkuiden jäsenten tekemä ehdotus, että välilyksymyksen tekemiseen vaadittaisiin vain 10 (eikä 20) allekirjoitusta, hylättiin 112 äänellä 48 ääntä vastaan, ja huutoäänestyksellä hylättiin ehdotus, että hallitus velvoitettaisiin aina vastaamaan välilyksymyksiin; näitä molempia ehdotuksia useat ryhmän jäsenet eivät katsoneet voivansa kannattaa. — Jarrutuksen estämiseksi tarkoitettu pykälä jätettiin tällä kertaa ilman muuta pois. Mutta useiden sosialidemokraattien tekemä ehdotus määräenemmistösäännösten lieventämisestä (2/3:n enemmistön tilalle 3/5 ja 5/6:n tilalle 3/4) hylättiin 97 äänellä 66 vastaan, ehdotus äänioikeuden ulottamisesta kirkollisissakin kysymyksissä kaikille edustajille 102 äänellä 79 ääntä vastaan ja ehdotus avoimen äänestyksen toimittamisesta kymmenen edustajan sitä vaatiessa 100 äänellä 81 vastaan. Useat sosialidemokraatit vastustivat — ryhmän suurella enemmistöllä tekemän päätöksen mukaisesti — sitä säännöstä, jonka mukaan määrärahaehdotuksia voitaisiin vastedes ottaa huomioon ainoastaan, jos ne on asianmukaisessa järjestyksessä pantu vireille ja valtiovarainvaliokunta on ne käsitellyt; toiset ryhmän jäsenet pitivät tällaista säännöstä hyvän järjestyksen vaatimana ja tulikin se 110 äänellä 66 vastaan hyväksytyksi. Ryhmän ehdotus, että kaikki valiokunnat voisivat eduskunnan päätöksestä jatkaa toimintaansa istuntokauden päätyttyäkin, hylättiin 93 äänellä 71 vastaan; ulkoasiainvaliokuntakin, jonka oli toivottu voivan jossakin määrin valvoa hallituksen ulkopoliittikka, saa istuntokauden päätyttyä kokoontua vain »hallituksen kutsusta«.

Katsoen, että tämä lakiehdotus sisälsi muutamia huomattavia parannuksia nykyiseen Valtiopäiväjärjestykseen verraten ja ettei sen suurempia toistaiseksi voitaisi saada läpi, päätti ryhmä 19/3 1925 kahtha ääntä vastaan äänestää lakiehdotuksen hyväksymisen ja sen kiireellisen käsittelyn puolesta. Täysistunnossa 27/3 annettiin kuitenkin kiireellisen käsittelyn puolesta vain 146 ja sitä vastaan 39 ääntä, joten tarpeellista määräänemmisöä ei saavutettu. Tämän jälkeen päätti eduskunta 161 äänellä 21 vastaan hyväksyä lakiehdotuksen jätettäväksi lepäämään yli vaalien.

Vaalilain uudistuksesta jätti hallitus vuoden 1922 vp:lle esityksen, joka tarkoitti ruotsalaisen puolueen vaatimuksen mukaisesti tarkkaan toteuttaa suhteellisuuden periaatteen; tämän saavuttamiseksi olisi 20 edustajaa valittava yhteistoiminnalla eri vaalipiireissä perustettujen vaaliliittojen kesken. Kokouksessaan 20/9 1922 päätti ryhmä asettua lakiehdotusta vastustamaan, koska sos.-dem. puolue sen johdosta olisi menettänyt noin 5 paikkaa. Perustuslakivaliokunta sittemmin poisti lakiehdotuksesta säännöksen mainituista 20 edustajasta, jonka jälkeen koko lakiehdotus suu-

ren valiokunnan ehdotuksen mukaisesti hylättiin 103 äänellä 67 ääntä vastaan. Vuoden 1924 vp:lle jätti hallitus pääasiassa samanlaisen esityksen. Ryhmän kokouksessa 10/11 useat puhujat puolsivat sen hyväksymistä, katsoen että puolueen ohjelma velvoitti vaatimaan mahdollisimman suurta suhteellisuutta; toiselta puolen vastustettiin lakiehdotusta sosialidemokratian edustusta heikontavana ja huomautettiin, että puolue jo äänioikeuden rajoitusten johdosta oli vähemmän lukuisasti edustettuna kuin oikeudenmukaisuus olisi vahtint. Ryhmä päätti 22 äänellä 11 ääntä vastaan vastustaa lakiehdotusta. Antamassaan mietinnössä perustuslakivaliokunta mahdollisimman tarkan suhteellisuuden saavuttamiseksi ehdotti sekä 20 edustajan valitsemista yllä mainitulla tavalla että myös ylemmän asteen vaaliliittojen sallimista; osa valiokunnan sos.-dem. jäseniä ehdotti mietintöön liittämässään vastalauseessa, että lakiehdotus hylättäisiin. Jo sitä ennen oli maalaisliitto, joka vain vastahakoisesti oli suostunut vaalilakiehdotukseen, eronnut hallituksesta eikä katsonut näin ollen itseänsä enää velvolliseksi lakiehdotusta kannattamaan; sos.-dem. ryhmä taas päätti 2/3 1925 pysyä ennen tekemässään päätöksessä vaalilain suhteen sekä vastustaa ylemmän asteen vaaliliittoja. Suuressa valiokunnassa lakiehdotus muutettiin niin, että se kokonaan menetti sen merkityksen, mikä sillä alkuunpanijointensa mielestä piti olla. Tämän johdosta ne puolueet, jotka siitä olivat odottaneet etua (ruots., edist. ja osa kommunisteja) vaativat lakiehdotuksen lykkäämistä yli vaalien, mikä 70 äänellä päätettiinkin. Syksyllä 1925 antoi hallitus vielä kerran asiasta esityksen, jota ei vielä ole käsitelty loppuun.

Laki tasavallan presidentin vaalista sekä laki Hallitusmuodon 23 §:n muuttamisesta siten, että eduskunta valitsisi presidentin, oli molemmat vuoden 1921 vp:llä oikeiston vaatimuksesta lykätty yli vaalien. Sos.-dem. ryhmä kannatti molempia, mutta vuoden 1922 vp:llä annettiin edellisen lakiehdotuksen puolesta vain 103 ääntä ja sitä vastaan 89 ääntä sekä jälkimmäisen puolesta 102 ja sitä vastaan 69 ääntä eikä siis tarpeellista määränemmistöä saavutettu. Kun siis oikeistolaiset osoittautuivat riittävän voimakkaiksi estääkseen presidentin valitsemista eduskunnan enemmistön tahtomalla tavalla, osa keskustaa peräännyti, ja niin hyväksyttiin vuoden 1922 vp:llä 88 äänellä 78 ääntä vastaan, sosialidemokraattien kuulla vähemmistöön, eräs vuoden 1921 vp:llä lepäämään pantu ehdotus laiksi niiden valitsijamiesten valitsemisesta, jotka toimittavat tasavallan presidentin vaalin. Vuoden 1923 vp:lle annettiin sitten hallituksen esitys laiksi presidentin vaalista, joka esitys edellytti vaalin tapahtuvan valitsijamiesten kautta. Sosialidemokraatit vieläkin vastustivat lakiehdotusta ja ehdottivat pyydettäväksi hallituksen

esitystä Hallitusmuodon 23 §:n muuttamisesta siten, että presidentti valittaisiin eduskunnan toimesta. Kun eduskunta kuitenkin hyväksyi lakiehdotuksen toisessa lukemisessa, ehdottivat sosialidemokraatit lakiehdotuksen lykkäämistä yli vaalien, mutta sai tämä ehdotus eduskunnan silloisessa vajalukuisessa kokoonpanossa (7/12 1923) vain 54 ääntä.

Kun näin hyväksytyn lain perusteella tasavallan presidentti ensimmäisen kerran oli valittava, päätti ryhmä 13/11 1924 Wiikin ehdotuksesta saattaa puolueneuvoston tietoon, että ryhmän mielestä vaalissa oli meneteltävä siten, että 1) äänestetään omaa ehdokasta ensimmäisessä ja ehkä toisessakin äänestyksessä, 2) ei pyritä saamaan omaa ehdokasta presidentiksi, ja 3) ratkaisevassa äänestyksessä kannatetaan kansanvaltaisempaa porvariehdokasta taantumusmiehen voittamiseksi, jos ero niiden välillä on huomattava. Ryhmän keskuudessa toimitetussa äänestyksessä presidenttiehdokas-ehdokkaista sai V. Tanner 18 ääntä, W. Wuolijoki 12, V. Voionmaa 11, M. Paasivuori yhden ja J. Helo yhden äänen. Puolueneuvosto hyväksyi ryhmän esittämät periaatteet.

Virkamiesten palkka-asia on useaan otteeseen kiinnittänyt eduskunnan ja sos.-dem. ryhmän huomiota. Vuoden 1922 vp:llä myönnettiin lisäbudjetin yhteydessä lisättynä kalliinajanavustuksena virka- ja palvelusmiehille 50 milj. mk.; sosialidemokraattien tekemä ehdotus, että avustus annettaisiin erityisen asteikon mukaan siten, että suurempipalkkaisille maksettaisiin suhteellisesti pienempi avustus kuin pienempipalkkaisille, hylättiin huutoäänestyksellä. Samaan aikaan antoi hallitus esityksen palkkauslaiksi, joka kuitenkin havaittiin vaillinaiseksi ja yksimielesti hylättiin. Virkamiespiireissä syntyi myrsky, niitä johtavat oikeistolaismieliset ylemmät virkamiehet uhkasivat lakolla, koettaen kovalla painostuksella saada alemmat virka- ja palvelusmiehet taivutetuksi siihen myötävaikuttamaan, ja yrityksen takana oli ammatillisten vaikutinten ohella aavistettavissa poliittisia: oppositio- ja keskustahallitusta vastaan. Kun sitten palkka-asia oli väliaikaisesti järjestettävä menoarvion yhteydessä, ehdotti ryhmän valmistusvaliokunta, että ryhmä koettaisi täysistunnossa saada aikaan palkkausasteikon: tätä vastaan huomautettiin, että kun virkamieskysymys oli kehittyneessä poliittiseksi kysymykseksi, Virkamiesliiton koettaessa lakko-uhkauksillaan saattaa eduskunnan ja hallituksen polvilleen, olisi tässä kysymyksessä asetettava hallituksen taakse. Näin ollen päätettiin 16 äänellä 12 ääntä vastaan luopua ehdottamasta asteikosta, mutta ehdotettiin eduskunnan lausuttavaksi, että valtion virka- ja palvelusmiesten palkkausten järjestelyyn myönnettävä määräraha olisi käytettävä etupäässä alempien virka- ja palvelusmiesten palk-

kausten parantamiseksi sekä että perheellisyyslisäystä olisi suoritettava rautateiden palveluksessa ylimääräisinä palveleville sekä vaunuslivoojille y.m.s. samojen periaatteiden mukaan kuin vakimaisille. Täysistunnessa pääministeri Kallio vakuutti, ettei hallitus antaisi virkamiesten harjoittaman palnostuksen itseensä vaikuttaa, ja myös sosialidemokraattiselta taholta arvosteltiin virkamiesten esiintymistä ankarasti. Mutta maalaisliitosta oli ainakin suuri osa jo ehtinyt perääntyä, yhtyen valtiovarainvaliokunnan ehdottaman ja sosialidemokraattienkin kannattaman 75 miljoonan markan määrärahan tilalle kannattamaan ed. Linnan ehdottamaa 90 milj. mk. Äänestyksessä voitti Linnan ehdotus 105 äänellä 82 vastaan sosialidemokraattien yllämainitun ehdotuksen sekä senjälkeen 108 äänellä 77 ääntä vastaan valiokunnan ehdotuksen. — Vuoden 1923 vp:lle annettiin esitys palkkauslaista uudestaan hiukan muutettuna; palkkausluokkien lukumäärä olisi 30, palkat koroitettaisiin noin 11 kertaa siihen verraten, mitä ne ennen sotaa olivat olleet, ja liukuva palkkausjärjestelmä otettaisiin käytäntöön. Valtiovarainvaliokunnassa lakiehdotusta parannettiin myöntämällä alempiin palkkausluokkiin kuuluville perhe- ja ikälisäyksiin nähden suhteellisesti suuremmat edut kuin muille. Sosialidemokraattien tekemä ehdotus 75,000 markan korkeimmasta peruspalkasta (hallituksen ehdottaman 100,000 markan tilalle) hylättiin 63 äänellä 54 vastaan, samaten ehdotus 12,000 markan alimmasta peruspalkasta (10,000 markan tilalle) 102 äänellä 57 ääntä vastaan. Perhelisää päätettiin 81 äänellä 81 ääntä vastaan, arvan ratkaistessa, myöntää ainoastaan alempiin luokkiin kuuluville eikä, kuten hallitus oli ehdottanut, kaikille virkamiehille; tässä kysymyksessä ryhmä esiintyi hajanaisena. Asian kolmannessa käsittelyssä ehdottivat sosialidemokraatit sen lykkäämistä yli vaalien, koska ryhmän esittämiä ehdotuksia ei oltu otettu huomioon ja koska eduskunta ei ollut täysilukuinen, mutta annettiin tämän ehdotuksen puolesta vain 52 ääntä, jonka jälkeen lakiehdotus hyväksyttiin 97 äänellä 54 ääntä vastaan (vahv. 29/12 1923). Palkankorotuksiin vuodeksi 1924 hyväksyttiin ryhmän ehdottama määrä 20 milj. mk., jolloin samaten ryhmän ehdotuksen mukaisesti päätettiin lausua, että määrärahan olta 18 milj. mk. käytettävä alempiin virka- ja palvelusmiesten sekä 2 milj. mk. koulunopettajain palkkojen korottamiseksi. Vuoden 1924 vp:llä ehdottivat sosialidemokraatit 15 milj. markan määrärahan myöntämistä 18—30 palkkausluokkiin kuuluvien virka- ja palvelusmiesten palkkojen parantamiseksi vuodeksi 1925, mutta hylättiin tämä ehdotus huutoäänestyksellä.

Virkamiesten eläkelakia säädettäessä 1924 vp:llä ponnisti ryhmä enemmistöä saadakseen lain vaikutuksen ulotetuksi

myös valtion palveluksessa oleviin työläisiin, päättäen kokouksessaan 9/10 muussa tapauksessa vastustaa koko lakiehdotusta. Suuressa valiokunnassa saatiinkin lakiin otetuksi säännös, jonka mukaan valtion omistamissa teollisuuslaitoksessa palveleva tai tähän verrattava valtion palveluksessa oleva työntekijä on oikeutettu eläkkeeseen. Suuri osa porvaristoa sitä vastusti, mutta voitti se kuitenkin täysistunnossa 99 äänellä 77 vastaan, vieläpä hyväksyttiin jatkokäsittelyssä 97 äänellä 95 ääntä vastaan sosialidemokraattien tekemä ehdotus, että eläkeoikeus ulotettaisiin kaikkiin valtion palveluksessa oleviin työläisiin. Eläkkeen määrään nähden ehdotti hallitus, että täysi eläke tekisi 60 pros. peruspalkasta, kuitenkin korkeintaan 50,000 mk., oikeisto ehdotti 2/3 ja korkeintaan 50,000 mk., maalaisliitto 50 pros. ja korkeintaan 40,000 (jopa toiset 30,000) mk., sosialidemokraattien enemmistö 75 pros. palkkausluokissa 27—30, mistä prosentti palkkauksen noustessa laskisi palkkaluokista toiseen 1 prosentilla peruspalkasta, kuitenkin siten, että korkein eläke olisi 40,000 mk. Viimeksimainittu ehdotus voitti ensin toisessa käsittelyssä, mutta hylättiin jatkokäsittelyssä 117 äänellä 73 ääntä vastaan, jolloin päätökseksi tuli 60 pros. ja korkeintaan 40,000 mk. Samoin hylättiin 105 äänellä 65 ääntä vastaan se sosialidemokraattien tekemä ehdotus, jonka mukaan — päinvastoin kuin mitä hallitus oli ehdottanut — eläkeoikeus säilyisi, vaikka asianomainen virkamies olisi viranomaisen päätöksellä viralta pantu. Samaten hylättiin ehdotus, että eläkeoikeutensa menettäneen virkamiehen eläke siirtyisi hänen omaisilleen. Maalaisliiton vaatimuksesta, jota osa sosialidemokraattejakin kannatti, päätettiin 86 äänellä 84 ääntä vastaan ottaa lakiin määräys, joka velvoittaa eläkettä nauttivan virkamiehen tyytymään siihen eläkkeeseen, jonka mahdollisesti säädettävä vanhuusvakuutuslaki tulee myöntämään. Katsoen kuitenkin tämän eläkelain liian edulliseksi virkamiehille ja varsinkin valtion työläisiin ulotettuna liian suuria kustannuksia aiheuttavaksi, päätti maalaisliiton ryhmä yksimielisesti vaatia lakiehdotusta lepäämään, pyytäen vaatimuksensa tukemiseksi hallitukseltakin apua, jota pääministeri kuitenkin kieltäytyi antamasta. Lykkäämisen puolesta annettiinkin vain 62 ääntä, jonka jälkeen lakiehdotus hyväksyttiin 117 äänellä 70 ääntä vastaan (vahv. 30/12 1924). Sosialidemokraattien tahoita tehtiin ehdotus, »että eduskunta kehoittaisi hallitusta valmistamaan ja eduskunnalle esittämään kansalaishuoltojärjestelmän periaatteille perustuvan lakiehdotuksen vähävaraisten ja vähätuloisten työkyvyttömien ja vanhusten eläkkeistä«, mutta hylättiin se 97 äänellä 78 ääntä vastaan. Huutoäänestyksellä hyväksyttiin sosialidemokraattien tekemä ehdotus, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin virkamies-

ten lukumäärän vähentämiseksi muun muassa lakkauttamalla avoimeksi joutuvia virkoja.

Aikaisemmin eläkkeelle joutuneitten virkamiesten eläkkeiden korottamiseksi samalle tasolle kuin äsken mainitussa laissa säädetty hyväksyttiin vuoden 1924 vp:llä erityinen laki, jota maalaisliitto nimikään ilman menestystä vastusti.

Vuoden 1922 vp:llä hyväksyttiin 127 äänellä 46 vastaan 1921 vp:llä lepäämään jäänyt ehdotus laki virkamiehen oikeuksista ja velvollisuuksista, kun virka lakkautetaan. Oikeisto vastusti lakiehdotusta virkamiesten valta-asemaa horjuttavana, vasemmisto samasta syystä sitä kannatti.

Kansakoulunopettajain kalliinajanlaisen korottamista tarkoittavan, porvarilliseksi taholta vuoden 1923 vp:llä tehdyn anomusehdotuksen johdosta päätti ryhmä asettua tehtyä ehdotusta vastustamaan sekä sensijaan puoltamaan anomusta, jossa kehoitettaisiin hallitusta antamaan esitys kansakoulunopettajain palkkauksen yhtäläistytymisestä muiden valtion virkamiesten palkkojen kanssa. Päätös tehtiin 25 äänellä 9 ääntä vastaan, vähemmistön puoltaessa tilapäisen 600—1,200 markan koroitukseen myöntämistä. Eduskunnan päätös tuli ryhmän kannan mukainen, ja lisäbudjetissa myönnettiin sittemmin 6 milj. mk. ylimääräisenä palkanlisäyksenä maalaiskansakoulujen opettajille. Vuoden 1924 vp:llä päätti ryhmä, erään sen kokouksessa tehdyn ehdotuksen johdosta, ettei ryhmä ryhdy tällä kertaa ajamaan maalaiskansakoulunopettajain palkkain koroitusta, mutta saavat asiata harrastavat ryhmän jäsenet täysistunnossa puoltaa tarpeelliseksi katsomiensa koroituksia. Menoarvion käsittelyn yhteydessä Seppälä ja Sommarberg ehdottivatkin myönnettäväksi kalliinajanlaisuutta maalaiskansakoulunopettajille, perheellisille 8,400 mk., perheettömille 6,000 mk. ja atakansakoulunopettajille 3,600 mk., jonka vuoksi valtiovarainvaliokunnan kyseessäolevaan tarkoitukseen ehdottamaan määrään 38,976,000 markkaan olisi lisättävä 18,340,000 mk.; tämä ehdotus kuitenkin hylättiin 136 äänellä 51 vastaan. Samoilla valtiopäivillä hyväksytyillä lailla (vahv. 30/12 1924) parannettiin kansakoulunopettajain eläke-etuja. Vuoden 1925 vp:llä kansakoulunopettajain palkkauskysymyksen tultua uudestaan esille menoarvion yhteydessä ilmaantui taas erimielisyyttä ryhmässä; hyläten ehdotuksen, että ryhmä päättäisi suorastaan vastustaa palkankorotusvaatimusta, päätti ryhmä päinvastoin ehdottaa pääasiassa samaa kuin Seppälä edellisenä vuonna oli puoltanut, mutta tuli tämä ehdotus, vaikka myös ruotsalainen ryhmä sitä kannatti, hylätyksi 101 äänellä 87 ääntä vastaan. Samalla päätti eduskunta kehottaa hallitusta antamaan esityksen kansakoulunopettajain palkkauksen uudestaan järjestelystä.

Lakiehdotusta A h v e n a n m a a n maakunnan asukasten palvelemisesta luotsi- ja majakkalaitoksessa asevelvollisuuden suorittamisen sijasta päätti ryhmä vuoden 1925 vp:llä yksimielisesti vastustaa, pitäen ehdotettua luotsipalvelusta taloudellisesti kannattamattomana. Lakiehdotus kuitenkin hyväksyttiin 91 äänellä 89 vastaan, mutta kieltäytyi presidentti sitä vahvistamasta jättääkseen eduskunnalle uuden esityksen asiasta.

Oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen kertomusten käsittelyn yhteydessä on ryhmä kiinnittänyt huomiota maassa vallitsevaan oikeudelliseen tilanteeseen, muun muassa O. A:n vuodelta 1921 antaman kertomuksen yhteydessä armahduslakien väliaikaiseen toimeenpanoon ja Hämeenlinnan lääninvankilassa tapahtuneeseen pahoinpitelyyn: ryhmän ehdottamat, viimeksimainittuja asioita koskevat moitelauseet hylättiin 101 äänellä 71 ääntä vastaan. O.K:n kertomukset vuosilta 1922 ja 1923 aiheuttivat perustuslakivaliokunnan sos.-dem. jäsenten puolelta ehdotuksia koskeva O.K:n suhtautumista kommunistivainoihin (asian käsittely vielä kesken-eräinen). — Oikeusasiamieheksi ja hänen varamiehekseen on kertomusvuosina aina valittu porvarillisia, paitsi vuoden 1924 vp:llä, jolloin ryhmä koetettuaan oikeusasiamiesvaalissa turhaan saada ehdokkaansa V. Hakkilan valituksi, äänesti varamiesvaalissa A. Kotosta, joka erinäisten porvarillisten myötävaikutuksella tulikin valituksi; Kotonen kuitenkin kieltäytyi ottamasta tointa vastaan.

Valtakunnanoikeudessa ovat ryhmää edustaneet vuoden 1922 vp:llä valitut V. Tanner ja A. Kotonen, var. V. Hakkila ja V. Voionmaa, jotka vuoden 1925 vp:llä valittiin uudelleen kolmeksi vuodeksi.

Ulkopoliittiset asiat.

Suomen ulkopoliittikkaa ja sos.-dem. puolueen suhtautumista siihen on ryhmä valaissut ennenkaikkea menoarviokäsittelyjen yhteydessä. Varsinkin vuoden 1923 vp:llä arvostettiin ankarasti silloisen hallituksen balttilaista orienteerausta ja ehdotettiin lausuttavaksi, että »eduskunta ei ole varannut määrärahaa Suomen osanottoa varten balttilaisten valtojen ulkoministerien määrääkaisiin neuvottelukokouksiin«, mutta hylättiin tämä ehdotus 104 äänellä 59 ääntä vastaan. Myös ehdottivat sosialidemokraatit lausuttavaksi, että »eduskunta ei pidä hallituksen viimeaikaista ulkopoliittikkaa tyydyttävänä ja tuomitsee erityisesti hallituksen päätöksen kannattaa Puolan ehdokkuutta Kansainliiton neuvostoon« sekä »että hallitus käyttäisi vaikutusvaltaansa kansainvälisessä politiikassa siihen, että

Kansainliitto tubsi käsittämään tasaväkisinä jäseninä kaikki valtiot ja ennenkaikkea Venäjän ja Saksan, mutta kieltäytyi puhemies asettamasta näitä ehdotuksia äänestyksen alaisiksi, katsoen että ne eivät olleet asiallisessa yhteydessä menoarvion kanssa. Tyytymättöminä tähän sosiaaldemokraatit ehdottivat kysymyksen puhemiehen menettelystä lähetettäväksi perustuslakivaliokuntaan, mutta hylättiin tämä ehdotus hallituskokoomuksen 96 äänellä sosiaaldemokraattien ja ruotsalaisen puolueen 68 ääntä vastaan; on huomattava, että eduskunta silloin oli vajalukuinen, joten enemmistö oli näennäinen. Ryhmän puolelta Akateeminen Karjalaseura nimistä kansallisdihkoista järjestöä arvosteltiin ankarasti ja ehdotettiin lausuttavaksi, että hallituksen pitäisi seurata sanotun seuran toimintaa ja ehkäistä koulunuorison osanotto siihen, mutta hylättiin tämä ehdotus huutoäänestyksellä. — Samoilla valtiopäivillä teki Sventorzetski hallitukselle kysymyksen siitä, miksi eräitä ruotsinmaalaisia asianajajia oli estetty saapumasta Turkuun kommunistijuttua seuraamaan; ulkoministeri Vemola vastasi, että asiassa tehty päätös jo oli oikaistu.

Kertomusvuosina on eduskunnan myötävaikutuksella solmittu huomattava määrä erilaisia sopimuksia muiden valtioiden, muun muassa Venäjän kanssa. Kuitenkaan ei ole saatu aikaan Venäjän kanssa kauppasopimusta; ryhmä käsitteli kokouksessaan 1/3 1923 tätä kysymystä ja päätti silloin saattaa hallituksen tietoon, että ryhmän mielestä kauppasopimuksen aikaansaaminen Venäjän kanssa olisi erittäin suotavaa ja että sitä tarkoittavia neuvotteluja olisi johdettava molempien maiden taloudelliseen lähentymiseen ja tullimaksujen molempinpuoliseen alentamiseen tähtäävässä mielessä.

Sotilaalliset asiat.

Sotilasmäärärahoja käsiteltäessä on ryhmä koettanut estää niiden kohtuutonta nousua, pyrkimättä kuitenkaan sellaisiin rajoituksiin, jotka olisivat saattaneet maan puolustusvoiman vaaraan. Valtiovarainvaliokunnassa ovat sosiaaldemokraatit yhdessä erinäisten porvarillisten ryhmäin kanssa usein onnistuneet huomattavasti vähentämään hallituksen ehdottamia määrärahoja; täysistunnoissa sitä vastoin ei ole kertomusvuosina kertaakaan onnistuttu vähentää niitä edelleen, mutta on toiselta puolen torjuttu oikeiston ja hallituksen yritykset lisätä niitä. Menoarviossa ja lisäbudjetissa yhteensä ovat sotilasmäärärahat telmeet: v. 1923: 431 milj. mk., v. 1924: 455 milj., v. 1925: 544 milj. ja v. 1926 (ilman lisäbudjettia) 529 milj. mk.

Vuoden 1923 vakinaista sotilusbudjettia, joka valiokunnan ehdotuksen mukaan teki 302 milj. mk., ehdottivat sosiaaldemokraatit vä-

hennettäväksi yhteensä 23 milj. markalla, mutta hylättiin tämä ehdotus 107 äänellä 74 ääntä vastaan, samaten ylimääräistä sotilasbudjettia koskeva ehdotus, jonka mukaan valiokunnan ehdottamista 64 milj. markasta olisi vähennetty 31 milj. mk., hylättiin 93 äänellä 79 ääntä vastaan. — Vuoden 1924 vakinaisesta sotilasbudjetista, joka valiokunnan ehdotuksen mukaan teki 344 milj. mk., ehdotettiin vähennettäväksi 850.000 mk., samaten ylimääräisen sotilasbudjetin 85 milj. markasta 18.3 milj. mk., mutta hylättiin edellinen ehdotus 106 äänellä 50 ääntä vastaan ja jälkimmäinen huutoäänestyksellä. Ryhmän tekemät ehdotukset, että hallitusta kehoitettaisiin noudattamaan säästäväisyyttä sotilasmenojen suhteen sekä antamaan esitys sellaisista muutoksista asevelvollisuuslakiin, joiden kautta puolustuslaitoksen vahvuusmääriä ja palvelukseen kutsuttavan miehistön lukumäärää voitaisiin tuntuvasti supistaa, hylättiin 101 äänellä 49 ääntä vastaan. Samaten hylättiin ehdotus, että eduskunta kehoittaisi hallitusta laatimaan yhtenäisen suunnitelman kasarmien rakentamisesta. — Vuoden 1925 vakinaisesta sotilasmenoarviosta, jonka valiokunta ehdotti 390 milj. markaksi, ehdottivat sosialidemokraatit eri momenteista vähennettäväksi yhteensä 34 miljoonaa, mutta hylättiin tämä ehdotus 108 äänellä 83 ääntä vastaan. Sitä vastoin ehdotti ryhmä asevelvollisten päivärahoja lisättäväksi 1 markalla päivässä, joten asianomainen määräraha koroitettaisiin 13 milj. markasta 23 milj. markkaan, mutta hylättiin tämä ehdotus huutoäänestyksellä. Ylimääräistä menoarviota, joka varsinkin taisteluvälineitten erittäin runsaan hankinnan vuoksi paisui kokonaista 138 milj. markaksi, ehdotettiin vähennettäväksi 91 miljoonalla, mutta hylättiin tätä tarkoittavat ehdotukset osaksi 112 äänellä 75 ääntä vastaan, osaksi 108 äänellä 78 ääntä vastaan. Ryhmän ehdottama lausunto, jonka mukaan »puolustusmenojen yhä jatkuva kasvaminen on vihdoinkin saatava pysähtymään ja nämä menot asteettain vähenemään«, hylättiin 92 äänellä 80 ääntä vastaan; myös hylättiin vaatimus puolustuslaitoksen palveluksessa olevien, siviilialalla toimivien tarpeettomien virka- ja palvelusmiesten erottamisesta, mutta hyväksyttiin sosialidemokraattien myötävaikutuksella 114 äänellä 63 ääntä vastaan ed. Niukkanen ehdottama lausunto, jonka mukaan puolustusmenojen supistamiseksi sekä puolustuslaitoksen puhdistamiseksi kykenemättömistä tai muuten sopimattomista aineksista puolustuslaitoksen virkoja ja toimia ei ole asfettava vakinaiselle kannalle, ennenkuin armeijan vahvuutta koskeva kysymys on selvitetty ja puolustuslaitoksen puhdistaminen saatettu tyydyttävään ratkaisuun. Sosialidemokraattien ehdotus esityksen pyytämisestä sellaisista muutoksista asevelvollisuuslakiin, joiden kautta puolustuslaitoksen vahvuusmääriä voitaisiin supistaa, hylättiin 95 äänellä 87 ääntä vastaan.

Vieläpä ryhmän ehdottama lausunto, jonka mukaan eduskunta kehoittaisi hallitusta Kansainliitossa kannattamaan kansainvälisen rauhan säilyttämistä tarkoittavia toimenpiteitä, sekä varustusten vähentämistä tarkoittavassa konferenssissa osaltaan edistämään sotilasmenojen supistamispyrkimyksiä, hylättiin 99 äänellä 88 ääntä vastaan. Koska armeijassa oli tapahtunut sotilasräjäkkyksiä, joita sos.-dem. puhujat keskustelussa erityisesti valaisivat, ehdotti ryhmä lausuttavaksi, että tällaiset tapaukset eivät saisi uudistua ja että niihin syylliset olisi saatettava mitä ankarimpaan rangaistukseen; tämä ehdotus hylättiin 101 äänellä 84 ääntä vastaan, mutta hyväksyttiin sittemmin huutoäänestyksellä ed. Mannermaan tekemä, äsken mainitussa äänestyksessä voittanut ehdotus, jossa hallitusta samaten, vaikkakin lievemmillä sanoilla, kehoitettiin poistamaan mainitunlaiset epäkohdat. — Vuoden 1926 vakituisen sotilasmenoarvion 371 milj. markasta ehdotti ryhmä poistettavaksi 53 milj. mk., samaten ylimääräisen menoarvion 156 milj. markasta 108 milj. mk., mutta hylättiin nämä ehdotukset enimmäkseen huutoäänestyksellä. Tavanmukainen ehdotus lausunnoksi armeijan vahvuusmäärien supistamisesta hylättiin 99 äänellä 84 ääntä vastaan.

Katsoen sotilasmenojen jatkuvaan nousuun päätti ryhmä kokouksessaan 5/3 1925 kehoittaa sos.-dem. puoluetoimikuntaa asettamaan komitean, jonka tulisi seuraavalle puoluekokoukselle valmistaa perusteltu ehdotus puolueen sotilasohjelmaksi, jossa muun muassa otettaisiin huomioon kysymykset armeijan miesluvun vähentämisestä, asevelvollisten palvelusajan lyhentämisestä ja suojeluskuntien hajottamisesta, ja olisi ohjelmaluonnos saatava ryhmän käytettäväksi seuraavan vuoden vakiopäivien alussa.

Vuoden 1924 vp:lle annettiin hallituksen esitys laivaston rakentamisesta rannikkopuolustusta varten. Ehdotusta, joka tarkoitti yhteensä muutamien satojen miljoonien uhramista muutamien vuosien kuluessa mainittuun tarkoitukseen, arvoiteltiin ankarasti ei vain sosialistisessa, vaan osaksi porvarillisessakin sanomaehdistössä, ja kun esitys jätettiin uudestaan vuoden 1925 vp:lle, oli siinä esitetty laivastosuunnitelma tuntuvasti supistunut, nimittäin 520 miljoonasta 375 miljoonaan markkaan käytettäväksi viiden vuoden aikana, jolloin tosin edellytettiin, että vastedes tulaisiin näin syntynyttä laivastoa lisäämään. Ryhmä käsittehi asiaa alustavasti 12/3 1925, kuunnellen kabta alustajaa; näistä O. H. Puro suhtautui laivastosuunnitelmaan myönteellisesti, katsoen että hallituksen ehdottama laivasto olisi pienin mikä kannattaisi rakentaa, jota vastoin toisen alustajan M. Ampujan mielestä Suomen koko sotalaivos oli rakennettu sellaiselle pohjalle, ettei sosialidemokraatti voinut yhtyä sitä kehittämään, eikä myöskään valtiotalous kestänyt sotalaitoksen

laajentamista. Ryhmä tämän jälkeen yksimielisesti päätti asettua esitykseen nähden hylkääväle kannalle, pitäen laivastokysymystä riittämättömästi valmisteltuna. Sotilasasiainvaliokunta 28/10 antamassaan mietinnössä ehdotti hallituksen ehdottamaa määrärahaa edelleen vähennettäväksi, nimittäin 215 milj. markkaan. Valiokunnan sos.-dem. jäsenet (Ampuja, Halonen, Keto, Meriläinen ja Tainio) ehdottivat mietintöön liittämässään vastalauseessa hallituksen esityksen hylättäväksi, perustellen ehdotustaan sillä, että ensin olisi saatava hallituksen esitys puolustuslaitoksen täydellisestä uudestaan järjestelystä, koska laivastosuunnitelman toteuttaminen tekisi muiden puolustusmenojen vastaavan supistamisen tarpeelliseksi. Kokouksessaan 5/11 ryhmä käsitteli asiaa uudestaan, jolloin osa ryhmän jäseniä kannatti valmistusvaliokunnan enemmistön tekemää ehdotusta, että laivastolaki olisi hylättävä, mutta ettei sitä olisi äänestettävä yli vaalien, perustellen kantaansa sillä, että laki kuitenkin voisi jonkun verran sitoa hallituksen käsiä, jota vastoin, ellei lakia olisi, porvaristo voisi vuosittain myöntää laivastoa varten rajattomia summia. Toiset kannattivat J. F. Aallon tekemää ehdotusta, että laivastolaki olisi äänestettävä yli vaalien, koska ryhmä vain siinä tapauksessa olisi tehnyt kaiken voitavansa sen vastustamiseksi. Jälkimmäinen ehdotus voitti 30 äänellä 6 ääntä vastaan. Asian tullessa täysistunnossa esille vaati hallitus eronuhalla sotilasasiainvaliokunnan tekemän ehdotuksen muuttamista laivastosuunnitelmalle suosiollisemmaksi ja päätettiinkin maalaisliittolaisten ehdotuksesta 108 äänellä 85 ääntä vastaan antaa lakitekstilte sellainen sanamuoto, joka antoi ymmärtää että seuraavina vuosina tultaisiin menoarvion yhteydessä myöntämään lisämäärärahoja laivaston rakentamista varten. Tämän lakiehdotuksen ryhmä yllämainitun päätöksensä mukaisesti vaati lykättäväksi yli vaalien ja annettiin tämän vaatimuksen puolesta 76 ääntä, joten se tuli hyväksytyksi. Tämän jälkeen hallitus oikeiston tukeamana ponnisti saadakseen edes menoarvion yhteydessä varatuksi riittävän summan laivaston alkuunpanemiseksi; tarkoitus oli tällöin ilmeisesti jo seuraavan vuoden aikana tehdä sopimus laivaston rakentamisesta siinä toivossa, että tulevat valtiopäivät todella myöntäisivät suunnitelman toteuttamiseksi tarpeelliset lisämäärärahat, joidenmoista menettelyä, kuten sos.-dem. ryhmän taholta osoitettiin, ei voida perustuslailliselta kannalta pitää oikeana. -Menoarvion käsittelyssä hylättiin 103 äänellä 82 ääntä vastaan ed. Schaumanin tekemä, sosialidemokraattien kannattama ehdotus laivastomäärärahan hylkäämisestä kokonaan, mutta toiselta puolen hylättiin 126 äänellä 62 vastaan oikeiston ehdotus sanotun määrärahan koroittamisesta 100 milj. markkaan, joten hyväksytyksi tuli valtiovarainvaliokunnan ehdottama

määrä 47 milj. mk. vuodeksi 1926. Tyytymättömänä tähän ratkaisuun Tulenheimon hallitus erosi.

Laivastokysymyksen käsittelyn aikana ilmaantui sos.-dem. ryhmän puhujain kesken erimielisyyttä sikäh, että useimmat, nimittäin J. F. Aalto, Bryggari, Leinonen, Savolainen ja Seppälä vastustivat laivastosuunnitelmaa yllpäätänsä, Bryggari suorastaan esiintyen sotilasvaliokunnan sos.-dem. jäsenten vastalauseessaan ilmoituomia perusteluja vastaan, jota vastoin A. Aalto ja Tanner tahtoivat odottaa puolustusrevisionin mietintöä määrätäkseen sen avulla lopullisesti kantansa laivastosuunnitelmaan nähden ja Tainio nyt jo ilmoitti pitävänsä laivastoa tarpeelliseksi ja välttämättömänä maan itsenäisyyden puolustamiseksi.

Suojeluskuntamäärärahat ovat v. 1923 tehneet 25 milj., v. 1924 samoin, senjälkeen 30 milj. mk. vuodessa. Ryhmän ehdotukset niiden hylkäämisestä on hylätty, v. 1922 vp:llä 108 äänellä 63 ääntä vastaan, v. 1923 vp:llä 112 äänellä 49 ääntä vastaan, v. 1924 vp:llä 113 äänellä 70 ääntä vastaan. Suojeluskuntain perusvaatetuksen ja varustuksen hankintaan ehdotettuja määrärahoja, jotka v. 1923 tekivät 3 milj. mk., v. 1924 7 milj., v. 1925 12 milj. ja v. 1926 12 milj. mk., on ryhmä niinkään vastustanut, vaikka ilman menestystä. Vuoden 1922 vp:llä tuli suojeluskuntamäärärahaa koskevan päätöksen yhteydessä hylätyksi myös se ryhmän ehdotus, että hallitusta kehoitettaisiin antamaan esitys puolustuslaitoksen uudelleen järjestämisestä yhtenäiselle kansanmilitisijärjestelmän pohjalle.

Vuoden 1921 vp:llä lepäämään jätettyä ehdotusta uudeksi asevelvollisuuslaiksi päätti ryhmä v. 1922 vp:llä yksimielisesti vastustaa, mutta tuli se 113 äänellä 78 ääntä vastaan hyväksytyksi. Ryhmän ehdotus, että hallitusta kehoitettaisiin antamaan eduskunnalle esitys puolustuslaitoksen uudestaan järjestämisestä miliisijärjestelmän pohjalle, hylättiin 90 äänellä 83 ääntä vastaan.

Vuoden 1924 vp:lle annetun hallituksen esityksen perusteella hyväksyi eduskunta lain, jonka mukaan asevelvolliselle, joka ennen vakinaiseen palvelukseen astumistaan on hänelle määrätyn aselajin palvelustehtävissä saanut valmistavaa koulutusta, on myönnettävä loma enintään kolmen kuukauden ajaksi. Koska tästä tulisivat pääasiassa hyötymään suojeluskuntalaiset, ehdotti ryhmä lakiehdotuksen muuttamista siten, että kolmen kuukauden loma myönnettäisiin jokaiselle vakinaisessa väessä palvelevalle, mutta hylättiin tämä ehdotus 102 äänellä 72 ääntä vastaan. Ryhmä tämän johdosta vaati lakiehdotuksen tykättäväksi yli vaiken, mikä 72 äänellä päätettiinkin.

Kivääripanostehtaan perustamisesta antoi hallitus vuoden 1923 vp:lle esityksen. Asiaa ryhmässä käsitellessä puolsivat useat (Huttunen, Harvala, Keto, Puittinen, Wilk, Volonmaa y.m.)

taloudellisista syistä esityksen hyväksymistä, mutta hyväksyi ryhmä 21 äänellä 17 ääntä vastaan Seppälän tekemän, Ampujan, Bryggarin, Haverisen, Sventorzetskin y.m. kannattaman ehdotuksen, että ryhmä asettuisi tehtaan perustamista vastustamaan. Täysistunnossa, missä ryhmässä vallitseva erimielisyys myös tuli näkyviin, hyväksyttiin ehdotus kivääripanostehtaan perustamisesta 97 äänellä 67 ääntä vastaan. — Hallituksen jätettyä vuoden 1924 vp:lle esityksen eetteritehtaan perustamisesta ruutitehtaan yhteyteen, päätti ryhmä 26/3 1925 suurella enemmistöllä kannattaa tätä esitystä. Vuoden 1925 vp:lle annettu hallituksen esitys kotimaisen kivääritehtaan perustamisesta hyväksyttiin 95 äänellä 53 ääntä vastaan, suuren osan edustajia ollen silloin jo (3/4 1925) kotimatalla.

Upseerien opetuslaitoksia koskevan, vuoden 1924 vp:lle annetun hallituksen esityksen ehdotti kaksi sotilasasiainvaliokunnan sos.-dem. jäsentä (Ampuja ja Halonen) hylättäväksi, katsoen että upseeriston keskuudessa vallitsevien epäkohtien poistamiseksi olisi ryhdyttävä perinpohjaisempaan uusimiseen. Täysistunnossa päätettiin 105 ään. 70 ääntä vastaan muuttaa esitystä siten, etteivät ainoastaan vakinaisessa väessä palvelevat, vaan muutkin upseerit (siis myös suojeluskuntaupseerit) voivat sotakorkeakoulussa saada opetuksensa. Lakiehdotus hyväksyttiin 115 äänellä 41 ääntä vastaan, jolloin vähemmistöön kuuluivat kommunistit ja sos.-dem. ryhmän vähemmistö. Samoilta valtiopäiville annettu hallituksen esitys määrärahan myöntämisestä sotakorkeakoulun perustamiseksi, jonka valtiovarainvaliokunnan sos.-dem. jäsenten enemmistö ehdotti hylättäväksi, huomauttaen että tarmokas toiminta olisi kondistettava puolustuslaitoksen perinpohjaiseen uusimiseen, hyväksyttiin täysistunnossa huutoäänestyksellä. — Vuoden 1921 vp:llä lepäämään jätetty lakiehdotus hevosten ja ajoneuvojen ottamisesta sotavoiman tarpeisiin sodan aikana hyväksyttiin vuoden 1922 vp:llä 134 äänellä 53 ääntä vastaan; sotilasasiainvaliokunnan sos.-dem. jäsenistä kaksi, nim. Ampuja ja J. Korhonen, oli ehdottanut sen hylättäväksi.

Keväällä 1924 tapahtunut upseeriselkkäus, jonka selvittämiseksi pääministeri muun muassa piti eduskuntaryhmien puheenjohtajain kanssa neuvottelukokouksen, oli ryhmässä käsiteltävänä, mutta ei aiheuttanut suoranaisia toimenpiteitä. Erinäisten sotilasasiain yhteydessä on armeijassa vallitsevia epäkohtia valaistu ryhmän puhujain lausunnoissa. Samassa tarkoituksessa ryhmä ryhtyi syksyllä 1924 hankkimaan sos.-dem. puolueosastojen ja nuorisosastojen välityksellä aineistoa, jota sitten käytettiin 1925 vuoden sotilasmenoarviota käsiteltäessä (kts. yllä). — Sotilaiden ampumisesta jätettiin ryhmän puolelta 26/10 1925 eduskunnalle J. F. Aallon allekirjoittama

väläkysymys, johon puolustusministeri Lampén 5/12 vastasi, luvaten varmosohtaita koskevien säännösten selventämistä ynnä muita toimenpiteitä kyseessä olevien epäkohtien korjaamiseksi. (Keskustelessa porvarilliseltain taholta ankarasti moitittiin sotilasviranomaisten osoittamaa velittoutta, mutta päätettiin siitä huolimatta 93 äänellä 82 ääntä vastaan yksinkertainen päiväjärjestykseen siirtyminen. — Kun sotaväen päällikkö kenraali Nenonen oli julkisesti lausunut mielipiteensä armeijassa vallitsevista kansallisuusoloista tavalla, joka osaksi oli omiansa loukkaamaan suomenkielisiä, teki vuoden 1925 vp:n alussa maalaisliitto asiasta väläkysymyksen. Sos.-dem. ryhmä päätti pidättäytyä asiassa mahdollisesti tapahtuvasta äänestyksestä, koska ei katsottu voitavan antaa hallitukselle luottamuslausetta, mutta ei myöskään tahdottu tukea maalaisliiton kansalliskiihkoisia tarkoituksia. Ryhmän puhujat kuitenkin käyttivät tilaisuutta arvostellakseen armeijassa vallitsevia epäkohtia sekä tuodakseen esille sosialidemokratian periaatteellisen kannan kansallisuuskysymyksessä. Kun maalaisliittolaiset huomasiivat, ettei sos.-dem. ryhmä tulisi kannattamaan ehdotusta asian valiokuntaan lähettämisestä, eivät he sellaista ehdotusta esittäneet.

Sotatilalain käsittelyä vuoden 1923 vajalukuisessa eduskunnassa ryhmä kaikin voimin vastusti ja saikin aikaan, että eduskunta 93 äänellä 59 ääntä vastaan päätti jättää sen sillä kertaa sikseen. Sittemmin sitä ei edes valiokunnassakaan ole käsitelty loppuun.

Valtion raha-asiat.

Tullimaksujen nousu on kertomusvuosina yhä jatkunut, ryhmän vastustuksesta huolimatta. Vuosi vuodelta on tuontitullien tuotto kasvanut, tehden v. 1925 kokonaista 1.170 milj. mk.

Vuoden 1922 vp:lle antamassaan esityksessä tull- ja vientimaksujen kantamisesta vuonna 1923 uudisti hallitus aikaisemmin jo hylätyn ehdotuksensa lukuviiden viljatullen käytäntöön ottamisesta, katsoen viljantuotannon lisätyn tullisuojan olevan tarpeen viljanhintojen alenemisen johdosta. Ryhmä päätti, että se vaatii viljatullen kokonaan poistamista ja tämän ehdotuksen tultua hylätyksi äänestää lähinnä pienempiä viljatulleja suurempia vastaan. Samalla ryhmä yksimielisesti päätti kannattaa vientimaksujen ottamista edelleen käytäntöön. Sitä vastoin hylättiin 20 äänellä 9 ääntä vastaan Tannerin tekemä ehdotus, että ryhmä tupakkateollisuuden auttamiseksi vaikeasta tilastaan pyrkisi alentamaan raakatupakan tulla. Täysistunnossa ensin 107 äänellä 79 ääntä vastaan hylättiin sosialidemokraattien tekemä

ehdotus, että tullit yleensä pysytettäisiin entisellään. Sokeritullit, oltuaan 2 mk. ja 2:30 kilolta, korotettiin 2 mk. 50 p:iin ja 2 mk. 80 p:iin; oikeiston tilanomistajaedustajat olivat, maalaisliiton kannattamina, ehdottaneet niiden vielä suurempaa korottamista. Liukuvat viljatullit hylättiin vielä kerran, mutta sen sijaan ruuiden muassa ruikiin ja ruisjauhojen tullit, oltuaan 25 ja 35 p., korotettiin 50 ja 65 p:iin. Ryhmän ehdotus viljatullien ennallaan pysyttämisestä hylättiin 111 äänellä 76 ääntä vastaan. Tupakkateollisuuden auttamiseksi päätti eduskunta 108 äänellä 62 ääntä vastaan, sosialidemokraattien enimmäkseen kuuluessa vähemmistöön, alentaa raakatupakan tullit 30 ja 25 markasta 25 ja 20 markkaan. Lopuksi hylättiin 109 äänellä 73 ääntä vastaan ryhmän tekemä ehdotus lakiehdotuksen hylkäämisestä. — Vuonna 1924 kannettavien tullimaksujen suhteen eduskunta hallituksen esityksestä päätti alentaa useita »ylellisyyksille», ei suinkaan huomaavaisuudesta kuluttajia kohtaan, vaan siksi, että salakuljetus teki useat tähän kuuluvat tullimäärät käytännössä miltei merkityksettömiksi. Myös kahvin tulli alennettiin nyt 12 markasta 10 markkaan sekä raakatupakan tullit edelleen 20 ja 15 markkaan, sosialidemokraattienkin siihen myöntyessä. Sosialidemokraattien vaatimus sianlihan ja linnan vapauttamisesta hylättiin 107 äänellä 76 ääntä vastaan, ehdotus viljatullien poistamisesta 100 äänellä 51 ääntä vastaan, ehdotus sokeritullin alentamisesta 1 markkaan ja 1 mk. 30 p:iin huutoäänestyksellä sekä ehdotus silkkin ja pitsien (alennettavaksi ehdotetun) tullin pysyttämisestä entisellään 93 äänellä 57 ääntä vastaan. Teollisuudenharjoittajain taholla oli toivottu lisätyn tullisuojan myöntämistä useille teollisuustuotteille (jalkineille, villakankaille, nauloille) ja myös eräs Tampereen jalkineteollisuustyöläisten lähettämä lähetystö esintoi suullisesti ryhmälle samoja toivomuksia. Useat ryhmän jäsenet totesivat, että kyseessä olevien teollisuudenhaarojen kyllä oli taisteltava huomattavaa ulkomaista kilpailua vastaan, mutta päätti ryhmä kuitenkin yksimielisesti vastustaa korottamisvaltuuksien myöntämistä hallitukselle mainittujen tuotteiden tullien suhteen ja voitti tämä kanta myös täysistunnossa. — Vuotta 1925 varten säädetty tullilaki jätti elintarvetullit entiselleen; vasemiston ehdotus viljatullien poistamisesta hylättiin 112 äänellä 65 ääntä vastaan j.n.e. Lisätyn tullisuojan hankkimiseksi teollisuudelle korotettiin hallituksen esityksestä erinäisten teollisuustuotteiden tulleja ja alennettiin raaka-aineiden tulleja. Sosialidemokraattien onnistui porvarillisten maalaishedustajain myötävaikutuksella saada useiden kankaiden tullit alennetuiksi, ollen tämä alennus, sellaisena kuin se ensin valtiovarainvaliokunnan sos.-dem. jäsenten vastalauseen perusteella 107 äänellä 66 ääntä vastaan päätettiin, siksi suuri, että huomattava osa ryhmän jäseniä kutomateollisuuden kannattavaisuutta

silmälläpitäen ei katsonut voivansa pitää siitä kiinni, vaan tuli päätös asian jatkokäsittelyssä 109 äänellä 59 vastaan osaksi peruutetuksi. Sitä vastoin hylättiin 95 äänellä 64 ääntä vastaan sosialidemokraattien ehdotus maanviljelyskonoiden tullien alentamisesta sekä 102 äänellä 74 ääntä vastaan jalkineiteollisuuden auttamistarkoituksessa tehty ehdotus tämän teollisuuden käyttämien raaka-ainesten tullien alentamisesta. — Vuodeksi 1926 säädetyt tullimaksut tiesivät uutta suuryntäystä kuluttajain kukkaroa vastaan; korotetuksi tulivat muiden muassa sianlihan tulli 1 mk. 20 p:istä 1 mk. 80 p:iin, kauratulli 5 p:istä 15 p:iin, lestyjen ruisjahojen tulli 80 p:istä 95 p:iin, lestyjen vehnäjauhojen tulli 1 mk. 45 p:istä 1 mk. 60 p:iin, kahvitulli 10 markasta 11 markkaan ja sokeritullit 2 mk. 50 p:istä 3 mk. 50 p:iin sekä 2 mk. 80 p:istä 3 mk. 80 p:iin; viimeainittu päätös tehtiin 102 äänellä 91 ääntä vastaan. Ryhmän ehdotus viljatullien poistamisesta hylättiin 107 äänellä 79 ääntä vastaan ja muutenkin osoittautuivat ryhmän ponnistukset tällä kertaa tuloksettomiksi. Ryhmän tekemä ehdotus lakiehdotuksen hylkäämisestä hylättiin 112 äänellä 76 ääntä vastaan, ja 101 äänellä 83 ääntä vastaan hylättiin ehdotus, että hallitusta kehoitettaisiin vihdoinkin antamaan eduskunnalle kauan valmistamansa esitys pysyväiseksi tullitariffiksi.

Vuonna 1924 hyväksytyssä laissa tullitariffin soveltamisesta koettivat sosialidemokraatit saada ilmausutuksi periaatteen, että Suomeen tuotu tai Suomesta viety tavara on tullivapaa, ellei tullitariffissa ole toisin säädetty, mutta päätettiin päinvastoin, että tullia on suoritettava, ellei ole toisin säädetty. Ryhmä tämän johdosta päätti kokouksessaan 4 ääntä vastaan vaatia lain hylkäämistä, mutta hyväksyttiin se täysistunnessa 104 äänellä 82 ääntä vastaan.

Vuoden 1922 vp:lle antamassaan esityksessä ehdotti hallitus pysyvällisen tulitikkuveron säätämistä entisen väliaikaisen tilalle. Kun vasemmisto sitä vastusti, ei lakiehdotus saavuttanut säädettyä 2/3:n enemmistöä, vaan ainoastaan 98 ääntä 74 ääntä vastaan. Valtiovarainvaliokunta tämän johdosta ehdotti veron uudistamista taas vuodeksi eteenpäin, mikä päätettiin 103 äänellä 73 ääntä vastaan. Samaa perustuslain hengen vastaista menettelyä on sittemmin säännöllisesti noudutettu, ja on itse hallituksen ehdotuksesta hyväksytty samanlaisia tilapäisiä tulitikkuverolakeja, v. 1923 vp:llä 105 äänellä 52 ääntä vastaan, v. 1924 vp:llä 112 äänellä 78 ääntä vastaan ja v. 1925 vp:llä 111 äänellä 75 ääntä vastaan. Viimeainitulla lailla sai vero uuden perusteen; se oli siihen saakka tehnyt 10 p. jokaiselta korkeintaan 70 tulitikkua sisältävältä pakkaukselta; nyt päätettiin ed. Reinikan ehdotuksesta (lopullisesti 109 äänellä 69 ääntä vastaan) määrätä se puoleksitoista penniksi pakkauksen jokaiselta

alkavalta kymmenluvulta tulitikkuja. Asian vielä ollessa kesken sai ryhmä vastaanottaa Savon tulitikkutehtaan työläisten lähetystön, joka toivoi veroperusteen pysyvän entisellään, peläten muussa tapauksessa työhäiriöitä ja työttömyyttä. Arvellen tämän pelon liialliseksi ja pitäen mainittua uutta veroperustetta asianmukaisempana, päätti ryhmä 19 äänellä 7 ääntä vastaan pitää siitä kiinni.

Tupakkavalmisteverosta säädettiin vuoden 1923 vp:llä uusi laki, jossa aikaisemmasta veroluokkajärjestelmästä luovuttiin ja vero säädettiin 30 prosentiksi vähittäismyyntihinnasta. Lakiehdotus ei aiheuttanut sanottavasti erimielisyyttä. Sitä vastoin, kun hallitus vuoden 1925 vp:lle ehdotti tupakkaveron koroittamista 38 prosentiksi, useat ryhmän jäsenet sitä vastustivat heidän mielestään kulluttajille vahingollisena; toiset sitä kannattivat, jotkut koska he pitivät ehdotettua koroitusta keinona tupakankäytön vähentämiseksi, jotkut taas, koska tupakkaa verotettaessa sen laadun mukaan kalliin tupakan käyttäjä joutuu maksamaan suhteellisesti enemmän veroa kuin halvan tupakan käyttäjä. Viikkoon keskustelun jälkeen, jossa ryhmän jäsenet esiintyivät toisiaan vastaan, hylättiin hallituksen esitys 109 äänellä 69 ääntä vastaan.

Hallituksen vuoden 1925 vp:lle antamaa esitystä makeisvalmisteverosta ryhmä yksimielisesti vastusti. Se saatiin eräissä suhteissa lievennetyksi, mutta ehdotus karamellien jättämisestä verovapaiksi hylättiin 112 äänellä 63 ääntä vastaan ja lakiehdotus kokonaisuudessaan hyväksyttiin 114 äänellä 72 ääntä vastaan. — Hallituksen lähinnä edellämainitut yritykset saada juuri v. 1925 säädetyksi uusia veroja johtuivat lähinnä siitä, että laivastosuunnitelma uhkasi valtiobudjetin tasapainoa.

Vuoden 1924 vp:lle antamassaan esityksessä ehdotti hallitus useita jalostavista huveista suoritettavan leimaveron alennettavaksi. Sosialidemokraatit tahtoivat mennä pitemmälle, vapauttaen kokonaan verosta muun muassa myös teatteri- ja orkesteriesitykset, kotimaisten taiteilijain taide-esitykset sekä huvitilaisuudet, joiden pääasiallisena ohjelmana on puheita, esitelmiä, näytelmiä y.m.s., mutta hylättiin nämä ehdotukset. Asian käsittelyn aikana tuli maalaisliiton vihamielisyys kaupunkilaisten sivistyselämää vastaan vastenmielisellä tavalla näkyviin ja päättyi asia sillä kertaa siihen, että maalaisliiton vaatimuksesta päätettiin 73 äänellä panna lakiehdotus lepäämään yli vaalien. Sos.-dem. ryhmä oli äänestyksellä päättänyt ehdottaa pyydettyväksi hallitukselta esitystä huviveron kunnallistuttamisesta; vähemmistö osaksi vastusti ehdotusta, osaksi tahtoi huviverosta vain puolet annettavaksi kunnille. Puhemies muodollisista syistä kieltäytyi ottamasta ryhmän tätä asiaa koskevaa ehdotusta huomioon.

Omia luokkaetujaan ovat maanomistajat kyllä osanneet edistää myös verotuspolitiikan alalla. Vuosien 1923 ja 1924 vp:llä hyväksytyillä laeilla toteutettiin maanomistajain vanha toivomus maaverojen lakkauttamisesta; sosialidemokraatitkin myötävaikuttivat tähän, koska mainitut verot olivat sekä vanhempuneita että valtion edun kannalta jokseenkin merkityksettömiä. Samaa voisi sanoa myös henkirahasta, mutta kohtasi sen lakkauttaminen itsepintaista vastustusta ennenkaikkea maalaisliiton taholta; se päätettiin kuitenkin 107 äänellä 79 ääntä vastaan eikä maalaisliiton vaatimusta lakiehdotuksen yli vaalien lykkäämisestä kannattanut kuin 43 edustajaa. Vuoden 1925 alusta on henkiraha ollut lakkautettu.

Tulo- ja omaisuusverolaki uudistettiin vuoden 1924 vp:llä. Uudistus oli ennenkaikkea osakeyhtiöiden vaatima, mutta sen läpimienon helpottamiseksi lievennettiin myös vähävaraisten verotaakkaa koroittamalla verovapaa tulomäärä 6.000 markkaan ja muuttamalla asteikkoa. Sosialidemokraatit ehdottivat asteikkoa, joka olisi alkanut 12.000 markan tulomäärästä ja muutenkin ollut vähätuloisille (aina 30.000 markan tulomäärään saakka) edullisempi kuin valtiovarainvaliokunnan ehdottama, mutta hylättiin tätä koskevat ehdotukset osaksi 117 äänellä 70 ääntä vastaan, osaksi 112 äänellä 75 ääntä vastaan. Sosialidemokraattien ehdotuksesta myönnettiin osuustoimimallisille keskusliikkeille sama verovähennys kuin osuuskunnille; sitä vastoin hylättiin 104 äänellä 75 ääntä vastaan ehdotus verovapauden myöntämisestä työväenjärjestöille sekä 101 äänellä 91 ääntä vastaan ehdotus erityisen verovähennyksen myöntämisestä kalilla paikkakunnilla asuville. (Laki vahv. 5/12 1924.) — Vuosien 1925 ja 1926 tulo- ja menoarvioiden yhteydessä on ryhmä ehdottanut omaisuusveron koroittamista 100 tai 50 prosentilla, mutta näitä ehdotuksia ei ole edes ehditty käsitellä.

Senjohdosta, että hallitus oli määrännyt rautatiemaksut koroitettaviksi vuoden 1925 alusta, ehdottivat sosialidemokraatit menoarvion yhteydessä lausuttavaksi, että koroitukset ovat olleet liian korkeat ja että tariffiin olisi saatava tässä suhteessa korjaus, mutta hylättiin tämä ehdotus 107 äänellä 71 ääntä vastaan. Vuoden 1925 vp:llä se uudistettiin, mutta hylättiin, samaten ryhmän puolelta ehdotetut lausunnot postimaksujen ja sairasmaksujen suunniteltua koroitusta vastaan.

Valtiontilintarkastajain kertomusten yhteydessä on erinäisissä suhteissa arvosteltu hallituksen toimintaa. Niinpä valtiontilintarkastajain kertomuksen vuodelta 1920 ja J. Helon siihen liittämän eriävän mielipiteen johdosta arvosteltiin vuoden 1923 vp:llä sitä, että Aunuksen, Inkerin ja Repolan retkikunnille oli armeijan varastoista luovutettu aseita, sekä vaadittiin että »Aunuksen väliaika-

selle hallitukselle» ja »Vienan Karjalan väliaikaiselle toimikunnalle« velkakirjoja vastaan myönnetyt varat perittäisiin takaisin; ehdotus hylättiin 101 äänellä 41 ääntä vastaan. Edelleen ovat ryhmän valitsemat valtiontilintarkastajat todenneet hallituksen menetelleen Hallitusmuodon vastaisesti käyttämällä vv. 1921 ja 1923 etsivän keskuspoliisin ylläpitämiseksi muihin tarkoituksiin myönnettyjä varoja, v. 1922 ylittämällä etsivää keskuspoliisia varten myönnetyn määrärahan sekä vv. 1921 ja 1922 myöntämällä suojeluskunnille ennakkoavustuksia. Ryhmän valitsemina valtiontilintarkastajina ovat olleet: v. 1922 J. Helo ja Evert Huttunen, var. E. Jalava ja O. H. Puro, vv. 1923 ja 1924 O. H. Puro, var. J. Helo, sekä v. 1925 O. H. Puro, var. K. Harvala.

Suomen Pankin toiminnasta on mainittava ennenkaikkea kertomuskautena aikaansaatu rahamme arvon vakiintuminen; tämä teki mahdolliseksi vuoden 1925 vp:llä säädetyn r a h a l a i n, jonka mukaan palataan kultakannalle. Ryhmän valitsemina pankkivaltuusmiehinä ovat koko kertomuskautena toimineet V. Tanner ja W. Wuolijoki, var. K. R. Heinonen ja Toivo Salmio, sekä pankin tilintarkastajana P. Raittinen, var. A. Aalto.

Taloudelliset asiat.

Valtion asuntopoliittisen toiminnan jatkamiseksi myönnettiin vuoden 1922 lisäbudjetissa 15 milj. mk. käytettäväksi pääasiassa entisten perusteiden mukaisesti; tähän lisättiin myöhemmin 1,1 milj. mk. erityisesti Helsingissä vallinneen, uhkaavaksi käyneen asuntopulan lieventämiseksi. Ryhmä esitti asunto-olojen parantamiseksi varattavaksi 50 milj. mk., mutta hylättiin tämä ehdotus. Vuoden 1923 menoarvioon otettiin samaan tarkoitukseen 15 milj. mk. (hallitus oli ehdottanut 10 milj.); ryhmä ehdotti 100 milj. mk., josta 25 milj. maataloustyöväen asunto-olojen parantamiseen, mutta hylättiin tämä 102 äänellä 80 ääntä vastaan. Vuoden 1924 menoarviossa ehdotti hallitus varattavaksi tähän tarkoitukseen vain 9 milj. mk. Maalaisliittolaiset, jotka ylipäänsä pelkäsivät maaseudun menettävän työvoimansa siinä tapauksessa, että kaupunkilaisten oloja huomattavammin parannettaisiin, vastustivat tätäkin määrärahaa. Sosialidemokraatit taas ehdottivat 25 milj. mk.; maaseudun vähävaraisen väestön asunto-olojen parantamiseen siitä käytettäisiin 15 milj. mk., mutta ei ehdotus sittenkään kelvannut maalaisliitolle, vaan hylättiin 101 äänellä 49 ääntä vastaan. Hyväksytyksi tuli hallituksen ehdotama määrä 83 äänellä 56 hylkäävää ääntä vastaan. Saman vuoden lisäbudjettiin otettiin hallituksen ehdotuksesta samaan tarkoitukseen

12 milj. mk., josta 3 milj. on käytettävä valtion virkamiesten ja työläisten rakennusyritysten tukemiseen, 6 milj. lainoiksi pienasuntojen rakennuttajille kaupungeissa ja muissa väestökeskuksissa sekä 3 milj. lainoiksi maalaiskunnille asunto-olojen parantamista varten. Ryhmän ehdotus määrärahan korottamisesta 25 milj. markkaan hylättiin 96 äänellä 72 ääntä vastaan; toiselta puolen hylättiin 97 äänellä 73 ääntä vastaan maalaisliittolaisten mytkin tekemä ehdotus määrärahan poistamisesta. Vuoden 1925 menoarvioon varattiin hallituksen ehdotuksen mukaisesti samaan tarkoitukseen $7\frac{1}{2}$ milj. mk.; sosialidemokraattien ehdotus 35 milj. markan myöntämisestä, josta 10 milj. mk. maaseutua varten, hylättiin 112 äänellä 66 ääntä vastaan, jolloin hyväksyttiin eräs myöskin sosialidemokraattiselta taholta tehty ehdotus, jonka mukaan myönnettävä määräraha olisi käytettävä yksinomaan kaupunkien hyväksi, mutta hylättiin senjälkeen tämäkin ehdotus. Maalaisliittolaisten tekemä ehdotus koko määrärahan poistamisesta hylättiin 110 äänellä 64 ääntä vastaan. Vuoden 1926 menoarvioon ei hallitus enää ehdottanut otettavaksi mitään asuntomäärärahaa eikä sosialidemokraattien ehdotus 20 milj. markan osoittamisesta tähän tarkoitukseen johtanut mihinkään tulokseen.

Vuoden 1922 vp:llä hyväksyttiin 103 äänellä 81 ääntä vastaan laki kohtuuttomien vuokrien vaatimisesta, jolla annettiin hallitukselle oikeus edelleen 1/6 1923 ja 1/6 1924 välisenä aikana vahvistaa korkeimmat kohtuullisiksi katsottavat vuokrat. Sosialidemokraatit, jotka myötävaikuttivat tähän päätökseen, ehdottivat lisäksi lausuttavaksi, että voimassa olevia korkeimpia sallittuja vuokria olisi koroitettava enintään 10 prosentilla, mutta hylättiin tämä ehdotus. Hallituksen ehdotus pysyväiseksi huonevuokralaiksi tuli eduskunnassa vuoden 1924 vp:llä useissa suhteissa huononnetuksi; ryhmä tämän vuoksi yksimielisesti päätti ehdottaa lakiehdotuksen hylättäväksi, mikä täysistunnossa 92 äänellä 92 ääntä vastaan, erilleen pannun lipun ratkaisussa, päätettiinkin. Vuoden 1925 vp:llä, jolloin useat vuokralaisille edulliset korjaukset saatiin lakiehdotukseen, hyväksyttiin senjälkeen tämä yksimielisesti. Samoilla valtiopäivillä syntyi laki asunto-osakeyhtiöistä.

Uusien rautateiden rakentamista on ryhmä auliisti kannattanut. Vuoden 1922 vp:llä hyväksyttiin Evert Huttusen tekemä ehdotus, että Matkaselkä—Suojärven, Viipuri—Koiviston, Turku—Uusikaupungin, Iisalmi—Ylivieskan ja Kajaani—Kontiomäen ratoja varten varattaisiin seuraavan vuoden menoarviossa yhteensä 100 milj. mk. Useasti ryhmä ei ole esiintynyt yhtenäisellä rautatieohjelmalla, vaan ovat sen eri jäsenet kannattaneet milloin mitäkin ehdotusta, ja on ylipäänsä eduskunnan rautatiepolitiikassa ollut paljon happelemista. Tämän epäkohdan korjaamiseksi ehdotti V. Tanner vuo-

den 1924 vp:llä, että hallitusta kehoitettaisiin valmistuttamaan ehdotus siitä, mitkä rautatiesuunnat lähinnä olisivat rakennettavat. Ehdotus hyväksyttiin ja vuoden 1925 vp:lle jätettiin hallituksen esitys seuraavien viiden vuoden rautatierakennuksista. Ryhmä päätti suurella enemmistöllä kannattaa 5-vuotishjelman hyväksymistä, joidenkuiden jäsenten suositellessa joko 3- tai 10-vuotishjelmaa. Pääasiana pidettiin, että ohjelma saataisiin aikaan, mutta päätettiin erikoisesti kannattaa suuren valiokunnan asiasta antamaa mietintöä, kuitenkin niin muutettuna, että Lahti—Heinolan rata jäisi pois. Eduskunta hyväksyi suuren valiokunnan mietinnön kokonaisuudessaan, ja myötävaikutti Lahti—Heinolan radan rakentamista koskevaan päätökseen myös huomattava osa ryhmän jäseniä. Muut tässä ohjelmassa olevat uudet radat ovat Joensuu—Outokummun, Viipuri—Muolan, Rovaniemi—Kemijärven, Laskelä—Pitkärannan ja Pori—Kankaanpää—Haapamäen radat.

Tukeakseen teollisuutta, joka maanviljelykseen verraten on vain vähäisessä määrässä saanut mauttia valtion rahallista kannatusta, ehdotti hallitus vuoden 1924 vp:lle annettavaksi valtion takuun 550 milj. markan lainalle, jonka teollisuuden vakaannuttamiseksi ottaisi ulkomailta teollisuuslaitosten muodostettava luottoyhtiö. Eduskunta vähensi määrän 350 milj. markkaan ja vastustivat maalaisliittolaiset tämänkin vaatimattoman avustuksen antamista, sosialidemokraattien sitä vastoin sitä kannattaessa. Samana vuonna päätettiin, tarkoituksella edistää maan teollisuustuotteiden vientiä, myöntää 10 milj. mk. käytettäväksi vientiluoton järjestämistä varten.

Vuoden 1923 vp:lle ehdotti hallitus tuulaakimaksun lakkauttamista. Katsoen, että tässä tapauksessa kaupungit pitäisi vapauttaa niistä velvollisuuksista, joiden täyttämisen korvaukseksi tuulaaki on aikoinaan myönnetty, eduskunta 101 äänellä 57 ääntä vastaan päätti hylätä esityksen. Kun asia v. 1925 tuli uudelleen esille, esiintyivät siinä niin ryhmässä kuin eduskunnassakin yleensä maalais- ja kaupunkilaisedustajat vastakkain. Ryhmä päätti 19 äänellä 17 ääntä vastaan kannattaa tuulaakimaksun edelleen säilyttämistä, muun muassa, koska sen lakkauttamisesta olisi ollut seurauksena kaupunkiväestön kunnallisen verotaakan huomattava lisäys; vähemmistö sitä vastusti, arvellen sen poistamisesta voivan seurata tuontitavarain hintojen laskun. Keskustelun jälkeen, jossa ryhmässä vallitseva erimielisyys tuli näkyviin, päätti eduskunta 97 äänellä 74 ääntä vastaan hylätä ehdotuksen tuulaakimaksun lakkauttamisesta.

Jonkinlaisena korvauksena aikaisemmista säännöstelylaeista säädettiin v. 1922 laki, jolla Rikoslain 38 luvun, k i s k o m i s t a koskeva 10 § muutettiin siten, että se, joka käyttämällä hyväksensä toisen puola tai ymmärtämättömyyttä on ottanut tai itselleen edustanut lilal-

hsta aineellista etua, rangaistaan sakolla tai 2 vuoden vankeudella. — Vuoden 1922 vp:llä hyväksyttiin 99 äänellä 76 ääntä vastaan, ryhmän sitä vastustaessa, aikaisemmin lepäämään jätetty laki kapinavahinkojen korvaamisesta ulkomaalaisille. — Vuoden 1925 vp:llä esitti hallitus porvarillisten maanomistajain kauan vaatiman esityksen laista, jolla valtion varoista maksettaisiin korvausta maailmansodan aikana venäläisten viranomaisten toimenpiteistä vahinkoa kärsineille. Ryhmä päätti yksimielisesti vaatia lakiehdotuksen lykkäämistä yli vaakan, mikä 69 äänellä päätettiinkin.

Ed. Schaumanin ehdotettua vuoden 1922 vp:llä kansanäänestyksen toimittamista kieltolakikysymyksessä, ryhmän valmistusvaliokunta ehdotti, että ryhmä kannattaisi tätä ehdotusta, koska kieltolaki on vaikeasti käytäntöön sovellettavissa, joten sen taakse olisi selvästi saatava koko kansan myötätunto, ja koska äänestyksen vastustaminen todistaisi kieltoain ystävien heikkoutta. Ryhmä kuitenkin 31 äänellä 10 ääntä vastaan päätti vastustaa äänestyksen toimittamista, arvellen että päinvastainen menettely tulitaisiin tulkitsemaan myöntyvääisyydeksi itse kieltolakiin nähden. Vuoden 1925 vp:llä eduskunta, Lehtokosken tekemän anomusehdotuksen johdosta, suurella enemmistöllä päätti kehoittaa hallitusta tehokkaasti valvomaan, että viranomaiset tarkasti valvoisivat kieltoain noudattamista, sekä laatimaan suunnitelman tämän valvonnan tehostamiseksi. Viimeksi mainittua tarkoitusta varten onkin sittemmin asetettu komitea, jonka yhtenä jäsenenä on V. Hakki.

Apteekkien yhteiskunnallistuttamisesta esittivät Reinikainen y.m. vuoden 1922 vp:llä anomusehdotuksen; tämä tosin hylättiin 93 äänellä 83 ääntä vastaan, mutta päätti eduskunta pyytää esitystä apteekkilaitoksen uudelleen järjestämisestä. Asian jouduttamiseksi tekivät Ikonen ja Ryömä vuoden 1924 vp:llä hallitukselle julkisen kysymyksen.

Hallituksen vuoden 1922 vp:llä tekemä ehdotus 2½ milj. markan suuruisen lainan myöntämisestä Petsamo Oy:lle hylättiin täysistunnossa, mutta hyväksyttiin v. 1923 hallituksen ehdotus 1½ milj. markan lainan myöntämisestä samalle yhtiölle, jota ehdotusta ryhmä 23 äänellä 2 ääntä vastaan oli päättänyt kannattaa. — Vuoden 1923 vp:llä myönsi eduskunta hallitukselle 112 milj. mk. uusien osakkeiden merkittämisestä varten Gutzeit-yhtiössä, samalla kuitenkin kehoittaen hallitusta tutkimaan, missä määrin yhtiön hoidossa voitaisiin saada aikaan supistuksia ja säästöjä. Ryhmä kannatti varojen myöntämistä muun muassa, koska yhtiön joutuessa vaikeuksiin sen työlläisetkin olisivat joutuneet siitä kärsimään. — Hallituksen alkokeskustelusta Outokummun kuparikalvoksen suhteen teki Wuolijoki vuoden 1924 vp:llä hallitukselle kysymyksen. Eduskunta sittem-

min. sosialidemokraattien myötävaikutuksella, päätti osoittaa 19,180,000 mk. sanotun kaivoksen ostamiseksi kokonaan valtion haltuun. — Imatran voimalaitoksen rakentamista varten päätettiin vuoden 1924 vp:llä, ryhmän yksimielisellä suostumuksella, valtuuttaa hallitus ottamaan enintään 2 milj. engl. punnan obligationsilain. Samana vuonna päätettiin 113 äänellä 40 ääntä vastaan valtuuttaa hallitus tarpeen vaatiessa käyttämään maan maksutasauksen tilapäisen häiriytymisen estämiseksi lyhytaikaisista ulkomaisista luottoa enintään 300 milj. markan arvoon saakka; ryhmä esiintyi tässä hajanaisena, äänten langettua ryhmän kokouksessa asiasta äänestettäessä tasan. — Vuoden 1925 menoarviota käsiteltäessä ehdotti ryhmä yksimielisesti, että pyydetäisiin esitystä 1 miljardin markan suuruisen lainan ottamisesta käytettäväksi asutustoiminnan rahoittamiseksi, asuntorakennustoiminnan edistämiseksi ja kulkulaitosten laajentamiseksi, mutta kun tämä ehdotus ei saavuttanut enemmistön kannatusta ja kun hyväksytyksi oli tulla maalaisliittolaisten ehdotus, jonka mukaan varat olisi käytettävä yksinomaan maataloustarkoituksiin, myötävaikutti ryhmä siihen, että tämäkin ehdotus äänestettiin kumoon. Hallituksen sittemmin ehdotettua vuoden 1925 vp:lle 800 milj. markan suuruisen ulkomaisen lainan ottamista, päätti ryhmä asettua myönteiselle kannalle ehdotuksen suhteen, mikäli se tarkoitti asutustoiminnan edistämistä, Imatran rakentamista ja rahan arvon vakiinnuttamista, mutta vastustaa maatalousluoton hankkimista maanviljelijäin ehdottamalla tavalla, joka tiesi maanviljelijäin hyväksi harjoitettua riistoa toisilta yhteiskuntaluokilta. Hyväksytyksi tuli kuitenkin vain yksi ryhmän esittämä muutosehdotus, nimittäin se, joka tarkoitti sulkea säästöpankit pois lainanvälittäjien joukosta.

Vuoden 1923 vp:llä säädettiin laki kiellosta käyttää tavaroissa vääriä alkuperää tai lajia osoittavia merkintöjä, samaten ilmailulaki sekä laki väkirehujen ja apulantojen valmistuksesta ja kaupasta, v. 1924 laki kättilölain muuttamisesta.

Kunnalliset asiat.

Vuoden 1923 vp:llä hyväksyttiin lait, joilla selvennettiin ja osaksi muutettiin aikaisempia säännöksiä koskeva metsästä saadun tulon sekä vaimon ja muiden perheenjäsenten tulon verottamista.

Vuonna 1924 hyväksytyillä laeilla muutettiin useita kaupungin- ja kunnanvaltuustoja koskevia säännöksiä, joista tärkein koski niiden toimiaikaa, jota hallitus ehdotti neljäksi vuodeksi. Asetuttuaan aikaisemmin 2-vuotisen vaaliväliajan ja 4-vuotisen toimiajan kannalle, päätti ryhmä nyt kahta ääntä vastaan hyväksyä 3-vuotisen vaaliväliajan ja vaalikauden, mikä kanta täysistunnossa voittikin.

Vuoden 1923 vp:llä jätti Itkonen eduskuntaesityksen kunnallislakien määränemmistöjä koskevien pykälien saattamisesta jälleen v. 1917 säädettyjen kunnallislakien edustamalle kannalle, mutta tuli tämä ehdotus hylätyksi.

Vuonna 1925 hyväksyttiin laki kunnallisen jaoituksen muuttamisesta, josta muun muassa toivotaan esikaupunkikysymyksen ratkaisun edistämistä.

Rahapulassa olevien kuntien auttamiseksi päätti eduskunta v. 1924 oikeuttaa hallituksen antamaan valtion takuun yhteensä 300 milj. markkaan nouseville obligatsioonilainoille, jotka kuntien muodostettava yhtymä mahdollisesti ottaa.

Maatalousasiat.

Vuoden 1921 vp:llä oli jätetty lepäämään kaksi lakiehdotusta, jotka molemmat tarkoittivat laajentaa ja vahvistaa talonpoikaisluokan valtiollisen vallan yhteiskunnallista perustaa, luomalla nusia pienviljelijöitä: ehdotukset laeiksi maan hankkimisesta asutustarkoituksiin ja eräiden lainvastaisesti hankittujen kiinteistöjen luovuttamisesta valtiolle.

Edellistä eli »lex Kalliota« päätti ryhmä yksimielisesti kannattaa. Tosin sen määräämä maan hinta ynnä muut ostajalle asetettavat ehdot olivat omiansa suuresti vähentämään sen käytännöllistä merkitystä, mutta se ilmaisi osaltaan sen oikean periaatteen, että määräämisvalta maahan nähden kuuluu yhteiskunnalle. Samasta syystä oikeisto sitä kiivaasti vastusti. Laki vaati 2/3:n enemmistön tullakseen hyväksytyksi, ja tämä saavutettiin kun kommunistit, vastustettuaan ensin lakiehdotusta, eivät äänestyksessä uskaltaneet valitsijoittensa vuoksi olla sitä kannattamatta. Se hyväksyttiin 135 äänellä 61 ääntä vastaan (vahv. 25/11 1922).

»Lex Pulkkiiseen« nähden oli ryhmässä syntynyt epäilyksiä, koska laki ankaruutensa vuoksi oli omiansa aiheuttamaan puutavara-yhtiöille sellaisia vaikeuksia, joista sekä taloudellinen elämä että työväestö olisi voinut joutua kärsimään. Ryhmä päätti 28 äänellä 14 ääntä vastaan — vähemmistön pitäessä lepäämään jätetystä lakiehdotuksesta kiinni — hyväksyä Wuolijoen edustaman kannan, jonka mukaan yhtiöiden lainvastaisesti hankkimista tiloista pakkoluovutettaisiin ainoastaan viljeltyt ja viljelyskelpoiset maat, varsinaisten metsämaiden jäädessä yhtiöiden haltuun. Laki laadittiinkin undestaan lievennettyyn muotoon ja hyväksyttiin 119 äänellä 58 ääntä vastaan, mutta ei saanut presidentin vahvistusta, koska se oli säädetty tavallisessa lainsäätämöjärjestyksessä. Vuoden 1924 vp:lle antoi hallitus

uuden esityksen asiasta ja päätti ryhmä asettua sitä kannattamaan, muutamien jäsenten tosin pitäen aikaisemmasta lakiehdotuksesta kiinni. Sosialidemokraattien ehdotus, että etuosto-oikeus luovutettuun maa-alueeseen kuuluisi, paitsi valtiolle ja kunnalle, myös sellaiselle henkilölle, joka on oikeutettu saamaan maata lex Kallion perusteella, hylättiin 122 äänellä 58 ääntä vastaan. Lakiehdotus hyväksyttiin, siinä järjestyksessä kuin perustuslain muutoksesta on säädetty, 169 äänellä 3 ääntä vastaan (vahv. 5/5 1925).

Vuoden 1924 vp:lle jätti hallitus esityksen laista **kotimaisen viljantuotannon turvaamisesta**, jonka mukaan mylly- ja mallasteollisuuden harjoittajille, jotka jalostavat kotimaista viljaa, suoritettaisiin palkkiota 25—50 p. kultakin jalostukseen käytetyltä viljakilolta. Ollen sitä mieltä, että tästä hyötyisivät itse asiassa vain myllynomistajat ja että, jos viljantuottajakin tahdottaisiin hyödyttää, hallituksen laskema 18 milj. markan vuotuinen avustussumma kasvaisi moninkertaiseksi, päätti ryhmä yksimielisesti vastustaa lakiehdotusta, samalla huomauttaen että sosialidemokraatitkin mielellään tahtovat kannattaa maataloutta esimerkiksi avustamalla itsenäistyneitä torppareita ja muita pienviljelijöitä ja edistämällä teknillistä kehitystä. Varmuuden vuoksi ryhmä vaati lakiehdotuksen lepäämään jättämistä, mikä 83 äänellä, muutamain porvarillistenkin pienviljelijöiden sitä kannattaessa, päätettiin.

Vuoden 1925 vp:lle ehdotti hallitus **valtion viljavaraston perustamista**, lähinnä valtion omien laitosten tarpeiden tyydyttämiseksi. Annettiin tietää, että varaston tarkoituksena myös olisi edistää viljantuotantoa sekä estää viljanhintojen liiallista nousua, mutta huomautettiin tähän sosialidemokraattiselta taholta, että sen tarkoitus viimeainitussa suhteessa epäilemättä oli pikemmin päinvastainen. Maatalousvaliokunnan päätettyä yksimielisesti puoltaa esityksen hyväksymistä, päätti ryhmä 3 ääntä vastaan vastustaa lakiehdotusta; asian kolmannessa käsittelyssä päätettiin 77 äänellä jättää lakiehdotus lepäämään yli vaalien.

Hallitus jätti vuoden 1924 vp:lle esityksen laista **sokerijuurikkaan viljelyksen edistämiseksi**, jonka mukaan viljelijöille suoritettaisiin palkkiota jokaiselta raakasokeritehtaalle toimitetulta sokerijuurikaskilolta, v. 1925 25 p., v. 1926 16 p., v. 1927 12 p. ja v. 1928 8 p. Ryhmä oli jo v. 1922 hyväksynyt 22 äänellä 8 ääntä vastaan ryhmässä tehdyn ehdotuksen, että jos sokeriviljelyksen kannattajat tekevät kompromissin sokeritullin ennallaan pysyttämiseksi, niin myönnetään Salon raakasokeritehtaalle tullia vastaava avustus valtion varoista. Tähän suuntaan meneviä lupauksia oli sittemmin ryhmän johtohenkilöille annettu, minkä vuoksi ryhmä äänestyksessä kannatti lakiehdotusta, joka 105 äänellä 49 ääntä vastaan

hyväksyttiin. Mainituista lupauksista ei ole sittemmin pidetty kiinni, vaan korotettiin vuoden 1925 vp:llä sokeritulleja.

Vuoden 1923 vp:llä säädettiin laki kalastustorppien lunastamisesta. Ne torpparit, jotka, luottaen asutushallituksen vaillinaisim ilmoituskaavakkeisiin, olivat, tekemättä säädettyä ilmoitusta, jättäneet vuokramaksunsa suorittamatta, pelastettiin tästä johtuvista seurauksista lailla joka, tultuaan vuoden 1923 vp:llä oikeiston tilanomistajain vaatimuksesta jätetyksi lepäämään, hyväksyttiin v. 1924 melkein yksimielisesti.

Hallituksen vuoden 1925 vp:lle antaman, hypoteekkiyhdistyksiä koskevan esityksen hyväksymisen ehdoksi päätti ryhmä asettaa, että lainamäärästä puolet, 175 milj. mk., käytettäisiin Suomen Pankin aseman vakaannuttamiseksi lunastamalla valtion obligatioita, ja että korko maatalouslainoille määrättäisiin samaksi, minkä valtio joutuu maksamaan. Lakiehdotus saikin tyydyttävän sisällön ja tuli yksimielisesti hyväksytyksi.

Menoarvioon otetut maatalousmäärärahat ovat yhä kasvaneet, myöskin suhteellisesti ehä menoarvion kokonaissummaan verraten. Ryhmä on kuitenkin yleensä voinut kannattaa niitä maatalouden kehitystä edistävinä ja on itsekin auliisti ehdottanut uusia määrärahoja, varsinkin pienviljelijäin avustamista tarkoittavia. Maataloudellisten järjestöjen valtioavun vuosi vuodelta lisääntyttä ehdotti ryhmä kuitenkin vuoden 1924 vp:llä uudistettavaksi eduskunnan näille järjestöille jo aikaisemmin lausuman kehoituksen pyrkimään lisäämään omia tulojaan; ehdotus hylättiin. Vuoden 1924 vp:llä päätti eduskunta sosialidemokraattien ehdotuksesta kehoittaa hallitusta antamaan esityksen asutustoiminnan rahoittamisesta.

Työväenasiat.

Hallituksen ehdotuksesta hyväksyi eduskunta v. 1923 työehtosopimuslain; se salli työehtosopimuksen tekemisen korkeintaan neljäksi vuodeksi ja ovat sen voimassaoloaikana mittättömät kaikki ne sopimukset, jotka ovat sen kanssa ristiriidassa. Pitäen vääränä, että yhdistys tuomitaan sakkoon toimenpiteistä, joista se ei voi vastata, ehdottivat sosialidemokraatit, vaikka menestyksettä, lakiehdotuksen muuttamista tässä suhteessa siten, että ainoastaan rikkomukseen syyllinen olisi velvollinen maksamaan vastapuolelle korvausta. Lain saattua siis osaksi epätyydyttävän sisällön ja eduskunnan ollen vajalukuinen päätti ryhmä vaatia lakiehdotuksen lykkäämistä yli vaalien, mutta annettiin tämän ehdotuksen puolesta vain 56 ääntä. (Laki vahv. 22/3 1924).

Vuoden 1922 vp:llä hyväksyttiin oppisopimuslaki, joka määrää oppisopimuksen kirjalliseksi ja korkeintaan neljäksi vuodeksi tehtäväksi (sosialidemokraatit ehdottivat 3 vuotta), määrää kunnallisten ammattioppilaslautakuntain asettamisesta ja kieltää kurittamasta oppilasta tai käyttämästä häntä lakonrikkurina. (Laki vahv. 28/4 1923).

Eduskunnan aikaisemmin hylättyä hallituksen ehdotuksen pakollisesta joukkotyöriitojen sovittelusta, antoi hallitus v:n 1924 vp:lle asiasta uuden esityksen, joka rakentui vapaaehtoisuuden periaatteelle. Sovittelijan on ryhdyttävä riitaa sovittelemaan, kun riitapuoli sitä pyytää, mutta saa, jos sovittelu epäonnistuu, uudelleen puuttua asiaan ainoastaan, jos riitapuolet yhteisesti sitä pyytävät tai jos riidassa olennainen muutos on tapahtunut. Katsoen tämän säännöksen oleellisesti vähentävän lain merkitystä, ehdottivat sosialidemokraatit sen muuttamista siten, että sovittelija saisi ryhtyä uudistettuun sovitteluun, milloin jompikumpi riitapuoli sitä pyytäisi, mutta hylättiin tämä ehdotus 102 äänellä 76 ääntä vastaan. (Laki vahv. 21/3 1925.)

Vuoden 1923 vp:llä hyväksytty merimieslaki (vahv. 8/3 1924) on skandinaivialaisen yhteistyön tulos ja pääasiassa yhtäpitävä Skandinavian maiden vastaavien lakien kanssa. Se lisää merimiehen oikeutta saada toimestaan eron, mutta vähentää päällikön oikeutta erottaa hänet. Se vähentää karkaamisesta säädettyjä rangaistummääriä sekä päällikön rankaisuoikeutta, oikeuttaa merimiehen ylläpitoon sairauden sattuessa ja rajoittaa kansainvälisten sopimusten mukaisesti, naisten ja nuorten henkilöiden käyttöä laivoilla. Samoilla valtiopäivillä hyväksyttiin myös laki merimiehen työstä. Vaikka se sai työväen kannalta katsoen monessa suhteessa epätydyttävän muodon, pelotti se oikeistolaiset vaatimaan lakiehdotuksen lepäämään jättämistä, minkä puolesta annettiin vain 46 ääntä. Tämän jälkeen lakiehdotus hyväksyttiin 102 äänellä 54 ääntä vastaan. Sitä vastaan nostettiin laivanvarustajain piireissä myrsky ja toivottiin, ettei presidentti sitä vahvistaisi. Se vahvistettiin tosin 26/4 1924, mutta hallitus on sittemmin käyttänyt miltei rajatonta oikeuttaan poikkeuksien myöntämiseen lain säännöksistä tavalla, joka hyvin tunnustavasti vähentää lain merkitystä.

Hallituksen vuoden 1924 vp:lle ehdottama uusi työnvälityslaki sai eräissä kohdissa sanamuodon, joka ei tyydyttänyt ryhmää. A. Aalto ja Paasivuori ehdottivat sen hylkäämistä, Helo sen lykkäämistä yli vaalien. Vaikka paheksuen viimeksimainitun ehdotuksen esittämistä, ryhmä katsoi ettei se voinut olla sitä kannattamatta, kun se kerran oli ryhmän taholta esitetty, ja niin päätettiin täysistunnossa 69 äänellä panna lakiehdotus lepäämään. Vuoden 1925 vp:lle antoi hal-

itus uuden esityksen asiasta, jonka pohjalta laki hyväksyttiin. Ed. Huttusen tekemä, ryhmän kannattama ehdotus, että lakiin otettaisiin nimenomainen määräys, etteivät työnvälitystoimistot saa välittää työläisiä riidanalaisille työpaikoille, hylättiin 109 äänellä 69 ääntä vastaan. Ryhmän tekemä ehdotus, että työnvälitystoimistoa ylläpitävälle kunnalle taattaisiin valtioapuna 1/3 toimiston kustannuksista, hylättiin 103 äänellä 77 ääntä vastaan.

Työväen tapaturmavakuutus, Suomen ainoa sosiaalivakuutuksen haara, uudistettiin vuoden 1925 vp:llä hyväksytyllä lailla. Tämä takaa työssä loukkaantuneelle työläiselle satraanhoitoa enintään yhden vuoden ajaksi sekä päivärahan, joka työkyvyttömyyden ollessa täydellisen tekee 2/3 loukkaantuneen työansioista. Kuoleman sattuessa maksetaan hautausapua sekä lisäksi leskelle 1/3—2/3 ja joka lapselle 17 vuoden ikään asti 1/6 vainajan vuosityöansioista. Mutta keskityöansion laskemista varten sisältää laki pikku- maisia määräyksiä, jotka vaikuttavat, ettei laki täytä niitä vaatimuksia, jotka kansainvälinen työkonferenssi työväen tapaturmavakuutukseen nähden on esittänyt. Koska lain vaikutus ulotettiin myös maaseudun pieniin työnantajiin ja vaikka se toiselta puolen näiden vaivan helpottamiseksi velvoittaa kunnat — ei valtiota, kuten sos. dem. ryhmä olisi tahtonut — huolehtimaan näiden työnantajain työläisten vakuuttamisesta, kohtasi lakiehdotus ankaraa vastarintaa varsinkin maalaisliiton taholta. Teofisuudenharjoittajain edustajan Palmgrenin ehdotusta lakiehdotuksen jättämisestä lepäämään kannatti vain 23 edustajaa, jonka jälkeen lakiehdotus hyväksyttiin 113 äänellä maalaisliiton y.m. 51 ääntä vastaan. Lain vahvistaminen viipyi pelottavan kauan, mutta tapahtui kuitenkin ajossa eli 17/7 1925.

Vankien tapaturmavakuutuksesta esitti Paasivuori vuoden 1922 vp:llä eduskuntaesityksen, joka hylättiin 92 äänellä 82 ääntä vastaan. Kaksi vuotta myöhemmin hallitus itse huomasi tarpeelliseksi ehdottaa samaa; lakiehdotus valmistui eduskunnassa v. 1925, mutta päätettiin 72 äänellä maalaisliittolaisten y.m. ehdotuksen mukaisesti lykätä se yhi vaalien.

Kahdeksantuntisen työaikajain muuttamisesta jälkeen v. 1917 säädetyin lain mukaiseksi teki Paasivuori ehdotuksen vuoden 1922 vp:llä; se hylättiin 91 äänellä 76 ääntä vastaan. Samaten Paasivuoren ehdotus laiksi työajasta maataloudessa hylättiin vuoden 1923 vp:llä 92 äänellä 73 ääntä vastaan, mutta päätti eduskunta samalla sosialidemokraattien ehdotuksesta, jota muutamat maalaisliittolaiset kannattivat, 91 äänellä 78 ääntä vastaan pyytää hallitukselta esitystä samasta asiasta. Sosialistisen Työväen-Internationaalijin kehottus siihen yhtyneille puolueille toimimaan 15/11 ja 15/12 1925 välisenä aikana Washingtonin sopimuksen ratifioimisen hyväksi saa-

tettiin puoluetoimikunnan toimesta ryhmän tietoon, mutta ei johtanut toimenpiteisiin ryhmän puolelta.

Sosiaalihallituksen lakkauttamista, jota hallitus vuoden 1922 vp:lle ehdotti, päätti ryhmä 8 ääntä vastaan kannattaa, koska ryhmä ylipäänsä kannatti virastojen vähentämistä; vähennistö tahtoi säilyttää sosialihallituksen katsoen, että siitä on hyötyä työväelle. Hallituksen esitys hyväksyttiin täysistunnessa. Vuonna 1925 hyväksyttiin laki vakautusneuvostosta.

Kansainvälisen työjärjestön tekemiin ehdotuksiin on Suomi yleensä suhtautunut kylmäkiskoisesti, hyväksyen pääasiassa vain ne, tosin lukuisat ehdotukset, jotka eivät ole aiheuttaneet sanottavasti muutoksia voimassa olevaan lainsäädäntöömme. Niinpä Työjärjestön v. 1921 päättämistä suosituksista, jotka enimmäkseen koskivat työoloja maataloudessa, hylättiin m.m. se, jonka tarkoituksena oli hankkia suojaa synnyttäjille, siksi, että muka korvauskysymys olisi vaikea järjestää.

Työttömyyden vastustamiseksi on ryhmä ennenkaikkea koettanut menoarvioon sisällyttää määrärahoja yleishyödyllisiä töitä varten. Vuonna 1922 ehdotettiin sen lisäksi 75 milj. markan määrärahaa annettavaksi osaksi lainoina kunnille yleisten töiden toimeenpanemiseksi, osaksi suoranaisten avustuksina työttömille, mutta hylättiin tämä ehdotus. Vuoden 1925 keväällä, kun työttömyys näytti entistä uhkaavammalta, tekivät ryhmän puolesta Paasivuori y.m. hallitukselle välikysymyksen, johon vastasi sosialiministeri Pohjala; eduskunta päätti 97 äänellä 70 ääntä vastaan tyytyä vastaukseen. Ammattijärjestöltä sai ryhmä vastaanottaa luonnoksen julistukseksi työttömyysasiassa, mikä julistus oli tarkoitettu molempien työväen eduskuntaryhmien sekä Ammattijärjestön yhdessä allekirjoitettavaksi, mutta päätti ryhmä 4 ääntä vastaan olla yhtymättä julistukseen, toivoen kuitenkin samalla, että puoluetoimikunta antaisi omassa nimessään julistuksen asiassa. Kohta tämän jälkeen antoi hallitus eduskunnalle esityksen 8 milj. markan määrärahan myöntämisestä työttömyyden vastustamiseksi; eduskunnassa tämä määräraha koroitettiin 13 milj. markkaan. Menoarviokäsittelyn yhteydessä ehdotti ryhmä varattavaksi 50 milj. mk. työttömyyden vastustamiseksi vuoden 1926 aikana; ehdotus hylättiin, mutta osoitettiin ministeri Kallion ehdotuksesta samaan tarkoitukseen 5 milj. mk.

Vuonna 1922 koetti ryhmä seuraavan vuoden menoarviota käsiteltäessä saada aikaan, että rautateillä kaikki perheellisyyslisäykset annettaisiin samojen perusteiden mukaan kuin vakinaisessa palveluksessa oleville rautatieläisille maksettavat, että kaikki rautatieläisten järjestöt saisivat käyttää valtion kokoushuoneita ja että työväen tapaturmalain mukaan maksettavat elinkorot koroitettaisiin; v. 1923

että rautatieläisten palkat koroitettaisiin yhteensä 15 milj. markalla, että naistöiden keskustoimistoa edelleen ylläpidettäisiin, että työttömille naisille järjestettäisiin kursseja, että päätetty ruorisotutkimus vihdoin toimitettaisiin ja että teollisuustyöväen palkkausoloista toimitettaisiin tilastollinen tutkimus; v. 1924 että rautateiden makuuvaunusiivoojia varten varattaisiin samantapaiset lepohuoneet kuin on muullakin henkilökunnalla (hyväksyttiin), että tapaturmakorvauksia koroitettaisiin, että ammattientarkastajain lukumäärää lisättäisiin, että työttömyyskassoille tulevaa valtioapua koroitettaisiin, jotta niiden maksama korvaus päivää kohti voisi nousta aina 30 markkaan, ja että sairaskassoille maksettaisiin sellainen apuraha, että ne voisivat osakkalleen suorittaa 100 prosentin kalliinajanlisäyksen; sekä v. 1925, että määrärahaan työttömille naisille järjestettäviä ammattikursseja varten lisättäisiin 400,000 mk. Nämä ehdotukset on enimmäkseen hylätty täysistunnossa, mutta on usein jo valiokunnassa saatu menoarvioon samanlaisia määrärahoja, jotka sitten täysistunnossa ilman keskustelua on hyväksytty, joten ei sosialidemokraattien toiminnasta eduskunnassa ole ollut niin vähän tuloksia, kuin yksinomaan täysistunnoissa tapahtuneista äänestyksistä voisi päätellä.

Sivistykselliset y.m. asiat.

Vuoden 1923 vp:llä hyväksyttiin laki kansakoulutoimen järjestysmuodon perusteista. Enimmielisyttä herätti oppiaineita koskeva pykälä; sen mukaan kansakoulussa opetetaan muun muassa uskontoa, jonka sijaan kuitenkin niille oppilaille, jotka uskonnonvapauslain mukaisesti vapautetaan uskonnonopetuksesta, on opetettava uskonnonhistoriaa ja siveysoppia. Pitäen nykyistä uskonnonopetusta tarkoitustansa vastaamattomana ehdottivat sosialidemokraatit sen poistamista oppiaineiden joukosta, mutta hylättiin tämä ehdotus 91 äänellä 83 ääntä vastaan.

Vuonna 1923 päätti eduskunta, Latvalan tekemän, p o h j a k o u l u -periaatteen edistämistä tarkoittavan anomusehdotuksen johdosta, kehottaa hallitusta esityksessään laiksi oppikoulujen järjestysmuodon perusteista asettamaan yläkansakoulun oppimäärän yleisen oppikouluopetuksen perustaksi. Asiasta vuoden 1925 vp:lle antamassaan esityksessä hallitus osaksi noudatti tätä toivomusta, mutta päätti ryhmä tällöin vaatia mainitun periaatteen toteuttamista suurin piirtein koko oppikouluopetuksessa. Helsingin perustettavaan suomenkieliseen poikakouluun näiden päätti eduskunta v. 1924, hyväksyen 112 äänellä 61 ääntä vastaan sosialidemokraattien asiassa tekemän ehdotuksen,

lausua, että sanottu koulu olisi heti järjestettävä koko kansakoulun pohjalle.

Vuoden 1922 vp:llä ehdotettiin porvarillisten maalaisten taholta, että oppivelvollisuuslakia muutettaisiin osaksi niin, että sen toimeenpanoaikaa pidennettäisiin, osaksi niin, että yläkansakoulun kahden ylimmän luokan oppilaat saataisiin maatöiden aikana vapauttaa koulunkäynnistä neljäksi viikoksi. Sosialidemokraatit vastustivat varsinkin edellistä muutosehdotusta ja vaativat, kun se siitä huolimatta täysistunnossa hyväksyttiin, lakiehdotuksen lykkäämistä yli vaalien, mikä 70 äänellä päätettiin. Hallitus antoi sitten v. 1923 esityksen oppivelvollisuuslain muuttamisesta yksinomaan jälkimmäisessä suhteessa ja tuli tämä hyväksytyksi siinä muodossa, että mainituksi vapausajaksi määrättiin 15 päivää. Vuoden 1925 vp:llä hyväksyttiin sitten hallituksen ehdotus, jonka mukaan hallitukselle annettiin oikeus myöntää maalaiskunnille korkeintaan kymmenen ja kaupungeille viiden vuoden lykkäys oppivelvollisuuden toimeenpanon suhteen; sosialidemokraatitkin myönsivät saavutetun kokemuksen perusteella jonkunlaisen lykkäyksen olevan tarpeen.

Hallituksen esityksen pohjalta hyväksyttiin v. 1922 laki valtion kasvatustoimista, jolloin sosialidemokraattien vastaehdotuksista huolimatta jätettiin useimmat ja tärkeimmät, kasvatustaloksia koskevat kysymykset hallituksen ratkaistaviksi. Samassa yhteydessä hyväksyttiin ponsi, jossa hallitusta kehoitettiin kiirehtimään suojeluskasvatustalosten valmistamista, mutta ei tätä koskevaa esitystä ole vielä eduskunnalle jätetty.

Vuonna 1924 hyväksyttiin laki yksityisten kansakoulujen valtioavusta sekä yksityisoppikoulujen valtioavusta, jota käsiteltäessä ryhmä koetti saada aikaan, että valtioapua annettaisiin myös vapaapaikkojen ylläpitämiseen varattomia oppilaita varten.

Vuoden 1923 vp:llä hyväksyttiin laki Helsingin yliopiston järjestysmuodon perusteista. Sitä säädettäessä kohdistuivat pyrkimykset yliopistossa vallitsevien kieliolojen järjestämiseen tavalla, joka tyydyttäisi suomenkielisten oikeutetut vaatimukset loukkaamatta silti vähemmiskansallisuuden oikeutta, ja päästiin tässä suhteessa sosialidemokraattien myötävaikutuksella tulokseen, joka yleensä tunnustettaneen tyydyttäväksi.

Vuonna 1921 lepäämään jäänyt uskonnonvapauslaki hyväksyttiin vuoden 1922 vp:llä 137 äänellä 25 ääntä vastaan. Ryömän tekemä ehdotus sanotun lain 10 §:n muuttamisesta sellaiseksi, että hallitus oikeutettaisiin velvoittamaan kuntia perustamaan hautausmaita kirkkoon kuulumattomia henkilöitä varten, hylättiin vuoden 1925 vp:llä 95 äänellä 66 ääntä vastaan.

Vuoden 1921 vp:llä lepäämään jätetty ehdotus laiksi elävistä kuvista hylättiin vuoden 1922 vp:llä 156 äänellä 31 ääntä vastaan. Myös sos.-dem. ryhmässä, jonka keskuudessa lakiehdotus aikaisemmin oli nauttinut kannatusta, oli syntynyt epäilyksiä sen suhteen, varsinkin, koska lakiehdotuksen tarkoituksena oli antaa valtiolle yksinoikeus kuvasarjojen maahantuontiin ja näyteltäväksi luovuttamiseen.

Vuoden 1925 vp:llä hyväksyttiin laki ottolapsista, samaten laki naisen kelpoisuudesta valtion virkoihin, joka merkitsee askelta sukupuolten keskinäistä tasa-arvoisuutta kohti, vaikka kyllä useiden ryhmän jäsenten mielestä ei riittävän pitkää.

Sivistystarkoituksiin osoitettuja määrärahoja on ryhmä johdonmukaisesti pyrkinyt korottamaan, kohdaten tässä pyrkimyksessään vastarintaa ennenkaikkea maalaisliittolaisten puolelta. Tulokista, jotka eivät ole aivan vähäisiä, mainittakoon, että v. 1922 sosialidemokraattien ehdotuksesta tuntuvasti korotettiin valtion äsken alkamaa kirjastotoimintaa varten myönnettävää määrärahaa; muina vuosina taas on saatu lisätyksi valtioapua työväenopistoja, luento- ja opintopiiritoimintaa y.m. varten. Vuoden 1922 vp:llä saatiin Työväen Musiikkiliitolle pysyväinen 45,000 markan ja Työväen Näyttämöiden Liitolle samaten pysyväinen 50,000 markan suuruinen avustus, v. 1923 Suomen Ruotsalaisen Työväenliiton sivistysvähökunnalle pysyvän 10,000 markan avustus, Sosialidemokraattiselle Työläisnaisliitolle 20,000 markan tilapäinen avustus luentojen pitämistä varten lasten hoidosta ja kasvatuksesta sekä 300,000 markan suuruinen avustus Työväen Akatemian perustamista varten, vuoden 1924 vp:llä 300,000 markan matka-avustus Työväen Urheiluliitolle olympialaisiin kisoihin ja vuoden 1925 vp:llä 100,000 markan avustus perustettavalle Kansalaiskorkeakoululle. Terveystieteiden alalta mainittakoon, että etenkin Ryömän ponnistusten tuloksena on v. 1922 tuntuvasti korotettu määrärahaa tuberkuloosin vastustamiseksi ja v. 1924 määrärahaa mielisairaaloita varten sekä v. 1925 saatu määrärahoja Turun lääninsairaalan ja Lovlisan yleisen sairaalan laajentamista sekä nais-tauti- ja synnytysosaston rakentamista varten Helsingin yliopiston sairaalaan.

Ryhmän sisäiset asiat.

Ryhmä on vuoden 1922 vp:llä pitänyt 13 kokousta (pykälien lukumäärä n. 75), v. 1923 vp:llä 17 (pyk. 117), v. 1924 vp:llä 16 (pyk. 96) ja v. 1925 vp:llä 17 (pyk. 136).

Ryhtyessään v. 1922 työhön kävi ryhmä tarkoin läpi vaali-

ohjelman kohdat ja päätti, mitä kunkin kohdan toteuttamiseksi olisi tehtävä. Aloitteiden suhteen päätettiin v. 1923, ettei niitä saa jättää eduskunnalle, ennenkuin ryhmä on antanut siihen suostumuksensa; oli nimittäin aikaisemmin tehty epäonnistuneitakin aloitteita. Eduskunta-asioiden käsittelyä varten, mikäli se ryhmästä riippui, hyväksyttiin v. 1924 ohjeet ja näiden lisäksi vv. 1924 ja 1925 erityiset ohjeet koskeva budjetin käsittelyä. Puhemiesvaalissa on ryhmä enimmäkseen noudattanut sitä menettelytapaa, että on äänestetty omaa ehdokasta (W. Wuolijokea), kunnes hän mahdollisesti on tullut valituksi, mutta senjälkeen on jäsenillä ollut vapaat kädet. Mainittavampaa erimielisyyttä tämä kysymys aiheutti ainoastaan v. 1925, jolloin päätös tehtiin 35 äänellä 12 ääntä vastaan, vähemmistön ollessa sitä mieltä, että ryhmä ollen eduskunnassa vähemmistönä antaisi porvarillisen enemmistön valita puhemiehen.

Ryhmän suhteista kommunisteihin mainittakoon sen lisäksi, mitä siitä jo yllä on sanottu, että ryhmä vuoden 1922 vp:llä päätti olla ryhtymättä liittoon kommunistien kanssa valiokuntavaaleja varten, koska siitä, tehtyjen laskelmien mukaan, ei olisi koitunut hyötyä. Kun samana vuonna kommunistinen ryhmä ehdotti yhteisen julistuksen lähettämistä ulkomaille tšekäläisen tilanteen tunnetuksi tekemiseksi, päätti sos.-dem. ryhmä 39 äänellä 8 ääntä vastaan hylätä tämän ehdotuksen, katsoen siihen, että tilanne oli useissa muissa maissa ainakin yhtä vaikea. Kommunistien ehdotus yhteisen komitean asettamisesta amnestiakysymyksen ja mahdollisesti myös menoarvion käsittelyä suunnittelemaan hyväksyttiin sitä vastoin yksimielisesti. Vuoden 1923 vp:llä kommunistinen ryhmä ilmoitti kannattavansa Wuolijoen ehdokkuutta puhemieheksi. Kun kommunistit v. 1923 taas ehdottivat yhteisen komitean asettamista amnestia-asiaa harkitsemaan, hylkäsi ryhmä tämän ehdotuksen. Kun toukokuussa 1924 oli kommunistien taholta jätetty välikysymys armahdusasiassa, päätti ryhmä 19 äänellä 17 ääntä vastaan sallia jäsentensä allekirjoittaa tämän välikysymyksen. Kun maaliskuussa 1925 eduskunnan jäsenten kesken muodostetun raittiusyhtymän porvarilliset jäsenet eivät tahtoneet sallia kommunistien kuulua yhtymään, päätettiin yksimielisesti velvoittaa ryhmän jäsenet eroamaan siitä, mikä tapahtui.

Ryhmän saatua v. 1923 sosialiministeriöltä kehoituksen ehdottaa työväenedustajaa Kansainvälisen Työjärjestön konferenssiin, ryhmä päätti siltä varalta, ettei S. Ammattijärjestö tahtois mitään ehdokasta asettaa, ehdottaa M. Paasivuoren, var. A. Aallon.

Kurinpitoasioita on ryhmässä usein käsitelty, muun muassa se seikka, että jäsenet ovat olleet luvattomasti poissa täysistunnoista tai valiokuntien kokouksista. Eduskunnan pöytäkirjojen mu-

kaan oli vuoden 1922 vp:llä keskimäärin 2.6 ryhmän jäsentä poissa täysistunnoista, v. 1923 vp:llä 4, v. 1924 vp:llä 5.7 ja v. 1925 vp:llä (kevädistuntokaudella) 8.3.*) Kuten tässä kertomuksessa mainitulta äänimäärästä käy ilmi, on ryhmän tekemiä ehdotuksia tavallisesti kannattanut huomattavasti vähemmän edustajia kuin yhteensä on ollut molempien vasemmistoryhmien edustajia läsnä, josta näkyy, että jotkut näistä edustajista ovat täysistunnon aikana poistuneet tai muuten olleet ottamatta osaa äänestyksiin, elleivät he ole äänestäneet porvarilliselta taholta tehtyjä ehdotuksia. — Ryhmän omista kokouksista oli keskimäärin poissa: v. 1922 vp:llä 10.7 jäsentä, v. 1923 vp:llä 12.1, v. 1924 vp:llä 14.4 ja v. 1925 vp:llä 17.1.

Kokouksessaan 15/11 1923 päätti ryhmä huomauttaa jäsenilleen, että he eivät saa ilman hyväksyttävää syytä jäädä pois eduskunnan tai valiokunnan istunnoista; kontrollointi oli järjestettävä ja velvoitustensa laiminlyöneet ilmoitettava asianomaisten piiritoimikuntien tietoon. Päätös uudistettiin 10/11 1924, ja 29/10 1925 merkittiin erityisesti suuren valiokunnan sos.-dem. jäsenille muistutus, koska he olivat lyöneet laimin olla kokouksissa saapuvilla. — Kokouksessa 16/11 1922 valitettiin, että jotkut jäsenet eivät olleet pysyneet ryhmän taholta tehtyjen ehdotusten takana. Paljon paheksumista herätti niin ryhmässä kuin sen ulkopuolellakin se seikka, että eduskunnan käsitellessä 13/3 1923 kommunistien armahdusvälikysymystä, jossa vaadittiin amnestiaa myös »uuden kapinan valmistajille«, jotkut ryhmän jäsenet menettelivät puolueen kannasta poikkeavalla tavalla. Asiasta otettiin selkoa; kolme jäsentä ilmoitti pidättäytyneensä äänestyksestä ja kaksi äänestäneensä yksinkertaisen päiväjärjestykseen siirtymisen puolesta, koska he eivät voineet hyväksyä mainitun välikysymyksen tarkoitusta kokonaisuudessaan. Ryhmä merkitsi näille jäsenilleen varoituksen. — Julkisuuteen tulleiden juopumusrikosten takia on ryhmä v. 1923 antanut varoituksen kahdelle jäsenelleen ja v. 1925 yhdelle, samaten on v. 1925 annettu varoitus muutamille jäsenille, jotka ovat harjoittaneet uhkapeliä.

Sitä puoluekokousten päätöstä, joka velvoittaa ryhmän säännöllisesti julkaisemaan uutisia kokouksistaan sekä tarpeen vaatiessa se-
lostuksia tärkeämmistä eduskunta-asioista, ei ryhmä yleensä ole nou-
dattanut.

---

*) On kuitenkin huomattava, että joku vähemmän tärkeä täysistunto, josta useat ovat olleet poissa, on voinut tuntuvasti vaikuttaa näihin numeroihin.

Ryhmän puheenjohtajina ovat kertomuskautena toimineet V. Tanner ja R. Itkonen; heidät valittiin v. 1923 yksimielisesti, 1924 Tanner 46 ja Itkonen 23 äänellä (Helo 23, arpa ratkaisi), v. 1925 Tanner 42, Itkonen 23 äänellä (Helo 16). Pöytäkirjurina on toiminut A. Louhelainen ja rahastonhoitajana A. Aalto.

ALUSTUKSIA

SOSIALIDEMOKRAATTISEN PUOLUEEN
PUOLUEKOKOUKSELLE

v. 1926.

Hämeenlinna 1925.
Osakeyhtiö, Hämeen Kansan kirjapaino.

Puolueen suhde hallituskysymykseen.

Sosialistien suhde hallituskysymykseen on näinä vuosina ollut useassakin maassa vilkkaan pohdinnan alaisena. Maailmansota ja sen jälkeen syntynyt murrosaika ovat pakottaneet eri maiden sosiaalipuolueet käsittelemään tätä kysymystä puhtaasti käytännöllisenä menettelytapakysymyksenä. Muuttuneissa olosuhteissa täytyy menettelytapojenkin muuttua. Niinpä on suhtautuminen porvarillisiin hallituksiinkin pitänyt ottaa uuden perusteellisen käsittelyn alaiseksi. Sosialistisen Työväen Internationaalien sihteeristö on nimenomaan kehoittanut jäsenpuolueitaan käsittelemään tätä kysymystä, jotta sen kautta voitaisiin määritellä myöskin Internationaalien kanta tässä asiassa. Erinäiset syyt vaativat omalta sisäpoliittiselta kannaltakin asian käsittelemistä. Tästä syystä on tarpeellista puoluekokouksen tarkistaa kysymystä koskevaa entistä puoluepäätöstä.

Kansainvälisen sosialidemokratian piirissä käsiteltiin sosialistien osanottoa hallitukseen suurella viikkauudella viime vuosisadan viimeisinä ja tämän vuosisadan ensimmäisinä vuosina. Kysymyksen käsittelyn konkreettisena pohjana oli silloin se, että Ranskan sosialistipuolueeseen kuullut Millerand oli vuonna 1899 mennyt Ranskan hallituksen jäseneksi ilman puolueen lupaa ja vakuutusta. Asiasta väiteltiin kovasti ensinnä Ranskan sosialistien kesken, joiden keskuudessa oli kaksi kantaa. Vanhojen marxilaisten Guesden ja Vaillant'in johtama suunta tuomitsi hallitukseen osanoton, kun taas kaunopuheisen Jean Jaurésin ympärille ryhmittynyt suunta puolusti hallitukseen osanottoa sillä perusteella, että siten voidaan porvarillista hallituskoneistoakin käyttää sosialismin asian edistämiseen. Vuonna 1900 pidetyssä kansainvälisessä sosialistikongressissa Pariisissa oli tämä kysymys nimikkään väittelyn alaisena ja Jean Jaurés puolusti siellä kantaansa loistavasti. Karl Kautskyn kongressille esittämässä päätöslauselmassa koetettiin tasapuolisesti yhdistää eri mielipiteitä ja myönnettiin poikkeustiloihin mahdolliseksi ryhtyä porvarien kanssa yhteistoimintaan, jopa antaa sosialisteja hallituksiinkin. Kongressi selitti kysymyksen olevan vain taktillista eikä periaatteellista laatu.

Sosialistien astuminen kokoomushallitukseen luvattiin sillä ehdolla, että asianomainen puolue ratkaisevalla enemmistöllä hyväksyy tämän askeleen. Vielä oli asetettu lisämääräys, että jos porvarillinen hallitus osoittaa puolueellisuutta työn ja pääoman välisessä taistelussa on sosialistien siitä erottava.

Seuraavassa, vuonna 1904 Amsterdamissa pidetyssä, kansainvälisessä sosialistikongressissa oli tämä asia vielä esillä sen kysymyksen yhteydessä, joka koski valtiollisen vallan hankkimista ja johon oli kietoutunut n.s. revisionismikysymyksen. Tällöin olivat saksalaisen revisionismin ja ranskalaisen reformismin (johon »ministerisocialismin« kuului) ankarimpina arvostelijoina Kautsky ja Bebel. Ranskalaisen uudistusocialismin puolesta puhui taaskin Jaurés ja omaa revisionistista kantaansa puolusti Bernstein. Ministerisocialismi on edellisinä vuosina joutunut huonoon huutoon niiden epätydyttävien kokemusten vuoksi, joita oli saatu Millerandin hallituskokeiluista. Lopputuloksena pitkistä keskusteluista oli, että hyväksyttiin Pariisin kongressin päätöslauselma sellaisenaan seuraavalla revisionisteja vastaan tehdyllä lausunnolla:

»Kautskyn Pariisin kansainvälisessä sosialistikongressissa vuonna 1900 laatiman päätöslauselman mukaisesti ei socialidemokratia voi pyrkiä osalliseksi hallitusmahdista porvarillisessa yhteiskunnassa.«

Vaikka Kautskyn alkuperäinen ehdotus ei tiennyt kokoomushallitukseen osanotonkieltoa, alettiin Amsterdamin kongressin jälkeen asia käsittää siten, että kansainvälinen socialidemokratia yleensä oli hallitukseen osanottoa vastaan porvarillisessa yhteiskunnassa. Sen jälkeen käydyistä väittelyistä kävi ilmi, että hallitukseen osanotonkieltoa puoltava ajatus perustui siihen periaatteeseen, että kapitalismin ja harvainvallan vallitessa on mahdotonta köyhälistön ruveta vähin erin valloittamaan hallitusvaltaa. Parlamentaarinen toiminta on eri luontoista, koska siinä tapahtuu kaikki työväen omilla voimilla. Ennen maailmansotaa olivatkin hallitukset useissa maissa hallitsijan tahdosta riippuvaisia eivätkä parlamentille vastuunalaisia. Tämä vaikutti kielteisen kannan ottoon monen maan socialidemokratian keskuudessa. Vuosisatamme alkuvuosina kuului m.m. Itävalta sellaisiin maihin ja Saksa oli aina maailmansotään asti hallitsijavaltainen. Vielä vähemmän oli Venäjällä ajateltavissa mitään hallitukseen osanottoa, sillä siellä olivat sosialistiset puolueet suorastaan luvattomia. Kun kaikkien noiden maiden sosialistit olivat hallitukseen osanottoa vastaan ja ne olivat Internatsionaalin voimakkaimpia puolueita, oli niillä suuri vaikutusvalta kansainvälisen järjestömmä keskuudessa. Niinpä vaikuttivatkin kaikki nuo tekijät yhteensä, että työväen kesken vakiintui käsitys, että tarvitaan vallankumous, ennenkuin sosia-

listit voivat ajatella hallitusvastuuseen ryhtymistä. Vallankumouksille ja yhteiskunnan kansanvaltaistuttamiselle ei silloin nähty kovinkaan suuria mahdollisuuksia, joten kysymyksen yksityiskohtainen pohtiminen voitiin lykätä vastaisiin aikoihin.

Uuteen vaiheeseen joutui kysymys maailmansodan alettua. Silloin täytyi eräiden sotaikäyvien maiden ratkaista asia käytännöllisenä kysymyksenä. Ympärysvaltioihin kuuluvissa maissa meni sosialisteja hallituksiin sillä perusteella, että oli kysymys kansallisesta puolustuksesta ulkopuolista hyökkäystä vastaan. Siten joutui myöskin Internationaalien puheenjohtaja Vanderwelde astumaan Belgian hallitukseen, ja Ranskassa sattui sellainen odottamaton tapaus, että vanhat sosialistit Guesde ja Vaillant astuivat salkuttomina ministereinä suuren kansallisen kokouksen hallitukseen. Puolueettomissa maissa oli huomattavinta Stauningin astuminen Zahren hallitukseen Tanskassa ja sotaikäyivistä maista mainittakoon vielä Hendersonin meno jäseneksi Englannin hallitukseen.

Maailmansodan loppuaikoina tapahtuneet vallankumoukset muuttivat tilanteen monessa maassa. Vallankumousten sarja alkoi Venäjällä maalisuussa vuonna 1917. Keisarivallan ja itsevaltiuden kukistusta seurasi kansanvaltauksen aika, jolloin sosialistit olivat mukana hallituksessa. Ensimmäisessä vähäaikaisessa hallituksessa oli kylläkin porvarillisilla demokraateilla enemmistö, mutta myöhemmissä hallituksissa oli sosialistinen enemmistö, kunnes marraskuussa 1917 bolshevikit toimeenpärivät vallankaappauksen ja nostivat kommunistisen diktatuurin valtaan. Seuraavana vuonna, keskusvaltojen joutuessa sodassa häviölle, tapahtui vallankumous Saksassa ja Itävallassa. Silloin joutuivat sosialistit näissäkin maissa ottamaan hallitukseen osaa. Saksan valtakunnanhallitus joutui aluksi kokonaan enemmistösocialistien ja riippumattomien sosialistien haltuun. Ja tällöin kävi niin omituisesti, että jopa itse Kautskykin, joka aikaisemmin ei ollut erittäin lämpimästi suosinut hallituksiin osanottoa, joutui aluksi hallitukseen eräänlaisena alivaltiosihteerinä.

Puhdas sosialistihallitus Saksassa ei ollut pitkäaikainen. Mutta senkin jälkeen ovat sosialistit siellä olleet mukana melkein kaikissa hallituksissa. Kun Saksan poliittikka viime aikoina on mennyt yhä enemmän oikealle, jonka todisteena oli m.m. kenraali Hindenburgin valinta tasavallan presidentiksi, ovat sosialistit nyttemmin olleet poissa hallituksesta, kun eivät ole pystyneet sen suuntaa määräämään. Useissa Saksan osavaltioissa on otettu osaa hallituksiin, ja onpa eräissä Etelä-Saksan pikkuvaltioissa ollut yhteisiä hallituksia kommunistienkin kanssa. Entisestä Itävallasta muodostetuissa sekä

Venäjistä eronneissa reunavaltioissa on sosialisteja ollut hallituksissa useampaankin otteeseen.

Valtiollisissa oloissa on viimeisinä vuosina tapahtunut niin huomattavia muutoksia, että muutamissa maissa on muodostettu myös suoranaisia työväen hallituksia. Sivuutamme tässä Neuvosto-Venäjän, jonka hallitusvalta on eriluontoinen. Paitsi tätä, on kuitenkin eräitä maita, joissa on perustettu työväenhallituksia demokratian pohjalla. Edellä on jo viitattu Saksan tasavallan ja sen osavaltioiden esimerkkeihin. Sen lisäksi on ollut puhtaita työväenhallituksia vallassa Ruotsissa, Englannissa ja Tanskassa, ensinmainitussa maassa nykyisin jo toista kertaa. Tällaiset työväenhallitukset, kun niiden takana ei ole parlamenttienemmistöä, voivat pysyä pystyssä vain niin kauan, kuin porvarillinen enemmistö tai oikeammin porvariston vasen sivusta sellaisen sallii. Vähemmistöön nojaava sosialistihallitus ei luonnollisestikaan voi noudattaa varsinaista sosialistista politiikkaa. Kuitenkin ovat nämä hallitukset tuottaneet yhtä ja toista hyötyä työläisille ja pieneläjille, niin että ainakin Ruotsissa ja Tanskassa on sosialistien keskuudessa katsottu hyödyn niistä olevan hyvinkin suuren. Puhtaiden sosialistihallitusten joukkoon on vielä laskettava Georgian itsenäisyyden aikainen hallitus, joka kaatui silloin, kun Neuvosto-Venäjä otti maan haltuunsa. Sosialististen puolueiden hallituskokemuksia on kuluneena vuonna lisätty vielä Belgiassa, jossa kesällä tapahtuneiden vaalien ja vasemmistopuolueiden voiton johdosta useita sosialidemokraatteja astui maan hallitukseen, niiden joukossa vanha sosialistiveteraani Vanderwelde.

Viimeisinä vuosina on sosialidemokraattien keskuudessa tapahtunut kysymyksessä huomattava kannan selvittely ja on tulos useimmissa maissa ollut hallitukseen osanotolle myönteinen. Vanha sosialistiteoreetikko Karl Kautsky on myöskin kirjoituksissaan yhä enemmän muuttanut käsitystään hallitukseen osanotolle ja vieläpä kokoomushallituksiinkin nähdessä täysin myönteiseksi. Tämä näkyy selvimmin hänen äsken suomeksi ilmestyneestä kirjastaan »Köyhälistön vallankumous«, jossa hän kuvailee luokkien välistä tasapainotilaa sellaisina murrosaikoina, kuin meillä parhaillaan on eletävänä. Kuvattuaan vahingolliseksi yhden luokan yrityksen asevoimin lamauttaa vastustajansa, hän sanoo näiden asianhaaran vallitessa jäävän mahdolliseksi ainoastaan kaksi hallituksen muotoa: »Joko yksi puolue muodostaa hallituksen ainakin yhden huomiota ansaitsevan puolueen vaikenevalla suvaitsevaisuudella tai kannatuksella tai asettavat sosialistit yhden tai useamman porvarillisen puolueen kanssa yhdessä kokoomushallituksen«. Mainittuaan esimerkkejä molemmista menettelytavoista näinä vuosina jatkaa Kautsky: »Tuenko — vaikka

en ota osaa hallituksen neuvotteluihin ja niihin vaikuta -- hallitusta sen vuoksi, että se olevissa oloissa on paras tahi astunko tuohon hallitukseen ja vaikutan sen päätöksiin, voi taktillisesti merkitä suurta eroavaisuutta, mutta ei periaatteellisesti. Kautsky väittelee eristäytyviä vastaan ja mainitsee Marxin ja Engelsin todenneen puolue-taistelun merkityksen politiikassa, »mutta ei heille ole pätkähtänyt päähän, että joku luokka voisi ainoastaan täydellisesti eristäytymällä etujaan tehokkaasti valvoa«. Mutta sitte lisää hän: »Luonnollisesti täytyy tehdä ero kokoomuksen ja kokoomuksen välillä. Ainoastaan määrättyillä edellytyksillä voi siitä olla hyötyä«. Yhtyen itävaltalaisen toverimme Otto Bauerin lausuntoon, että kokoomushallitus voi olla ohimenevä välttämättömyys siellä, missä luokkavoimain tasapaino vallitsee, Kautsky huomauttaa, ettei kukaan sosialisti tietysti anna silloin etusijaa kokoomushallitukselle, jos on mahdollisuus saada sosialistinen. Vaikka hallitusvallan jättäminen yksin porvarillisille on toisinaan hyvä keino antaa heidän syödä valmistamansa soppa, pitää hän kuitenkin sitä säännöllisissä oloissa vaarallisena, koska usein voi myös käydä äärettömän vaaralliseksi köyhälistölle jättää valtion voimakeinojen rajaton käyttö porvarillisille aineksille« ja vielä lisäksi »maassa, missä puolustuslaitos ei ole köyhälistön käsissä — ja tämä tulee kauan olemaan sääntönä — voi siitä olla kohtalokkaita seurauksia, jos sosialdemokratia jättää valtion koko voimakeinot pelkkiin porvarillisin käsiin ilman mitään valvontaa ja vaikutuksen osuutta niiden käyttöön.« Johtopäätöksenä kaikesta tästä hän lopuksi sanoo, että kokoomuspolitiikan aate tulee voittamaan alaa ei köyhälistön vallankumouksen korvikkeena, vaan johdatuksena siihen.

Kuten edelläolevista otteista näkyy, on Kautsky sillä kannalla, että köyhälistön etu pikemminkin vaatii kokoomushallituksen osanottoa kuin kieltää sen, koska siten sosialistit voivat vaikuttaa valtion voimakeinojen käyttöön ja estää niitä käyttämästä työväenluokkaa vastaan.

Mitä omaan maahanme tulee, on sosialdemokraattien keskuudessa hallituskysymystä käsitelty toisinaan hyvinkin suurella viikkandella. Kaksi kertaa olemme joutuneet ratkaisemaan asian käytännössäkin. Ensimmäisen kerran tapahtui se 1906 sen johdosta, että puolueemme jäsen opettaja J. K. Kari joulukuussa 1905 oli otettu Mechelinin senaatin jäseneksi. Karin hallitukseen astumisen johdosta syntyi puolueessa erimielisyyttä ja laajasti käsiteltiin silloin kysymystä, sopiiko sosialistit mennä keisarilliseen hallitukseen. Elokuussa 1906 pidetyssä Oulun puoluekokouksessa asiasta suoritetun väittelyn jälkeen Kari erotettiin tästä syystä puolueesta, vaikka asiasta lähemmin tuntevat ilmoittivat, että Karin senaattiin meno ta-

pahtui silloin Turussa sijainneen puoluehallinnon nimenomaisella suostumuksella. Viimemainitun seikan huomioonottaen esim. Vaipas ajoi sellaista kantaa, että Karin olisi annettu valita puolueeseen kuulumisen ja senaatin välillä. Suurlakon jälkeen oli kuitenkin puolueeseen tullut uusia aineksia, jotka nuoruuden innolla ajoivat erottamispäätöstä. Puoluekokous perusteli erottamispäätöstään muitten maitten sosialidemokraattien yleensä hyväksymillä periaatteilla, jonka mukaan puolueen jäsen, joka kerran on mennyt porvarillisen hallituksen jäseneksi ilman puolueen nimenomaista lupaa, on sen tekonsa kautta eronnut puolueesta, sekä sovittiin »tämä yleinen sääntö Juho Kyösti Kariin, joka oli mennyt sellaiseen kaiken parlamenttaarisuuden ulkopuolella olevaan porvarilliseen keisarin neuvonantajakuntaan« kuin silloinen senaatti oli.

Toisen kerran jouduttiin tekemisiin käytännöllisen hallituskysymyksen kanssa maaliskuussa 1917. Tapahtuneen Venäjän vallankumouksen johdosta päätti Puolueneuvosto mennä porvarillisten puolueiden kanssa yhteiseen hallitukseen, jossa puolueella olisi puolet paikoista ja senaatin varapuheenjohtajana Oskari Tokoi. Päätöksen perusteluina, paitsi tapahtunutta keisarivallan kukistumista, oli myöskin se seikka, että sosialidemokraatit edellisenä vuonna tapahtuneissa eduskuntavaaleissa olivat saaneet eduskuntaan enemmistön eli 103 edustajaa. Samana vuonna kesäkuulla pidetyssä puoluekokouksessa arvosteltiin tätä hallitukseen menoa aika ankarasti, ja tuli se hädintuskin hyväksytyksi eräänlaisena välttämättömänä pahana. Syksyllä erosivatkin sosiademokraattiset senaatin jäsenet ja hallituskokeilu loppuu siihen. Tämän kokeilun heikoimpana puolena oli se, että hallitusta muodostettaessa ei puolueella ollut varmaa suuntaa, mihin tällä hallituksella oli pyrittävä. Yleensä käsitettiin se porvarillisen valtion hallitukseksi ja sen vuoksi ei yritettykään mitään erikoisia sosialistisia päämääriä sen avulla tavoittaa. Silloiset epäsäännölliset olot, jotka olivat seurausta maailmansodan ja vallankumouksen tapahtumista, ja uhkaava nälkä vaikuttivat sen, että työläisjoukoissa odotettiin tuolta hallitukselta enemmän kuin se voi antaa. Eräillä tahoilla haluttiin suorastaan sosialistisia uudistuksia. Sen lisäksi näytti yllytyksessä sitä vastaan olevan suorastaan provokatoorisia piirteitäkin. Näinollen oli luonnollista, että tämä hallituskokeilu ei tyydyttänyt joukkoja, jotka liikkuiivat epänormaalin ajan sielullisessa murrostilassa. Samana vuonna marraskuussa pidetyssä puoluekokouksessa, joka tapahtui välittömästi silloisen suurlakon jälkeen, oli hallituskysymys myöskin esillä ja hyväksyttiin siinä päätöslauselma, joka salli hallitukseen menonkin eräillä edellytyksillä ja kun puolue-neuvosto ja sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä tulivat siitä yh-

denmukaiseen päätökseen. Käytännössä ei tällä päätöksellä kuitenkaan ollut merkitystä, sillä piakkoin sen jälkeen alkoi kansalaissota, jonka aikana suoran toiminnan kannalla olevat joukot pystyttivät valtakumoushallituksen, mutta josta lopputulos oli työväenluokalleme varsin surullinen.

Kansalaissodan jälkeen on hallituskysymystä puolueen keskuudessa silloin tällöin käsitelty, mutta on se ollut pääasiassa teoreettista laatua. Kahdessa viimeksi pidetyssä puoluekokouksessa on se ollut virallisen käsittelyn alaisena ja on molemmissa niissä hyväksytty siitä päätöslauselma. V. 1919 puoluekokouksen päätöksen mukaan sai hallitukseen mennä vain poikkeustapauksessa ja silloinkin ennakoita suoritetun puolueäänestyksen perusteella. Käytännössä merkitsi se samaa kuin hallitukseenmenokiello, sillä hallituspuolan aikana ei ole tilaisuutta eikä aikaa laajan puolueäänestyksen toimittamiseen. V. 1922 pidetyssä puoluekokouksessa tätä päätöstä lievennettiin, mutta sittenkin jäi voimaan säännös, että sosialidemokraatit voivat mennä hallitukseen vain poikkeustapauksessa. Tämä nyt voimassaoleva puoluepäätös määrää:

»Sosialidemokraattinen puolue ei luovuta edustajiansa kokoomushallitukseen muulloin kuin erityisen hätätilan välitessä, kuten sotaa estämään, rauhaa rakentamaan ja estääkseen taantumusta, joka uhkaa synnyttää sodan tai poikkeuslakien kautta supistaa kansalaisoikeuksia ja estää työväen järjestötoimintaa. Tällaisessa hätätilassa astukoon puolueen jäseniä hallitukseen määrättyjä tehtäviä suorittamaan, jos puolueen neuvosto 3/4 äänten enemmistöllä sen hyväksyy. Eduskuntaryhmän koolla ollessa on asia selläkin käsiteltävä ja 2/3 äänten enemmistöllä siitä päätettävä.

Niin pian kuin hallitukseen astuneet puolueen jäsenet ovat tehtävänsä siellä täyttäneet tai muuten ei enää ole edellytyksiä heidän hallitukseen kuulumiseelleen, erotkoot he hallituksesta.

Niin kauan kuin kansalaissodan johdosta valtiollisista rikoksista tuomittuja työväenluokan jäseniä on vankiloissa, ei sosialidemokraattien astuminen hallitukseen voi tapahtua.»

Antaessaan kysymyksen puolueen neuvoston ja eduskuntaryhmän päätettäväksi, on puolue koettanut hankkia mahdollisimman vankat takeet, ettei vain tuota päätäntövaltaa väärin käytettäisi. Sitä varten on myönteisen päätöksen tekoon molemmissa puolue-elimissä määrätty huomattava määrän enemmistö. Viimeisen puoluekokouksen jälkeen ei olekaan ollut syytä kuin yhden ainoan kerran vakavasti harkkia hallitukseenmenon mahdollisuuksia. Se oli tammikuussa 1924, jolloin kysymys työkäeduskunnan hajoituksesta oli polttava. Elleivät porvarit olisi saaneet muodostetuksi virkamieshallitusta, olisikin puo-

lue luultavasti ryhtynyt hallituksen muodostamiseen, koska silloisen vajaan lukuisen eduskunnan hajoittaminen oli välttämätön. Virkamieshallituksen syntyminen vapautti kuitenkin puoluejohdon kysymystä loppuun saakka ajamasta.

Sosialistisen Työväen Internationaalin sihteeristön viime keväänä antaman edellämainitun kehoituksen johdosta on puolueemme keskuudessa suoritettu ajatustenvaihtoa suhtautumisesta tähän kysymykseen. Sitä on enimmäkseen käyty puoluelehtiemme palstoilla. Toisten mielestä ovat valtiolliset olosuhteet meilläkin jo niin paljon muuttuneet, että on syytä ottaa hallituskysymystä koskeva puoluepäätös tarkistettavaksi. Toiset kirjoittajat ovat puolustaneet entisen päätöksen pysyttämistä, koska heidän mielestään eivät entisen edellytykset ole miksiäkään muuttuneet. Näidenkin kielteisellä kannalla olevien tovereiden mielestä ei kysymys hallitukseen menosta ole periaatteellinen, vaan ainoastaan menettelytapakysymys. Tämä huomautus onkin aivan oikea, sillä myönsihän jo alussa mainittu Pariisin kongressikin erinäisten asiain vaatiessa kokoomushallitukseen osanoton ja tämä kanta on vielä paremmin perusteltu edellä olevissa otteissa Kautskyn viimeisistä kirjoituksista. Mutta hallitukseen osanoton vastustajat eivät olekaan vedonneet periaatteellisiin syihin, vaan enemmän siihen, että kokemukset muista maista ovat osoittaneet sosialistien hallituksessaolon olleen enemmän työväenliikettä hajoittavaa kuin kokoayaa niissä maissa, joissa porvareilla on parlamentaarinen enemmistö. Niinikään on viitattu mahdollisuuksien meillä olevan pienemmät kuin monissa muissa maissa. On sanottu, että hallituksessakin ollen ei saataisi suojeluskuntia hajoitetuiksi eikä tarvittavia yhteiskunnallisia uudistuksia ajetuiksi, kun työväellä ei ole kylliksi luokkavoimaa.

Edellämainitussa arvostelussa on sikäli perää, että edellytykset hallitukseen osanotolle eivät meillä kylläkään ole yhtä suotuisat kuin eräissä naapurimaissamme. Mutta eivät olomme ole sanottavasti huonommat kuin monissa niissä maissa, joissa viime vuosina melkein jatkuvasti on otettu hallitukseen osaa. Vaikka puoluepäätöstä hallituksen osanotosta viime puoluekokouksessa lievennettiin, on se vieläkin niin ahdas, että todellisen tarpeenkin vaatiessa myönteisen päätöksen teko voi kohdata vaikeuksia. Hallitukseen menon ainoaksi edellytykseksi on mainitussa puoluepäätöksessä asetettu vain poikkeuksellinen tilanne. Sen ohi mentyä on kohta luovuttava hallituksesta, vaikka siellä mukanaollen ehkä voitaisiin juuri tuollaisen tilanteen jälkeen edistää työväenluokan etuja. Sitten on hallitukseen menoa kokiäivänä lisäehtona määräys, etteivät puolueen jäsenet saakaan mennä hallitukseen niin kauan kuin vuoden 1918 tapahtumista tuomit-

tuja henkilöitä on vankiloissa. Tämä päätöksen kohta on mielenkiintoisinta. Jos tahdottiin punavankien asiaa painostaa, niin olisi oikea politiikka päinvastoin vaatinut menemään hallitukseen toimimaan valtiollisten vankien vapauttamiseksi. Sanotut vaagit ovat nyt vähitellen päässeet pois, joten tuo este on melkein kokonaan poistunut. Jällelääkevat parisataa vankia estävät kuitenkin tuon päätöksen mukaan ajattelemastakaan hallitukseen osanottoa.

Tärkeinä hallitukseenmenon esteinä on myöskin esitetty suojeluskuntalaitos ja valtiollinen keskuspoliisi. Ne epäilemättä ovatkin kaikkein vaikeimpia. Mutta jos niissäkin tahdotaan saada muutoksia aikaan, niin kaikkein vähimmin niitä saadaan ulkopuolella hallituksen. Suojeluskuntalaitos on kaikille porvarillisille piireille niin läheinen, etteivät ne sitä ryhdy pelkkien vastalauseitten vuoksi hajottamaan. Ainoa mahdollisuus saada tuo työläisiä ärsyttävä laitos poistetuksi, on perustaa sen sijaan kaikista kansalaisista koottu armeijan reservi. Mutta sellaista muutosta ei saada aikaan, elleivät omat miehet ole mukana asioita toiseen suuntaan muuttamassa. Sama koskee myös valtiollista poliisia. Niin kauan kuin puolue pysyy toimettomassa oppositiossa, jää näidenkin muutosten ajaminen vain hurskaaksi toivomukseksi.

Voidaksemme päästä kysymyksessä eteenpäin — yleensä samaan suuntaan kuin länsimainen sosialidemokratia on kulkenut — on ensimmäinen tehtävä viime puoluekokouksen tätä koskevan päätöksen tarkistus. Sanottu päätös on asettanut hallitukseen menon mahdollisuuden niin monen varmuuslukon taakse, että päätöksellä ei ole muuta kuin kiehtelun merkitys. Päätävissä elimissä vaadittavat määränemmistöt ja niiden ohella asetetut lisätaakat ovat suoranaisesti esteenä myönteisen päätöksen tekemiselle muussa paitsi aivan äärimmäisessä hätätilassa. Siinä vaaditaan selvää muutosta, ei sen vuoksi, että meidän tulisi pyrkiä hallitukseen, vaan enemmän sentähden, että köyhälistön tosiedun niin vaatiessa meillä on mahdollisuus lähettää miehemme ajamaan sitä myöskin hallituksessa.

Kysymyksen ratkaisua helpottaa nyt paljon se, että ulkomailta on viime vuosilta runsaasti kokemuksia sosialistien osanotosta hallitukseen. Asia ei ole enää niin outo ja valmistelematon kuin Millerand-jupakan aikana. Silloin oli ainoana mahdollisuutena jonkun yksittäisen henkilön meno porvarilliseen hallitukseen ilman erikoisia ehtoja ja puolueen hyväksymää ohjelmaa. Sen jälkeen on kaikissa maissa tapahtunut mitä perusteellisimpia muutoksia koko yhteiskuntarakenteessa ja vallankäytön perusteissa. Sosialidemokraattiset puolueet lähestyessään mielehään hallituksen laativat ennakoita ohjelmia, jota toteuttamaan puolueen edustajat menevät. Kun lähetetyt

edustajat eivät voi enää näitä annettuja ohjeita noudattaa, kutsutaan miehet hallituksesta pois. Täten ovat hallituksen jäsenet, kun hallitukset ovat yleensä kaikkialla tulleet eduskunnalle vastuunalaisiksi, joutuneet jokseenkin samaan asemaan kuin puolueen edustajat parlamentissa. Kysymyksessähän on vain kansanvallan laajentaminen siten, että sosialistiset puoluetoverit pannaan myöskin hallitusvallan käyttelyn kautta ajamaan työväenluokan asiaa.

Puolueen osanotosta hallitukseen on kyllä eräitä vaaroja. Siinä on helppo mahdollisuus joutua opportunistin tielle, sovitteluihin porvariston kanssa. Toinen heikko kohta on, että hallitusvastuussa mukanaoleva sosialistinen puolue vaatii kannattajikseen yhteiskunnallisesti ja sosialisesti valistuneempaa joukkoa kuin pelkkä oppositsiossa oleminen. Ensinmainitussa suhteessa vaaditaan puolueelta valpautta ja alituista asiain seuraamista, etteivät puolueen edustajat hallituksessa mene sovitteluihin, jotka ovat puolueelle ja työväenluokalle vahingollisia. Tämä voidaankin estää siten, että hallituksessa olevat puolueen jäsenet ovat katkeamattomassa vuorovaikutuksessa puolueen kanssa ja sen kontrollin alaisina. Mitä taas toiseen edellämainituista seikoista tulee, niin täytyy meidänkin puolueemme vähitellen kehittyä länsi-eurooppalaiselle tasolle. Runsas valistustoiminta, jota erilaisten valistuslaitostemme puolesta on vuosien kuluessa harjoitettu, ei varmastikaan ole jäänyt jälkiä jättämättä. Vuoden 1917 poikkeuksellisissa oloissa saatu kokemus on kylläkin kielteinen, sillä silloinhan ryhdyttiin juuri omien joukkojen taholta vaatimaan hallitukselta enemmän kuin se kykeni toteuttamaan. Mutta näistä kokemuksista lienee saatu se opetus, että hallitukseen osaaottavan sosialistisen puolueen on ymmärrettävä, että kapitalistisen valtion hallituksessa olevat puoluetoverit — olkootpa siellä yksinään tai jonkun muun puolueen kanssa — eivät voi luoda sosialistista yhteiskuntaa. Mutta samalla on ymmärrettävä, että kansanvaltaista edistystä he voivat siellä auttaa ja hyödyttää köyhälistön asiaa monilla käytännöllisillä parannuksilla. Yhteiskunnallisen kehityksen pitkällä tiellä sekin merkitsee paljon. Olosuhteet valtiollisella alalla muuttuvat yhtenäin ja sellaisissa oloissa voi sattua tilanteita, jolloin puolueen osanotolla hallitukseen saattaa olla mitä suurin vaikutus koko maan politiikan kulkuun. Skandinavian maat ovat näinä vuosina antaneet monia esimerkkejä siitä, että sosialistien hallituksessa olon kautta on saatu näkyvää hyötyä köyhälistön pyrkimyksille.

Hallitukseen menoa ei tietenkään ole suositeltava millaisissa oloissa tahansa. Jos puolueella ei ole toiveita sille edullisen politiikan ajamisesta, niin on luonnollista, ettei se luovuta miehiään hallitukseen. Kokoomushallitukseen menon ehtona pitää aina olla, että

puolue voi jonkun muun puolueen kanssa laatia sellaisen minimiohjelman, jonka toteuttamiseksi yhtymä suostuu toimimaan. Jos taas puolue yksinään joutuisi muodostamaan hallituksen, täytyy sillä olla ulkopuolista tukea määrätyn ohjelman ajamiseen. Milloin tällaiset suotuisat olosuhteet ovat olemassa, voidaan eduskunnallisena vähemmistönäkin ollen mennä hallitukseen. Jos taas puolue joskus pääsisi eduskunnassa enemmistöön, seuraisi tästä meidän parlamenttaarisissa oloissamme ilman muuta hallituksenmuodostamisvelvollisuus. Näitä selkkoja silmälläpitäen olisikin puolueen muodostettava päätöslauselmansa hallituskysymyksessä.

Hallitukseen osanotosta päättäminen olisi edelleenkin jätettävä puolueeneuvostolle ja eduskuntaryhmälle yhteisesti. Kun tällaisen tärkeän päätöksen edellytyksenä on, että puolueen jäsenistön keskuudessa vallitsee asiasta mahdollisimman suuri yksimielisyys, on tarpeen molempien puolue-elämien tulla siinä yhdenmukaiseen päätökseen ja että asia kummassakin elimessä ratkaistaan määräenemmistöllä. Kuitenkaan ei näytä olevan mitään syytä pysyttää määräenemmistön vaatimusta erillaisena puolueeneuvostossa ja taas erillaisena eduskuntaryhmässä, kuten viime puoluekokouksen päätöksessä on määrätty. Koska 2/3 ääntenemmistö molemmissa elimissä jo antaa riittävän takeen, ettei hallitukseen osanottoa päätetä ilman riittäviä edellytyksiä, olisi mainittu määräenemmistö kummassakin säädettävä myönteisen päätöksen ehdoksi. Olosuhteiden muututtua sellaisiksi, ettei hallitukseen kuulumisesta enää ole hyötyä, olkoon samoilta puolue-elimillä oikeus kutsua puolueen edustajat pois hallituksesta. Kun hallitukseen osanoton edellytyksenä on, että molempien päättävien elämien määräenemmistö on yksimielinen sen tarpeellisuudesta, riittää hallituksesta poiskutsuun molemmissa orgaaneissa yksinkertaisella enemmistöllä tehty päätös. Sellainen velvoittava päätös voitakoon tehdä myös toisessa noista elimistä, jos se on tehty 2/3 ääntenemmistöllä. Viimeksimainittu säännös olisi käytännöllinen siinä suhteessa, että esim. eduskunnan koollaollessa eduskuntaryhmä yksin voisi tehdä tuollaisen velvoittavan päätöksen. Eduskunnan hajallaollessa taas olisi helpompi saada puolueeneuvosto kokoon asiasta päättämään.

Edelläolevalla on tahdottu osoittaa, että nykyisin voimassaoleva puoluepäätös hallituskysymykseen suhtautumisesta ei ole enää olojen eikä puolueen edun mukainen, jonka vuoksi se kaipaa puoluekokouksen tarkistuksen. Kuten edellä jo on huomautettu, ei tätä kuitenkaan ole niin käsiteltävä, että puolueen pitäisi pyrkiä hallitukseen. Piilemminkin näyttävät maamme poliittiset olosuhteet tällä hetkellä sellaisilta, ettei puolueella olisi mitään erikoista iloa hallitukseen me-

nosta. Porvarillisten puolueiden yhteys on entistä klinteämpää ja keskustapuolueet ovat joutuneet yhä enemmän oikeistolaisten vaikutusvallan alaisiksi. Siitä syystä ei puoluepäätöksemme siis vaadi tarkistusta. Mutta olosuhteet valtiollisessa elämässä saattavat nopeastikin muuttua ja kun puoluepäätösten täytyy olla laaditut sillä tavoin, että ne sopivat pitemmän aikaa eteenpäin, on niin tärkeää asiaa koskeva puoluepäätös muodostettava sellaiseksi, että se soveltuu käytäntöön kaikissa oloissa.

Viitaten edelläesitettyihin perusteluihin ja pääasiassa niihin yhtyen Puoluetoimikunta ehdottaa puoluekokouksen päätettäväksi:

1) Sosialidemokraattinen puolue voi ottaa hallituksen yksin muodostaakseen tai sallia osanoton kokoomushallitukseen muiden puolueiden kanssa, kun sellaisesta menettelystä katsotaan olevan niin sisä- kuin ulkopoliittikankin kannalta hyötyä maan työväenluokalle ja kun sen avulla voidaan estää taantumuksen nousu, edistää rauhan säilyttämistä, lopettaa sota, puolustaa vapaita kansalaisoikeuksia ja työväen toimintavapautta sekä muuten auttaa yhteiskunnallista edistystä.

2) Puolueen osanotosta hallituksen muodostamiseen jokaisessa yksityistapauksessa päättää puolueineuvosto ja sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä. Myönteisen päätöksen aikaansaamiseksi vaaditaan 2/3 ääntenenemmistö molemmissa. Ellei tätä kummassakin saavuteta, on ehdotus rauennut.

3) Kun puolueen jäsenten hallitukseen kuulumiselle ei ole enää edellytyksiä olemassa, on puolueineuvostolla ja sosialidemokraattisella eduskuntaryhmällä oikeus kutsua puolueen jäsenet pois hallituksesta. Tätä koskeva päätös on hallituksessa olevia puolueen jäseniä velvoittava, kun puolueineuvosto ja eduskuntaryhmä ovat yksinkertaisella ääntenenemmistöllä tulleet yhdenmukaiseen päätökseen tai toinen niistä päättänyt asian 2/3 ääntenenemmistöllä.

Puolueemme suhtautuminen kommunismiin.

Nykyisellä kommunistisella liikkeellä ei ole mitään yhteyttä sen tieteellisen kommunismin kanssa, jonka ohjelmallisen luonteen sosialismin oppi-isät Marx ja Engels ovat »Kommunistisessa Manifestissa« esittäneet. Keinottelemalla työväen diktatuuri-käsitteen kanssa ovat moskovalaiset kommunistit keksineet sellaisen diktatuurimuodon, joka antoi kommunistiselle puolueelle tilaisuuden harjoittaa vähemmistödiktatuuria työläisiä ja köyhälistöä vastaan. Tämä kommunis-

lisen Internationaalien vähemmistö-diktatuuri on muuttanut itse kommunistisenkin liikkeen sellaiseksi henkiseksi kasarmiksi, jossa kommunistisiltakin työläisiltä riistettiin kaikki arvosteluvoikeus sikäli kuin se koskee uus-kommunismien oppia ja sen käytännöllistä toimintaa. Saman yhteen paikkaan keskitetyn diktatuurin alaisina toimivat myös kaikki kolmannen «internationaalien» ulkomaalaiset haaraosastot eli ulkomailla toimivat kommunistiset puolueet, joten niilläkään ei ole mitään itsenäistä merkitystä. Nekin ennakoitua tehdyn sopimuksen perusteella ovat sitoutuneet sokeasti noudattamaan Venäjällä sijaitsevan päämajan antamia käskyjä ja ohjeita. Jokaista arvostelua, joka olisi tähdätty tätä kommunistista päämajaa vastaan, pidetään kolmannessa internationaalissa yhtä suurena rikoksena kuin sotilaan tottelemattomuutta piiritystilan aikana.

Tämä tosiasia johtaa siihen, että kansainvälisen kommunistiliikkeen arvostelu muuttuu ylläesitetyn tosiasian perusteella itsestään Venäjän kommunistisen puolueen arvosteluksi, koska tämä puolue voi ilman mitään liioittelemista sanoa itsestään: «Kolmas Internationaali — se olen minä itse.» Venäjän kommunistinen puolue ja kolmas internationaali kaikkine siihen kuuluvine ulkomailla toimivine haaraosastoineen ovat samoja käsitteitä, muodostaen elimellisesti yhteen sulatetun ja täysin yhtenäisen kokonaisuuden.

Koska puoluekokoukselle tarkoitettu esitys ei voi vaatia alustajalta kovin laajoja tutkimuksia, on allekirjoittanut koettanut supistaa tämän arvostelun niin suppeaan muotoon, että siinä voisi nähdä vain kommunistisen politiikan kontuurit eli ääriarvot sekä todetun perusteella käsittää, minkä takia kansainvälisen sosialidemokratian yhteistoiminta kommunistien kanssa on ollut tähän saakka sekä periaatteellisesti että käytännöllisesti mahdoton.

Nykyisen kommunistisen liikkeen toiminnan puolueeton arvostelu vaatii tietenkin, että arvostelijan käytettävissä on olemassa täysin luotettava kirjallisuus. Tällaisena lähteenä olen pitänyt Venäjän neuvostohallituksen valtion varoilla kustannetun teoksen, jonka nimi suomeksi kuuluu: «Venäjän kommunistinen puolue sen puoluekokousten ja konferenssien päätöslauselmissa». Tästä 486 sivua sisältävästä kirjasta asiantutkija voi hyvin tarkasti seurata Venäjän sosialidemokraattisen puolueen toimintaa aina vuodesta 1896 saakka, jonka pitkän kehityksen tlenvarrella tapahtui ensimmäisen puolueen jakautuminen menshevistiseen ja bolshevistiseen ryhmään ja sen jälkeen bolshevistisen ryhmän kehitys itsenäiseksi ja sosialidemokratian aatetta hyökkiväksi kommunistiseksi puolueeksi ja työväen lahkoliikkeeksi.

Kommunistisen puolueen syntyminen.

Nykyinen kommunistinen puolue on syntynyt Venäjällä vuonna 1918 bolshevikkien seisemännessä puoluekokouksessa, jossa päätettiin poistaa sosialidemokraattinen nimitys puolueen kyltistä ja nimittää puoluetta Venäjän kommunistiseksi puolueeksi. Asia ei koskenut vain tätä ulkopuolista nimityskysymystä. Sama puoluekokous päätti muuttaa myös itse puolueen ohjelman, koska se ei ollut sopusoinnussa kommunismin uuden vähemmistödiktatuuriopin kanssa eikä näinkään soveltunut uuteen neuvostojärjestelmään. Kommunistisen puolueen perustava kokous valitsikin tätä ohjelman muutosta varten erikoisen ohjelmakomitean, johon tulivat valituksi tunnetut kommunistijohtajat ja uuden puolueen perustajat: Lenin, Buharin, Sinowjew, Trotskij, Stalin, Sokolnikow ja V. Smirnow. Täsmälleen vuosi sen jälkeen oli kommunistisen puolueen toinen puoluekokous jo tilaisuudessa käsittelemään ja yleispiirtein hyväksymään mainitun komitean ohjelmaluonnoksen, josta sittemmin syntyi kommunistisen puolueen virallinen ohjelma.

Kommunistisen ohjelman kuvaavimmat kohdat.

Tämä ohjelma on hyvin keskitetyn ja hyvin kauas tähtäävän työn tulos. Se on vaatinut komitealta suurta työtä ja vielä suurempaa puoluepoliittista joustavuutta. Komitean piti näet keksiä uusia »käsitteitä« ja määritelmiä, jotka kuulustaisivat työväestön korvissa tutuilta, mutta joiden sisältö vastaisi kommunistisen vähemmistödiktatuurin käytännöllisiä vaatimuksia. Mutta huolimatta tästä pyrkimyksestä säilyttää marxilaisen opin leima tuli ohjelmaan liitettyksi sellaisia kohtia sekä esitetyksi sellaisia selostavia ajatuksia, joiden epäsosialistinen sisältö pistää pintapuolisenkin arvostelijan silmiin. Ottakaamme esimerkiksi vain muutamia ajatussuuntia, jotka ovat omiaan osoittamaan sen, miten pohjaton juopa on jo alusta lähtien syntynyt sosialistisen ja kommunistisen maailman käsityskantojen välille. Esilletuomani paikat ovat myöskin todistuksena siitä, että varsinainen kiinteä yhteistoiminta sosialidemokraattisen ja kommunistisen puolueen välillä on tällaisen tilanteen vallitessa käynyt luonnottomaksi.

Ohjelmassa m.m. todetaan, että tapahtumat Venäjällä, Saksassa ja Itävalta-Unkarissa ovat omiaan osoittamaan, että on alkanut kansainvälisen köyhälistön kommunistinen maailmanvallankumous.

Niin kauan kuin kapitalistinen järjestelmä on voimassa, sanotaan

toisessa kohdassa, muodostuvat kaikki tunnussanat kansainvälisestä aseistariisumisesta, maailmanrauhasta, sovinto-oikeuksista y.m. eli ainostaan taantumukselliseksi utopiaksi, vaan myöskin suoranaiseksi köyhälistön pöytäkirjaksi.

Maailmanvallankumouksen voitto on vaatinut työläisten värväämistä kommunistiseen puolueeseen ja tämän puolueen muodostamisen yhdeksi kansainväliseksi kokonaisuudeksi.

Kommunistinen toiminta ja ohjelma vaatii edelleen — tahdon tämän paikan erikoisesti alleviivata — lopullista periaatteellista välisen rikkomista sosialististen puolueiden kanssa ja säälimätöntä taistelua sosialidemokraatteja ja sosialidemokratiaa vastaan sellaisinaan.

Yhtä turmiollinen kuin varsinainen oikeistososialistinen suunta on myöskin n.k. »keskustasuunta«, joka vain pyrki yhteisrintaman nimessä puhaltamaan voimaa vararikon kärsineeseen toiseen internationaliin, sanotaan edelleen.

Porvarillisen parlamentarismin tilalle on asetettava neuvostojärjestelmä sekä pyrittävä lähempään yhteistoimintaan niiden valtioiden kanssa, joilla myöskin on neuvostojärjestelmä.

Kommunistinen ohjelma velvoittaa edelleen puoluejäsentä poistamaan kaikkialla turmiollista käsitystä kaikkien poliittisten vapauksien välttämättömyydestä ja arvosta. Näiden vapauksien rajoittaminen (lue: poistaminen) on välttämätön siihen saakka, kunnes ihminen lakkaa hyväkseen käyttämästä toista ihmistä. Vasta tämän jälkeen kommunistinen johto voi heikentää puheediktatuuria ja lakauttaa mainittujen vapauksien kiellon.

Ulkopoliittisen ohjelman mukaan neuvostovallan on pyrittävä aikaansaamaan sellainen federatiivinen neuvostotasavaltainliitto, johon kuuluisivat vain neuvostojärjestelmän hyväksyvät valtiot. Mitä kansojen itsemääräämisoikeuteen tulee, niin moinen kansan tahdon ilmaisu on arvosteltava vain siltä kannalta — tämäkin kohta herättää suurta mielenkiintoa oman orakkellimaisen muodostelunsa takia — millä »kehitysasteella« puheenalainen kansa on: onko se kehittymässä porvarillista demokratiaa kohti vai edistyykö se jo sitä »neuvostodemokratiaan« päin.

Sotilaskysymyksessä julistetaan se väitös, että niin kauau kuin on olemassa yhteiskunnan eri luokkia, tuntuu mahdottomalta sellaisen armeijan säilyttäminen, jonka käyttämisessä hyväksytään yleinen sotapalvelusperiaate. Kansallisen armeijan demokraattisella pohjalla ei voi olla merkitystä. Sen tilalle on pystytettävä selvästi luokkapohjalle rakennettu sotalaitos. Niin kutsuttuja kansanmilitsejä

ei myöskään tämän kohdan mukaisesti voida kommunistisessa maassa sallia, yhtä vähän kuin yleensäkin mitään luokkien yläpuolella seisovia valtion puolustuslaitoksia. Saman kohdan kuudennessa momentissa sanotaan, että kaikki maailmansodan tarjoamat sotateknilliset keksinnöt ja sodassa saavutetut kokemukset on otettava tarkasti huomioon, jotta sotilaallista tekniikkaa voitaisiin kehittää työväen tasavallassa mahdollisimman suurella menestyksellä. Samaten vaaditaan, että jokaisen proletarin on oltava sotilaallisesti sivistynyt, mikä »sivistys« työväen nuorisolle on jo kouluissa ajoissa annettava. Vapaaehtoisen sotapalveluksen tilalle on aikaansaattava pakollinen asevelvollisuus.

Eri kansallisuuksien oikeus muodostaa valtiollisesti autonomisia neuvostotasavaltoja ei edellytä arvostelunalaisen ohjelman mukaan vastaavia »itseäärämis-oikeuksia« näihin kansallisiin kuuluville kommunistisille puolueille. Selvemällä kielellä asiata tulkiten tämä merkitsee sitä, että esim. ukrainalaiset, georgialaiset y.m. paikallisten kommunististen puolueiden keskuskomiteat ovat kokonaan Venäjän valtakunnan yleispolitiikasta riippuvaiset.

Suhde kommunistisen puolueen ja ammattiliittojen välillä on nykyään hyvin yksinkertainen. Ohjelman mukaan korkeimman johdon ammatillisessa liikkeessä täytyy kuulua ehdottomasti kommunistisen puolueen keskuskomitealle. Mikään muu järjestö ei ole oikeutettu muuttamaan mitä päätöksiä tai sitä politiikkaa, jonka kommunistinen puolue ammatillisen liikkeen korkeimpana määrääjänä on puoluepoliittisissa tarkoituksissa hyväksynyt. Jokaisessa ammattiosastossa täytyy olla kommunistisia soluja, joiden avulla kommunistisen puolueen johto saisi tilaisuuden kontrolloida ammattiliiton sisäistä toimintaa. Sama pohja-ajatus koskee myöskin toisia ohjelmaluonnoksessa mainittuja itsenäisiä aloja, (kuten osuustoimintaa, urheilua, nuorisoliikettä y.m.). Erittäin merkille pantava on se kommunistisen puoluekokouksen (vuonna 1920) päätöslauselma, joka koski silloista Puolan kysymystä. Siinä m.m. todetaan, että puolalaisen kommunistiedustajan Ulanovskin alustuksesta kävi selville, että puolalaiset kommunistit olivat samaa mieltä venäläisten kommunistien kanssa siinä, että Neuvosto-Venäjän yritys koettaa aseellisen voiman avulla saada Puola neuvostovallaksi oli täysin paikallaan ja että puolalaiset kommunistit eivät tässä suhteessa antaneet perää muiden puolueiden kansallisille vaatimuksille. Samassa yhteydessä sanottiin, että ne muutamat kommunistiset soraäänät, joita on voitu havaita saksalaisen »Rothe Fahnen« palstoilla, eivät näin ollen edustaneetkaan kommunistisen puolueen mielipidettä Puolassa.

Puoluekokouksessa vuonna 1921 kehitti kommunistinen puolue tunnettua soluttamisteoriaa, vaati puoluejärjestöiltä erikoista huomiota tähän tärkeään kysymykseen ja esittäen sen ajatuksen, että »solujen työ» keskitettäisiin siltä lähtien parempien kykyjen käsiin. Kokous totesi, että solu-politiikka muodostaa kommunistisessa toiminnassa erittäin tärkeän alan, koska sen menestyksestä riippuu puolueen taktikoimisen onnistuminen.

Yhteisrintamakysymyksestä sanoo sama puoluekokous seuraavasti: koska työläisten pohjakerrokset ovat erikoisella ponnella ja voimalla alkaneet kaikkialla vaatia yhteisrintaman muodostamista kaikkien työväenpuolueiden kanssa, on kominternin toimeenpaneva komitea ollut sitä mieltä, että tätä vaatimusta olisi taktilliselta kannalta kyllä kannatettava. Mutta samalla kommunistiselta puolueelta on vaadittava, että kaikissa tätä arkaluontoista asiata koskevissa kysymyksissä aloite pitää aina ja ehdottomasti säilyttää kommunistien käsissä. Samalla selitetään, että menettelytavat täytyy olla erilaiset kutakin maata varten, riippuen niissä maissa vallitsevista poliittisista olosuhteista. Kertomuksessa esitetään, mitä menettelytapoja olisi sovellettava esim. Saksassa, Ranskassa, Englannissa, Italiassa, Tsekkoslovakiassa, Ruotsissa, Amerikassa ja Sveitsissä. Ja näistä menettelyohjeista selviää, että »yhteisrintamankoukku» on tarjottava syöttinä etupäässä niissä paikoissa, missä kommunistit ovat vähemmistönä ja missä sille voi yhteistoiminnan »tunnussanasta» koitua etuja. Toisissa maissa taas, kuten Ranskassa (puhe on voimasuhteista vuonna 1921) yhteisrintaman vaatimus ei saa olla yhtä ehdoton kuin muualla, koska siitä ehkä voi koitua etuja sosialistiselle työväenpuolueelle. Tämän arkaluontoisen taktiikkakysymyksen yhteydessä sama kokous toteaa, että kommunistisessa puolueessa on paljon sellaisiakin aineksia, jotka eivät ole vielä vapautuneet entisestä aatesuunnasta (sosialistisesta) ja jotka yhteisrintaman politiikassa ovat sen vuoksi usein taipuvaisia pyrkimään todelliseen (!) periaatteelliseen yhteisymmärrykseen sosialidemokraattisen maailman kanssa. Tässä — näin sanotaan ohjelmassa — piilee suuri vaara kommunistiselle taktikoimiselle. Yhteisrintamataktiikka nimittäin tavoittelee vain kahdenlaista tulosta, joita voi käyttää kommunistisen puolueen hyväksi. Jos tarjottu yhteisrintamaehdotus tulee hyljättyksi, niin on syy siltä langetettava sosialistien niskoille ja asiasta tehtävä voimakas agitatsioonumero. Jos taas tarjous hyväksytään, niin on »yhteistoimintaa» käytettävä hyväksi siten, että yhteisrintaman alkanakin hyökätään sosialistien kimppuun eikä hetkeksikään luovuta niistä julkisista arvosteluista, jotta kommunistinen puolue on aikaisemmin harjoittanut taistelussa

sosialidemokraattisia työväenpuolueita vastaan. Päinvastoin on tilaisuutta käytettävä hyväksi siten, että kaikki vireillä olevat riitakysymykset »liittolaisten« välillä on entistä räikeämmällä tavalla otettava esille ja suurissa yhteisissä kokouksissa paljastettava vastustajain (sosialidemokraattien) »pikkuporvarillisia« ominaisuuksia sekä tämän avulla värvättävä työväenjoukot kommunistiseen puolueeseen. Yhteisrintamatarjousta ei siis kommunistienkaan mielestä saa millään tavoin ottaa vakavalta kannalta. Sitä voidaan kannattaa ainoastaan taktillisissa tarkoituksissa kuitenkin aina muistamalla sitä, että todellisesta sovinnosta ja yhteistoiminnasta kommunistien ja sosialidemokraattien kanssa ei voi itse asiassa olla edes puhettakaan.

Kommunistinen puoluekokous vuonna 1922 käsitteli m.m. niinkään mielenkiintoista ja opettavaa kysymystä puolueen sisässä syntyneestä oppositiosta, jonka johtajana, kuten tunnettua, esiintyi silloin Trotski. Tämän asian yhteydessä tuli paljastetuksi koko alastomuudessaan se kommunistisen puolueen sisäinenkin diktatuurijärjestelmä, joka ei salli arvosteluvapautta ja itsenäistä kommunistista ajatus-suuntaa edes oman puolueen tunnetuille johtomiehille. Trotski ja hänen kannattajansa saivat kokouksessa jyrkän paheksumislauseen siitä, että he olivat pyrkineet muodostamaan puolueen sisäpuolella itsenäisesti ajattelevaa ryhmää, jonka ajatus- ja arvostelutapa ei ollut samanlainen kuin puolueen keskuskomitean. Oppositiion rikos kommunistista puolueohjelmaa vastaan oli siinä, että se Trotskin opastamana alkoi käsitellä puoluetta sellaisena järjestönä, jonka toiminta saa muodostua eri ajatussuuntien (kommunistien tiettenkin) ja eri ryhmien lopulliseksi kompromissitulokseksi. Mutta ortodoksinen oppihan vaati kommunistiselta puolueelta, että se on vain yksi jakamaton »monoliittikokonaisuus«, s.o. sellainen kivi-veistos, joka on tehty yhdestä ainoasta kivimöhkäleestä. Tuollainen itsenäisesti ajatteleva kommunistinen ryhmä tuli syytetyksi pikkuporvarillisuudesta ja julistetuksi puolueelle vaaralliseksi tekijäksi.

Sama kysymys oli vielä kerran esillä vuonna 1924, jolloin kokous jälleen totesi, että Trotski yhä vain jatkaa oppositiota, ja vaati, että kommunistinen puolue koko painollaan taistelisi moisia ilmiöitä ja Trotskin 46 tottelematonta kannattajaa vastaan.

Nuo Neuvosto-Venäjän virallisista asiakirjoista lainatut ajatukset ovat tietenkin vain muutamia valittuja kohtia, joiden perusteella sosialidemokraattinen puoluekokous voi tehdä oikean johtopäätöksen nykyisen valekommunismien luonteesta. Mutta jos sosialistinen maailma onkin yksimielinen tähänastisen kommunismin arvostelussa, niin nykyisen valekommunismien luonteesta. Mutta, jos sosialistinen maailma-kommunismien kehitysmahdollisuuksista tulevaisuudessa. Tämä puoli

asiasta ei olekaan yhtä yksinkertainen ja yhtä helposti ratkaistavissa kuin edellä kosketeltu, jossa on käytettävissä tositahtumia. Koska kommunistisen liikkeen kehitysmahdollisuuksista riippuu jossain määrin myöskin sosialidemokratian suhtautuminen kommunistiseen liikkeeseen, on puoluekokouksen jäsenten syytä tutustua myöskin niihin eriäviin ajatus-suuntiin, joita on sosialistien keskuudessa syntynyt tästä erikoiskysymyksestä.

Kaksi eri kantaa.

Sosialidemokraattisessa kirjallisuudessa on viime aikoina ollut väittelyjä kommunismin kehitysmahdollisuudesta. Toinen arvostelu-suunta väittää, että kommunismin sisäinen luonne ja toiminnan ohjelma ovat omiaan osoittamaan, että kommunismin kehitys demokraattiseen ja sosialistiseen suuntaan on sula mahdottomuus. Tätä kantaa edustaa korkealla kehitysasteella oleva sosialismin teoretikko Karl Kautsky. Toinen ajatussuunta koettaa päinvastoin osoittaa, että mikään tässä maailmassa ei ole muuttumatonta, ei siis edes kommunismin sisältökään. Venäjän kommunistista liikettä on tämän suunnan mukaan pidettävä ja arvostettava sen vuoksi vain jonkinlaisena etappina eli kehitysasteena siinä suuressa vallankumouksellisessa prosessissa, joka alkoi vuonna 1917 ja joka ei ole vielääkään viimeistä sanaa Venäjän yhteiskunnallisessa uudelleensyntymisessä sanonut. Jos kommunistinen liike on tähän saakka ollut sosialismille ja kansanvallalle vihamielinen, niin tämä ei merkitse sitä, että se ei olosuhteiden pakoittamana tule muuttamaan taktiikkaansa ja kehittymään toiseen suuntaan, vaikkapa neuvostojärjestelmänkin puitteissa. Kommunismia on senvuoksi arvosteltava sen mukaan, millaisena se vast'edes esiintyy. Jos sosialidemokratialla on ollut tähän saakka yksimielinen kanta kommunismista, niin se ei oikeuta vielä tekemään tämän liikkeen tulevaisuuden mahdollisuuksista mitään lopullisia johtopäätöksiä. Olettaen, että kommunistinen puolue kykenee toisissa olosuhteissa visseillä ehdoilla muuttamaan oman vähemmistödiiktatuuriohjelmansa sekä kehittymään poliittisesti ja taloudellisesti kansanvaltaiseen suuntaan, tämä suunta on sitä mieltä, että huolimatta kommunistien tähänastisen toiminnan oikeasta arvostelusta sosialidemokratian olisi syytä, sikäli kuin kysymys koskee kommunismin tulevaisuuden ennustamista, jäädä toistaiseksi vain odottavalle kannalle. Tätä ajatussuuntaa edustaa suurin osa Venäjän menshevikkipuoluetta, muiden mukana toveri Dan

Kun Kautsky ja hänen kannallaan olevat kommunismin arvostelijat ovat sitä mieltä, että bolshevismi on jo vuonna 1917 lopullisesti irtaantunut sosialismista, muuttuen vähitellen sen vastakohtaksi, niin pitävät toisen suunnan teoreetikot kommunismia eräänlaisena sairaalloisena ilmiönä sosialistisessa työväenliikkeessä ja kuvaavat taistelua sosialistien ja kommunistien välillä sellaiseksi, jossa työväki taistelee keskenään. Ensimmäisen ryhmän silmissä nykyinen kommunismi on muuttunut suorastaan vastavallankumoukselliseksi liikkeeksi, toisen ryhmän silmissä se muodostaa vain epänormaalisen kehityskauden Venäjän yhä jatkuvassa vallankumouksellisessa prosessissa. Kautsky kategorisesti julistaa, että sellaisten ainesten (kommunistien) kanssa meillä ei ole eikä koskaan tule olemaan mitään yhteyttä. Hänen vastaväittäjänsä taas uskovat, että yhteistoiminta kommunistien kanssa tulevaisuudessa ei ole poissuljettu mahdollisuus ja että on oltava valmiita taistelemaan kommunistien kanssa yhdessä kapitalismia vastaan, heti kuin vain olosuhteet muuttuvat ja tällainen yhteistoiminta tulee mahdolliseksi.

Edelleen Kautskyn ja hänen kannallaan olevien sosialistien mielestä kaikki keskustelut yhteisrintamasta kommunistien kanssa ovat suoranaista järjettömyyttä. Venäläiset menshevikit taas ovat toista mieltä. Niiden mielestä yhteisrintaman muodostaminen kommunistien kanssa on mahdollinen jopa suotavakin, jos kommunistinen puolue lopettaa terrorin, luopuu vähemmistödiktatuurista, palauttaa sosialistisille puolueille ja järjestöille kaikki poliittisen ja ammatillisen liikkeen vapaudet sekä tunnustaa työväen demokratian yhteistoiminnan pohjaksi. Ehdottomasti kielteisellä kannalla oleva ryhmä on tässä suhteessa taas sitä mieltä, että jos kommunismi täyttäisikin yllämainitut ehdot, niin se jo tämän kautta lakkaisi olemasta, jolloin koko kiistakysymys kadottaisi oman aktualiteettinsa ja merkityksensä. Jos taas ottaisi yhteisrintamakysymyksen puhtaasti taktilliselta kannalta, niin kuin kommunistit sen ottavat, niin eivät siinäkään suhteessa keinotekoiset teoriat olisi tarpeen, koska kommunistien yhteisrintamapolitiikka ei ole enää missään suhteessa sosialidemokratialle vaarallinen. Kautsky väittää, että kommunistit eivät taistele työläisen »sielun valloituksesta« aatteellisilla keinoilla, vaan hävittävät vastustajansa fyysisillä keinoilla. Siinä, missä he eivät noita fyysisiä keinoja vastustajain hävittämiseksi käytä, harjoittavat he sellaista taktiikkaa ja provokatsionia, joiden tarkoituksena on valheen myrkyllä lyödä pirstaleiksi työväenjärjestöt. Sellainen on Kautskyn mielestä Venäjän kommunistijohdon suhtautuminen länsimaiseen ja yleensä ulkomaiseen sosialidemokratiaan ja työväenliikkeeseen, missä se ostamalla agenteja sekä soluttamalla sosialistiset

puolueet tavoittelee kaikkiin keinoin sosialismille vierasta päämaalia. Toiset taas ovat edelleenkin sitä mieltä, että kaikista sanotuista kielteisistä puolista ja kommunistien rikollisuudesta huolimatta, kommunistinen liike, jossa on suuri joukko työläisiä mukana, taistelee terrorin rinnalla myöskin jonkun aatteenkin puolesta, sillä muussa tapauksessa sen tuskin onnistuisi pysyttää työläiset niin kauan kommunistisen puolueen riveissä, kuin olemme nähneet.

Kommunismi — sanovat ensimmäiset — on luonteeltaan ihan toisenlainen kuin sosialismi. Jos sosialismi asettamalla vain merkityksensä menettäneen arvon tilalle uuden yhteiskunnallisen arvon, on taipuvainen luomistyöhön, pyrkii kommunismi (ainakin alussa) hävittämään kaikki entiset arvot, pysymättä kuitenkaan hävitetyllä ehdottamaan sellaista uutta, jolla olisi pysyväinen arvo ja merkitys. Tämä — johtuu osaksi henkisistäkin vaikuttamista, koska kommunismi on syntynyt ja saanut sisäisen voiman maailmansodasta silloin kuin sosialistinen liike on ollut alusta lähtien järjestyneen ja rauhallisen joukkotoiminnan tulos, joka kehittyi ja voimistui pitkäaikaisessa taistelussa ensin poliittisten vapauksien puolesta ja sitten yhteiskunnan sosialisoinnin puolesta. Ero kommunismin ja sosialidemokratian välillä ei siis ole vain taistelun keinoissa, vaan siinä, että näiden liikkeiden periaatteet sisältävät jyrkkiä vastakohtia. Siltä johtuukin m.m. se, että sosialismin toteutuminen on mahdoton vähemmistödiktatuurin puitteissa. Kominternin menettelytavat ovat sitä paitsi omiaan osoittamaan, että tämä diktatuuri imee voimia vain kumouksesta, demagogiasta ja alasrepimisestä. Jos sosialismin päämaalina on kerran työväen vapauttaminen, niin silloin kaikki, mikä estää tätä vapautusta, on sosialistiselle liikkeelle ja itse sosialismille vierasta.

Tätä aika voimakasta väitettä vastaan esittävät toisella arvostelukannalla olevat sosialistiteoreetikot sen ajatuksen, että kommunismin kehityksessä on erottettava toisistaan kaksi eri kehitystapaa: alkainen ja sodanjälkeinen kommunismi eli Nep-kommunismi. Viimeaikainen kommunistinen toiminta on taloudellisella politiikallaan selvästi osoittanut, että kommunismi sellaisena on kehityskykyinen ja että se olosuhteiden pakoittamana pystyy muuttamaan omat entiset menettelytapansa toisenlaisiksi ja jopa hyväksymään uudet periaatteetkin taloudellisessa ohjelmassaan. Tämä y.m. todistettavissa olevat tosiseikat eivät näiden mielestä enää ole keuta ensimmäiseen (Kautskyn) ryhmään kuuluvia arvostelijoita välttämään sitä, ettekö sama kommunismi, jonka evolutsioni taloudellisen politiikan alalla on nyttemmin kumoamaton tosiasia, voi vissejä edellytyksiä täytettyään osoittaa evolutsioni- eli kehityskykyisyyttä

myöskin toisilla (m.m. poliittisilla) aloilla. Kaikki, mikä ensimmäisen ryhmän arvostelussa on oikeata sikäli kuin se koskee kommunistista toimintaa tähän päivään mennessä, kadottaa oman voimansa heti, kuin samaa mittakaavaa yritetään käyttää kommunismin tuntematonta tulevaisuuden kehitystä arvosteltaessa ja lopullisia ennakkopäätöksiä tehtäessä.

Taloudellisessa politiikassa kommunismi on jo ehtinyt saada monta kokemusta, tehdä monta erehdystä ja monta radikaalista muutosta. Alkaen dekreetillä, joka poisti kokonaan kaiken yksityisalotteen, hävitti rahanarvon ja ajoi asiantuntijoita virastoista ja muista laitoksista vaarallisina aineksina pellolle, kommunismi tuli pakotetuksi, sen jälkeen kun sotakausi päättyi, siirtymään realisen totuuden pohjalle. Ensin Nepin ja sittemmin sitä seuraavan Neo-Nepin uudella ohjelmalla se käänsi nurinniskoin koko sen taloudellisesti utopistisen ja mahdottoman järjestelmän, johon vielä Lenin-vainajakin uskoi, niinkuin ennen uskottiin puujumalaan. Eälämä on kuitenkin itse sanellut kommunistiselle puolueelle uusia menettelytapoja. Tämä luonnonlaki, joka on ollut aina voimassa, säilytti voiman myöskin silloin, kun astui esille kysymys kommunistienkin taloudellisen toiminnan muuttamisesta.

Tähän vuorostaan vastaavat ensimmäiset arvostelijat näin. Itsevaltius — niin he sanovat — ei voi itesesäilyttämiskaivon opastamana muuttua eikä kehittyä kansanvaltaan päin, koska sellainen teko olisi samaa kuin vapaaehtoinen luopuminen yksinoikeudesta ja vähemmistödiktatuurista. Otaksuen, ettei kommunismi, niin kuin ei mikään muukaan itsevaltainen järjestelmä koskaan tule tekemään itsemurhaa ja vieläpä vapaaehtoisesti, katsoo tämä ajatussuunta mahdottomaksi kommunismin kehityksen eli evolutsiolin millä alalla tahansa, koska taloudellinen evolutsiolin ilman vastaavaa poliittista kehitystä vie kommunismin sokkeloon. Venäjän tulevaisuus ja varsinkin tie Venäjän tulevaan demokratiaan ei voi kulkea kommunistisen evolutsiolin kautta. Kautskyn mielestä Venäjällä voi syntyä joukkoliike kommunisteja vastaan ja siinä tapauksessa demokratian pelastamiseksi oikeammin sanoen sen aikaansaamiseksi sosialistien olisi otettava tällaisessa tapauksessa johto omiin käsiinsä. Muuten mustien taantumuksellisten voimien vaikutus ja sekaantuminen asiaan saattavat antaa koko Venäjän sosialistiselle liikkeelle hyvinkin turmiolliset seuraukset jarruttaen samalla myöskin kansainvälisen työväen toimintaa ja edistymistä. Toisella kannalla olevat taas, vaikka ovatkin samaa mieltä edellisten kanssa siitä, että ainoastaan kansan pohjakerrokset voivat pakottaa kommunismin muuttumaan toisenlaiseksi liikkeeksi tai suorastaan kukistaa sen mahdin eivät

kuitenkaan osaa ajatella tällaista kehitystä muuten kuin rauhallisen evolutsiolin ja työläisten sisäisen painostuksen kautta. Suistaa kommunismi sen nykyisestä valta-asemasta väkivaltaisilla keinoilla on niin vaarallinen teko, etteivät sosialistit saa sitä sallia, koska silloin voi syntyä tilanteita, jotka tulisivat ehkä olemaan juuri taantumukselliselle maailmalle edullisimmat.

Ne, jotka eivät näe mitään vaaraa taantumuksellisten voimien taholta, kysyvät niiltä, jotka tämän vaaran näkevät: missä ovat nuo taantumukselliset monarkistiset voimat Venäjällä? Kuka ne muodostaa? Tai mitkä poliittiset puolueet tai yhteiskunnalliset luokat niitä nykyään Venäjällä edustavat. Jos niillä tarkoitetaan voimattomia ja kaiken merkityksensä kadottaneita monarkistisia pakolaisryhmiä tai Venäjälle jääneitä porvariston tähteitä, niin on kaikki pelko turhaa. Jos taas otaksutaan, että Venäjän »uusi porvaristo» on sellainen vastavallankumouksellinen tekijä, niin on sekin lapsellinen harhausko. Kommunismin vainonalaisina ovat Venäjällä työläiset ja talonpojat sekä se osa puolueettomasta demokratiasta, joilla ei ole varsinaisen vastavallankumouksellisen taantumuksen kanssa mitään taloudellista, pohittista, yhteiskunnallista tai psykologistaakaan yhtymäkohtaa. Jos Venäjän kansa kukistaisi joskus kommunistisen terrorivallan, niin sen pystyisi tekemään vain Venäjällä oleva vainonalainen, mutta kansanvaltaisesti ajatteleva ihmismassa.

Tähän tapaan väittelevät keskenään ne kaksi ajatussuuntaa, jotka kuten näemme, jo tapahtuneiden tosiasioiden arvostelussa ovat yksimielisiä, mutta jotka eroavat toisistaan silloin kun tulee esille kysymys kommunismin tulevaisuuden ja sen evolutsiolin mahdollisuuksista.

Kommunistien taloudellinen politiikka.

Jotta kommunismin arvostelu olisi rajoitetun alustuksen puitteissa kuitenkin mahdollisimman monipuolinen, on syytä esittää vielä muutamia täydentäviä ajatuksia myöskin kommunismin taloudellisen politiikan kokemuksista ja sen eri vaiheista, koska tämänkin kysymyksen arvostelussa sosialistisessa maailmassa saattaa esiintyä eräviä katsantokantoja ja arvostelutapoja.

Uusi eli valekommunismi on tähän saakka kulkenut neljän eri vaiheen kautta taloudellisessa »ympärimennään-yhteentuloan» politiikassa, ensin kapitalismista kommunismin ja sitten kommunismista kapitalismin.

Ensimmäinen vaihe on se, kun vaihtoliian vallan valloittanut kommunismi ryhtyi vallankumouksellisen »dekreetti-politiikan» avulla

istuttamaan Venäjällä uutta »sosialistista« taloutta. Silloin, kun uusi kommunismi käveli poliittisella näyttämöllä ensimmäisen kerran jaloillaan, näytti taloudellinen ratkaisu kommunistisen lapsen pehmeissä aivoissa hyvinkin yksinkertaiselta. Kommunististen talusteoreetikojen mielestä tämä pulmallinen kysymys voitiin ratkaista siten, että »kapitalistien tilalle asetetaan asetettuja työläisiä«. Kaikki porvarit ja sosialistit ajettiin silloin pois paikoistaan ja asioita hoitamaan asetettiin vallankumouksellisia kommunisteja. Rahan merkitys ja arvo julistettiin pannaan. Kauppa joutui kokonaan »valtion« käsiin ja samoin teollisuus. Eivätkä ainoastaan itse kauppa ja teollisuus, vaan myöskin kumpaisenkin ammattitaitoa ja asiantuntemusta edustava johto. Kapitalistit tiehensä ja kommunistiset työläiset niiden paikalle. oli päivän ohjelma. Mitä tästä ensimmäisestä kokemuksesta tuli, sallittakoon kommunisti Buharinin vastata. Hän — tuo tunnettu teoreettisen uuskommunismien pylväs — kuvasi seuraukset moisesta »yksinkertaisesta« taloudellisesta politiikasta (jossa hän oli ollut itse mukana) jälestäpäin seuraavilla sanoilla eräässä neuvostokongressissa: »Me olimme joutuneet sellaiseen tilanteeseen, jolloin kauppuopedeissa oli vain kyltit, mutta ei ainoatakaan tavarapalaa; jolloin tehtaiden yläpuolella liehuivat punaiset liput, mutta sisäpuolella työt seisovivat; jolloin meillä oli pankkeja, joiden otsikoissa seisoivat 'kaikkien maiden proletaarit liittykää yhteen', mutta joiden sisässä ei ollut edes rikkinäistä rahakolikkua.«

Tämä pikaista vararikkoa ennustava tilanne pakoitti Leninin hallituksen peruuttamaan aakkosjärjestyksessä kaikki typerät dekreetit ja poistamaan asiantuntijoiden ja virkamiesten paikoilta »luotettavat« kommunistit sekä kuolemanrangaistuksen uhalla tuomaan entisille työpaikoille ne, jotka hiljattain oli heitetty pelloille valtiokoneistolle vaarallisina koneenkäyttäjinä. Tähän epäonnistuneeseen ja erittäin lapselliseen yritykseen päättyi kommunistisen talouspolitiikan ensimmäinen vaihe.

Toisena vaiheena oli se n.k. »sota-aikainen kommunismi«, jonka Lenin esitti väliaikaiseksi taloudelliseksi ohjelmaksi ja jonka salaisena tarkoituksena oli korjata entiset virheet ja sitten järjestää maan taloudellisten mahdollisuuksien käyttäminen ankaran keskityksen ja säännöstelyn avulla. Tänä aikakautena käytettiin Neuvosto-Venäjällä Venäjän monien ihmispolvien säästämät varat loppuun. Ja vaikka kommunismien talousmiehet olivatkin onnistuneet aikaansaamaan sekä keskityksen että tavarain käytön säännöstelyn pelastamaan Venäjän neuvostojärjestelmän Venäjää vastaan suunnitellun aseellisen sekaantunisen aikana, niin päättyi tämä toinenkin koe siihen, että valtakunta köyhtyi siinä määrin, että sen taloudelli-

seksi pelastamiseksi on yksityisen pääoman tarve tullut vielä välttämättömämmäksi kuin entisessä kapitalistisessa porvarillisessa tsaarivaltakunnassa. Tämä pelottava tosiseikka selvisi Leninille ja muille kommunistisille talusteoreetikoille kaikessa alastomuudessaan vasta sen jälkeen, kun kansainvälisen kapitalismin aseellinen sekaantuminen Venäjän asioihin oli kärsinyt sosialistien vaatimusten ja vastarinnan johdosta vararikon ja kommunistit saivat rauhassa lopettaa oman taloudellisen »puolustuspolitiikkansa« muuttamalla sen uudeksi rauhanaikaiseksi politiikaksi. Silloin oli tilanne todella vakava ja kommunismille hirveän epäedullinen. Miksi? — Siksi, että kaikki, mitä taloudellisessa elämässä oli säästetty ja ollut käytettävissä, oli jo tullut käytetyksi. Talouspolitiikka ei vaatinut enään »tyhjentävää« vain täyttävää työtä. Piti panna teollisuus jalolleen, hankkia maaseudulle sille välttämättömiä tavaroita, sekä saada talonpojilta rahaa ja leipää ja ulkomailta hyvin suuria lainoja. Mutta millä tavalla? Jatkamallaako sitä samaa taloudellista politiikkaa, joka kielsi kommunistisessa valtakunnassa yksityisen alotteen, yksityisen omaisuuden, yksityisen toimintavapauden? — Ettei tämä käynyt päinsä, sen sai oppia käsittämään itse Leninkin, joka silloin julisti, että uusi mullistuksellinen tilanne punaisella Neuvosto-Venäjällä vaati neuvostovallalta »uutta taloudellista politiikkaa«. Tämä uusi taloudellinen politiikka (Novaja ekonomiseskaja politika) sai alkukirjaimista lyhennetyin ja hyvin tunnetun venäläisen nimityksen »Nep«.

Kolmas vaihe kommunismin taloudellisessa politiikassa oli siis Leninin keksimä »Nep-politiikka«. Leninin Nep-teoria sisälsi itse asiassa (jota m.m. Lenin ei itse koskaan tunnustanut) taloudellisen kommunismin vararikon alun, mikä johtui alkaisemman kommunistisen talouspolitiikan epäonnistumisesta. Alussa hyvin varovaisessa muodossa ja erittäin valtuin sanoin alkoi Nep-oppi suositella Venäjän taloudellisessa elämässä noudatettavaksi sellaisia menettelytapoja ja salki yleisestä säännöstä sellaisia poikkeuksia, jotka viittasivat siihen, että tähänastisen kommunismin tilalle aiottiin peitettyssä muodossa istuttaa uudistetun kapitalistisen ohjelman tuntemattomia »pykälää«. Ei voitu kuitenkaan estää Venäjän kansaa kiinnittämästä huomiotaan uudistuksiin, jotka antoivat yksityisellekin yritteliäisyydelle ja kapitaliile suuremman mahdollisuuden kuin siihen saakka toimia Venäjän taloudellisen politiikan alalla. Halu päästää Venäjälle ulkomaalainen pääoma ja taata ulkomaalaisille konsessionien omistajille vapaa toiminta (ulkomaalaiselle kapitalistille edullisemmilla, mutta venäläiselle työläisille epäedullisemmilla ehdoilla) oli niin selvä, että yksinkertainenkin arvostelija voi heti arvata, mistä oikeastaan oli kysymys. Kaikki näkivät, että se, mikä ennen oli ankarasti kiel-

letty, oli tänään visseillä ehdoilla ja vissien rajojen sisäpuolella sallittua. On kyllä syytä otaksua, että Lenin ei silloin ollut vielä ihan varma siitä, että tämän ensimmäisen perääntymisaskelien jälkeen seuraisi pakostakin toisia askeleita. Ja juuri siitä kai johtuikin Leninin tunnettu »hengähdysteoria«, jonka mukaan Nep ei ollutkaan mikään muu kuin moisen hengähdysketken välttämättömyys yhä jatkuvassa taistelussa tosikommunistisen taloudellisen politiikan (ja opin) pelastamiseksi ja että Nepin hyväksyminen (kapitalistisen pohjan tunnustaminen) oli vain kommunistien »taitava« sotaliike, jonka avulla taisteleva ja taistelussa väsynyt kommunistinen armeija siirrettäisiin väliaikaisesti (hengähdystä varten) toisille »paremmin varustetuille« tukikohdille. Tätä manööveriä kutsutaan sotilaisella kielellä hyvin selvällä sanalla »perääntyminen«. Ja vaikka Lenin ei voinutkaan kieltää kapitalistisen ajatustavan voittoa kommunismin tähänastisessa talousteoriassa, ei hän kuitenkaan uskaltanut sitä joukoille julkisuudessa sanoa, ja juuri sentakia koetti hän aina viimeiseen saakka ylläpitää jonkinlaista keinotekoisia yhteyttä uuden kapitalistisen Nepin ja entisen kommunistisen talouspolitiikan välillä. Tämä keinotekoinen side ja itsepäinen halu pitää siitä kiinni aiheutti m.m. tunnetun Genuan konferenssin epäonnistumisen, jolloin kansainvälinen pääoma, huomaten, että Venäjällä alkoi kapitalismin nousukausi ja kommunismin vararikko, tahtoi visseillä lainaehdoilla saada tuon Nepillä alkaneen uuden suunnan kehittymään vielä nopeammin, mutta johon Moskova Krasinin vaatimuksista huolimatta ei voinut silloin ja niissä poliittisissa oloissa (joukot näet vielä uskoivat kommunismin) vielä suostua.

Kommunistin taloudellinen Nep-ohjelma ei kuitenkaan muodostunut Leninin taitavaksi perääntymisaskeleeksi, jotta lepohetken jälkeen olisi voitu tehdä uusia askeleita eteenpäin kommunistisen talouspolitiikan vahvistamiseksi, vaan seurasi päinvastoin Nep-askelta Leninin kuoleman jälkeen toinen ja lopullinen askel taaksepäin, »Neo-Nep«. Ja että tämä neuvostolaissa vahvistettu »uusimman« talouspolitiikan ohjelma ei ollut mikään muu kuin paluu kapitalistisen järjestelmän pohjalle, sitä eivät nyt tahdo salata edes sellaisetkaan miehet kuin Buharin tai kommunistisen puolueen keskuskomitean sihteeri Molotow.

Neonep-järjestelmä ei jätä pienintäkään epäilystä niihin oikeuksiin nähden, jotka kautta linjan on palautettu entiselle ja hyvin tunnetulle kapitalistiselle järjestelmälle Venäjällä. Neonep-kausi on neljäs (mutta ei suinkaan viimeinen) vaihe valekommunistin talouspolitiikassa. Ottaen huomioon tämän viimeisen kehitysasteen tär-

keyden on sen arvostelussa vliivyttävä hieman kauemmin kuin edellisiä vaiheita kuvailtaessa.

Neonep eli viimeisin taloudellinen politiikka Venäjällä ei kai olisi vielä päässyt virallisesti voimaan, jollei Venäjän talonpoikaissäines olisi pakoittanut kommunisteja tähän viimeiseen perääntymisaskeliseen taloudellisella alalla. Neonep jättää Neplin hyvän kauas taakseen. Jos Neplin aikana kysymys oli vain muutamista väliaikaisista poikkeuksista yksityisen pääoman hyväksi, niin Neonepin ohjelman mukaisesti »proletaarinen (= kommunistinen) valtio» vapauttaa kapitalismin ja sen entiset markkinat vähitellen koko valtakunnassa. Neonep toisin sanoen merkitsee sitä, että kommunismi kieltäytyy omasta tähänastisesta taloudellisesta pakkokeino-politiikastaan maaseudulla, että se antaa Venäjän talonpojalle käytännöllisen omistusoikeuden palauttaa yksityisen aloitevapauden ja päästää yksityispääoman sekä kauppa- että teollisuusalalle. Valmistetaanhan jo dekreettejä valtiollistenkin yritysten »denatsionalisoimisesta» eli kommunistivaltion holhouksesta vapauttamisesta. Ja jotta kukaan ei voisi enään epäillä sitä, että Neonep-politiikalla on todellisenä tarkoituksena palauttaa kapitalille täydelliset oikeudet, tulivat yllämainitut ohjelmalliset uutuudet lopullisesti vahvistetuiksi Neuvosto-Venäjän perustuslaeissa. Neonep on tästä lähtien itse hallitusmuotoon sisältyvä oikeusnormi, joka puoltaa kommunistisen valtakunnan oikeutta käyttää oman taloudellisen asemansa kohottamiseksi talouselämän kapitalistisia perusteita.

Tämä ei enää ole vain joku »isku» kommunismille, niin kuin ehkä on voitu Nep-ohjelmaa karakterisoida, luonnehtia. Tämä uusi Neonep on jotain sellaista, mikä on koko kommunismin opille ja luonteelle vallan vastakkaista. Neonep ja kommunismi ovat taloudellisessa teoriassa täydellisiä, jyrkästi vastakkain seisovia käsitteitä, mikä on helppo käsittää, kun Neonep edustaa puhdasveristä kapitalismia. Eikä edes sen eräänlaista uutta muotoa (heikennettyä kapitalismia), vaan vanhaa hyvin tunnettua porvarillista pääomaa. Tämän uuden taloudellisen politiikan tunnussanana on kommunisteilla nykyään »rikastukaa». Rikastukaa kaikin mokomin, koska kommunismi säilyttääkseen vähemmistödiktatuurin ja valtiovallan mahdin tarvitsee ja kipeästi kaipaa rahaa. Sitä samaa rahaa, jota kommunismi kotona hävitti, mutta ulkomailta ei ole saanut. Ja koska ulkomailta ei rahaa lähde (ainakaan kommunismin asettamilla ehdoilla), niin mitä täytyy saada hinnalla millä tahansa omalta kansalta. Tällainen askel ei ole mikään »uusi suunta» kommunismin taloudellisessa politiikassa, vaan muodostuu se koko vanhan kommunistisen suunnan hautajaisiksi, vanhan kuoren sisälle Neonep on saanut uuden

sisällön. Kommunistinen kananmunan kuori sai valekommunismia ravitsevan kapitalistisen valkuaisen ja keltuaisen.

Tapahtuneesta tosiasiasta, s.o. kommunistisen talouspolitiikan täydellisestä haaksirikosta puhuvat avonaisesti kommunistisen puolueen eturivin miehet ja asiantuntijat. Niinpä jo ylempänä mainittu puolueen sihteeri Molotow ilmoittaa, että »me (kommunistit) palautamme kapitalistiset suhteet koko maassamme«. Ja hänen jälestään jyrkkä kommunisti Buharin jatkaa näin: »Ennen me luulimme, että asiat tulevat käymään näin: ensin me valloitamme valtiiovallan, otamme koko valtakunnan talouden omiin käsiimme ja panemme heti pystyyn ennakoitua järjestetyn talousohjelman ja tätä tietä pääsemme pian sosialismiin. Mutta nyt me näemme, että asiat eivät tulekaan kehittymään ihan tällä tavoin. Meidän vanhat käsityksemme ovat muuttuneet aivan radikaalisella tavalla.«

Vasta nyt Neonepin aikana ovat kommunistit olleet pakoitettuja tunnustamaan sen, että sosialismia ei synnytetä pikaisilla ja väkivaltaisilla toimenpiteillä. Vasta nyt, pitkien ja veristen koeyritysten jälkeen, he julistavat sen totuuden, joka aina on ollut selviönä jokaiselle järkevälle sosialidemokraatille. Sen nim., että poliittisen valtiiovallan anastaminen ei tuota samalla aikaa taloudeilista valtaa, koska vallankumouksen psykologiset hetket eivät kuvaa oikealla tavalla aineellisen elämän kehitysasteita.

Monesta tuntuu arvoitukselta se, miten kommunismi voi pysyä vallassa, jos kerran sen taloudellisen politiikan virheet, vuorottaiset vararikot, ohjelmalliset epäonnistumiset jo kaikkialla ovat tulleet tunnetuiksi ja joita ei itse kommunistinen valtiovaltakaan ole voinut kieltää. Vastaus tähän on hyvin yksinkertainen. Kommunistisen puolueen diktatuuri ja valtiovalta ovat säilyneet voimassa ei sen takia, että kommunistit ovat kyenneet täyttämään uudella sisällöllä heidän talousohjelmassaan syntyneitä aukkoja, vaan ainoastaan ja nimenomaan sen kautta, että kommunistien mukas ja poliittisesti vallan moraaliton puolue, pelastaakseen oman vähemmistödiktatuurinsa mahdollisuudet, on heittänyt laivalastista pois kaiken sen, minkä elämä on kommunistisilta perämiehiltä silloin tällöin vaatinut. Tätä liikapainoa ulosheittäessä kommunismi ei ole edes hävennyt heittää ulos myöskin omia kommunistisia periaatteitaan, omaa kommunistista dekreettisarjaansa, omaa pitkää taloudellista teoriaansa kaikkine sen eri kehitysasteineen eikä kommunistisen työväestön vallankumouksellista siehua ja uskoa siihen, että Leninin vale-kommunismi ja Marxin sosialistinen kommunismi ovat muka samoja asioita. Kieltämällä sen, mikä eilen pidettiin totuutena ja mikä tänään heitettiin kommunistisen valtion rikkatunkiolle, säilytti kommunistinen maailma

oman mahtinsa Neuvosto-Venäjällä. Valekommunistinen liike säilyttää edelleenkin mahtinsa siten, että se muuttuu kommunismista kapitalismiksi. Ja koska Venäjällä ei parlamenttaarista järjestelmää ole olemassa, niin ei kansan enemmistöllä eikä eri puolueilla ole tilaisuutta lausua neuvostohallitukselle tästä petkutuspolitiikasta sellaista epäluottamuslausetta, joka parlamenttaarisissa ja kansanvaltaisissa porvarillisissa maissa pakkoittaisi jokaisen vararikon kärsineen hallituksen pyytämään eroa ja jättämään paikkansa toisten käytettäväksi. Tämän parlamenttaarisen kontrollivoiman puute on sallinut kommunistien harjoittaa taloudellisenkin politiikan alalla erisuuntaisia koeyrityksiä, luopuen aina jokaisesta niistä silloin, kun olosuhteet ovat niin vaatineet. Näin menetellen kommunistinen valta on saanut pystyyn sen »ikuisen« hallituksen, jota nyt leikkilisesti kutsutaan maailman »lujimmaksi« hallitukseksi.

Neljän mainitun kehitysvaiheen kautta ei valekommunismiin talouspolitiikka ole saanut aikaan muuta kuin sellaisen virheellisen todisteluyrityksen, jossa itse todistettava väite käytetään sen omana todisteluperusteena. Kommunistien talouspolitiikka oli juuri sellainen »circulus vitiosus«, virheellinen, mutta päistä suljettu ja ulospääsyä estävä pyörä, joka on pyörinyt kapitalismista sota-aikaiseen kommunismiin, sota-aikaisesta kommunismista Nep-järjestelmään, Nep-ohjelmasta Neonep-järjestelmään ja tämän kautta suoraan takaisin kapitalismiin.

Tällaisena on sosialistinen maailma yleensä kommunismia tähän asti eri tavoilla arvostellut. Valitettavaa on, että tällainen yhteiskunnallinen oppi ja tällainen liike ovat muodostaneet maailman politiikassa melko voimakkaan poliittisen tekijän. Ja kuta pitemmälle Neuvosto-Venäjän vaikutusvalta kommunistisena valtiona ulottuisi ja kuta hämäräperäisemmäksi kävisivät tämän kommunismin sisä- ja ulkopoliittiset suunnitelmat, sitä suuremmalla tarkkaavaisuudella olisi sosialistisen maailman seurattava tätä harvinaisen sekasotkuisen luonteen saanutta poliittista, taloudellista ja yhteiskunnallista toimintaa, jonka luonteesta ja kehitysmahdollisuuksista riippuu suurena määrin kansainvälisen sosialidemokratian ja kokotyöväenliikkeen taktiikka ja kommunismin oppia vastaan tähdätty taistelumuoto. Kehityshän voi näet viedä vielä siihenkin, että »yhteisrintamalla« leikkivä kommunistivalta tulee kansainvälisessä elämässä solmiamaan yhteisrintaman kommunismin ja kapitalismin (= kapitalismin ja kapitalismin) välillä sosialistista maailmaa vastaan.

Olemme nyt tuoneet esille ne kommunismin ohjelman eri kohdat,

joista on niin paljon puhuttu, mutta joista suurin piirtein katsottuna ei sosialidemokratian leirissä erimielisyyttä koskaan ole ollut.

Koska erimielisyyttä kommunismin arvostelussa ilmenee siinä suhteessa, mikä koskee sen tulevaisuuden ennustamista ja sen kehittymismahdollisuuksia yleensä, niin meillä täytyy olla tässäkin suhteessa sellainen itsenäinen kanta, joka tällä haavaa selvästi määritteli sosialidemokratian suhtautumista kommunismiin, niin kuin tämän alustuksen otsikko osoittaa. Ennen kuin rohkenen esittää vastaavia ponsia, täytyy minun mahdollisimman lyhyessä muodossa vielä tehdä kaikesta sanotusta omat johtopäätökseni sekä esilletuoda kumpaisestakin ylläesitetystä ajatussuunnasta hieman poikkeava keskitietä kulkeva kantani.

Onko kommunismi kehityskykyinen ja jos, niin mihin suuntaan se kehittyy?

Huolimatta toveri Kautskyn auktoriteetista tiedemiehenä sekä epäilyksen ulkopuolella olevasta venäläisen mensevikkipuolueen Venäjän olojen asiantuntemuksesta (toveri Danille ovat nykyiset kommunistijohtajat entisiä ja hyvin läheisiäkin puoluetovereita) on allekirjoittanut taipuvainen tunnustamaan kumpaisenkin ajatussuunnan oikeaksi ja paikkansa pitäväksi vain osaksi. Tuntuu nim. siltä, niinkuin molemmat kommunismia ja bolshevismia arvostelevat suunnat tekisivät tendenssinsä puolesta saman, mutta sisältönsä puolesta eri lopputuloksiin vievän virheen. Jos ensimmäiset ovat jossain määrin liioitelleet, eivätkä ole nähneet Neuvosto-Venäjän kommunismissa minkäänlaisia kehittymismahdollisuuksia, niin ovat toiset taas olleet mielestäni liian rohkeat odottaessaan kommunistiselta puolueelta sellaista kehitystä, joka voisi tulevaisuudessa muuttaa tämän liikkeen tosikansanvaltaiseksi työväen liikkeeksi.

Kommunismin toiminnassa on aina eroitettava toisistaan kaksi eri toiminta-alaa: taloudellinen ja poliittinen. Ja joka kerta, kun kommunismin toiminnasta on tehtävä johtopäätöksiä, täytyy näitä kahta toimintamuotoa arvostella erikseen. Vasta sen jälkeen, kun asia tulee joka puolelta itsenäisesti arvioiduksi, on rinnakkaislaskelmien perusteella tehtävä lopullinen ja vastaavalle hetkelle sovellettava johtopäätös. Senvuoksi täytyy esittää nämä molemmat puolet kommunismin toiminnassa — taloudellinen ja poliittinen — ensin kumpikin erikseen.

Mitä kommunismin taloudelliseen politiikkaan tulee, niin on se osoittanut, niinkuin jo ylempänä esitetyt esimerkit todistavat, ole-

vansa enemmän kehityskykyinen kuin olisi voinut odottaakaan. Voisimme suorastaan sanoa, että sellaista joustavuutta ja sellaista valmiutta muuttamaan »kommunistisen kokeen« muotoja kuten ohjelman varsinaista sisältöäkin tuskin mikään muu valtiollinen puolue historiassa on koskaan onnistunut maailmalle näyttämään. Ohjelma »kapitalismista kommunismiin« ja »kommunismista kapitalismiin« suoritettiin Moskovon bolshevistisessä päämajassa niin tavattoman nopeasti, että kaikki puhe siitä, että kommunistinen puolue ei olisi esim. taloudellisessa politiikassa kehityskykyinen eikä altis järjepäiselle (logikasta ja johdonmukaisuudesta ei tässä olekaan puhetta) ohjelman undistukseksi, ei ole totuuden kanssa sopusoinnussa. Mutta toinen kysymys on, onko kommunismin taloudellinen politiikka, joka on nyt jälleen palannut kapitalismin tunnetulle pohjalle, kehityskykyinen myöskin siinä merkityksessä, että se voisi kaikkien tällä alalla epäonnistuneiden kokeyritysten jälkeen hyväksyä joskus sen kannan, jolla on tähän saakka pysynyt marxilaisesti ajatteleva ja toimiva kansainvälinen sosialidemokratia. Tämä kysymys on tietenkin vallan toinen ja vastausta siihen on vaikeampi löytää. Mutta voitane tässäkin tapauksessa sanoa seuraavaa. Jos kysymys olisi vain siitä, tuleeko kommunismi siirtymään omassa taloudellisessa politiikassaan sosialidemokratian viittoman ohjelman pohjalle, niin voisi siinä tapauksessa tehdä ainoastaan arvioita ja otaksimia. Mutta jos suorastaan kysyttäisiin, voiko kommunismi taloudellisessa politiikassaan kehittyä mainittuun suuntaan, niin voitaisiin ilman mitään pelkoa antaa myönteinen vastaus ja sanoa: voi. Jos kommunismin taloudellinen ohjelma ei olisi sen nykyisessä kehitysasteessa niin sekava, niin sotkunen ja valekommunismin ja kapitalismin teoreettisten oppien risteilemä, niin löytyisi kommunismin taloudellisessa toiminnassa jo nytkin paljon sellaisia salapyrkimyksiä, jotka selvästi pohjautuvat marxilaiseen sosialidemokraattiseen talousoppiin. Jo nimenomaan se tosiseikka, että kommunistit tulivat pakotetuksi tunnustamaan, että taloudellisessa elämässä kehityksen laitt eivät ole valtiovallasta eikä dekreeteistä riippuvaisia, on m.m. omiaan osoittamaan juuri sitä, että he hylkäämällä oman entisen utopistisen kantansa ovat alkaneet toimia sosialidemokraattisen ajatussuunnan mukaisesti.

Voidaan siis todeta, että, sikäli kuin on kysymys kommunismin taloudellisen politiikan kehitysmahdollisuuksista, kommunismi on tällä alalla kehityskykyinen. Tämän perusteella voidaan myöskin ajatella, että kommunismi taloudellisella alalla olojen pakosta voi muuttuneen ja avaan uuden konjunktuurin vaihtessa kehittää oman taloudellisen politiikkansa sosialidemokraattiselle katsantokannalle lähiseksi, var-

sinkin työväenjoukkojen painostuksesta, joille kommunistien epäonnistunut »koe-sarja« antoi opetusta vain siitä, miten työväen talouspolitiikassa ei saa toimia.

Mitä taas tulee kommunistisen puolueen poliittiseen toimintaan, on tämä toiminta-ala jokaiselle kehitykselle toiseen suuntaan verratavasti vieras. Kommunistien poliittinen toiminta ei tule eikä edes voi kehittyä tai edistyä kansanvaltaiseksi. Se ei voi sitä yksinkertaisesti siitä syystä, että tämänluontoinen kommunismin kehitys olisi samaa kuin kommunistisen puolueen vapaaehtoinen luopuminen omasta valta-asemastaan ja herruudestaan.

Kenen kanssa tosiaankin kommunistinen puolue voisi jakaa ei ainoastaan valtiovallan ja oikeuden, mutta myöskin velvollisuuden ja edesvastuun koko poliittisen maailman ja työväenluokan edessä? Sellaista liittolaista ei kommunismilla ole eivätkä kommunistit itsenkään mitään liittolaisia tässä asiassa itselleen etsi. Yhteisrintama ja yhteistoiminta muiden työväenpuolueiden kanssa voisi tällä hetkellä vain teoreettisesti ajateltuna tulla kysymykseen vain niillä ehdoilla, joita sosialidemokraatit esittäisivät. Mutta koska me tiedämme jo omankin puolueemme ohjelmasta, millaiset nuo ehdot kaikissa tapauksissa olisivat, niin me silloin tiedämme myöskin sen, että kommunistit kommunisteina eivät koskaan voi niihin suostua. Sillä niin pian, kuin kommunistit siihen rehellisessä mielessä suostuisivat, ei arvostelun alasta kommunistista liikettä enää olisi olemassa. Siinä tapauksessa olisi vain kysymys yhteistoiminnasta kahden sosialidemokraattisesti ajattelevan työväen ryhmän välillä.

Päätelmät.

Kommunistien oppi on virallisten asiakirjojen perusteella omaksumat seuraavat periaatteet:

1. Kommunismi ei tunnusta vapautta kolmanteen internatsionaaliin kuuluville puolueille. Kommunistinen puoluejärjestelmä vaatii, että koko poliittinen toiminta keskitetään Moskovassa sijaitsevaan päämajaan, jonka säännöt ja ohjeet ovat kaikille internatsionaalin haaraosastoille (kommunistisille puolueille) ehdottomasti pakolliset. Solujärjestelmän ja muun painostuksen avulla kommunistinen puolue valvoo, että myöskin työväen ammatillinen liike ja toiminta kehittyvät kommunismin puoluepoliittisten etujen mukaisesti.

2. Kommunismi ei tunnusta parlamentarismia ja kartsanvaltaa. Se hallitsee ja pitää valtiovaltaa käsissään ainoastaan terrorin, väki-

vallan ja vähemmistödiktatuurin avulla. Kaikkia alkeellisimpiäkin poliittisia vapauksia pitää kommunismi vain turmollisena ennakkoluulona.

3. Kommunismi pitää sosialidemokraatteja »työväen perureina» ja kommunismin vaarallisimpina ja pahimpina vihollisina. Sen jälkeen, kun kommunistit ovat rikkoneet vähitellen sosialidemokratian kanssa lopullisesti ja periaatteellisesti, velvoitetaan kaikkia kommunisteja säälimättä taistelemaan sosialidemokraatteja vastaan parhaamalla yhtä hyvin oikeistolaisia kuin vasemmistolaisiakin sosialistiryhmiä.

4. Kommunistien tunnetulla yhteisrintamataktiikalla ei ole koskaan ollut mitään tositarcoitusta, koska siihen pyrittäessä ja tilapäisten yhteisten päämäärien puolesta taisteltaessa kommunistien on yhä jatkuvasti ja kaikkiin mahdollisiin keinoin parjattava sosialisteja ja vääristeltävä heidän tarkoituksiaan, sen kautta on pyritty ainoastaan hajottamaan ja heikontamaan sosialistisia puolueita.

5. Ulkopoliittisessa toiminnassa kommunismi pyrkii synnyttämään Neuvosto-Venäjän ympärillä ja muualla uusia neuvostotasavaltoja, jotka voisivat jälestäpäin liittyä Venäjän kanssa mahtavaan valtakunnalliseen federatiiviseen yleiskittoon. Kansain itsemääräämisoikeuden asettaa kommunismi tällaisissa tapauksissa riippuvaksi siitä, millä »kehitysasteella» kukin kansa kullakin hetkellä on ja palveleeko se kaikissa suhteissa Neuvosto-Venäjän imperialistisia pyyteitä.

6. Taloudellisessa politiikassa on kommunismi kärsinyt täydellisen vararikon, ollen nyttemmin pakotettu etsimään tukea ja pelastusta puhtaasti kapitalistisen talousjärjestelmän periaatteesta. Ainoastaan hylkäämällä uuskommunistisen teorian on neuvostohallitus voinut parantaa Venäjän taloudellista asemaa.

7. Kommunismin poliittinen edistyminen ja kehittyminen kansanvaltaiseen suuntaan on näyttäytynyt mahdottomaksi, koska mikään oppositioryhmä ei ole voinut saada Venäjällä edes hetkeksikään vapaan luomistyön ja poliittisen toiminnan mahdollisuuksia. Sulkeamalla muiden vastustajensa mukana kaikki sosialisti johtajatkin joko linnaan tahi ajamalla heidät maanpakoon kommunismi vain osoitti, että se taistelee periaatteellisiakin vastustajia vastaan puhtaasti fyysisillä pakko- ja väkivaltakeinoilla.

Posillaus.

Esitettyjen tosisekkojen perusteella ja jättämällä kaikki ennennäköiset esitukset kommunismin tulevaisuudesta toistaiseksi syrjään puoluekokous on sitä mieltä.

että sosialidemokraattisen puolueen taholta on vast'edeskin tarkkaavaisuudella seurattava uuskommunismin jatkuvaa kehitystä sekä arvosteltava sitä sellaisena kuin se todellisuudessa on, peittelemättä itseltään enempää sen kielteisiä kuin myönteisiä-kään saavutuksia;

että järjestetty yhteistoiminta sosialidemokraattien ja kommunistien välillä yhteisrintaman muodossa on tällä haavaa luonnontonta ja käsitteitä sekottavaa;

että työväen yhteisrintaman ehtona on aina pidettävä sosialidemokraattisten periaatteiden julkinen hyväksyminen; ja

että suhtautumisessa n.k. »Suomen sosialistiseen puolueeseen« on tehtävä ero kommunistijohtajien ja niiden vaikutuksen alaisten työläisten välillä, jotta siirtyminen takaisin sosialidemokraattiseen puolueeseen muodostuisi viimeainituille luonnolliseksi ja helpoksi asiaksi.

Järjestötoiminnan elvyttäminen.

Esittänyt T. Tainio.

Puolueemme jäsenmäärä on ollut verrattain suuresti vaihteleva. Siinä on erityisiä nousu- ja laskukausia, kuten seuraavat numerot osoittavat:

Vuonna 1904 oli jäseniä	16,610,
» 1905 » »	45,298,
» 1906 » »	85,027,
» 1907 » »	82,328,
» 1908 » »	71,266,
» 1909 » »	58,293,
» 1910 » »	52,076,
» 1911 » »	48,406,
» 1912 » »	51,798,
» 1913 » »	53,082,
» 1914 » »	51,520,
» 1915 » »	51,821,
» 1916 » »	72,691,
<hr/>	
» 1919 » »	67,022,
» 1920 » »	49,830,
» 1921 » »	37,541,

»	1922	»	»	31,806,
»	1923	»	»	27,750,
»	1924*)	»	»	25,123,

Nämä numerot osoittavat, että puolueemme jäsenmäärä ei ole tasaisessa ja säännöllisessä kasvussa, vaan että siinä tapahtuu nopeasti suuria vaihteluita milloin ylös milloin alaspäin. Murrosaikoina jäsenluku nopeasti kasvaa ja niiden ohimentyä taas alenee. Se todistaa, ettei puolue ole jaksanut itseensä täydellisesti sulattaa niitä runsaita kehittymättömiä aineksia, jotka murrosaikoina ovat tulleet puolueemme järjestöihin joko turvaa etsimään tai etuja tavoittelemaan. Säännöllisen, jatkuvan järjestötoiminnan merkitys ei ole ehtinyt noille »vierailijoille» selviää.

Viime vuosina tapahtunut jäsenmäärän alentuminen on kuitenkin siksi suuri, että siihen täytyy kiinnittää erikoista huomiota, täytyy koettaa löytää sen todelliset syyt, että ne voitaisiin poistaa sikäläi kuin ne puolueemme omasta toiminnasta tai toimettomuudesta johtuvat.

Sanomattakin on selvää, että kansalaissota ja sen jälkeen työväen jakautuminen kahteen eri puolueeseen on suurimpana vähenemisen syynä. Olihan Venäjällä elokuussa v. 1918 perustetun Suomalaisen Kommunistipuolueen tärkeimpänä tehtävänä Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen hajottaminen ja murskaaminen ja olihan sillä sitä varten tyhjentyvät rahavarat, monia miljooneja käytettävissä. Amerikasta sai saman puolueen suomalainen osasto lisäksi petoksella ja kavaluudella kokonaan toisia tarkoituksia varten kerätyn rahaston. Tottahan sellaisilla rahavaroilla ja kommunistisen Internationaalien tehokkaalla ja ehtymättömällä avustuksella saatiin jotakin pahaa tehdyksi, saatiin sosialidemokraattisen puolueen toiminta herpaistuksi, varsinkin kun kotimaisen porvariston toimenpiteet antoivat voimakasta tukea Venäjältä käsin levitetulle käsitökselle, ettei Suomessa työväenasiata voida eteenpäin viedä millään muulla kuin aseellisen vallankumouksen keinolla.

Tarkkaan ei voida kuitenkaan erottaa minkä verran sisällissota

*) Nämä puoluetilastosta laimatut numerot eivät kuitenkaan ole täysin tarkat, sillä esim. vuodelta 1920 puuttuu tiedot 77 yhdistyksestä, joista 50:ssä oli jäseniä yhteensä 1,546, joten sen vuoden jäsenluku oli noin 2,000 suurempi kuin tilasto osoittaa. Vuonna 1924 on erotus vieläkin suurempi, sillä silloin puuttuu tietoja 137 yhdistyksestä. Vuosilta 1917 ja 1918 ei ole tilastoa laisinkaan saatavissa, kun tilikirjat niiltä vuosilta ovat joutuneet hukkaan.

sinänsä ja kommunismi erikseen puolueemme asiaa ovat vahingoittaneet, kun niiden kumpaisenkin seuraukset yhtyvät toisiinsa ja ovat samanlaisiakin.

Ennen hajaannusta oli meillä valtiollinen liike korkeassa kursissa ja kaikkia muita työväenliikkeen haaroja pidettiin vähempiarvoisina. Verrattomasti suurin osa ammatillisesti järjestyneistä kuului myöskin puolueeseen, samoin myöskin edistysmielisestä osuustoimintaväestä. Vertailua varten liitämme tähän taulukon puolueen ja ammattijärjestön jäsenmääristä vuosilta 1907—1917.

	Puolueeseen kuului :	Ammattijärjestöön kuului
V. 1907	82,328 jäsentä	25,797 jäsentä
» 1908	71,266 »	23,909 »
» 1909	58,293 »	19,928 »
» 1910	52,076 »	15,346 »
» 1911	48,406 »	19,640 »
» 1912	51,798 »	20,989 »
» 1913	53,082 »	28,021 »
» 1914	51,520 »	30,871 »
» 1915	51,821 »	30,150 »
» 1916	72,691 »	41,804 »
» 1917 kolmannen neljänneksen lopussa	156,763 »	»

Paljoko puolueeseen kuului jäseniä v:n 1917 lopussa, siitä ei ole tietoja, mutta arvatenkin puolueen jäsenmäärä oli silloinkin vastaavasti suurempi kuin ammattijärjestön. Ammattijärjestössä oli v. 1915 10,205 ja v. 1916 12,441 sellaista jäsentä, jotka eivät kuuluneet puolueeseen. V. 1916 kuului puolueeseen 653 ammattiosastoa, nyt niitä kuuluu 41.

Niihin aikoihin odotettiin ja toivottiin puolueelta suuria, jopa mahdolltomuiksiakin. Vuoden 1918 tapahtumiin ja niiden seurauksiin sammuiivat suuret luulot ja toisilla ne vaihtuivat suorastaan epätoivoksi. Tuhannet menettivät kaiken luottamuksensa parlamenttaariseen toimintaan, vaikka onnettomuuksien syynä oli juuri parlamenttaarisesta toiminnasta luopuminen. Sen jälkeen tietysti luopuivat puolueesta kaikki ne ainekset, jotka eivät koskaan olleet parlamenttaariseen toimintaan luottaneet ja tuskinpa sitä tunsivatkaan — sellaisiakin aineksia nimittäin oli puolueessa ennen kansalaissotaa.

Ennenkuin nyhdymme tekemään johtopäätöksiä jäsenluvun alenemisesta, tarkastamme vielä millä tavoin se ilmenee eri ammattilaisten kesken, maaseudulla ja kaupungeissa, sellaisina kuin ne ilmenevät puoluetilastossa.

Puolueen koko jäsenluvusta oli:

V. 1916 kaupungeissa 23,086 ja maaseudulla 49,605. V. 1924 kaupungeissa 3,083 ja maaseudulla 22,040.

Vähemys kaupungeissa oli silloin suhteettoman suuri maaseutuun verraten.

Ammattitain laskettuna on tulos samansuuntainen.

V. 1916 kuului teollisuustyöväkeä puolueeseen kaupungeissa 14,907 ja maaseudulla 11,626.

V. 1924 kuului teollisuustyöväkeä puolueeseen kaupungeissa 1,051 ja maaseudulla 5,043.

Rakemustyöväkeä kuului puolueeseen v. 1916 kaupungeissa 3,591 ja maaseudulla 4,760. Vastaavat luvut v. 1924 olivat 346 ja 2,142.

Maanviljelystyöväen jäsenmäärä on alentunut 15,167:stä 7,933:een.

Ylläolevista numeroista selviää, että jäsenmäärän alentuminen kaupungeissa on ollut paljon suurempi kuin maaseudulla. Tämä johtuu siitä, että sen jälkeen kun ammattiyhdistykset lakkasivat kuulumasta puolueeseen, ovat niiden jäsenetkin jääneet suurimmaksi osaksi puolueen ulkopuolelle. Sama ilmiö, mikä on havaittavissa kaupungeissa, on esiintynyt myöskin maaseudun suurilla tehdasseudulla. Siellä, missä ennen kuului työväenyhdistykseen monia satoja jäseniä, siellä kuuluu nyt enää yhtä monta kymmentä, kun ammattiyhdistyksiä jäsenet eivät enää kuulu työväenyhdistykseen eikä sen kautta puolueeseen.

Tämä ammattiyhdistysväen irtoittautuminen valtiollisesta puolueesta on suurin vahinko, minkä kommunistit hajotustyöllään ovat saaneet aikaan. Silloin olikin puolueemme heikko kohta, että ammattiyhdistysten jäsenet olivat aivan tilan vähän kosketuksissa valtiollisen puolueen kanssa ja siten tavallaan jäivät sen ulkopuolelle, tai eivät ainakaan ehtineet saada varmaa vakaumusta sosialidemokraattisen liikkeen valtiollisista menettelytavoista. Kun syntyi kaksi työväenpuoluetta, niin epätieoiset ainokset jäivät sivustakatsojiksi, tietämättöminä siitä, mille puolelle heidän tulisi kuulua. Osittain on syrjäinjäämiseen vaikuttanut myöskin halu saada olla rauhassa kommunistien hätyytyksellä ja ärsyttävillä hyökkäyksillä työpaikoilla. Kun työväenliikkeessä saadaan aikoo suurempi yhtenäisyys, silloin ainakin nämä rauhaa kaipaavat sielut taas saadaan mukaan.

Mitä taas jäsenluvun alentumiseen maanviljelystyöväestön keskuudessa tulee, niin on muistettava, että kommunistit heti aluksi saivat kokonaan valtaansa kolme kokonaista piirijärjestöä, nim. Oulun läänin molemmat piirit ja Kuopion läntisen piirin, joissa yhteensä oli v. 1916 yli 2,500 maatyöläisjäsentä, sekä vielä lisäksi suurimman osan Vaasan läänin eteläisen piirin järjestöistä. Sosialidemokrat-

tiseen puolueeseen takaisin palautuneita maanviljelystyöläisiä näissä piireissä on noin 300, eli 12 % eronneista. Tietysti kommunistinen hajotustyö on turmiolliset jälkensä jättänyt muittenkin piirien maanviljelystyöväen yhdistyksiin; vaikkei tulos ole ollut yhtä tuhoisa kuin noissa kolmessa kehittymättömissä pohjoisissa piireissä.

Torpparivapautuksen toteuttaminen on myöskin osaltaan vaikuttanut maanviljelystyöläisten jäsenmäärän alentumiseen ehkäpä vielä suuremmassa määrässä kuin kommunistien hajotushommat. Ennen torpparivapautusta kuului puolueeseen useita kymmeniä elinvoimaisia torppariosastoja, v. 1919 oli niitä enää 14 ja nyt kuuluu puolueeseen ainoastaan yksi pienviljelijäosasto. Tämä entisten torpparien ja nyt itsenäistyneiden pienviljelijäin vieraantuminen sosialidemokraattisesta puolueesta ei ketään asioita seurannutta ihmetytäkään. Tiedettiin jo ennakolta, torpparivapautusta ajettaessa, että tulos siitä muodostuisi tällaiseksi. Eiväthän lähimainkaan kaikki sosialidemokraattiseen puolueeseen kuuluneet torpparit olleet sosialidemokraatteja, eivätkä edes tietäneet, mitä sosialidemokratia on; he kuuluivat puolueeseen vain sementin, että se edisti ja ajoi heidän etujansa. Torppariliike sammui ja uutta, voimakasta ja puolueeseen liittyvää pienviljelijäliikettä ei ole vielä syntynyt. Ne torpparit, jotka olivat sosialidemokraatteja ja tiesivät mitä puolue on, ovat puolueessa pysyneet, vaikkeivät mitään itsenäisiä osastoja muodostakaan. Puolueeseen kuuluvain pienviljelijäin toimekasta osanottoa järjestötoimintaan lamauttaa myöskin jonkun verran heidän uutterat ponnistuksensa saattaa viljelyksensä, karjanhoitonsa ja kotitaloutensa entistä parempaan kuntoon.

Jäsenmäärän alentumiseen puolueessa, vaikkakin vähemmässä määrässä, on vaikuttanut vielä sekin, että kommunistien onnistui solutustyönsä kautta vallata työläisnuorisoliitto, työläisnaisliitto ja vieläpä työväen raittiusliittokin. Tosin tilalle on perustettu uudet liitot, mutta voimia on siten hajotettu ja aina hajoittajain kelkkaan joutuu joitakin jäseniä vastoin tahtoaankin, kun eivät henno erota pois yhdistyksestään, johon ovat kauan kuuluneet ja joka siten on käynyt rakkaaksi, vaikkapa eivät uusia suuntaviivoja mielessään hyväksykään.

Jäsenmäärän alentumiseen yhdistyksissä vaikuttaa myöskin toiminnan laimeus. Se on seikka, jonka on sanottu johtuvan siitä, ettei puoluejohdon taholta ole annettu yhdistyksille enemmän työtä, esitetty asioita ja keskustelukysymyksiä j.n.e. Jokaisen, joka asioita tuntee ja joka tahtoo niitä asiallisesti ja puolueettomasti käsitellä, täytyy myöntää sellaiset väitteet vääriksi. Ei mikään aloite tai esitys merkitse mitään, jollei ole sen toteuttajia ja täytäntöön panijoita. Vaikkei sota yhtä kaipaakaan, on kuitenkin totta, että jokaisessa

yhdistyksessä pitäisi olla edes yksi henkilö, joka tietää mitä tahtoo ja tahtoisit mitä tietää. Tosin tämmöiseltä vaaditaan miltei yliluonnollisia uhrauksia ja ponnistuksia, kun joutuu kaikissa yhdistyksen asioissa valjaisiin, mutta asiat tulevat kuitenkin suoritetuksi jollakin tavalla. Mutta jos ei ole yhtäkään asiasta selviähä olevaa tarmokasta henkilöä, joka valjaisiin suostuu rupeamaan, niin silloin ovat jo asiat hullusti. Ja sellaisiakin seutuja ja yhdistyksiä on. Niissä ei lähetetty puhujakaan pääse vaikuttamaan, kun kaikista ilmoituksista ja piiri-toimikunnan kirjeistä huolimatta paikkakunnalla ei ole pantu tikkua ristiin puhetilaisuuden ilmoittamiseksi ja järjestämiseksi. Niin tarkkaa työtä teki valkoinen terrori v. 1918 erinäisillä paikkakunnilla, että toimihenkilöt teloitettiin sukupuuttoon. Jos jokunen jäi henkiinkin, niin hän on ehdonalainen tai kansalaisluottamusta vailla ja siten estetty yhdistyksen luottotoimia hoktamasta. Täten syntyneitä aukkoja on vaikea täyttää. Ja vaikkapa toimihenkilöitten puute ei juuri näin suuri kaikkialla olekaan, niin sairastetaan tätä puutetta kuitenkin joka yhdistyksessä ja se on laimean toiminnan perimmäinen syy.

Sitäpaitsi on suuri joukko puolueemme parhaita voimia — yli 4,000 henkeä — varsinkin maaseudulla niin kiinnitetty kunnalliseen toimintaan, että se estää heitä entisellä uutteruudella ottamasta osaa yhdistystoimintaan. Tarvittaisiin siis paljon enemmän kykeneviä toimihenkilöitä, jotka pystyisivät sekä kunnalliseen toimintaan että järjestötyöhön. Erityisiä kurssveja tätä tarkoitusta varten onkin eri piireissä pantu toimeen, mutta tulokset niistä eivät ole vielä näkyvissä. Mutta niiden kautta on kuitenkin edelleenkin ja entistä tehokkaammin koetettava toimihenkilöitä kasvattaa.

Sosialidemokraattisen puolueen ulkonainen vaikutus ei näy kuitenkaan olevan riippuvainen jäsenluvun vaihteluista. Sosialidemokraattinen ajatustapa on lujemmin juurtunut kansamme keskuuteen kuin käsitys järjestäytymisen välttämättömyydestä. Siitähän antaa parhaan kuvan sosialidemokraattisten äänestäjien lukumäärä niin valtiollisissa kuin kunnallisissakin vaaleissa. Siinä ovat vaihtelut pienempiä, kuten nähdään seuraavasta taulukosta:

Vuosi	Sos.-dem. edustajia	Sos.-dem äänestäjiä	Prosentteissa
1907	80	329,946	37
1908	83	310,826	38,4
1909	84	337,685	39,9
1910	86	316,951	40
1911	86	321,201	40
1913	90	312,214	43
1916	103	376,030	47,3
1917	92	444,670	44,8
1919	80	365,046	38
1922	53	216,861	25,1
1924	60	254,672	28,8

Jos kommunistien saamat äänimäärät vuosilta 1922 ja 1924 otetaan huomioon, niin saadaan koko vasemmiston äänimääräksi v. 1922 345,042 eli 39.9 % ja v. 1924 tekee yhteinen äänimäärä 346,336 eli 39.3 %. Äänimäärän huomattava alentuminen vuonna 1919 johtui siitä, että edellisissä vaaleissa v. 1917 oli äänimäärä sota-ajan poikkeuksellisten olojen vaikutuksesta kohonnut tavallista enemmän — vaikkakin edustajamäärä silloin alentui 11:llä, sillä silloin porvarilliset ponnistamalla kaikki voimansa saivat vielä enemmän äänestäjiä vaaliurnille ja olivat sitäpaitsi vaaliliitossa keskenään — kun sitävastoin v. 1919 tuntuu selvästi sekä sisällissodan että valkoisen terrorin jäljet. Suuret joukot työläisäänestäjiä oli teloitettu, maanpaossa tai kansalaisluottamusta vailla. Siitä huolimatta on äänimäärä sinäkin vuonna huomattavasti suurempi kuin koskaan ennen v:n 1916 vaaleja. Nämä numerot osoittavat, ettei köyhälistön ajatustavassa ole tapahtunut mitään huomattavampaa muutosta, vaan että se edelleenkin on pysynyt sosialidemokraattisena, lukuunottamatta kuitenkin kommunistista virtausta, jota kuitenkin on pidettävä tilapäisenä ilmiönä, sillä varsinkin maaseudulla kommunistiseen puolueeseen lukeutuvat eivät ole periaatteellisia kommunisteja, eivätkä tiedä, mitä kommunismi on; silloin kun ne sen tietävät, silloin ne myöskin siitä eroavat.

Kunnallisista vaaleista ei ole viime vuosilta vielä saatavissa tarkistettuja tietoja, mutta suhde niissä on melkein samanlainen. V. 1918 oli työväenpuolueella yhteensä äänestäjiä 143,235 eli 35.9 %, v. 1919 244,692 eli 46.7 %, v. 1920 272,088 eli 48 % ja v. 1921 258,973

eli 44 %. Nyt joulukuussa v. 1925 toimitetut vaalit näyttävät antaneen melkein yhtä hyvän tuloksen kuin v. 1920.

Kun tarkastaa nykyistä tilannetta, niin ensimmäisenä vaikutelmama on, että puolueemme toimesta on harjoitettu herätystyötä, agitatsioonia paljon voimakkaammin kuin järjestäytymistyötä. Siinä suhteessa on saatava muutos aikaan. Herätystyö on ollut välttämätöntä ja sen kautta onkin saatu suhteellisesti erinomaisia tuloksia verrattuna sosialidemokraattisten äänestäjien lukumäärään kehittyneimmissäkin maissa, mutta varsinainen järjestämistyö on jäänyt vähemmälle. Nyt on ponnistettava toiminta pääasiassa siihen, että sosialidemokraattisista äänestäjistä tulee myöskin puolueen jäseniä.

Puolueen alkuaikoina oli agitatsiossa pakostakin turvauduttava puhuttuun samaan joukkojen herättämiseksi, kun monille paikkakunnille ei levinnyt yhtään työväenlehteä, eikä myöskään ollut kirjallisuutta saatavissa. Puhuttu sana onkin ehkä tehokkaampi herätystyössä, mutta järjestäytymistoiminnassa on kirjoitettu sama parempi. Sen takia onkin tulosten saavuttamiseksi kiinnitettävä päähuomio sanomalehdistön ja kirjallisuuden levittämiseen. Hyvälläkin puheella on ainoastaan hetkellinen vaikutus, mutta kirjallisuus ja sanomalehdet jättävät pysyvää jälkeä, eikä niiden levittämiseen tarvita erityistä kykyä eikä kouluutusta, sillä siihen pystyy kuka tahansa, jos vain on innostusta ja asianharrastusta. Pääsihteerien ja luentoilijoiden tärkeimpänä tehtävänä tulee sen vuoksi olla huolehtiminen siitä, että kullakin paikkakunnalla on ei ainoastaan valittuna, vaan toiminnassakin kirjallisuuden ja sanomalehtien levittäjiä, samalla kun jokaisen puolueosaston asiana tässä suhteessa on kiinnittää tarkkaa huomiota jo annettuihin ja vasta annettaviin neuvoihin ja ohjeisiin. Sanomalehdistömme levittäminen on parasta työtä puolueemme voiman kasvattamiseksi ja siitä riippuu paikallisten osastojenkin toiminnan vireyden.

Puolueosastojen on myöskin kiinnitettävä entistä enemmän huomiota jäsenmääränsä kasvattamiseen, sillä viime vuosina, jolloin jäsenmäärä ei ole itsestään kasvanut, on tätä suuresti laiminlyöty. Esim. jäsenmaksujen kanto on monissa yhdistyksissä ollut aivan leväperäisesti hoidettu. Ei riitä se, että yhdistysten kokouksissa jäsenmaksuja kannetaan, sillä ei kokouksissa paljoakaan uusia jäseniä ilmoitannu, vaan niitä olisi kannettava kaikissa tilaisuuksissa, iltamissa, asunnoissa ja työpaikoilla. Sieltä, missä työala on laajempi, pitäisiikin olla useampia jäsenmaksujen kantajia. Ehkäpä vielä siellä, missä tämä työ muodostuu erittäin raskaaksi, olisi maksettava jäsenmaksujen kantajille vähäinen palkkio osittaiseksi vaikeiden korvauksiksi.

Puolueen yleisagitatsioonia ei Puoluetoimikunta suurestiikaan voi johtaa. Se voi pitää palveluksessaan yhden tai kaksi parikin yleisluen-

noitsijaa sikäli kuin toimeensa pystyviä henkilöitä on saatavissa, mutta niidenkään toiminta ei laajalle ulotu, sillä eiväthän ne voi käydä kuin Herran parissa kolmessa vuodessa kullakin paikkakunnalla. Järjestämissä järjestäminen ja hoitaminen kuuluu etupäässä piiritoimikunnille, mutta perusjärjestöjenkin pitää kaikella kyvyllään ja tarmolla olla siinä mukana. Mutta tärkeätä on, että piiritoimikunnatkin ovat tehtävänsä tasalla ja sen tähden on ehkä entistä suurempaa huomiota kiinnitettävä piiritoimikuntien kokoonpanoon, että niihin tulee valituksi vakiintuneita sosialidemokraatteja, niistäkin etupäässä sellaisia, jotka ovat perehtyneet ja innostuneet järjestämistyöhön voidakseen valvoa ja järjestää tätä toimintaa alueellansa. Vielä sitäkin tärkeämpää olisi, että puolueen palveluksessa olevat piirisihteerit olisivat täysin tehtävänsä tasalla. Näin ei kuitenkaan ole yleisesti laita ja syynä siihen on etupäässä se, että piirisihteerien työ on siksi raskasta, monipuolista ja monenlaisia kykyjä vaativaa, ettei piirisihteerien nykyisillä palkoilla täysin päteviä voimia kaikin paikoin saada. Vaatimukset, joita piirisihteerille asetetaan ja täytyy asettaa, kasvavat vuosi vuodelta, mutta palkkojen pitäisi kohota samassa suhteessa, sillä muuten ne, jotka muuhun kykenevät, hakevat ja saavat helpotöisempiä paikkoja paremmilla palkoilla. Epäkohta on myöskin se, ettei puolue-toimikunnalla ole mitään määräysvaltaa piirisihteerien vaalissa, sillä saattaahan tapahtua ja on tapahtunutkin, että tähän tärkeään toimeen valitaan henkilö, jolla ei ole siihen mitään edellytyksiä.

Parempien tulosten saavuttamiseksi puolueen järjestötoiminnan elvyttämisessä ehdotetaan edellä olevan perusteella:

että puolueen valistustyössä on entistä enemmän kiinnitettävä huomiota järjestäytymisen merkitykseen,

että puolueen ja piirien puhujien ja luennoitsijoiden on matkoilla ollessaan tutustuttava paikallisiin olosuhteisiin ja annettava yksityiskohtaisia ohjeita asianomaisille johtokunnille järjestötoiminnan vilkastuttamiseksi ja kuntoon saamiseksi,

että piiritoimikuntien on voimiensa ja varojensa mukaan järjestettävä erityisiä kursseja järjestötoimitsijain kasvattamiseksi ja kehittämiseksi,

että ammatillisesti järjestyneiden puoluetoverien on huolehdittava, että valtiollisen toiminnan ja järjestäytymisen tärkeys tulee myöskin ammattiyhdistysväelle selvitettyksi, ja siten valtiollisen ja ammatillisen liikkeen suhteet läheisemmiksi,

että piiritoimikuntien on pyydettävä puolue-toimikunnan lausunto hakijoista piirisihteeripaikkoja täytettäessä.

että olisi pyrittävä korottamaan piirisuhteiden palkkoja täysin pätevien voimien kilnuttämiseksi mainittuihin toimikui, ja että puoluetuimikunta velvoitetaan tarkasti seuraamaan valistustyötä kaikissa piireissä ja antamaan apua ja neuvoja pyydettäessä ja pyytämättä, missä niitä tarvitaan.

Puoluetuimikunta

ehdottaa nämä ponnnet hyväksyttäväiksi.

Puolueemme jäsenmäärän kohottaminen.

Kuten julkisuuteen saatetut tilastot osoittavat, on puolueemme jäsenmäärä viimeisinä vuosina laskenut huomattavasti. Se johtuu monestakin syystä, eikä suinkaan vähemmän puoluetuiminnan yleisestä lamaannuksesta, mikä on viimeisinä vuosina vallinnut.

Meillä on kuitenkin järjestöjen ulkopuolella paljon sellaisia työläisiä, jotka ovat mielipiteiltään sosialidemokraatteja, äänestävät puolueemme asettamia ehdokkaita, lukevat sosialidemokraattisia sanomalehtiä, mutta eivät ole puolueemme jäseniä ja ovat siten puolueemme ulkopuolella virallisesti. Varsinkin osoittavat vaaktilastot, valtiollisissa samoin kuin kunnallisissakin vaaleissa, että äänestäjien lukumäärä on moninkerroin suurempi kuin puolueen jäsenmäärä. Tämän johdosta kysyy moni puoluetoveri itseltään, että mistä se johtuu? Onko puolueemme yksinomaan n.s. »suuria tapauksia« varten? Eikö siihen mitenkään saada liittymään jäseniä myöskin sellaisina aikoina, jolloin eivät mitkään ulkopuoliset asiat, erikoiset valtiolliset tapahtumat, kuten sotien syttyminen ja niistä johtuvat seuraukset tai muut sellaiset tekijät, jotka aina tavallisesti vaikuttavat siten, että puolueeseemme alkaa tulvimalla tulvia uusia jäseniä. Eikö puolueemme taistele työläisten ja vähävaraisten elinehtojen puolesta myöskin »rauhan aikana« ja eikö puolueestamme ole mitään turvaa ja etua muulloin kuin »epänormaalisina« aikoina sekä eikö puolueestamme mitenkään saataisi pysyväistä suurta joukkopuoluetta kaikkina ajankohdina?

Tällaiset ajatukset risteilevät epäilemättä monen puoluetoverin aivoissa nykyaikana. Jos tästä selkasta tulee puhe järjestyttömien työläisten kanssa, ei siihen pätevää vastausta löydetä, vaan on se tavallisesti se: ettei tuota jäsenkirjaa ole tullut lunastettua, vaikka on joskus on ajatellut tekevänsä. Tämä selkka saattaa ajattelemaan, että puolueemme jäsenmäärä saattaa olla siitä syystä alhainen, ettei järjestöjen taholta kyetä uusia jäseniä hankkimaan eikä niitä todella ole hankittukaan.

Luokkatietoiselle työläiselle on järjestäymiskysymys selvä. Mutta kun on kysymys niistä joukoista, jotka ovat puolueemme ulkopuolella kannattaakseen puoluettamme vain vaaleissa, niin voidaan ajatella, että tämä joukko ei ole niin luokkatietoista, että se käsittäisi myöskin jäseneksi liittymisen välttämättömyyden. Siksi onkin sitä joukkoa koetettava saada liittymään jäseniksi työväenyhdistyksiin niillä keinoilla, jotka eivät yksinomaan vetoa jäseneksi aikovan tietoisuuteen. On vaikutettava myöskin tunteisiin ja siten saatava suuret joukot hereille.

Tätä keinoa, tunteisiin vetoamalla ja joukkopsykologiaan vaikuttamalla, onkin viime aikoina pyritty useammalla alalla käyttämään. Tätä keinoa ovat ryhtyneet käyttämään ei ainoastaan aatteelliset järjestöt, kuten raittiusliike, vaan huomattavassa määrässä myöskin taloudelliset järjestöt, kuten osuustoimintaliike, joissa jäseneksi liittymällä taloudellinen hyöty on välittömämpi kuin esimerkiksi sosiaalidemokraattiseen puolueeseemme liittymisellä odotetaan saatavan. Edistysmielinen osuustoimintaliike on järjestänyt n.s. osuustoiminnallisia valistusviikkoja ja nämä ovat tunnustetut tarkoitustaan vastaaviksi. Tähän suuntaan olisi puolueemmekin agitatorisessa työssään päästävä. Mikään ei estäisi puoluettamekin ryhtymästä järjestämään n.s. poliittista valistusviikkoa, jonka ajalla mobilisoitaisiin kaikki käytettävissä olevat puoluevoimat, puolueemme puheenjohtajasta ja sihteeristä aina liikkeittemme henkilökuntaan ja yksityisiin yhdistyksien johtokunnan ja muihin kykeneviin jäseniin saakka, harjoittamaan herätystyötä jäseneksi liittymisen puolesta puolueeseemme. Esimerkiksi kerran vuodessa tehtäisiin tällainen joukkorynnistus ja ulotettaisiin se maamme jokaiseen ja pimeimpäänkin kolkkaan. Kun ihmiset yleensä tarvitsevat voimakasta ulkoapäin tulevaa vaikutusta, niin sopii mielestämme poliittisen valistusviikon järjestäminen puolueellemme yhtä hyvin kuin muillekin aatteellisille ja taloudellisille järjestöille. Siitä olisi sekin hyöty, että siten herätettäisiin parhaiden useilla paikkakunnilla nukkuvaa yhdistystoimintaa, kun heille tulee jotain muutakin tehtävää kuin virallisten asiain hoito, joka yksistään ei kaikkialla näytä pitävän mieliä viireessä. Tämä valistusviikko on luonnollisesti järjestettävä koko maata käsittäväksi ja samaan aikaan. Valistusviikon ajan määräisi puoluettoimikunta sekä antaisi ohjeita piiritoimikunnille, jotka taas vuorostaan ohjaisivat kunnallistoimikuntia ja lähettäisivät niille puhujia, suullista agitatioonia harjoittamaan sekä välittäisivät puoluettoimikunnan julkaisemia, koko maata käsittäviä lentolehtisiä. Erikoisesti tulisi tämän viikon aikana myöskin puolueemme sanomalehdistö kirjoittelemaan puolueen tähänastisista saavutuksista, tekemään selvää puolueemme menettelytavasta, puoluekokouksiemme päätöksistä ja siten harjoittamaan voimakasta ja

valistavaa agitatioonityötä puolueemme jäsenmäärän kohottamisen hyväksi. Epäilemättä muodostuisi tämä viikko puolueellemme hyödylliseksi juhleviikoksi kerran vuodessa, jolloin sanomalehdistö käsittelee perusteellisemmin valtiollisia tapahtumia, joihin puolueemme on ollut vaikuttamassa ja joihin se ratkaisevasti on vaikuttanut. Yhdistykset järjestäisivät vapaita ohjelmallisia valistustilaisuuksia ja harjoittaisivat kykyjensä ja voimainsa mukaan ympäristössään kotiagitatioon ja puhujat kiertäisivät selvittämässä puolueeseemme jäseneksi liittymisen välttämättömyyttä ja järjestäytymisen merkitystä y.m. Tällöin olisi agitatioonityöllämme määrätty tarkoitus ja näitä tilaisuuksia varten otettaisiin käytäntöön uusia agitatioonimuotoja ja työvälineitä, kuten varjokuvaesityksiä, joita varten hankittaisiin piireihin varjokuvakoneet ja puoluetoimikunnan välityksellä sopivia kuvia, jotka kuvaisivat köyhälistön jokapäiväistä elämää, sen kärsimyksiä ja epätoivoista ponnistelua ja taistelua olemassaolonsa puolesta kapitalististen etujen mukaisesti hyvin järjestäytyneessä yhteiskunnassa.

Ylläolevan perusteella ehdotamme puoluekokouksen päätettäväksi:

1) Puolueen jäsenmäärän kohottamiseksi päättää puoluekokous, että sosialidemokraattista valistus- ja agitatioonityötä harjoitettaessa järjestetään kerran vuodessa erikoinen, koko maata käsittävä poliittinen valistusviikko, jonka lähemmin kunkin vuonna määrää puoluetoimikunta ja jonka aikana

a) puolueosastot kaikkialla järjestävät ohjelmallisia valistustilaisuuksia, joihin kaikilla on vapaa pääsy;

b) puolueosastot harjoittavat kotiagitatioonin, jakamalla yhdistyksen toimialueen piireihin, joihin valitaan puoluetovereita kehoittamaan työläisiä liittymään järjestöihin ja kirjoittautumaan yhdistyksen jäseniksi;

c) puolueen sanomalehdet harjoittavat voimakasta valistustyötä puolueen jäsenmäärän kohottamiseksi, kirjoittelemalla valtiollisia tapahtumia, selostamalla puoluekokouspäätöksiä y.m.

2) Että puoluetoimikunta veloitetaan hankkimaan agitatioonivälineitä, kuten varjokuvaesityksissä tarvittavia kuvia ja painattamaan valistusviikkoa varten laadittuja kuvallisia lento-lehtiä y.m.

Vilpuri 28 p. lokakuuta 1925.

VILPURIN MAALAISKUNNAN SOS.-DEM. KUNNALLISJÄRJESTÖ.

Juho Pyy
puheenjohtaja.

Puoluetoimikunnan lausunto.

Tältä alustuksesta ei puoluetoimikunta ole tahtonut kieltää tilaa esitysvihkossa, vaikkapa se onkin jätetty määrä-ajan jälkeen ja vaikka siinä ehdotettu päätös ei riitäkään esitetyn suuren ja tärkeän kysymyksen ratkaisuksi.

Erityisiin tarkoituksiin omistettuja »viikkoja« on jo niin paljon, ettei niistä enää tuskin ainoakaan vastaa tarkotustaan: ammatillisen järjestäytymisen viikko, raittiusviikko, osuustoimintaviikko, kirjallisuusviikko, sanomalehtien tilausviikko, sokeain päivät, maatalousviikko, punainen kuukausi j.n.e. Näistä viikoista voi yleensä sanoa: Paljo porua, vähä villoja. Erityisen koko maata yhtäikää käsittävän poliittisen valistusviikon järjestäminen on vaikeata senkin vuoksi, että ei ole saatavissa niin paljon puhujia kuin näihin yli tuhanteen nousevaan valistustilaisuuteen tarvittaisi, sillä melkein jokaisella paikkakunnalla tarvittaisi vieras puhuja mielenkiinnon herättämiseksi, kun kukaan ei ole profeetta omalla paikkakunnallaan. Mutta yksityiset piiri-järjestöt voisivat paremmalla menestyksellä, kukin parhaaksi katsomallaan ajalla panna toimeen tällaisia hyökkäysviikkoja, sillä yhteen piiriin kerrallaan on helpompi saada puhujia. Parasta kuitenkin olisi, kun ympäri vuoden kaikissa piireissä tehtäisiin a, b ja c-kohdissa mainittua agitatsionia.

Sos.-dem. piirikokouksen aika.

Kukin osa työväen järjestötoiminnasta on suoritettava silloin, kun se kustannusten halpuuteen, työn hyvyyteen ja muuhun soveltuvaisuuteensa nähden tulee parhaiten tehdyksi.

Näitä seikkoja ei ole huomioon otettu silloin, kun sos.-dem. piiri-järjestösääntöihin on otettu määräys, että piirijärjestön vuosikokous on pidettävä viimeistään huhtikuulla (9 §).

Tämä aika on monessa suhteessa sopimaton piirikokousajaksi. Ensinnäkin on se useimpina vuosina kelirikon aikaa. Kulku on silloin hankalaa yleensäkin, mutta erikoisesti, jos piirikokousedustajan kotipaikka on suuremman vesistön takana. Jää on useana vuonna silloin niin rapeata, ettei se kestä kulkea ja kuitenkin estää se veneellä tai laivalla kulun. On siis kierrettävä maitse, josta johtuu, paitsi kelirikon hankaluuksia, se, että kyytikulut tulevat kalliiksi. Siinäkin tapauksessa, ettei edustaja asu vesistön takana, nousevat hänen kyytimenonsa kalliiksi, jos hän on piirikokouspaikasta etäällä olevasta kunnasta. Voi liioittelematta sanoa, että sellaisissa piireissä kuin esim. Hämeen eteläinen ja pohjoinen, joissa laiva- ja autoliike on kesällä vilkas, tulisivat piirikokousedustajain kyydit noin kolme kertaa halvemmiksi, jos piirikokous pidettäisiin kesällä kuin ne tule-

vat keirikon aikana. Paitsi sitä, että pääsee kulkemaan halvemmalla, voi matkan kulkea lyhyemmässä ajassa, joka sekin vähentää piirikokouskuluja.

Toiseksi on huomattava, että huhtikuu on niiltä kuukausilta, jolloin pitäisi tehdä valistustyötä täydellä voimalla. Esim. edellämammitissa piireissä pyytävät järjestöt kevätvalistuskaudella kurssuja etupäässä huhtikuun ajaksi. Syy on se, että maa- ja metsätöläisten talvi-kiireet on silloin ohi, eivätkä kevätkiireet, pelto-työt, tukinuitto, rakennustyöt y.m. ole vielä alkaneet, joten on alkaa istua kurseilla paremmin kuin aikaisemmin ja myöhemmin. Mutta kun piirikokous on pidettävä huhtikuulla, vaatii sen valmistelu suuren osan piirin toimitsijain ajasta ja voimista. On laadittava kertomukset ja alustukset, toimitettava ne painoon, valvottava painatustyö y.m. ja samaan aikaan tehtävä piiritilastoa, jonka valmistumista täytyy juuri piirikokouksen vuoksi keinotekoisesti kiirehtiä, josta syystä tulee huonompaa työtä kuin tulisi, jos saisi sitä hätäilemättä tehdä. Kun piiritöimikunnat yleensä ovat köyhiä, ei niillä muutenkaan ole varaa pitää toimitsijoita tarpeeksi. Ja kun näidenkin voimista suuri osa kulutetaan piirikokousvalmisteluihin juuri parhaana valistustyöaikana, niin siitä valistustyö kärsii, eikä varat tule käytetyiksi parhaita mahdollisia tuloksia tuottavasti.

Siten on huomattava, että piiri-järjestöjemme varsinainen työvuosi ei ole sama kuin kalenterivuosi. Järjestötoiminta alkaa tavallisesti syyskesällä ja päättyy keväällä. Kun piirikokous pidetään huhtikuulla, päättyvät sille esitettävät kertomukset ja selostukset kesällä toimintakautta, siis puolivalmiina. Tästä johtuu, ettei minkään toimintavuoden työstä voida esittää ehjää kertomusta ja monia saman vuoden toimenpiteitä joudutaan selostamaan kahdessa eri vuoden kertomuksessa. Käsitys minkä sellaisista kertomuksista saa, on tietysti hajanainen. Tämän epäkohdan voisi poistaa, jos piirikokous pidettäisiin kesäkuussa.

On myös huomattava, että piirikokouspöytäkirjan laatimiseen, sen painattamiseen ja järjestöille lähettämiseen kuluu noin puolitoinen kuukautta, ellei erikoista kiirettä pidetä, sillä sen kirjoittaa tavallisimmin joku toveri sivutyönään, siis silloin, kun muilta kiireiltä ehtii. Sama on painatuksen y.m. laita, sillä kevätuutuuksien valmistamista ei piirikokouspöytäkirjan vuoksi viivytetä. Tästä johtuu, että jos piirikokous pidetään esim. huhtikuun lopulla, niin ehtii pöytäkirja yhdistysten jäsenten käsiin kesäkuun alkupuoliskolla, siis vuoden-aikaan, jolloin järjestötoiminta useimmilla paikkakunnilla on eniten lamassa ja jolloin useimmilla jäsenillä on vähimmin alkaa ja halua tutkia pöytäkirjoja, mutta josta kuitenkin on pitkä aika syystoimin-

nan alkamiseen, joten siinäkin poikkeustapauksessa, että joku pöytäkirjan lukee, sen sisältö syksyyn mennessä täysin unhoittuu. Jos piirikokous pidettäisiin kesäkuulla, ja pöytäkirja joutuisi jäsenille heinä—elokuulla, niin piiripäätökset muistettaisiin paremmin syys-toimintaa alkaessa; ainakin olisi unohtumisen mahdollisuus pienempi.

Kun puhujain kysyntä on kevätkesällä pienempi ja järjestötoiminta luonnollisista syistä laimeata, niin voisivat piirin toimitsijat kohdistaa suuremman huomion piirikokousvalmisteluihin ja itse piirikokoukseen kuin on mahdollista silloin, kun piirikokous on valmistettava ja pidettävä muitten kiireitten lomassa. Jos siis piirikokoukset pidettäisiin kesällä, niin voitaisiin ne muodostaa paremmiksi valitustilaisuuksiksi ja tulisivat niiden päätökset onnistuneempia kuin on mahdollista hätäillen valmistellussa piirikokouksessa. Tämäkin olisi työväen yhteiselle asialle eduksi.

Vielä on huomattava, että suurempien järjestöjen vuosikokoukset yleensä on pidetty ja pidetään nykyäänkin kesällä, samoin ammattiliittojen edustajakokoukset. Tämän ajan siis nekin ovat sopivimmaksi katsoneet.

Monet syyt puhuvat siis sen puolesta, että piirikokoukset olisi pidettävä kesällä. Se, että säännöissä varataan siihen mahdollisuus, ei tietenkään estä pitämästä sitä talvella, missä ja milloin se katsotaan edullisemmaksi. Voi kyllä joskus sattua, että erikoinen syy vaatii piirikokouksen pitämistä aikaisemmin. Niin sattui esim. viime vuonna, jolloin piirikokoukset oli vaalivalmistelujen vuoksi pidettävä helmikuussa ja jolloin niissä samalla käsiteltiin piirijärjestön vuosikokousasiatkin, jotta ei tarvinnut huhtikuussa toista kokousta pitää. Mutta useimmissa piireissä, asian menon säännöllisesti jatkuessa, on eduksi, että piirikokous pidetään kesällä. Mikäli näin on, sikäli ei saa sääntöjen määräyksillä sitä estää. Asia on niin merkityksellinen, että joissakin piireissä, nykyiset säännöt sivuuttaen, on piirikokous pidetty kesällä.

Näillä perusteilla, joihin voisi vielä lisätä useita, ehdotamme puoluekokouksen päätettäväksi, että puolueemme piirijärjestön sääntöjen 9 §:n 1, momentti muutettaisiin näin kuuluvaksi:

»Piirijärjestön vuosikokous pidetään viimeistään kesäkuulla. Kokouksen paikan määrää edellinen piirikokous.«

Hämeenlinnassa, elokuun 28 p:nä 1925.

HÄMEEN ETELÄINEN SÖS.-DEM. PIIRITOIMIKUNTA.

Puoluetoimikunta puoltaa ponnien hyväksymistä.

Ruotsinkielisten piirien yhdistäminen.

Sosialidemokraattisen Puolueen puoluekokoukselle.

Vuoden 1919 puoluekokouksessa hyväksyttiin m.m. esitys selälaisen muutoksen tekemisestä puoluesääntöihin, että ruotsalaiset puolueosastot oikeutettiin muodostamaan omia piirijärjestöjään eri vaakipiireihin.

Sinä heräämiskautena, joka silloin vallitsi, näytti tämä toimenpide varsin onnistuneelta ja ruotsalaisia piirijärjestöjä perustettiinkin pian sen jälkeen Uudellemaalle, Turun läänin ja Pohjanmaalle. Mutta viime vuosina, jolloin työväenliike ei myöskään ruotsalaisella taholla ole osoittanut suurempaa elinvoimaisuutta, ei tällainen piirijako ole osoittautunut edulliseksi toiminnalle, vaan on siitä pikemminkin ollut seurauksena sekä varojen että työvoimien tuhlausta. Tämän huomaten päätti puoluekokous v. 1922 lakkauttaa Turun läänin ruotsalaisen piirijärjestön, joka sen jälkeen liitettiin Uudenmaan läänin ruotsalaiseen piirijärjestöön, joka sen johdosta muutti nimensä Etelä-Suomen ruotsalaiseksi Sos.-dem. Piirijärjestöksi. Nyt on siis olemassa vain kaksi ruotsalaista piirijärjestöä, Eteläinen ja Pohjanmaan piirijärjestö. Mutta kun Pohjanmaan piirissä on nykyisin vain kaksi toimivaa yhdistystä, niin tuntuu sen säilyttäminen pohjalaisista itsestäänkin vähemmän toivottavalta. Sellaisten olosuhteitten vallitessa tuntuu meistä, että molemmat ruotsalaiset piirijärjestöt voitaisiin yhdistää yhdeksi ainoaksi piirijärjestöksi.

Tämän tarkoituksen saavuttamiseksi ei kuitenkaan ole tarpeen perustaa uutta järjestöä. Toimivien piirijärjestöjen rinnalla on nimittäin Suomen Ruotsalainen Työväenliitto harjoittanut toimintaansa ruotsinkielisen työväenliikkeen keskusjärjestönä, jos kohta toisinaan onkin ollut vaikeata ratkaista, mitkä tehtävät kuuluvat piirijärjestölle ja mitkä liitolle. Sen vuoksi tuntuu meistä, että ruotsalaiset piirijärjestöt voitaisiin ilman muuta lakkauttaa ja Ruotsalaiselle Työväenliitolle myönnettäisiin piirijärjestön oikeudet. Tämä merkitsisi keskusjohdon keskittämistä ja samalla olisi se omlaan lopettamaan sen varojen ja työvoimien tuhlauksen, joka nykyisestä piirijärjestömuodosta aiheutuu. Sitä paitsi kävisi silloin mahdolliseksi paremmin lähitulevaisuudessa toteuttaa vakinaisen ruotsalaisen piirisihteerin kiinnittäminen toimeen, mikä ei ole mahdollista, jos nykyiset piirijärjestöt säilytetään.

Jos ruotsalainen työväenliike vast'edes muodostuisi niin voimakkaaksi, että sille käy mahdolliseksi ylläpitää piirijärjestömuotoa, niin mikäänhän ei estäisi tämän järjestelmän uudelleen käytäntöön otta-

mista. Toistaiseksi voisi Suomen Ruotsalainen Työväenliitto ilman suurempia vaikeuksia täyttää piirijärjestölle kuuluvat tehtävät.

Lopuksi huomautettakoon, että aloite tämän esityksen tekemiseen ei ole lähtenyt Liittotoimikunnan taholta, vaan on aloite siitä tehty Etelä-Suomen Ruotsalaisen Sos.-dem. Piirijärjestön kokouksessa ja tähän alotteeseen on myöskin Pohjanmaan piiri yhtynyt.

Edellä esitetyn perusteella esitämme, että puoluekokous päättäisi, että ruotsalaiset piirijärjestöt lakkautetaan ja että Suomen Ruotsalainen Työväenliitto toistaiseksi tulee muodostamaan ruotsalaisen piirijärjestön.

SUOMEN RUOTSALAISEN TYÖVÄENLIITON HALLINTO.

Axel Åhlström,
puheenjohtaja.

K. A. Fagerholm,
sihteeri.

Puoluetoimikunta puoltaa ehdotuksen hyväksymistä.

Puolueneuvoston kokoukset.

Puoluetoimikunnan alustus.

Puoluesääntöjen 37 §:ssä, missä määritellään Puolueneuvoston tehtävät, mainitaan 8 ja 9 kohdassa seuraavaa:

»tarkastaa selostus raha-asioista lähinnä edelliseltä puolivuodelta, hyväksyä menoarvio kuluvalle vuosipuoliskolle«.

Puoluesääntöjen 39 § kuuluu nykyisin:

»Puolueneuvosto pitää varsinaisia kokouksia kerran puolessa vuodessa.

Ylimääräisen kokouksen pitää Puolueneuvosto, jos sen jäsenten enemmistö sitä vaatii tai Puoluetoimikunta tarpeelliseksi katsoo.«

Kokemus on osoittanut, etteivät nämä määräykset ole tarkoitustaan vastaavat. Asia on nimittäin siten, ettei Puoluetoimikunnan tilinpäätöstä voida tehdä kahta kertaa vuodessa eikä myöskään hyväksyä menoarviota puolivuositain, vaan täytyy menoarviota hyväksyttäessä ottaa huomioon koko vuoden tilanne ja tulot. Kyllähän tilinpäätöksen muodollisesti voi tehdä kaksikin kertaa vuodessa, mutta asiallisesti se ei merkitse sanottavia, sillä kun Puoluetoimikunnan tulot suurimmaksi osaksi tulevat sen kalenterijulkaisuista ja ne saadaan vasta vuoden lopulla, niin ei vuoden keskivälissä tehty

tilinpäätös aina oikeata kuvaa asemasta. Tähän tosiasiaan perustuen onkin puolue-neuvosto jo nytkin hyväksynyt menoarvion koko vuodelle ja raha-asian selostuksessa on pääasiallisimman huomion täytynyt kiintyä todelliseen tilinpäätökseen vuoden lopussa ja sitä seuranneeseen tilintarkastajan lausuntoon. Siitä syystä onkin jo kaksi kertaa Puolue-neuvoston syyskokoukset jätetty pitämättä, kun ei muita asioita ole ollut, jotka kokouksen pitämistä olisivat vaatineet. Näinollen on ei ainoastaan tarpeeton, vaan vahingollinenkin määräys, että Puolue-neuvoston on kokoonnettava kerran puolessa vuodessa, kun yksikin Neuvoston kokous voi asiat hoitaa. Siten säästyy huomattava summa puolueen varojakin. Asiain niin vaatiessa tietysti voidaan pitää vuodessa kaksi tai kolmekin kokousta, mutta niiden pito saisi jäädä riippumaan Puoluetoimikunnan ja Neuvoston jäsenten harkinnasta. Näinollen ehdotamme, että puoluesääntöjen 37 §:n 8 kohta muutettaisi siten, että se tulisi kuulumaan seuraavasti:

»tarkastaa selostus puolueen raha-asioista lähinnä edelliseltä vuodelta«, ja 9 kohta:

»hyväksyä menoarvio kuluvalle vuodelle«, ja 39 §

»Puolue-neuvosto pitää varsinaisia kokouksia vähintään kerran vuodessa ja useamminkin, jos sen jäsenten enemmistö sitä vaatii tai Puoluetoimikunta tarpeelliseksi katsoo.«

Raittiuskysymys.

(Alustus sos.-dem. puoluekokoukselle.)

Sitten kun Suomessa kiekkolaki v. 1919 astui voimaan, oli tärkein askel väkijuomalainsäädännön alalla tullut otetuksi. Se erittäin sitkeä taistelu, jota maamme raittiussväki, sosialidemokraattinen työväki etunenässä, oli vuosikymmeniä käynyt kansamme elinjuuria jättävän pahon poistamiseksi, oli silloin johtanut ensimmäiseen suurmerkitykselliseen tulokseen.

Tämän johdosta joutui meillä raittiuskysymys ja erittäinkin käytännöllinen raittustyö kokonaan uuteen vaiheeseen. Kun siihenastinen lähin päämäärä, kiekkolaki, oli saavutettu, oli nyt huomio kohdistettava entistä kiinteämmin varsinaiseen raittiuskasvatustyöhön, valtiavallan tehtäviin kun kuului lain noudattamisen valvonta. Käsitettiin varsin hyvin, että kestäväväenä tulee olemaan valkea siirtymiskausi, jonka aikana vuossatainen tottumus väkijuomiin sekä perityt käsitykset rinnan vielä vallitsevan tietämättömyyden kanssa

tulevat ankarasti törmäämään kieltolakia ja sen tukemistoimintaa vastaan, ennen kuin laki ehtii saavuttaa vakiintuneen ja sille kuuluvan aseman yhtenä tärkeimmistä ja riidattomimmista sivistyslaeistamme. Sen vuoksi varustautui järjestynyt työväkikin parhaansa mukaan suorittamaan syvälekäypää valistus- ja kasvatustyötä perustamansa erikoisjärjestön avulla.

Ei voi kieltää, että kieltolain voimaanastuttua lähdettiin taipa- leelle varsin toivorikkaina, valoisin mielin ja vahvasti luottaen siihen, että kansan yksimielisen kannatuksen saavuttanut uudistuslaki on menestyvä. Mutta pian kävi kuitenkin ilmi, että toiveet oli asetettu liian korkealle. Siirtymiskausi osoittautui kaikkia ennakkopäätelmiä vaikeammaksi. Maahan alkoi virrata suunnattomia määriä ulkolaisia väkijuomia, jotka rannikolta levisivät sisämaahan päivä päivältä kasvavan salakuljettajajoukon avulla. Suomi joutui pitkine merirajoineen eteläisempien naapurimaiden taholta ennen pitkää niin häikäilemättömän salakuljetuksen esineeksi, ettei sellaista oltu osattu kuvitellakaan. Kaikkialla saatavissa oleva pirttu löysi kiitollisen kuluttajiston kaikista yhteiskuntaluokista. Juopottelu kasvoi pelottavasti ja sen seurauksena siveellinen turmeltuneisuus kaikkine ilmiöineen.

Pian oli edessä melkein toivottomalta näyttävä tilanne. Salakuljettajat kävivät yhä röyhkeämmiksi ja valtiovalta oli tuon uuden rikollisen edessä ilmeisesti neuvoton. Kieltolain rikonta ja häpäisy muodostui yhä räikeämmäksi saavuttaen huippunsa eräissä yksityistapauksissa maamme sivistyneistön taholta. Synkimmän lehden kieltolakimme historiassa muodostavatkin kertomukset yläluokkamme rikollisesta suhtautumisesta siihen. Tällainen asiointila ei ole voinut olla edistämättä siveellistä rappeutumista myöskin työväestön piireissä. Salakuljetusliikkeen palvelukseen on antautunut joukottain terveitä, työkykyisiä miehiä ja tämän liikkeen maahantuomia väkijuomia käytetään tavattoman runsaasti ei ainoastaan järjestymättömän, mutta myöskin järjestyneen työväen keskuudessa.

Suurimmat syyt tähän surkeaan tilaan lienevät seuraavat: 1) Kieltolaki astui voimaan perin epäsuotuisissa olosuhteissa, maailman- ja kansalaissodan jälkeisenä sekavana ja levottomana murrosaikana, jolloin ihmisten sekä aineellinen että siveellinen tasapainotila oli syvästi järkkynyt ja yhteiskunnallinen elämä mahdollisimman sairas. 2) Hillittömäksi käynyt salakuljetus ei kohdannut heti alussa riittävän tehokasta vastarintaa valtiovallan taholta virkamieskunnan ja hallitsevan luokan vastahakoisuuden takia. 3) Porvarillinen sanomalehdistö on muutamia poikkeuksia lukuunottamatta ryhtynyt räikeästi sekottamaan käsitteitä kieltolain oikeutuksesta ja siinä suh-

teessa saanut aikaan varsin pahaan jälkeä arvostelu kyvyttömän väestön keskuudessa. 4) Väkijuomalikkeestä hyötyvät suurpääomistajat ovat itsekkäistä taloudellisista syistä asettuneet tukemaan ja rahoittamaan salakuljetusta sekä kieltolainvastaista kiihotusta. 5) Raittiusvakaumus kansamme keskuudessa on osoittautunut liian pin-tapuoliseksi.

Jos miettään päästä tästä alennustilasta, on itse pahan juuriin käytävä tarmokkaasti käsiksi. Parannuksen välttämättömyydestä ei oltane eri mieltä.

Sosialidemokraattisen työväestön nyt tarkastaessa toimintaohjelmaansa, on raittius tilanne sellainen, että siihen on kiinnitettävä mitä vakavinta huomiota. Ja kun on käynyt selväksi, että juuri työväenliikkeessä on edelleenkin kieltolain ja raittiuden varmin tuki, on sosialidemokraattisen järjestyneen työväen kajottava tähän kysymyksen perusteellisesti. Kansan katseet ovat suunnatut jälleen, niinkuin usein ennenkin, siihen ja se luottaa tälläkin kertaa lopullisesti vain sosialidemokraattiseen työväenliikkeeseen.

Palautettakoon tässä miehin raittiuskysymyksen käsittely aikaisemmissa puoluekokouksissa. Kysymystä on käsitelty puoluekokouksissa jo puolueen perustamisesta lähtien, mutta v. 1906 Oulussa pidetty puoluekokous kajosi asiaan päättävämmin sekä lausui, kuten tunnetaan, »sen vakavan toivomuksen, että puolueen jäsenet yleensä noudattavat raittiutta ja että puolueen luottamustoimissa olevien henkilöiden siveellinen velvollisuus on olla ehdottomasti raittiita». Kolme vuotta myöhemmin Kotkassa v. 1909 pidetyssä kokouksessa kävi kuitenkin jo ilmi, ettei siveellinen velvoitus ollut tehonnut. Kysymyksen käsittely Kotkassa muodostui erittäin kiihkeäksi ja keskustelussa esiintulleet ajatukset olivat omlaan osoittamaan, miten hataria siihen aikaan varsinkin toimitsijain keskuudessa olivat käsitykset mieskohtaisen raittiuden merkityksestä. Tämäkin kokous kuitenkin päätti lopuksi erinäisistä vastalauseista huolimatta uudistaa Oulussa lausuttu vakavat toivomukset sillä lisäyksellä, »että puolueen järjestöjen on pidettävä velvollisuutenaan tämän päätöksen noudattamista valvoa».

Myöhemmin, taloudellisen ja poliittisen taistelun kiihtyessä, kiinnityt huomio polttaviin päivänkysymyksiin, ja puolueen sisäinen raittius tilanne jatkui aina sotavuosiin asti pääasiassa muuttumattomana. Sotavuodet ankarine väkijuomakielloineen vaikuttivat parantavasti, mutta kun kieltolaki sodan jälkeen astui voimaan, muuttui asia tässä suhteessa kokonaan. Nyt on kyseessä kieltolakimaa ja sen kieltolain ensimmäinen vauttia oli juuri sosialidemokraattinen puolue.

Paitsi entistä suurempaa siveellistä velvoitusta, vaati nyt työväestön itsensä tunnustama lakikin väkijuomien nauttimisesta huopumista.

Tämän alustuksen alkupuolella on tullut selostetuksi, millaiseksi tilanne kieltolain voimaanastuttua on järjestyneen työväen keskuudessa muodostunut. Siitä johtuneena tuli asia esille v. 1922 Helsingissä pidetyssä puoluekokouksessa. Kokous totesi, »että yhdistykset, puoluetoverit, jopa puolueen toimihenkilötkin rikkomalla kieitoa ovat häpäisseet omaa puoluettaan, joka on säätänyt kieltolain tiettenkin siinä mielessä, että se myös sen toteuttaa«, kuten sanat päätöksen perusteluissa kuuluvat. Varsinaisissa ponsissa lausutaan m.m., että »(puoluekokous) asettaa puolueen toimihenkilöille, varsinkin palkatuille, ehdottoman raittiuden vaatimuksen, lausuen samalla puolueen siveellisiin päämääriin kuuluvan, että jokainen sen jäsen on ehdottomasti raitis«, ja toisessa kohdassa, »(puoluekokous) vaatii jokaista puolueen jäsentä omasta kohdastaan noudattamaan kieltolakia«.

Päätökset olivat siis hyviä, mutta jokainen tietää, miten niitä tuon kokouksen jälkeen on noudatettu. Kaikestä päättäen on päätökset tällä kerralla tehtävä vieläkin sitovammiksi ja saatava järjestöt niitä johdonmukaisesti noudattamaan. Se on nyt, jos koskaan elinehto sekä puolueelle itselleen että kieltolain tulevaisuudelle.

Puoluekokouksen olisi päätettävä niistä vaatimuksista kieltolainsäädännön kehittämiseksi ja tehostamiseksi, joihin lähitulevaisuudessa olisi huomio keskitettävä. Edelleen kaipaa puoluekokouksen päätöstä vaatimus yhteiskunnallisen raittiuskasvatuksemme järjestämisestä kieltolakimaan oloja vastaavalle kannalle sekä puolueen sisäisen elämän raitistuttamisen edelleen tehostaminen. Mielestämme on puolueen enemmän kuin tähän asti kiinnitettävä huomiota raittiustilanteen kehitykseen ja koko arvovallallaan otettava osaa sen tervehtymiseen. Puolue ei voi luonnollisesti muuttua pelkäksi raittiustilanteeksi, mutta sen ehdoton velvollisuus on huolehtia erään suurimman saavutuksensa kohtalosta sekä kansan raitistuttamisesta.

Tehokkaan työaseen käytännöllisessä raittiuskasvatustyössä omaa sosialidemokraattinen työväestö nyt omassa raittiustilanteessaan Suomen Sosialidemokraattisessa Raittiusliitossa, joka syntyi v. 1924 sen jälkeen kun yhteistoiminta Työväen Raittiusliitossa kommunistien kanssa kävi mahdottomaksi. Uusi liitto on koettanut tehdä raittiustilanteesta työtä työväestön keskuudessa niin voimakkaasti ja monipuolisesti kuin näissä olosuhteissa ja käytettävissä olevilla voimilla on ollut mahdollista. Puolueen olisi nyt vain selvästi määriteltävä suhteensa tähän erikoisjärjestykseen. Sitä vaativat ennen kaikkea viime aikoina ilmenneet väittelyt siitä, voivatko puolueosastot liittyä liittoon raittiiden jäsentensä kautta. Uskomme puoluekokouksen

pystyvän ratkaisemaan tämän kysymyksen täysin tyydyttävästi, mutta haluamme puolestamme lausua, ettemme näe mitään ristiriitaista puolueen periaatteiden tai sääntöjen kanssa enempää kuin järjestötoiminnallekaan vaaraa siinä, että puolueosastot tällä tavoin liittyvät liittoon. Liittymispäätös ei tietenkään voi edellyttää esim. puolueosaston jäsenistön kahtiajakoa tai antaa aluetta jäsenten erottelemiseen. Päätös ei oikeudellisesti katsoenkaan voine olla ristiriitainen. Ovathan esim. ammatilliset järjestöt aikoinaan hyvällä menestyksellä liittyneet ja kuuluneet puolueeseen.

Edelläesitettyyn nojaten ehdotamme puoluekokouksen päätettäväksi seuraavaa:

Puoluekokous päättää, että

jokaisen puolueen jäsenen siveellinen velvollisuus on olla ehdottomasti raittis ja noudattaa tinkimättä kieltolakeja,

puolueen ja sen alaisten osastojen luottamus- tai muihin toimiin samoin kuin edustajaehdokkaiksi eduskuntaan, kunnallisiin tai yhteiskunnallisiin tehtäviin on asetettava vain ehdottomasti raittilta,

jokaisen puolueosaston on kaikkine raittine jäsenineen liityttävä Sosialidemokraattiseen Raittiusliittoon tai perustettava paikkakunnalle Sos.-dem. Raittiusliiton alainen raittiusyhdistys ja kaikin tavoin tuettava Sos.-dem Raittiusliiton toimintaa levittämällä raittiuskirjallisuutta ja liiton julkaisemia raittiuslehtiä sekä yhdessä Sos.-dem. Raittiusliiton kanssa huolehdittava raittiusystyöstä paikkakunnalla, erittäinkin lasten ja nuorison raittiuskasvatuksesta.

Puoluekokous velvoittaa sos.-dem. eduskuntaryhmän toimimaan seuraavien vaatimusten toteuttamiseksi:

kieltolain huonontamis- tai kumoamisyritykset on torjuttava ja kieltolainsäädäntöä tehostettava,

luvaton väkijuomien maahantuonti on ehdottomasti ehkäistävä järjestysviranomaisten ja tarpeen vaatiessa maan vakinaisen puolustusväen avulla,

raitiusopetus maan kaikissa kouluissa ja valtion avustamissa oppilaitoksissa on saatettava tarkoitustaan vastaavalle kannalle,

kaikilta valtion, kuntien tai muiden julkihuoltoisten laitosten virkamiehiltä tai toimihenkilöiltä on vaadittava virkaanpäätöksenä ehdotonta raittiutta, ja epäraitit tai kieltolakeja vastustavat virkamiehet on erotettava.

raittiusvalistustyöhön on vuosittain myönnettävä riittävät määrärahat,

alkoholistit on eristettävä työsiirtoloihin.

Puoluekokous velvoittaa

kuntien valtuustoissa toimivat sos.-dem. valtuutetut vaikuttamaan siihen suuntaan, että kunnat valitsevat tarmokkaita raittiushenkilöitä raittiyslautakuntiin ja myöntävät varoja raittiustyön tekemiseksi sekä liittyvät yhteistoimintaan kieltolain turvaamiseksi ja salakuljetuksen estämiseksi,

puolueen sanomalehdistön huolellisesti seuraamaan kieltolaki-tilannetta ja itse puolestaan taistelemaan kieltolain voimassa-pitämisen ja kansan raittiuden puolesta.

Helsingissä lokakuun 30 päivänä v. 1925.

TOVERISEURA r.y.

J. Herajärvi.

T. Mannermaa.

Puolue toimikunnan lausunto:

Puoluekokous v. 1922 hyväksyi yksimielisesti seuraavan päätöslauselman:

»Harkittuaan kieltolakiasiaan mykyistä tilaa maassamme puoluekokous asettuu jyrkästi vastustamaan porvarillisia kieltolain kumoamisyrityksiä ja pitää tarpeellisena lujittaa työväen pyrkimyksiä kieltolain toteuttamiseksi. Siinä tarkoituksessa puoluekokous:

velvoittaa eduskuntaryhmän tarmokkaasti toimimaan kieltolainsäädännön edelleen kehittämiseksi ja tehostamiseksi sekä asianomaisia puoluejärjestöjä voimakkaasti ottamaan osaa kunnalliseen työhön kieltolain valvonnan ja kansan raitistamisen edistämiseksi;

vaatii kaikkia puoluejärjestöjä ankarimmin valvomaan, ettei niiden toiminnan yhteydessä ja niiden huoneistoissa ja alueilla tapahdu minkäänlaisia kieltolain rikkomisia, ja samoin jokaista puolueen jäsentä omasta kohdastaan noudattamaan kieltolakia;

asettaa puolueen toimihenkilöille, varsinkin palkatuille ehdottoman raittiuden vaatimuksen, lausuen samalla puolueen siveellisiin päämääriin kuuluvan, että jokainen sen jäsen on ehdottomasti raitis;

kehoittaa kaikkia työläisiä ja työväenjärjestöjä kaikin tavoin suosimaan ja kannattamaan työväen vapaita raittiuserientoja; sekä

velvoittaa puolueen sanomalehdistön huolellisesti seuraamaan kieltolakiolojen kehitystä ja itse puolestaan lakkaamatta taistelemaan kieltolain ja kansanraittisuuden puolesta.»

Näistä päätöksistä sanovat alustuksen esittäjät, että ne olivat hyviä, mutta vika on siinä, ettei niitä ole noudatettu. Nämä päätökset ovat todellakin niin perusteelliset, laajakantoiset ja sitovat, että mikään suuri puolue, jonka kaikki jäsenet eivät ole ehdottomasti raittiita, ei voi enempää vaatia tai luvata. Sen pitemmälle raittius- ja kieltolain harrastuksessa ei voida enää mennäkään, sillä eihän jyrkimmät ja kiihkomielisimmätkään päätökset mitään merkitse, jos niitä ei noudateta. Puoluetoimikunta on kaksikin eri kertaa muistuttanut julkisesti järjestöjä näiden päätöksien merkityksestä, mutta toiselta puolen tiedämme myöskin, etteivät yhdistykset, vaikka kukin hartaasti haluaisivat, eivät ole kaikilla seuduilla voineet toteuttaa ponsien toisessa kohdassa esitettyä vaatimusta. Voimat ovat olleet liian heikot, vastukset ylivoimaisia. Tätä asiaintilaa ei voida minkäänlaisilla päätöksillä antaa, vaikkapa ne olisivat miten jyrkkiä tahansa, eikä ole järkevää kohottaa vaatimusten rajaa paljoa korkeammalle kuin käytännössä voidaan toteuttaa.

Mitä sitte tulee vaatimukseen, että jokaisen puolueosaston on kaikkine raittine jäsenineen liityttävä Sosialidemokraattiseen Raittiusliittoon tai perustettava paikallakunnalle Sos.-dem. Raittiusliiton alainen raittiusyhdistys, on se käytännöllisesti mahdoton ja sellaisena myöskin lievimminkin sanoen haitallinen.

Raittiusliiton kaikkien jäsenien pitää kaikei olla ehdottomasti raittiita. Mutta vaikka puolueemme siveellisimän päämäärin kuuluukin, että jokainen sen jäsen olisi ehdottomasti raittis, ei kuitenkaan vielä olla lähelläkään tuota korkeata päämäärää, eikä sitä puoluepäätöksillä saavutetakaan, hyvä kun puoluejäsenei edes saadaan kieltolakia noudattamaan. Missä siis jonkun puolueosaston kaikki jäsenet eivät ole ehdottomasti raittiit ja missä ei tehdä päätöstä, että jäseniksi hyväksytään ainoastaan ehdottomasti raittiita, siellä ei puolueosasto sellaisenaan voi liittyä Raittiusliittoon. Sitäpaitsi olisi kohtuutonta ja haitallistakin, puoluekurin liian tiukalle kiristämistä, jos puolue velvoittaisi jäsenensä kuulumaan vaikkapa Sos.-dem. Raittiusliittoonkin. Kylläkäi sellaisen liittymisen pitää tapahtua vapaaehtoisuuden perusteella, ollakseen mitään merkityksestä, ja tuskinpa sellaisesta pakollisuudesta olisi Raittiusliitollekaan mitään muuta hyötyä, kuin nimii jäsenluetteloon.

Mutta vapaaehtoisista vakaumukseen perustuvaa raittiusuutia on tietenkin kaikki keinoin puolueen ja sen osastojen puolelta suosittava,

ja niinpä onkin syytä lisätä viime puoluekokouksen raittiusasiasta hyväksymiin päätöslauseelmiin sitä tehostava kohta.

Puoluetoimikunta siis ehdottaa, että puoluekokouksen v. 1922 hyväksymä raittiusasiata koskeva päätös pidetään edelleen voimassa kuitenkin neljäs kohta näin muutettuna.

Siinä tarkoituksessa puoluekokous

kehoittaa kaikkia työläisiä ja työväenjärjestöjä kaikin tavoin suosimaan ja kannattamaan työväen vapaita raittiusrientoja ja järjestöjä, missä se suinkin käy päinsä, perustamaan keskuuteensa raittiusosastoja, jotka liittyvät Sosialidemokraattiseen Raittiusliittoon ja levittävät raittiuskirjallisuutta ja huolehtivat raittustyöstä paikkakunnalla.

Työväki ja kansainvälinen kieli.

Alustus Sos.-dem. Puoluekokoukselle.

»Kaikkien maiden köyhälistö, liittykää yhteen«. Näin julisti jo Karl Marx aikoinaan. Työväenliike ilman kansainvälistä yhteyttä olisikin aivan merkityksetön. Mutta niin yksimielisesti kuin tämä tunnustetaankin, ei sitä käytännössä ole vielä lähimainkaan toteutettu. Viimeisen vuosikymmenen kuluessa sattuneet tapaukset ovat selvästi osoittaneet, että työväen kansainvälinen yhteenkuuluvaisuudentunne vielä melkein kokonaan puuttuu. Sen syventämiseksi ja kehittämiseksi on kansainvälinen vuorovaikutus tarpeen. Yhteiset neuvottelut ja julkaisut, henkilökohtainen tapaaminen ja kirjeenvaihto ovat omiaan luomaan yhteisymmärrystä ja lähentämään eri maiden työläisiä toisiinsa. Mutta tässä kohtaavat meitä käytännölliset vaikeudet. Eri maiden työläiset eivät ymmärrä toisiaan, Kansainväliset neuvottelut surjuvat huonosti, käyvät pä miltei mahdottomiksi. Niinpä viimeksi pidetyssä kansainvälisessä osuustoimintakongressissa piti jättää asioita käsittelemättä kielivaikeuksien vuoksi. Kansainvälisten järjestöjen toiminnassa kielikysymys tuottaa suunnattomia vaikeuksia. Toimistohenkilökunnan on mahdotonta osata monia kymmeniä eri kieliä. Asioiden käsittely viivästyy ja moninaisiin käännöksiin pujahtaa usein kohtalokkaita virheitä. Kansainvälisten lehtien julkaiseminen käy mahdottomaksi. Tämän tunnustavat jo työväen johtohenkilötkin. Niinpä Suomen Sos.-dem. puolueen edustaja

Marsellin sosialistkongressissa. Reinh. Svantorzetski, toteaa se-
lostuksessaan, että »Suurena esteenä asiain seuraamiselle ovat olleet
kiellivaikeudet, jotka yhden kansainvälisen kielen puutteessa tekevät
työväestölle asiain seuraamisen hankalaksi».

Ja kuitenkin on tämä epäkohta helposti poistettavissa kansain-
välisen kielen, Esperanton, avulla. Kenenkään ei tarvitse opetella
lukuisia vieraita kieliä, joiden käytäntö rajoittuu määrättyyn kieli-
alueeseen. Jokainen opiskelee äidinkieltensä lisäksi ainoastaan hel-
pon kansainvälisen apukielen, jonka avulla voi ylläpitää yhteyttä
kautta maailman. Tämä kieli on samalla täysin puolueeton, mikään
kansa ei tunne olevansa syrjäytetyssä asemassa, kun kaikki käyttä-
vät samaa yhteistä apukieltä äidinkieltensä rinnalla.

Tämä ei ole mikään pihventakainen haave, vaan ilmeinen todeli-
suus, minkä lähes 40-vuotinen käytäntö on osoittanut mahdolliseksi.
Ainoastaan asiaan perehtymättömyys sekä ennakkoluulot ovat es-
täneet sen toteuttamisen kaikessa laajuudessaan.

Esperanto ilmestyi v. 1887 puolalaisen tohtori L. L. Zamenhofin
perinpohjaisen ja huolellisen työn tuloksena. Se on vähitellen le-
vinnyt kaikkiin maailman osiin. Sillä on julkaistu laaja kirjallisuus
ja arvokkaita esperantolehtiä ilmestyy. Se on ollut 16 kansainväli-
sen kongressin ainoana keskustelukielenä. Aikaansaseuraavat liike-
miehet ja kansainväliset messut ovat pyrkineet käyttämään hyö-
dykseen sen tarjoamaa etua.

Välttämättömyyden pakko on alkanut opettaa työväestöäkin
tässä suhteessa. Työväen esperantoyhdistyksiä on syntynyt lukui-
sain maailmalla, ja nämä ylläpitävät vilkasta kansainvälistä yhteyttä.
Onpa olemassa kansainvälisiäkin järjestöjä. Amsterdamin ammatti-
llisen internationaalien kuljetustyöläisten osasto käyttää esperantoa,
samoin Luzernin urheiluinternationaali. Monet työväen kongressit
ovat kiinnittäneet huomiota asiaan. Niinpä viimeksi pidetty Eng-
lannin ammattiyhdistyskongressi päätti kehoittaa yleisneuvostoa hy-
väksymään esperanton kansainväliseksi kieleksi.

Myöskin opetuksen alalla on esperantolla kokeiltu jo pitempien
aikojen kuluessa ja on huomattu esperanton selvän ja säännöllisen
rakenteensa perusteella kehittävän oppilaiden kiehtaitoa sekä johdon-
mukaista ajattelukykyä. Suomenkin opetusministeriö on kiinnittä-
nyt huomiota esperanton opiskeluun lähettäen asiaa koskevan, sek-
kaperäisen, kirjelmän kouluhallitukselle viime elokuussa.

Me Suomen työväki olemme kuitenkin pahasti jäljessä esperan-
ton käyttämisessä. Vapautukaamme suomalaisesta hitaudesta ja
ryhtykäämme innokkaasti opiskelemaan ja käyttämään kansainvä-
listä kieltä, toteuttaaksemme siten käytännössä suuren opettamme:

Karl Marxin neuvoa: »Kaikkien maiden köyhälistö, liittykää yhteen». Edellä esitetyn perusteella ehdotamme puoluekokouksen päätettäväksi seuraavaa:

Puoluekokous velvoittaa

1) puoluelehdistön seuraamaan esperanton levenemistä ja tekemään kansainvälisen kielen asiaa tunnetuksi työväestön keskuudessa;

2) Sos.-dem. eduskuntaryhmän ryhtymään sellaisiin toimenpiteisiin, että esperanto otettaisiin oppiaineeksi a) kansakoulunopettajaseminaareihin, b) sopiville oppikouluasteille ja c) kansakoulujen ylimmälle luokalle tai jatkokouluun;

3) puolueneuvoston a) ottamaan esperanton käytäntöön kansainvälisessä kirjeenvaihdossaan viimeistään 1 p:stä tammikuuta 1927, b) tekemään esityksen työväen sosialistisen internationaalien ensi kongressille esperanton ottamisesta internationaalien viralliseksi kieleksi.

TOVERISEURA r.y.

J. Herajärvi.

S. Mannermaa.

Puoluetoimikunnan lausunto.

Tämä kysymys oli paljoa vaatimattomammassa muodossa esillä puoluekokouksessa v. 1919. Puoluetoimikunnan ja asioita käsitelleen valiokunnan myönteisestä lausunnosta huolimatta hylkäsi kokous suurella enemmistöllä esitetyt ponnet. Kokouksessa lausuttiin, että niin kauan kuin ei kansakoulussa edes omaa äidinkieltä kunnollisesti opita, on turhaa opettaa vieraita kieliä. Puoluetoimikuntakin on sitä mieltä, ettei vieraiden kielten opetusta oppikouluissamme olisi lisättävä; niihin kuluu nytkin jo liian paljon aikaa muiden oppiaineiden vahingoksi.

Puoluelehdistön on vaikeata tehdä kansainvälisen kielen asiaa tunnetuksi, kun mitään sellaista tunnustettua ei ole ja kun toimittajat itse eivät esperantoa taida.

Puolueneuvostolla ei ole mitään kansainvälistä kirjevaihtoa. Puoluetoimikunnan ulkomainen kirjevaihto käy taas paremmin laatuun niillä kielillä, joita se tähänkin asti on käyttänyt ja joita ulkomaisissa puoluetoimistoissa ymmärretään.

Esityksen tekeminen internationaalien kongressille esperanton ottamisesta sen viralliseksi kieleksi on nykyoloissa vielä toivotonta

ja olisi niin kauan järjetöntäkin, kun täälläkin osataan muuta kiellä paremmin kuin esperantoa.

Puoluetoimikunta näillä perusteilla ehdottaa esityksen hylättäväksi.

Puolueen subde edustajinsa valtion komiteoissa y.m. valtion laitoksissa.

(Vitpurin läänin läntisen vaalipiirin sosialidemokraattisen piirikokouksen ehdotus puoluekokouksen päätökseksi.)

Puolueessamme on vakituntunut käytäntöön sellainen virheelliseksi katsottava tapa, että puolueen jäsenet ottavat vastaan toimia valtion komiteoissa y.m. laitoksissa välittömästi valtioneuvostolta tai muulta valtion virastolta taikka puolueemme jonkun toisen yksityisen jäsenen ehdotuksesta ja välityksellä, kysymättä lainkaan puolueen mieltä ja ilman että puolue voi millään tavalla asiaan vaikuttaa. Kun tällä tavoin sivuutetaan puolueen keskuselimet (puolueneuvosto, eduskuntaryhmä ja puoluetoimikunta), voi siitä olla seurauksena, että puheenaolevanlaiset edustajapaikat eivät tule puolueen ja yleensä työväen kannalta katsoen niin tarkoituksenmukaisesti täytetyiksi kuin voitaisiin tehdä siinä tapauksessa, jos puolueen keskuselimet saisivat harvita, jotka puolueen jäsenistä parhaiten mahdollisesti toimeen soveltuvat.

Tämä epäkohta on korjattava, sillä valtion komiteain tai muiden laitosten jäsenten asettaminen ei saa olla kenenkään yksityisasiasta, koska tällaisiin tehtäviin ei ole sijoitettava henkilöitä heitä itseään varten, vaan tulee puolueemme jäsenten ottaa vastaan puheenaolevia tehtäviä, sikäli kuin puolue hyväksi näkee toimiakseen niissä työväen etuja ja oikeuksia valvoen. Mutta tuleeko tämä edustuksen todellinen tarkoitus oikealla tavalla huollettua silloin, kun puolueen keskuselimet eivät sitä millään tavalla valvo, on kyseenalaista jo siitäkin syystä, että tähänastista menetelmää noudattaen kysymyksessä olevia toimia kasaantuu muutamille henkilöille niin paljon, etteivät he aina parhaalla tahdollaankaan voi kunnolla täyttää tehtäväänsä, johonka ei heillä, liian useiden toimiensa takia, ole aikaa kylliksi tutustua. Näin ollen ei puolueelle eikä puolueen edustamalle työväenluokalle ole sanottavaa hyötyä siitä, että sen jäseniä on tärkeissä valtion luottamustehtävissä; voipa tällainen puolueen edustus toisissa tapauksissa tuottaa vahinkoakin sekä puolueelle että koko työväenluokalle. Tällainen asiantila ei saa jatkua, vaan on puolueen kiinnitettävä entistä enemmän huomiota kysymyk-

sessä olevaan edustukseen, menettelemällä siten, että puolueenuevosto ja sen kokousten väliajoilla puolueoimikunta sekä, eduskuntatyön kanssa yhteydessä olevissa tapauksissa, eduskuntaryhmä päättää siitä, keitä valtion eri komiteoihin tai muihin laitoksiin työvään edustajiksi esitetään.

Edelleen on kiinnitettävä huomiota siihen virheeseen, joka viime aikoina on vallinnut, että puolueen jäsenet ovat toimineet edellämainitunlaisissa tehtävissä yksinomaan oman harkintansa mukaan, kuulematta puolueen mieltä suhtautumisessa työväelle tärkeisiin kysymyksiin. Täten menetellen voivat puolueemme jäsenet edustajainominaisuudessaan asettua sellaiselle kannalle, jota puolue ei hyväksy ja tehdä virheitä, jotka tuottavat vahinkoa työväelle. Tällaisista jäsentensä omavaltaisista teoista joutuu puolue lisäksi vielä vastamaan, sillä puolueen jäsenten esiintyminen puheenaolevanlaisissa tapauksissa yleensä luetaan puolueelle joko viaksi tai ansioksi. Ja kun itse asian vuoksikin on tärkeätä, että puolueemme edustus kaikissa valtion komiteoissa y.m. laitoksissa tulee mahdollisimman hyvin hoidettua, ei sitä saa jättää yksinomaan edustajista itsestään riippuvaksi, vaan on puolueen keskuselinten annettava puolueen edustajille ohjeita ja valvottava, että niitä noudatetaan.

Jotta puolueen kontrolli edustajiinsa nähden tulisi kyllin tehokkaaksi, on puolueenuevoston tai puolueoimikunnan ja eduskuntatyön kanssa kosketuksissa olevissa kysymyksissä, myös eduskuntaryhmän käsiteltävä puheenaolevissa komiteoissa ja laitoksissa ratkaistaviksi tulevia asioita ja, mikäli mahdollista, jo ennenkuin edustustyö on alkanut, määriteltävä mille kannalle puolueen edustajien eri kysymyksiin nähden on asetuttava, sekä jatkuvasti edustajatoimen aikana seurattava edustajiemme työtä, josta edustajat itse ovat velvolliset tekemään selkoa puolueen keskuselimille niiden sitä vaatiessa ja myös kysymyksessä olevaan edustukseen, menettelemällä siten, että puolueenuevosto omasta aloitteestaan aina milloin edustajatyössä ilmaantuu uusia vaiheita, jotka merkitykseltään ovat tärkeitä ja joihinkä nähden eivät puolueen keskuselimet ole aikaisempiin kantaansa määritelleet.

Edelleen on pyrittävä siihen, että edustajiemme toiminta kysymyksessä olevissa tehtävissä saatetaan arvosteltavaksi puolueemme keskuudessa. Senvuoksi on tärkeätä, että kaikissa valtion komiteoissa tai muissa laitoksissa toimivat edustajamme antavat toimensa päätyttyä tarkan selostuksen puolueen keskuselimille ja sellaisista tehtävistä, jotka ovat pitempiaikaisia, on puolueoimikunnan kautta esitettävä kertomus jokaiselle puolueenuevoston kokoukselle ja edus-

kuntaryhmälle vähintään kerran vuodessa. Tällainen selonteko on tärkeätä sinäkin tapauksessa, vaikka ei edustajien toiminta aiheuttaisi muistutuksiakaan, sillä onhan välttämätöntä, että puolueemme jäsenet, keskuksellisen välityksellä, saavat tiedon siitä, millä tavalla työväen asiaa on valtion komiteoissa ja muissa laitoksissa ajettu. Ja tällainen menettely on suositettavaa siltäkin kannalta katsoen, että mainittu selontekovelvollisuus kasvattaa suurempaa edesvastuutunnetta sekä johtaa huolellisempaan ja harkitumpaan toimintaan.

Sillä tavoin menetellen, kuin puolueemme subtautumisesta edustajinsa valtion komiteoissa ja muissa laitoksissa edellä on mainittu, voidaan ehkäistä mahdolliset virheet ja välttyä ristiriidoista puolueen ja sen edustajien välillä sekä samalla tuetaan puolueen edustajia heidän tärkeissä tehtävissään ja siis saatetaan puolueen osanotto valtion komiteoihin y.m. laitoksiin tarkoitustaan vastaavaksi. Sen vuoksi puoluekokous edellä esitetyn perusteella päättää:

1) että puolueemme edustajat kaikkien valtion komiteoihin y.m. valtion laitoksiin on puolueenvoston, eduskuntaryhmän tai puoluetoimikunnan esitettävä;

2) että mainittujen puolueen keskuksellisten tulee antaa puolueen edustajille tarpeensa vaativat toimintaohjeet ja seurata edustajien toimintaa sekä valvoa, että annettuja ohjeita noudatetaan;

3) että edustajat ovat velvolliset toimensa kestäessä, milloin heidän käsiteltävänä on olevissa kysymyksissä ilmaantuu uusia vaiheita, antamaan niistä tieto puolueenvostolle, eduskuntaryhmälle tai puoluetoimikunnalle; sekä

4) että edustajain tulee tehtävänsä päätyttyä, ja pitempiaikaisista toimistaan puoluetoimikunnan kautta jokaiselle puolueenvoston kokoukselle ja, eduskuntatyötä koskevissa tapauksissa, vähintään kerran vuodessa eduskuntaryhmälle, esittää kertomus toiminnastaan.

Puoluetoimikunnan lausunto.

Valtion komiteoissa silloin tällöin olleita puolueen jäseniä ei ole tähän asti koskaan pidetty puolueen edustajina, he ovat olleet siellä ainoastaan yksityisinä kansalaisina. He eivät ole siellä puhuneet tai toimineet puolueen puolesta, eikä heidän kantansa tai esiintymisensä ole sitonut puoluetta mihinkään millään tavalla. Täten kantotavasta ei ole vielä kukaan syytä luopua, eikä siitä tietävästi

ole ollut mitään vahinkoa puolueelle. Valtion komiteain jäsenyys voi edelleenkin olla jokaisen yksityisasia, kuten tähänkin asti.

Ottamatta laisinkaan huomioon sitä seikkaa, olisiko hallitus taipuvainen kysymään eduskuntaryhmän, puolueenuevoston tai puolue-toimikunnan mielipidettä komiteajäseniä nimittäessään, luomautamme vain, että mainittujen puolue-elinten on ihan mahdotonta seurata edustajien toimintaa ja valvoa, että annettuja ohjeita noudatetaan. Eiväthän valtion komiteain pöytäkirjat ole julkisia asiakirjoja; joista jokainen on oikeutettu saamaan jäljennöksen, eivätkä ne useimmiten ole edes niin tarkkoja, että niistä kävisi selville jokaisen jäsenen mielipide. Valvonta näin ollen on mahdotonta ja pyrkimys siihen hyödytöntä. Kun ei ole valvontamahdollisuuksia, niin ei ole terveellistä ottaa vastuutakaan, mikä edustajan nimittämisestä seuraisi, sillä silloinhan nimittäjät olisivat vastuussa edustajansa sanoista ja toimenpiteistä.

Liiallinen vaatimus on myöskin, että eräitten puolue-elinten jäsenillä pitäisi olla niin laajat tiedot kaikilla elämänaloilla, että he pystyisivät antamaan yksityiskohtaisia toimintaohjeita mitä erilaisimpia asioita käsittelevien komiteain jäsenille ja käytännöllisesti mahdotonta on ennakoita tietää, minkälaisia asioita ja kysymyksiä missäkin komiteassa sen työn ohella esiintyy. Tällainen neuvonta- ja valvontatoiminta veisi sitäpaitsi niin paljon asianomaisten toimitsijain aikaa, että muut tärkeämmät asiat siitä kärsisivät. Ja se olisi suurimmaksi osaksi hukkaan käytettyä aikaa, sillä varsin merkityksellistä ei useimpain valtion komiteain työ ole. Hallitus ja eduskunta niistä lopullisesti päättävät.

Vaikka valtion asettamain komiteain työt aniharvoin ovat siksi merkityksellisiä, että ne ansaitisivat puolueen taholta erikoista huomiota, saattaa kuitenkin joskus sattua tapauksia, jolloin, jos komiteassa on puolueeseen kuuluva jäsen, voisi olla tarpeen jäsenelle itselleen asettua yhteyteen puolue-toimikunnan tahi eduskuntaryhmän kanssa saadakseen selville puolueessa vallitsevat virrat ja tahtomukset tai voidakseen onnellisesti ratkaista jonkin tärkeän yksityiskohdankin. Tällaisia tapauksia varten ei kuitenkaan tarvita erikoista puoluepäätöstä. Asiahan on siksi selvä. Siten on menetelty ennenkin ja siten kaikesti tullaan menettelemään vastaisuudessaakin. Josakin valtion komiteassa toimineen sosialidemokraattisen jäsenen kanta ja tekemät ehdotukset sitäpaitsi selviävät tavallisesti hänen mietintöön liittämästä vastalauseestaan, jonka perusteella hänen toimintaansa komiteassa voidaan arvostella. Onhan työnsäkin puolue-toimikunnalla oikeus vaatia komiteain ja valtiota edustavain konferenssien ja kongressien jäseniltä selostuksia ja kertomuksia heidän

toimistaan, joten tarpeellinen kontrolli sillä tavalla on saavutettavissa.

Eduskunnallisista luottamustoimista päättää eduskuntaryhmä ja voi laatia valitsemilleen luottamushenkilöille mielensä mukaisia ja tarpeelliseksi havaitsemaansa ohjeita, joten asian siihenkään puoleen ei puoluekokouksen tarvitse kajota.

Näin ollen ehdotamme, ettei kyseessäoleva alustus aiheuta mitään toimenpiteitä.

Puolueen jäsenmaksusta vapautuminen.

Kymän Työväenyhdistys ehdottaa puoluekokouksen hyväksyttäväksi:

Jäsenet nauttivat jäsenmaksuvapautusta seuraavissa tapauksissa:

- a) Jäsen, joka yhtäjaksoisesti on kuulunut puolueeseen 25 vuotta;
- b) Jäsen, joka on täyttänyt 55 vuotta ja siihen asti ollut vähintään 15 vuotta puolueen jäsenenä.

Puoluetoimikunta ehdottaa esityksen hyljättäväksi sillä perusteella, että niin pienen summan kuin puoluevero on, saattaa jokainen maksaa ja jokaisen jäsenen on se suoritettava harrastuksensa todisteeksi. Ken puoluejäsenyyttä arvossa pitää, hän mielelläänkin suorittaa 4 markkaa vuodessa puoluepyrintöjen edistämiseksi. Ei oikeuksia ilman velvollisuuksia. — Sitäpaitsi ei puoluejäsenyys riipu yksinomaan puolueveron maksusta, vaan myöskin asianomaisen henkilön mielipiteistä ja vakaumuksesta, jotka ovat vaihtelujen alaisia. Sellaisen jäsenen eroittaminen puolueesta, joka siihen sääntöjen mukaan vapaajäsenenä kuuluisi, olisi vaikeata valkkaapa siihen olisi kuinkakin päteviä syitä.

Huomautus.

Alustus »Puolueen suhde hallituskysymykseen» on toimittaja A. Huotarin kirjoittama puoluetoimikunnan pyynnöstä ja »Puolueen suhtautuminen kommunismiin» on toimittaja R. Sventorzetskyn kirjoittama, samoin puoluetoimikunnan pyynnöstä.

Puoluetoimikunta ehdottaa kummankin alustuksen ponnet hyväksyttäväiksi.